

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BREVE FRA OG TIL
OLE WORM
III

MUNKSGAARD
1968

BREVE FRA OG TIL
OLE WORM

**UDGIVET AF
DET DANSKE SPROG OG LITTERATURSELSKAB
MED UNDERSTØTTELSE AF
CARLSBERGFONDET**

BREVE FRA OG TIL
OLE WORM
III

1644-1654

(Nr. 1179-1796)

TILFØJELSER OG REGISTRE

OVERSAT AF
H. D. SCHEPELERN

UNDER MEDVIRKEN AF
HOLGER FRIIS JOHANSEN

MUNKSGAARD
1968

©

**COPYRIGHT 1968 BY
DET DANSKE SPROG- OG LITTERATурсЕLSKAB
COPENHAGEN**

**FR. BAGGES KGL. HOFBOGTRYKKERI
KØBENHAVN**

I N D H O L D

Breve 1644-54.....	S. 1
Udaterbare Breve.....	» 523
Rettelser og Tilføjelser til Bd. I-III.....	» 524
Konkordanser mellem Brevnumre.....	» 542
Fortegnelse over forefundne Klassikercitater.....	» 555
Registre	
I. Person- og Folkenavne.....	» 561
II. Stednavne.....	» 619
III. Emner og Stikord.....	» 633

NOTER TIL ILLUSTRATIONERNE

Kobberstikket

Det tilføjede latinske Digt af Thomas Bartholin kan frit oversættes saaledes:

Læser, et Aasyn du ser, hvis Ejer med vældige Gaver,
bragt af Naturen som Skænk, gavmildt begavede dig.
WORM, da du krysted' i Favn saa herlige Skatte i Mængde,
selv du med Rette blev kaldt Samlingens dyreste Skat.
Se da paa Jorderigs Pryd, sku Fædrenelandets Mirakler,
naar du ærbødig besér Oldingens myndige Træk:
Her ligger skjult, hvad Lærdom sig vandt ved uendelig Møje;
Verden er aaben for dem, som den kan tolke med Kløgt.

Det Worm'ske Familiebillede

Malet 1647. Senere Navnetilføjelser betegner Personerne i bageste Række længst tilvenstre som »4 af Frelserens Disciple«. Nr. 3 fra v. er utvivlsomt *Thomas Fincke*, Nr. 1, 2 og 4 har været fortolket som Biskopperne Mads Jensen Medelfar, Hans Hansen Resen og Jesper Rasmussen Brochmand, men Identifikationen er usikker. Det kan ogsaa være Th. Finckes 3 andre Svigersønner, idet den fjerde, Hovedpersonen *Ole Worm*, ses som Nr. 5 fra v. Efter ham følger hans 3 Hustruer og 2 ældste Døtre, *Inger* og *Søster Worm*, med deres Ægtefæller *Jens Schjelderup* og *Erik Torm*. Blandt Børnene er de 2 større Drengene i Midten navngivet som *Matthias* og *Willum Worm*. De øvriges Identitet er usikker. Der kendes efter Worms tre Ægteskaber Navne paa 17 Børn og Børnebørn født inden 1647, men Antallet af Børn paa Billedet er større.

Thomas Bartholins latinske Vers paa Dokumentet tilvenstre kan frit oversættes saaledes:

Frugtbart formålet blev WORM med mangefold Afgrøde signet:
Klogskabens Afkom du ser, Verden, paa Billedet her.

OLE WORM
 66 Aar gammel

Kobberstik (Westergaard Nr. 13286) udført af G. Wingendorp i Leyden efter forlæg af Karel van Mander. Indsat i Folioudgaven af MUSEUM WORMIANUM, Amsterdam 1655 (se Side IV)

1179. (Ep. 700). *Fra Thomas Bartholin i Neapel.*22.1.1644.
(1.2. ny Stil).

Fortræffeligste Mand! Fra Rom har jeg for ikke saa længe siden skrevet om vor Tilstand, dog med hastig Pen, som Følge af Tidens Knaphed; jeg gav Svar paa det, der var gaaet tabt, ud fra den Formodning, som jeg let dannede mig vedrørende Tiltrædelse af Rejsen mod Fædrelandet; men hvor vilde jeg gerne, om den kunde udsættes! Nu er jeg paa Grund af det romerske Klimas mindre helsebringende Beskaffenhed med min Fætter fortrukket til Neapel, hvortil jeg ogsaa er lokket af Venner, som jeg ved vort Ry i ikke ringe Antal har vundet mig blandt de lærdere. Blandt disse rager Marcus Aurelius Severinus op, kendt for Verden gennem sit udgivne Arbejde om Bylder [De abscessuum recondita natura libri IIX, Neapel 1638, 4°] og andre, som han fremskynder til snarlig Udgivelse, hvoriblandt er den lærde Kommentar om Hugormen, der snart skal gives i Trykken i Padua [De Viperæ natura, veneno &c., Padua 1650, 4°]. Dennes huslige Omgang dyrker jeg og vil ikke fortryde, at jeg gør det. Marius Schipanus, som roses af min Fader i hans Anatomi, har jeg endnu ikke truffet, saa lidt som Santorelli, højtberømte Mænd, og mig ikke mindre forbundne; af disse har sidstnævnte fornylig udgivet et Bind om Sundhedens Natur [Antonio Santorello: De sanitatis natura libri XXIV, Venezia 1643, Fol.] efter sin Postpraxis [Ante praxis medica, Venezia 1622, 4°]; men jeg har forstaaet, at førstnævnte er mindre ærgærrig.

Mine nye Iagttagelser om Enhjørningen har jeg imidlertid efterladt under Trykning i Padua [Thomas Bartholin: De unicornu observationes novæ. Accesserunt de aureo cornu Olai Wormii eruditorum judicia, Padua 1645.] Du kan maaske snart vente dem tillige med forskellige Billeder, som jeg maaske vil tilegne min Bedstefader, idet nemlig Bogtrykkeren foraarsager altfor store Forsinkelser med Trykningen af Dyrenes Lys. Ved Slutningen har jeg tilføjet de lærdes Bedømmelser af det Worm'ske Guldhorn, som jeg havde lovet andetsteds.

Vær hermed hilset, højstsavnede Fader, og glem ikke din Fostersøn, hvor langt han end er borte, og hold af ham.

Neapel, den 1. Februar 1644.

Da jeg forlod Rom, var der kommet et Eksemplar af de danske Mindesmærker fra Nederlandene tilligemed andre Bøger; dette blev straks anskaffet af Holstenius til Brug for det Barberinske Bibliothek.

1180. *Fra Henrik Køster paa Frederiksborg.*

23.1.1644.

Dr. Sperling har sikkert berettet om vor Flugt fra Jylland. Mit Gods er dels i Nykøbing, dels i Kallundborg, dels her. En lille Kiste, bl. a. indeholdende Obligationer o. l. og mærket $\text{HK} \times \text{D}$ vil jeg gerne betro til din Omsorg og beder dig lægge den inden i en større Kiste, saa at den ikke bliver bortført.

(Kv. 29).

1181. (Ep. 836). *Fra Angelico Aprosio Vintimiglia i Venezia.*

24.1.1644.

(3.2. ny Stil).

Berømmeligste og fortræffeligste Herre! Guldhornet, som med saa sjældnen Lærdom er belyst af Eders Excellence, gav mig Anledning til at forskønne min »Poetiske Pisk« [La Sferza Poetica, di Saprício Saprıcı, per riposta alla Prima Censura dell' Adone del Cav. Marino fatta dal Cav. Tom. Stigliani, Venetia, 1543 (= 1643), 8°] med Eders højtærede Navn. Jeg har derfor tænkt ved Lejlighed at ville sende Eder et Eksemplar med en af disse Herrer, som rejser fra Padua for at vende hjem til deres Fædreland. Det er et Værk skrevet af mig i en Alder af tre og tyve Aar, og det rummer intet andet godt end det Smykke, som staar at læse foran hvert Kapitel, nemlig Navnene paa saa mange højlærde Aander, og navnlig Eders Excellences og Eders Herrer Landsmænds. Jeg anmoder Eder paa enhver Maade om sammen med Bogen at modtage Forsikring om min Underdanighed, da jeg lever i Haabet om at kunne vinde Eders Gunst. Da dette ikke er mig muligt ved andre Midler, kysser jeg ærbødigt Eders Haand.

Venezia, den 3. Februar 1644.

1182. (Ep. 513). *Til Henrik Køster paa Frederiksborg.*

26.1.1644.

Længe har jeg med Ængstelse rettet mange Forespørgsler om dig, men der var ingen, som kunde give mig Underretning om, hvor du under disse vore højst forvirrede Forhold opholdt dig. Det er længe siden, jeg har set Dr. Sperling, hvorfor jeg ikke fra ham har kunnet faa noget at vide om dig. Men nu er det mig kært fra dig selv at erfare, at du velbeholden og uskadt, omend ikke uden Farer og Besvær er kommet til Frederiksborg. Hvad skal

man i den fælles Ulykke gøre andet end taalmodigt at bære Modgangen og fromt bede om Hjælp fra Gud? Hvirvlerne fra det Uvejr, som er trukket op, er det eneste, vi daglig venter paa, og til at gøre Modstand er vi saa aldeles uforberedte som nogen. I en Tilstand som den, hvori Riget befinder sig, tror jeg ikke, at nogen nogensinde har set eller hørt om en saadan Sløvhed, en saadan Mangel paa hensigtsmæssig Planlægning og en saadan Knaphed paa det nødvendigste, som den, hvoraf vi trykkes her; hvis derfor Gud ikke bringer særlig Hjælp, er det ude med os. De, som daglig bringer deres Ejen- dele hertil, mener dog, at vi er de mest betryggede af alle; men de, som vejer denne Stads Tilstand paa en nøjagtigere Vægt, er af en anden Mening. Hvis du imidlertid har noget, som du gerne vil have undergivet samme Lykkes Lod som vore Ting, saa send det; jeg skal med største Omhu opbevare det blandt mit eget, hvis det er tilbørligt forsynet med dit Segl; bliver da mit reddet, bliver dit det ogsaa; sker der derimod noget uventet, kan det ikke lægges mig til Last. Thi jeg lover højtideligt, at disse Sager skal faa Plads i en større Kiste, ligesom mine egne. Imidlertid kan du fremdeles som hidtil fra mig love dig alle en oprigtig Vens Tjenester. Lev vel.

København, den 26. Januar 1644.

(W I 296).

1183. (Ep. 821). *Til Henrik Motzfeld i Wittenberg.*

29.1.1644.

*Det glæder mig, at alt lykkes for Eder efter Hensigt. Over os er nu en stor Ulykke væltet ind, og jeg frygter i høj Grad, at den vil faa vore Muser til at sørge og tie. Thi uden at være krænkede af nogen og uden at vore Landsmænd aner noget sligt, er Torstenson uventet faldet ind i Holsten, hvor han efter Forgodtbeholdende hænger alt og lægger Byerne øde, ja nu har han endog besat Jylland, idet der ikke saa pludseligt har kunnet udskrives en Hær til at modstaa hans Vold. Gud, vor Beskytter, vil næppe tillade, at en saadan Troløshed forbliver uhævnede. Men hvorfor overvælder jeg dig med Klager straks paa Tærskelen? Snarere . . . beder jeg dig . . . for den fremragende fine Disputats . . . Du handler rigtigt ved at sende en Prøve paa dine Øvelser hertil, for at alle kan se, at du ingenlunde spilder din Tid i dorsk Ro, men snarere arbejder hen imod engang at kunne gavne dit Fædreland og opfylde din Faders og dine Venners Forventning. Fortsæt, som du er begyndt, og du skal aldrig tvivle om dit Held. Os her skal du finde imødekommende over for dine Tarv, hvis blot Gud skænker os rolige Dage og frelser vor Ejendom fra Fjendernes Krænkelser. Hverken din Fader eller jeg er utilfredse med din Plan, hvorefter det er besluttet, at du skal opholde dig

endnu et Aar paa det samme Sted, for at det kan ske med desto større Udbytte, naar der skal rejses. Hold altsaa fast og klem ivrigt paa med Værket, indtil det staar fast, hvilken Retning det vil tage med vore Forhold*.

Jeg siger Tak for, hvad du har tilbudt og sendt mig, men især for den fine Disputats, som ydermere var mig tilegnet, og jeg beder dig ikke forsmaa den ringe Gave i Form af en Rosenobel, jeg sender dig som Taknemmelighedstegn. Hvad angaar mine medicinske Læresætninger, er jeg ikke saa ivrig derefter, da det er et Arbejde, hvoraf man ikke kan vente sig megen Ære; det er jo nemlig blot beregnet for vore Begyndere. Medens Bogtrykkeren Jacob Marci fra Leyden var her, bad han mig om Tilladelse til at lade det optrykke i sit Trykkeri, hvad jeg gerne indrømmede ham, siden det nu passede ham saaledes; men det blev opgivet, fordi han snært frasagde sig Bogtrykkerembedet, og det tager jeg mig ikke særlig nær. Der er altsaa ingen Grund til, at du gør dig nogen Anstrengelse i denne Anledning.

Hvad angaar Beretningen om det Æg, som en Kvinde har født, forholder det sig saaledes: I Aaret 1638 var der en ærbar Kvinde, Anna Omundsdatter, gift med Gudmund Erlandsen i Sundby i Stavanger Stift, Ness Provsti, Norge; hun faldt den 4. Marts i en Sygdom, hvis Natur og Aarsager de tilstedeværende ikke kunde udfinde, og den varede indtil April Maaned det følgende Aar, 1639. Den 17. i denne Maaned begyndte hun at blive hjemsøgt af heftige Smerter efter fødende Kvinders Skik, saa hun var nødt til at tilkalde sine Naboersker, for at bistaa sig ved Fødselen; ved Aftenstid den Dag, da hun havde troet at skulle føde et Barn, fødte hun et Æg, som ganske lignede et Hønsæg, og da de tilstedeværende havde slaaet det itu, svarede det ganske til det sædvanlige med Hvide og Blomme. Herefter aftog Smerterne lidt indtil den følgende Dag, som var den 18., saa begyndte de atter at tage til og martre Kvinden, indtil hun i de samme Kvinders Nærværelse ved Middagstid fødte endnu et Æg, som jeg er i Besiddelse af; thi hun tryglede med mange Bønner de omkringstaaende om ikke at slaa det itu, idet hun sagde bestemt at vide, at baade hun og de andre vilde være udsat for overhængende Fare, hvis det skete. Hverken i Størrelse eller Form eller i nogen anden Henseende afviger dette Æg fra et almindeligt Hønsæg, bortset fra, at den sædvanlige Hvidhed nu er aftaget, og det bliver mørkere i Lighed med dem, der har udviklet Raaddenskab. Det er visselig mærkeligt, at hun har erklæret tidligere at have født tolv Børn, men ikke ved nogen Fødsel at være blevet saa grusomt martret som i denne. At denne Beretning er fuldstændig sand, fortæller et offentligt Aktstykke underskrevet af tre troværdige Mænd; det er i min Besiddelse sammen med det sidste Æg. Jeg tror ikke, at dette er gaaget naturligt til, men jeg tror, at Kvinden er blevet mishandlet

paa den Maade ved Trolddomskunster — thi i flere Uger efter Fødslen var hun ikke istand til at røre sig ud af Stedet — og at disse Æg er blevet anbragt ved Hjælp af samme List, som naar der undertiden i Bylder overføres Naale, Knive, Rageknive, Insekter og andet sligt, hvorom jævnfør Cornelius Gemma: *Cosmocrit.* 1. Bog Kap. 6 og 2. Bog henimod Slutningen [maaske: *Corn. Gemma: De prodigiosa specie naturaue cometæ anni 1577, cum adjuncta explicatione duorum chasmatum anni 1575, Antwerpen 1578, 12°*]. Jeg har nu ikke Stunder til at forfølge de Enkeltheder, som kan fremføres i denne Sag; det maa være nok, at jeg for din Skyld har givet et Fingerpeg herom. I min Museumshistorie har jeg drøftet Sagen mere indgaaende.

Den Tübinger Theologs Forsvarsskrift har jeg set hos Brochmand; det er sendt ham af Forfatteren selv, men han synes ikke særligt derom. Naar det, som er i Trykken hos os, er udkommet, vil du se alt nøjere drøftet.

Nu kommer jeg til de Ting, som omtales i det Brev, du har sendt din Fader: Min Tale om Baccalaurgraden [*Baccalaureus philosophicus, Hafniæ 1622*] er ikke længere til Salg, og jeg har kun et enkelt Eksemplar, som jeg ikke kan undvære. Vor nuværende Borgmester Hans Niensens Have var der ikke saa meget ved, som I gør den til; den var ganske vist fuld af forskellige Blomsterløg, men den rummede intet sjældent eller fremmedartet, som var af nogen Betydning, og nu efter at han har faaet Borgmesterembedet, har han lagt enhver Omsorg derfor paa Hylden, saa den næppe er en Seværdighed. Men den kongelige Have udmærker sig under Sperlings Omsorg i høj Grad ved fremmede Planter, som man kan se af det medsendte Katalog. Hvis Bertram forhandler skriftligt med Forstanderen og gør Begyndelsen med at sende noget til ham, vil han maaske opnaa noget, der er af en vis Værdi; ellers plejer han at være ret vanskelig. Jeg vedlægger Eksemplarer af mit Museum saavel som af den Disputats, som afholdtes af mig i November Maaned, tilligemed den Winstrupske Tale, du ønsker. Er der yderligere noget, du føler Trang til, skal jeg bestræbe mig for, at du kan faa Adgang dertil, blot den Allerhøjeste vil holde os uskadte af den truende Ulykke; det staar til Eder sammen med os ved Bønner at opnaa fra Gud, at dette sker. Lev vel.

København, den 29. Januar 1644.

Min Hustru og mine Børn hilser dig skyldigt. Bring den ærværdige og højberømmelige Hr. Hülsemann skyldig Hilsen fra mig og sig ham Tak for det mig tilsendte højlærde Skrift imod Grotius. Jeg skal bestræbe mig for at gengælde en saa stor Velvilje gennem Gentjeneste.

(W I 296).

1184. (Ep. 828). *Til August Buchner i Wittenberg.*

29.1.1644.

Dit venskabelige Brev har jeg modtaget og maa haabe at kunne besvare det bedre i Gerning end med Ord. Hvis jeg nogensinde lod det skorte paa noget, der kunde tjene til Fortsættelse af det paabegyndte Venskab, saa var jeg visselig ganske uværdig til en saa stor Mands Velvilje. Det er dig ikke nok at have udtrykt dit Sindelag i et Brev, men du har ogsaa maattet hylde min Svogers Bestræbelser i et saa lærd og fint Digt; ved saadan Form for Opmuntring kan et ædelt Sind ikke andet end ansføres til at efterstræbe de Ting, hvorved det kan vise sig saa store Mænds Lovprisninger værdigt. Saaledes vokser Dyden ved Ros og føres mod større Maal. Vi erkender vor Pligt, og takker paa dertil passende Vis.

Men her har det nu taget den Vending, at vi ikke kan love nogensinde at gøre Gengæld. Thi tvært imod Overenskomst og Aftale har en svensk Hær under Anførsel af Torstenson uventet gjort Indfald hos os, der aldeles ikke ventede sligt og var ganske uforberedte; førend det var os muligt at udskrive Soldater og paa nogen Maade yde ham Modstand har han besat Holsten og hele Jylland; han har prisgivet alt til Udplyndringer og øver nu alskens Fjendtlighed, saa det er at befrygte, at det er ganske ude med os, hvis ikke Gud kommer ganske særligt til Hjælp. Ak for en Redning! Medens vor allerfrommeste Konge med store Bekostninger gennem sine Udsendinge er optaget af at skaffe Fred i Tyskland, bliver han saa troløst, uden lovlige Aarsag eller forudgaaende Advarsel, berøvet sine Provinser og Undersaatter, og det af sine Naboer og af dem, hvis Sag han altid i højeste Grad har støttet for Religionens Skyld. Saaledes kuldkastes Tysklands Fredshaab, saa mange fromme Menneskers Ønsker henvejres, og vi overvældes af Ulykker, saa at du ikke kan andet end sammen med os anraabe om Guds straffende Haand som Hævn.

Der er hos os en Theolog [Enevold Nielsen Randulf], som om Guldhornet har skrevet nogle ikke saa helt forfejlede Tanker, hentet fra den hellige Skrift [Tuba Danica, hoc est: dissertatio theologica de aureo cornu in Cimbria invento etc., Hauniae 1644, Fol.]; skønt han paa visse Punkter afviger fra mig, har han dog vist mig sine Udkast, førend de blev udgivet, og da han erklærede, ikke mod min Vilje at ville offentliggøre noget om denne Sag, har jeg ikke villet undlade at rose Mandens Ærlighed, der er saa vidt forskellig fra Ernsts; ja jeg har opfordret ham til at fortsætte og nidkært fremme et saa fromt Forehavende, da jeg saa, at det tog Sigte paa Guds Ære og en bedre Livsførelse. Det har altid været muligt uden Brud paa Venskabet at have afvigende Opfattelser om de samme Spørgsmaal. Jeg sender saa meget deraf, som hidtil er kommet fra Trykkeren, for at du kan faa en Smagsprøve deraf

og erklære, hvad du mener derom. Jeg ved vel, at det ikke med nogen blot rimelig Begrundelse kan godtgøres, at det (som han mener) er gjort af en kristen Konge. Resten vil jeg ved given Lejlighed lade følge efter, naar det senere er fuldført, dersom Gud under Liv og Fred. Gid nogen vilde skænke os det Fristed, som vi fordem har skænket Eder! Men hvad saa end Gud i sin Godhed vil fatte for Beslutning om os, saa lad os ikke ophøre med, saa længe vi lever og formaar det, at knytte paa vort faste Venskabsbaand! Hos mig skal du aldrig savne noget, som kan tjene til Fortsættelse af vort Venskab. Lev vel.

København, den 29. Januar 1644.

(W I 296, en paabegyndt, overstreget Koncept. W I 297).

1185. *Til Wilhelm Lyser i Wittenberg.*

29.1.1644.

Tak for din Omsorg for Henrik Motzfeld. Han har overvejet at følge sin Rejsekammerat, naar denne forlader Eder, men jeg finder det tilraadeligst for ham at fuldende, hvad han har paabegyndt hos Eder. Gid der maa forundes os Ro til at fortsætte Fredens Idrætter: Men just under vor Konges Fredsbestræbelser har Svenskerne brudt alle Aftaler og uden Krigserklæring gjort Indfald i hans Provinser og besat Holsten og Jylland, medens det her ved Vintertid er os umuligt at hverve fremmede Soldater.

(W I 298).

1186. (Ep. 800). *Til Lucas Bacmeister i Wittenberg.*

29.1.1644.

Din velvillige Sjæls Hengivenhed, den føler jeg, min kære Bacmeister, idet du har ønsket at lægge den yderligere for Dagen gennem Tilsendelsen af dine højlærde Theser; skønt jeg ikke kan belønne dem efter Fortjeneste, saa beder jeg dig tage vel imod en ringe Gave i Form af en Rosenobel, som jeg sender; saa vil vel Lejlighed og Mulighed vise sig til at lægge den fylligere for Dagen gennem rigeligere Tjenester. Vi anerkender alle med Taknemmelighed, at du med dine gavnlige Raad og din Bistand er gunstigt stemt til Bedste for min Svoger, og skulde der engang vise sig en Lejlighed til at gøre Gengæld mod dig eller dine, vil du finde os rede.

*Den berømmelige [August] Buchners venskabelige Sindelag og Bevaagenhed imod mig har jeg længe kunnet mærke gennem hans Breve til mig, og jeg vil uophørlig holde den levende med mine gengældte Følelser, saa længe Krigens Vildskab tillader os at dyrke denne Brevveksling, thi den hænger jo desværre altfor grumt over vore Hoveder. Herom vil Brevdrageren give dig nøjere Underretning.

Lev vel og vær fremdeles min Ven, som du plejer. Imidlertid omfatter jeg

dine Bestræbelser med gode Ønsker og beder til, at de maa tjene til den almægtige Guds Ære, Kirkens Gavn og dit eget Vel.*

Lev vel.

København, den 29. Januar 1644.

(W I 299).

1187. *Fra Henrik Køster paa Frederiksborg.*

4.2.1644.

Fra Prinsens egen Mund har jeg hørt, at vor General, [Friedrich von] Bauer har besejret Svenskerne ved Itzehoe, dræbt 1000 Ryttere og gjort et rigt Bytte. Fra Prøjsen har jeg faaet det Vand, som stiger og falder med Solen. Da Magister Simon Henning plejer at være langsom, maa du minde ham om at fremskynde Sagen hos Statholderen.

(Kv. 30).

1188. (Ep. 777). *Til Bertel Bartholin i Paris.*

5.2.1644.

Efter at du, som jeg erfarer, har gennemført den farlige og vanskelige Rejse imod Paris, glæder det mig, at du nu er ankommet frelst og uskadt dertil. Jeg vil derfor nødtigt have, at du skulde trætte dig for meget med Op-søgningen af det Mindesmærke i Le Loches; men hvis du kunde faa fat paa det gennem Venner, saa kunde du vel høste Berømmelse i Frankrig, hvis det kunde blive nøjagtigt afskrevet og udgivet af dig, thi ingen har endnu ladet det offentliggøre. Ønsker du at gøre Brug af min Hjælp til Tydningen af de gothiske eller Runebogstaverne, lover jeg den beredvilligt. At søge uvante Veje er den nærmeste Adgang til Hæder.

Jeg beder dig gøre mig Rede for, hvem disse Brødre Dupui er; thi det har ikke hidtil været mig muligt at faa noget at vide om dem. Jeg takker, fordi baade du og Hr. Charisius arbejder paa at skaffe mig Saumaise's Kommentar til Solinus; I skal til Gengæld finde mig aldeles redbon til Eders Bedste.

Den lille Fugl, hvis Billede du har sendt, er Amerikanernes *Ourisia*; nogle kalder den *Sincelin*, Franciscus Lopez [de Gomara: La Histoia general de las Indias y todo lo acuescido en ellas dende que se ganaron hasta agora, y La conquista de Mexico y de la nueva España (1552), Anvers 1554, 8°; id.: Historia de Mexico con el Descubrimiento de la Nueva España, conquistada por . . Fern. Cortes, Anvers, 1554, 8°] kalder den *Vecielin*, Joseph a Costa [De natura novi orbis libri 2 et de promulgatione Euangelii apud Barbaros, sive de procuranda Indorum salute libri 6, Salamanca 1589, 1598, 8°, Köln 1596; id.: Histoia natural y moral de las Indias, en que se tratan las cosas notables del cielo y elementos, metales, plantas . . y los ritos ceremonias,

leyes . . . de los Indios, Sevilla 1590, 4°] *Tominejo*. Dens Historie gennemgaas udførligt i Charles Lecluse's [Carolus Clusius'] *Exotica* i femte Bog Kap. 2 og af Jan de Laët i femtende Bog Kap. 7 af hans Beskrivelse af Vestindien, som ogsaa gennemgaar flere Arter deraf. Denne samme Jan de Laët, min Ven, med hvem jeg i flere Aar har staaet i Brevveksling, har forøget mit Museum med forskellige eksotiske Genstande og har nylig lovet at ville skaffe den fra Brasilien, for at vi kan have flere Prøver af den lille Fugl; jeg er slet ikke i Tvivl om, at den meget ærlige Mand vil staa ved sit Løfte.

Genhils skyldigt den højberømmelige Hr. Moreau fra mig med rundhaandet Tilbud om alle Tjenester, der kan ydes af mig. Jeg beder ogsaa vor Charisius være hilset; jeg ved jo vel, at han støtter vore Bestræbelser. Lev vel.

Den 5. Februar 1644.

I Margin er tilføjet:

Jeg antager, at du gennem din Moders Brev har faaet tilstrækkelig Oplysning om den farlige Stilling, hvori vi befinder os; Gud beskytte os naadigt og i sin Godhed afslaa Angrebene fra en forbryderisk Fjende, som hverken agter Forbund eller Aftaler.

(W I 299).

1189. *Til Henrik Køster paa Frederiksborg.*

5.2./17.3.1644.

Hvad du har fra Prinsens Mund, har vi for to Dage siden faaet paa Tryk. Gud fremme vor Sag. Tak for den meddelte Hemmelighed.

(W I 299).

1190. (Ep. 837). *Fra Angelico Aprosio Vintimiglia i Venezia.*

2.5.1644.

(NB. Nr. 1190 hører rettelig hjemme mellem Nr. 1200 og Nr. 1201). (12.5. ny Stil).

Berømmeligste og fortræffeligste Herre!

Med nogle af Eders Herrer Landsmænd, som fra Padua begav sig paa Hjemvejen, benyttede jeg Lejligheden til at sende Eders Excellence et af mine Smaaskrifter med Titlen »Den poetiske Pisk«, hvori I vil have fundet Eders Navn anført sammen med en Lovtale af en af mine Venner over Eders Bog om Guldhornet. Da der er saa stort et Svælg mellem os og Eder, undrer jeg mig ikke over, at jeg sidenhen endnu ikke har modtaget noget Svar. Nu da der frembyder sig en anden Lejlighed for mig, skrider jeg paany til at gøre Eder min Opvartning for yderligere at tilbyde Eder min Tjeneste og forsikre Eder derom. I de forløbne Maaneder er ankommet de danske Mindesmærker og en anden Bog om det gotiske Sprog, Værker af Eders

Excellence, og de er til største Pryd for mit Bibliothek; de blev straks slugt af mig og anbefalet til Vennerne, og jeg anmoder Herren om, at jeg maa faa den Lykke at se de danske Festkalendere og Bemærkningerne til Hesiodus' Arbejder og Dage og alle de andre Værker, som er udsprunget af Eders op-højede Aand; jeg er sikker paa, at der er mange Ting fra dem at hente for mig til Pryd for mine Værker. Jeg er ved at samle et Værk om de berømte Skri-benter i Italien; jeg medsender det indlagte Titelblad dertil. Til Moltichen er der blevet sendt nogle af mine Smaaskrifter, nemlig »Den kritiske Si« [Il Vaglio Critico] under Navnet Masoto Galistoni, »Melsigten« [Il Buratto] under Navnet Carolo Galistoni, »Den knuste Brille« [L'Occhiale Stritolato] under Navnet Scipio Glareano og »Den poetiske Pisk« [La Sferza Poetica] under Navnet Sapricio Saprici. I Løbet af faa Dage vil »Nyseroden« [Il Veratro] være trykt, og jeg vil lade den komme til Eder ved passende Lejlig-hed.

Imidlertid skal Eders Excellence vide, at I har mange i Italien, som lever i Ærbødighed for Eders Dyd, og at jeg ikke staar sidst blandt disse, hvilket I kan læse ud af »Den poetiske Pisk«; hvis I finder mig egnet til at kunne tjene Eder, anbefaler jeg mig derfor ydmygst, medens jeg sluttelig forbliver

Eders berømmelige Excellences
mest redbonne og trofaste Tjener
Fra Angelico Aposio Vintimiglia

Venezia, den 12. Maj 1644.

1191. (Ep. 257). *Fra Steffen Hansen Stephanus i Sorø.*

12.3.1644.

[*Dette Brev maa være skrevet 1644. Udg. 1751 daterer det til 1643.*]

Denne Gang tilbagesender jeg ogsaa to Runeafbildninger, som vor Bog-trykker efter Ønske har afbenyttet til Trykning af mine Noter. Jeg tilføjer ogsaa en tredie, som jeg fik, mens jeg skrev paa disse Ting. Der er nogle faa tilbage, og dem skal jeg snart sende. Denne din Velgerning skal dels jeg selv højlydt forkynde i Fortalen, dels vil Moltichen selv — om blot han vil vise sig taknemmelig — lønne den med et eller to Eksemplarer af den nye Udgave. Men da vore Folk nu driver ivrigere og hurtigere paa med mit Værk, saa at jeg ikke er i Tvivl om, at de i Løbet af faa Maaneders Tid vil have lagt sidste Haand paa hele Arbejdet, saa beder jeg dig venskabeligst, at du efter andre Venners Eksempel vil finde, at det gør sig fortjent til, at du med et Digt begunstiger og hylder mine Anstrengelser, hvorved du vil bevidne vort Ven-skab for hele Efterverdenen. Det vil betegne Toppunktet paa et Venskab, hvormed du altid har omfattet mig, og som jeg haaber og tror, du altid vil nære.

Tilsidst bønfalder jeg dig inderligt om at bede Moltichen om et Eksemplar af mine Noter [Notæ uberiores in Historiam Danicam Saxonis Grammatici una cum prolegominis ad easdem notas, Sorø 1645, Fol.] og i den Tid, du har tilovers, at gennemlæse dem omhyggeligt og snarest gøre mig opmærksom derpaa, hvis du bemærker noget, som fortjener at forbedres, før end de ser Lyset. Thi alene til dig, som er den kyndigste i vore Oldtidsminder, ønsker jeg denne Opgave betroet.

Jeg befaler dig den treenige Gud i Vold,

Han, som alene er mægtig med frydelig Fredstid at kvæge
Menneskers Børn, han mage det saa, at Krigstidens Grumhed
lader sig dysse til Ro tillands og paa samtlige Have!

[Jvf. Lucr. I 29—31].

Sorø, den 12. Marts 1643.

1192. (Ep. 563). *Til Henrik Fuiren i Padua.*

15.3.1644.

Forlængst vilde jeg have skrevet til dig, min kære Slægtning, hvis jeg ikke havde formodet, at du havde forladt Padua og var paa Vej til os; da jeg nu har erfaret noget andet fra din Moder (som synes mig at have opgivet Haabet om din snarlige Tilbagekomst til os under denne vore Forholds saa urolige Tilstand), kan jeg ikke undlade at henvende mig til dig ved et Brev fra mig og give dig Underretning om vore Sagers Stilling.

Hvorledes der ser ud i vort Fædreland, det mener jeg, at du forlængst har erfaret, og jeg kan ikke uden Smerte genkalde mig Svenskerne Troløshed og uventede Indfald, som strider imod Overenskomst og Tillid. Sjælland, Fyn og de øvrige Øer har ved Guds Naade undgaaet Fjendens Anfald, men hele Jylland har han besat, og i Skaane har han hærget nogle Herreder, skønt vi haaber, at der snart vil blive sat en Stopper for Fjendens Bestræbelser; vor naadigste Konge udskriver daglig en stærk Hær og er fuldtud paa sin Post over for alt, hvad der kan indtræffe. I Skaane har vor naadige Prins hidtil med gunstigt Resultat modsat sig Fjendens Plyndringer; gid Adelen kunde maale sig med ham i Aarvaagenhed og Ihærdighed. Det øvrige vil du faa at vide af din Moder.

Men hvis Licetus' Bog om Ringe er udkommet, og dens Vægt ikke gør den altfor besværlig, saa se om du ikke kan sende den med en af vore Landsmænd, der rejser hertil; lad i modsat Fald Kapitlet, der handler om Guldhornet, afskrive. Hvad du lægger ud i den Anledning, vil jeg gerne betale. Ved Guds Naade har din Bedstefader og dine Slægtninge det stadig godt: med alle vore Bønner tragter vi efter intet andet end den yndige Fred.

Præsten i Roskilde, Magister Enevold Nielsen [Randulf] har nylig her udgivet en ny theologisk Afhandling om Guldhornet; heri anlægger han omtrent samme Synspunkt som jeg, bortset fra at han ikke ganske ueffent søger at forklare Billederne ud fra den hellige Skrift og heraf slutter, at det er forfærdiget af en kristen Konge i Danmark. Før Udgivelsen viste han mig Afhandlingen, og jeg har fremsat min Mening for ham i et særskilt Brev, som han har tilføjet tilslut, idet han stadig omtaler mig med Hæder. Jeg overlader til de lærde at afgøre, hvem af os der er kommet Maalet nærmest. Hvis der forelaa nogen Mulighed for at sende den, vilde jeg sørge for, at du fik den. Lev vel og vær min Ven, som du plejer.

København, den 15. Marts 1644.

(W I 300).

1193. *Til Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

16.3.1644.

Jeg har faaet Billederne fra dig. Det glæder mig, at Trykningen hos Eder er igang. Jeg skal forsøge at skrive et Digt, men det bliver et Skrig blandt Sangsvaner. At faa noget fra Moltichen er sværere end at slaa Vand af en Klippe, men jeg skal søge at fravriste ham dine Noter til Gennemlæsning. Hvad synes du om vor [Enevold Nielsen] Randulfs Guldhorn? Paa ret holdbare Beviser støtter han sin Antagelse om, at det er gjort af en kristen Fyrste. Jeg har tilkendegivet ham min Opfattelse, thi der maa ikke herske Fordomme blandt de lærde indbyrdes.

(W I 300).

1194. (Ep. 701). *Til Thomas Bartholin i Neapel.*

17.3.1644.

Skønt Fædrelandets forvirrede Tilstand, hvorunder Svenskerne forræderisk, uden at nogen havde tænkt noget saadant, har gjort Indfald baade i Jylland og en stor Del af Skaane, synes at kunne tilskynde mig til ikke at forsøge at skrive noget til dig om at fremskynde din Tilbagekomst til os, saa faar dog din Bedstefaders Vilje og affældige Alderdom Overvægt, idet den hver Dag truer med hans Bortgang. Men hvis der skulde hænde ham noget menneskeligt, vil dine Venners Planer blive kuldkastet, og der vil ikke let frembyde sig en tilsvarende Lejlighed til at drage Omsorg for dit Tarv. Overvej du altsaa hver enkelt Ting nøjere og tag de menneskelige Kaars Omskiftelighed nærmere i Betragtning. Vi tænker ikke paa andet end dit Vel, som vi under denne Tingenes Tilstand ikke formaar at tage mere Hensyn til.

Iøvrigt forstaar jeg af dit sidste Brev sendt fra Neapel den 1. Februar, at du endnu ikke har modtaget det, som jeg sendte til dig i Rom, og hvori

jeg besvarede dit forrige. Jeg glæder mig over, at du er kommet i Venskabsforhold til Marcus Aurelius Severinus, thi han er en i enhver Retning højlærd Mand og langt den førende blandt vort Aarhundredes Kirurger; hans meget lærde Værk om Bylder, som Charisius har foræret mig, og som jeg har set er blevet genoptrykt til sidste Frankfurtermesse, bærer tilfulde Vidne herom, hvorfor jeg ikke skulde se med Uvilje paa mere langvarig Omgang med ham, hvis dine Forhold kunde medføre det. Dine Iagttagelser om Enhjørningen vil være os meget kærkomne; hvis du tilegner din Bedstefader dem, vil du kunne tilegne Kansleren Dyrenes Lys.

Med Glæde hører jeg, at mine Mindesmærker er naaet til Rom, og jeg betvivler ikke, at de Eksemplarer, som af vor Moltichen er sendt til Venezia — blandt disse var der ogsaa et bestemt for dig — ogsaa er rigtigt besørget. Jeg skylder dig umaadelig mange Tak, fordi du arbejder saa meget paa at udbrede min Navnkundighed. Hverken kan mit Tidsfordriv fortjene dette eller jeg selv være altfor opsat paa saa stor Ros.

Magister Enevold [Nielsen Randulf], Præst i Roskilde, har nylig udgivet en ny theologisk Afhandling om Guldhornet; heri er han fuldt optaget af at naa frem til, at dette Horn er forfærdiget af en kristen Konge, og at der i dets Symboler rummes Forskrifter til Livets Forbedring og til at rive Menneskesindene ud af deres altfor store Tryghed. Før Udgivelsen har jeg udtalt min Bedømmelse, og den har han tilføjet ved Slutningen. Jeg vilde gerne sende den, men der frembyder sig ingen bekvem Lejlighed, og Ting, som udgives af vore Theologer, bringes heller ikke med Sikkerhed til Eder; men til sin Tid vil du bedre kunne tage det hele i Øjesyn personlig. Lev vel og varetag dine Tarv med Omhu.

København, den 17. Marts 1644.

(W I 299).

1195. *Testimonium for Hans Andersen.*

27.3.1644.

Johannes Andreæ Nestvedensis blev immatrikuleret i Juni 1637 [fra Herlufsholm]. Han har theologisk Eksamen og har prædikeret.

(W I pag. 58).

1196. (Ep. 702, Barth. Ep. med. I, Nr. 51). *Fra Thomas Bartholin i Messina..*

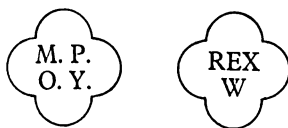
1.4.1644.

(11.4. ny Stil)

Jeg er ikke i Tvivl om, at baade du og vor højtelskede Moder gaar i bekymrede Tanker for vore Sagers Stilling. Dog er vi i god Behold, Gudskelov,

idet vi i disse Dage har undgaaet baade Scylla og Charybdis og har holdt vort Indtog i den straalende Stad Messina, for at jeg paa selve Stedet kan undersøge den Stilling ved Universitetet, som det høje Raad for kort Tid siden havde tilbudt mig for en høj Løn, samt for at sige Tak for den tilbudte Hæderspost. Jeg har der fundet venligssindede naadige Adelsmænd, og jeg nyder den meget elskværdige P. Castello's fortrolige Omgang; denne er fuldt optaget af at udgive Bøger om forskellige lærde Emner. I sit Museum har han sammenbragt forskellige Naturmærkværdigheder. Han har Dyreskeletter, som han selv har opbygget, af Moskusrotten, Sværdfisken og andre. Øjnene paa en Moskusrotte har han vist med Moskus-Karret, saaledes som han har beskrevet det i Beretningen om det Dyr. Han ejer forskellige forstenede Konkylier. Hos ham har jeg set en indisk Palmefrugt, som ikke kan knuses paa en Ambolt. Jeg har givet ham Kataloget over dit Museum, som er faldet højlig i hans Smag, bortset fra det, at det indeholdt de almindeligste Apothekerfrø. Det er dog sikkert, at ogsaa de er nødvendige til Naturens Fuldstændighed og Afveksling.

Om Kong Wilhelm af Siciliens meddelte Skrivelse til Messinenserne tiligemed det vedhængende Segl i gothiske Bogstaver [d. v. s. Runer], hvorom du taler i de danske Mindesmærker paa Grundlag af [Jacobus] Gualtherus [Tabula chorographica status ecclesiae Romanæ, Lyon, 1609, 1613, Fol.] har jeg ikke kunnet oplede flere Oplysninger, ejheller er det lykkedes mig at komme til at se Skrivelsen, idet Arkivembedsmændene stadig trækker det i Langdrag. Jesuitten Placidus Samperus afbilder ellers en Mønt fra den samme Wilhelm, idet han i Aar har udgivet den hellige Jomfrus Billedhistorie; den er viet til Maria og er med gothiske eller lombardiske Munkebogstaver, som ingenlunde er Runer. Han anfører en anden med denne Indskrift:

Paa Forsiden ses et Mariabillede, i Omskriften staar Kongens Bogstaver paa Arabisk, efter hvad han mener.

Paa Lægekunstens Omraade foreligger der kun lidet, som fortjener at blive skrevet. I Stadsgravene har Castello anlagt en Have i Messina, med kemiske Laboratorier, Forelæsningsaal, Kapel o. s. v. samt fjorten Bede, hvis Planter han har beskrevet i et Katalog udgivet 1640; nu henligger den imidlertid forsømt. Der er kun faa andre, som kaster Glans over Lægevidenskaben. [Pietro Paolo] Pisani har i selve dette Aar offentliggjort et Antidotarium fyldt med Barbarismer og sammenskrevet af en Apotheker [Anti-

dotarium speciale sacrae domus magni Hospitalis nobilis urbis Messanae, Venezia 1646, 4°]. Prosimus har ifjor skildret Kvælningsbylder hos Børn. Andreas Tremanci har for ganske nylig udgivet Anatomien i Form af et Folkedigt udskrevet fra Galenus, Hippokrates, Avicenna og andre. Her findes ogsaa Oliverius' Forsvarsskrift imod Licetus' Brev om Abort. Men over de øvrige rejser Castello sit Hoved. Det er halvtreds Aar siden, at der er blevet tilberedt nogen Theriak her, idet Rom, Neapel og Alexandria raadede Bod paa denne Mangel. Men i 1637, da P. Castello var Collegiets Prior, begyndte Jo. Dom. Cardullus at forhandle en i St. Jørgens Hus; han har givet en offentlig Beskrivelse deraf, men samme Castello er dens Forfatter; og fra Sicilien og Calabrien har han skaffet sig Forraad af mange Enkeltstoffer. Den indeholder rigeligt med Sesamolie, som man i Rom erstatter med Mandelolie Thi Sesam forekommer her i saa rigelig Mængde, at det strøs paa grovere Brød for Velsmags Skyld. Overfor Collegiet ses et udstrakt Sygehus sammensluttet til et af syv smaa adskilte Afdelinger for Kapucinere, Kvinder og fremmede. Mavesygdomme er almindelige her, og Castello helbreder dem heldigt med sit diatariske Latværg, hvis Beskrivelse han har givet os. Og det bliver givet i en Unses Vægt en Time før Frokost og beforder Maven rigeligt. Kvælningsangina er ogsaa hyppig blandt Børn, og undertiden angriber den ogsaa voksne, hvis de har Samkvem med deres Børn. Castello, som har fastslaaet, at Aareladning er unyttig i denne Sygdom, kommer den tillivs alene med en rensende Drik af Rosensirup og Honning.

I Maanederne Maj og Juni finder der højtideligt Fiskeri Sted efter Sværdfisker. Hajfisken kæmper imod den lige forfra; med sin skarpe Hale skærer den ofte Fødderne af svømmende Folk, hvorfor man ikke vover sig langt ud i Vandet fra Kysten for at lade Vandet. Skelettet af dens Hoved har jeg set i Imperatos Museum i Neapel, og jeg ved, at dens Skind er ret kendt og tilgængeligt hos Eder.

En Adelsmand i Messina opbevarer blandt andre Sjældenheder to store Horn af Næsehornet, og andre som siges at være af en Enhjørning. Jeg kan ikke fælde nogen Dom derover, fordi man her sætter Gazellehorn paa mange.

Paa de bjergrige Steder i Haven vokser der to Slags Koral i Klippen, den med Knuder spredt hist og her; denne viser sig, naar Jorden ved Regnvejrstid er mere opløst; den anden er svampet og mere raa, opstaaet af selve Klippen; den har vi udgravet og bestemt for dit Museum. Der findes ogsaa andre Stenformer i Lighed med Tungesten, forstenede Konkylier o. s. v., som vokser ligesom i deres egne Gruber og ikke er hidførte fra Havet, der næppe har været paa dette Sted i tusind Aar, hvis de da ikke paa den Tid er blevet skyllet op af den Havoversvømmelse, hvorved Sicilien blev skilt og løsrevet fra Italien — dersom det da nogensinde er blevet løsrevet, hvad visse Geografer haardnakket benægter. Det maa nødvendigvis være ind-

truffet før Saturns Tid, han som gav Navn til denne Havn, idet han her skjulte den Segl, hvormed han afskar sin Faders Skamdele; herved siger man, at det meget smukke seglformede Udseende af Messinas Havn er fremkommet, og at Byen er blevet kaldt Zancle efter et arabisk Ord, som betyder krum, og som Messinenserne fordem har anvendt. Men den Saturn forklarer man som Cham, der havde leet ad sin Faders Skamdele. Til Minde herom bærer Messinenserne endnu i August Maaned to Kolossalfigurer omkring, den ene med en Segl, den anden forestillende Rhea eller Kybele eller Ops, Saturns Hustru; dog vil jeg ikke faa Tid til at deltage i disse Mysterier. Hos de gamle omtales ogsaa Kilden Zancle, som er den, der i Dag i Messina kaldes Pozzo Leone og menes helliget en Nymfe, hvorfor følgende Vers er sat derunder i Nymfen Zancleas Navn:

Mens for Enceladus' Ild ad dulgte Veje jeg flygter,
 løfter mit Hoved jeg her, Nymfen for rindende Vand.
 Da til min Kyst jeg erfor, en Flaade sig snart vilde nærme,
 vælded paa Stedet jeg frem, Nymfen for Vand, der er dulg.

Paa Apostlen Paulus' Tid var denne Bugt mellem Italien og Sicilien ogsaa sejlbare, thi i Apostlenes Gerninger [28,12—13] siges hin at være draget fra Syrakus gennem Rhegium til Puteoli paa et Fartøj.

Men jeg er altfor vidtløftig, idet jeg ved Hjælp af Ordrigdom raader Bod paa min Forsømmelse, som skyldes mine forskellige Rejser og vil blive undskyldt af dig og mine øvrige Venner.

Lev vel, ophøjede Mand, og bliv ved med at være mig bevaagen.

Messina, paa Vej til Ætna, den 11. April 1644.

1197. *Til Peder Winstrup i Lund.*

8.4.1644.

Overbringeren af dette Brev, Anders [Hansen] Fabricius, har for en Del Aar siden været Lærer for mine Børn en kort Tid og søger nu Rektoratet i Ystad. Hvis du ikke har bestemt denne Post for min Laurits [Herbertsen], hvem jeg tidligere har anbefalet dig, beder jeg dig tage Hensyn til denne, som har undervist flere Aar og sikkert kan blive brugbar.

(W I 301).

1198. (Da. Saml. 1. Rk. Bd. 3 pag. 254). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

15.4.1644.

Tak for Laan af Runeafbildningerne. De to manglende rummer Saxos Navn og vil finde Plads i Fortalen. Værket vil udkomme inden to Maaned, hvis Gud vil undertrykke Svenskerne Rasen. Jeg venter med Længsel paa dit Digt. Hvis Willich [Westhof] er

Det Worm'ske Familiebillede
Nationalmuseet, København
(se Side IV)

hos Eder, maa du overtale ham til at pryde mit Værk med et Digt. Skriv tilbage med Overbringeren, min Husfælle Erik Pontoppidan.

(Kv. 95).

1199. *Til Samme.*

15.4./10.6.1644.

Fra Moltichen har jeg skaffet mig nogle Ark af dine Noter omfattende Bogstaverne c—o. Han sagde, at det foregaaende var sendt til Rostock, og at han endnu ikke havde faaet det sidste. Jeg sender en Trykfejlsliste. Willich [Westhof] er i Malmø, saa jeg har ikke kunnet fremføre din Anmodning. Mit medsendte Digt er saa som saa. Jeg er nedbøjet af Sorg over min lille Søn Peder Worms Død og har aldrig været nogen heldig Digter. Du maa rette deri eller brænde det, om du vil.

(W I 301).

1200. (Ep. 92). *Fra Johan Rhode i Padua.*

24.4.1644.

(4.5. ny Stil).

Berømmelige Mand, fortrinligt ærværdige Ven! Hvis det var faldet mig ind, at du havde haft i Sinde at offentliggøre det Brev, jeg sendte dig sidst, vilde jeg have udfærdiget det med langt større Omhu, især hvad angaar den Stilling, som Attis indtager, og af hvilken der er tydelige Spor i de gamles Mindesmærker: Ej heller vilde jeg have forbigaaet, at Kejser Justinians Hjælm har været en Tiara. For mig er det dog mere end nok at have hævdet det Horn for Jylland, og det ved en ikke helt letsindig Formodning, hvilken jeg ogsaa i Forvejen havde meddelt vor Licetus. Og visselig har Sandheden altid haft saa stor Vægt hos mig, at jeg ikke lader mig holde tilbage af Persons Anseelse. Om det er med størst Frimodighed eller Behændighed, jeg har gennemført det, vilde først og fremmest vor Scribonius have aabenbaret. Der er allerede givet ham frit Lejde fra dem, hvem Videnskabernes Senat forlængst har givet Ret dertil, men Fædrelandets ulykkelige Stilling har bremset ham, da han med ydmyge Skridt søgte mod den kongelige Tærskel; samme Virkning havde ogsaa de Overvejelser og Forhaabninger, som jeg fattede ved din Antydning, og ved hvilke jeg blev sat i ikke ringe Bevægelse.

Jeg ser ogsaa, at Folks Gunst i den Grad lader sig lede af Medgang, at jeg fra nu af kun kan vente mig lidet fra Ludvig Elzevirs Side, skønt jeg med de Tjenester, jeg gjorde ham under hans Ophold her, bistod ham meget med at udfylde Hullerne i Procopius ved Hjælp af Bibliotheca Ambrosiana, da Vatikanets ikke var tilstrækkeligt. Thi skønt jeg atter har henvendt mig til ham, værdiger han mig intet Svar; det er saa meget værre, som jeg havde betydet ham, at der var overgivet ham en Pakke til mig fra Eder; den kunde

han dog i det mindste med Lethed have lagt sammen med de øvrige Varer til vore Myndigheder. Jeg haabede rigtignok, at min [Bertel] Bartholin kunde raade Bod paa denne Forsinkelse, men han har endnu ikke vist sig i Nederlandene.

Det Eksemplar af danske Mindesmærker, som Henrik Fuiren skaffede i Venezia, har jeg løbet overfladisk igennem, førend det blev sendt til den berømmelige Ridder dal Pozzo i Rom. Derom har denne Mand, som er i Besiddelse af grundfæstet Dømmekraft, aabenbaret sin saare hædrende Mening. Ved Disputatsen om Danernes gamle Digtning er der ydet et Bidrag, som er dit Navn værdigt, til min »Traad« og vort Folks Gudetrol.

Men Scribonius, der er blevet forvansket under Aldus [Manutius] Hænder, unddrager sig en Afgivelse af kyndig Kritik, idet han fremfører sin Tilstand som en gyldig Undskyldning.

Men en blidere Bør frembar disse Ting, alt imens Herolden hos Digteren gentog midt under Vaabenlarmer: »Fred er det bedste for Muserne!« [Eur. Supplic. 489]. Og det skal ikke vare længe, før Forholdene i Italien er blevet fredelige og har genvundet det fordums Udseende. Hos Eder vil der maaske ogsaa vise sig at være Raad for Haanden. Jeg beder til, at de bliver gode og formaalstjenlige. Imidlertid trøster det vort Sind, at Gud har fundet os værdige til paa os at prøve, hvor meget Menneskenaturen kan døje.

Hils paa det bedste din Svigerfader og de andre hos Eder, og gid dit Helbred maa bedres noget. Lev vel.

Padua, den 4. Maj 1644.

(Original i Ny k. S. 2089,4°)

1190. (Se ovf. p. 9)

1201. (Ep. 564). *Fra Henrik Fuiren i Padua.*

9.5.1644.
(19.5. ny Stil).

Hilsen og Lydighed! Skønt Fædrelandets ulykkelige Tilstand i højeste Grad nager mit Sind og bibringer vore herboende Landsmænd ikke ringe Smerte, fordi der ikke er bragt noget Brev til dem siden det fjendtlige Indfalds Tid, saa glæder jeg mig dog over at være lykkeligere end de i den fælles Ulykke, fordi jeg endnu ikke er berøvet Venners Henvendelse og, hvad mere er, fordi jeg atter af dig indbydes til Skrivepligten, som ved min Forsømmelighed har været undladt i nogen Tid. Altsaa træder jeg frem for at undskylde min Undladelses Synd og i Haab om nogenledes at kunne udbede mig din Tilgivelse.

Peder Juel er rejst herfra for igennem Tyskland at søge tilbage til Fædrelandet; til hans Hovmester Christen Brod har jeg overdraget en Pakke, der

skal bringes til dig; den blev forsegleet for mig i Venezia af den ærværdige Fader Angelico Aprosio Vintimiglia, og deri indeholdtes en Bog af ham udgivet i det italienske Sprog [L'Occhiale stritolato], dog under et opdigtet Navn [Scipio Glareano] som Forsvar for [Giambattista] Marino's Adonis [L'Adone, poëma in XX canti, Venezia 1623, 4°, Paris 1623, Fol.] imod [Fra Tomaso] Stigliani [Dell' occhiale, opera difensiva, in riposta al cavalier Marini, Venezia 1627, 12°]. Han har endda tilegnet hele Skriftet til min Fætter Thomas Bartholin, som dette Aars Nytaarsgave; men hvert enkelt Kapitel har han tilegnet bestemte Enkelt personer. Da han har tilegnet dig det ellefte Kapitel og jeg haaber, du vil faa dette Brev at se, før du ser Brod, sender jeg dig Kapitlets Begyndelse, hvori han henvender sig til dig angaaende Guldhornet, tilligemed den vedføjede Lovtale. Det ærgrer mig, at jeg ikke kan yde dig samme Bistand med en Afskrift af det Kapitel, hvori Licetus behandler samme Horn. Thi siden hin rejste herfra, er det ikke timedes nogen herboende at se blot det mindste Stykke af hans Bog om Ringe, der endnu ikke er færdigtrykt i Udine. Jeg nødes altsaa til at forsømme den bedste Mulighed for Forsendelse af denne Bog, som blev tilbudt ved Laurits [Jensen] Bording, der rejste herfra afvigte Uge med Tønne Juul. For omkring ved en Maaned siden bragtes der til den venetianske Boghandler de Bøger, som hidtil har været savnet af de Lærde, nemlig Runelitteraturen og de danske Mindesmærker.

Efter at Thomas Bartholin har forladt Neapel, hvor han i nogen Tid levede sammen med min Broder [Thomas Fuien] i [Marcus Aurelius] Severinus' Hus, er han sejlet til Sicilien, hvortil han kort iforvejen af Udsendinge fra Messina var blevet kaldet til et medicinsk Professorat med ret straalende Løn — dog uden at modtage det.

Lev vel og bevar mig i dit Venskab.

Padua, den 19. Maj 1644.

1202. (Ep. 829). *Fra August Buchner i Wittenberg.*

9.5.1644.

Jeg glæder mig meget og lykønsker mig til, at du bestandig opretholder det Venskab, som du en Gang er begyndt at vise mig, og at du ogsaa gennem Breve giver mig Vidnesbyrd om, med hvilket Sindelag du omfatter mig. Thi hvad betyder det ikke, at man vækker Behag og Bifald hos dem, hvis Navn og Berømmelse prises ikke blot i et enkelt Folk og Folkeslag, men overalt paa Jorden, hvor videnskabelige og lærde Studier trives og holdes i Ære? Thi visselig er det ikke blot Moder Danmark og de Lande, som ligger ved Østersøen, det er ogsaa det lærde Tyskland, det snilde Italien og det vel-talende Frankrig, som beundrer og dyrker min Worm og regner ham blandt

dem, som efter andre og meget store Kunster forlængst har gjort sig udødelig gennem Studiet af Oldsager og finere Videnskaber.

Naar du skriver, at det har været dig kært, at jeg med et Digt har ledsaget din Svogers Bestræbelser, denne ypperlige Yngling, saa maa du vide, min berømmelige Worm, at jeg har gjort det som en Skyldighed imod Mandens Dyd. Thi din [Henrik] Motzfeld viser sig for os her saaledes, at han let skaffer sig Ry for Elskværdighed, Beskedenhed, Studium og Lærdom hos alle, med hvem han plejer Omgang — og han omgaas alle de bedste, gennem hvis Samkvem han kan blive bedre og mere lærd. Eftersom han daglig mere og mere gør sig yndet ved disse herlige Fortrin og Gaver, kan jeg ikke andet end holde saare meget af ham samt ledsage og fremhæve ham paa de Maader, det er muligt.

Angaaende den theologiske Afhandling om Guldhornet [Enevold Nielsen Randulf: *Tuba Danica*] dømmes jeg ganske som du, nemlig at der tilkommer ham Ros for Fromhed, for Tankeindhold og Flid, ja ogsaa for Lærdom; men at dets Ophavsmænd har haft de Hensigter, som her anføres, det kan jeg ikke faa mig selv til at tro. Jeg ved, hvilke hieroglyfiske Symboler for den ældste kristne Kirke Clemens Alexandrinus og andre Forfattere gennemgaar, og de ældste Mindesmærker og Indskrifter bærer til Skue. Og skønt nogle af dem findes paa dette Horn, var deres Anvendelse dog ophørt allerede længe før end Ederes Danmark blev gennemsyret af den kristne Tro og Lære. Hvis dette Horn var forfærdiget paa den Tid og just med det Formaal at give os Anvisninger om Forhold vedrørende Religion og Fromhed, vilde man utvivlsomt derpaa se det hellige Korstegn, der var langt hyppigere end noget andet, og dette har jeg endnu slet ikke kunnet finde. Derfor, du berømmeligste Worm, staar din Opfattelse fast, og hvad du engang saa skarpsindigt og lærd har formodet om det Horns Oprindelse, er mere sandsynligt. Imidlertid underkender jeg ikke den ærværdige Mands Bestræbelser. Thi fromt er det, naar man hvorsomhelst griber en Anledning til at finde og udøve Fromhed. Derfor siger jeg Tak for de tilsendte Sider og vil gerne snarligt med Taknemmelighed tage imod det, der mangler. Lev vel og se saa snart som muligt baade dit af grum Misgerning betrængte Fædreland og vort Tyskland i en fredelig Tilstand samt vedbliv at være en Ven for mig, som altid er og forbliver dit berømmelige Navns lydigste og ivrigste Tjener.

Wittenberg, den 9. Maj 1644.

1203. (Ep. 850). *Fra Wilhelm Lyser i Wittenberg.*

ca. 9.5.1644.

Skønt alle de Nyheder, som kan bringes Eder herfra, utvivlsomt for Størstedelen rummes i Hr. Motzfelds Brev, har jeg dog anset det for min Pligt

ogsaa at tilføje dette. Men ak! Intet andet end et Jammerbrev kan jeg sende! Thi næppe andet foreligger der at skrive om end offentlige og fælles Ulykker, og et saa stort og rigeligt Stof vælder der frem heraf, at jeg aldeles ikke ved, hvor jeg skal begynde eller ende min Skrivelse. Thi blot dette ene manglede for at sætte Kronen paa vor Elendighed, at i en saa farefuld Stilling alle Tilflugtsteder under denne nye Krig blev frataget de landflygtige Kirke- og Skoletjenere. Gud bedre — hvis de kan forbedres — Anstifterne af saa store Ulykker! Eller han omstyrte dem! Gud skænke imidlertid Eder og os saa megen Ro, at vi fremdeles kan drive de Studier og Kunster, som elsker Ro! Derfor var det mig meget kært at se Kataloget over den kongelige Have; og da jeg ved, at Eders Excellence har stor Indflydelse hos Hr. Dr. Sperling, den kongelige Botaniker, og jeg nu sammen med Hr. Dr. Jeremias Bertram yderligere arbejder paa at udbygge den medicinske Have, som jeg har paa-begyndt sammen med Hr. Dr. Ehring, den tidligere botaniske Professor (disse to Mænd har begge hørt til min Husstand og gør det endnu), saa vilde det være særdeles kærkomment, om jeg gennem Overbringeren af dette Brev kunde faa nogle af de sjældnere Løgplanter; jeg tilbyder mig til Gengæld med alle Taknemmelighedstjenester. Eders Excellence anbefaler jeg med fromme Bønner til Guds Beskyttelse.

1204. *Fra Henrik Motzfeld i Wittenberg,*

10.5.1644.

Tak for Gaven. Det havde dog ikke været nødvendigt at lønne mine første Studier med Guld. Brevets Oplysning om den norske Kvindes mærkelige Fødsel vil glæde Dr. Bertram, som er en Ven af den danske Nation og en Beundrer af dig. Baade han og de herværende Studenter vilde have høste Gavn deraf, dersom Eders medicinske Læresætninger havde kunnet trykkes her. Undskyld min Anmodning om Baccalaurtalen, naar I kun havde et enkelt Eksemplar. Jeg er glad over at maatte blive her og tilendebringe mine Studier: Gud frelse Danmark og straffe de troløse Svenskere. Det smertede mig at høre om Eders lille Søn Peders Død, men som Patriarken Jakob har I andre kære Børn til Trøst i Alderdommen. Som det vil fremgaa af vedlagte Program, har Dr. Schneider nylig holdt en Dissektion, som jeg overværede sammen med Magister Bacmeister og flere Landsmænd.

(Fol. 58).

1205. *Fra Jens Dolmer i Sorø.*

25.5.1644.

Ulrik [Christian Gyldenløve] har det nu ret godt, navnlig efter sin Moders [Vibeke Kruses] Afrejse, som har givet ham Nattero. Hans ungdommelige Sind forværrede Sygdommen. Mæslingerne er nu saa gule og modne, at de kunde skæres med Le som Sæd i Høst. Et Rygte fra Fyn vil vide, at Kongen ud for Ribe har slaet en svensk-nederlandsk Flaade.

(Kv. 41).

1206. *Til Samme.*

25.5./6.6.1644.

Som jeg forudsagde under mit Ophold hos Eder er alt gaet som det skulde for din højædle Patient. Du skal smøre Vablerne med frisk, sød Mandelolie, saa snart de har trukket Skorpe. Det var fornuftigt af hans Moder at rejse bort, thi Bekymring og Nattevaagen i Forbindelse med Vognens Rystelse havde sat Skørbugsværkerne i Bevægelse og fremkaldt en smertelig, slimholdig Svulst ved hendes Haanded. Rygtet om Kongens Søsejr har vi kun ufuldkomment faaet bekræftet. Brevdrageren fra Wittenberg fortæller, at Königsmarck er blevet fordrevet fra Leipzig og hans Hustru fanget sammen med Trosset.

(W I 301).

1207. (Ep. 848). *Fra Samme.*

6.6.1644.

Fortræffeligste Hr. Doktor, Velynder og mest retskafne Ven! Vor [Ulrik Christian] Gyldenløves Mæslinger har nu fortaget sig uden at efterlade sig Ar, men blot nogle ubetydelige Mærker efter Pletterne. Jeg skal ikke undlade efter Hr. Doktors Forskrift at smøre Pletterne i Ansigtet med den friske Olie, vi har udpresset af Mandler. Men vor Patient er af ret stærkt Helbred og finder sig kun med Utaalmodighed i at blive holdt indespærret i sit Sovegemak, naar han er rask og ved Kræfter. Hans eneste Ønske er at komme ud i Solen, hvilket jeg mener uden nogen Fare kan tillades ham til den forestaaende Fest.

Foruden min egen Glæde over Genvindelsen af hans fordums Sundhed er ogsaa en offentlig Glæde blevet vakt hos os ved det store og straalende Eksempel, kongelig Majestæt har givet os i Søslaget. Det er et Værk, som udføres paa faa Timer, men har en Rækkevidde ud over al Tid og al Fattelvne; ja selv om vi gennemgaar vore Forfædres Gerninger og alle vore Aarbøgers Vidnesbyrd, vil vi næppe finde nogen Søbedrift udført med større Tapperhed og Held af nogen dansk Konge.

Gud, Hærskarernes Hersker, bevare denne ædle Værner af vor Frihed og skænke hans Majestæt Kræfter til vedholdende og kækt at triumfere over de troløse Fjender.

Lev vel, du ophøjede Mand, og fortsæt med velvilligt at være mig bevaagen.

Skrevet i Hast i Sorø, den 6. Juni 1644.

Den berømmelige Hr. Doktor hilses meget af vor Gyldenløve.

1208. (Ep. 566). *Fra Henrik Fuiren i Padua.*

6.6.1644.

(16.6. ny Stil).

I mit sidste Brev, sendt dig den 19. Maj, havde jeg lovet ved given Lejlighed at ville sende dig en Afskrift af det Kapitel, hvori Licetus behandler

Guldhornet. Mit Søkendebarn Caspar Bartholins hastige Afrejse forhindrede det imidlertid. Først Dagen før han tog afsted fik jeg af Licetus, der var kommet hertil fra Bologna sammen med ham, et eneste af ham medbragt Eksemplar, men uden Begyndelsen og Slutningen, der endnu ikke var færdigt fra Bogtrykkeren. Da jeg nu savner Tid til at afskrive hele Kapitlet, som er ret vidtløftigt, har jeg overladt mit Søkendebarn at bringe dig hele Bogen. Thi jeg haaber, at han snart vil se Eder, eftersom han den 1. Juni tiltraadte sin Hjemrejse gennem Tyskland sammen med de to Rosenkrantz og deres Hovmester Selinger; det skulde da lige være (hvad jeg frygter), at hans knebne Rejsepenge skal tvinge ham til at gøre Ophold i Strassburg eller andetsteds. Siden da har jeg fra Licetus modtaget samme Bogs Slutning, som jeg sender indlagt heri, og naar jeg ogsaa kommer i Besiddelse af Begyndelsen, skal jeg paa lignende Maade sende den.

Thomas Bartholin, der sammen med min Broder [Thomas Fuires] har gennemstøvet Sicilien og Øen Malta, er lykkeligt vendt tilbage til Neapel, hvor nu begge gør Ophold paa Grund af Heden og nyder den berømmelige Severinus' Gæstfrihed og vante Fortrolighed. Han har Planer om et Skrift om Tungestene, idet Mængden og Forskelligheden af dem, han har medbragt, og som er gravet frem paa deres oprindelige Sted, giver Anledning dertil. Paa Opfordring her jeg i Uddrag sendt ham, hvad der findes skrevet om dem i dit Museum, og skulde du senere have gjort nogen Iagttagelser, tvivler jeg ikke om, at du ogsaa vil meddele ham dem. Lev vel, berømmelige Mand, og omfat mig med dit sædvanlige Venskab.

Skrevet i Hast i Padua, den 16. Juni 1644.

1209. (Ep. 847). *Fra Johan Caspar Bauhin i Basel.*

9.6.1644.

Jeg henvender mig til dig i en Skrivelse, idet jeg altid med ganske oprigtig Hengivenhed har vedligeholdt det fædrene Venskab. Hidtil har det ikke været mig muligt at ytre Tegn herpaa. Men Caspar Bartholin, en ikke vanartet Søn af en navnkundig Fader, har nu paa min Forespørgsel om dit Befindende givet mig Paaskud til gennem dette Brev at udtrykke, hvad jeg længe har baaret i mit Sind: En Anmodning om gensidig Velvilje udsprunget af samme Følelser, som min Fader nærrede for Eder. Du maa være vis paa, du berømmelige Mand, at dersom blot Lejlighed gives til at udtrykke den efter Ønske, saa skal jeg aldrig nogensinde lade det skorte paa Iver og Pligtfølelse hos mig. Lev vel.

Basel, den 9. Juni 1644.

1210. (Ep. 849). *Til Jens Dolmer i Sorø.*

10.6.1644.

Jeg glæder mig meget over, at vor Gyldenløves Behandling er forløbet saa heldigt for os. Hans Moder [Vibeke Kruse] vilde forlængst være kommet sig, hvis hun ikke var vedblevet med at lade Hylen og Klager hidse Væskerne til at strømme til sine Ledemod; men jeg haaber, at hun snart vil blive rask igen, blot hun da vil adlyde de fornuftige Raad. Der er ingen Grund til, at du skal smøre hans Ansigt mere; overlad alt til Naturen, den vil selv yde Resten. Nu er han ogsaa i Stand til lidt efter lidt at komme ud i fri Luft, blot det sker langsomt Skridt for Skridt.

Da Keiserens Udsending fornylig besaa mit Museum, berigede han det med en fin skythisk Bue. Kogger og Pile husker jeg at have set her paa Københavns Slot hos din højædle Ulrik [Christian Gyldenløve]; hvis han vil lade disse blive samlet med hin uden at komme til at savne dem, vil han glæde mig med en stor Velgerning, hvormed jeg i Taknemmelighed vil dyrke Mindet om ham blandt saa mange Sjældenheder.

Lev vel og hils skyldigt alle Venner.

København, den 10. Juni 1644.

(W I 301).

1211. (Ep. 260). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

20.6.1644.

Den kunstfærdigt forarbejdede ruthenske Bue, som jeg, kæreste Ven, fornylig skænkede dig, den betvivler jeg ikke, at du rigtigt har modtaget gennem den wittenbergske Brevbærer Lummer, hvem jeg havde overdraget at bringe dig den. Som Modydelse beder jeg dig nu om, at jeg for en kort Tid maa benytte den tinskaarne Gengivelse af Aunslevstenen, der staar i 4. Bog Side 245 af Danske Mindesmærker; vor Bogtrykker staar og mangler den just nu for at kunne trykke mine Fortaler, hvor det ligger saaledes, at Saxos Navn skal forklares. Thi i den Indskrift mener jeg, at Ordet Sasi er Saxi . Derfor vilde jeg gerne have, om du gav den til dette Bud, dersom du synes saa, eller til Magister Jacob Bing, som vil sørge behørigt derfor.

Vi lever stadig i stor daglig Frygt og Bestyrtelse, som er fremkaldt i hele denne Provins af de 46 svenske Skibe, som er set ved Øens Østkyst. Gud standse og hæmme den rasende Fjendes Grumhed og bevirke, at Krigstidens Grumhed lader sig dysse til Ro tillands og paa samtlige Have!

Til hans Beskyttelse anbefaler jeg af Hjertet dig og dine. Lev vel elskede Svoger og Ven og skriv endelig tilbage.

Sorø, den 20. Juni i det Aar da

Svenskernes troløse Folk med en Hær i vort Land har gjort Indfald
(d.e. 1644)

[I den latinske Teksts sidste Linie er udhævet en Del Bogstaver, der læst som Romertal sammenlagt giver Aarstallet].

1212. (Ep. 851). *Til Wilhelm Lyser i Wittenberg.* 20.6.1644.

Med Taknemmelighed ærerkender vi Eders Fromhed og Velvilje, naar I bestræber Eder for at staa os bi med Trøst i vore bedrøvelige Omstændigheder. Og vi betvivler ikke, at den almægtige Gud, berørt af saa mange gode Menneskers Bønner og Sukke vil bringe den forventede Bistand; og saa meget desto mere ranker vi os i det bedste Haab, fordi vi mere end en Gang har mærket Guds Hjælp paa nærmeste Haand: Dels i det tredobbelte Søslag, hvori den svenske Flaade, som de havde hvervet fra Hollænderne, blev ganske ødelagt og besejret under vor ophøjede Konges Ledelse; dels ved flere Strejftog, som er foretaget ved Indfald fra Fyn, og hvorfra de er vendt tilbage næsten uden Tab af en eneste af vore, men belæst med rigt Bytte efter Ødelæggelsen af adskillige fjendtlige Afdelinger. Men fornylig er Itzehoe blevet erobret, idet hele Besætningen enten overgav sig eller blev hugget ned, hvorom de ordinære Relationer giver fyldigere Oplysning.

Han, som bedst af alle ved i rette Tid at bringe Hjælp til sin betrængte Kirke, han vil aldrig lade Fjendens store Troløshed forblive uhævnnet.

Med Sperling har jeg talt om at sende Løg, men han er for paaholden med sine Sager til at ville tjene sine Venner uden Godtgørelse. Hvis han i denne Anledning faar en personlig Henvendelse fra Dr. Bertram, vil denne maaske hente sig et gunstigere Svar. Fra min egen lille Have sender jeg nogle Frø, som jeg beder dig tage vel imod; I vil bestemt finde mig redebon over for alle Eders Ønsker, hvis noget staar i min Magt. Lev vel.

København, den 20. Juni 1644.

(W I 302).

1213. *Til Hans Jensen Viborg i Wittenberg.* 20.6.1644.

Tak fordi du har tilegnet mig din Disputats. Fjenden har gjort uventet Indfald i Landet.

(W I 302).

1214. (Ep. 830). *Til August Buchner i Wittenberg.* 20.6.1644.

Den, som ikke med Kyshaand tager imod et saa ærligt og lærd Venskab fra et ufordærvet Bryst, han fortjener efter min Mening ikke at nævnes som

Menneske blandt de dødelige. Skulde jeg derfor ikke med aabne Arme gribe det Fortrolighedens Baand, som knyttes gennem saa behageligt et Vennebrev og med skyldigt Svar bevidne min gengældte Velvilje? Thi ikke uden en vis Skamfølelse maa jeg jo erkende, at de talrige Lovprisninger, der udgydes over mig, udspringer af Venskabsfølelsens Overflod. Jeg vil nidkært bestræbe mig for, at det til Gengæld fra min Side ikke skal skorte paa noget, som kan tjene til at varme og vedligeholde den Følelse.

At min Svoger [Henrik Motzfeld] fra dig modtager et saa hædrende Vidnesbyrd for sin pletfri Vandel og sin Flid, glæder hans alderstegne Fader [Peder Motzfeld], og vi andre erkender det med Taknæmmelighed, idet vi tilskriver din Vejledning og dine trofaste Opmuntringer meget.

Nu sender jeg, hvad der mangler af den theologiske Afhandling om Hornet, og du vil deri mere udførligt se, hvad min Opfattelse om den er; og skønt Forfatteren [Randulf] synes i nogen Maade at imødegaa mit lille Brev, ser jeg dog ikke, at det er saa vigtigt, at jeg ikke hellere vil overlade Afgørelsen til de skønssomme Læsere end indlade mig paa Tovtrækkeri om Ubetydeligheder med en Mand, som ellers er min Ven, især da jeg bestandig mærker, at vore Sager modtages med betydeligt Bifald, ikke blot af meget kyndige Folk i Tyskland, men ogsaa af andre Udlændinge.

For faa Dage siden skrev en lærd Yngling blandt vore Landsmænd til mig fra Padua (dette vil jeg gerne meddele dig), at der i Venezia er en ærværdig Mand, Angelico Aprosio Vintimiglia, som under et paataget Navn [Scipio Glareano] har udgivet et Skrift i det italienske Sprog [L'occhiale stritolato] til Forsvar for [Giambattista] Marinos Adonis imod [Fra Tomaso] Stigliani (Navnene er mig ganske ukendte); han har tilegnet mig det ellefte Kapitel deri, idet det handler om Guldhornet, og deri bringer han blandt andet det medsendte Mindesmærke, som er udført af Hr. Pighetti. Naar jeg fortæller dette, er det ikke for at rose mig af Bifald fra en Mand, som regnes blandt de Lærde, men for at meddele en Ven, hvad ikke alle støder paa. Jeg haaber snart at faa det hele, hvorledes det saa er, blot mine Hjemmelsmænd holder deres Løfter. Min Svoger vil give dig fyldigere Underretning om vore Sagers forvirrede Stilling, som dog ved Guds Beskyttelse flere Gange paa enestaaende og forunderlig Vis er blevet mildnet. Lev vel.

København, den 20. Juni 1644.

(W I 302).

1215. *Til Henrik Motzfeld i Wittenberg.*

20.6.1644.

Din Fader vil skrive til dig om Krigen og de foreliggende Tegn paa guddommelig Beskyttelse, thi han plejer at være ivrig med sligt. Tak for din Deltagelse i Anledning af min

Søn Peders Død. Han var from ud over sin Alder. Din Broder Johan skal nu have det akademiske Borgerskab. Gid han havde en glat og sikker Tunge svarende til sin Flid. Peder er kommet til Köln. Nogle af vore unge Slægtninge er syge af Kopper og Mæslinger. Jeg sender Dr. Bertram nogle Frø fra min egen Have, da man ikke kan fravryste Sperling noget uden Vederlag. Min Hustru venter snart sin Nedkomst.

(W I 303).

1216. *Til Lucas Bacmeister i Wittenberg.*

20.6.1644.

Tak for din og Magister Franckenbergers kronologiske Afhandling [Reinhold Franckenberger: *Fundamenta veræ chronologiæ Scaligerianæ contra Petavium, Calvisium & Petium, Wittenberg 1644,4^c*]. Jeg paaskønner din Deltagelse i Anledning af min lille Søns Død.

(W I 303. En paabegyndt Koncept W. I 302).

1217. (BA pag. 334). *Testimonium for Pall Bjørnsson.*

20.6.1644.

Arngrim Jonssons Dattersøn Paulus Biornonis Islandus har studeret Filosofi, Filologi og Theologi. Han har deltaget i Disputatser og har theologisk Attestats. Han har Baccalaurgraden.

(W I pag. 58).

1218. (BA pag. 330). *Testimonium for Erlendur Olafsson.*

20.6.1644.

Erlendus Olavius Islandus blev immatrikuleret i December 1640. Han har theologisk Attestats og har prædikeret.

(W I pag. 59).

1219. (Ep. 346, BA 38). *Til Arngrim Jonsson paa Melstaðir.*

20.6.1644.

Vore Sagers bedrøvelige og forvirrede Tilstand efter Svenskernes uventede Indfald hos os, saa vel som vore Købmænds uvisse og tvivlsomme Afrejse til Eder bevirker, at jeg næppe kan fæstne de Ting til Papiret, som jeg gerne vilde. Din vellærde Dattersøn, Pall Bjørnsson, vil altsaa optræde paa mine Vegne; han er min elskede Elev, og om hans Beskedenhed, Fromhed og ypperlige Fremgang i enhver Art af Studier kunde jeg udtale mig udførligere, om Tiden tillod det. Lad det være nok, at vi hyppigt har befundet ham værdig under offentlige Øvelser, saa at han ikke kan drage herfra uden offentligt Vidnesbyrd for sine Studier samt smykket med Filosofiens første Laurbær. Han vil selv berette om, hvad vi paa dine Vegne har forhandlet med vor høje Hr. Kansler.

For det tilsendte Stenvaaben, som er virkelig sjældent, takker jeg dig: Jeg har ganske samme Opfattelse deraf som du, nemlig at den Harpun, hvormed Fiskeren har efterstræbt Bæstet, har været forsynet dermed. De Stene, som du kalder Ørnestene, er langt fra saadanne; thi jeg har set to Slags indiske Bønner, af hvilke man kalder den største for Skt. Thomas Hjerter, fordi den vokser i stor Mængde ved den Ø, som er kendt under dette Navn; jeg har nogle itubrudte Hylstre eller Bælge, som indeholder denne Frugt; prøv den med en Kniv, og du vil finde, at dens Haardhed ikke er som en Sten. Naar Kærnen tørrer ind og river sig løs fra Skallen, saa frembringer den ved Rystelse den Lyd, som Folk bilder sig ind kommer fra Bønner.

Jeg sender de Mængder af Lakridssaft og syltet Ingefær, som du beder om, og disse vil efter min Formening være tilstrækkelige for dig til et Aars Tid. Jeg vedlægger din trykte Gravskrift. Priserne paa disse Ting er følgende: Jeg har betalt Bogtrykkeren to Rigsdaler for Typer og Papir, to Mark for Pergament. Apotekeren syv Mark fire Skilling for Lakridssaft og Ingefær.

I største Knaphed paa Tid og i mangfoldig Travlhed er det mig ikke muligt at skrive mere. Lev vel. Den 20. Juni 1644.

(W I 303).

1220. (Ep. 629, BA 146). *Til Sveinn Jonsson paa Holar.*

25.6.1644.

(Konc. dat. 20.6.).

Trykudg. er antagelig et Fragment af den tabte Original. Overs. følger den fyldigere Tekst i Conc. og BA).

For den os ydede Bistand med at tyde Kvadene i Knytlingesaga siger vi Tak; vi skal til Gengæld beflitte os paa efter vor Formaaen at drage Omsorg for dine Tarv. Tiderne er nu ret vanskelige hos os, hvad du vil erfare gennem Erlendur [Olafsson], hvis ikke hans Helbred hindrer hans Afrejse; vi kan derfor ikke ret let opnaa Samtale med Stormændene og ikke drøfte vore Venners Forhold, som vi gerne vilde. Hold imidlertid fast ved dit Forsæt, saa vil du uden Tvivl vinde dig et udødeligt Navn og dine Velynderes Gunst.

I Privilegierne for de studerende og dem, der under vor Øvrighed har stillet sig til Raadighed for Videnskaberne staa der udtrykkeligt følgende: »Vi formener vore Embedsmænd og Undersaatter alle som en paa nogen Maade at gøre Indpas og tiltage sig Myndighed over saadanne Doktorer eller Magistre, deres Ejendom og deres Undergivne, men vi vil, at de skal være fri og unddragne alle Dommere i vore Lande, undtagen Universitetets Dommere og Konservatorer, og de skal med deres Tjenere være fri for al borgelig Tynge. Skolen med Doktorer og Magistre, og ligeledes alle Studen-

ter, saalænge de beskæftiger sig med deres Studier, skal nyde de Privilegier, Friheder og Æresrettigheder, som er givet dem i Begyndelsen af Fundatsen, der er opstillet af vor Farfader Christian den Første, Ære være hans Minde.«

Hvis du tror at kunne faa nogen Hjælp heraf, kan der fremskaffes en Udskrift af selve Fundatsen med Notarens egen Haand. Hvis du vil følge mit Raad, skal der ikke iøvrigt savnes noget framin Side, dersom det paa nogen Maade kan fremme dine Bestræbelser. Vore fortvivlede Forhold og Købmændenes bratte Afrejse tillader mig ikke at drøfte noget udførligere med dig. Lev vel.

Den 20. Juni.

(W I 304).

1221. (Ep. 126, BA 195). *Til Thorlak Skulason paa Holar.* 20.6.1644.

Det gør mig ondt, at du maa kæmpe med et saa daarligt Helbred; saa vidt jeg kan slutte af dit Brev, er din Sygdom Skørbug, som angriber dig under mangeartede Former; den er meget velkendt blandt Kystboere. Den bekæmpes bedst ved hyppig Motion og en Diæt, som skal sigte mod Tørhed, samt ved Brug af Sennep og Roden af *raphanus agrestis*, som hos os kaldes Peberrod, kogt i Maden, paa visse Steder plejer denne at vokse vild. Især er Planten *cochlearia*, paa Norsk Eriksgræs, som plejer at vokse ved Havet i rigelig Mængde, en meget virksom Modgift mod denne Sot. Den udpressede Saft deraf eller selve Bladene indtaget tre eller fire Gange daglig — de er lidt bitre — hjælper meget. Jeg fortæller dette, fordi jeg mener, at saadanne Ting findes hos Eder. Jeg sender nogle faa sammensatte Medikamenter, og hvis du benytter dem til rette Tid, tvivler jeg ikke om, at de vil gavne dit Helbred meget. Først har du her seks Doser af et rensende Pulver, af hvilke du skal tage den ene, som er indpakket i et særskilt Stykke Papir, Klokken seks om Morgenen i en lille Drik Vin eller varmt Øl; du skal være beskyttet mod Luften, og du skal afholde dig fra al Mad og Drikke lige til Middag. Jeg sender flere Doser, for at du kan bruge det hyppigere, d. v. s. hver Maaned ved aftagende Maane; opfylder den første Dosis ikke dine Forventninger, kan du øge eller mindske de øvrige efter Forgodtbefindende. Endelig faar du her er Smørelse, hvori du skal dyppe en Pensel gjort af optrevlet Lærred og flere Gange daglig omhyggeligt gnide de løse Tænder dermed. Det vil faa dem til at sidde fast og vil gengive dem deres Sundhed.

København, den 20. Juni 1644.

(W I 304).

1222. (Ep. 94). *Til Johan Rhode i Padua.*

20.6.1644.

Da jeg har indset, at dit lærde Brev vil kaste adskilligt Lys over og tjene til Forbedring af min Afhandling, stoler jeg paa, at du ikke vil være misfornøjet med, at jeg har ladet flere faa Del deri — den Interesse, du nærer for at fremme det offentlige Vel, er jo velkendt. Jeg betvivler ikke, at du vilde have udvidet det med flere fortræffelige Iagttagelser af din Tankes rige Forraad, dersom det havde staaet til dig; men den lille Fugl, man har i Haanden, har jeg, og andre med mig, altid anset for bedre end de øvrige i Skoven, om de saa end kvidrede skønnere, men jo dog flyede vore Bure. Imidlertid erkender jeg, at det skyldes dig alene, at du som den første med uigendriveligt Bevis har haandhævet Fædrelandet dets Ejendom.

Skam faa denne Elzevir, dette raa Menneske, blottet som han er for enhver Taknemmelighedsfølelse, at han saa længe trækker dit Studium, og sandelig ogsaa vore Længsler, i Langdrag! Disse skidne Fyre, der vælter sig i Vinding som i Skarn! De er ufølsomme for det offentlige Tarv og for modtagne Tjenester, de være sig nok saa store.

Vi har erfaret, at Bertel [Bartholin] er kommet til Amsterdam, og hver Dag venter vi hans Ankomst. Naar han kommer, skal jeg erfare, hvad han har opnaaet. Hvis der aabnede sig en gunstig Lejlighed til at sende vore Ting til Eder, tillod jeg ikke, at I skulde være dem foruden.

Hvis det ikke er dig ubelejligt, beder jeg dig meddele mig den berømte Ridder dal Pozzo's Mening om de danske Mindesmærker; thi andres Øjne ser klarere paa saadanne Ting end vore egne.

De Manuskripter, du har laant den afdøde [Jens] Dinesen [Jersin], har jeg med Flid eftersøgt: Jeg har set hele Kataloget over hans Bibliothek, og alle Bøgerne er jo blevet bortsolgt her, men intetsteds dukkede de savnede Ting op. Før end hans Bogskabe kom hertil, blev de gennemstøvede af hans Arvinger i Ribe, og nu vil jeg rette en nøje skriftlig Forespørgsel ved given Lejlighed: Om de maaske har lagt tilside, hvad der tilhørte andre. Hvis det lykkes mig at faa fat i noget, skal det blive givet til vor [Thomas] Bang. *Om vore urolige Forhold er der ikke meget at tilføje, bortset fra at det guddommelige Forsyn ved betydelige Vidnesbyrd om Sejre mere end een Gang har tilkendegivet, at det holder med den retfærdige Sag, saa at vi haaber, at den mensvorne Fjende selv maa æde i sig, hvad han skammelig har anrettet.*

Lev vel. København, den 20. Juni 1644.

(W I 304 B).

1223. (Ep. 857). *Fra Marcus Aurelius Severinus i Neapel.*21.6.1644.
(1.7. ny Stil).

Til den berømmelige Oluf Worm, den veltalende kongelige Professor i Lægekunst ved det ansete Universitet i København.

Eftersom en særlig og enestaaende herlig Gave ofte blandt Iagttagere af dødelige Mennesker ses at pryde og udmærke en hvilkensomhelst ædel og nidkær Mand, saa hæver dine i Antal mangfoldige og i Indhold fremragende Prydelser dig iverjret, du fuldendte Olaus: Og de gør dig synlig til Beundring for alle Landenes Folk, det gør dit Snille, din Dømmekraft, din Flid, din Stil, dine Skrifter. Den første blandt disse Prydelser er din Aandskraft, som overvinder alskens Vanskeligheder, hvilket er alle andre nægtet: Just som Ørnen, naar den overflyver alle vingede Væsner og svinger sig saa højt mod Sky, at den endog menes at have sit Tilhold ved Jupiters Bryst. Tilskyndet af Kærlighed og Iver for dette Snille har Eders kongelige Majestæt faaet for Skik at smykke dig med alle de betydeligste og mest udsøgte Æresbeviser, regne dig blandt Stormænd og vurdere dig højere end sit Skatkammers kosteligste Rigdomme; under denne højvise Hersker, som enten overgaar eller i det mindste næsten maaler sig med Ptolemæus Philadelphus, er Danmark nu (hvad ingen kan undgaa at se) i Aarhundredernes lykkeligt tilbagevendende Kredsløb blevet et Alexandria eller Athens Lykeion lig og er rigt paa Mænd, der nyder Agtelse for al Slags Lærdom; skønt en mangfoldig Skare af disse bringes for Dagen fra dette Ophav som fra en trojansk Hest, maa det ikke desto mindre siges, at

— — — mellem Stjerneluer
Stjernen Worm som en Maane overstraalet
ringere Stjerner

[Horats carm. I,12,46—48]

For mig skal just Βόρπιος [= Worm] sættes lig med Kraften og Fremdriften [ὄρμη] hos en Βορπίαια [= Oksedriversken, d. v. s. Pallas Athene] Men hvilken Dommer vil ikke kende dine ophøjede Studiers Plan og Formaal uforlignelige? Du har formaaet at omfatte den samlede Natur og erkende hvilkensomhelst af dens skjulte Hemmeligheder samt ved den dig gavmildt skænkede ypperlige Evne haft Kraft til med usvigelig Udholdenhed at holde ordnet Mandtal over alle Enkeltheder. Saaledes opstod dette dit veludstyrede Museum, hvis Ry nu yppigt har bredt sig til os yderste Italienerne fra den os fjerne, men Eder paa nært Hold bestraalende Nordstjerne; hvilken sagkyndig maa endvidere ikke anerkende din beherskede og nøjagtige Dømmekraft, hvormed du ret og rigtigt sonderer, sammenstiller, inddeler og skelner mellem alle Ting? Hvilken lærd Mand maa ikke værdsætte den

højt? Hvem maa ikke anbefale din Stil, skønt den anbefaler sig selv? Den er jo i lige Grad vægtig og fin, rig og fast, tiltrækkende og fuld af Vid, og saa frodig og givtig, at den har opfyldt højtstaaende Mænds Bibliotheker med dine forskellige Kommentarer; blandt disse kan jeg ikke i Tavshed forbigaa den, der er den nyeste, men samtidig den vægtigste: Den gyldne Afhandling om det Guldhorn, der ikke er den ringeste blandt de kongelige Kostbarheder, men ogsaa er mere rigtfyldende end Amaltheias Horn; lige saa talrige som dets Billeder og dets kimmeriske Gaadedybder, lige saa mange Kroner og straalende Stjerner er der, hvormed du har smykket dit Hoved og fæstet dit Ry paa Himmelbuen. Naar jeg har sagt dette, har det sin Aarsag deri, at hvis der gaves guddommelig Ære for guddommelige Bedrifter, hvis vi levede i de gamle Heltes Tid, saa vilde med fuldeste Ret dette Horn være sat mellem de høje Stjerner. Dine Afhandlinger, du salige Worm, er af samme Værd, dine Mindesmærker af samme Rang.

Da jeg længe har været betaget af hele denne din Glans, kan jeg nu endelig ikke længere afholde mig fra det Vovestykke at anraabe og bede til din op-højede Værdighed, just som jeg nu gør: At du ikke vil finde mig uværdig til Optagelse blandt dine Tjenere, hvad du vel ingenlunde vil afvise, hvorom min Gæst og trofaste Ven, den berømmelige Thomas Bartholin har overbevist mig gennem et afgivet Løfte. Dennes Duelighed til at udforske Naturen, hans Iver, hans Flid, som er tilstrækkelige vel bevidnet gennem daglig Erfaring, den vil jeg dog ikke anspænde min Aand med at omtale i fuldt Omfang, ejheller tiltro mig Evne dertil. Men de kødelige Brødre Bartholin, værdige Sønner af den store og ædle Caspar, de har ogsaa bekræftet din redbonne Elskværdighed og Imødekommenhed over for lærde Mænd; den har ogsaa de tre Brødre Fuiren bevidnet, disse særdeles velstuderede Mænd, til hvis fælles Dom ogsaa Peder Jonassøn Charisius (kær som sit Navn!), en Dattersøn af hin navnkundige Peder Sørensen, har sluttet sig. Men i Spidsen for dem har stillet sig Eders højst beundrede Medborger Johan Rhode, en Foregangsmand saavel i den grundige som i den forfinede Videnskab. Med Flertallet af disse Mænd (der nu har slaet Rod hos os og næsten er Italienerne), med dem som Fortalere eller velvillige Mellemmand beder jeg dig nu sende mig et Brev fra dig, og som Gave at sende mig en eller anden ædel Erindring om dig, dog frem for alt især en Gengivelse af dit anseelige Ydre aftrykt med Held paa Papir, for at jeg daglig kan ære, agte og tilbede det efter Fortjeneste. Imidlertid sender jeg mine Antegninger om Svampebærerne og *Fungimappa* [De lapide fungifero et de lapide fungimappa, epistolæ duæ. Udkom vistnok først sammen med Nyudgaven af Baptista Fiera: De cæna, Padua 1649, 4°], begge Dele beundringsværdige Udslag af Naturens Luner, og til Bedste for din overmaade store Naturinteresse forbereder jeg mig

paa snart at sende adskillige Ting, som den nidkære Dr. [Thomas] Bartholin — en sand Sporhund efter sligt — har samlet hos mig af alle Arter; han vil ogsaa bringe disse omtalte Smaating.

Lev nu lykkeligt, og lad det fra nu af være din Sædvane at være gunstigt stemt imod den dig meget hengivne
Severinus.

Neapel i Kampanien, den 1. Juli 1644.

1224. (Ep. 565). *Til Henrik Fuiren i Padua.*

22.6.1644.

At du ikke har slaet af paa din fordums Velvilje, derom vidner tilfulde dit meget venskabelige Brev, hvori du har meddelt mig ikke faa Ting, som var meget behagelige at lære at kende. Navnlig var det kærkomment, hvad du vedlagde som Afskrift fra Vintimiglia; det fik virkelig i den Grad mine Tænder til at løbe i Vand, at jeg med Iver venter paa vor [Christen Rasmussen] Brod, for at hele Skriftet kan mætte min glubende Appetit. Men du vil gøre mig en Tjeneste, hvis du i dit næste Brev angiver for mig, hvem og i hvilken Stilling denne ærværdige Fader Angelico Aprosio er, og ligeledes denne Marino og denne Stigliani; thi Navnene er mig ganske ukendte, og det er mig ikke bekendt, om hvilken Sag Striden drejer sig, førend jeg faar den tilsendte Bog at se. Ogsaa Pighetti, der prises som Ophavsmand til det fine Mindesmærke, hvem er han og hvorfra? Vi som her lever i adskillig Afstand fra disse fremragende Aander, faar intet at vide uden gennem Eders Vejledning. Det Stykke af Licetus, der omhandler vort Horn, venter jeg, naar du har modtaget det.

Hvad vor Moltichen har sendt til Venezia, har jeg tidligere faaet at vide var ankommet dertil, men hvad der til Gengæld er blevet sendt af *Giunti*’erne, har han endnu ikke set. Kunde der imidlertid oprettes aarlig Samhandel mellem dem, vilde der maaske gives bedre Anledning til at meddele, hvad man foretager sig her.

Præsten i Roskilde Magister Enevold [Nielsen Randulf] har fornylig her udgivet en ny theologisk Afhandling om Guldhornet, hvori han har opstillet den danske Konge Svenottho, der var indviet til den kristne Gudsdyrkelse, som dets Ophavsmand, og har udledet alle dets Afbildninger af hellige Ting; med hvilket Held maa andre bedømme, men eftersom han stedse omtaler mig meget hædrende, vil jeg tillade ham at brede sig i sin Opfattelse.

Thomas [Bartholins] Ry og Omdømme øges meget gennem den højtidelige Kaldelse til Professoratet i Messina; men han gjorde ret i at undslaa sig for dette Hverv, saa vist som han er forpligtet over for sit Fædreland gennem

den kongelige Understøttelse: Jeg anraaber Gud om at gengive os baade dig og ham, vor Families Prydelser, velbeholdne og uskadte. Lev vel.

København, den 22. Juni 1644.

I Dag er jeg for faa Timer siden blevet kaldet til vor høje kongelige Majestæt, som er vendt tilbage fra en højst betydningsfuld Søsejr, og jeg kan ikke ret udtale, hvilken Sjælsstyrke og hvilken Nidkærhed for Fædrelandets Forsvar, vi har fundet hos den ypperlige Olding. Oh, om der blandt vore yngre Kæmper var mange af hans Lige i Mod, da vilde Sagen snart blive afgjort som vi ønsker det! Gud bevare ham og naadigt skaffe os den ønskede Fred tilbage.

(W I 304 B).

1225. (Ep. 95). *Fra Johan Rhode i Padua.*

24.7.1644.
(3.8. ny Stil).

Berømmelige Mand! Oprigtige Ven! Intet var mig kærere end dit Brev for nylig; det blev afleveret 5. August [formentlig Skrivefej] og lettede mig dejligt for den langvarige Længsels Plage, som næsten havde fortæret mig. Her er slet ikke Tale om Bevarelsen af min gamle Velvilje mod dig, hvem jeg paa Forhaand har givet Lejlighed til frit at udtale dig, ikke blot om mit Brev, men ogsaa om mig selv.

Paa Grund af [Thomas] Bangs Tavshed vilde jeg have svævet i Uvished om, hvorvidt han var i god Behold, dersom ikke du havde omtalt ham, idet du jo lover at lægge dig i Selen for at genfinde min Bog, som Arvingerne uden Tvivl har henlagt blandt afdødes Manuskripter.

Om Scribonius skriver jeg nu igen til Elzevir, ja ogsaa til Bartholin; at denne har ladet tre Breve fra mig ubesvarede, forbavser mig. Den Forfatter [Celsus], som i Henhold til din skarpsindige Kritik var sat under Anklage, har jeg frimodigt undskyldt i min paatagne Rolle som Filosof og Læge; det sker under hædrende Ihukommelse af dit Navn — medmindre jeg bringer i Erfaring, at du har skiftet Sind, hvilket jeg ønsker, skal staa dig frit for. Jeg har rigtig nok haft isinde at lade din Kritik fremkomme i Begyndelsen og lægge den i Munden paa »en berømt Mand«. Men heri ligger intet, som strider imod Agtelse eller Venskab: Det er alene et Udtryk for din alsidige Lærdom, for at man ikke skal sige, at jeg har ladet noget ligge i vor mangfoldige Tid. Paa mange Maader har jeg med lignende Maadehold ladet Scribonius følge den latinske Sprogbrug, hvad saa end Janus Cornarius, min Ven Caspar Bartholin og andre højlærde Mænd kan have haft Formodning om. Du kender Moschions gyldne Ord: »Det er godt at vogte sit Frisprog paa ædel Vis«. [Mosch. fr. 4,4, Nauck].

Min Bog om Traaden vil i al Fremtid anerkende det som en velgørende Forøgelse, hvis du sender en Aftegning af dit Spænde, ligesom af den Griffel, hvortil jeg skylder Thomas Bartholin Tak for Henvisningen.

Vor Vesling har opholdt sig fem Aar i Cairo og udtænker paa min Opfordring en meget sindrig ægyptisk Kyllingemoder. Storhertugen af Toscana, som ved Hjælp af Arbejdsfolk, som han har lejet derfra, søger at efterligne den med stor Omhu, har tilstillet ham en nøjagtig Aftegning af Ovnens, som hin bekræfter at være meget lig den i Memphis. Jeg har bragt i Erfaring, at vor højkongelige Majestæt anstiller Forsøg i samme Retning. Hvis du er kommet paa Spor deraf, beder jeg dig forklare hele Sagen udførligere. Hvilken Form har Ovnens? Hvad Træ bruges paa Ildstedet? Hvilken Omsorg drages der for Arten og Afkommet? Hvad Resultat har man opnaaet? En taknemmelig Eftertid vil skylde Eders Omhu alt, hvad det fører til, og denne Eftertid har du hidtil bundet til dig ved dine hæderlige Anstrengelser. Jeg beder til Gud, at du længe maa fortsætte med, hvad du sammen med de berømmelige Fincke'r udfører til Videnskabernes Fremme og din Families Vel.

Padua, den 3. August 1644.

(Original i Ny k. S. 2089,4°)

1226. (Ep. 261). *Til Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

25.7.1644.

For den tilsendte smukke Bue, som jeg rigtigt har modtaget gennem vor Lummer, takker jeg mange Gange. Jeg sender med denne Overbringer Formen til Aunslevstenen, som du kan sende tilbage sammen med de øvrige, naar du har afbenyttet dem.

Kongelig Majestæts Nærværelse har været os til vidunderlig Opmuntring; den 22. dennes kom han rask og velbeholden tilbage hertil og splittede paa det herligste alle svenske Taagesløer; nu staar han rede til at drage ud imod den troløse Flaade, som har skræmt baade Eder og os. Gud styre ham med sine hellige Engle og lede hans Bestræbelser, saa at han lykkeligt kan tæmme den troløse Fjendes Rasen, og gid vi glade maa kunne hilse hans sejrige Hjemkomst.

Igaar ankom den franske Udsending hertil; man siger, at det er for at underhandle om Fred. Gud skænke det ønskede Udfald til sit Navns Ære og Fædrelandets Gavn!

Fra Padua har Fuiren for faa Dage siden sendt mig et fortræffeligt Minde-skrift, som er affattet om Guldhornet og offentliggjort i Venezia af R. P. Angelico Aprosio Vintimiglia i en italiensk Bog, hvis 11. Kapitel han har tilegnet mig. Jeg har givet Magister Dolmer en Kopi, for at han kunde overgive den til dig; bed ham om den, naar han kommer tilbage til Eder.

Lev vel. København, den 25. Juli 1644, paa hvilken Dag min Familie er blevet forøget med et nyt kvindeligt Skud.

(W I 305).

1227. (Ep. 567). *Til Henrik Fuiren i Padua.*

25.7./14.8.1644.

Du er altfor pligtopfyldende, min kæreste Fuiren! Næppe en Maaned gaar der, uden at jeg har Brev fra dig, og tilmed strutter de af en Masse meget smukke Emner, som er mig højst kærkomne. Hvad skal jeg sige? Du forpligter mig i den Grad med Tjenester og Hengivenhed, at jeg næppe kan rede mig ud deraf. Men tro mig! Hvad der ikke kan udtrykkes i Handling, skal blive godtgjort gennem Følelse og Vilje. Du har lovet et Kapitel og sender dog hele Bogen, og for at gøre Maalet fuldt, har jeg Rumpen, før jeg har faaet Hovedet og Kroppen. Jeg haaber dog, at Resten snart vil blive bragt af Caspar [Bartholin], eller maaske endnu før af hans Broder Bertel, der indtil nu har opholdt sig i Frankrig og Nederlandene, men endnu ikke har vist sig for mig; han udsætter mig herved for en ubehagelig Forsinkelse ved at forhindre mig i at faa Vintimiglias Skrift; dog haaber vi, at han snart vil komme, eftersom han har sendt sit Rejsegods iforvejen. Det glæder mig, at Thomas tilligemed din Broder er vendt tilbage til Neapel i god Behold, og det saa meget mere som de er kommet stopfyldte med meget nyttige og interessante Ting. Da du har givet mig Anledningen, kan jeg ikke lade være med kort at drøfte hans Forehavende, fordi det er et interessant Stof, han rører ved, og det medfører Overvejelser vedrørende mange højst behagelige Emner; og jeg betvivler ikke, at han vil løse sin Opgave med al den for ham særegne Skarpsindighed.

Eftersom du ønsker min Mening om Tungestenene, vil jeg kort fremsætte mine Anskuelse, for at du kan meddele dem til vor fælles gode Ven Thomas Bartholin, der planlægger noget derom; det sker til Trods for, at jeg i Korthed har udtalt mig derom i Beskrivelsen af mit Museum, men for at du kan mærke min beredvillige Hengivenhed.

Jeg hører, at Fabio Colonna i Slutningen af Ecphrasis [Fabius Columna: *Minus cognitarum rariorumqve nostro cælo orientium stirpium* *Ἐκφρασις, Item de aquatilibus conchis, aliis animalibus, libellus, Romæ 1606, 4°] har fremsat som sin Mening og forsøgt at bevise, at disse Stene, som man kalder Tungestene, er Tænder af *canis carcharius*, som gennem Forstening har faaet den forefundne Haardhed. Forfatteren har jeg ikke set, ejheller kender jeg, hvilke Grunde han anfører. Imidlertid mener jeg, at det støtter hans Synspunkt, at der i de Egne af Øen Malta, hvor Tungestenene samles, ogsaa er

andre Dele af Fisk, som paa lignende Maade har antaget Haardhed som Forsteninger. Da vor Charisius vendte tilbage fra de Egne, bragte han mig saaledes sammen med andre Sjældenheder nogle forstenede Ryghvirvler og ligeledes en Jordklump, som baade var fyldt med den Slags Tænder og andre Ting af den Slags; alle disse Ting forekommer mig at støtte Colonna og tydeligt at lære os, at der paa de Steder er en forstenede Saft eller snarere en Uddunstning, som er i Stand til at fremkalde dette ved at trænge ind i Knoglelegemer og forandre dem til deres egen Natur. Imidlertid nægter jeg ikke, at der desuden er Ting, som bevæger mig til hidtil at have maattet betvivle, hvorvidt alle Stene af denne Slags, der sælges som Tungestene, er Tænder af *canis carcharius*, som er forandrede til Stene. Naar jeg tager Findestedet i Betragtning, synes det at fortælle noget andet; thi i Tyskland, i Alluminerne tæt ved Lüneburg, som ligger mange Mile fra Havet, og ligeledes paa Sandstrækningerne tæt ved Deventer og paa andre Steder, som hverken Havet har berørt med sin Opskylning eller *canis carcharius* med sit Legeme, findes nogle af den Slags, som jeg ikke skulde tro har været Tænder af *canis carcharius*. [Franciscus] Calceolarij's Museum bevidner, at den ogsaa findes paa forskellige Steder i Egnen omkring Verona mellem Klipper og stenet Jord. Tag deres Form i Betragtning: Nogle ligner med deres takkede Kant Tænder fra den oftnævnte Fisk, andre er ganske glatte af Omkreds, andre af trekantet Form eller mere aflange, og dolkformede; nogle har en puklet Ryg i større Grad end paa de virkelige Tænder af *canis carcharius*. Om Farven skal jeg intet sige, da Tænder er ganske hvide, men disse enten er sorte eller træffes med purpurrød eller askegraa eller andre Farver, eftersom jeg formoder, at dette kan træffe sig efter Natur og Farve hos den Uddunstning, som fremkaldte Forsteningen. Desuden ses de med en saadan Størrelse, at man næppe skulde tro, at der gives nogen Fisk, medmindre det ligefrem er en Hval, som i sin Flab kunde bære saa store Tænder i saa stor en Mængde. Jeg har en af den Slags Stene, som jeg har faaet som Gave af vor Charisius, og den holder en Længde af fem Tommer, medens dens Omkreds er en romersk Fod, dens Vægt seks og en halv Unser. Men nu maatte det jo være en umaadelig Flab, der kunde rumme to Hundrede af den Slags. Thi i saa stort et Antal findes de i Hovedet paa den *canis carcharius*, som jeg opbevarer i mit Museum, og de ses i tre Rækker saavel i Over- som i Underkæben, saaledes at de mindre sidder nærmest Svælget, de større længere fremme i Munden; men en af de større naar næppe en halv Tomme i Længden, de er alle hvide og savtakede og langt fladere end de, som man vil have skal være forstenede. Jeg har derfor en Mistanke om, at Tænderne af døde Fisk forandres til Sten i Havegne, især hvor der baade er en Mængde af denne Fisk samt Dynd, som rummer forstenede Kræfter; endvidere at Naturen ved sine Luner ogsaa

andre Steder i Middelhavslandene frembringer Sten af samme Form, især da vi ser, at det sker med andre Ting af den Slags. I mit Museum fremviser jeg en Flintesten, der ligner et Menneske til Bæltstedet; en anden gengiver nøjagtigt en Venstrefod; der er en, som gengiver en Fugl, Menneskeknogler, *osteocolla*, et Horn og en forstenet Enhjørning; Draaber af Carlsbadervand ligner Ærter. Jeg vil ikke tale om Muslingskaller, *Bucardia* og andre Ting af den Slags. Men hvorledes det forholder sig, vil den, der omhyggeligere og nøjagtigere har undersøgt de Steder, hvor saadanne Ting fremkommer, bedre kunne dømme om; jeg glæder mig over, at min Bartholin hører til dem, og jeg haaber, at han vil frembringe noget, der kan staa fast om disse nye Ting.

Forunderligt driver Naturen sit Spil, hvor den tager forstenende Saft eller Luft til Hjælp. Fra Spanien har jeg modtaget en Klump, hvori det er muligt at skelne Muslinger, som er flade, sribede, rynkede; Snegle, som er hvide, askegraa, store, smaa; Sten, Klipper og Flint, som adskiller sig ved forskellige Farver, men ved denne Saft er sammenvoksede til en Helhed, dog saaledes, at Form og Farve paa hver enkelt træder klart frem; her maa man beundre den Kraft, som baade kan sammenlime disse forskelligartede Ting og forandre de Ting til fast Sten, som forud var af Skal-Natur. At undersøge saadanne Tings Natur og Tilblivelse, det anser jeg for en ganske dejlig Beskæftigelse for en fribaaren Aand. Disse Smaating har jeg villet skrive for at imødekomme din Anmodning; i disse meget urolige Tider er jeg afskaaret fra behageligere Overvejelser, og saa er der noget, du kan skrive til vor Thomas; dette Hverv opsætter jeg, indtil han har svaret paa mit sidste Brev og har fortalt mig om sin Rejse til Malta. Men i den nævnte Klump er der det mærkelige, at jeg finder Skaller af Konkylier og Snegle, der ikke er saa meget forandret til Sten som til Kalk, men det indre af dem er fyldt med forstenet Saft, ganske fast og stenagtig, og den gengiver nøjagtigt Skallernes Former med Spiralsnoningerne. Disse og maaske andre Ting vil du vel engang se hos mig, og det med Fornøjelse. Thi jeg mener, at en klar Aands Overvejelser ikke kan beskæftiges med behageligere Ting end saadanne.

Til Bertel skrev jeg, mens han var hos Eder, at han om muligt skulde tage en Forsyning af den lysende Bolognasten med til os; den modtager Lys fra Solen og giver det tilbage igen i Mørke; om han har taget nogen med, ved jeg ikke. Hvis du kunde skaffe en Forsyning deraf, saa beder jeg dig ikke forsumme det. Om jeg ikke tager fejl, kalder Kircher det *Phosphor*. Det maa kunne komme til Nytte at have det i raa og i tilberedt Stand; thi jeg mener, at det hos os findes i Norge, hvis ikke de Angivelser, der er bragt af Poterius, narrer mig.

(W I 305).

1228. (Ep. 568). *Fra Samme.*1.8.1644.
(11.8. ny Stil).

Jeg haaber og venter, at Caspar Bartholin med sin Broder Bertel nu er naaet lykkeligt til Eder, og ligeledes de Ting, jeg sendte med ham; gennem et Brev fra Caspar har jeg nemlig erfaret, at de i afvigte Maaned var kommet til Amsterdam.

Nu tager jeg fat paa de Ting, hvorom du ønsker at faa Underretning gennem mig. Vintimiglia er Munk, Augustinerordenens største Pryd, og opholder sig i St. Stephans Kloster i Venezia; kun Dragten har han fælles med Munkene. Sin Hu har han fra sin tidligere Ungdom vendt mod Studier, som især tager Sigte paa den humanistiske Videnskab. Derfor ikke blot glæder det ham at knytte Bekendtskab med lærde Folk, men ogsaa de Penge, som han kan erhverve sig ved Prædikener eller paa anden Maade, sætter han i Bøger. Hidtil har han dog ikke udsendt andet end nogle Smaaskrifter paa Italiensk. Hvis du ønsker hans Portræt, saa gengiver vedlagte Billede, smykket med Thomas Bartholins Epigram, hans Ansigt ganske nøje.

Giambattista Marino, en italiensk Digter, forfattede forskellige Digte i sit Modersmaal. Blandt disse er der et, hvori han skildrer Adonis' Historie med en springsk og ikke særlig from Pen (i hvilken Anledning denne Bog regnes blandt de forbudte). Dette Digt anklages af Tomaso Stigliani, en Malteserridder, og maa staa Skoleret paa forskellige Punkter, ja dadles med den Begrundelse, at det strider mod god Sprogbrug. Dog har det ikke manglet paa andre Folk (deriblandt fornylig Vintimiglia), som hævder, at det ikke rummer nogen Forsyndelse imod det italienske Sprog.

Om Pighetti har jeg næppe noget at sige; kun staar det fast, at han virker som Advokat i Venezia; Videnskaberne har han dog ikke svigtet; da han for omkring ved ti Aar siden opholdt sig i Padua, ofrede han sig næsten udelukkende for dem.

Saa vidt jeg kan forstaa paa Thomas Bartholins sidste Brev, tror jeg, at han nu har begivet sig til Rom sammen med min Broder for paa selve Stedet at se den romerske Forandring, der skal indtræde efter Pave Urban VIII's Død fornylig. Siden sin Tilbagekomst fra Sicilien har han udgivet en Afhandling om Aareknuderne [*Anatomica aneurysmatis dissecti historia*, Palermo 1644], hvori han nøjagtigt beskriver Dissektionen af en Arm ved den berømmelige Severinus. Hele Skriftet overskrider ikke et Omfang af tre eller fire Ark; han har derfor tilegnet det til Vintimiglia for at gøre Gengæld for en Gunstbevisning af tilsvarende Omfang.

Padua, den 11. August 1644.

1229. (Ep. 262). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

1.8.1644.

Fortræffeligste Hr. Doktor Worm, Svoger og mest ærværdige Ven! Da du tilforn har vist dig saa villig til at gennemgaa og forbedre mine Noter til Saxo, mente jeg, at du heller ikke fremdeles vilde nægte mig din Bistand i samme Sag. Derfor har jeg nu ment at kunne sende de øvrige to Trediedele eller *Terniones*, som man siger, nemlig fra A til F og fra O til Enden, idet jeg ved vort Venskab og den inderlige Følelse, hvormed du altid har omfattet mig, beder og bønfaller dig om at vise samme Nidkærlighed ved deres Gennemgang og Rettelse, som du tidligere beredvilligt har lagt for Dagen. Men navnlig skal du lægge Vægt paa at imødekomme mit Ønske ved første givne Lejlighed, for saa vidt du kan for dine øvrige Beskæftigelser.

Over Eders Moltichens Sløseri kan jeg ikke lade være med at beklage mig til dig; havde det ikke været for ham, vilde vor Saxo nu have set Lyset. Derfor beder jeg dig om at tage Manden ved Ørene og opfordre ham alvorligt til snart at blive færdig med Resten — som rigtignok kun er en lille Smule. Thi vor Bogtrykker kan ikke komme videre med Trykningen af Noterne, fordi der mangler de Sidetal, som skal føjes til de enkelte Bemærkninger. Jeg vil ogsaa gerne have, om du alvorligt paaminder, trænger ind paa og opfordrer vor ærværdige Hr. Svoger Dr. Jacob Madsen [Aarhus], ligesom dine Kolleger Magister Bang og Magister From til snarest at forelægge de Digte, som de har lovet, og som skal sættes foran i Saxo, for at de ikke tilsidst skal indtræffe *post festum*.

Lev vel, du attraaværdigste Svoger og oprigtige Ven, og bevar mig fremdeles i det Venskab, hvormed du fra først af har omfattet mig.

Sorø, den 1. August 1644.

1230. (Ep. 804, BA 75). *Fra Gisli Magnusson i Rotterdam.*1.8.1644.
(11.8. ny Stil).

Ved Christus Jesus, fra hvem al Frelse kommer, sender jeg mangfoldigst Hilsen af et taknemmeligt og lydigt Sind.

Jo større Kærlighed til og Længsel efter Eder, ja (som Følge af Brevenes Sjældenhed) ikke ringe Smerte, som den langvarige Mangel paa Skrivelejlighed har affødt hos mig, desto hurtigere har Lejligheden, da den nu atter frembød sig, genvakt mit Sind ret som til en ny Glæde over at henvende mig til Eders Elskværdighed, I berømmeligste Mand, som altid i mine Øjne staar paa en Hædersplads. Thi som Forholdene synes at udvikle sig, kan der blandt Livets Glæder ikke være noget andet for os end Guds og ypperlige Mænds Bevaagenhed og Interesse. Det er derfor rimeligt, at min Sjæl saa meget

desto mere brændende opsender en bestandig Bøn baade for Bestandigheden af Eders Lykke og af Eders forlængst modnede og frugtbare Kærlighed til mig.

Hvis der er noget nyt hos os, saa tør jeg aldeles ikke betvivle, at det baade udførligere og paalideligere bringes til Eders Elskværdighed gennem andres Breve. Saa vidt mig bekendt staar det imidlertid vel til baade med Hollændernes Stat og Universitet midt i disse Ondskabens Flammer, hvoraf de paa alle Sider er omgivet. De fleste af de mere fremstaaende Mænd er som forrige Aar vel ved Magt baade hvad Liv og Formue angaar. Allerede gennem flere Maaneder har vor Prins [Frederik Henrik] af Oranien belejret den stærkeste Fæstning i Flandern, som af Nederlænderne almindeligvis kalde Sas de Gent, og den siges snart at ville overgive sig til ham. Efter at Flanderns Hovedstad Grevelingen for ikke saa længe siden blev indtaget af Franskmændene, siger man, at Dunkerque hen paa Efteraaret skal belejres af dem. Hr. [Johan] Moritz, Greve af Nassau, der siden for adskillige Aar tilbage har været Statholder i de Dele af Amerika, som er underlagt Hollænderne, er for faa Dage siden vendt tilbage til Haag beriget saavel med den højeste Hæder som med betydelige Rigdomsforraad og under samme gunstige Varsler, som han drog ud med. Jeg hører, at Flanderns og Provinsernes kongelige Statholder Franciscus de Melo er blevet anklaget af sine Landsmænd for Forrædderi og holdes under streng Bevogtning i Antwerpen. Man siger, at de to Parter i England fører deres Krig med stadig større Bitterhed, jo længere det varer, bortset fra, at der er dem, som har et spinkelt Haab tilovers om Fred og Vaabenstilstand gennem de hollandske Udsendinge, som nu i næsten et Aar har opholdt sig dersteds. Dronningen [Henrietta Maria] af Storbritannien nedkom for tre Uger siden lykkeligt med en Datter [Henrietta, senere Hertuginde af Orléans], som nu nylig er død [sic!]; hun vil søge Bistand hos sine Landsmænd og er nu med Hollændernes Hjælp draget til Frankrig.

Ophøjede Mand, højst ærværdige Præceptor! Det kan ikke siges, hvor megen Smerte og Bedrøvelse de nye og uventede Uroligheder i Danmark daglig bereder os, der lever blandt fremmede som Danmarks Riges Fostersønner, ja bereder alle Bekendere af vor Religion; thi saaledes skifter jo Forholdene, angribes Fyrsterne og forulempes den sande Kirke, at der intetsteds undes os noget sikkert eller godt at haabe paa, undtagen den guddommelige Bistand. Men hvorom alting er: Hvor stor Smerte og Afbræk end disse Uvejrstiders Uret tilføjer os, saa udmarver den os dog ikke saa ganske, selv i disse Skæbnestunder for Liv og Ejendom, at den dog ikke opretholder os med nogen glæderig Forhaabning om en fremtidig Befrielsesdag, som den sikkert varsler og forudsiger. Men vi, som ikke med andet end Bønner og Sukke kan bidrage synderligt til vort Værn, vi anraaber af al Evne den miskundelige Gud,

at han gennem sin Søn Christus vil drage naadig Omsorg for Fred og Værn om os og sin Kirker, for sine Tilhængeres fast beskærmede Herredømme og navnlig for Liv og Sejr til Danmarks Drot og Rige, for den nu særligt eftertragede Fred og for en evigt forundt Lykke og Beskærmelse.

Men hvad mig angaar, fortræffeligste Hr. Doktor, saa vil jeg ikke frygte for at skrive til Eders Ophøjethed, idet jeg slet ikke betvivler, at I jo ikke (med den Elskværdighed og Velvilje, I nærer for os) vil tage det ilde op, at I hører noget fra os. Da jeg havde tilbragt Vinteren i Leyden, saa begav jeg mig i sidst afvigte Maj Maaned til England for efter to Maaneders Forløb at vende tilbage derfra til Rotterdam og, efter at have hilst paa de mest fremtrædende af dem, til hvem jeg staar i Venskabsforhold i Leyden, opholde mig i denne Universitetsferie hos nogle Venner, som er Borgere i Rotterdam. Men naar denne Ferie er tilende, vil jeg ved Efteraarstid vende tilbage til Leyden, hvis ikke mine Forældre ved et Brev træffer andre Forholdsregler for mig. Dog staar det mig ikke helt klart, om det paa Grund af Fjenden i Danmark har været sikkert for det islandske Kompagni at drive Handel paa mit Fædreland i indeværende Aar. Hvis ikke dette Foretagende er gennemført, ved jeg ikke, hvilke Breve jeg kan haabe paa fra mine Slægtninge, og det saa meget mindre, som de Englændere, der afvigte Foraar rejste dertil fra Irlænderne, alle i deres Konges Navn er blevet paagrebet i den vestlige Del af mit Fædreland, ført til Irland og kastet i offentligt Fængsel; blandt disse, som har fristet denne Lod, er der nogle af mine Landsmænd, som allerede forlængst har faaet Borgerskab i de Dele af England, der staar paa Senats- eller Parlamentspartiets Side. Jeg ser ogsaa, at Hollænderne ikke paa alle Punkter er enige med Parlamentspartiet. Som Følge heraf erfarer jeg, at naar de nu støder sammen paa Havet eller andetsteds, saa frygter de gensidigt hinanden, ja gaar indbyrdes til Angreb med megen Vold og Tumult, noget som efter visse Folks Formening tyder paa større Strid end Enighed i Fremtiden.

Under dette Ophold i Leyden har jeg ofret en Del Arbejde paa Studiet af Filosofi og Sprog under Vejledning af den berømmelige Jacob Golius, ordinær Professor i Leyden i Mathematik og orientalske Sprog, under hvem jeg i denne Vinter har deltaget i et mathematisk Collegium. Denne gode Mand omfatter mig med en saadan Elskværdighed, at han i ikke helt ringe Grad synes at ville mit Vel.

Jeg baade beder ydmygst om og venter trofast paa Eders Elskværdigheds Raad med Hensyn til mine Forhold og Studier i sikker Forvisning om, at det som sædvanlig vil blive mig til størst mulig Nytte saa vel som Ære. Imidlertid vil jeg til næste Aar, om det blot er muligt for Fjenden, agte mig til Danmark og derfra til mit Fædreland, hvis det synes Eders Højhed saa.

Tilslut mangler blot, berømmelige Mand, at I skal tilgive min Snaksomhed

og leve og trives, anbefalet evigt og hjerteligt til Guds Forsyn og Varetægt tillige med Eders ærbare Hustru, Børn og Husstand, som skyldigst hilses fra mig.

Skrevet i Rotterdam, den 11. August 1644.

1231. (Ep. 263). *Til Steffen Hansen Stephanius i Sorø.* 14.8.1644.

Dine lærde Noter til Saxo har jeg gennemløbet saa hurtigt, som det var mig muligt i min Travlhed; jeg er ikke stødt paa noget, som det var værdt at anholde, bortset fra nogle Trykfejl og nogle faa Bogstavombytninger, som jeg har nedskrevet paa et Stykke Papir og nu sender sammen med Noterne. Tag vel imod det.

Ret alvorligt har jeg foreholdt Moltichen hans Forpligtelser, men af Hensyn til andre Ting, som det har større Hast med (og som synes at spille større Rolle for hans Pengepung!) hævder han at være nødt til at vente; han ønsker, at I skal fortsætte med Fortalen og de andre Ting, som skal sættes foran Teksten; imidlertid vil han saa sørge for at blive færdig med Resten.

Med Dr. Jacob Madsen [Aarhus], Bang og From har jeg talt om Digtene, og de to sidstnævnte har givet mig, hvad jeg vedlægger Noterne; førstnævnte vil utvivlsomt selv sende dig sit.

Skulde der vise sig en Lejlighed, beder jeg dig sende mig Anders Sunesøns Hexaëmeron, for at jeg kan gennemlæse det; jeg skal snart sende det tilbage. Hils Dolmer og alle vore Venner. Lev vel.

Her er ingen Nyheder bortset fra, at Kongelig Majestæt iaftes vendte rask og uskadt hjem fra en kongelig Sejr, hvorved han med sine ni Skibe har besejret og fordrevet den nederlandsk-svenske Flaade paa 24 Skibe, som paa uhørt Vis var trængt ind i Øresund ved at holde Kurs under den skaanske Kyst.

Lev vel, den 14. August 1644.

(W I 306).

1232. (Ep. 858). *Til Marcus Aurelius Severinus i Neapel.* 15.8.1644.

[*Concepten indledes med nogle ubenyttede Linier af omtrent samme Indhold som den benyttede Indledning.*]

Dine udmærket venligsindede Følelser imod mig, som saa rigeligt er lagt for Dagen i det baade lærde og overstrømmende Brev, kan jeg ikke andet end modtage med taknemmeligt Sind. Og skønt jeg i Bevidstheden om egen

Ringhed maa erkende, at de Sjælens og Forstandens Gaver, som du tillægger mig, snarere udstraaler fra dig, og at jeg derfor bør hylde din Dyd efter Fortjeneste, kan jeg dog ikke undlade i Mangel af bedre at besvare saa velvillig en Følelse og saa elskværdig en Henvendelse ved at gengælde Henvendelsen, idet jeg samtidig beder om Tilgivelse for, om jeg med denne maaske ubejlejlige Afbrydelse skulde kalde Eder bort fra alvorligere Opgaver.

Siden jeg som Gave fra min Charisius modtog dit gudommelige Skrift om Bylderne, har jeg begærligt gransket og læst det og har deri ikke set noget, som var lavt eller tarveligt, men derimod meget vanskelige Tilfælde udredet med saa stor Dygtighed, behandlet med saa stort Held, og Værket smykket med saa mange og sjældne samt herlige Iagttagelser, at ikke blot Italien, men hele den europæiske Verden, saa langt som Videnskaben og Lægekunstens Helligdomme rækker, med Rette kan lykønske sig til den nye Æskulap. Ogsaa Tyskerne synes taknemmeligt at have anerkendt dette, idet de for et Aar siden har genoptrykt det med ret smukke Typer og Kobberstik og just herved har opmuntret dig til at meddele det øvrige, idet der ikke fra Italien var Eksemplarer nok til at stille de Lærdes graadige Hunger. Bliv da ved at synge, du store Mand, ikke blot for dig selv og Muserne, men for hele Verden, og forhold ikke Dagslyset, hvad du har liggende i dine Gemmer af denne Art. Hvis du finder Eders Bogtrykkere mindre beredvillige, spaar jeg, at de i Frankfurt vil vise sig redebonne og taknemmelige, nu da de har lært Løven at kende paa dens Klo. Tro mig, vor Kunst vil højligt vinde i Vækst herved, et Utal af Vildfarelser vil blive afsløret, og dit Navns Ry vil paa denne Maade med Hæder udbredes ikke blot til Norden, men ogsaa til de yderste Garamanter og Indere. Ellers lykønsker jeg mig inderligt til saa stor en Gunst og dit Ven-skab, idet jeg tilbyder mine raske og beredvillige Tjenester til Gengæld og intet højere Ønske nærer, end at vore Skrifter som Gengave kan bringes til dig underkastet saa betydelig en Mands Bedømmelse. Men de store Afstande og Brevdragernes Vanskelighed forhindrer, at det bekvemt kan gøres. Hvis imidlertid nogen af vore Landsmænd afrejser herfra til Eder, eller hvis Brødrene Fuiren ved deres Tilbagekomst kan anvise en Mulighed, skal jeg bestræbe mig for, at der efterhaanden kan sendes noget. Imidlertid sender jeg mit Portræt, forfærdiget for temmelig mange Aar siden og rigtignok ikke saa betydningsfuldt, at det kan optages i dit forfinede Museum; men da det nu synes dig saa, indrømmer jeg dig det gerne med venlig Bøn om, at du paa dette Punkt vil yde mig noget tilsvarende. Men hvorledes skal jeg indfri min Taknemmelighedsgæld for din navnkundige Antegning om *Fungimappa*? Den venter jeg daglig; det samme gælder de sjældne Naturens Fostre, som min Bartholin vil bringe mig fra dit Skatkammer. Den Yngling har jeg antaget mig som min egen Søn og vilde nu have skrevet til ham, hvis

ikke Pakkens Tyngde vilde være blevet for svær for Brevdrageren. Det overstiger mine Kræfter at gøre Gengæld, men i Gæld til dig vil jeg dog forblive; hvis derfor vort Norden frembringer noget, hvorved du kan glædes, skal jeg udrede Renten, siden jeg nu ikke kan indfri Hovedstolen.

Lev imidlertid lykkeligt, navnkundige Mand, gid du maa blomstre, trives og leve til Gavn for Lægeverdenen og ihukomme Worm, som er meget ivrig for dit Ry og dit Navn.

København, den 16. August 1644.

(W I 307).

1233. (Ep. 703). *Til Thomas Bartholin i Padua.*

15.8./3.9.1944.

Gennem Didrik [Fuirens] Brev til sin Moder har jeg bragt i Erfaring, at du endnu var noget skrøbelig af Helbred. Det gjorde mig virkelig ked af det, og jeg beklager, at det er gaaet, som jeg stadig frygtede, at du skulde komme til at tage saa meget Hensyn til din Sjæl, at dit Legeme ganske forsømtes. I denne Overbevisning bestyrkes jeg gennem de mange Skrifter, du har udarbejdet under din Rejse. Men pas paa, hvad du gør. Lad din Faders Eksempel faa Indflydelse paa dig. Maadehold varer længst. Fædrelandet har Behov for lang Tjenestetid af dig, og alles Ønsker byder dig, at du for dets Skyld kommer fuldstændig til Kræfter. Jeg gentager ikke, hvad jeg ved anden Lejlighed har skrevet, ejheller gaar jeg i Rette med dig for den afbrudte Brevveksling, da du rigeligt har raadet Bod derpaa ved det Venskab, du har formidlet mellem mig og den navnkundige og sandelig gyldne Mand, Dr. Severinus. Thi dette tilskriver jeg ganske dig, saa vel som de for mit Museum bestemte Sjældenheder; gid du snart stillede dig selv til vor Raadighed sammen med dem.

Dine Brødre Bertel og Caspar nøler i Amsterdam, og vi forstaar ikke, hvad der opholder dem.

Hvor vilde jeg gerne sende mine medicinske Forskrifter, ligeledes mine Mindesmærker og andet til Severinus; men som du ved er der ingen Maade forhaanden, hvorpaa de kan sendes. Jeg beder dig undskylde mig.

Jeg har et Bidrag, som jeg kan yde til dine Armbaand, hvis de ikke har set Lyset før din Tilbagekomst til os.

Lev vel.

(W I 308).

1234. (BA 39). *Fra Arngrim Jónsson paa Melstaðir.*

23.8.1644.

Frelse, Kærlighed, Hengivenhed!

Ak, Eders Forholds alt for urolige og farefulde Tilstand (saaledes begynder ogsaa min Hr. Velynders Brev!) — den gjorde ogsaa mig nedslaaet (skønt jeg endnu er uden for Vaabnens Rækkevidde), saa snart jeg først paa Foraaet fik noget at vide gennem Sømænd, der besejler Vestmannaøerne; ja, saa nedslaaet gjorde det mig, at hverken Aand eller Haand lystre mig eller siden har gjort det, ligesom Sømændenes Afrejse fra Eder har været tvivlsom og deres Ankomst til os noget, vi aldeles maatte opgive Haabet om. Og da nu Vilkaarene er saa bedrøvelige paa alle Punkter og rummer lidet til vort Gavn, saa kommer Søfolkene hertil næsten blottede for Varer til at dække vort aarlige Behov, især Jærn, Kobber og *Canabe* [Tømmer-Forraad?], som den ulykkelige Ø lige saa daarligt kan undvære som selve Livet. Jeg beder til Gud, at denne min Sjæl, naar den er kommet til sig selv, med sit Tungebaand løst til alvorlige Bønner og Anraabelser, offentligt og privat, ikke vil svigte deres Hverv, som ved Guds Naade er blevet øget efter hvad mine ringe Evner formaar! Gid det ved første givne Lejlighed maa erfares, at Forholdene har ændret sig til det bedre for Eder alle! Siden Udsendelsen af Kongebrevet sidst i Januar har det indtil nu ikke været muligt at faa klar og nøjagtig Oplysning om Riget, der med uhørt Uretfærdighed er blevet Offer for et Overfald. Thi Sømandsrygter er ofte selvmodsigende og lidet troværdige. Og endnu her den 20. August, da Eders Landsmænd plejer at sejle afsted, staar det ikke ganske klart, hvorvidt denne vor Pall Bjørnsson, om hvis Afrejse Eders Brev meddeler mig Underretning, endnu er ankommet til vort Fædreland. Alle de Velgerninger, som er vist denne Yngling, min Dattersøn Pall Bjørnsson, af min Velynder, som har antaget ham blandt sine Privatelever, og tillige af de øvrige Herrer akademiske Fædre (som har sammensvoret sig med min Hr. Velynder om at glæde mig gennem mit Barnebarn), det vil jeg bønfalde den almægtige Gud, al Godheds rigt flydende Kilde, om rigeligt at gengælde enhver især, og saaledes med sin guddommelige Bevaagenhed overgaa Eders Bevaagenhed mod mig og mit Barnebarn samt paa alle Maader fortsætte dermed efter hver enkelts Bønner.

Og hvad nu angaar Eders utrolige Omhu, min Hr. Beskytter, for den lille Bog *Specimen Islandiæ*, som i Begyndelsen blev omtumlet paa forskellig Vis og var gaaet tabt, men ved din gunstige Omsorg fik skænket Lys og Liv og endvidere (hvad der er mere værd end baade Lys og Liv) blev forsynet med et kosteligt Epigram og forgyldt med Worms Navnepaaskrift: Saa maa din Gunst nu yderligere gaa saa vidt, at den drager Omsorg for, at Omtalen af nævnte Bog ikke falder bort, fordi der er saa ringe Ro til at skrive (omend den

er blevet naadigt modtaget af den høje Hr. Kansler). Det er rimeligt, at jeg derover anerkender og fremhæver Eders overvættets Dyd, som ikke blot giver sig tilkende over for en, der er Eders egen Undergivne i Eders eget Hus, men ogsaa over for Trediemand (som nu i dette Tilfælde mig, en Mand som i enhver Henseende er uden Fortjenester, men modtager mere, end jeg paa en Gang kan sammenfatte). Men skønt jeg altid er udygtig til at sige Tak, er jeg det dog ikke, naar det gælder at gengælde Ønsker og nedbede den højeste Lykke fra Gud over mine Velyndere, af hvilke jeg har faa, »da jo de gode er faa o. s. v.« [Juvenal XIII,26]. Jeg priser Gud af Hjertet, som tager sig af sine begunstigede, og jeg beder ham udøve og nære sin Omsorg for min Hr. Velynder og alt, hvad han tager sig af. Ikke fordi (det være langt fra mig) det ikke i tilstrækkelig Grad falder i min Beskytters Lod, men fordi Vorherre efter min inderlige Bøn yderligere kan føje en Del til det, som i Forvejen er nok.

Til det øvrige følger sig dine Velgerninger baade i dette og andre Aar: Udgivelsen ved min Hr. Velynder af Gravidtiet tilligemed Glycerin og Ingefær, der var saa velkomment som vel tænkeligt for en saa svag og helbredsmæssigt skrøbelig Olding. Jeg sender egenhændig Underskrift fra den nye Købmand Hans Simonssøn, som er løbet ind i Havnen Skagestrand under Bjerget Spaakonufeldz Høfda; han har derved forpligtet sig til paa mine Vegne at udbetale Dr. Worm fem Imperialdaler. Underskriften maatte lægges inden i dette Brev, ellers vilde det ikke rettidigt komme Hr. Doktoren ihænde, og saaledes maa selve Brevet overgives til Skyldneren. Gid det maa faa en gunstig Skæbne. Skønt jeg gerne vilde føje et eller andet til, har jeg dog ikke vovet det paa Grund af den usikre Sejlsads (thi hvornaar kan jeg gøre nok til, at det staar Maal med dine Fortjenester?). Gud vil ende disse Ulykker, som det er hans Vilje.

Med min Hr. Velynders Tilladelse finder jeg det nu rigtigt at minde om de Ord, som var føjet til den forærede Bog: Jeg har ment, at et fra Bogtrykkeren fremskaffet Eksemplar (af *Specimen*) burde sendes Eder, for at I kunde faa *Specimen* og træffe Beslutning med Hensyn til, hvad der yderligere bør foretages dermed. Thi hvad der yderligere bør foretages, er dette: Der kan, haaber jeg, fra samme Bogtrykker forventes en Udgave af Trykfejlene; forrige Aar kunde den ikke foretages og optegnes paa Grund af Søfolkenes uheldige Hastværk tilligemed Hesselbergs træske Tilbageholdelse af, hvad der var sendt. I Tillid til min Hr. Velynders Tilgivelse sender jeg nu den Trykfejlsliste med nogle faa Tilføjelser. Hvis de nu ikke kan besørges paa Grund af de fjendtlige Uroligheder, saa maa de vente paa en bekvemmere Lejlighed. Men tyve eller flere løst sammenheftede Eksemplarer af *Specimen* vil jeg gerne købe, naar de sendes hertil med Angivelse af en rimelig Pris, og jeg

ser gerne, at det henstilles til Boghandleren, at Priserne betales til Købmanden, hvis han selv finder det betimeligt at overlade saa mange Eksemplarer til Købmanden.

Angaaende det tilsendte herlige Værk om de danske Mindesmærker, saa var nu endvidere den ypperlige Hr. Forfatters Ord i samme ovennævnte Brev følgende: Jeg sender nu mine danske Mindesmærker, som nylig er udgivet af mig, og beder dig læse dem ret omhyggeligt igennem samt næste Aar lade mig vide, om du har opdaget noget deri, som bør anmærkes; jeg beder dig, som du plejer, paapege det ærligt for mig o. s. v.

Ærværdige Velynder! I erkender dog imidlertid, at jeg er yderst uskikket til denne Opgave, skønt jeg skylder Eders Vilje alt. Ikke desto mindre har jeg optegnet visse Ting for Sammenlignings Skyld tidligt paa Foraaret (thi de lange Skumringer havde, om nogensinde, været særlig langtrukne paa Grund af Vinterens heftige Snefald, og de afskar os Benyttelsen af Middagslyset; og skrive eller læse ved Lampe kan jeg daarligt). Men paa Grund af truende Rygter om Uroligheder, dels fra England, dels fra Vestmannæerne (hvilket var mere væsentligt) saa henlaa disse Kradsrier urørte næsten til August, da et uventet Rygte om ankommende Skibe ret sent udbredte sig. Men de Rejser, som maatte foretages hid og did, levnede da ingen Ro til Gennemsyn, endsige til Afskrift af det, som allerede iforvejen var affattet med forvirret Pen og Plan. Jeg beder derfor om, at min Hr. Velynders Oprigtighed vil taale denne Forsinkelse i min Lydighedspligt saa længe, indtil I kan se en Slags Prøve paa den paabudte Betænkning afskrevet af mig i et eller to Eksemplarer.

Og jeg vil til Slut afbryde dette uskønne og af Skrivefejl vansirede Brev, idet jeg daglig af Hjertet anbefaler min ypperlige Hr. Velynder til den almægtige saa vel som naaderige Gud. Amen.

Dagen før Bartholomæus Dag 1644.

Den ypperlige Worms med Rette mest hengivne
ARNG. J.

1235. (Ep. 733). *Fra Peder Winstrup i Malmø.*

25.8.1644.

Berømmeligste og højtforfarne Mand, højtærede og ønskværdigste Kollega, fordum ved Universitetet, nu i Domkapitlet! Gennem min Svoger, Hr. Dr. Hans Resen, overrækker jeg dig et poetisk Skrift af mig, omhandlende vor prinselige Naades Guldhorn, som ved Hieroglyffer og Billeder skildrer Urolighederne i vort haardt hjemsøgte Fædreland [Cornicen Danicus seu carmen de aureo Christiani, Daniaë, Norvegiaë etc. electi principis, cornu];

jeg sender det, for at du kan gennemse det før Udgivelsen, du, der som den første, og ikke uden Ros, har skrevet om samme Horn. Hvis der er noget, især om Stoffet og selve Sagen, hvorom du mener der skal gøres Bemærkning, saa beder jeg dig venskabeligt, at du ikke undlader at meddele mig det, da du jo er den kyndigste paa det Felt. Jeg vil gerne have, at du skynder dig med Læsningen af dette Digt, og at det efter endt Læsning atter leveres til min Svoger Dr. Hans Resen, for at det kan blive overladt en Bogtrykker til Offentliggørelse. Jeg skal paa min Side ikke ophøre med at tjene dig og dit Tarv.

Paa det Papir, der er indlagt i dette Brev, har jeg optegnet nogle gamle Skriftegn, som er indgravet i en ældgammel Guldring, hvilken den højædle Fru Maren Urup, [Christ.] Ulfeldts Hustru, stadig bærer paa sin Finger. Vi længes efter med dig som Tolk at kende Tegnenes Læsning og Mening, og vi vil ikke svigte dig med vore Tjenester.

Lev vel og i al mulig Herlighed med din Hustru og dine Børn, og lev meget længe til Gavn for Videnskabens Sag.

Malmø, den 25. August 1644.

1236. (Ep. 734). *Til Samme.*

25.8./3.9.1644.

Dit fine og fromme Digt om Guldhornet passer ret vel paa dette Aarhundredes Trængsler. Hvad den saglige Behandling af Stoffet angaar har jeg intet bemærket, som var i Uoverensstemmelse med Forbilledet, undtagen at du ændrer Blomsterne i den første Ring til Kors, hvormed de intet har at gøre, bortset fra, at selve Bladene skærer hinanden med Stilkene overkors; ellers vilde de med større Held kunne anvendes som Støtte for deres Opfattelse, der vil henføre det til kristne Kunstnere. Større Slægtskab med Korset har de to sorte stjerneformede Huller paa den sjette Ring; dig forekommer de at være Fugle eller Fjerkræ. Thi disse, saa vel som de fem Gange tre Trekanter, der er aftegnet med sort Farve, angaar ikke Graveringen paa Hornet, men er Huller, som gaar igennem den første Plade, til hvilken Nytte ved jeg ikke; imidlertid er de meget forskellige fra Hornets øvrige Udsmykninger.

De tilsendte Skriftegn fra den Urup'ske Ring bærer intet Præg af Ælde. Thi du ser Taltegn, som er almindelige hos os og visselig meget forskellige fra Trækkene selv i Middelalderens Skrift. Sammenlign dem med Taltegnene paa det første skaanske Mindesmærke, som du har i din Kirke i Lund eller med Haandskrifter skrevet for hundrede Aar siden, saa vil du se, at disse ikke naar den Alder. Du har et helt latinsk H og S. Men hvad de betegner,

er det ikke min Sag at forklare. Thi af disse Chifferskrifter, som han kalder dem, kan der opfindes uendelig mange Slags, hvormed man almindeligvis tilhyller Venners og Elskeres Navne. Iøvrigt mener jeg ikke, at der ligger noget Mystorium bagved. Maaske vil Fruen selv kunne tyde disse Ting bedre end vi alle. Lev vel og bevar mig i din Gunst.

*Han, som har afskrevet min Historie, har udeladt to hele Vers, hvilket uundgaaeligt maatte medføre den største Forvirring. Jeg sender den ærværdige Fader Angelico [Apro시오 Vintimiglia]’s Æreminde over dette Horn, for at der kan være noget for mig at sende til Gengæld. . . . som vor Willich [Westhof] . . . *

September 1644.

(W I 308).

1237. (Ep. 264). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

26.8.1644.

For den Hjælp, du har ydet mig med Rettelser til mine Noter, takker jeg dig meget: Jeg vil takke dig mundtligt, naar Tid og Forsyn bringer os sammen. For nu at gøre dig Gengæld og fra min Side imødekomme din Anmodning, har jeg besluttet hermed at ville sende dig Anders Sunesøns Hexaëmeron, tilmed i dobbelt Eksemplar: Det ene er, som det synes, selve Forfatterens egenhændige Manuskript, det andet en Afskrift, som maaske paa den ædle Hvidtfeldts Befaling er afskrevet med Trykning for Øje. Men den er meget slet og fyldt med forskellige Fejl, fordi Skriveren ikke har kunnet forstaa den gamle Skrivemaade. Jeg havde sat mig for at gennemgaa hele Værket efter den haandskrevne Codex, men paa Grund af andre Beskæftigelser var det mig ikke muligt at naa længere end til første Bog. Selve Digtet er ret dunkelt og trænger til en grundig Kommentar. Thi det rummer forskellige skjulte Ting af hemmelig Lærdom. Det er heller ikke overalt, det retter sig efter Verselovene, hvilket vil fremgaa ved et blot flygtigt Øjekast. Imidlertid mener jeg ikke, at det er uværdigt til at se Lyset, hvis det blot kunde faa en Bogtrykkers Bevaagenhed.

For de tilsendte Digte beder jeg dig i de varmeste Vendinger takke dine Kolleger. Jeg beder dig gøre en Anstrengelse for at vriste noget fra Dr. Jacob Madsen [Aarhus] (ak, hvor forandret han er fra vor gamle Jacob!).

Den italienske Forfatters [Angelico Apro시오 di Vintimiglia] højlerde Lovprisning af dit Guldhorn har højlig glædet mig og jeg vilde raade dig til at lade det trykke for sig selv og overrække det til vor fyrstelige Naade den udvalgte Konge, for at det til sin Tid kan blive ophængt paa en Tavle paa

Væggen i den Helligdom, hvor Hornet opbevares. Men dette maa du selv dømme om.

Hvis Bartholinerne har bragt noget nyt læseværdigt fra Italien, eller vore Købmænd fra Island (jeg mener, at de nu er vendt hjem), beder jeg dig meddele mig det. Du skal til Gengæld finde mig villig og redebon over for dine Ønsker.

Lev vel, elskede Svoger, og bevar mig i dit hidtidige Venskab.

Sorø, den 26. August 1644.

1238. (Ep. 127, BA 196). *Fra Thorlak Skulason paa Holar.* 2.9.1644.

Bøn om Frelse fra Herren!

Berømmeligste og højst forfarne Mand, ærværdige Præceptor! Eders trofaste Omsorg for mit Helbred har endelig sat Kronen paa de tidligere Velgerninger imod mig, som er vist fra Eders Side — de var baade talrige og store. Monne Gud se dem og være Eders Belønner! Gid jeg paa min Side paa et eller andet Punkt kan gøre Eder en Tjeneste, thi det er mig ikke ubekendt, at det længe har været min Skyldighed.

De Lægemedler, I har sendt, skal jeg bruge efter Forskriften, dersom Gud giver Kræfter og Liv; det er mit Haab, at de skal vise sig at blive gavnlige for mit angrebne Helbred, men Sagens Udfald lægger jeg i Guds Haand og er forberedt paa begge Dele, hvadenten han vil unde mig en længere Levetid eller hellere skænke mig en salig Bortgang fra denne Jammerdal, hvilket sidste maaske var langt det ønskeligste. Thi foruden egne Bekymringer (som idelig er forhaanden) kedes og fortrydes jeg ved daglig med modvillige Øren at høre om fælles Ulykker; dog, Guds Haand kan ændre alt dette, naar det er hans Vilje, og skænke Sol efter Skyer.

Medens vor allernaadigste Konge er stedet i saa vanskelig og farlig en Krig, lever vi her paa Verdens yderste Ø i Rædselen for Tyrker og andre Røvere. Gud værne os under sine Vingers Skygge, os, som er vaabenløse og uden nogen Kræfter til at forsvare og beskytte os selv; han unde os faderligt, at vi snart maa høre glædeligere Nyt om Danmarks Riges Stilling.

Endelig sender jeg Eder da med vor Købmand fra Hofsos, Herman Willer, vor islandske Bibel trykt her i Holar. Thi i nys afvigte Vinter har vi afsluttet det Arbejde. Men det Eksemplar, jeg sender, er kun groft beskaaret, fordi jeg mener, at det saaledes bedre og heldigere kan bringes til Eder.

Er der ellers Varer fra os, enten Smør eller Faarekød, eller nogen af vore Uldvarer, som Hr. Doktoren ikke vilde være utilbøjelig til at ønske fra mig, vil jeg gerne til næste Aar have en frimodig Angivelse heraf. Jeg har nemlig

(Gud ske Tak) ret rigeligt Forraad af disse Ting, men har altid tvivlet om, hvorvidt de kunde behage Eder, som jo er vant til bedre Varer; derfor har jeg ingen sendt.

Lev vel, berømmeligste Mand, og vær ogsaa i Fremtiden min Ven, som I fra første Begyndelse og længe fortsat har været det.

Skrevet paa Holar i Nordisland den 2. September 1644.

»Minn Kuinde sender tho par hoser somm thienner for wintherkuld. Er dett saa dett thy behager Domino Doctori, lader migh vide thillkommendiss aar omm gud sparre oss saa lenge. Thosten Illugesonn Jslansche student schall dett levere«. Vale.

1239. *Til Bertel Bertelsen Wichmand paa Næsbyholm.*

3.9.1644.

Jeg kan ikke fremføre nogen Indvendinger mod de tilsendte danske Vers — Versmaal og Fødder ser jeg bort fra, da jeg aldrig har beskæftiget mig med Digtetekunst paa eksotiske Tungemaal; alvorligere Beskæftigelser holder mig derfra. Det vilde maaske have været nyttigere, om du havde anvendt din Flid paa andre [overstregt: romerske] Muser. Jeg vil ikke bedømme, hvad der ligger uden for mit Felt, men overlade det til dem, som beundrer sligt.

(W I 308).

1240. (Ep. 569). *Fra Henrik Fuiren i Padua.*

5.9.1644.

(15.9. ny Stil).

Hilsen og Lydighed! Hvad du har meddelt mig om Tungestene, har jeg altsammen i ordret Afskrift sendt til Rom til min Fætter Thomas [Bartholin]. Jeg haaber, at Caspar [Bartholin] nu har bragt dig Licetus' Bog om Ringe, medmindre et længere Ophold i Nederlandene endnu holder ham og hans Broder [Bertel] borte fra den hjemlige Arne. At jeg endnu ikke har sendt dens første Ark, det har hidtil kunnet tilskrives den efterladende Bogtrykker; men efter Pave Urban VIII's Død maa Skylden lægges over paa Licetus. Thi denne, som vil lure paa den kommende Paves Gunst, udskyder Tilegnelsen til et mere belejligt Tidspunkt.

Den lysende Bologna-Sten tilligemed Licetus' Afhandling derom (thi at Kircher har behandlet dette Emne har jeg hidtil intet hørt om) har min Fætter Bertel, om jeg husker ret, tillige med sine Ejendele sendt herfra til Amsterdam for at overbringe dig den, naar han er kommet hjem. Jeg skal være betænkt paa at faa den ubearbejdet, hvad enten jeg kan komme i Besiddelse deraf gennem Licetus eller gennem Thomas Bartholin, der kommer igennem Bologna paa Tilbagerejsen. Men hvis det ikke lykkes gennem nogen

af dem, saa tror jeg, det er tilstrækkeligt med den lille Klump deraf, som tillige med en Del af mine Bøger venter min Ankomst til Amsterdam. Hvis der imidlertid dukker andre Ting op for dig, hvori min Bistand kan gavne dig, saa beder jeg dig angive mig det, da jeg forlængst har viet til dig alt, hvad der staar i min Magt, ja mig selv: Tro ikke, at der dermed voldes mig det allermindste Besvær, eller at du kan være til Ulejlighed, da jo dine Fortjenerster kræver Gengæld, som er langt større end denne. Derfor beder jeg dig slaa dig slige Tanker af Sinde og leve vel med hele din Husstand.

Skrevet i Padua, den 15. September 1644.

1241. (Ep. 265). *Til Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

14.9.1644.

Jeg tilbageleverer Anders Sunesøns Hexaæmeron, som jeg har gennemset flygtigt, da der ikke har været Ro for mig til at læse det med Omhu. Det er rigtigt, hvad du gør opmærksom paa, at Afskriften trænger til at komme under Lægehaand, hvis den nogensinde skal se Dagens Lys. For mig er det nok at have set den, hvorfor jeg altsaa takker; jeg skal gøre Gengæld, naar Lejlighed byder sig.

Jeg har atter givet Dr. Jacob [Madsen Aarhus] et Varsel og vist ham dit Brev med den yderligere Paamindelse, at Sagen ikke taaler Opsættelse, og at hurtig Hjælp er dobbelt Hjælp. Han har lovet snart at ville sende det.

Af Bartholinerne er ingen vendt hjem undtagen Bertel, der fra Wittenberg ikke har sendt mig saa meget som et Par Linier: De andre to opholder sig, efter hvad jeg hører, endnu i Amsterdam — for hvor lang Tid, ved jeg ikke.

Fra Island er kun et enkelt Skib kommet tilbage, men der var ikke noget fra mine Venner.

Om Guldhornet har Dr. Winstrup bragt et nyt Arbejde i Trykken, skrevet i heroisk Versemaal; han anvender de enkelte Billedfremstillinger paa Danmarks nuværende Stilling; paa mange Punkter er det ikke ueffent; inden Udgivelsen sendte han mig sit Manuskript.

Gunde Rosenkrantz har tilegnet Kongen et Frelsesdigt [Soterion, quod Christiano IV pro salute et restitutione patriæ . . . offert Gundæus Rosenkrantz, Hafniæ (1644), Fol.], hvori han med mange Ord hæver den tredobbelte Sejr til Skyerne; uden Tvivl har vore Bogtrykkere sendt dig det eller vil snart gøre det. Lev vel. Den 14. September 1644.

(W I 308).

1242. (Ep. 570). *Til Henrik Fuiren i Padua.*

14.9.1644.

Ret saa fortræffeligt har du opfyldt mine Forventninger ved at sende mig Vintimiglias meget kærkomne Portræt og oplyse mig i rigt Maal om den høj lærde Mands Stilling. Men jeg er ked af, at jeg endnu ikke har set den af ham for mig bestemte Afhandling; ellers vilde jeg forlængst have skrevet til den fortræffelige Mand og svaret paa hans Brev. Allerede i nogle Maaneder har nu begge Bartholiner opholdt sig i Amsterdam, men endnu er der ikke besørget noget af det, som var betroet til deres Omsorg. Du ser, hvor skødesløst der bliver taget paa Opgaverne selv af de Venner, af hvem vi venter os mest. Men jeg erfarer, at deres Tilbagekomst til os bliver hindret ved Sygdom. Fornylig ankom rigtignok Christen Brod hertil — han, til hvem Vintimiglias Pakke var blevet betroet af dig; han berettede, at da han i Amsterdam skulde skilles fra dem for at rejse til Norge, havde han overgivet alt til Bertel, som han haabede skulde ile til os hurtigere end han selv. Købmændene besørger deres Ting langt rigtigere, og de plejer aldrig saaledes at skuffe. Thi ogsaa dit andet Brev, hvori Efterskriften til Licetus' Bog om Ringe var indlagt, har jeg rigtigt modtaget; men hverken selve Værket eller Titelen har jeg set endnu. Mit Svar paa selve dette Brev, tror jeg du nu har modtaget, thi jeg plejer at afsky Sendrægtighed. Af Thomas [Bartholins] Optegnelser om Aareknuder har jeg Titelen og den sidste Side fra Dr. Severinus, og herpaa findes optegnet de Arbejder, som samme vor Ven enten har udgivet eller har besluttet at udgive.

Din Moder, som med Bekymring afventer Eders Ankomst, har i nogle Uger været ret farligt angrebet af ondartede Kopper, hvoraf hun nu ved Guds Naade begynder at komme sig.

(W I 308).

1243. (Ep. 96). *Til Johan Rhode i Padua.*

15.9.1644.

Det glæder mig at mærke, naarsomhelst jeg har gjort noget, som jeg ser ikke har været dig ukært. Jeg ønsker, at du skal være sikker paa, at intet nogensinde skal være mig mere magtpaaliggende end stadig med Tjenester at underbygge et oprigtigt Venskab og at vie mig helt og holdent til mine Venner. Det er ikke underligt, at [Bertel] Bartholin har været langsom til at svare, da jeg erfarer, at han har været lænket til sin Seng i Amsterdam, hvor han tøvede i flere Maaneder uden Tanke for de Ting, han skulde besørge; ikke engang til os har han skrevet.

At du har værnet Celsius mod Mistanke, ogsaa fra min Side, er en Bedrift, som er dig værdig, og jeg har i den Anledning nedfældet denne Betænkning

for at give dig Lejlighed til ikke at udelade noget, som angaar Sagen. Hvordan du end gør det, vil det være mig kært, da jeg altid har erfaret, at du stedse er hævet over ethvert partisk Hensyn og sigter mod det sanddru Venskab.

Jeg sender et Billede af mit Spænde, som, skønt overtrukket med Spanskgrønt, ikke afviger meget fra det, som du har fremstillet som Nummer fire blandt [Claudius] Menetrius' Sager; Krumningen er noget mindre, og Lejet til Naalen er bredere, næsten firkantet.

Jeg vedlægger [en Tegning af] Prenen eller Griffelen, som ogsaa fremviser en Krumning omtrent af samme Længde og Udseende som Tegningen. Spidsen synes at have været til at skrive Tegnene med, Hovedet til at slette dem ud med, hvorfor det har en rhombeformet Udvidelse.

Det er et fint og interessant Emne, Eders Vesling har valgt sig, og hvis han anvender samme Omhu derpaa som paa sine øvrige Arbejder, kan han sikkert paaregne sig et uddødeligt Navn alene herved. Hvad angaar vor kongelige Majestæts Forsøg i samme Retning, skal jeg kort fremstille, hvad jeg ved derom:

I August Maaned Aar 1640 var jeg blevet kaldt til Frederiksborg for at tilse nogle Hoffolk, som led af epidemisk Dysenteri; saa skete det, at der var sat Kyllinger frem til Frokost paa det kongelige Taffel. Da nu kongelige Majestæt begyndte at spørge, om jeg vidste, hvorledes disse Kyllinger var blevet udruget, svarede jeg, at Æggene vel var blevet lagt under en Høne. »Nej, slet ikke«, svarede han, »men i særlige Ovne paa Ægypternes Vis; og for at du kan se hele Kunstværket, skal jeg sørge for, at du efter Frokost bliver ført ud til den Gaard, hvor de bliver udruget og opdrættet; saa kan du selv se det hele med dine egne Øjne og beundre Kunstværket«. Som sagt, saa gjort: Da jeg kom derud, fandt jeg i et dertil indrettet Aflukke seks Ovne anbragt i en Række; deres Udseende var ikke meget forskelligt fra almindelige Ovne, hvori man bager Brød, bortset fra at der foran Aabningen var indrettet et særligt Fyrrum af Jernplader med en lille Rist, hvori der laa smaa Stykker Trækul, som var glødende; de forsynede meget bekvemt hele Indretningen med en mild Varme; naar man stak Haanden ind, følte den nemlig helt lun. I Ovnen var der en flad Kurv, foret med en Pude stoppet med bløde Dun og indeholdende ca. 40—50 Æg. Ved Siden af stod en gammel Kone, der var lejet til mod Betaling at varetage Pasningen af det altsammen. Da hun blev spurgt om hele Fremgangsmaaden med Udrugningen, svarede hun, at hun først ved Hjælp af et Lys undersøgte, om Æggene var drægtige eller golde; saa anbragte hun en ca. halvtredsindstyve ad Gangen i een Ovn, tændte det svagtbrændende Fyr, saaledes som vi saa det, og passede det omhyggeligt, for at det ikke skulde gaa ud, indtil der var gaaet ca. fyrretyve Dage; hun vendte dem desuden to Gange daglig. Og saaledes kom der

til den bestemte Tid pippende Kyllinger frem, omend i et saa begrænset Antal, at næppe hvert tiende Æg svarede til Forventningen. Naar de er ud-rugede, bliver deres Pasning overladt til Kapuner med plukket Bryst, som hun til det Formaal opdrættede i rigelig Mængde, og de røgter deres Hverv med stor Paapasselighed. Dette er hele Tjenestegangen i dette Arbejde. Jeg saa dengang ca. femten, som var naaet til Størrelse som Duer eller lidt mere. Men kongelige Majestæt fortalte, at disse Kyllinger ikke kunde opnaa fuld Størrelse paa Grund af deres Spædhed. Og siden de derfor har ringe Haard-førhed, bringes de til Køkkenet, for at der kan gives rigere Lejlighed til Samtale om, hvormeget der kan opnaas ved at efterligne Naturen ad kunstig Vej, naar Gesandter og fremmede Fyrster skal nyde en stateligere Modtagelse ved Hoffet.

Denne Udklækning af Kyllinger er ikke indrettet af Kongen for Indtægts eller Vindings Skyld, thi den er ti Gange saa dyr som den naturlige Frem-gangsmaade: Men fordi han selv har opfundet denne Maade og derigennem kan anstille Undersøgelser vedrørende Ægypternes Kunst og Snille; derfor plejer han at more sig i høj Grad derover.

Medens jeg nysgerrigt tog Enkelthederne i Øjesyn, bad jeg om at maatte faa Lejlighed til at slaa et eller to af de Æg istykker, som havde ligget inde i Ovnene circa fjorten Dage. Først vægrede den gamle Kone sig, men da hun fik Befaling af dem, som havde ført mig derhen, gav hun mig et Par. Da jeg slog det ene istykker, var det ganske raaddent; i det andet fremtraadte til-strækkelig tydelige Omrids af en Fugl, især af Øjet og Hovedet.

Dette er, hvad jeg har at fortælle dig om den danske Kyllingemoder. Hvis det kan være til nogen Nytte for Eders Vesling, vil det glæde mig ogsaa at have ydet et og andet Bidrag til et saa berømmeligt Foretagende. Lev vel.

København, den 15. September 1644.

(W I 309).

1244. (Ep. 266). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

24.9.1644.

Da vi var sammen fornylig, lod jeg dig forstaa, at nogle Seværdigheder var sendt mig fra Norge; dem overlod jeg dig til Indlemmelse i din Helligdom, og nu beder jeg dig søge dem i Huset hos Sigvard Friis, Borger i København og Rentekammerskriver, thi der opbevares det hele i en solid Kasse. Nu sender jeg ogsaa en Fortegnelse derover, for at du kan have en bestemt Op-gørelse over Størrelsen af dit Skatkammer. Men jeg er ked af, at Hellig Olafs Stenbue er knækket; du vil dog let kunne udbedre den med Lim eller et andet Bindemiddel. Dette er virkelig en Juvel og dine Skabe værdig. Jeg véd,

at den Knortestok, hvis fordums Anvendelse til Krigsformaal Kataloget angiver, vil fremkalde Latter: Ifølge Baron von Herbersteins Vidnesbyrd [Sigismund Liber Baro a Herberstein: Commentarius rerum Moscoviticarum, Antwerpen 1557, 8° & 4°, Basel 1566, 1571, Fol, Beschreibung von Moscau, Wien 1557, Fol.] anvender Russerne saadanne som Strygemiddel til at blødgøre deres Koner med, naar de af og til skal aflægge Bevis paa deres ægteskabelige Kærlighed. Hvis Friis ikke er hjemme, vil Otto Madsen træde i den fraværendes Sted; han var i sin Tid Bestyrer i Sorø, og jeg har overdraget ham det Hverv at besørge det aflange Skrin til dit Hus.

Løvrigt vil jeg være stærkt interesseret i Rhodes haandskrevne Kommentarer saavel som i det Dokument, der angaar den Skik at bryde Segl; Rhode omtaler denne Skik i Licetus' Afhandling om Ringe.

Lev lykkeligt og vel, du bedste blandt Venner, og bevar mig i dit Venskab.

Sorø, den 24. September 1644.

1245. (Ep. 267). *Til Samme.*

31.9.1644.

Af de Ting, som du har bestemt til mit Museum, har jeg rigtigt modtaget det meste. Busken af Havkoral var brækket i Smaastykker, saa at den næppe kan sættes i Stand som saadan. Hellig Olafs Bue, som man kalder den, var alt andet end en Bue: Det er en Sten og har altid været dannet saaledes fra Naturens Haand. Af de to Skaller, som er af Søpindsvin, var den ene helt knust, medens den anden er fin; skønt jeg ejer forskellige af den Slags, og større end disse, purpurfarvede, saa overgaar dog din dem alle i Skønhed, fordi den er ligesom prydet med Perler. De Krystalvæsker af Fisk (*nogen Fiskes Øjesteen*) fandtes ingen Steder. Knortekæppen er en rigtig Hybenkradser. Men jeg siger saa mange Tak for det altsammen, hver Ting især: Naar jeg skriver noget om dem, skal det ikke ske uden hædrende Omtale af dig.

Men for yderligere at bidrage til din Saxo, skal jeg skaffe dig et Sted fra min Ven Spelman, hvoraf du kan slutte, at Tilnavnet Grammaticus forud ikke har været ualmindeligt til lærde Mænd. Han omtaler i sin Bog om de britiske Raadsforsamlinger og Beslutninger Side 618 om Kapitelforsamlinger med uvis Datering en vis Ælfric Grammaticus, som har skrevet en Fortale til Sax. Gramm., *men paa hvilken Tid han levede, er uvist. Men nogle vil have, at denne Ælfric Grammaticus var Abbed i St. Albans, andre i Malmesbury, andre i Abingdon og atter andre Biskop i Canterbury, som samme fortæller Side 583. Men medens han anstiller Undersøgelser om denne Grammaticus' Alder, forekommer han i nogen Grad at tabe sit Maal af Sigte. Thi sammesteds synes hæn at være tilbøjelig til at fastslaa, at han har levet om-

kring Aar 1006; men hvis det forholder sig saaledes, hvorledes kunde han saa skrive en Fortale til vor Saxos Historie, naar Saxo først døde 1206? Han gør saaledes klogt i at anbringe ham under Kapitelforsamlinger med uvis Datering, idet der ikke foreligger noget bestemt om, fra hvilken Tid han hidrører. Det er os nok heraf at slutte, at der har været en vis Ælfric, som er blevet kaldt Grammaticus ligesom vor Saxo, og som ogsaa har skrevet en Fortale (om ikke flere andre Ting) til Saxo Grammaticus. Hvilket jeg ønskede, at du skulde vide.*

Jeg haaber, at din Hexaëmeron er leveret tilbage til dig.

(W I 310).

1246. (Ep. 704). *Fra Thomas Bartholin i Venezia.*

4.10.1644.

(14.10. ny Stil).

Fremragende Mand! Jeg har længe skyldt dig et Brev, som mit Legemes skrøbelige Tilstand og Forandring i Opholdssteder altfor længe mod min Vilje har opsat. Men nu vender jeg tilbage, baade fra Rejsen og fra Skrivepligtens Forsømmelse, og jeg højagter dig end mere med inderlig Sjælshengivenhed, dig om hvis Kærlighed jeg gennem dit Brev for nylig har faaet det varigste Vidnesbyrd.

Det var en venlig Tilskyndelse, du gav mig med dit Raad, nemlig det Maadehold med Studier, som jeg sandelig længe har iagttaget, dels som Følge af Samvær med Venner, dels paa Grund af de uomgængelige Rejsebesværligheder, saa at jeg næsten har glemt alvorligere Ting. Mine Afhandlinger flyder af sig selv fra en let Pen, saa at de er sat paa Papiret, førend jeg har tænkt derpaa; dette bør snarere tilskrives heldige Arveanlæg end pligt-skyldig Nidkærhed. Undte mit Fædreland mig blot den ønskede Ro, saa kunde jeg vel med Tiden løse den ene større Opgave efter den anden.

Vor Severinus har du i højeste Grad glædet med din Brevveksling; han har følt sig saa tiltrukket af din Dyd, at han ikke taler om andet end Worm, hvis Navn han ogsaa fornylig har prist i en Afhandling om Partiklen »Et«, som han har udgivet i det toskanske Sprog [La querela dell ET accorciata, Neapel 1644, 4°]. Hans Discurs om Fungimappa opbevarer jeg i min Besiddelse; den er mindre end hans Ry. Hans Portræt vil jeg sende ved en følgende Lejlighed. Du hilses allerskyldigst af Kircher i Rom; han har en Mistanke om, at den større Rod, som blev købt af en Araber, er af en Heliotrop; herom mere mundtligt.

For de tilsendte danske Mindesmærker siger jeg mangfoldigst Tak; jeg har bestemt dem for Bibliotheket i Milano. Da jeg i Messina foretog omhyg-

gelige Undersøgelser vedrørende Skrifttegnene i Wilhelms Dokument, hvorom der tales ved Slutningen af 6. Bog af danske Mindesmærker, fandt jeg, at det ikke var Runer, men at de var beslægtede med Longobardernes almindelige Bogstaver, som mange gerne benyttede i den Tidsalder, og i Bibliothekerne læses de overalt i utallige haandskrevne Bøger. Mere berømmelig er en Sten tæt ved Morsala, hvilken Gualtherus omtaler som »GRÆNSEN MELLEM VANDALER OG GOTHER«.

Fortegnelsen over Sjældenheder bestemt for Eders Museum er vokset siden den Tid, men ligesom mine øvrige litterære Ejendele er der intet kommet hertil endnu, hvorfor jeg ogsaa er nødt til at udskyde min Hjemrejse til næste Foraar. Imidlertid ønsker jeg dig og Fædrelandet al Lykke og mig selv Worms sædvanlige Hengivenhed. Lev vel, ærværdige Fader, og staa i Blomst til fjerne Tider.

Venezia, den 14. Oktober 1644.

1247. *Testimonium for Christen Hansen.*

5.10.1644.

Christianus Joannis Arhusiensis blev immatrikuleret i Juli 1641. Han har været Hører i Æbeltoft.

(W I pag. 60).

1248. (Da. Saml. Rk. I Bd. 3 pag. 254—55).

Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.

6.10.1644.

Tak for Oplysningerne om Ælfric. I min Fortale havde jeg ogsaa selv indføjet en Omtale af ham efter John Bale's Centurier. Men Spelman har Uret i, at han har skrevet en Fortale til Saxo, idet han levede omkring 1006. Med Magister Bjørn [Drachard] bedes du sende mig Spelman's britiske Concilier.

(Kv. 96).

1249. *Til Samme.*

7.10.1644.

Spelman citerer Ælfrics Fortale til Saxo, saa den Biskop Wulfin, hvem han har tjent, maa være en anden end han, der levede omkring 1006.

(W I 310, W II 100, Afskrift af Hans Gram).

1250. (Ep. 805, BA 76). *Til Gisli Magnusson i Leyden.*

9.10.1644.

Dit Brev skrevet i Rotterdam den 11. August er blevet mig rigtigt overbragt den 7. Oktober og var mig alene af den Grund velkomment, at det gav mig Underretning baade om offentlige og private Forhold. Ved at henge

dig til Filologi og Mathematik med den fortræffelige Hr. Golius som Lærer tjener du i ikke ringe Grad din egen Fordel. Og naar du har besluttet at opholde dig denne Vinter i Leyden, saa sæt blot din Fod i det paabegyndte Spor, det vil du ikke fortryde. Men hvis du tænker paa Tilbagekomst til os omkring næste Foraar, haaber jeg, at du herfra kan vende frelst tilbage til dit Fædreland med vore Skibe, medmindre din Fader synes noget andet, hvad du utvivlsomt vil faa at vide gennem hans Brev. De Skibe, som herfra i Aar har søgt til Island, er for en stor Del vendt velbeholdne tilbage uden nogen-
somhelst Hindring. Og nu er de franske og nederlandske Udsendinge hos os fuldt optaget af Fredsforhandling, hvad vi alle haaber maa naa frem til den ønskede Afslutning.

Hvis Lejligheden og dine Forhold medfører det, saa hils skyldigt den berømmelige Hr. Jan de Laët, Forfatteren til den amerikanske Historie, min agtværdige Ven. Maaske er der Ting, han vil drøfte med dig om Eders Sprog, idet jeg ved, at han er optaget af en Studiegren, som fordrer et delvist Kendskab til det islandske Sprog. Fra ham venter jeg daglig visse Genstande, som han har bestemt for mit Museum. Hvis din Beslutning om at vende tilbage til os staar fast, saa besøg ham før din Afrejse, for at det kan ske gennem dig, hvis han vil have noget bragt til mig. Lev vel.

Den 9. Oktober 1644.

(W I 310).

1251. (Ep. 571). *Til Henrik Fuiren i Padua.*

13.10.1644.

Det glæder mig, at det Brev, jeg har sendt dig om Tungestene, endelig er ankommet. Jeg var sikker paa, at jeg havde svaret dig, thi jeg plejer ikke at forsømme nogen Lejlighed til at besvare Breve fra mine Venner. Gid det maa staa vel til med min [Thomas] Bartholin og din Broder. Mod Sædvane er hin ret sendrægtig til at skrive, hvilket bevirker, at jeg plages af Bekymring for hans Helbred. De andre to [Caspar og Bertel Bartholin] er endnu ikke vendt hjem til os fra Amsterdam; Følgen heraf har været, at jeg slet ingen Ting har modtaget eller set af alt det, som Venner har sendt mig fra Italien. Den lysende Sten, du har stillet mig i Udsigt, bliver mig bekendt første Gang omtalt af P[etrus] Poterius i [Opera] pharmocopæa spagyrica [Bologna 1635, 4°] Kapitel 28, hvor han siger, at den af nogle kaldes »lysende Sten« af andre »Solsten«, af andre »Maanesten«; og han anvender et helt Kapitel paa at beskrive den. Hvad Licetus har skrevet derom, har jeg ikke set. Kircher kalder den i tredie Bog Kapitel 4 af sin Undersøgelse om Magneten for »Fosfor« eller »Luminaris« og citerer Licetus' lille Bog Litheosphorus: Han giver en

fortræffelig Redegørelse derfor, hvorved han har faaet mine Tænder til at løbe i Vand, saa at jeg har frygtelig Lyst til at eje den som en ypperlig Prydelse for mit Museum — hvilket jeg stoler paa at kunne opnaa gennem Eder. Men jeg nærer saa meget større Længsel efter at faa den i ubearbejdet Stand, som jeg mener, at den ogsaa findes i vore norske Gruber, hvilket jeg ikke med Sikkerhed kan fastslaa, førend jeg har sammenlignet den med vore.

Nu er der ikke andre Nyheder for mig at fortælle, end at der er tændt os et stort Fredshaab, og at din Moder, som nu ved Guds Naade ganske har genvundet sin Sundhed, med Utaalmodighed afventer Eders Tilbagekomst til os. Jeg bønfaller Gud om, at den maa blive heldig og lykkelig. Lev vel og hils Rhode, fra hvem jeg venter Veslings Kyllingemoder, naar den er fremkommet.

København, den 13. Oktober 1644.

(W I 311).

1252. (Da. Saml. Rk.I Bd. 3, 1867—68 pag. 255).

Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.

24.10.1644.

Efter Bale's og Spelman's Vidnesbyrd døde Ælfric med Tilnavnet Grammaticus i 1006, saa han kan umuligt have skrevet en Fortale til Saxo, der døde 1203. Marginalnoten hos Spelman hentyder til en saxisk Grammatik, ikke til Saxo Grammaticus.

(Kv. 97).

1253. *Til Samme.*

30.10.1644.

Tak for Spelman's tilbagesendte Bog. Jeg anede ikke, at Ælfric havde skrevet en saxisk Grammatik. Desværre tillader Tidsomstændighederne ikke, at vi lader Selden eller den yngre Spelman udtale sig i denne Sag. Husk dit Løfte om at skrive til mig angaaende Brydning af Ringe.

(W I 311, W II 101, Afskrift af Hans Gram).

1254. *Testimonium for Frants Christophersen.*

4.11.1644.

Franciscus Christophorus Torslevius blev immatrikuleret i Juli 1641 [fra Københavns Skole]. Han har theologisk Attestats.

(W I pag. 60).

1255. (Ep. 268). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

6.11.1644.

At Ælfric har skrevet en saxisk Grammatik, i hvilket Sprog han paa sin Tid var den kyndigste, og hvori han ligeledes har forfattet forskellige Afhand-

linger, det bevidner enstemmigt Leland, Bale, Pitseus [= Johannes Pricæus] og alle de, som har givet skriftlig Beretning om engelske Skribenters Levnedsløb. I min Fortale har jeg ogsaa selv indflettet en Omtale af ham fra John Bale's Centurier, hvor han gør ham til Ærkebisp i Canterbury og skriver, at han levede omkring 1006.

Af det Brev, som indeholder Bevis for den Skik med at bryde Segl, sender jeg dig her baade Originalen og en Afskrift. Men førstnævnte maa tilbageleveres til mine Gemmer, medens du kan beholde sidstnævnte hos dig. Det er virkelig et sjældent Dokument og i høj Grad læseværdigt med Hensyn til ældre Tidens Forhold, og fordi det fastholder Erindringen om en gammel Skik, som i Dag næppe er i Brug. Hvis du kan tænke dig at sende et Eksempplar af dette Brev til den berømmelige Hr. Johan Rhode, vilde det maaske ikke være ham ukært.

Sorø, i største Hast, den 6. November 1644.

1256. (Ep. 705, Barth. Ep. med. I, Nr. 64). *Til Thomas Bartholin i Padua.*
29.11.1644.

(Konc. dat. 9.11.).

(Udg. 1751 er trykt efter Barth. Ep. med. Oversættelsen følger Koncepten.)

I hvor høj Grad dit Brev har opmuntret mig, kan jeg ikke sige; dels fordi jeg havde forstaaet, at dit Helbred havde været ret angrebet, dels fordi jeg vel vidste, at din Rejserute, under den i Italien herskende urolige Tilstand, ikke vilde være sikker for alle rejsende gennem de Egne, der var besat af Soldater. Men idet jeg gennem dit Brev erfarede, at I var ankommet til Venezia, glædede jeg mig over, at alt var i god Behold.

Jeg lykønsker mig til Severinus' Venskab, men jeg er ked af, at der ikke gives Lejlighed til i hyppigere Breve at snakke med ham selv om de forskellige Ting, der angaar vore Studier. Det traf sig iøvrigt saa heldigt, at jeg fandt en Heliotrop i min Have, just som jeg modtog dit Brev; jeg samlede straks dens Rødder, for at erfare, om Forsøget har narret dig [i Koncepten staar: Om ikke Kircher har bundet dig noget paa Ærmet]. Jeg tog den altsaa op, rensede den for Smuds og Støv, tørrede den, og anbragte den først paa en Træspaan og lagde den i en Skaal fyldt med Vand for at se, hvilken Retning den tog, og hvilken Bevægelsesmaade den iagttog. Men forgæves. I Begyndelsen fulgte den Vandets Bevægelse lidt, men da dette var kommet i Ro, var ogsaa den rolig. Det Sted, som den pegede imod med begge Ender, afmærkede jeg omhyggeligt ved en i Skaalen indridset Streg. Da jeg efter flere Timer vendte

tilbage, fandt jeg den i samme Stilling som før, og den afveg ikke Spor fra den forrige. Derefter lagde jeg den i Vand som den var, uden Spaan; den flød ovenpaa, thi den er let — men med samme Resultat. Jeg kan altsaa ikke andet end tvivle om dette Lægemedel. Hvis det forholdt sig som saa, da vilde Kircher forlængst selv have erfaret det; han plejer at være ret interesseret i Smaatingene og, som han skriver, intet at fremføre uden Forsøg. Thi Planten er ikke særlig sjælden, og den har en lille Rod, træagtig og opløst i mange Trevler, med purpurfarvet Bark, med et hvidligt Stof indvendig.

Jeg siger dig Tak, fordi du har givet mig Underretning om Wilhelms Dokument paa Sicilien. Især fordi du er saa ivrig efter at berige mit Museum.

Din Bedstefader synes at tage sig din længere Tøven i Udlandet nær, eftersom han havde ventet din Tilbagekomst i denne Vinter. Gud give os dig rask og velbeholden igen sammen med de andre. Lev vel.

København, den 29. November 1644.

(W I 311).

1257. (Ep. 269). *Til Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

18.11.1644.

For det tilsendte Dokument om Brydning af Ring siger jeg dig Tak. Originalen tilbagesender jeg, for at den kan opbevares blandt de øvrige Sjældenheder i Eders Arkiv.

Den franske Konges højfornemme Udsending hos os [de Thuillier] brænder af en heftig Længsel efter at se din Saxo. Han er en højt dannet Mand og en stor Ynder af lærde Folk, og som saadan vil du ogsaa se ham lovprist af vor Rhode i hans Bog om Traaden. Da han Tid efter anden plejer at slappe af ved Studier i mine Oldtidsminder og Naturmærkværdigheder, besøger han mig ret ofte, og derved er Talen faldet paa din Saxo; og eftersom jeg har givet ham Haab om, at den vil udkomme om faa Dage, beder jeg dig give mig Underretning om, hvornaar den med Sikkerhed kan ventes, for at jeg yderligere kan takkes den fornemme Herre.

Hos os trykkes nu [Peder] Winstrups Tankedigt om Guldhornet; man ser, i hvilken Grad de Lærde stadig finder dette Emne værdigt til, at deres kostbare Tid anvendes derpaa.

Lev vel. København, den 18. November 1644.

(W I 311).

1258. (BA 77). *Fra Gisli Magnusson i Amsterdam.*28.11.1644.
(8.12. ny Stil).

Mangfoldigst Hilsen med Ønsket om Liv og Lykke!

Berømmeligste Mand, agtværdigste Lærer! Eders Elskværdigheds Brev var mig saa meget mere kærkomment (det var mig et Tegn paa den sædvanlige Kærlighed og Velvilje imod mig) — som det var ret længe savnet, idet det har ligget stille hos Bremer hele dette Aar, fra Oktober Maaned ifjor lige til i Dag; nu er det endelig kommet mig ihænde ved min Ankomst til Amsterdam tilligemed et enkelt fra vor Arngrim [Jonsson] og fra en Student, som er min Landsmand. Jeg siger saare mange Tak for det saa vel som for Eders talrige andre Velgerninger imod mig. Men Anbefalingen til den højlerde Hr. Jan de Laët har dog især knyttet mit Sind til Eders Elskværdighed; paa Eders Bud vilde jeg straks have opsøgt ham, hvis ikke Bremers hastige Afrejse fra Amsterdam havde forhindret det. Naar han er rejst, skal jeg ingenlunde forsømme det hæderfulde Hverv at hilse ham.

Nogle nye Bøger, som i Aar er udgivet i Leyden, vilde jeg nu besørge sendt til Eders Elskværdighed (I har jo paabudt mig at gøre opmærksom derpaa), hvis ikke Bremers uventede Afrejse hindrede det; i Løbet af to Maaneders Tid (som det er min Agt) vil jeg derfor tage dem med mig til Eders Elskværdighed. For to Maaneder siden har jeg skrevet til Eders Excellence, berømmeligste Mand. Vi hører med Glæde, at de hos Eder opstaaede Uroligheder stilner af. Gud bilægge alt dette til sin Ære og til vor Konges og vort Riges fælles Bedste!

Tilslut staar tilbage, I berømmelige Mand, at jeg af Hjertet ønsker Eders for mig saare ærefulde Gunst imod mig fortsat fremdeles som hidtil, og at jeg sammen med mangfoldig Hilsen befaler Eders Elskværdighed i al Evighed til den treenige Gud sammen med Eders agtværdige Hustru, Børn og dydige Husstand.

Amsterdam, kort før Afrejsen til Leyden, hvor jeg vil overvintre i to Maaneder, den 8. December 1644.

1259. *Fra Henrik Fuiren i Padua.*28.11.1644.
(8.12. ny Stil).

Tak for dit Brev af 15. September. Jeg vedlægger en Side af Licetus' Afhandling om Ringe og haaber, at Bertel Bartholin nu har overbragt hele Værket. Desværre har nu Sygdom opholdt ham i Nederlandene. Men den Pakke, som var ham betroet af Christen Brod burde han have overdraget til en anden. Mit Løfte om at skaffe dig en lysende Sten har jeg søgt at indfri gennem Thomas Bartholin, men da han fremskyndede sin Afrejse fra Firenze, har jeg henvendt mig derom til Licetus. Vor Afrejse til Basel opsættes nok,

til Vinteren er forbi, skønt nogle siger, at den faste Sne ikke umuliggør Rejsen. Dog vil jeg gerne blive her og høre Paduas Orakel Silvaticus samt Veslings Demonstrationer paa det menneskelige Legeme. Tak for den Hjælp, du har ydet min Moder under hendes Sygdom.

(Fol. 41).

1260. (Ep. 270). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

29.11.1644.

Det gør mig ondt, at jeg ikke saa tidligt, som du ønsker det, kan imødekomme de Forventninger og Længsler, der næres af den berømmelige Hr. de Thuillerie, den franske Konges Udsending hos os, og ligeledes af andre fremstaaende Mænd ikke blot i vort Fædreland, men ogsaa i fremmede Lande, som ivrigt venter paa Udgivelsen af min Saxo. Skylden for denne Forsinkelse ligger aldeles ikke hos mig, men hos vor Bogtrykkers forkastelige Skødesløshed og Ligegyldighed, idet han har mere Lyst til at haandtere Plov og Hække end Presse og Bogstaver. Daglig formaner jeg ham, rykker og presser ham og opfordrer ham til i det mindste at antage Medhjælpere, ved hvis Bistand dette Arbejde langt om længe kan føres til det ønskede Maal; men jeg gør det ganske forgæves. I den Grad er denne Thersites tyk-hudet og døv for alle Advarsler og Opfordringer. Mine Noter har rigtignok modtaget den sidste Affiling, og der mangler altsaa ikke andet Arbejde end nogle faa Fortaler og et Sagregister til Noterne: At afslutte alt dette paa en Maanedstid vilde være en let Sag, blot denne vor Endymion lod sig vække af den træge Dorskhed, som han nu er lullet ind i. Jeg frygter nu, at en Maaned skal vokse til to, og at de faa Dage, paa hvilke du venter, at min Saxo skal udkomme, vil strække sig over Maaneaar. Jeg ser derfor gerne, at du, naar Lejlighed byder sig, da paa mine Vegne med al rimelig Ærbødighed underretter den berømmelige franske Underhandler derom og samtidig bestemt lover ham, at jeg selv skal overrække Hans Excellence et Eksempplar af Saxo, saa snart den har set Lyset.

Disse faa Ting har jeg fundet det rigtigt at anføre som Svar paa dit Brev, hvori du behagede at gøre mig opmærksom paa den berømmelige Hr. de Thuilleries Længsel. Saa maa du til Gengæld meddele mig, om der er bragt nogen Oldtidsminder fra Island.

Lev vel og lykkeligt, fortræffeligste Mand, og bevar mig i dit hidtidige Venskab.

Sorø, den 29. November i det Herrens Aar 1644.

1261. *Til Peder Winstrup i Malmø.*

16.12.1644.

Tak for Samtalen fornylig og for Berigelsen af mit Museum. Det forventede Besøg af din Hustru haaber jeg paa senere. Fra vor stakkels Jens Thuresen, som du har gjort til Degn i Gielleröd har jeg modtaget vedlagte Brev med Beklagelser over Fjendens Hærgen og Sognepræstens Tyranni. Han beder om Forflyttelse til den ledige Bestilling i Thorup. Maaske vil du skrive herom til Provsten.

(W I 312).

1262. (Ep. 843). *Til Gabriel Naudé i Paris.*

18.12.1644.

Berømmeligste Mand, du ypperste Prydelse blandt vor Tids Videnskabsdyrkere! Utvivlsomt vil du undre dig over, at jeg ukendte vover med dette uslebne Brev at distrahere og hilse dig, som er en navnkundig Mand optaget af alvorligere Forretninger. Men din fremragende Elskværdighed, prydet med sjælden Lærdom, er flere Gange af min Ven Rhode og nu af min særlige Velynder, den allerkristeligste Konges berømmelige Udsending Hr. Thuillierie, ikke blot blevet lovprist, men ogsaa godtgjort med synlige Beviser; den har bevirket, at jeg bryder alle Skamfølelsens Skranker og ikke frygter at henvende mig ret dristigt til dig. Thi saasnart hin den elskværdigste og klogeste blandt berømte Mænd havde fremvist din egenhændige Skrivelse, hvori du ikke blot udbeder dig en ringe Hjælp af mig, men ogsaa synes at tillægge de af mig udførte Arbejder et ikke ringe Værd, saa kunde jeg ikke bare mig for at sige Tak for en saa venskabelig Følelse og yderligere tilbyde min aldeles redebonne Bistand, hvis jeg paa nogen Maade kan være en Ven til Behag.

Hvad ellers de Bøger angaar, som skulde skaffes tilveje her — og det har jo behaget den berømmelige Hr. Udsending at anvende min Hjælp dertil — saa har jeg sørget for dem, som det var muligt at faa, ogsaa nogle af de ret sjældne. Men de, der er skrevet med Runebogstaver, forekommer yderst sjældent; det skyldes, at de Udlændinge, som her udsaaede den kristne Religions første Sædekorn, var ganske ukyndige i vor Skrift. For ikke at trættes med det dobbelte Besvær baade at lære sig disse og at undervise Folket, forsøgte de af al Magt at afskaffe dem, og det paa den Maade, at de satte dem under Mistanke for Trolddom og overbeviste de troende om, at Bøger skrevet dermed ikke kunde benyttes, uden at man blev stemplet for Ugudelighed. Derfor dømte de dem til Baalet og satte deres egne, det vil sige de nutidige, i deres Sted. Af denne Grund er Haandskrifter, som viser denne Skriftart, saa sjældne hos os, at jeg kun husker at have set to af denne Slags, og fra dem er de fleste af de Ting, som forekommer i vore Værker, hentet. Andre meget gamle Haandskrifter viser undertiden visse Afsnit med disse Bogstaver, men ogsaa dette er saare sjældent. Det gør mig altsaa ondt ikke at kunne opfylde

Eders Forventning paa dette Punkt. For at I dog kan erkende min redbonne Vilje, sender jeg fra mine Arkiver et Haandskrift med islandske Love skrevet paa Pergament; og jeg tilkender og indvier det til den ophøjede Hr. Kardinal [Mazarins] Bibliothek sammen med Kalendariet. For en ydre Betragtning er det en grov og frastødende Gave, dog sjælden og fremskaffet med ikke ringe Møje fra min Side. Intet har jeg villet ændre i dens Tilstand, for at I kan se, hvordan det staar til med Velplejetheden af dem blandt vore Forfædres Bind, hvoraf vi skal øse Minderne om vore Oldsager. Jeg beder Eder tage vel imod det og fremdeles være bevaagen mod Worm, som over for Eder er ganske rede til alt. Lev vel.

København, den 18. December 1644.

(W I 312).

1263. (Ep. 271). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

22.12.1644.

Se her er da endelig de tre Figurer, som vor Bogtrykker tilsidst har anvendt i vor Saxo. Det bliver ikke saa lidet, samtlige Saxo-Yndere bliver dig skyldige for din store Redebonhed og Iver efter at virke til Offentlighedens Gavn. Hvad mig angaar, vil jeg som Modydelse ærlig og trofast betale dig med de lovede Eksemplarer af den nye Udgave. Endnu gaar vort soranske Smølehoved frem med Trykningen af vore Fortaler i en, bogstavelig talt, sand Skildpaddefart. Jeg haaber dog, at jeg kan overrække et Eksempel af Saxo til den berømmelige franske Hr. Udsending, naar han hjemfører os den »gyllene freden« fra Sverige; i dette brændende Krigsmaal har ogsaa vor Saxo været i Krig — nemlig under Trykkepressen. Men førend jeg gør den færdig, vil jeg forøvrigt gerne have, om du paa mine Vegne vilde anstille en indgaaende Eftersøgning i Ludvig Vives' Værker efter det Sted, hvor han siger, at han ikke ved, om han læser et Eventyr eller en historisk Fremstilling, naar han læser Saxos Danmarkshistorie. Vives' Afhandlinger befandt sig tidligere i mit Bibliothek, men den ædle Hr. [Jørgen] Seefeldt har erhvervet dem og mange andre gode Forfatteres Skrifter (som jeg nu højlig savner) for en temmelig høj Pris, men rigtignok ikke helt med min gode Vilje. Men »min Sjæl blev ganske forvirret« [Verg. Ecl. I, 16]. Jeg vil ligeledes gerne have, om du gennemgik Joh. Goropius' Gotho-Danica, som jeg heller ikke har ved Haanden, og omhyggeligt udskrev de Steder, hvor han skamløst nedrakker og haaner vor Saxo som en frit fantaserende Forfatter; disse Optegnelser vil jeg gerne have, at du foretager paa et Ark, som du ved første Lejlighed maa sende mig sammen med en Fortegnelse over Bøger og Sidetal. Begge disse Haandskrækninger vil være mig saare velkomne, da mine Fortaler

ikke uden dem kan afsluttes. Hvis der for nylig er bragt noget af Betydning fra vort Island eller fra Italien, beder jeg dig meddele mig det eller idetmindste antyde det med et Par Ord.

Tilslut beder jeg dig meget være saa god at underrette mig om, hvad vi tør vente med Hensyn til Freden, og hvornaar vore og de fremmede Udsendinge endelig skal drage afsted for at underhandle om Fred (hvad Gud give!), samt hvor de skal mødes. Hos Eder opholder sig vor Kollega Magister Albert Mejer, der vil besørge dit Svarbrev direkte til mig.

Lev vel, du højligt forbundne Svoger, og gid du maa fejre den tilstundende Julefest

mens med Gaver idelig
Tiden iler frydelig

Sorø, den 22. December 1644.

1264. (Ep. 272). *Til Samme.*

26.12.1644.

Det er en altfor vældig Byrde, du lægger paa mine Skuldre ved paa denne Tid, da jeg trykkes saa stærkt af Sygebesøg, at jeg næppe har Lejlighed til at trække Vejret, at bede mig gennemgaa Ludvig Vives' Værker og Goropius' Gotho-Danica, hvormed en stadig Læser næppe kunde gøre sig færdig paa en Tid af nogle Maaneder. Jeg kan sandelig ikke love dette; men hvis jeg dog kan yde lidt i denne Retning, naar jeg faar Tid, skal jeg prøve paa at lade dig mærke, at du ikke har bedt mig forgæves derom.

I Aar har jeg slet intet modtaget fra Island undtagen slet og ret et Brev fra Arngrim [Jonsson]. Den Købmand, som plejede at besøge Biskoppen af Holar, er endnu ikke vendt tilbage; mange formoder, at han er gaaet under med sit Skib. Hvad man har sendt mig fra Italien, ligger i Bartholinernes Bagage, og dem holder Amsterdam endnu fangne.

Vor franske Udsending nærer godt Haab om Fred. Stedet for en Sammenkomst er bestemt til Brømsebro nær ved Kristianopol. Dagen er ændret saa mange Gange, at det ikke kan andet end vække uheldvarslende Mistænksomhed i manges Sind. Nu taler man aabent om 1. Februar; hvad det bliver til, maa Udfaldet vise.

En ondartet og smitsom Feber raser heftigt her og bortriver mange. Herren have Barmhertighed med os og give, at det nye Aar begynder med gunstigere Varsler end dem, hvormed det forløbne afsluttes, for at vi hver og en i Fred kan gaa helt op i vore Pligter.

København, den 26. December 1644.

Hvad du har noteret fra Thuanus' 8. Bog [Jac. Aug. Thuanus: Historia

sui temporis, Frankfurt 1514,8°, mange senere Udg. indtil 1733] om en Tryllesten, staar ikke der: Jeg har gennemlæst den anførte Bog i Frankfurter-udgaven, men ikke fundet det i 8. Bog. At hele Sagen er opdigtet, oplyser Fernelius dig om i Værket om Aarsagerne til Tingenes skjulte Egenskaber, 2. Bog Kapitel 17 [Johannes Fernelius: De Abditis rerum causis Libri II, Paris 1552, Fol., Frankfurt 1593, 1610, Fol.].

(W I 313).

1265. *Til Peder Winstrup i Malmø.*

29.12.1644.

For otte Dage siden sendte jeg Jens Thuresens Brev, som næppe er besørget, da du ikke har svaret. Han søger den ledige Bestilling i Thorup. Et Skib afsejler om faa Dage herfra. Lad mig vide, hvad han tør haabe paa.

(W I 312).

1266. (Ep. 273). *Til Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

26.12.1644/
Jan. 1645.

Her har du, hvad jeg i disse Aftentimer har udskrevet fra Ludvig Vives og Goropius. Sidstnævnte er for vidtløftig til, at alle hans Bebrejdelser mod Saxo bekvemt kan afskrives. Hos Vives har jeg ikke kunnet finde andet, end hvad du her faar. Vis dig nu som en Mand og forsvar din Forfatter tappert mod saa bitter Spot. Jeg tror, at du har læst, hvad [Albertus] Cranzius: Norge, 6. Bog henimod Slutningen [Dania, Suecia, Norwegia, Strassburg 1546, Fol.] fortæller om Saxo, og som i ikke ringe Grad tager Sigte paa hans Ros. Arngrim [Jonssons] Dom staar i Manuskriptet Supplement til norske Historie og i Joh. Lyskanders danske Oldsager, 8. Fortælling. De andre har du utvivlsomt selv opsporet omhyggeligere og bedømt nøjere. Lev vel.

(W I 313).

1267. *Fra Peder Winstrup i Malmø.*

1.1.1645.

Dit første Brev blev urigtigt afleveret, saa du maatte skrive paany om samme Sag. Derfor er ogsaa mit Svar forsinket. Din [Jens] Thuresen skal jeg søge at skaffe Kaldet i Thorup. Den Præst, over hvis Sæder han klager, skal ikke ustraffet føre saa tøylesløst et Levned. Jeg tilbagesender Thuresens Brev til dig, hvori han vedgaar sin Pengegæld til dig, og jeg vedlægger et Brev paa Modersmaalet, hvori han kan se baade din og min Stræben til hans Gavn.

(Kv. 114).

1268. (Ep. 514). *Fra Henrik Køster i Nykøbing F.*

5.1.1645.

Hvorledes den dig velbekendte Sperlingske Sag er forløbet, længes vi her med Begærlighed efter at vide, ligesom ogsaa, om hvorvidt Pestkimene er udsaaet hos Eder. Her siger man, at ogsaa alle københavnske Læger har modsat sig den kunstige Surbrønd, som er opfundet af Dr. Dietrich og højligt anbefalet kongelig Majestæt: Hvad der er sandt i dette Rygte, vil jeg gerne have, at du meddeler mig.

Man fortæller, at Magister Oluf Vind er ophørt med at være blandt de levendes Tal; hvis det forholder sig saaledes, beder jeg dig venskabeligst om, at du vil anse Magister Marcus Christensen Humble, Præst i Karleby, som anbefalet til dig.

Nykøbing, den 5. Januar 1645.

Hvis min berømmelige Hr. Doktor har en særlig Bog om Bezoarstenen, beder jeg dig sende mig den. De Sjældenheder, som jeg nylig gjorde til Genstand for Omtale paa en Seddel, sendt til dig, er i denne Time paa min fyrstelige Naade Prinsens allernaadigste Befaling gennem vor ædle Hofmarskal og mig blevet tilbudt Rektor Magnificus, for at de kan opbevares af Universitetet til evig Erindring om Prinsens Naade. For de hebraiske Bøger har de spanske Jøder tilbudt hans Naade Prinsens Bøgersnes Vægt i Guld; men Bevaagenhed og Naade mod Københavns Universitet var stærkere end Spaniernes og Italiernerens Guld. Saa meget om det.

1269. (Ep. 572). *Til Henrik Fuiren i Padua.*

26.12.1644./

11.1.1645.

Jeg modtog dit Brev belejligt, idet jeg allerede selv overvejede at skrive til dig for at sige skyldig Tak, efter at Kirchers Magnet og *Geneses Didaci* var kommet mig ihænde som Gave fra dig. Disse Bøger modtog jeg ganske vist ikke af Bertels Haand; han opholder sig nemlig endnu i Amsterdam med sin Broder [Caspar Bartholin] uden saa vidt vi ved at være lænket af nogen Sygdom eller af andre Ting; i hvert Fald har de hverken over for deres Moder eller andre af os antydnet, hvad det er, som opholder dem; nej, det var fordi hans Moder blev nødt til at lukke op for deres Rejseskrin og der stødte paa en Pakke Bøger, som med din Haand var forsynet med mit Navn; hun sendte den straks til mig. Paa sidste Blad af Licetus' Bog om Ringe, som du ved tidligere Lejlighed har sendt mig indlagt i et Brev fra dig, har jeg læst noget om Brydning af Ring hos Danskerne; fordi der nu i min Besiddelse var et fortræffeligt Vidnesbyrd herom, hentet fra de Soranske Arkiver, har jeg ikke kunnet undlade at lade tage en Afskrift til dig; oversat til Latin vil den uden al Tvivl være Licetus tilpas. Vær altsaa saa venlig at overrække ham den ved given Lejlighed sammen med min forudskikkede Hilsen.

Om Eders Rejse i Retning af Basel har jeg ikke fundet saa meget som et Ord i Thomas [Bartholins] Brev; men af din Moder har jeg erfaret visse Ting. Vær forsigtig med at udsætte dig for Farer, og udsæt dig paa ingen Maade for de skrækkeligt snefyldte Bjergpasser.

Christen Brod har fortalt mig, at der i Byen Este findes en venetiansk Senators Palads [nuv. Palazzo Moncenigo], hvis Navn han ikke kunde angive, og hvori fandtes forskellige seværdige Statuer, Mindesmærker og Indskrifter, og at der blandt de andre Ting i Gaarden ses en Kampesten beskrevet med Runebogstaver. Hvis du gennem Venner kunde fremskaffe dens nøjagtige Form, Størrelse og Beskrivelse, vilde du gøre mig en meget stor Tjeneste, som jeg skal bestræbe mig for at gengælde ved hædrende Omtale af dig paa rette Tid og Sted. Du ser, hvad du driver mig til gennem din Villighed; hvis jeg misbruger den, saa giv dig selv Skylden, da du jo nu sidst gennem dit Brev ligesom tvinger mig til at gøre dig Ulejlighed. Men hvis Veslings Kyllingeovn udkommer før din Afrejse, stoler jeg paa, at du vil medbringe et Eksemplar til mig. Saa længe Italien binder dig, forekommer det mig, som om jeg samtidig færdes der; i den Grad bestræber du dig for at delagtiggøre mig i alle de Herligheder, som foregaar der.

Lev vel og tilbring paa lykkelig Vis dette nye Aar og til os med gunstige Varsler. Hvis det ikke er muligt før, vil jeg vente Brev fra dig fra Basel. Jeg ønsker, at du der skal hilse [Joh. Caspar] Bauhin, fra hvem jeg uden Tvivl

forlængst vilde have faaet Svar paa mit sidste Brev, hvis mit var blevet rigtigt besørget gennem Hofmann.

Jeg er ked af ikke at kunne svare Vintimiglia, da jeg endnu ikke har set noget fra ham.

(W I 313).

1270. (Ep. 515). *Til Henrik Køster i Nykøbing F.*

11.1.1645.

Saare mange Ting har sandelig tjent mig til Bevis paa, at jeg ikke burde tvivle om dit Venskab, og det ikke alene de meget hyppige Tjenester og de ikke sjældne skriftlige Henvendelser og den hædrende Omtale af mig, som du har fremsat over for andre. Derfor tilstaar jeg, at jeg staar i evig Gæld til dig, og selv om jeg ikke kan tilbagebetale Hovedstolen, skal jeg bestræbe mig for at betale Renterne.

Det gør mig ondt, at du ikke kan glæde dig ved et synderlig stærkt Helbred; mit er saaledes, som Alderen og hyppige Besøg hos de syge plejer at medføre det, idet vi slides op i andres Tjeneste. Hos os er Smitten ikke taget nogetsomhelst af; hele Familier bukkes under; de fleste slipper dog. Af kongelig Majestæt er det blevet paalagt det medicinske Fakultet paa Modersmaalet at udgive Raad mod denne Farsot til Folkets Nytte; dette vil snart blive virkeliggjort. Min Svigersøn [Erik Olufsen Torm] lever ved Guds Naade og har det godt, men han har mistet begge sine Embedsbrødre, som er døde af denne Sygdom. [Oluf] Vind har det godt og holdt i Gaar en Ligprædiken ved Ligbegængelsen over Hr. Kanslerens Hustru [Mette Holgersdatter Rosenkrantz]. Den Sperlingske Sag er endnu uafgjort; han haaber, at kongelig Majestæts Sind ved Beskytteres Mellemløst skal blive mildnet, og Sagen er derfor udsat i nogen Tid. Tegn paa virkelig Pest har, saa vidt jeg ved, endnu ikke vist sig hos os; thi jeg har ikke hørt om nogen, der led af Svulster eller Bylder. Ellers angriber Udslet Pestpatienterne, ledsaget af alvorligere Symptomer.

Dietrichs kunstige Surbrønd har vi for saa vidt slet ikke modsat os; men da Statholderen gennem den kongelige Apotheker, som fortalte, at han til dels havde været med til at sammensætte den, havde ladet dens Bestanddele af Mineraler og Brækvinsten fremlægge for os, og nogle, som havde brugt den (deriblandt Kongen selv) havde klaget over Hovedsvimmel, andre over løse Tænder og andre Symptomer, saa fandt vi det tilraadeligt, at kongelig Majestæt afholdt sig derfra, medens han brugte andre Midler, som tjente Helbredet.

Om Fiskesuppen har jeg ikke udgivet nogen særskilt Disputats, men i

Disputatsen for Aaret 1643, som jeg mener at have sendt dig, er Spørgsmaalet om Fiskesuppens Sundhed berørt.

Winstrup lever i Malmø; [Just] Høeg og Dr. Jacob Madsen [Aarhus] er endnu haardt angrebne af Trediedagsfeber.

Om Fredsmødet har jeg endnu intet at sige; der er forskelligartede Rygter i Omløb; Franskmanden beder os være ved godt Haab. Gud alene kan gøre det. Lev vel.

København, den 11. Januar 1645.

(W I 314).

1271. (Ep. 778). *Til Bertel Bartholin i Amsterdam.*

16.1.1645.

Det er længe siden, jeg har bragt i Erfaring, at du er kommet til Amsterdam; men da man samtidig fortalte, at din Broder havde lidt under et ret daarligt Helbred, troede jeg, det var af den Grund, du havde opsat din Tilbagekomst til os. Alle de, som er kommet hjem derfra, har imidlertid bestandig hævdet, at I nu efter hans Helbredelse stod rejseklare for at gense Eders Fædreland, hvorfor jeg hidtil ikke har villet trætte dig med Brev fra mig. Men da jeg ser, at denne ret langvarige Tøven vil medføre en ikke ringe Ulempe saavel for dine som for vore Sager, kan jeg ikke undlade med min vanlige Kærlighed at sige dig min Mening rent ud.

For faa Dage siden døde den theologiske Lektor i Roskilde [Iver] Bang, og hans Lærestol staar endnu ledig. Yderligere er en af Professorerne død i Lund. Vor gode Longomontanus, som er alderdomssvækket og sengeliggende, aner den forestaaende Død og venter kun paa sin sidste Time. Dr. Stougaard, Professor i Veltalenhed, ligger farligt syg af den her hærgende epidemiske Sygdom; nu begynder Rektor Magnificus, Dr. Niels Poulsen [Schandorff], at skranke af samme Sygdom; hos os er der saaledes store Omskiftelser i Vente. Derved kan der maaske opstaa Mulighed for at lønne din Stræben, blot du ikke opsætter din Ankomst. Kansleren er dig venligsindet, og du vil ikke blive svigtet af dine Venners Stemmer; svigt blot ikke dig selv. Du ved, hvorledes det plejer at gaa i dit Fædreland: De tilstedeværende løber af med Kagen og det forhaandenværende plejer at paakalde Opmærksomheden. Jeg beder dig betænke din affældige Bedstefader, som venter paa dig med stor Længsel, samt tage Hensyn til din Moders hede Taarer. Jeg selv kan ikke andet end vente dig med endnu større Iver, da jeg i højeste Grad længes efter at samtale med dig om italienske og franske Forhold. Læg til dette, hvad [Christen] Brod fortalte mig, at de mig fra Vintimiglia tilsendte Sager beror i din Oppakning, og vor Fuiren gentagne Gange i sine Breve fra Padua

har rykket mig for Svar paa disse Ting. Men bortset fra hans Portræt er jeg ikke kommet i Besiddelse af noget af det, som er mig sendt fra samme vor meget gode Ven.

Hvad jeg nu oprigtigt og velmenende skriver til dig, tilskyndet af kraftige Bevæggrunde, maa du optage i en god Mening, og skynd dig at imødekomme alles Ønsker, saa vil du aldrig angre mit Raad. Jeg beder dig skyldigt hilse Vossius fra mig saa vel som Cabeljavius, der fordem var en Ven af din salig Fader og af mig. Men hvis du medbringer noget af den lysende Sten, frygter jeg, at den i saa lang en Ventetid har mistet al sin Kraft, hvormed du kunde vederkvæge os gennem det smukke Syn. Lev vel.

København, den 16. Januar 1645.

(W I 314).

1272. *Testimonium for Mads Sørensen (Saxild).*

19.1.1645.

Matthias Severini Saxildius blev immatrikuleret i December 1638 [fra Københavns Skole]. Han har været Hører i Ringsted og har prædikedet.

(W I pag. 61.).

1273. (Ep. 516). *Fra Henrik Køster i Nykøbing F.*

20.1.1645.

At den Sperlingske Sag indtil nu har ligget stille og er Genstand for Ud-sættelse, er mig meget kært. Jeg har ganske klart indset, at min prinselige Naade er denne Mand meget gunstigt stemt, blot han nu med Hæder, hvad jeg haaber, kan klare sig ud af de opstaaede Vanskeligheder. Uden Tvivl vil kongelig Majestæts Sind, som ellers er fast og ubøjeligt i en engang fattet Mening, blive mildnet ved Beskytteres Mellekomst.

Eders medicinske Fakultets Dom over min Kollega Dr. Dietrichs kunstige Surbrønd er forebragt min Naade Prinsen; han har naadigst paalagt mig at spørge dig, hvem — med Navns Nævnelse — de er, som under og efter Brugen af omtalte Surbrønd har klaget over løse Tænder, rent bortset fra de øvrige af dig skildrede Symptomer. Thi da den indeholder en mærkbar Svovlsurhed, som modvirker Afslappelse, saa har vi en Mistanke om, at den Løshed i Tænderne, du giver Oplysning om, bør tilskrives en Skørbug, der findes i Legemet hos den, der har brugt Surbrønden; medmindre I maaske er sikre med Hensyn til den rigelige Kviksølv-mængde, som indgaar i denne Surbrønd; jeg venter ogsaa paa din Mening om, hvorvidt I tilskriver den Hovedsvimmel Brækvinsten eller Kviksølv; uden Tvivl Kviksølv, der, naar det i rigelig Mængde indgaar i Surbrønd, slaar sig paa Hovedet, fylder det

og opløser Væskerne o. s. v. Jeg har ellers kun hørt meget lidt tidligere om de nævnte Bestanddele, men om Tin, der syv eller ni Gange var ophedet og atter slukket.

Nykøbing, den 20. Januar 1645.

1274. (Ep. 517). *Til Samme.*

24.1.1645.

Med den Lejlighed til at skrive, som her frembyder sig, har jeg ikke kunnet undlade at sende dig en Afskrift af det Lægeraad, hvorom jeg talte i et Brev fornylig. Paa kongelig Befaling har vi tilrettelagt det for Folkets Fatteevne og Pengepung. Lange Udredninger plejer ikke at falde i dets Smag.

Iøvrigt er der noget andet, jeg gerne vilde have: Man siger, at Dr. Dietrich for . . . Aar siden har ladet sin Surbrønd tilberede hos Eders Apotheker, og hvis du hos denne kan faa en Beskrivelse deraf, beder jeg dig sende den, for at vi kan erfare, om den passer med den, som han her har givet nogle at drikke.

Smitten breder sig endnu stærkt hos os. Iforgaars døde Dr. Christen Stougaard, Professor i Veltalenhed ved Universitetet, paa den fjortende Dag af sin Sygdom. Ogsaa Moltichens Hustru og andre, du kender.

De nederlandske Udsendinge rejste herfra til Fredsunderhandling den 15. i denne Maaned, den franske den 18., vore den 20. Gud fremme naadigt deres Forehavende! Man siger, at Wrangel uden Modstand fra nogen skalter og valter i Jylland, som han vil; ogsaa at Svensken stiler mod Malmø med en Hær; overalt er næsten alt opgivet. Gud se i Naade til os og bevare Eder!

København, den 24. Januar 1645.

(W I 315).

1275. (Ep. 641). *Til Willich Westhof i Malmø.*

25.1.1645.

Ædlest Hr. Kollega! Efter Galts Død forstaar jeg, at der gives mig frit Valg mellem Beneficierne. Men da hele Sagen er dig, som den ældre, velbekendt, eftersom du ogsaa har været fortlølig Ven af Galt, og du bedst af alle kender hans Indkomster og har erfaret, hvor meget mine bornholmske Indtægter giver, saa beder jeg dig for vort Venskabs Skyld hjerteligt og oprigtigt at klarlægge, hvad jeg bør gøre og at bistaa mig med et godt Raad. I Nybølle Præbende finder jeg flere Bønder, og ogsaa flere Indkomster. Derfor er der nogle af mine Venner, som her raader mig til at vælge det, andre fraraader det, idet de mener, at jeg vil gøre noget der ikke er Umagen værdt, idet alle Bønderne (hvilket dog er et fælles Onde) er slet stillet. Især bringer

det mig i Vildrede, at de Indtægtsregnskaber, jeg her har set, ikke er enslydende, men meget forskellige. Hvis det ikke vilde være for stor Ulejlighed, vil jeg derfor bede dig om nogle, der er nøjagtige og saaledes, som Galt selv har benyttet dem. Jeg paa min Side forpligter mig til lige og større Genældelser. Hav det godt og lev lykkeligst, ønskværdige Ven.

København, den 25. Januar 1645.

(W I 315).

1276. (Ep. 518). *Til Henrik Køster i Nykøbing F.*

25.1.1645.

Tiden er saare knap, og Brevbæreren har travlt, saa jeg svarer kun med faa Ord paa dit Brev af 20. Januar. Vi haaber, at Sperling vil opnaa den kongelige Naade; vi har erfaret, at det kongelige Sind er blødgjort ved visse Beskytteres Mellemkomst, skønt Anklageren, den kongelige Sekretær Otte Krag, endnu presser paa for at faa en afgørende Dom.

Vi har ikke afgivet nogen skriftlig Dom over Surbrønden. Men da den har været omtalt i et bestemt Tilfælde, som fremstilledes for os af en højtstaaende Person, og da han fortalte, at Patienten brugte den og tilføjede forskelligt om, at Kobber og Jern indgik deri i stor Mængde, og da det samtidig berettedes, at kongelig Majestæt, Knud Ulfeldt, Jørgen Seefeldt, Johan Braem og andre klagede over Svimmelhed bevirket af dens Brug, og sidstnævnte navnlig over løse Tænder, saa raadede vi til, at vor Patient afholdt sig derfra, medens han var under Behandling med andre Midler. Da der ikke er nogen af os, som er i Besiddelse af en paalidelig Beskrivelse deraf, har vi ikke kunnet udtale en almindelig Fordømmelse af den; men fordi der hos de ovennævnte og andre er bemærket saadanne Symptomer, saa har vi ud fra dens Virkninger ment, at den ikke passede for vor Patient. Om Kobber og Jern har vi vor Viden gennem Beretningen frø ham, vi andetsteds har nævnt. Hvis du har en paalidelig Anvisning paa dens Sammensætning, saa send mig den; jeg har aldrig tidligere været ivrig derefter. Om Fredsforhandlinger har vi intet, undtagen at alle de Udsendinge, som var her, er draget dertil. Lev vel og vær mig bevaagen som hidtil.

I samme Time, hvori jeg modtog dit Brev, den 25. Januar 1645.

[En i Koncepten anført medicinsk Recept er her udeladt.]

(W I 315).

1277. (Ep. 274). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

29.1.1645.

For de nys tilsendte Kritikker hentet fra Goropius og Vives takker jeg meget. Jeg vil paa min Side være rede til for din Skyld at paatage mig et hvilket som helst Besvær.

Hvad angaar Historien om den forunderlige Sten, som jeg har indføjet i mine Noter, saa staar den i 6. Bog af Jacob August Thuanus' Historie Side 117 ved Aaret 1550 e. Chr. i Frankfurterudgaven i Folio, som man kalder den, den som Peder Kopff har givet os Aar 1617, og som man almindeligt kalder den tyske [Jac. Aug. Thuanus: Beschreibung der nahmhafften Geschichte, so sich in 100 Jahren von 1525 bis 1605 zugetragen, Frankfurt 1617, 1621, Fol.]. Tro ikke, at jeg vil stikke Læserne Blaar i Øjnene, eller at jeg fremfører Ting, som ikke støttes paa nogens Vidnesbyrd. Hvilken Slags Sten eller Ædelsten det har været, naturlig eller kunstig, det overlader jeg ligesom Thuanus til de naturkyndige at afgøre. Mig tjener den Fortælling blot til Belysning af Saxos Sted om Ædelstenenes forunderlige Glans og Pragt, især den som Torkild fæstede til Skibsmasten for at lede Skibets Kurs med større Sikkerhed.

Vor Saxo vil se sin Afslutning en af de nærmeste Dage, saa ivrigt driver Folkene nu paa med Arbejdet. Gid den vil fremkomme under en heldig Stjerne. Lev vel, højst ærværdige Svoger.

Sorø, den 29. Januar 1645.

1278. (Ep. 706). *Fra Thomas Bartholin i Padua.*

30.1.1645.

(9.2. ny Stil).

Fortræffeligste Mand! At du har opfattet Kirchers Mening om Heliotropen, er jeg særlig glad ved, og ikke mindre beundrer jeg din Bestræbelse for at efterspore de hemmelige Egenskaber, thi den deler du med meget faa i vor Tid. Dog har Kircher, da han direkte fremlagde de øvrige Ting for mig, paapeget, at Jordens Forskellighed ikke sjældent forandrer Virkningerne, efter Eksempel fra næsten alle Giftstoffer, som er ufarlige for os, naar vi beskinnes af en anden Sol, til Forskel fra, hvad der er Tilfældet i de østlige Egne. Afgørelsen af denne Kendelse lader jeg fælde tilbage til dig, som er en enestaaende Kender af Naturfænomenerne.

De første Sider af mit lille Arbejde om Enhjørningen har jeg sendt til Bedstefader [Thomas Fincke], for ikke at glemme mit Løfte og holde hæn hen for længe med tomme Forhaabninger; Budet vægrer sig nemlig ved at medføre Værket i fuldt Omfang. Om Gavens Skæbne vil du kunne gøre Iagttagelser af selve den ærværdige Oldings Aasyn, indtil jeg personlig kan

fremlægge hele Bindet, hvori jeg overalt ret dristigt har paaberaabt mig dit straalende Navn, især naar Talen falder paa Fuglen Topau, det danske Horn, den grønlandske Enhjørning og Hornenes Anvendelse. Da jeg har ydet Forfatteren hans Skyldighed gennem Omtale af hans Navn, mener jeg, at jeg let vil opnaa din Godkendelse, naar jeg i Kapitel 15 har ladet aftrykke hele den Afhandling om Havtanden, der var føjet til din offentlige Disputats, saa vel som hvad du i dit højlærde Brev havde fremsat som din Opfattelse vedrørende dens Hovedskal. Ved sin Mangfoldighed er Værket sandelig ikke uden Ynde, og det er bemærkelsesværdigt ved Billedernes Skønhed; jeg har allerede set, hvor det har behaget mine Venner, og hvis det finder Godkendelse hos dig, vil jeg mene, at jeg støttes fra alle Sider.

Lev vel, ærværdige Fader, og vær stadig min Ven, idet jeg er en utrættelig Dyrker af dit Navn og dine Fortjenester.

Skrevet i Padua, den 9. Februar 1645.

1279. (Ep. 519). *Fra Henrik Køster i Nykøbing F.*

31.1.1645.

Eftersom dit Brev paalægger mig samme Hverv med Hensyn til Dietrichs Surbrønd, nemlig at jeg skal rette Forespørgsel om den, som vor Apotheker fremstiller, saa har jeg udført det med Iver, men forgæves. Før vil du nemlig kunne faa Køllen fra Herkules end omspurgte Beskrivelse fra ham, idet nemlig merbemeldte Mand samvittighedsfuldt fastholder, at det under Eds Aflægelse er ham forbudt af Dr. Dietrich at meddele den til nogen anden. Om det gør Sagen mere mistænkelig eller ej, overlader jeg til din og andres Dom. Men imidlertid vedgaar han aabenlyst, at der indgaar Brækvinsten, Svovl og Soda deri; og han nægter heller ikke (dette har jeg fra hans Medhjælper) at Tin, som er blevet glødet nogle Gange, afkøles i det Vand, som de nødvendigvis anvender til Surbrønds Fremstilling. Andre maa bedømme, om det ogsaa tilfører de nævnte Væsker Kviksølvdampe, hvormed Bly ellers er fyldt. Jeg har allerede i tyve Aar kendt Tilberedelse af en vis Slags surt Vand, bestaaende af de nævnte Mineralier; man kalder det Clyssus, og det var dengang en dyb Hemmelighed blandt Polakker og Livlændere; om jeg ikke tager fejl, er dette ikke hint uligt: Herom mere ved anden Lejlighed og maaske mundtligt, idet jeg, hvad jeg beklager, gemmer den rigtige Beskrivelse af Clyssus i de Bøger, som endnu ligger i København. Lev vel.

Den 31. Januar 1645.

1280. (Ep. 520). *Til Samme.*

4.2.1645.

Jeg har ikke noget at svare paa dit gentagne Brev, eftersom jeg tror, at der er gjort Fyldest derfor i mit sidste.

Ham, du omtaler som Hr. Platows Tjener, har jeg aldrig set, men jeg har sendt ham, medens han der bragte det som Budbringer, men ikke kunde faa oplyst, hvor han opholdt sig, sagde at han vilde vende tilbage næste Morgen og bringe Svar med; men eftersom han da ikke kom [overstreget: og jeg ikke selv har set Manden] lod jeg det bringe til Gagelmann, der har sendt det paa den Maade, du ser.

Blot dette vil jeg tilføje, at vor højkongelige Majestæt, siden han ophørte med den Surbrønd (skønt han kun med største Vanskelighed lod sig drive til at holde op) og benyttede sig af vort Raad, nu har det udmærket og ikke længere klager over uvant Nattevaagen (hvorover ogsaa andre klagede) eller den omtalte Svimmelhedslidelse. At Braem, som klagede over løse Tænder, nogensinde har lidt af Skørbug eller gør det nu, benægter hans Huslæge Sperling, som nu atter har genvundet vor højkongelige Majestæts Naade. Om Brækvinsten, Kviksølv, Vitriol og Terra Sigillata har den kongelige Apotheker Samuel [Mejer] givet os Meddelelse i Hofmesterens Nærværelse. Dens Sammensætning bryder jeg mig ikke mere om og vil ikke vente paa den, hvis jeg ikke ser mere fremragende Virkninger. Vi har ogsaa alle erfaret, at den afviger meget i Smag og Farve fra den, som man plejer at hidføre fra Prøjsen, idet [Knud] Ulfeldt gav os dem begge at smage.

Den Afskrift af dit Brev, som du skriver, at du har sendt, har jeg ikke set, ej heller har Brevbæreren forelagt mig den. Imidlertid takker jeg dig for din venlige Hengivenhed og for Omtalen af din Clyssus.

Dr. Fabricius opholder sig nu paa Frederiksborg hos Kongen.

København, den 4. Februar 1645.

(W I 315).

1281. (Ep. 831). *Fra August Buchner i Wittenberg.*

12.2.1645.

Fortræffeligste Mand! Lad os bære vor Skæbne med godt Mod, lyde Gud og uden Knurren affinde os med hans Vilje, eftersom det nu har behaget ham, at I skulde indvikles i en lige saa vanskelig Krig, just som vi haabede ved Eders virksomme Hjælp at kunne genvinde Freden; og lad os, ved at bære det paa rette Maade, vende til det gode, hvad der maa synes haardt og bedrøveligt. Imidlertid vil vi tilbede og ære hans Guddomsmagt, for at de fra begge Sider fastsatte og paabegyndte Møder angaaende Fredsslutning

maa faa det Forløb for begge Parter, at vi ikke i Fremtiden skal se os nødsaget til at tilskrive den ene eller den anden Ufredelighed, og lad os saa i vore Breve forhandle saadanne Sager, som hverken er ubehagelige at skrive eller tunge at fatte eller modtage.

Svenskernes Hære er nu i Böhmen; de Kejslerlige trækker deres Tropper sammen for at slaa dem tilbage. Hvis det lykkes, vil hele det Uvejr for anden Gang være over os. Hvad der i Mellemtiden undes os af Ro, maa derfor regnes som en Gevinst.

Din Svoger [Henrik Motzfeld], den herlige Yngling, stræber alvorligt efter ikke blot at opfylde det Haab, I har sat til ham, men ogsaa at overgaa det og vende tilbage til sit Fædreland saaledes, som det især sømmer sig for den, der mener at være født for Fædrelandets Skyld. Det er derfor efter hans egen Fortjeneste, at jeg baade holder uhyre meget af ham og gerne nyder hans Omgang. Baade for hans og for Eders Skyld vil jeg ogsaa gøre alt, hvad der kan tjene til hans Tarv og Nytte.

Hvad jeg i Øjeblikket foretager mig offentligt og privat, vil fremgaa af det Program, som jeg har vedføjjet mit Brev. Tag vel imod det og vær min Ven, thi for din Fortjenestes Skyld, du ypperlige Mand, vil jeg altid ære og dyrke dig. Lev vel.

Wittenberg, den 12. Februar 1645.

1282. (Ep. 521). *Fra Henrik Køster i Nykøbing F.*

14.2.1645.

Dit Brev, afsendt den 4. Februar, har jeg læst for min Naade Prinsen, og det var ham saare kært, især paa Grund af at kongelig Majestæt nu befinder sig udmærket, siden den Tid han er begyndt at afholde sig fra Surbrønden, som var under Mistanke paa Grund af Kviksølvet og Brækvinstenen; ellers har vi her været bekymrede for hans Helbred, og for to Dage siden fik jeg Befaling til at skrive til den kongelige Livlæge derom og venter endnu paa dennes Svar. Men dette i Fortrolighed. At den omtalte Surbrønd fremkalder Søvnløshed og Hovedsvimmel, forekommer ikke os her sandsynligt, da Hovedsvimmel snarere synes at medføre Søvn end Søvnløshed. Braems stillesiddende Liv, hans gustne Farve, hans med onde Safter opfyldte Legeme viser, at det næppe er fri for Skørbug; og den af dig omtalte Huslæges Vidnesbyrd er mistænkeligt af den dig velbekendte Aarsag. At der indgaa Kviksølv i denne Surbrønd (som jeg nu for anden Gang sender), der er tilberedt af vor Apotheker, det nægter han, og han nægter det bestemt. Imidlertid holder han Beskrivelsen for sig selv; for min Skyld kan han godt tage den med sig i Graven, thi jeg kerer mig ikke om den; to eller tre Gange har jeg smagt

Surbrønden, men efter nogle Timer mærkede jeg en stærk Trykken for Brystet deraf. Jeg kender ogsaa Folk her, som har brugt den, dog uden kendelig Virkning; af Smag er den ellers ret behagelig. Den Forskel, du omtaler i Smag, Farve og Egenskaber hos den, som Lægen fra Elbingen tidligere sendte, synes ikke tilstrækkeligt at vise — jeg taler ud fra andres Mening — at denne er forskellig derfra. Farve, Smag o. s. v. hidføres kun ved Sødningen, som blot kan være med Sukker (hvormed nærværende er sødet) *Syr. violar. Tunic.* o. s. v. Hvorom alting er, saalænge jeg ikke kender til den virkelige Tilberedelse, saa maa Opfinderen bruge den selv: Jeg turde ikke vove at anbefale den til nogen og vil heller ikke fælde nogen Dom om ukendte Ting, undtagen for saa vidt som det er mig muligt at dømme ved dets gavnlige eller skadelige Egenskaber.

Det var mig kært at høre, at Dr. Sperling atter er taget til Naade. Gud bevare Eder alle længe og velbeholdne og skænke os den saa højligt ønskede Fred, da vi endnu svæver mellem Haab og Frygt, mellem Ofret og Kniven [Plautus, *Captivi* 617], uvisse om, i hvilken Time den troløse Fjende vil gøre Indfald hos os.***

Nykøbing, den 14. Februar 1645.

1283. (Ep. 822). *Fra Henrik Motzfeld i Wittenberg.*

15.2.1645.

Som jeg har erfaret det gennem min Faders Brev, synes min Tilbagevenden til Fædrelandet at vinde Bifald, og hvis I ogsaa nu er af samme Mening, beder jeg om, at det venligst maa blive mig meddelt. Hvis det er Eders Opfattelse, at jeg skal søge tilbage til Fædrelandets Favn, vil jeg gerne lystre Eders Paamindelse, skønt jeg kun vanskeligt forlader Leucoris' Parnas [= Wittenberg], dels for de fortræffelige Studiers Skyld, som drives dér, dels paa Grund af Professorernes enestaaende Gunst imod mig.

Jeg priser mig lykkelig over, at du har fundet Behag i de Ting, som Bertram havde sendt, men han selv endnu mere, fordi det har haft saa stort Værd for dig, at du ikke har fundet ham uværdig til, at du sendte ham en Gengave. Han vilde have skrevet til dig, hvis han ikke pludselig var blevet kaldt til Dresden; dog haaber jeg, han vil gøre det, saa snart han er vendt tilbage.

Indlagte Brev, som du ser, har den fortræffelige Buchner bedt om at faa sendt med til dig; jeg kan ikke ret udtrykke, i hvor høj Grad han har fundet Behag i det hertil sendte latinske Skrift, der efter Titlens Indhold handler om Svenskernes Troløshed. Visselig er det smerteligt, at Forfatteren til dette Skrift, Peder Galt, har fundet en saa sørgelig Afslutning paa Livet som Følge af sin uheldige Varetagelse af den Flaade, han var sat til at kommandere.

Jeg glæder mig af Hjertet over den Professorpost, som af Udlændinge tilbydes Thomas Bartholin, dels fordi du elsker og værdsætter ham, dels fordi han selv med stor Dygtighed kappes med sin Fader, den store [Caspar] Bartholin, som ved sit Ry og sine Skrifter er velkendt for hele den europæiske Verden, og med Ros følger i hans Fodspor, dels endelig, fordi der fra vort Danmark er udgaaet en saa stor Søn af saa stor en Fader, og at han er lige saa kær og godkendt blandt Udlændinge som blandt sine egne.

Hvad angaar vort Fædrelands dybt rystede Tilstand, har vi endnu intet hørt derom, bortset fra, at et Møde paa Grænsen vedrørende Fredsslutningen er godkendt fra begge Sider; Gud give i sin Godhed, at det faar et heldigt Udfald!

Der er intet nyt for mig at skrive eller sende, bortset fra nogle Mønter, hvortil jeg ogsaa har føjet livagtige Portrætter af de salige Herrer Luther og Philip Melanchthon; jeg beder og bønfalder dig ydmygt om ikke at se ned paa dem, men snarere betragte Giverens Sindelag end Genstandens Værdi, som er ingen, eller dog visselig ganske ringe.

Lev vel, berømmeligste Mand, og fortsæt med at være min Ven, som du nu engang er begyndt.

Wittenberg, den 15. Februar 1645.

1284. (Ep. 779). *Fra Bertel Bartholin i Amsterdam.*

15.2.1645.
(25.2. ny Stil).

Højtforfarne Mand! Da jeg just stod midt i Rejseopbrudet, bragtes dit Brev mig. Jeg kendte dets Indhold, før jeg endnu havde læst det: Det afgav Vidnesbyrd om dine vante Følelse over for mig og beklagede den Forsinkelse, mit lange Fravær har foraarsaget. Ogsaa jeg har længe hengivet mig til de samme Klager, da jeg vidste, at de Worm'ske Muser kunde være til ikke ringe Gavn for de fælles Studier. En to Maaneder lang Febersygdom har imidlertid holdt mig derfra, og den har taget saaledes paa mig, at jeg næppe kan hænge sammen. Og den har ikke indskrænket sig til at plage mig paa den sædvanlige Maade, men har efterladt en Hoste som sin Afløser. Nu stod Vintertiden for Døren, og paa Grund af Neptuns Rasen havde den sat en Stopper for Sørejser, ligesom Rejser til Lands hæmmedes af Røverbander. Begge Elementer syntes at have indgaaet Forbund og sammensvoret sig imod os. Nu haaber vi dog, at der atter blæser en gunstigere Vind, som snart vil bringe os tilbage til Fædreland og Venner. Eftersom [Johannes Goropius] Becanus' Værker er meget sjældne [Opera Hermathena, Hieroglyphica, Vertumnus &c. I—II, Antwerpen 1569, Fol.; Opera reliqua, Antwerpen

1580, Fol; Opera theologica I—II, Mainz 1630] har jeg ikke kunnet opfylde dit Ønske paa dette Punkt. Lev vel og vær min Ven, som du plejer, thi jeg er en Dyrker af Worms Navn.

Amsterdam, den 25. Februar 1645.

1285. (Ep. 860). *Fra Isaac Lapeyrère i Kristianopol.*

17.2.1645.

(27.2. ny Stil).

Berømmeligste og kæreste Worm! Endelig er vi da langt om længe naaet til Kristianopol trods alt det vrantne Besvær, hvormed Leddegigten har modarbejdet os, idet den paa hele Rejsen har plaget vor høje Hr. Gesandt [de Thuillerie] paa den mest skamløse og ynkværdige Maade. Denne ond-artede Sygdom angriber nemlig de syges Fødder, saa at den hæmmer og forsinker dem. Ja denne smertefulde Stridsmand kunde virkelig forhale hans Excellences Ankomst til denne Stad næsten indtil den yderste Grænse for den aftalte Tidsfrist. Men med den Styrke, som er hans Excellence egen, har Hr. Gesandten besejret sig selv og derved besejret sin Podagra og med Udholdenhed overvundet alle Smerter i denne meget bitre Sygdom. Paa den fastsatte Dag stod da Hans Excellence paa de Fødder, han nu engang havde, ved Broen Brømsebro, hvor den ubesejrede Helt, som har udholdt meget, ogsaa har gennemført meget. Thi skønt med Skildpaddeskridt har han ved at rykke frem og tilbage i Løbet af tre Timer tilbagelagt en længere Vej under Fredsforhandlingerne end en anden kunde have gjort paa flere Dage, selv ved at forlænge sine Skridt ved Hjælp af Stylter. Vitterlig blev inden for dette korte Tidsrum fra begge Sider givet og modtaget kongelige Diplomer, hvorved de to Parter indrømmer de berømmelige Herrer udsendte Kommis-særer Fuldmagt til at foretage Overvejelser og træffe Afgørelser om Fred mellem de to Riger. Dernæst blev der holdt Sammenkomst mellem de be-rømmelige Ottemænd paa Broen Brømsebro ved den Sten, der er anbragt som Grænse til Eders Landstrækninger; Svenskerne udrakte deres Hænder, og Danskerne gav dem deres; det var en saadan gensidig Tilkendegivelse af Længsel mod Fred og Enighed, at intet højere kan tænkes, endsige skrives. En klarere og renere Dag bestraaede visselig dette navnkundige Møde. Og — maatte det være et godt Varsel! — den samme Sol, der samtidig smeltede Isen paa Broen, syntes at blødgøre al Haardhed og aftvætte al Bitter-hed, som raadede i begge Parters Bryst. Tilslut enedes man om at nedfælde skriftligt, hvad Svenskerne forlanger og Danskerne svarer, for at der ikke under Samtalen skal fremkomme Stof til Kiv, og for at ikke Saaret skal bryde op i de krænkede Sind. Svenskerne forfattede en Udskrift af deres Krav, og paa den skal nu Danskerne svare.

Disse Ting, kæreste Herre, berører jeg kun i Korthed for dig og følger deri min og Gascognernes Skik: De taler kort, fordi de gør det daarligt og ikke vil kede Folk. Jeg skal skrive udførligere til dig, naar jeg har rigeligere Stof og Anledning, thi af Ro har jeg kun lidt.

Lev vel, elskværdigste Worm, og lev længe, men i Erindringen om mig, der er din mest hengivne.

Isaacus Peyrerius

Christianopolis, den 27. Februar efter gregoriansk Tidsregning, Aar 1645.

Den højberømmelige Hr. Gesandt beder Worm være meget hilset og giver ham i Løbet af faa Dage Haab om den Række Mønter, som han har lovet ham. Vær saa venlig at give Dr. Bang, hvad Dr. Bangs er, nemlig denne hans Bog, og det deri indlagte Brev, som jeg skriver til ham.

1286. (Ep. 522). *Til Henrik Køster i Nykøbing F.*

18.2.1645.

Hvilke Symptomer der her er iagttaget hos dem, som har brugt den omtalte Surbrønd, har jeg meddelt paalideligt. Alle de, jeg har nævnet, lever endnu, og de Læger, til hvem de syge klagede i denne Sag, lever; spørger man disse, vil de fremlægge et uomtvisteligt Vidnesbyrd. Ja, ogsaa de syge selv har befundet sig en Smule bedre, siden de ophørte med at drikke dette Vand. Men hvem kan heraf slutte andet, medmindre han ganske vil frakende Sanserne Paalidelighed, end at den Svimmelhedslidelse blandt andre Aarsager ogsaa bør tilskrives denne? Hvad du fører i Marken, at Hovedsvimmel snarere har Søvnighed end Søvnløshed som Følgesvend, det indrømmer jeg forholder sig saaledes hos berusede og andre, hos hvem der er frembragt en Rus af Vin eller andre bedøvende Spirituosa, men ikke hos dem, hos hvem Hjernen bliver fortumlet af stærke Uddunstninger, Livsaanderne op-hidses unaturligt og ligesom drives op i en Svimmelhed. Thi den første Aarsag til Søvnighed er, som du ved, ikke Svimmelhed, men Bedøvelser. Braem vil jeg ikke drøfte, da jeg aldrig har været beskæftiget med Behandling af ham og ej heller har bekymret mig særligt om hans Legemes Konstitution. Hvis der ikke indgaar Kviksølv i den Surbrønd, som kongelig Majestæt dengang brugte, saa har den kongelige Apoteker ført os alle bag Lyset, idet han mundtligt har berettet, at han har blandet en ikke ringe Mængde Klor-kviksølv deri. Det er ikke saa meget i Smag og Farve som i Virkninger, at vi har ment at den var forskellig fra den Elbingske, idet vi er blevet overbevist

gennem Erfaringen, omend ogsaa Smagen og Farven, hvoraf de saa end kommer, frembyder en vis yderligere Forskellighed. Og Eders (for hvilken jeg siger Tak) bærer ikke Præg af samme Natur som den Elbingske, hvori der plejer at svømme nogle smaa rødlige Bestanddele, og som ikke bider paa Gane og Tunge med saa syrlig en Smag. Men jeg holder inde med mere vidtløftig Snak om en Ting, som endnu ikke er tilstrækkelig klarlagt, for at jeg ikke skal synes at ville have berøvet Opfinderen nogen Ære.

Vi har erfaret, at Udsendingene fra begge Sider er mødtes paa en Bro ved Grænsen, at de har samtale venskabeligt, og at Modstanderne i Ord har udtalt sig vidtløftigt om Fred; men at de paa det Tidspunkt endnu ikke havde fremført hvad de dølger i deres Bryst. Om Wrangel og Königsmarck udbredes her saa mange Rygter til vort Fordærv, at jeg ledes ved at gengive dem. Gud være vor Beskytter og se i Naade til os; ellers er det ude med os.

København, den 18. Februar 1645.

(W I 316).

1287. (Ep. 275). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

27.2.1645.

Som et Forlods for Venner sender jeg dig mit Forord til vor kongelige Majestæt; det skal anbringes forrest i den nye Udgave af Saxo, og Tanken er, at du skal gennemlæse det omhyggeligt, før det gaar i Trykken; mener du, at noget bør ændres, skal du aabenhjertigt, men rettidigt gøre mig opmærksom derpaa. Men synes du derom ved første Blik, vil jeg gerne, om du overgav det til Moltichen og alvorligt paalagde ham at lade det trykke med store og smukke Typer, enten saadanne som vi ser i Dr. Winstrups Forord til hans nys udgivne Guldhorn, eller i Gendrivelsen af det svenske Manifest, som ifjor udkom, ligeledes i København [Refutatio solida Svecici Manifesti. Qva monstratur causas in illo adductas suscepti a Regina Sveciæ adversus Daniam belli, nullius ponderis esse. Hafniæ 9. August 1644, 4°]. Især beder jeg dig om, at du vil paatage dig Korrekturlæsningen for i det mindste at faa rettet de Fejl, som kan forekomme i saadan et lille kort Forord; straks paa Tærskelen skal vi da i hvert Fald ikke snuble. Og saaledes har jeg da endelig ved Guds Naade aldeles besørget, hvad der synes at kunne tjene til, at Saxo-udgaven bliver saa smuk som muligt; gid den maa se Lyset under lykkelige Varsler!

Lev vel, fortræffelige Mand, evigt befalet Gud i Vold.

Sorø, i største Hast, den 27. Februar 1645.

1288. (Ep. 861). *Til Isaac Lapeyrère i Kristianopol.*

28.2.1645.

Jeg glæder mig over, at I er kommet velbeholdne til Kristianopol, men det gør mig meget ondt, at den berømmelige Hr. Gesandt har døjet med saa slet Helbred paa Rejsen. Havde jeg været tilstede, saa stol paa, at jeg vilde have givet hans Excellence et Lægemiddel, som hidtil er forsøgt paa mange og kan tjene til, om ikke ganske at fjerne, saa dog til at mildne Leddegigtens Smerter. Imidlertid maa det tilskrives Guds Forsyn, at Sygdommens Voldsomhed med saa stor Sjælsstyrke er blevet overvundet, at derved ingen Forsinkelse foraarsagedes for Fredsforhandlingen. Det er ophøjede Aanders Særkende at berøres saa meget mindre af det, som sker med Legemet, jo højere Anliggender der beskæftiger Sjælen. Uafhængigt af det tyngende Legeme har nemlig den ædle Aand sin Glæde i egne Betragtninger, saa at ingen nok saa store jordiske Besværligheder kan rive den bort fra den rette Vej. Men vi staar i Gæld til den almægtige Gud, hvis Vilje det var, at saa stor en Sag ikke skulde gennemføres uden saa stor en Mægler. Vi bønfaller alle Gud om, at dette maa faa det ønskede Udfald. Skønt Hans Excellence mod sin Vilje maatte nøle, haaber vi dog, at han med denne sin Nølen vil gennemføre det samme som Fabius hos Ennius, der hylder ham med disse Ord:

Nølerens Nølen alene saaledes os førte til Frelse.

[Ennius 370, Vahlen]

Iøvrigt skylder jeg dig stor Tak, fordi du ikke har undslaaet dig for at give mig Underretning om, hvad der er foretaget hos Eder. Saa glædelig en Begyndelse giver os Haab om lykkeligere Udfald. Jeg beder dig fortsætte og snarest fortælle din Ven, i hvad Retning Sagen udvikler sig — om det paa nogen Maade er muligt. Til Gengæld vil vi (thi andet kan vi jo ikke!) med hede Bønner anraabe Gud om at lede Eder alle i Fredens Aand og naadigt ordne alt til sit Navns Hæder og disse Rigers Trivsel. Især vil jeg opsende ustandselige Bønner om Sundhed og Velfærd for den berømmelige Hr. Gesandt, min store Beskytter, for at han til sit Navns uvisnelige Hæder kan hjemføre os Fredens frydefulde Oliegrene. Ham siger jeg af al min Evne den største Tak, fordi han midt i sine alvorlige Bekymringer ogsaa har villet komme mig ihu, og jeg tilsiger ham til Gengæld — tillige med Ønsket om al Trivsel — mine meget redbonne og ivrige Tjenester.

Lev vel, hæderligste Ven, og fortsæt fremdeles med at være din Worm bevaagen.

København, den 28. Februar 1645.

(W I 316).

1289. *Til Christian Vind i Odense.*

28.2./24.3.1645.

Din Faders [Iver Vinds] medfødte Forkærlighed for lærde Mænd har jeg mærket, lige siden vi i vor Ungdom mødtes i Udlandet. Naar du nu med dit smukke Brev følger i hans Fodspor, lykønsker jeg mig til, at jeg ogsaa har faaet dig som Beskytter.

(W I 317).

1290. *Til Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

28.2./24.3.1645.

Den Fortale til Kongen, som skal sættes forrest i din Saxo, har jeg læst og videregivet til Moltichen, som har lovet at trykke den, som du ønsker. Jeg skal hjælpe dig saa godt, jeg kan.

(W I 317).

1291. *Fra Henrik Køster i Nykøbing F.*

1.3.1645.

Det er paa Prinsens Befaling, jeg gør dig saa meget Besvær med den nylig offentliggjorte kunstige Surbrønd. Naar dens Opfinder [Helvig Dietrich] vender tilbage, vil han nok ærgre sig over den Strid, den har rejst. Livlægen har paa Forespørgsel svaret forskelligt med Hensyn til dig. Jeg frygter, at Opfinderen vil skyde Skylden paa Apothekeren for at forsvare sit Rygte; I andre er undskyldte, da I har bedømt Sagen paa Grundlag af Beretning og ikke ved mere om Sammensætningen end jeg, der ikke vil anbefale Brugen, før jeg kender Sammensætningen. Prinsen med Gemalinde og Følge drog igaar til Nakskov for en Uge eller to; vi omgiver Borg og By med Befæstningsværker, som vil blive bygget langsomt og antagelig til ingen Nytte. Modparten taler om Fred, men her stiller vi os som den vantro Thomas. Hilsen til Thomas Fincke, Brochmand, Simon Paulli og Sperling.

(Kv. 31).

1292. (Ep. 844). *Fra Gabriel Naudé i Paris.*

13.3.1645.

(23.3. ny Stil).

Højlærde Worm! Skulde der paa denne Tid være nogen, som ikke klart indser og forstaar dine ypperlige Fortjenester af Fædrelandet og den videnskabelige Verden, saa maa man sandelig indrømme, at han svæver i Uvidenhed om alt, hvad ypperligt er. Hvis man ikke hertil henregner den sjældne Lærdom og Flid, hvormed din heldige Stræben genopvækker tabte Sprog og Forhold, saa bør han efter min Mening hverken antages overhovedet at værdsætte de akademiske Arbejder efter hvert enkelts Værdi, ej heller at opfatte den Vanskelighed, hvormed nogle af dem mere end visse andre er forbundet.

Og skønt jeg hverken kan eller bør tildele mig selv mere end almindelige og tarvelige Evner (blandt vor Tids Videnskabsmænd er jeg blot for en jævn

Mand at regne), saa er dog den Begavelse, som er blevet mig til Del, ikke saa grov og utjenlig, at jeg ikke efter adskillig Færden paa Studeringernes offentlige Skuepladser kan skelne mellem dem, hvem Orkesterpladsen stiller til Skue for Almenheden, og de mange andre, som kun kan ses i de fjernere Kroge og Rækker. Men dig, du navnkundige Worm, dig har jeg altid elsket og i tavs Ærefrygt set op til som en Ener blandt de faa, som sidder paa Orkesterpladsen. Og ikke blot over for Rhode, hin Mand i hvis Bryst Ærlighed og Lærdom har oprejst deres Helligdom, men over for alle andre, med hvem der for mig har frembudt sig Lejlighed til at tale om dig, enten nærværende i Ord eller paa Afstand i Breve, har jeg altid omtalt dine Studier og Forskninger paa en saadan Maade, at det ikke af nogen anden kunde gøres med større Sandhed eller Ære. Thi i dine Bøger lyser en højst behagelig Nyhed og sjældne Iagttagelser afvejet med ligelig Troskab og Omhu. Dit Held med at opspore og fremdrage gamle Mindesmærker er forunderligt, din Iver med at forklare dem utrættet, og din Lærdom med at smykke og oplyse dem saa stor, at jeg mener med fuld Ret at kunne betragte dig som følger: Lige saa højt som de ved Lærdom lutrede Mænd løfter sig over den ulærde Hob, lige saa højt løfter du dig over de Lærde, der aldrig sender deres Spyd ud over Maalet, men blot følger andres Skurer og Fodspor, kort sagt, skriver kedeligt, urigtigt eller uvittigt. Derfor staar jeg i Gæld til min Lykke, fordi den har skænket mig Anledning til at anraabe om din Bistand med at berige min Herres, Kardinal Mazarins, Bibliothek ved den berømmelige Thuilleries Gave; men til din utrolige Velvilje staar jeg i Gæld, fordi du til mig har villet sende et Brev, et ophøjet Vidnesbyrd om din rundelige Velvilje; endelig staar jeg i Gæld til din Højhertethed eller rettere dit Storsind, der hos dig er af samme Størrelse som fordem hos de gamle Helte, idet du udover Iver og Anstrengelse med at opsøge de bedste Haandskrifter ogsaa har villet kaste Glans over vort Juliske Bibliothek med en Gave fra dit eget og har sendt min høje Herre et Kalendarium skrevet med Runebogstaver, som — hvis ikke du havde været — vilde have henligget for stedse i Mørke. At denne din enestaaende Velvilje visseligt har været meget kærkommen for ham, det vil du ikke alene forstaa paa det Brev, som jeg paa hans Befaling skriver til dig, men han vil oven i Købet sørge for, at du kommer i Besiddelse af hans Portræt paa en Mønt, som nu bliver slaaet, og tillige vil du føle hans Sindelag og særlige Tilbøjelighed for dig, saa ofte du giver Anledning til, at der paa et eller andet Punkt kan vises dig Taknemmelighed.

Men angaaende din Tilføjelse i Brevet vedrørende den sjældne Forekomst hos Eder af Bøger affattet med Runetegn, saa er den i saa god Overensstemmelse med Sandhed og sund Fornuft, at du slet ikke skal gøre dig yderligere Anstrengelser for at opspore dem. Og da jeg medtog dem i Fortegnelsen, var

jeg rigtignok heller ikke uvidende om, hvor vanskeligt det vilde blive for mig at faa mit Ønske opfyldt, trods al Omhu fra din Side; dog fandt jeg det rigtigt paa dette overordentlig efterspurgte Omraade at lade en Del bero paa et dri-stigt Forsøg og at prøve Lykken, som ved din meget store Velvilje undte mig mere ved det af dig skænkede Kalendarium, end jeg nogensinde havde turdet vove at gøre mig Haab om. Altsaa vil dette sidste Minde om Runesproget staa til Beskuelse i det Juliske Bibliothek og vil med sin Glans hævde sig blandt de for sig anbragte kinesiske, arabiske, græske og paa andre forskellige Sprog affattede Haandskrifter, som jeg efterhaanden samler sammen dertil. Og det er ikke din Skyld, dersom jeg ikke i Kraft af denne din Gave kunde føle mig som den lykkeligste blandt alle dem, der af højtstaaende Mænd har faaet overdraget det Hverv at udstyre deres Bibliotheker med et Udvalg af de mest udsøgte Bøger.

Derfor, du højest elskværdige Worm, vil jeg gerne, at du skal føle dig overbevist om, at jeg i Fremtiden vil være dig af Hjertet forbundet og aldrig nogensinde vil gøre mig skyldig i, at du blandt de øvrige, som har tilsvoret dig deres Lydighed, skal kunne finde nogen mere redebøn end mig, eller nogen som bedre erkender Størrelsen af din Lærdom og Elskværdighed. Ligesom jeg tilforn alene for deres egen Skyld baade har elsket og dyrket disse Dyder i høj Grad, saaledes skal jeg nu, da jeg ogsaa er blevet tilskyndet ved dine Tjenester, ikke ophøre i endnu højere Grad at se op til og beundre dem. Lev vel.

Skrevet i Paris, den 23. Marts 1645.

1293. (Ep. 97). *Fra Johan Rhode i Padua.*

22.3.1645.

(1.4. ny Stil).

Berømmelige Mand, du mest retskafne blandt Venner! Hvis jeg ikke havde været saa temmelig sikker paa din oprigtige Redebøn over for mig, vilde jeg næppe have lagt Beslag paa din knappe Tid, der med mig som Foregangsmand daglig bliver udfyldt med nye Opgaver, hvilket er en Følge af dit imødekommende Sind. Men jeg erkender, at vor Forventning er saa fuldt og rigeligt fyldestgjort, at der intet er ladt tilbage for vor Vesling at ønske bortset fra et Grundrids af Ovnens og dens Tilbehør. Hvis du kan skænke os den, udført af en nogenlunde nøjagtig Haand, skal det offentligt blive bevidnet, hvor meget han selv skylder din Venlighed. Thi lokket af vor Majestæts Snille vil han jo for sit Vedkommende lægge Vægt paa, at Indretningen af et saa dygtigt Foretagende bevares for Efterverdenen, og det vil han i Tillid til

dig nedfælde skriftligt med de Lovtaler, som svarer dertil. Selvom han rigtig nok er langsom til at give Løfter, er han dog paalidelig, fordi han ikke let-sindigt styrter sig ud i noget.

Imidlertid kræver det al den Tid, jeg har tilovers fra offentlige Hverv, at udstyre det anatomiske System med nye Billeder, der er tilpasset Publikums Behov.

Jeg saa med Glæde din Griffel, men den er min ret ulig. Dit Spænde er derimod uovertruffet og kan tilføre min Afhandling nyt Stof.

Om Scribonius nærer jeg kun meget ringe Haab, skønt vor [Bertel] Bartholin, som nu er blevet rask, har ført indgaaende Forhandling med Elzevir. Thi dennes Presse er nu overfyldt med andre Ting. Dog har Reinstius, der indtager en fremtrædende Stilling blandt de Folk, paataget sig at sørge for, at han lader Cæsius' Værker udkomme sammen med de øvrige Arbejder. At faa noget gennemført i Padua eller Venezia er udelukket ved den ublu Iver efter Fortjeneste, som ingen Skribent, selv med det største Navn, kan afvise. Jeg husker, hvor dyrt det blev med min »Traad«, som Venners Opfordringer afpressede mig; for ikke at tale om Censurens Ulemper, der næppe er til at udholde for en fri Mand. Og dog har Takken ikke svaret til Forventningerne. Det eneste, som har mildnet herpaa, er den gunstige Dom fra dem, som har lagt mere Betydning i min Ringhed, end jeg kunde vente. Selvom andre Ting ubetimeligt skulde være gaaet i Glemme, føler jeg, at Mindet herom er mig til ikke ringe Lise, skønt jeg i min langvarige Svaghedstilstand har haft gyldige Grunde til alskens Sløvhed, saa ofte jeg genkaldte mig dette Ord af Menander: »Der er jo intet bedre i Livet end Sundhed«. [Ps.-Menander, Sententiæ 408].

Den højeste Dommer bevare Eder uskadte under Fædrelandets usikre Kaar.

Padua, den 16. Marts 1645.

(Ny kgl. S. 2089,4°)

1294. (Ep. 862). *Fra Isaac Lapeyrère i Kristianopel.*

23.3.1645.

(2.4. ny Stil).

Hvis jeg havde haft noget nyt og godt, vilde jeg have skrevet hyppigere til dig, min kæreste Worm. De nys udførte Bedrifter i Stift Bremen og Torstensons Indberetninger om de udvalgte kejserlige Tropper har øget Svenskerne Mod og medført Forsinkelse af Eders Fred. Dog haaber jeg, at den berømmelige Hr. Gesandt snart vil lægge sidste Haand paa denne Overenskomst. Men det maa du vide med Sikkerhed: Hans Excellence vil ikke rejse herfra med uforrettet Sag. Jeg skrev gennem dig til Dr. Bang, som jeg gerne vil bede dig hilse fra mig, ligesom jeg hilser dig fra den berømmelige Hr.

Gesandt. Vi har i denne Uge ingen Breve modtaget fra Paris, hvilket ærgrer mig; jeg ved ikke, hvem det er, som har bragt Uorden i det.

Lev vel, kæreste Worm, og bevar mig i dit Venskab.

Kristianopol, den 2. April efter gregoriansk Kalender.

1295. (Ep. 823). *Til Henrik Motzfeld i Wittenberg.*

24.3.1645.

Eders nye Brevdrager har rigtigt besørget, hvad han havde modtaget fra dig, bortset fra, at han havde behandlet de af Voks forfærdigede Portrætter noget skødesløst, thi de kom hertil i knækket og iturevet Stand, hvilket dog let har kunnet ske med det bløde Voks uden hans Vidende. Men for disse, saa vel som for Mønterne siger jeg saare mange Tak, og for at der kan være noget, som delvis kan opveje de dig derved paaførte Udgifter, sender jeg en enkelt lille Mønt, som jeg beder dig tage vel imod.

Din Fader anser det for rigtigt, at du lægger din Plan saaledes, at du kan indfinde dig her i Begyndelsen af Maj Maaned for sammen med andre at indstille dig til Magistergraden, og han mener til dette Formaal gennem et Vekselsbrev at have dækket de nødvendige Omkostninger for dig, baade til Betaling af din Gæld og til Rejsens Gennemførelse. Dog vilde han gerne, om du før din Afrejse havde beset Leipzig og Dresden. Læg du alt saaledes tilrette, at du ikke svigter din Faders Vilje og dit eget Tarv.

Det glæder mig, at den Bog, jeg sendte, ikke har været Hr. Buchner ukær; dog omtaler han den slet ikke i sit Brev til mig. Forfatteren er ikke Galt, men en anden Adelsmand [Gunde Rosenkrantz], hvis Navn jeg ikke vil betro til Papiret, da han er min Ven og Omgangsfælle, endnu lever og paatænker flere Ting i den Retning.

Hvad angaar Thomas Bartholin, var han rejst til Sicilien og takkede personlig Messina-Universitetets Styrere for den tilbudte Professorpost, men undslog sig dog paa en pæn Maade for det tilbudte Hverv, især af de Grunde, som du anfører. Nu paatænker han og Henrik Fuiren en Rejse til Basel for der at blive smykket med den højeste Grad i Medicinen og ved Efteraarstid at vende tilbage til os. Bertel [Bartholin], som endnu opholder sig i Amsterdam, er kaldet til den efter Dr. Stougaards Død ledige Lærestol, og vi venter hver Dag hans Ankomst.

Skønt vi her, Gudskelov, endnu er ved godt Helbred, svæver vi dog paa Grund af Krigsurolighederne mellem Haab og Frygt, saalænge der endnu ikke er besluttet noget om Fred mellem Udsendingene fra begge Sider. Lev vel.

København, den 24. Marts 1645.

Hils skyldigt din ærværdige Vært.

(W I 317).

1296. (Ep. 832). *Til August Buchner i Wittenberg.*

24.3.1645.

Ja, det er rigtigt, du berømmelige Mand: Det sømmer sig for os at affinde os med Guds Vilje. Med vore Synder har vi krænket den fromme Fader og tirret ham til Vrede; det er derfor en retfærdig Straf, vi lider, naar vi stikker i samme Uføre som hele Europa. Hvor langt vil ikke denne fælles Ulykke gaa i sin Rasen? Nu synes Ilden at ville fænge hos Veneter og Helvetier, som hidtil er gaaet fri. Ingen er der tilbage, som kan bringe Hjælp. Til Gud alene staar vort Haab, saa at han alene vil læge de Saar, han har slaaet. Ved Rigsgrænsen underhandler vore Udsendinge fra begge Sider om Fred, men endnu med uvist Haab, da der stilles saa urimelige Krav, at vore ikke kan gaa med dertil. Vore Nordmænd fører Krigen med Dygtighed og har besat adskillige af Svenskernes Provinser; vi faar se, om dette kan gøre Fredsbetingelserne noget taaleligere. Gud se til os fra det høje!

Det glæder mig, at min Svoger [Henrik Motzfeld] gør sig saa vellidt hos Eder, at han ikke er uværdig til din og andre berømmelige Professorers Gunst og Bevaagenhed. Hans Fader, der er ret affædig, imødeser nu hans Tilbagekomst til os. For den venlige Hengivenhed imod ham siger vi med god Grund dig og de øvrige berømmelige Mænd Tak, jeg tillige for det højlræde Program, hvorved du tilfulde godtgør, hvor meget Ungdommens Tarv ligger dig paa Sinde. Gud bevare dig længe til Statens Gavn, for at du fortsat kan skride frem med stort Bifald i saa rosværdigt et Forehavende.

Jeg sender en ny Betænkning om Guldhornet, skrevet af Biskop Winstrup i Lund; skønt hans Fløjte stundom frembringer noget skurrende Toner, synes han dog at have fremdraget visse Ting, som ikke passer helt daarligt til Tidsforholdene. Du ser, hvor let Trækdyrene lægger sig i Selen, naar Isen er brudt.

Lev vel, berømmeligste Mand, og vær forvisset om, at Worm ganske tilhører dig.

København, den 24. Marts 1645.

(W I 318).

1297. (Ep. 863). *Til Isaac Lapeyrère i Kristianopol.*

29.3.1645.

Menneskesindet plejer at være saaledes beskaffent, at det ikke kender til Maadehold, men lader sig rive altfor stærkt med af sin Medgang uden at tage i Betragtning, at der hersker Omskiftelighed i alle Ting: Er man end Krøsus i Dag, kan man i Morgen være Irus, og er man i Dag Sejrherr, kan man i Morgen være besejret og blive ført i Triumf belagt med Lænker.

Hvad er det da for noget, at vore Modstandere viser sig vanskelige paa Grund af disse Strejftog og en lille Sejr, dyrekøbt med meget af deres eget Blod — og lidt Hærgen og Plyndring i det Bremiske? De ved jo ikke bestemt, hvad den sene Aftenstund vil bringe. I Tillid til Gud og den gode Sag haaber vi imidlertid, at I ved den berømmelige Hr. Gesandts Hjælp vil kunne sørge for noget, som bliver til Gavn for hele Kristenheden, til Glæde og Fred for os. Fredens Aand lede Eder alle, for at der dog kan blive sat en Grænse for Udgydelsen af Kristenblod. Du ser, hvor den tyrkiske Trusel hænger os alle over Hovedet. Nu truer han Venetianerne og Malteserne med en blodig Krig tilsøs. Hvad han tillands har sat sig for vedrørende Ungarn og Østrig, enten selv eller gennem sin Vasal, staar alle klart; og endnu ingen Ende paa Røvertogterne mellem de Kristne! Ak, hvor føres vi hen?

Hvad du nylig skrev til Bang, har jeg rigtigt besørget; hvis han ikke har svaret, vil jeg meget gerne tro, at det er alvorlige Hindringer, der har lagt sig ivejen. Jeg vil selv opsøge ham og dels gaa i Rette med ham om hans Pligtforsømmelse, dels hilse ham fra dig. At I ikke har faaet Breve fra Paris i den forløbne Uge, tror jeg skyldes, at den sædvanlige Brevdrager ikke er indtruffet hertil, idet han er blevet forhindret paa Rejsen, dels af Soldaternes raa Hærgen i Holsten, dels af det barske Vejrlig, som ikke har tilladt ham at komme over Østersøen.

Lev vel, min Peyrère, og forsøm ikke skyldigst at genhilse den berømmelige Hr. Gesandt fra hans Tjener Worm.

København, den 29. Marts, juliansk, 1645.

(W I 319).

1298. (Ep. 523). *Til Henrik Køster i Nykøbing F.*

31.3.1645.

Jeg hører, at der her er opstaaet et betydeligt Røre om Dr. Dietrichs Surbrønd, og at Sagens Kærnepunkt er blevet det, at mine Breve til dig skal fremdrages som retsligt Dokument. Men hvis de Ting, der privat meddeles en Ven, skal kunne udnyttes i den Retning, at det fremkalder Fare og Tab for andre, hvem vil da trygt kunne forhandle skriftligt med en Ven? At du vil benytte din Klogskab til at føre Sagen saaledes, at vi her bliver fritaget for Ubehageligheder, derom tvivler jeg ikke. Lev vel og tilgiv mit Hastværk.

Den 31. Marts 1645.

(W I 319).

1299. *Fra Samme.*

5.4.1645.

(Udskrift: »Herrn Doctori Olao Wormio... Wf Sanct Marien Kirchenghoff wohnhaft«).

Vedlagte Erklæring sender jeg paa Befaling fra ham, som vi maa adlyde, og det sker ikke for at krænke vort Venskab. Mine Breve vil have belært dig om Grundene. Hvis du over for Kongen undskylder, at du har skjult, hvad din Øvrighed burde vide, vil du kunne klare dig fri af Uvejret og undgaa at lide den Skade, du frygter.

(Kv. 32).

1300. (Ep. 864). *Fra Isaac Lapeyrère i Kristianopol.*7.4.1645.
(17.4. ny Stil).

Den Sejr, min Worm, som du kalder en lille Sejr, burde kaldes en meget stor Sejr, ja en firdobbelt, hvorved fire kejserlige Hære er blevet oprevet. Tro mig, min kæreste: Den kejserlige Hær, som var sammensat af fire Hære, var Storebror til Vergils Herilus, som hans Moder Feronia havde givet fire Liv [Verg. Æn. VIII, 563 ff.]; fire Gange skulde den sendes i Døden, men Torstenson har ryddet den afvejen med en eneste Sejr. At dette ikke skal komme os til Skade, derom beder jeg til Gud, som er mægtig at vende alt dette til det bedre. Thi den berømmelige Hr. Gesandt mener, at det nu bør være det eneste Maal for hans Stræben at overtale Svenskerne til at rømme Danmark og rette alle Kræfter mod Tyskland, hvorhen Omstændighederne nu kalder dem. Og hermed driver hans Excellence saa meget desto stærkere paa, som han jo med endnu større Iver ønsker Eder en hurtig og gunstig Fred. I hele denne Uge, hvori vor Frelser led, har der i disse Egne hersket Ro omkring Sagen, men under denne Ro har Hr. Gesandts utrættelige Sjæl været i den forunderligste Virksomhed, thi for ham er et stadigt Arbejde for en Sag utrættelige Bønner for samme. Maatte imidlertid Fredens Gud have paa virket begge Parter gennem sine lønlige Tanker, saa at hans Excellence herefter lettere og lykkeligere kan overtale dem til Fred.

I Paris er min islandske Beretning [Relation de l'Islande, trykt i Paris, 1663, 8°] blevet modtaget med Velvilje blandt mine Venner, som lykønsker min Worm, hvis Andel deri har været stor, ja overordentlig. De har alle bedt mig spørge dig, om det er sikkert og tilforladeligt, hvad [Dithmar] Blefken [Islandia, sive populorum et mirabilium qvæ in ea insula reperiuntur accuratior Descriptio, Leyden 1607, 8°] beretter om den Ø: 1) At der forekommer hvide Ravne, 2) At der paa hele Øen kun findes en eneste Bro, og at den ikke er gjort af Tømmer eller Sten, men alene af kraftige Hvalknogler, 3) At Indbyggerne selv, naar de vil drage fra den ene Del af Øen til den anden og ikke har nogen Vej over de udstrakte, ujævne og uvejsomme

Ødemarker, da benytter Kompas til at styre deres Fjed midt inde i Landet? Jeg beder dig indtrængende, at du angaaende hver enkelt af disse Ting retter Forespørgsel til en kyndig Mand blandt de islandske Studerende, som er i København, for at han kan afkræfte eller bekræfte det. Jeg vil ogsaa gerne bede dig skrive, om du har noget om den berømte Klippe, som kaldes *Hutisoch* og er en umaadelig Rygning midt i Havet mellem Island og Grønland. Men ogsaa derom beder jeg dig, min Worm, at du meddeler mig, hvorvidt Enhjørningen er Kød eller Fisk: Om det er et Dyr paa Landjorden eller et Uhyre i Havet? Hvad de gamle har ment derom, og hvad du mener? Det er blevet mig fortalt, at du ligger inde med megen Viden derom, ja at der hos dig er en Afbildning af den virkelige Enhjørning, hvis Horn vendte nedad fra den nederste Del af Panden, hvor Øjenbrynene støder sammen, ligesom den hængende Kam over Næbbet paa en indisk Hane, og paa hvilken ligeledes et andet Horn, der lignede det første, strakte sig ivejret fra det nederste Tandkød. Hvis dette forholdt sig saaledes, var det ikke længere en Enhjørning, men en Tvehjørning.

Der er blevet skrevet til den berømmelige Hr. Gesandt, at der i de sidste to Maaneder ikke er afsejlet nogen Skibe fra de nederlandske Havne til Øresund, hvilket gør ham meget ondt, fordi han derfra snart gjorde sig Haab om de Mønter, som han oftere har lovet dig, og som har ligget i Amsterdam i de sidste tre Maaneder. Hans Excellence nedbeder al Velfærd og Lykke over dig.

Fortæl mig venligst, om de Saxokommentarer, der trykkes i Sorø, er udkommet eller ej. Du maa have mig undskyldt, hvis jeg er dig til Besvær med saa mange og store Spørgsmaal og Bønner. Jeg anser dig for en Atlas, der bærer hele den nordiske Verden paa dine Skuldre.

Lev vel, min Worm, og vær min Ven.

Kristianopol, den 17. April, gregoriansk Stil, 1645.

1301. (Ep. 524). *Fra Henrik Køster i Nykøbing F.*

8.4.1645.

Paa dit uventede Brev til mig, skrevet den sidste Marts, gav jeg Svar den 5. April og overgav det til vor Rejsesekretær Hector Poimer, som indlagde det i sit eget og sendte det til Hr. Leibzeller, Kammersekretæren, for at han kunde have den Ulejlighed at lade det sende til dig øjeblikkelig den samme Dag med en Post, som pludselig blev afsendt til København; deri var indlagt et Eksempplar af den Udtalelse, som gentagne Gange var blevet mig indstændigt afkrævet gennem min Naade Prinsen — paa kongelig Majestæts Befaling, som jeg hører. Efter hvad du kan se af dets Affattelse, saa har jeg først i Gaar (da det ikke kunde ske paa anden Maade) underdanigt overgivet

det egenhændigt til min Naade Prinsen, efter at jeg havde læst det for hans Højhed, idet jeg samtidig alvorligt og indtrængende bad ham om, at hans Højhed med Iver vilde andrage hos kongelig Majestæt, at du skulde være fri for Ubehageligheder (hans Naade Prinsen, som er dig meget venligt stemt, ser i denne Sag intet, som har med Fare og Fortræd at gøre). Men Rygtet gaar, at det stadig og især er Genstand for Undersøgelse, hvorledes de københavnske Læger har kunnet paatage sig Bedømmelse af Dr. Dietrichs Surbrønd, uden at kongelig Majestæt har paalagt dem det? Om det (med Forbehold af din egen Mening) har passet dig at undskylde dig med, at jeg ikke uden min prinselige Naades Vidende har skrevet til dig (som Ordene i min Udtalelse udtrykker) om en Sag, der nu (som du skriver) vækker Røre hos Eder, og at du hverken har kunnet eller villet holde skjult for den naadige Fyrste, som din Foresatte, hvorledes Sagen er forløbet, det overlader jeg til din Afgørelse, idet jeg mener, at det kongelige Sind derved ret passende kan beroliges, om det allerede skulde være blevet opbragt. Thi, som rime­ligt er, blev vor prinselige Naade ret bekymret for den fædrene Sundheds­tilstand paa det Tidspunkt, da han hørte, jeg ved ikke fra hvem, at der i København ved tolv Læger var blevet foretaget en Overvejelse eller Raad­slåning over kongelig Majestæts Svaghed, og at den omtalte Surbrønd af dem var blevet fordømt som delvis unyttig. Imidlertid erklærer jeg atter højtideligt og helligt (og derpaa tager jeg ogsaa Gud, Hjerternes Ransager, til Vidne), at hvad der af mig er foretaget ved Offentliggørelsen af dit Brev af 25. Januar (saa vidt jeg erindrer) aldeles ikke er sket med nogen Tanke om at skade eller krænke vort Venskab (som, ved den gode Gud, er ubryde­ligt overholdt) eller at tilføje nogen en ondsindet Fornærmelse. Men jeg erklærer som Sandhed, at først da jeg hørte af min Naade Prinsen, at den Surbrønd var misbilliget af de københavnske Læger, begyndte jeg at ud­spørge dig om denne Sag, og at der ikke tidligere fra dig (eller fra nogen anden, som det fremgaar af Ordlyden i min Udtalelse) var bragt mig noget Ord, og at der heller ikke var Mulighed for at lære Grunden at kende, hvor­for Surbrønden var blevet misbilliget. Men da jeg ikke kendte Grunden, blev jeg højlig bekymret paa min Naade Prinsens Vegne, idet han, om jeg ikke tager fejl, efter Dr. Dietrichs Raad ofte tidligere har brugt Kneffels Surbrønd. Men hvis du mener, at der ved Offentliggørelse af dit Brev er handlet ubetænksomt, overilet eller uklogt af mig, saa er jeg et Menneske og beder om Tilgivelse for Forseelsen og det med indtrængende Anmodning om, at du ikke derfor vil vende dit velvillige og venskabelige Sind fra mig. En ikke ringe Anledning til Sagen hidførte ogsaa en af Hofmændenes uven­tede Omtale af nævnte Brev ved vor Naade Prinsens Bord under Frokosten, (hvori jeg naadigt har faaet Befaling til at deltage), og samtidig en Antyd-

ning om at det var sendt af dig, fremsat førend jeg aabnede det forseglede Brev — hvorom engang mere mundtligt. Men hvis heller ikke mit førnævnte, afsendt den 5. April, er naaet frem til dig med den vedføjede Udtalelse, saa maa du, om det gøres fornødent, underdanigt anmode om et Eksempplar af min fremførte Udtalelse, før du svarer. Thi deri bekender jeg, at jeg mangler dit Brev, da det i sin Tid ikke blev mig paalagt af min Naade Prinsen at opbevare det; jeg vil heller ikke yderligere være ivrig for at efterspore det nøjere, medmindre den yderste Nødvendighed kræver det, idet min Udtalelse rummer dets Indhold; og ud fra dit Brev til mig er jeg sikker paa, at det delvis er brændt, delvis iturevet og kastet bort.

Lev hermed vel, du bedste Mand, og tag rigtigt og vel imod min Ordrigdom i nævnte Sag. Jeg tilføjer Hilsen til Hr. Biskoppen, Hr. Dr. Fincke, Dr. Sperling, Hr. Dr. Fabricius og hans Svigersøn Dr. Simon Paulli og de øvrige, som ønsker mit Vel.

Den 8. April 1645.

1302. *Fra Samme.*

9.4.1645.

Siden du for godt otte Dage siden skrev til mig, at Dr. Dietrichs kunstige Surbrønd havde vakt stor Uro hos Eder, har jeg sendt dig to Breve. Til det første føjede jeg min skrevne Erklæring, som Kongen ønskede, og det blev den 5. April gennem vor Rejsesekretær Hektor Poimer leveret til Leibzeller for at blive bragt til Eder. Det andet blev besørget af Prinsens Kirurg Christian [Francke], der var kaldt til Eder for at behandle Jacob Brede i [Catharina] Weyers Hus for et Hundebid; det skulde gives til Eders Kirurg Peder Swanow. Da jeg befrygter, at de ikke er besørget, gentager jeg deres Indhold: Den 25. Januar æskede jeg med Prinsens Vidende dit Svar om den kunstige Surbrønd og meddelte det til Prinsen, som var bekymret for sin Faders Helbred. Jeg har bevidnet, at du afgav din Erklæring efter Prinsens Befaling, og at denne var den første, som fortalte mig om det medicinske Fakultets Bedømmelse af nævnte Surbrønd.

(Kv. 33).

1303. (Ep. 865). *Til Isaac Lapeyrière i Kristianopol.*

12.4.1645.

Vi undrer os alle over, at alt skrider saa langsomt frem hos Eder; der er ingen, som kan forklare sig, hvad der hæmmer den berømmelige Hr. Gesandts rosværdige Bestræbelser. Men alle, som kommer derfra til os, kan ikke noksom lovprise hans Nidkærlighed, utrættede Virksomhed og ærlige Sind. Mange har Nederlænderne mistænkt for i deres Bryst at bære noget andet skjult, end hvad de lader komme til Orde. Rygtet om en stærk Flaade, som er samlet af dem til vort Fordærv, breder sig ildevarslende. For Eder

foreligger der utvivlsomt en mere sikker Viden. Gud bevare Eders Stormand for os og naadigt lede hans Bestræbelser til sit Navns Hæder og vor Rolighed.

Jeg kommer til dine Spørgsmaal. Her vil jeg frem for alt først minde dig om, at denne Blefken er en aldeles løgnagtig og upaalidelig Forfatter, naar det drejer sig om islandske Forhold; til ham bør man paa ingen Maade fæste Lid. Han er da ogsaa eftertrykkeligt og skarpt gendrevet af min Ven Arngrim [Jonsson] i et særligt lille Arbejde med Titlen Blefkens Anatomi [Anatome Blefkeniana, qua Blefkenii viscera magis præcipua in libello de Islandia, convulsa, per manifestam exenterationem retexuntur, per Arngr. Jonam, Holar 1617, 8°, Hamburg 1618, 4°], som først blev udgivet fra Trykkeriet i Holar paa Nordisland i Aaret 1612 og senere genoptrykt i Hamborg. Rigtignok har jeg intet Eksemplar af den, men skal gøre mig Umage for at faa den fra mine Venner og vise dig den, naar du vender tilbage til os.

Alle de Studenter, som fra det Folk opholder sig hos os, benægter nogensinde at have set hvide Ravne paa Island. Der er dog en, som siger, at han rygtevis har hørt, at der er blevet set en i en bestemt Egn af Øen, og at den blev holdt for en Mærkværdighed.

De siger, at der paa Øen findes en eneste Bro, i en Egn østpaa, som kaldes *Jockulsav*, men den er af Træ, og de siger, at de ikke ved, om der nogensinde er forekommer nogen af Knogler. Gennem hele Øen er der Kongeveje, som fører fra den ene Egn til den anden, saa at de ikke har Brug for noget andet Middel, hvorved de kan finde Vej frem og tilbage. Naar imidlertid alt er begravet i Sne og man skal over de højeste Bjergrygge, og disse paa Grund af Taage og Rimfrost er farlige, saa nægter de ikke, at nogle bruger Kompasdaaser eller magnetiske Solure. I Almindelighed sker dette dog ikke, men kun naar Faren er overhængende og Vejsporene udslettede. Om det berømte Klippeskær *Hvidserk* har jeg ikke anden Viden, end at det første af alt, som møder de sejlende fra *Rökenes* paa Island til Grønland, naar de holder Kurs mod Vest, er Forbjerget eller Klippen *Hvitserk* med sin Mage, kaldet *Anarck*, imellem hvilke findes Havnen *Sandhafn*, som yder Skibene en sikker Ankerplads. Dette findes ogsaa i Norges Beskrivelse paa Modersmaalet, som for adskillige Aar siden blev udgivet af mig her. [Peder Clausson (Friis): *Norriges oc omliggende Øers sandfærdige Bescriffuelse* . . . Kbh. 1632].

Hvad angaar Enhjørningen, saa er det sikkert, at de Ben, som overalt hos Stormænd, ogsaa i Frankrig, fremvises som Enhjørningshorn, er Tænder af en Hval, som ikke er sjælden i Grønlandshavet op imod Davis-Strædet; og jeg har faaet Bevis herfor. Med Grønlandsisen føres denne undertiden til Island og kaldes af Indbyggerne i Almindelighed »Nahval«. Thi hos dem betegner »Naer« en død Krop og »Hval« en *cetus* eller *balæna*.

Men den kaldes saaledes, fordi den æder de døde Kroppe af andre Dyr. Dens Kød er ikke spiseligt, men forgiftet og fremkalder en hurtig Død, naar man spiser deraf. Det var ved et Tilfælde, at jeg for nogle Aar siden erhvervede Kendskab til denne Sag; thi paa den Tid, da Eders københavnske Vært med sine Fæller tænkte paa en Grønlandsfærd, var jeg sammen med salig Hr. Kansler Friis og begyndte i en fortrolig Samtale at dadle vore Folks overlegne Ligegyldighed, fordi de, endskønt de nu saa ofte var sejlet dertil og havde hjemført de Horn, som af alle antages for Enhjørningshorn, dog ikke samtidigt havde medbragt nogen anden Del eller noget Lem af det Dyr, saa at der kunde opnaas en Afgørelse paa det saa berømte Strids-spørgsmaal, hvad det var for et Dyr, som bar de Horn. Saa svarede han: »Velan da, min gode Mand, lad nu være med saa stærkt at anklage vore Folk for Uagtsomhed og Ligegyldighed. Jeg skal vise dig Hovedet med Hornet paa; det er bragt mig af dem, og fortæl du mig saa ud fra det, hvad det er for et Dyr.« Glad var jeg og bestormede ham med indtrængende Bønner om ikke at opsætte sit Løfte, henvisende til, at der næppe kunde times mig noget mere kærkomment. Han lod altsaa Hovedskallen bringe: Endnu sad en Stump af det formodede Horn fast derpaa, mere end fire romerske Fod lang. Jeg kunde af Glæde ikke bare mig for straks at rive det til mig og undersøge det. Jeg fandt, at denne Hovedskal paa alle Punkter stemte overens med Hvalkranier, og paa Issen fandt jeg de Udstødningshuller, der ender nede i Ganen og gennem hvilke Dyret plejede at udstøde Vandstraaler ligesom andre Hvaler. Men selve »Hornet«, fastslog jeg, var mindst af alt et saadant, men derimod en Tand, som tilmed var den eneste ene, den havde, og den voksede frem fra venstre Side af Overkæben. Jeg bad om Lov til at faa det stillet til min Raadighed en lille Tid, for at det hjemme hos mig kunde blive aftegnet af en Maler, og for at jeg nøjere kunde udforske Enkelthederne, eftersom Sagen var af ikke ringe Betydning. Den store Mand gav velvilligt sit Minde hertil, jeg antog straks en Maler, som ret nøje gengav det i ganske samme Form og Størrelse, som det havde; dette Billede opbevarer jeg i mit Museum, og hvis du ikke har bemærket det, skal jeg vise dig det ved din Tilbagekomst, tilligemed en Stump af Huden, som jeg dengang rev af Hovedskallen for at opbevare den blandt mine Sjældenheder. Medens Hovedskallen endnu opbevaredes i mit Hus, sammenkaldte jeg nogle belæste, nyhedstørstende Venner og tillige mine lægestuderende Elever, for at de kunde være mine Vidner paa den Afbildning, jeg planlagde af denne Tand, og for at de sammen med mig kunde glæde deres Sind ved Synet af en saa sjælden Genstand. Dernæst sammenskrev jeg visse Ting om dette Dyrs Natur og Tandens Egenskaber til Brug for en offentlig Disputats [De unicornu, trykt i Institutiones medicæ lib. I, sect. II, 1638] og var saaledes den første til

offentligt, gennem tydelige Beviser og Selvsyn, at give Oplysning om, hvad dette Dyr var for et. Enkelthederne har jeg eftergaaet mere udførligt i min endnu ikke udgivne Museumshistorie. Jeg har heller ikke slaaet mig tiltaals hermed, thi næste Aar skrev jeg til Island til Hr. Thorlak Skulason, Biskoppen over Nordisland — han var i sin Tid min Elev her ved Universitetet, og det var i hans Stift dette Dyr blev fundet for nogle Aar siden — om at sende mig en Tegning deraf og for det fælles Vels Skyld at sende mig det, dersom han havde noget deraf; dette gjorde han da ogsaa af sig selv. Heraf ser du, hvilke Hjælpemidler jeg har haft til Oplysning om dennes Natur, Særegenheder, Udseende og Egenskaber. Men nu er der mange Grunde, som faar mig til at fastslaa, at det, man i Almindelighed antager for et Horn, er en Tand. Den bestaar af det samme Stof som Tænder af Elefant, Hvalros og andre Dyr. Den er anbragt paa det Sted af Hovedet, hvor Tænderne plejer at være, nemlig yderst paa Overkæben, ikke i Panden eller den øverste Del af Hovedskallen; den sidder ogsaa fast i Kraniet paa samme Maade som andre Tænder, altsaa ikke ved Sammenvoksning som Horn, men ved Indstikning i et Hul i Kraniet; Hullet er en halv Alen dybt og rummer Tandroden. Jeg ved, at du ingensinde har set et Dyrehorn fastgjort saaledes til Hovedskallen, at det gennemhullede og gennemtrængte den eller blev stukket ind i noget Hulrum; thi det plejer kun at være fæstnet til den ydre Overflade. Men her viser sig det modsatte. Desuden er Horn enten hule og forsynet med Linier, der er ført omkring Rødderne ligesom paa en Drejebænk, eller de er massive og opdelt i Forgreninger, som man kan se det hos Hjorte og andre af den Slags. Men intet af dette vil du se paa vor Tand. Men hvor ender jeg? Hvis jeg vilde gennemgaa alt, hvad jeg har bemærket om dette Problem, maatte jeg skrive en Bog og ikke et Brev. Jeg opsætter derfor mange Ting til din Ankomst og vil saa fortælle dig det selv. Du vil heraf forstaa, at man er faret med løs Snak, naar man har fortalt dig, at dette Horn hang ned fra den nederste Del af Panden som Kammen paa en indisk Hane, og at en anden lignende fra Underkæben svarer dertil. Som jeg har sagt, har den Hval kun en eneste Tand, og den rager frem fra Trynen i en ret Linie, paa samme Maade som Sværdfiskens Sværd og Savfiskens Sav. Men jeg skal gennemgaa Enkelthederne nøjere mundtligt. Eftersom du imidlertid længes efter at vide, hvad andre, ældre saavel som nyere, har skrevet om dette Spørgsmaal, kunde jeg nævne dig forskellige Forfattere, som har behandlet det paa Fagets Vegne, men ingen med større Nøjagtighed end Caspar Bartholin i et særligt lille Arbejde, som er udgivet her [De unicornu ejusque affinitibus et succedaneis, 1628, trykt i Opuscula quattuor singularia, Hafniæ, 1630]. Hans Søn Thomas Bartholin har nylig udvidet den med sine Bemærkninger

og nye Iagttagelser (hvoriblandt mine) og har ladet den trykke i Padua. Hvis du søger Raad deri, vil de rigeligt stille dig tilfreds.

Saxo med de soranske Kommentarer er nu helt tilendebragt, saa at den berømmelige Hr. Gesandt er istand til at faa et Eksemplar deraf, naar han vil. Jeg beder dig hilse ham skyldigt fra mig og sige Tak for hans store Om-sorg for at fremskaffe de Mønter. Gid der stod noget i min Magt, hvormed jeg til Gengæld kunde vise mig taknemmelig. Det undrer mig at Hr. Naudé intet svarer paa mit Brev; jeg er ivrig efter at vinde denne høj lærde Mands Fortrolighed og Samtale gennem Breve.

Men hvor meget jeg end er din Ven, saa kan jeg aldeles ikke være enig med dig i din paradoksale Paastand: Med mindre du ønsker at kaldes Herkules, saa nidkært du nu er igang med at rense ud i Augias' Stald. Gid du med din Visdoms Kølle saaledes kunde sønderslaa vore Modstandere, at den gyldne Fred snart straalede frem for os. Mellem Venner er en uskyldig Spøg tilladt!

Lev vel, kæreste Peyrère.

Den 12. April 1645.

(W I 319).

1304. (Ep. 525). *Til Henrik Køster i Nykøbing F.*

14.4.1645.

Hvad du skriver, at du har sendt, har jeg modtaget undtagen det, som du meddeler er overgivet til Bertram. Men det var mig ikke muligt at svare paa Grund af svækket Helbred. Thi en Katarrh var gledet ned i højre Side og fremkaldte kraftig Hoste og Smerter i Siden, hvoraf jeg endnu ikke er kommet mig. Din Erklæring, som er overrakt vor Naade Prinsen, har jeg gennemlæst; jeg finder ikke, at den lader noget tilbage at ønske. Imidlertid er kongelig Majestæt opbragt paa mig, fordi jeg har skrevet til dig om denne Sag, og jeg ser ikke, ved hvilket Middel jeg atter kan komme i Naade, idet jeg nemlig ikke faar Adgang til en Samtale, saa at jeg kan undskylde mig; og jeg anser det ikke for tilraadeligt at »udtørre denne Camarina« [Verg. Æn. III, 700 f.]. Men hvis det skal gaa, som det er gaaet, er det bedre at afholde sig fra Brevveksling, end saaledes at miste den bedste Fyrstes Gunst. Lev vel.

København, den 14. April 1645.

(W I 321).

1305. (Ep. 824). *Fra Henrik Motzfeld i Wittenberg.*

18.4.1645.

For ikke at opholde Eders Højhed længere end rimeligt paa selve Tærskelen, vil jeg fremføre, hvilken Grund der har tilskyndet mig til at skrive just nu. Selve den i sin Tid af vor mindeværdige og uødøelige [Caspar] Bartholin skrevne og offentliggjorte smukke Tale om det kongelige københavnske Universitets Opstaaen, driver og nødsager mig jo dertil; nu har den ved vor Omsorg set Lyset ogsaa her, hvilket vi har gjort, fordi vi dels var tilskyndet af Kærlighed til vor store Bartholins henfarne Aand, dels ogsaa opflammet af de Herrer Wittenberger Professorers Opmuntring; de fandt saa stort Behag i den Tale, at de indtrængende raadede os til en ny Udgivelse, især da den af Mangel paa Eksemplarer kun kan faas med betydelig Vanskelighed, og den dog ønskes set af ikke saa faa af de herboende. Nu er Talen fremkommet i genoptrykt Stand forøget med de Herrer Wittenberger Professorers Digte, hvori de besynger det kongelige københavnske Universitets Fortjeneste i høje Toner; vi, gennem hvis Nidkærhed dette er sket, vi nærer alle som en det allerhøjeste Ønske, at vort Universitets forsamlede Fædre alle og hver især vil finde denne vor fromme Iver anerkendelsesværdig og vil betragte den med Velvilje. Eftersom du ophøjede Mand med velfortjent Ret langtfra indtager den laveste Plads blandt disse, har jeg ønsket, ja fundet det som min Pligt, at sende dig et Par Eksemplarer af denne nye Udgave, idet jeg med al optænkelig Ydmyghed beder dig modtage det tilbudte med den Venlighed, hvormed du plejer at modtage mine Skrifter, samt at du fremdeles vil være mig gunstigt stemt.

Hvad iøvrigt angaar det fædrene Brev, som for kort Tid siden blev mig bragt, saa synes det ganske utvetydigt at antyde, at jeg skal ile tilbage til Fædrelandets Favn og der indstille mig blandt dem, som stræber efter Laurbærkransen for, hvad man kalder den filosofiske Magistergrad; skønt jeg ikke selv anser mig for skikket til disse ophøjede Hædersbevisninger, idet jeg evner at maale mig med min egen Alen og endnu til min egen store Fortrydelse er ganske umoden, saa vil jeg dog lægge mig nidkært i Selen for om kort Tid med Guds Hjælp at være tilstede hos Eder, naar det er Eders Ønske, og jeg vil godtgøre mine Fremskridt, som de nu kan være, idet jeg intetsteds hellere end ved det fædrene Universitet ønsker at stræbe efter disse Æresgrader. Men jeg betvivler stærkt, om jeg denne Gang kan deltage i den højtidelige Magisterpromotion, der efter det fædrene Universitets gamle Skik plejer at finde Sted og blive fejret omkring ved denne Tid; thi endnu har jeg ikke fra min ærværdige Fader modtaget Penge til at indfri mine Forpligtelser samt hvad jeg skylder min Vært og andre. Hertil kommer, at jeg efter min Værts Raad ikke anser det for tilraadeligt at tiltræde Rejsen alene

blandt ukendte, navnlig i denne Krigstid. Jeg nødes derfor til at vente nogen Tid, indtil min fortræffelige Landsmand Boëthius [Bo Hansen Fock] (der samtidig med mig blev indskrevet som Borger ved det fædrene Universitet) agter at drage til de hjemlige Guder, hvilket ufortøvet vil ske, naar Brevdrageren kommer med Vekselbrevene. Gud give da blot, at jeg maa finde Eder alle hver især raske og i god Behold!

Jeg beder dig med venlig Haand modtage den heri indlagte Disputats, som er holdt af mig i Marts Maaned, og at give min beskedne Stræben en venlig Udlægning.

I Øjeblikket vil jeg ikke tilføje mere, da det ikke skal se ud, som om jeg vil sinke din Tid; jeg nedlægger derfor Pennen og anbefaler dig til Guds Beskyttelse, du ophøjede Mand, sammen med din Hustru og dine Børn, med den ydmyge Bøn, at du fastholder din Kærlighed til mig og fortsat fremmer mine Studier.

Skrevet med hastig Haand i Wittenberg den 18. April 1645.

1306. (Ep. 866). *Fra Isaac Lapeyrère i Kristianopel.*

20.4.1645.

(30.4. ny Stil).

Hvilke Belønninger, du berømmeligste Worm, skal jeg udbetale dig for saa store Fortjenester imod mig og for de Svar, du har givet mig? Fine og interessante, det er de jo, saa sandt hjælpe mig den gode Gud! Dine egne uplettede Sæder, saa redebonne og villige de er til at tjene dine Venner, de vil jo i første Række give dig de smukkeste Belønninger — men dernæst vil jeg, om jeg nogensinde formaar det, sørge for, at ingen Tidsalder skal beskylde mig for at glemme saa stor en Velgerning.

Jeg kunde have ønsket, at du udtrykkeligere havde angivet for mig, hvad din Ven Biskoppen over Nordisland, Hr. Thorlak Skulason, havde skrevet tilbage til dig om den Hval, der blev fanget paa Island, hvilken Tegning af det Uhyre han havde sendt dig, hvorledes dets Krop og hvorledes dets Hoved var, og om det lignede det Hoved, der var hos Hr. Kansler Friis, og hvis Billede du har besørget aftegnet. Endvidere har den berømmelige Hr. Statholder [Corfitz] Ulfeldt sagt, at hvad du vil have skal være en Tand, det formoder han er et Horn. Disse Dyr afkaster jo nemlig deres Horn ligesom Hjortene, der ligeledes kaster deres hvert Aar. Men Hr. Statholderen hævder, at Hvalerne afkaster deres Horn, fordi han siger, at han engang paa Eders kongelige Majestæts Befaling havde skaaret et meget stort Stykke Enhjørningshorn af et helt Horn, der var i kongelig Majestæts Besiddelse, og tæt ved dets Rod fandt han et lille og nyt Horn, som sad i Hullet paa det større

og gamle. Men det er en sandsynlig Antagelse, at dette nye Horn, som er stukket ind i det gamle, er vokset derind med det Formaal at afstøde det gamle Horn. Just heraf kommer det, at der findes flere Horn end Kroppe af de Dyr. Du vil gøre mig en stor Tjeneste ved at udrede disse indviklede Spørgsmaal for mig.

Du maa ikke længere undre dig over Hr. Naudé's Tavshed. Hermed følger hans Brev, som den berømmelige Hr. Gesandt sender dig. Ligeledes til mig har han skrevet et meget smukt Brev i det franske Sprog og deri gjort vidtløftigt Rede for vor høje Kardinals Sindelag imod dig, og ligeledes anmoder han mig om skriftligt og mundtligt at tilkendegive dig dette saa udførligt som muligt, naar jeg faar Lejlighed til at se dig. Hvilket jeg gør ved dette Brev og vil gøre med Ord og alskens Tjenester, naar det ved vor Tilbagekomst times mig at omfavne dig. Jeg har ogsaa den varmeste Hilsen at meddele dig fra Hr. de Bertaut, denne fremragende Yngling og fine Lærde, som ofte besøgte dig, før vi rejste til Stockholm, og efter at vi var vendt tilbage derfra.

Jeg vil ellers skrive udførligere, naar vi er vendt tilbage fra Kalmar, hvortil Hr. Gesandten vil rejse om to Dage for at besøge Hr. Oxenstierna, den svenske Kansler, som plejer sit Helbred der. Lev imidlertid vel, bedste Ven Worm, og sørg ligeledes for at have det godt.

Kristianopel, den 30. April 1645, gregoriansk Stil.

Vær saa venlig at sørge for, at det her indlagte Brev gives til den polske Adelsmand, som du ret ofte har set hos Hr. Gesandten, og undskyld dette slet og ilsomt affattede lille Brev.

Votre très humble Serviteur
Lapeyrère

1307. (Ep. 898). *Fra de la Thuillerie i Kristianopel.*

20.4.1645.
(30.4. ny Stil).

Berømmeligste Mand! Jeg vil ikke forsømme ved denne Lejlighed, da jeg sender dig vedlagte Brev fra Hr. Naudé, samtidig at skrive til dig og tilkendegive dig, hvor kærlig det har været for den høje Hr. Kardinal Mazarin, at du til de øvrige Bøger, som med din Bistand var indkøbt af mig i København, har villet føje de to smaa Bøger. Hans Højhed har i hvert Fald i rigt Maal bevidnet sin særlige Velvilje imod dig samt hvor højt han skatter dig og dine Dyder; dette vil du kunne se mere udførligt i selve Hr. Naudé's Brev; jeg vil derfor mene, at det ikke vilde være ham ukært, om du selv paa egne Vegne overantvordede hans Højhed de nævnte Smaaabøger.

Før min Tilbagekomst til Eder mener jeg dog ikke, du bør gøre dette, idet Hr. Naudé, hvem han vilde overdrage det Hverv at svare dig, er gaaet paa Sendefærd til Italien og næppe vil vende tilbage derfra inden for tre Maaneder.

Det var mig ogsaa behageligt at høre, at Saxo Grammaticus, som for nylig var sendt i Trykken, nu er fuldført; derfor beder jeg dig indtrængende om at ville gemme et Eksempplar eller to til mig, dersom den skulde komme i Handelen, inden jeg vender tilbage til Eder.

Lev imidlertid vel, berømmeligste Mand, og vent dig al redebon Hjælp af vor oprigtige Hengivenhed for dig.

Kristianopel, den 30. April 1645.

1308. *Testimonium for Christen Lauritsen Winther.*

24.4.1645.

Christianus Laurentii Winther blev immatrikuleret i Juni 1642 [fra Københavns Skole]. Han har theologisk Attestats.

(W I pag. 61).

1309. (Ep. 900). *Til de la Thuillerie i Kristianopel.*

14./24.4.1645.

(*Koncepten er dateret 19.5., men maa efter sin Plads i Konceptbogen være skrevet 14./24.4.*).

De Lægemedler, som var optegnet af Eders Højheds Læge, har jeg med al den Troskab og Flid, jeg formaaede, besørget i Overensstemmelse med den foreskrevne Rækkefølge: Alle Tingene sendes, alene med Undtagelse af *Defensivum Rubrum*, som ikke er i Brug hos os. Hvis altsaa Lægen vilde have den Godhed at angive os Fremgangsmaaden ved dets Tilvejebringelse, skal jeg sørge for, at det omgaaende tilberedes; eller hvis det passer ham at bruge det, som er os velbekendt, selvom det ikke er rødt, saa skal jeg sørge for, at det bringes Eder ved første Lejlighed. Der var desuden i Brevet til Clerquius et særegent Lægemedel, som vi har tilføjet disse under Betegnelsen *Mixtura Diacatholici mellis & sacchari rubri*.

Iøvrigt takker jeg mangfoldigst for saa velvillig en Hengivenhed og priser mig lykkelig over at være fundet værdig til at kunne opvarte Eders Højhed med Tjenester, og til at en Anledning har vist sig for mig til paa haandgribelig Vis at lægge min Redebonhed for Dagen; og hvis der viser sig noget, som kræver min ringe Bistand, beder jeg indtrængende om, at I uden Betænkning vil udstede Eders Befaling og velvilligst regne mig som hørende til Eders Tjenere. Jeg fra min Side skal ikke ophøre med at bestorme Gud i

mine Bønner, om at han længe maa bevare os Eders Excellence frelst og uskadt samt naadigt styre og lede Eders Bestræbelser til sit Navns Hæder, til uforgængeligt Minde over Eders Nidkærhed og Oprigtighed samt til vor Rolighed.

København, den 19. Maj 1645.

(W I 322).

1310. (BA pag. 331). *Testimonium for Erlendur Olafsson.* 25.4.1645.

Erlendus Olavius Islandus blev immatrikuleret i December 1640. Han har theologisk Attestats.

(W I pag. 62).

1311. (Ep. 867). *Til Isaac Lapeyrère i Kristianopol.* 25.4.1645.

Jeg glæder mig over, at mit sidste Brev ikke har mishaget dig. Jeg vilde have gennemgaaet Enkelthederne mere udførligt, hvis Hensynet til Tiden havde tilladt det, og hvis jeg ikke havde ment at burde holde Brevet inden for visse Grænser; nu vil jeg i Korthed gennemgaa de Ting, hvorom du synes at være i Tvivl, eller som befandtes at fordre yderligere Redegørelse; jeg vil følge dit Brev Punkt for Punkt.

Biskoppen paa Holar [Thorlak Skulason] svarede mig mere sparsomt, end jeg kunde ønske, og for ikke at lægge Skjul paa noget, som angaar dette, vil jeg anføre hans egen Beretning ordret efter et Brev skrevet til mig Aar 1639 [Nr. 806, Bd. II p. 155]:

»Dette Uhyre, sagde han, var ikke udrustet med nogen Tand undtagen den ene fremtrædende og synlige; den havde ingen Finner, men i Stedet for Finner nogle Knogler beklædt med Kød og blød Hud; det havde en Luffe paa Ryggen og en paa hver Side. Aandehullet var oven paa Lungerne bag Baghovedet« — men at han her tager fejl, har jeg tydeligt erkendt paa den Hovedskal, jeg har haft med at gøre; thi omtrent midt i Ganen var der to rummelige Huller, der gik som Rør helt igennem Kraniet og paa den ydre Overflade løb sammen til et ved Siden af Issen; til disse Huller førte der ligesom Kanaler fra Svælget, og gennem disse baade aandede den og udstødte Vandstraaler — »Om jeg husker ret, naaede dette Uhyre en Højde« — jeg antager, at han har villet sige Længde — »af tredive islandske Alen.«

Saa vidt Thorlak. Hvad selve Tegningen angaar, saa var den ret ubehjælpssom og tegnet med en ikke ret kyndig Haand; tillige saa lillebitte, at næppe nogen kunde faa noget rigtigt ud af den. Statholderen Hr. Ulfeldts Beret-

ning mener jeg er sikker nok, thi jeg har hørt det samme af vor Apotheker, som skar Tandens istykker; og selve Tandens Sammensætning modsiger det ikke (thi jeg har nemlig set adskillige, baade i hel og i knækket Tilstand): Naar den nemlig kommer ud af sit Leje, begynder den at udvide sig og at udhules af en Hulhed ligesom ved en Form (en ny lille Tand kunde ogsaa dannes i den Hulhed paa Grundlag af den gamles Næring og Marv), og fra en større Omkreds ender den lidt efter lidt i en mindre, hvilket jeg ogsaa kan vise paa den, jeg opbevarer i mit Museum. Men heraf tror jeg ikke, det kan udledes, at det snarere er et Horn end en Tand. Mon ikke ogsaa Tænder falder ud og vokser frem igen? Det er ganske klart, men Maaden, hvorpaa Horn vokser ud igen er forskellig fra den, som iagttages hos Tænder. Naar Hjorten kaster sine Horn, efterlader de Stedet glat og ikke med nogen opstikkende Ujævnheder af nye Horn, som vokser frem af de gamles Hulrum; derefter vokser de nye gradvis frem fra Roden uden nogen forudgaaende Spor. Men nye Tænder, som støder de gamle ud, iagttages naturligt i Hulhederne ved Tandskifte hos Børn og andre levende Væsner; dette Argument synes altsaa mere at støtte min Opfattelse end den modsatte. Men for at sige det, som det er, og for ærligt at fremdrage, hvad jeg har iagttaget i denne Sag, saa er Roden af denne Tand ikke hul, men massiv (som Rod betegner jeg alt, hvad Kæbens Hulhed omslutter); men saa snart den er vokset frem af Kæben, bliver selve Tandens Masse hul, saaledes at Hulheden bliver saa meget større og Tandbenet tyndere, jo nærmere ved Kæben det findes. At den mindre Tand indeslutes i denne Hulhed, mener jeg er noget særegent for vor Hval. Men at denne nye kan træde i Stedet for Modertanden, altsaa den større Tand, forekommer mig ikke sandsynligt. Thi hvorledes skulde den trænge uden for den Hulhed, som er tilstoppet fra alle Sider og sætte sig i den gamle Tands Sted? Hvorledes skulde den hænge fast i saa rummeligt et Leje? Hvad skulde fylde Resten af Tomrummet i selve Hullet? Gid der havde været givet mig Lejlighed til at tage den nævnte nye Tand i Øjesyn. Maaske kunde vi da lettere have udforsket, om den havde en Rod i Lighed med den gamle? Paa hvilken Maade den var frembragt? Og de heraf opstaaede Tvivlsspørgsmaal kunde vi da lettere have gjort Rede for. Jeg mener, at der i den større Tands Hulhed kan opstaa en saadan ny Tand af den nærende Saft, men at den dog ikke frembyder anden Nytte end at gøre den større Tand fastere og mere kraftig ved at udfylde dens Hulrum. Den kan ikke afstøde den gamle Tand, idet den jo ikke hænger fast i Kæben, men indeslutes i den større Tands Indre eller Hulhed. Og det spiller i saa Henseende ingen Rolle, at der hos os findes flere Horn end Dyr — thi der er ingensinde bragt noget Dyr af den Art til os, derimod mange Horn eller Tænder —: Elefanttænder ses her i stort Tal, men intet Dyr. Skulde man heraf drage den Slutning, at deres Tænder falder

af og efterfølges af nye, hvilket aldrig er fremført af nogen naturhistorisk Forfatter? Hvis denne Tand nogensinde skulde være fundet paa Grønland uden Dyret (hvad jeg dog aldrig har hørt af nogen), saa maa Resten af Lege- met have været raaddent og ødelagt; men nu kan jeg endda bevidne efter troværdigt Udsagn af mange, ja af Eders københavnske Vært, at der fra vor sidste Sejlads paa Grønland blev bragt os Tænder, ved hvilke der endnu hang blodige Sener og Hudstumper, hvormed de fæstnedes til Hovedet og deres Leje, hvilket er Tegn paa, at de har været revet af nydræbte Hvaler og ikke af sig selv er faldet af. Du ser, at alt det, som meddeles om det nye Horn, mere bestyrker end afkræfter min Opfattelse.

Af Naudé's højlerde Brev har jeg faaet meget at vide om den høje Hr. Kardinal [Mazarins] velvillige Hengivenhed for mig. En saa stor Gunst og Ære kunde jeg aldrig have forventet. Hvorom alting er, saa tilskriver jeg den berømmelige Hr. Gesandt alt, og aldrig kan jeg yde ham tilstrækkelig stor Tak for saa store Velgerninger. Thi paa hans Tilskyndelse har jeg bejlet til den berømmelige Hr. Naudé's Venskab og er saaledes blevet kendt for den ophøjede Fyrste. Du maa ogsaa, naar du skriver, hilse den højædle Hr. Bertaut venskabeligt og skyldigt fra mig igen og minde ham om at huske sit Løfte med Hensyn til Opsøgelsen af Mindesmærket i Les Loches. Han vil stedse finde mig rede til Gengæld her. Dit Brev til den polske Herre er rigtigt besørget. Men, sig mig, skal der herske saa dyb en Tavshed om Freden? Hvor glider det hen med vor Sag?

Lev vel og vær min Ven, som du plejer.

Den 25. April 1645, juliansk Stil.

(W I 322).

1312. (Ep. 899). *Til de la Thuillerie i Kristianopol.*

25.4.1645.

Hvilke Taksigelser jeg skal fremføre for saa velvillig en Hengivenhed imod mig, indser jeg ikke, thi det var ikke nok, at Eders Excellence optog mig blandt Eders Tjenere, nej samtidig skaffede I mig Adgang til vor store Fyrst [Mazarins] Gunst. Thi alt det, som jeg i rigt Maal har erfaret gennem den berømmelige Naudé's Brev, det er noget, jeg vil tilskrive Eders Naade og Velvilje.

Ved Eders Højheds Omsorg har jeg modtaget de mig tilsendte Breve fra den berømmelige Naudé; jeg paaskønner denne ypperlige Mands Hengivenhed og den enestaaende Velvilje, hvormed han har modtaget mig og mine Bestræbelser, hvilke han har afvejet i Lyset af sin nøjagtige Dømmekraft — alt med saadan Venlighed, at han ikke er vejet tilbage for at anbefale dem

til sin ophøjede Fyrste [Kardinal Mazarin]. Jeg nærer intet højere Ønske end at være istand til at modtage saa stor en Velgerning med skyldig Taksigelse og over for Eders Højhed, fra hvem saa stor en Gunst har sit Udspring, at lægge min Ærbødighed for Dagen gennem mine Studier og Tjenester.

Jeg vil følge Eders Højheds Raad og opsætte mit Svar til Hr. Naudé, indtil Eders Tilbagekomst; jeg beder inderligt til Gud, at denne maa blive lykkelig og glædelig samt heldbringende for os, der higer mod den ønskede Fred.

Jeg skal sørge behørigt for nogle Eksemplarer af den nylig trykte Saxo, saa at de kan foreligge paa finere Papir, naar der med Guds Hjælp gives os Lejlighed til mundtlig Samtale. Fredens Gud staa Eder bi og styre Eders Overvejelser og Eders Omsorg til det ønskede Maal, for at vi snart kan omfavne Eder og lykønske Eder til veludført Bedrift.

København, den 25. April 1645.

(W I 323).

1313. (BA 197). *Til Thorlak Skulason paa Holar.*

26.4.1645.

Skønt jeg ikke har modtaget noget Svar paa mit sidste Brev, vil jeg dog ikke sende denne Yngling til dig uden Brev fra mig, da jeg fuldt vel ved, at det slet ikke skyldes din Efterladenhed, men den fælles Ulykke, som har hindret Eders Købmands Tilbagevenden til os. Thi det er uvist, om andre Skibe herfra vil kunne sejle til Eder i Aar, da nemlig vore Forhold endnu er saaledes, at Fædrelandet synes at have Krav paa dem, og jeg ikke ved, om de sikkert kan komme til Eder. Paa Grænsen til Skaane er der fra begge Sider kommet Udsendinge sammen for at forhandle om Fred; Sagen drøftes endnu, dog haaber vi om faa Dage paa det ønskede Udfald. Det vides ikke, hvad der er sket med vor Willer; nogle siger, at han er blevet taget tilfange, andre at han er omkommet ved Forlis, hvilket sidste er det sandsynligste, thi hvis han endnu var ilive, vilde der i det mindste være naaet et Rygte til os om hans Tilskikkelser. Hvis du ønsker at skrive noget tilbage, er det nødvendigt, at det sker med dette Skib. Hils skyldigst Hr. Sveinn [Jonsson] fra mig; jeg savner endnu hans Brev fra ifjor. Hvis du vil omfatte denne unge Erlendur [Olafsson] med din Bevaagenhed, vil du handle, som det er dig værdigt. Lev vel.

København, den 26. April 1645.

(W I 324).

1314. (Ep. 642). *Til Willich Westhof i Malmø.*

3.5.1645.

Din velvillige Hengivenhed for mig, som saa ofte har lagt sig for Dagen ved betydelige Tjenester, bevirker, at jeg ikke frygter for at henvende mig ret frimodigt til dig og atter bønfølde om dit Raad; tilgiv derfor min Paatrængenhed. Du ved, at der nu efter Biskoppen af Gotland [Oluf Fock] og [Peder Didriksen] Payncks Død er to Beneficier ledige ved Kapitlet, hvoraf man siger, at jeg har Ret til at vælge det ene (hvis de, som er foran mig, ikke vil have det). Jeg svæver i Uvished om, hvad jeg skal. Jeg beder dig komme mig til Hjælp med et gavnligt Raad, for det første om du anser Valget for tilraadeligt? (Min tiltagende Alder synes at tilskynde til en Ombytning, og det gør ogsaa de to, som ligger foran mig, og som vil rive til sig, hvad der viser sig at være federe); dernæst er jeg i Tvivl om, hvilket af disse der bør foretrækkes. Hvis du ikke vil være ked af at sende mig Indtægtsregnskaberne for det, du maatte raade mig til at vælge (jeg hører, at du ligger inde med det i nøjagtig Stand), saa vil du gøre mig en stor Tjeneste; og tillige over Offerindtægterne fra Arendal, som man siger er tilfaldet mig. Tilgiv mig, hvis jeg gør for megen Ulejlighed; jeg tilbyder til Gengæld mig selv med lignende og større Gengældelse. Lev vel, hæderligste Ven, lev længe, og til det offentlige Vel.

Den 3. Maj 1645.

(W I 324).

1315. *Fra Henrik Køster i Nykøbing F.*

5.5.1645.

Tak for dit Brev af 14. April. Det Brev, jeg besørgede gennem Bertram, har du nu faaet fra Organisten ved Helligaandskirken. Det gør mig ondt, at du er syg. Du kan gøre dig godt Haab med Hensyn til Kongens Naade, da Prinsen paa min Opfordring har skrevet til ham om Sagen. Kongens Vrede skyldes ikke dit Brev til mig, men Lægenes fælles Raadslagning om Surbrønden uden kongelig Ordre. Prinsen finder, at Fejlen er begaaet af Apothekeren; man drog den Slutning, at Surbrønden indeholdt sublimeret Kviksølv (*Mercurius sublimatus, dulcis*). I sidste Maaned fik jeg Befaling til at skrive til Dr. Sperling og sende ham nogle sjældne Ænder til hans Samling. Hermed Winstrups Afhandling om Guldhornet (ganske vist anonym), som nylig er bragt til vort Hof.

(Kv. 34).

1316. (Ep. 526). *Til Samme.*

9.5.1645.

At vor høje Fyrste har ladet sig min Uskyldighed anbefale, glæder mig højligt. Gud skal vide, og du kan ikke betvivle, hvor jeg i denne Sag er blottet for enhver Forseelse; ikke saa meget som et Ord mere derom! Gid den offentlige Fred kunde vende tilbage og de ydre Uroligheder bilægges lige saa let som dette Uvejr, der er opstaaet af intet.

Dr. Winstrups Afhandling om Guldhornet saa jeg, før den gik i Trykken og kunde ikke andet end anerkende min Vens Overvejelser, der tager Sigte paa disse Tidens Tilstand, idet han altid omtaler mig med Hæder; og skønt der er nogle Smaating, hvori vi ikke stemmer overens, vil jeg dog ikke yppe Trætte med ham derom. Som du ser, udnytter han min Fremstilling: Havde den ikke foreligget, havde baade han og andre maattet tie. Saa let trækker Pramdragerne, naar Isen er brudt. Jeg haaber snart at faa Licetus' Tanker desangaaende. Jeg ser virkelig ikke skævt til nogen, der gaar ærligt tilværks uden at gøre Næsten Uret. Jeg lader Eftertiden og de kyndige dømme. Imidlertid glæder jeg mig over, at saa mange lærde Mænd i Gerningen anser dette Emne værdigt til, at deres gode Tid anvendes derpaa. Min Modstander [Henrik Ernst], som er blindet af Ondskab, nægter dette i sin Dumhed. Hvor højt Franskmændene nu skatter mig, kan jeg vise ved Breve fra adskillige Lærde af det Folk. Men min tiltagende Alderdom og Tingenes nuværende svage Stilling volder mig Uro.

Gud ynkes over os! Jeg erfarer, at de omtalte Fugle rigtigt er bragt til Dr. Sperling. Lev vel.

København, den 9. Maj 1645.

(W I 324).

1317. *Fra Willich Westhof i Malmø.*

11.5.1645.

Tak for dit Brev, hvori du beder om Redegørelse for Forskellen mellem de to Præbender. Det bliver dig tilsendt (sammen med Arendal-Indtrægten), saa snart min Foged er kommet hjem fra Landet, thi han har min Jordebog med sig.

Det skaanske Ancona, den 11. Maj 1645.

(Kv. 115).

1318. (Ep. 643). Til Samme.

15.5.1645.

For den ydede Bistand siger jeg al den Tak, jeg formaar; hvis der foreligger noget, hvormed jeg til Gengæld kan tjene dine Interesser, skal du finde mig aldeles redebon. Af det meddelte slutter jeg, at det vil være nyttigt, at jeg vælger mig eet Præbende; men jeg havde forstaaet, at Hr. [Oluf] Fock havde valgt sig Præbendet Eskildstorp efter [Oluf] Vinds Død; men da altsaa nu ogsaa dette staar ledigt, saa var det min Hensigt at faa at vide, hvilket af disse, Vram eller Eskildstorp, der var at foretrække? Mine Venner her anbefaler Vram fremfor hint; men eftersom jeg tidligere havde lært din oprigtige, venskabelige og ærlige Dømmekraft at kende, saa har jeg heller

ikke nu betænkt mig paa at bønfalde om den, for at rette mig derefter. Jeg tilstaar, at jeg gør altfor meget Besvær, og jeg kunde ønske, om du tildels vilde tilskrive din egen Imødekommenhed og Ærlighed min Paatrængenhed. Lev vel.

Den 15. Maj 1645.

(W I 325).

1319. *Fra Samme.*

16.5.1645.

Hermed Beskrivelsen af Dr. [Peder Didriksen] Payngk's og Magister Phocas [Oluf Focks] Præbender, det første ikke ganske at foragte, det andet meget ringe. Hermed følger Arendal-Indtægten, der fortrinsvis udbetales til Medlemmer af Kapitlet i Lund.

(Kv. 116).

1320. *Fra Samme.*

18.5.1645.

Hermed Beskrivelse af Præbendet Eskildstorp, som har været [Hans] Ottesens. Bemærk, at Landsbyen Flackarp er aldeles ødelagt, ligesom tre Gaarde i Raaby og to i Hedinge. Landsbyen Igeløse er plyndret. Ellers vilde dette være at foretrække for Vram. Ogsaa tre af Paynck's Gaarde i Hedinge ligger øde. Vælg selv. Vram bør maaske foretrækkes, paa Grund af Smørret, som tilfalder dig sammen med Præbendet Borringe.

(Kv. 117).

1321. (Ep. 868). *Fra Isaac Lapeyrère i Kristianopol.*

25.5.1645.

(4.6. ny Stil).

Der er en Ting, min Worm, som jeg gerne vil bede dig om. Ved min Afrejse fra København havde jeg bedt en af Eders Boghandlere [Moltichen], nemlig ham, der taler Latin, om at lægge visse paa en Liste anførte Bøger tilside for mig; jeg havde opgivet ham Navnene paa dem, og blandt dem var den norske Krønike skrevet paa Dansk. Hos ham beder jeg dig sørge for, at han fra denne norske Krønike tager det Ark ud, hvori den grønlandske Krønike findes, og overlader det til dig; jeg vil gerne have, at du snarest sender det hertil sammen med Hr. Arngrim [Jonssons] Specimen [Islandiæ historicum, Amsterdam 1643], som du tidligere har stillet til min Raadighed; jeg har deri læst forskelligt om Grønland, men husker det ikke rigtigt, saa det er nødvendigt, at jeg genopfrisker det ved Læsning. Din Specimen skal jeg tilbagesende dig ved min Tilbagekomst til København, og jeg skal betale Boghandleren Prisen for alle de Bøger, han har lagt tilside for mig, og som

jeg har besluttet at tage med mig til Frankrig. Pakken med de to Bøger, som jeg beder dig om, vil den ædle Hr. [Peder] Vibe sørge for at faa bragt til mig, hvad jeg indtrængende anmoder ham om.

Med Hensyn til Freden lader vor berømmelige Hr. Gesandt iøvrigt intet være uforsøgt for at faa den gennemført, hvad jeg haaber. Jeg beder til Gud om hurtigt at lade det ske, hvad der maatte være hans naadige Agt. Lev vel, min bedste Ven Worm, og vær altid min Ven.

Kristianopel, den 4. Juni 1645, gregoriansk Stil.

1322. (Ep. 869). *Til Samme.*

31.5.1645.

Jeg sender Arngrims Specimen Islandiæ og de ønskede Sider af den norske Krønike, som jeg har laant af vor Boghandler Moltichen. Men det undrer mig, at du nu har saa megen Ro, at du kan hengive dig til sligt. Jeg tror deraf at kunne slutte, hvor trægt og langsomt der handles, hvad Fredsslutning angaar. Vi stiller ethvert Haab derom i Bero og lægger vor Sag ganske i Guds Haand; som i det fjerne synes han at skue ned til os med sin Medynks Blik. Hvad der nylig er sket i Tyskland paa Grund af Svenskernes splittede Kræfter, det tror jeg, at ogsaa I har mere end tilstrækkelig Viden om. Hvis Rygtet taler sandt, vil ogsaa Nederlænderne faa nok at tage Vare paa hjemme, saa at de endelig engang kan blive færdige med at puste til Ilden hos andre.

Jeg formelder den berømmelige Hr. Gesandt min mangfoldigste og skyldige Hilsen; dersom andre med lignende Tjenester kunde maale sig med ham i Troskab, Retsind og Nidkærhed, betvivler jeg ikke, at Sagen var tilendebragt efter Ønske. Gud skærme og beskytte ham og os alle naadigt. Lev vel.

København, den 31. Maj 1645.

(W I 325).

1323. (Ep. 870). *Fra Samme.*

12.6.1645.

(22.6. ny Stil).

Jeg er dig overordentlig forbunden, min Worm, for de Orakelsvar, du nylig har ladet mig tilflyde fra din Trefod. Saa sandt hjælpe mig Gud! Du har paa det ypperste med største Klogskab og Lærdom redet mig og dig selv ud af den ubehagelige Tvivl, som trykkede mig saa stærkt, og hvoraf jeg mente, at ogsaa du maatte komme til at føle dig ret stærkt trykket. De øvrige Ting maa jeg have Lov at se paa og føle paa, naar det times mig atter at komme til København — Gud give, det maa være snart!

Jeg troede, vi havde faaet Fredsforhandlingerne paa det tørre, og hele Forhandlingen trak i den Retning, da Hollænderne kom med deres Modtræk og slog det hele overende. Dette bekom saa sandelig baade vor høje Hr. Gesandt og os alle overmaade ilde. De, der bryder deres givne Ord, de tror ikke paa Gud, men de kan selv forvente, at han vil skelne mellem Ret og Uret. Slaa I da blot Eders Lid til ham, om hvem ogsaa jeg selv med fuld Fortrøstning mener, at han vil lede vor høje Gesandts ærlige Sind og Planer til Ære for sit Guddomsnavn som Fredsstifter, til Eders kongelige Majestæts Velfærd og til Frelse for Eder alle. Du skal vide, min Worm, at det er skrevet ud af den Hjertevarme, hvormed jeg er dig saa inderlig oprigtigt hengiven.

Lev vel, min bedste Ven, og vær mig altid huld. Hr. Gesandten lader dig formelde sin bedste Hilsen.

Kristianopel, den 22. Juni, gregoriansk Stil, Aar 1645.

1324. (Ep. 871). *Fra Samme.*

17.6.1645.

(27.6. ny Stil).

Jeg har modtaget din Arngrims Specimen Islandicum samt de Sider af den grønlandske Krønike, som vor Boghandler Moltichen gav dig, og for hvilke jeg siger dig, min Worm, den sædvanlige, det vil sige den inderligste, Tak, fordi du lader mig mærke dine bestandige Velgerninger. Jeg skal sørge for, at Arngrim gives dig uskadt tilbage sammen med de Laët og din Bog imod Grotius, som jeg har fra dig og fornylig med Rædsel fandt blandt mine Papirer — ligesom fordem Benjamin fandt Faraos Bæger nedpakket i sin Sæk. Her har du en Gascogner, som erkender sig skyldig i Tyveri.

Om Freden har jeg ellers intet sikkert klarlagt at skrive til dig, bortset fra, at jeg haaber, at den snart vil blive til noget. Thi Gud vil ikke tillade, at dette mit Haab forgæves har holdt mig oppe. Men sig mig, min kære Worm, hvad skulde jeg egentlig gøre, medens jeg her uvirksom og vaktende venter paa Freden, hvis jeg ikke læste baade de Breve, du skriver til mig, og de smaa Bøger, du sender mig? De Mønter, som den høje Hr. Gesandt saa ofte har lovet dig, de omtumles nu for Søndenstormen her i Østersøen og vil snart naa ind til Kalmar, hvorom vi daglig venter et Bud, der ogsaa snart vil bringe Eder dem i god Behold. Hans Excellence ønsker dig Helsen og nyder ogsaa selv, forhaabentlig til Eders Held, en saadan. Jeg har det godt, og du, min Worm, maa sørge for at have det godt.

Kristianopel, den 27. Juni, gregoriansk Stil, 1645.

1325. *Fra Wilhelm Lyser i Wittenberg.*

19.6.1645.

Henrik Motzfeld kom afsted uden Brev fra mig, thi Købmændene havde Hastværk. Han har dog nok hilst fra os alle her og skildret Universitetets Tilstand, som er ret blomstrende, medens til Gengæld Provinsens Tilstand stadig forværres. Gud give, at de store snart kunde indse, at en uretfærdig Fred er bedre end en retfærdig Krig. De yderste Tider er nær, og vi maa vente Christi Genkomst. Gud unde sin Kirke et fredeligt Ly her eller andetsteds.

(Kv. 68).

1326. (Ep. 872). *Til Isaac Lapeyrère i Kristianopol.*

24.6.1645.

Det glæder mig, at de tilsendte Ting er rigtigt besørget; benyt dem med Held, saa at denne Nordens yderste Egn, skønt oplyst af andre, ogsaa gennem dig kan blive kendt. Der er ingen Grund til, at de Laët skal volde dig Plage, end mindre ønsker jeg, at han skal anbringe dit Navn blandt de kendte Gascogner; den skal være din, hvis du bryder dig derom, skønt jeg har den fra en Ven, thi dig skylder jeg flere og større Ting.

Fjendernes Rænker har jeg forlængst gennemskuet, og aldrig har de kunnet lade mig føle mig tryk, hvor gode Forhaabninger du saa end byder mig at nære om Fredens Sag. Hvis der hos dem fandtes den Oprigtighed, som i vor høje Hr. Gesandts Bryst, vilde Sagen forlængst have været tilendebragt efter vor Hensigt. Hvad vi til sin Tid har i Vente fra Eders Forbundsfølle, ser I tydeligt. Men vi slaar vor Lid til Gud alene og imødeser alligevel et lykkeligere Udfald, end man tør formode. Det gør mig ondt, at den fortræffelige høje Hr. Gesandt i saa høj Grad og saa lang Tid skal trættes af Fjendernes haarde Fredsbetingelser — og det undrer mig, at han midt i saa stort et Besvær kan huske mig og endnu drage Omsorg for de lovede Mønter. Saaledes er det jo: Jo højere en ædel Aand stiger, desto mere menneskeligt nedlader den sig til det lavere. Jeg ønsker hans Excellence signet med alskens Held og Lykke ogsaa i dette Forehavende, og dig, min Peyrère, ønsker jeg »en Atlets Helbred« [Plaut. Bacch. 248], stolende paa, at du vil fastholde mig i din Erindring.

Den 24. Juni 1645.

(W I 325).

1327. (Ep. 591). *Til Johann Caspar Bauhin i Basel.*

24.6.1645.

Det Brev, du har sendt mig den 9. Juni 1644, har jeg først modtaget den 4. i samme Maaned i Aar; thi vor [Bertel] Bartholin, som bragte det, havde lige til nu ligget stille i Nederlandene optaget af sine Studier. Men jeg glæder

mig over, at du ikke blot i Lærdom og de finere Videnskaber, men ogsaa i Elskværdighed og stadig Dyrkelse af din Faders Venner efterligner denne store Mands Dyder med Held. Jeg priser mig sandelig lykkelig, at det forundes mig at hilse paa min Lærers og store Velynders salige Aand i hans Søn og at udtale min skyldige Hengivenhed for min Lærer gennem Breve, da det ikke er muligt mundtligt — medmindre maaske ogsaa engang gennem hans Søn. Du maa være forvisset om, at du hos Worm ikke kan savne noget, som kan gøre mig til en trofast og redebøn Ven, det skal jeg sørge for, ifald der under disse Himmelstrøg forefalder noget, hvormed jeg kan vise mit gengældte Venskab.

To af vore fortræffelige unge Landsmænd, som er velbevandrede i Lægekunsten, nemlig mine Slægtninge Henrik Fuires og Thomas Bartholin (sidstnævnte kendt gennem sine Skrifter) kommer nu til Eder fra Italien, eller maaske de allerede er kommet. Fra Eder agter de at hjembringe Kamppriser for de Anstrengelser, de har staaet igennem. Hvis du efter din Faders Vis kan bistaa disse med Bevaagenhed og Raad, vil jeg anse det som gjort imod mig.

Men hvad bliver det mon til med din Faders og din Onkels botaniske Arbejder, som er saa fuldværdige til Udødelighed? Gode Gud, hvilke Prøver, hvilket Udstyr! Baade i Basel og i Mümpelgarten har jeg personlig set, hvad der hørte til dem begge. Forløberne [Caspar Bauhin: *Enumeratio Plantarum*, Basel 1596, 4°; *Prodromus Theatri Botanici*, Basel 1620; *Catalogus Plantarum*, Basel 1623; *Pinax Theatri Botanici*, Basel 1623] vakte store Forventninger hos os. Hvis de bliver sammenarbejdet og udkommer ved din Om-sorg, vil næppe nogen kunne vente noget nøjagtigere paa dette Omraade. Lev imidlertid vel og bevar mig i dit Venskab.

Den 24. Juni 1645.

(W I 325).

1328. (BA 153). Fra Torfi Jonsson i København.

30.6.1645.

Berømmeligste, fortræffeligste og højt forfarne Mand, Hr. Dr. Oluf Worm, offentlig Professor i Lægekunsten ved Københavns hulle Universitet, min Hr. Velynder og store Beskytter! Hilsen og Lydighed fra Islændingen Torfi Jonsson.

Berømmeligste og fortræffeligste Mand! Jeg beder Eder tilgive, at jeg saa enfoldigt og skamløst trænger mig ind paa Eder, som er optaget af de alvorligste Sager; tilskriv snarere denne Frækhed (som den vel turde benævnes) et Pres af Nødvendighed fra nogle af mine Venner paa Island end Tilside-

sættelse af sømmelig Blu. Thi ikke blot paa Grund af Eders aldrig noksom lovpriste Elskværdighed, der giver sig tilkende over for vore Studerende, men navnlig fordi I dyrker de nordiske Oldsager samt vor Digtning og vort Sprog (hvorved I forlængst har bibragt hele Europa en Undren og Beundring for Eder) værdsættes I saa højt og er Eders Navn saa berømt blandt de fjerne Islændinge, at der ikke blandt de Islændinge, som blot fortjener nogen Anseelse, er nogen, af hvem ikke Worms Navn hilses med betydelig Ærbødighed. Jeg skal fremdrage et Vidne blandt mange: En vis Kirurg ved Navn Magnus Gissurarson, min elskede Farbroder, som i et Brev sendt til mig ifjor, ledsagede Eders Herlighed med gode Ønsker og Ord, anraaber Eder hermed i skyldig Underdanighed, om I vil række ham en hjælpende Haand og med Eders fremragende Klogskab indgive ham helsebringende Raad, hvormed han kan helbrede sin lille Kone, en ypperlig Kvinde, som lider af en Sygdom. Han skriver, at det sædvanligt hænder hende, at hun faar alvorlige Anfald af Bevidstløshed, og han mener, at Aarsagen hertil er Livmoderens eller Moderlivets Bevægelse og Opstigning til de højere Dele, hvorved Hjertet skælver i stor Frygt, medens Lungerne vil køle dets Hede og saa at sige som Blæsebælge trækker sig tilbage til Nøglebenet og over Brystbenet, hvorved de gennem en Sammenpresning af *Arteria aspera* hæmmer Vejrtræknings- evnen. Til Støtte herfor anfører han som Vidne Marsilius Picinus [Marsilio Ficino], Albertus Magnus og andre, der foreskriver Drikke imod Opstigning af Lungerne. Om dette kan gaa saaledes til, eller der er en anden Aarsag til denne Bevidstløshed, overlader jeg til Eders Klogskab og Snille at afgøre. For at der kan blive gjort noget ved dette Onde, beder han ihærdigt og ydmygt om, at I med Eders udmærkede Elskværdighed vil finde det Umagen værd at foreskrive et Læge- eller Lindringsmiddel, som derefter paa Eders Befaling kan fremskaffes af mig hos Apotekerne og sendes til ham. Men han lover højt og helligt (og paa sin Paalidelighed tager han mig til Vidne), at han gerne vil udføre og tilfredsstille Eders Krav, overalt, hvor han kan yde noget, og hvor Eders Herlighed forlanger noget, enten med Oversættelse af gamle Historier til det danske Sprog, eller med Oplysning fra Digtekunsten (thi han hører til de mere betydelige Oldgranskere), eller hvis I ønsker noget andet. Hvis Eders Elskværdighed kan tiltræde dette Ønske, hvorom jeg aldeles ikke tvivler, vil I forpligte os begge med en meget stor Velgerning. Tilsidst bønfalder jeg ydmygt Eders Herlighed om, at I ikke vil undslaa Eder for, til Opfyldelsen af denne Anmodning at føje et Lægemedel mod Døvhed; det skal sendes til min Fader.

Berømmeligste Mand! Det er disse Ting og ikke andre, som min Slægtningens brændende Anmodning samt Nødvendigheden har tvunget mig til at lade Eders Excellence vide i dette oplejede Brev, som dog ikke rødmer.

Men hvis jeg finder Eders Herlighed imødekommende over for mine Ønsker, hvad jeg stoler paa, skal jeg sørge for, at den Velgerning ikke skal vise sig udøvet mod en utaknemmelig Mand, dersom blot Gud forunder mig Liv og Helsen. Gid Eders Herlighed maa have det godt og leve, trives og blomstre godt og længe til Gavn for Universitetet, Kongedømmet og Staten samt til Lykke for Eder selv! Og gid I vil begunstige Ansøgeren og hans Ansøgninger.

København, fra mit Museum, den 30. Juni 1645.

Jeg har Lyst til at tilføje den danske Firstrofe, digtet paa islandsk Vis, som Magnus Gissurarson har indflettet i sit Brev, da han omtalte Eders Herlighed paa denne Maade:

Om Doctor Oluff jeg dicter
 Dansk rijm effter Islandsken.
 Renoverende Runer
 Rett som di fordom sette.
 Aff lægedomm berømt lige
 Laster ei vore Fastos.
 Ad I alle beder
 Ere hans skrifter bere.

1329. (BA pag. 338). *Testimonium for Thorsteinn Illugason.* 1.7.1645.

Thorsteinus Illugi Islandus blev immatrikuleret i December 1642. Han har theologisk Eksamen.

(W I pag. 62).

1330. (Ep. 838). *Til Angelico Aprosio Vintimiglia i Venezia.* 9.7.1645.

(Koncepten maa være skrevet 24.6./1.7.).

Dine to Breve, som var sendt mig ifjor, har jeg modtaget næsten samtidig, nemlig den 7. og den 1. Juli i Aar; af dem havde det, som [Bertel] Bartholin bragte, som Bilag din meget fine »Poetiske Pisk«, hvormed du snildt afbøder de Stenkast, som af [Tomaso] Stigliani er rettet mod [Giambattista] Marinos Arbejde. Ligesom jeg siger mangfoldigst Tak for det fine tilsendte Værk, saaledes skylder jeg dig endnu mere, fordi du deri ikke blot i et særligt Brev sætter mig som Opmand i visse Tvivlsspørgsmaal, men heller ikke har fundet mine Overvejelser vedrørende Guldhornet uværdige til at blive prydet med en saa lærd og saa forfined Lovtale. Jeg paaskønner det velvillige Sindelag og vilde ikke fortjene Navn blandt dem, som elsker

Videnskaben, hvis jeg ikke modtog det med gengældt Forsikring om Venskab og Velvilje. Imidlertid lykønsker jeg de finere Muser, for hvilke der daglig fremstaar saa skarpsindige og oprigtige Talsmænd, blandt hvilke du ingenlunde gør dig ufortjent til, at adskillige af vor Tids Videnskabsdyrkere viger Pladsen for dig. Thi hvem vil ikke i højeste Grad anerkende dit Forehavende med at værne saa mange af Videnskaben velfortjente Mænd mod Forgængelighed og magtfuldt gendrive Misundere og andre Uhyrer, som spinder Rænker mod deres Ry, samt at du nidkært stræber efter, at enhver Dyd faar sin velfortjente Hæder? Bliv kun ved, du berømmelige Mand, med at oprejse Hædersminder for dig selv og andre af Videnskaben velfortjente Mænd igennem dine u dødelige Aandsprodukter, thi denne Vej fører mod Stjernerne. I Dydens Tempel ser du Hæderens og Ærens Belønninger beredte for dig. Men vær sikker paa, at jeg, skønt kun en ringe Begynder, oprigtigt begunstiger dine Bestræbelser. Intet skulde visselig være mig kærere end at sende dig, hvad der er udarbejdet af mig, men Afstanden i Sted samt dels Vrangvilje hos, dels Mangel paa Folk, der burde besørge vore Sager, afholder mig derfra. Men hvis der dog engang med Tiden kan besørge noget gennem Studenter, som drager til Eder, skal jeg sørge for, at du ikke skal savne god Vilje hos mig. Imidlertid lev vel og fortsæt med at være mig bevaagen.

København, den 9. Juli 1645.

(W I 326).

1331. (Ep. 347, BA 40). *Til Arngrim Jonsson paa Melstaðir.* 1.7.1645.

Den forvirrede og usikre Tilstand, hvori vore Sager befinder sig, har ikke blot gjort den sædvanlige Sejlads til Jer uvis, men ogsaa mindre tryk. Skønt det derfor næppe staar mig klart, paa hvilken Maade, med hvem eller ved hvilken Lejlighed det skal blive forundt at sende Breve til os, har jeg dog ikke kunnet undlade at prøve Lykkens Gunst og nedskrive dette, skønt uvis om, hvorvidt det nogensinde vil komme dig ihænde. De Ting, du har sendt mig med Købmanden Hans Simensøn, har jeg rigtigt modtaget, omend ikke uden Vanskelighed. Jeg venter nu paa dine Bemærkninger til mine Runemindesmærker, og jeg beder dig anbefale dem omhyggeligt til Købmandens Omsorg, thi jeg lægger meget i din Dom over disse Ting og ved ikke nu nogen anden, hvem vore Oldtidsminder ligger saa stærkt paa Sinde, at han ønsker at lægge noget Arbejde i dem. Der er hos os en fransk Udsending, Hr. de la Thuillierie, en dannet og lærd Mand, som i sin Husstand forsørger en fremragende Mand, Isaac Lapeyrère, en god Ven af mig; denne

samler med stort Videbegær, hvad han kan faa fat i, mundtligt eller gennem Litteraturen, angaaende Island og Grønland; ham har jeg givet dine Værker tillaaens, og han har deraf foretaget Uddrag om de nordiske Landes Tilstand og Forhold, som han gennem Breve vilde meddele sine Venner blandt Fransk-mændene. Han glæder sig højligt ved Læsningen af Specimen og Crymogæa og drøfter med mig, hvad han ikke har forstaaet. Da han fik at vide, at jeg nu vilde sende Brev til dig, bad han mig skyldigst hilse, hvilket jeg herved gør samtidig med, at jeg beder dig have det godt.

København, den 1. Juli 1645.

Vore Udsendinge opholder sig endnu paa Grænsen mellem de to Lande for at underhandle om Fred, og vi venter daglig, at deres Sendelse skal krones med Held. Gud skænke begge Parter et saadant Hjerte, at vi med Velsignelse kan nyde den stærkt attraaede Fred!

(W I 326).

1332. (Ep. 630, BA 147). *Til Sveinn Jonsson paa Holar.* 1.7.1645.
(NB. *Oversættelsen følger den fyldigere Tekst i Konzeptbogen og BA.*)

Skønt jeg ikke har noget at melde, som kan være dig eller nogen brav Mand til Glæde, har jeg dog ikke villet have, at du i disse saa vanskelige Tider skulde være uden Brev fra mig, saa at du kan se, at jeg intet forsømmer, som kan inderliggøre og bevare vort Venskab. Jeg ved, at vore Sagers højst ulykkelige og forvirrede Stilling er dig tilstrækkelig bekendt, for saa vidt som vi sidder som en Lus mellem to Negle, skønt der er visse Ting, der indgyder os et ikke ringe Haab om Fred.

Eders Havnekøbmands ulykkelige Død berøvede mig Eders Brev fra ifjor, thi hvad der er sket med ham selv, derom er vi saa uvidende som nogen; afhold dig derfor fra Undren over, at jeg ikke nu giver Svar derpaa. Jeg frygter, at denne Hændelse har berøvet mig en usædvanlig Skat af vore Oldsager, som af dig var sendt hertil; men ogsaa disse Ting maa tages i Sammenhæng med den fælles Ulykke, saa at vi kan affinde os med dem paa en Gang. Indlagte Brev bestemt til Hr. Arngrim [Jonsson] beder jeg dig omgaaende besørge, saa at jeg om muligt kan faa Svaret gennem Eders Købmand, thi ingen af vore Skibe sejler dertil. Hr. Biskoppen vil ikke nægte dig sin Bistand i denne Sag. Jeg har for nogle Maaneder siden skrevet til ham gennem vor Erlendur [Olafsson], som jeg mener har besørget alting behørigt. Hils ham skyldigt og bed ham lade Omsorgen for vor Thorsteinn [Illugason], den meget hæderlige Yngling, ligge sig paa Sinde. Lev vel.

København, den 1. Juli 1645.

(W I 326).

1333. (Ep. 276). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

18.7.1645.

Det Eksemplar af den nyligt af mig udgivne kommenterede Saxoudgave, som jeg her sender, beder jeg dig venskabeligst om, at du paa mine Vegne med al sømmelig Ærbødighed lader overrække til den berømmelige Mand Hr. de Thuillierie, fransk Udsending, og det ved første givne Lejlighed, navnlig for at ikke Moltichen skal komme os i Forkøbet ved ubetimelig Overrækkelse af et andet Eksemplar. Men finder du det bedst, kan du ogsaa beholde det hos dig indtil den berømmelige Helts Ankomst, som vi daglig oppebier med stor Længsel.

Jeg betvivler ikke, at du ligeledes ret nøje har gennemset mine Fortaler og Noter. Derfor beder og bønfaller jeg dig for vort Venskabs Skyld om ærligt at meddele mig det, hvis du har bemærket noget, som bør anmærkes. Hvis der ogsaa foreligger noget om Fredens Genoprettelse, beder jeg dig ikke fordølge det for mig.

Lev vel, bedste Ven, og bevar mig i dit Venskab.

Sorø, den 18. Juli 1645.

1334. (Ep. 873). *Fra Isaac Lapeyrère i Kristianopel.*

21.7.1645.

(31.7. ny Stil).

For at du, min Worm, kan vide, at det ikke har været tom Snak, naar jeg har forudsagt dig mit: Søg Freden! Saa fryder jeg mig nu over at kunne love dig den affattet med vor høje Hr. Gesandts Ord og i hans Navn. Ja, du maa kalde mig Mads, om ikke hans Excellence i Løbet af ganske faa Dage har gjort den til Virkelighed. Nu drejer det sig nemlig ikke om det saglige, men om Ordene, den skal iklædes: Sagen er ganske klar! Men ogsaa for dine Mønter og ikke for Freden alene har Hr. Gesandten draget Omsorg; endelig er de blevet afleveret til ham, og hans Excellence opbevarer dem til dig, saa snart han vender tilbage til København, efter at Freden er gennemført.

Dette er, hvad jeg med faa Ord berører for dig; indtil du har set Freden selv anbragt for dine Øjne, har berørt Mærkerne af de Saar, den har modtaget, og indtil jeg kan anklage dig som Mand af liden Tro. [Joh. 20,27—29].

Lev imidlertid vel, min Worm, og vær min Ven.

Kristianopel, den 31. Juli Aar 1645, gregoriansk.

1335. (Ep. 874). *Fra Samme.*

28.7.1645.

(7.8. ny Stil).

Elskværdigste Worm! Modtag nu her de gothiske Bogstaver, du har bedt mig om, indskrevet paa den Pyramide, som er i Abbediet Beaulieu nær ved

Byen Les Loches i Omegnen af Tours i Frankrig. Du vil erfare, at de Tegn, du troede var de reneste, reneste Runer, er pseudo-gothiske. Vor Ven (nemlig min, din og Bourdelots), Hr. du Buisson, har paa Fagets Vegne opsøgt det Abbedi for at tage den Pyramide i Øjesyn og undersøge Skriftegnene, som han med trofast og kyndig Haand har afskrevet. Du maa vide, at han er en Mand af mere end sædvanlig Smagfuldhed, der erkender Figner som Figner og betegner som Figner, hvad han ved er Figner.

Fredens Sag er nu lige paa Trapperne, og Freden vil efter min Formening blive sluttet i Løbet af denne Uge. Jeg ønsker, at du kan sove paa begge Øren, tryk med Hensyn til denne Sag; ogsaa den berømmelige Hr. Gesandt beder dig gøre dette og lader dig mangfoldigst hilse.

Vi lever som Kæmper, og for en Gascogner betyder dette: Vi drikker. Drik du ogsaa tæt, min Worm, samt lev længe og godt. Lev vel.

Kristianopol, den 7. August, gregoriansk Stil, Aar 1645.

1336. (Ep. 128, BA 198). *Til Thorlak Skulason paa Holar.* 29.7.1645.

I Aar i Juli Maaned kom endelig Eders Købmand Herman Willer tilbage til os; vi havde simpelthen troet, at han var omkommet. Men han bragte ikke andet end dit Brev. Han hævder, at alt er gaaet tabt ved Skibbrud, men at han var svømmet iland og havde overvintret paa Island. Jeg er derfor meget smerteligt berørt over at se mig berøvet den Hjælp, jeg skulde have af den islandske Bibel og de andre Ting, som jeg havde bestilt hertil. Det er altsaa for den gode Vilje, jeg maa sige mange Tak; den har det skete jo ikke berøvet mig, skønt en uheldig Skæbne har berøvet mig denne Lykke.

Gid jeg maa erfare, at de tilsendte Lægemedler har hjulpet dig efter Ønske; hvis der har været noget af dem, som har gavnet dit Helbred, lykønsker jeg mig dertil; sig til, hvis du yderligere savner noget, saa vil jeg ikke svigte med gode Raad. Thi jeg ønsker, at Gud maa bevare dig frisk til din høje Alderdom til Frelse for sin Kirke og til Gavn for din Familie — samt mig til Glæde; thi nu har jeg sandelig kun faa blandt Eders Landsmænd, med hvem jeg er ivrig efter at veksle Breve.

Hvis der er Mulighed derfor, beder jeg dig, om du kan sende mig fire Par Strømper: Til mig selv, min Hustru og mine to Børn paa 14 Aar; jeg betaler gerne Prisen næste Aar.

Jeg er stærkt optaget af Eders Bibel, men send den ikke, medmindre du samtidig angiver Værdien, for at jeg kan vide, hvad jeg skal give igen næste Aar, hvis da Gud skænker Liv og Helbred.

Nu tændes da det bedste Haab om Fred, saa vi haaber, den vil blive sluttet

i Løbet af faa Dage; Gud lytte i Naade til vore Bønner og bevare dig meget længe i Live og uskadt.

København, den 29. Juli 1645.

(W I 327).

1337. *Til Wilhelm Lyser i Wittenberg.*

31.7.1645.

Min Svoger Henrik Motzfeld overbragte rigeligt med Hilsener fra Eder. Paa hans og hans Forældres Vegne takker jeg, fordi du har taget dig af ham. Den franske Udsending har i et Brev bebudet mig snarlig Fred. Han er en stor Ven af Videnskabsdyrkere.

(W I 327).

1338. (Ep. 527). *Fra Henrik Køster i Nykøbing F.*

1.8.1645.

Da der byder sig en Anledning til at sende et Brev, vil jeg opfylde mit Hverv med en Hilsen, skønt jeg ikke har noget at skrive undtagen det forslidte: Jeg haaber, du har det godt. Jeg har det ved det gamle og døjer med et ustadigt, vaklende og svigtende Helbred, der den ene Dag opfører sig som en Moder, den næste som en Stifmoder, paa Grund af den vedholdende Mavelidelse, hvormed jeg undertiden slutter Vaabenstilstand, men næppe tør haabe paa Fred. Lægemidler holder jeg mig fra og bekæmper saa godt som udelukkende Sygdommen gennem min Levemaade; ind imellem synes jeg at have skaffet mig af med den: Men som en Antæus faar den friske Kræfter og rejser sig atter, ligesom den kendte Ild i Ætna (jeg har engang set den!) har sine Afbrydelser, og naar man tror, at den har raset ud, vender den tilbage fra de Vener i Mesenteriet, som (for at tale med Lipsius) er forgiftede. Dit kloge Raad, som du meddelte mig udførligt for to Aar siden, har den hovedkuld's Flugt fra Jylland aldeles berøvet mig sammen med andre mig saa kære Skrifter. Gud gengælde den troløse Fjende efter Fortjeneste!

Jeg er ivrig efter at vide, om Dr. Sperling efter sit Løfte har talt med dig om den norske Plante kaldet Orbin, som de dersteds, efter kongelig Majestæts Beretning, bruger i Salater. Ligesom ogsaa hvad du mener om Vandet fra Helene Kilde: Thi jeg hører, at de københavnske Lægers Dom derover er blevet æsket. For ikke længe siden skrev Dr. Sperling til mig derom, at han i afvigte Uge modtog et Kongebrev og et Glas fuldt af Vand fra St. Helene Kilde, omtrent seks Pund, for at han skulde finde ud af, hvad det indeholdt, og da han gjorde det og inddampede det ved Destillation, fik han en ganske lille Mængde Saltjord, næppe af en Skrupels Vægt, levnet paa Bunden; sørg for, at jeg faar at vide, om den var sodaholdig eller af anden

Natur, især hvis enten du eller en anden har gjort Prøve med en større Mængde deraf. Iøvrigt udbreder man her vidunderlige Frasagn om dens Kræfter og Egenskaber.

For ikke længe siden skrev Hr. Biskoppen i Skaane, Dr. Winstруп, til mig, at han igennem Udvælgelse ved Domkapitlet, som vi kalder det, paa mine Vegne havde byttet Nybølle-Præbendet, der var ledigt siden [Peder] Galts Død, med mit Kanonikat Karup, en fattig og ringe By; det var efter Hr. Willich Westhofs Raad. Jeg afventer din Dom derover: Hvorvidt du tør stole paa, at de skaanske Egne, og især vore Kapitelsgodser, i Løbet af nogle Aar vil genvinde deres fordums Blomstring, dersom den guddommelige Mildhed atter vil skænke os Fred, idet de paa sørgelig Maade er hærget af de nærboende Harpyier og troløse Fjender.* * *

Det er dig uden Tvivl nu bekendt, at min Svigersøn [Johs. Reinboth], som sætter stor Pris paa dig, er udnævnt til Superintendent og Præst hos Hertugen af Holsten, og at han nys afvigte 23. Juli — om jeg ikke tager fejl — i Rostock har erhvervet Titel af Doktor i Theologien. Hvem der skal blive hans Efterfølger som Provst i Haderslev, derom hersker der dyb Tavshed hos os. En og anden har her fortalt mig, at en gammel Modstander af dig ved Navn Pfeiffer ønsker Forfremmelsen. Min ældste Søn meddeler dig skyldigst mangfoldigst Hilsen fra Prøjsen. Lev vel.

Nykøbing, den 1. August 1645.

1339. *Testimonium for Hans Kristensen Trochmann.*

7.8.1645.

Johannes Christiani Trochander blev immatrikuleret i Juli 1641 [fra Slagelse Skole]. Han har i et Aar været Rektor i Falkenberg og har theologisk Attestats.

(W I pag. 63).

1340. (Ep. 875). *Til Isaac Lapeyrère i Kristianopol.*

8.8.1645.

Skønt jeg havde besluttet at oppebie din Tilbagekomst til os og personlig forhandle med dig om de tilsendte Ting, saa har jeg dog fundet for godt at slaa to Fluere med et Smæk [Cic. Ad fam. VII, 29,2] og besvare dine to Breve med dette mit ene, fordi jeg skønner, at din Tilbagekomst vil indtræffe senere end formodet.

Hvad du lover med Hensyn til Fred, kunde ikke være andet end meget kært, men formaade dog ikke at ramme mig saa dybt i Hjertet, at jeg afsvor [den vantro] Thomas, men jeg vedbliver som en Johannes at forblive, hvor jeg er [Joh. 21,23], ikke fordi jeg nærer Mistro til den ophøjede Hr. Gesandt

eller Eder andre, men fordi jeg frygter, at denne saa retsindige Stormand ud fra sit eget Sind (som er retsindigt, ædelt og ivrigt for Fred) maaler Svenskerne, som ikke kender til Renhjetethed, som ikke pønser paa andet end Rænker, Svig og Brud paa Ret og Billighed, hvor blide Fløjtetoner de saa end lader lyde. Nu, da efter Eders Formening alt er gennemført efter Ønske, saa finder de i det skrevne en Tøddel, som støder dem an, eller ogsaa vil de, medens I forhandler om det foreliggende, imidlertid besætte en ny Provins, hvorved alt bliver frugtesløst og omsonst; saa skal der forhandles paany, og paa den Maade trækker de Tiden ud, lige til de har bemægtiget sig alt efter Ønske. Min Opfattelse bygger paa ikke uvæsentlige Bevæggrunde. Vor Stad bliver fra den ene Side belejret af en stærk svensk Flaade, fra den anden af en nederlandsk; begge er de rede til List og Vold. Deres Hær har nærmet sig Malmø og har hærget alt paa deres Vej gennem hele Skaane. Er det mon denne hersens Tvillingfred? Endnu udbryder jeg med Thomas: »Medmindre jeg ser og berører, vil jeg ikke tro!« [Joh. 20,25]. Naar de er allermest kælnе, stikker de mest. Men hvis du var tilstede, kunde jeg frimodigere udgyde mit Sind i dit Bryst, end et Brev nu gør det muligt.

For det tilsendte Brev fra Hr. du Buisson siger jeg saare mange Tak. Denne unge Mand har ydet os en fortræffelig Bistand, som han ikke skal komme til at fortryde; ikke blot mit, man manges Sind har han derved befriet for en Tvivlraadighed, som navnlig plagede mig saa stærkt, fordi jeg hidtil ikke har kunnet faa nogen til at hjælpe mig med Erhvervelsen af dette berømte Mindesmærke. Jeg erkender, at Quercetanus [André Du Chesne: Les Antiquités et Recherches des villes, châteaux etc. de toute la France, Paris 1610, 8°] har ført os paa Vildspor, maaske ikke med Vilje, men vildledet af andres Beretninger. Hvis du skriver til ham, beder jeg dig hilse ham skyldigt og ialtfald paa mine Vegne sige ham saa mange Tak. Midt i Fædrelandets almindelige Skibbrud vil jeg taalmodigt afvente, hvad den højeste Gud har besluttet at lade vederfares os. Lev I da imidlertid ogsaa paa Gascogners Vis, og hav det godt.

København, den 8. August 1645.

(W I 327).

1341. (Ep. 528). *Til Henrik Køster i Nykøbing F.*

17.8.1645.

*Vor fælles Ven Magister Marcus [Christensen Humble] har leveret mig dit Brev. Det gør mig ondt, at du endnu trækkes med et svageligt Helbred; ogsaa mit er sandelig ret vaklende. Jeg har længe været plaget af den her i Landet udbredte Brystkatarrh med stærk Hoste og har endnu ikke kunnet

komme over den sidste Rest deraf. Den synes mig at true med Ulykke, da den er upaavirket af sædvanlige Lægemedler, og andre Folks Sager ikke lever mig Ro til at sørge for mit eget Helbred.*

Om Planten Orbia har jeg hidtil slet ikke modtaget noget fra Sperling. Kongelig Majestæt har sendt hver enkelt af Lægerne et Glas med Vand fra Helene Kilde, for at de hver for sig skulde udtale deres Mening derom; men enhver var overstrømmende i sin Mening. Jeg fandt intet deri undtagen en Slags Mergel blandet med Okker; heraf vil du selv let kunne slutte, hvad det kan yde. Der udspreedes mange Ting om de Mirakler, som sker der; men af dem, som jeg har truffet her, der har brugt denne Kilde, har jeg endnu ingen set, som kunde sige, at han var blevet helbredet deraf.

Ligesom du lykønsker mig til Vram-Præbendet, saaledes gør jeg Gengæld med Nybølle. Hvad vi faar, er slet og ret Navnet, under hvilket der nu kun skjuler sig liden Rigdom. Om der snart kan ventes noget derfra, er mig ligesaa ukendt som dig.

Om Forfremmelsen af din Svigersøn vidste jeg aldeles intet iforvejen. Jeg lykønsker dig og ham. Jeg beder dig hilse ham skyldigst fra mig, naar du skriver. Om hans Efterfølger hersker der dyb Tavshed hos os.

Nu raaber alle her op om Fred, og det er sikkert ikke det rene Mundsvejr, da ogsaa den berømmelige franske Udsending [Thuillierie] har antydnet det for mig i et Brev; ogsaa hidsendte Papirer godtgør det; men eftersom Fjendernes Rænker er mig bekendte, vil jeg være en vantro Thomas, indtil jeg har hørt Guds Ords Tjenere takke fra Prædikestolen for den genvundne Fred.

København, den 17. August 1645.

(W I 328).

1342. (Ep. 98). *Til Johan Rhode i Padua.*

18.8.1645.

Dit Brev, skrevet i Padua 16. Marts, modtog jeg ikke før 1. August. Uden Tvivl er det indtil da blevet liggende i Basel, hvor jeg erfarer, at Brødrene Fuiren og Thomas [Bartholin] er blevet opholdt.

Med kongelig Majestæts Tilladelse har jeg gennem en kyndig Maler modtaget medsendte Grundtegning af de Ovne, der er indrettet til Udklækning af Kyllinger. Jeg sender Tegning af to; det er fordi vor Majestæt fornødig paany har incladt sig paa samme Forsøg, skønt ikke med særlig gunstigt Resultat. Den første, som er betegnet med latinske Bogstaver, gav det ønskede Resultat. De til Indretningen hentydende Enkeltheder skal jeg afmærke tydeligere med Tegn.

A. Afbildning af den første Ovn aaben. B. Trækhullet med dets Træventil,

hvormed man plejer at regulere og moderere Varmen. C. Ovnens indre Maal. D. Dens firkantede Munding, hvori anbringes E. Kobberristen fyldt med smaa Stykker Trækul. Og endelig (betegnet med Bogstavet F.) Trælaagen, hvormed den lukkes; den er paa Indersiden beklædt med Kobberplader og paa Ydersiden støttet af en drejelig Stok. G. I selve Ovnens Hulrum ses først en Træskive, som i Midten er forsynet med en Akse, saa at den nemt kan drejes rundt, for at Vogteren bekvemt kan berøre og vende hvert enkelt Æg med Haanden. Paa Skiven ligger H. en Pude af Silketøj stoppet med bløde Hønsfejjer; paa den anbringes de Æg, der skal udruges, og tilsidst dækkes de af I. en anden lignende. K. Samme Ovn lukket og iorden til Ud-klækning.

Den anden Ovn er mere indviklet og bestaar af en dobbelt Hvælving α Et Hul bestemt til at tage Asken ud af. β Ildstedet med Risten; den lukkes af en lille Kobberlaage. γ Aabningen til den første Hvælving eller Bue, hvori Skiven, Puderne og Æggene — ligesom i den første Ovn. δ Den anden Hvælving, som omslutter den første og er til at holde paa og beskytte den Varme, der sendes i Cirkulation fra Ildstedet. ϵ Huller, hvorigennem Varmen fra Ildstedet sendes ind i den anden Hvælvingens Omkreds. ζ Mellemrum, hvori der er Varme. η Trækhullet, hvormed Varmen reguleres, anbragt paa den modsatte Side af Ovnen.

Ovnens Højde er 9 Fod, Bredder og Dybde 5. Pudene holder 2 Fod i Diameter. Dette er, hvad jeg mener, I bad om.

Udg. 1751:

[*Disse Figurer fandtes intetsteds i Worms Papirer; ellers skulde vi ikke have undladt i dette Brev at vedføje en kobberstukken Gengivelse deraf.*]

Jeg beder dig skyldigst hilse Vesling fra mig med redebont Tilsagn om Tjenester. Jeg ejer hans lærde Kommentarer til Alpinus saa vel som hans anatomiske Skrift, som i høj Grad har vundet de lærdes Bifald. Gid din Scribonius og de øvrige Ting, vi venter paa, snart maa komme frem, for at vor ivrige Forventning kan tilfredsstilles.

Da jeg havde vist vor fortræffelige franske Gesandt de Thuilleries, hvor højt du i din Bog om Traaden sætter ham, skænkede han mig en udmærket Samling af romerske Mønter, som jeg opbevarer blandt mine Sjældenheder. Ved denne Mands Hjælp straalere os endelig den længe ønskede Fred imøde, skønt den er haard: Gud give, den maa blive langvarig for os.

København, den 18. August 1645.

(W I 329).

1343. (Ep. 277). *Til Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

19.8.1645.

Besvarelsen af dine to seneste Breve har jeg opsat indtil nu, dels fordi jeg dagligt havde ventet den berømmelige Hr. Gesandts Tilbagekomst til os — og jeg har sat mig for selv at overrække ham Bogen — dels fordi jeg ikke havde noget sikkert at skrive med Hensyn til Freden. Men nu er jeg ikke i Tvivl om, at du allerede har erfaret, ved hvilket afgørende Vendepunkt vore Sager staar. Skønt den svenske Flaade ikke foretager sig noget fjendtligt, bliver den liggende paa samme Sted som hidtil, og ligeledes den nederlandske. Vi venter daglig vore Udsendinge; men endnu synes dog ikke alt, hvad der tager Sigte paa Fredsslutningen, at være tilendebragt, for saa vidt som Fjenderne ikke trækker sig tilbage, og de offentlige Takkefester i Kirkerne opsættes.

I dine Indledninger har jeg ikke bemærket noget væsentligt, som havde Anmærkning behov; men i disse Dage er jeg stødt paa et meget smukt Haandskrift, som omhandler forskellige Ting angaaende danske Forhold, og hvis Forfatter synes at stille sig i Modsætning til din Saxo; thi straks i Begyndelsen har jeg blandt andet bemærket følgende:

Saxo har paa flere Steder anlagt sit Værk vidtløftigt, og mange af de Ting, som siges, er mere bestemt til at tage sig ud end til at søge den historiske Sandhed, og hans Stil er altfor dunkel baade paa Grund af mange Gloser og forskellige Digte, der falder Eftertiden fremmede; derfor fremstiller nærværende lille Skrift, som er uddraget af hin, i ligefremme Ord de betydeligere Begivenheder, som er beskrevet deri, men med Tilføjelse af nogle, som er hændt efter Udgivelsen af nævnte Værk.

Hvem Forfatteren er, ved jeg ikke, ej heller fik jeg tilstaaet Bogen for mere end ganske kort Tid. Blandt andet er jeg i samme Haandskrift stødt paa *Witherlag* affattet paa Dansk, samt andet bemærkelsesværdigt. Han, som viste mig Bogen, hævdede at det ikke var hans egen, men turde under Eds Forpligtelse ikke aabenbare, hvis det var. Jeg ved ikke, om du nogensinde har set den.

Lev vel. Jeg beder dig hilse Johannes Meursius fra mig; naar Hr. Gesandten er vendt tilbage, kan han vente Svar fra mig.

København, den 19. August 1645.

(W I 329).

1344. *Til Kardinal Mazarin.*

19.8./23.9.1645.

Paa Opfordring af den franske Udsending de la Thuillierie og Eders Klient Hr. Gabriel Naudé sender jeg hermed nogle i Danmark trykte Bøger til Eders Juliske Bibliothek.

[Overstreges: Jeg har ikke kunnet skaffe Runehandskrifter]. Fra mit eget Bibliothek tilbyder jeg et islandsk Lovskrift og den Runekalender, jeg har tydet i anden Bog af mit Skrift om Festkalendere.

(W I 330).

1345. (Ep. 278). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.* 31.8.1645.

Af den haandskrevne Krønike, som du i dit sidste Brev omtalte saa indgaaende, findes der i mit Bibliothek to Eksemplarer, tilmed nedskrevet paa Pergament. Formatet af den første Codex er stort, nemlig det, man almindeligt kalder Folio; det andet er mindre, almindeligt kaldet Kvart. Yderligere opbevares der i Eders kongelige Universitetsbibliothek to Eksemplarer af den samme Krønike, hvilke jeg tidligere har benyttet. Men, vil du sige, hvem har fortalt dig, at dine Codex'er er af samme Indhold som vort Manuskript? Det har samme Mand, som gav dig den første Meddelelse derom, nemlig Magister Jacob Bing: I et Brev fra ham blev jeg gjort bekendt med Bogens Begyndelse og Slutning, sammenholdt det straks med mine Eksemplarer og erfarede, at alt stemmer overens som efter en Snor.

Paa vor høje Hr. Kanslers Befaling vil min Kollega Dr. Ernst med det første offentliggøre nogle danske Kongers Stamtavle [Regum aliquot Daniæ genealogia et series anonymi ex vetere codice M. S. chronici cujusdam ecclesiæ Laudanensis, qvod desinit in anno Christi 1218, Sorø 1646]; den er skænket ham i Frankrig som Gave fra Du-Chêne, der havde besluttet at offentliggøre flere Bind med frankiske Skribenter, hvis han ikke var blevet forhindret ved Skæbnens Vold [Andreas & François du Chesne: Historia Francorum scriptorum ab ipsius gentis origine usque ad Philippi IV Tempora I—IV, Paris 1636, Fol.]. Saaledes samvirker alle til vort Fædrelands Forherligelse.

At du har overgivet det tilsendte Eksemplar af min Saxo til den berømmelige franske Gesandt, er jeg ikke i Tvivl om. Derfor beder jeg dig indtrængende om ved første givne Lejlighed at give mig tilkende, med hvilke Miner han har modtaget denne ringe Gave.

For øvrigt beder jeg dig af Hjertet, højagtede Svoger, leve vel og have det godt.

Sorø, den 31. August 1645.

1346. *Testimonium for Jacob Marcussen Boldevin.* 2.9.1645.

Jacobus Marquardi Boldevin blev immatrikuleret i Juli 1641. Han har undervist og har theologisk Attestats. Er kaldet til Præsteembede.

(W I pag. 63).

1347. *Testimonium for Hans Pedersen.*

16.9.1645.

Johannes Petri ... opidanus blev immatrikuleret i Juni Maaned 1642 [= J. P. Lollandius fra Odense Gymnasium]. Han har theologisk Attestats.

(W I pag. 64).

1348. (Ep. 529). *Fra Henrik Køster i Nykøbing F.*

17.9.1645.

Jeg beder dig fortælle mig, om du har billiget Eders nys udgivne Apothekertakst, der er vrømlende fuld af Fejl? Ligeledes om du kender en Württemberger [Abraham Schopf], der for ikke længe siden kom til Jer og blev Læge? Han forhandler jo drikkeligt Flydeguld — bare det ikke er Snydeguld! [uoversætteligt Ordspil mellem *potabile* = drikkeligt og *putabile* = *putativum* = tvivlsomt]. Og forudsat at der kan fremstilles drikkeligt Guld, som kan opløses uadskilleligt, hvad mener du saa: Har du nogensinde erfaret, at denne Væske er saa sund for det menneskelige Legeme, at den med Rette kan kaldes en særlig Livets Balsam, som Kemikerne tror? Paa dette Punkt er jeg endnu som forhen en vantro Thomas, hvad saa end selv Plinius mener om Guldets Egenskaber.

Af Nyheder er her ingen, som er dig værdig, undtagen at hint besungne Naturens Lys Hugo Grotius, svensk Gesandt ved det franske Hof (og den bitreste Fjende af dette Rige!) for ikke længe siden er vendt tilbage fra Sverige, men var saa medtaget af det uhyre Skibbrud, han led i Pommern, at han i Rostock er blevet gjort arveløs til Livet og er gaet derhen, »hvorfra ej Tilbagekomst der gives« [Catull 3,12], hvorhen »den rige Tullus og Ancus« [Horats Carm. IV, 7,15] gaar, hvorhen Paulus og Adam; Liget er balsameret af de Rostockske Læger og sendt tilbage til Frankrig.

Den polske Konges Udsending med et talrigt Følge, som kom op paa 300 Personer, har passeret Rostock paa Vej for at søge en Brud i Frankrig og hente hende til Polen; men efter hvad Rygtet fortæller har han været altfor paaholden med sine Udgifter i Gæstgiverstederne. I nævnte Følge befandt sig ogsaa den polske Konges Huslæge Dr. Kneffel.

Her er vi endnu fuldt optaget med at befæste Slottet og Byen, et Arbejde, som utvivlsomt skal fortsættes adskillige Aar. Lev vel.

Nykøbing, den 17. September 1645.

1349. (BA 41). *Fra Arngrim Jonsson paa Holar.*

efter 17.9.1645.

Værdigste og ophøjede Hr. Doktor Oluf Worm, Hilsen!

Hos Forfattere, som ikke hører til de ubetydeligste, omtales ikke helt

faa, der har opgivet Aanden af overvættes Glæde og pludselig Fryd: Jeg har i de sidste tre Aar (eller saa omtrent), siden jeg første Gang fik Nys om Danmarks Vanskæbne, næppe været mig selv mægtig, men har henslæbt dette mit Liv i halvdød Tilstand; det Syn, jeg frembød for andre, har mere været som den ydre Fremtoning af et levende Væsen end af en, som virkelig ejede Livet. Næsten alle Grunde til at leve har intet betydet for mig lige indtil denne 17. September, da Rygtet om Freden i Danmark naaede hertil som en væsentlig Aarsag, næst Gud, til at jeg atter kunde drage Livsens Aande. Til denne Glædes Fuldkommengørelse mangler blot det, at jeg intet erfarer om mine Herrer Velynderes Liv og Helsen. Købmanden i Nabohavnen Skagestrand er udeblevet, og vi har helt opgivet Haabet om ham. Hos de fjernere er Forespørgsel om Breve fra Vennerne forgæves, gid de blot lever og nyder lykkelig Fremgang for deres Forhold. Jeg plages til ingen Nytte af min Gæld fra forrige Aar til min Hr. Velynder: Den skulde (efter afgiven Kvittering) betales til Hr. Velynder gennem den daværende Nabo, Købmanden Hans Simensen; men der er ikke givet mig nogen Meddelelse om den skete Betaling. Oh Smerte, oh slig Skæbnens Ugunst! Men hvis det var gaaet anderledes, havde det været min Agt at bønfalde min Hr. Velynder om at sende Ingefær og Lakrids samt en Forsyning af ren Tobak. Ingefær skal imidlertid tilberedes lidt anderledes, idet Barken skal fjernes og de store Stykker skæres ud i mindre, da de, som tilbereder disse Ting, lægger den raa Ingefær i en lille Beholder af bestemt Udstrækning. Men nu har jeg ved Tidens og andre Forholds Ugunst opgivet Haabet om alle Ting. Imidlertid har jeg til dette Brev føjet de Papirer, som jeg paa Hr. Velynders Befaling skulde udfærdige. Herom har jeg her intet at bemærke, udover at min Hr. Beskytter, som er den elskværdigste af alle, maa tage mod min gode Vilje i den Iklædning, som mine Kræfter kan yde. Og hermed beder jeg ud af et fattigt Hjerte og en raadløs Evne min Hr. Beskytter være betroet i Guds omsorgsfulde Varetægt.

I den udrindende September 1645.

Eders Excellences hengivne og dybt forbundne

ARNG. JONAS

Hvad angaar Papirerne er der bortset fra andet dette at tilføje: Om min Hr. Velynders Oprigtighed vil nedlade sig til at virke som Forbedrer af Skrivefejl (til hvilke jeg er saare tilbøjelig), idet jeg selv ved Tidens Knaphed er afskaaret fra denne Opgave.

1350. (Ep. 279). *Til Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

23.9.1645.

Jeg glæder mig over, at du er fortrolig med det, som Bing ansaa for ret

sjældent. Men jeg er begærlig efter at vide, om alt, hvad der er i Bings Eksemplar, ogsaa findes i dine, ligesom hvem der er Forfatter til denne Historie.

Paa Andendagen efter den berømmelige Hr. Gesandt [de Thuilleries] Ankomst overrakte jeg ham din Saxo, som han modtog med en udtrykkelig Erklæring om sin Taknemmelighed; han bad mig sige dig Tak paa sine Vegne, og det vilde jeg forlængst have gjort, dersom jeg havde faaet en bekvem Lejlighed til at skrive til dig. Da jeg den næste Dag atter kom til ham, sagde han, at han næsten til Midnat havde været optaget af at læse den: Han roste din Flid, og kort efter fremskaffede han endnu et Eksemplar fra Moltichen for at sende det til Frankrig. Jeg mente, at han vilde overgive mig en Gengældelsesgave til dig, men endnu er han ikke fremkommet med nogen.

Man maa ganske mangle Næse, hvis man ikke kan lugte, hvad Ernst tilsigter med sine Stamtavler: Overvej nogle Bemærkninger til dem. Lev vel.

(W I 330).

1351. (Ep. 530). *Til Henrik Kæster i Nykøbing F.*

23.9.1645.

Alt hvad der var hos mig af dine Ejendele, er blevet overgivet til din Hustru [Catharina Moes], i god Behold, haaber jeg. Give Gud, at ogsaa dine Børnebørn maa kunne nyde dem i Ro og uden Forstyrrelse.

Hvorledes skulde jeg godkende den nye Apothekertakst, naar jeg aldrig har set den, før vor Moltichen viste mig den i trykt Tilstand? Den Læge [Schopf], som forhandler det drikkelige Guld, har jeg ganske vist set paa Gaden, men der bestaar intet Bekendtskab imellem os. Hvad der kan tillægges den Slags Lægemidler, ved du fra dig selv; thi denne Strid er tilstrækkeligt pustet op af Lægerne. Med dets Egenskaber kan det være, som det vil; at det under Tilberedelsen bliver uadskilleligt opløst, som du kaldet det, uden Rivning, skal jeg tro paa, naar jeg ser det og prøver det; thi jeg ved, at Antonius Anglus, hin berømte Sælger af drikkeligt Guld, har narret alle. Imidlertid bruger jeg de Ting, som vore Forfædre, støttet paa lang Erfaring, mente var sikre, sunde og paalidelige.

Vor franske Gesandt [Thuillerie] brænder af stor Længsel efter at se Guldhornet: Maaske vil han gennem andre ansøge vor prinselige Naade om at faa sit Ønske opfyldt. Han er en fortræffelig Mand, den største Beskytter af Videnskabsmænd.

Her er intet Nyt, undtagen at alle lykønsker sig til den Fred, vi har faaet,

og hvis nu Indbyggerne kan befries for Soldaterbyrden, vil de mene, at det er gaaget dem fortræffeligt. Lev vel.

København, den 23. September 1645.

Jeg sender den gentagne og forøgede Udgave af mit Katalog. Tag vel imod det!

(W I 330).

1352. *Testimonium for Rasmus Christensen.*

26.9.1645.

Erasmus Christiani Arhusiensis blev immatrikuleret i Maj Maaned 1638 [fra Køge Skole].

(W I pag. 64).

1353. *Til Jacob Madsen i Aarhus.*

2.10.1645.

Hr. Oluf Mortensen, forhen Præst i Ormslev, har bedt mig skrive dette. Du kender Sagen bedre end jeg. Hans Ønske er, at han ikke maa blive aldeles udelukket fra sit Sogn, hvorved der intet vilde levnes ham til Underhold for sig og sin fattige Familie. Han vil være lykkelig, dersom Eftermanden vilde udbetale ham noget vist aarligt. Jeg ved, at du ogsaa uden min Mellemkomst vil handle, som kristen Kærlighed byder.

Thomas Bartholin har udgivet sin Faders Anatomi.

(W I 331).

1354. (Ep. 129, BA 199). *Fra Thorlak Skulason paa Holar.*

13.10.1645.

Bøn om mangfoldigst Velfærd i vor Herre Jesus!

Berømmeligste og højtforfarne Mand og Præceptor, som fortjener al Ære og Lydighed! Næppe kan det siges, hvor behageligt det var mig at høre og erfare Budskabet baade om den genoprettede Fred i Danmark og om at I var uskadede og velbeholdne; ja, over den Glæde kunde jeg da nær komme til at glemme mit eget svæge og saa smaat nedadgaaende Helbred. De af Eder sendte Lægemedler har jeg brugt en Gang eller to, men uden den Virkning, jeg havde haabet. Men eftersom det staar fast, at dette sker efter Guds Forsyn, vilde jeg handle imod vor kristne Tro, om jeg ikke slog mig tiltaals. Thi Gang paa Gang gentager jeg disse Ord i Vorherres Bøn: Fader vor, du som er i Himlene o.s.v. — ske din Vilje! Saaledes beder jeg, og jeg beder med redebon og ildfuld Hu om, at Gud engang vil give mig en god og salig Ende paa dette kummerfulde Liv; dette bønfalder jeg om i al Ydmyghed.

For anden Gang sender jeg et Eksemplar af vor Bibel; det er mit Ønske

og Haab, at denne vil blive bragt til Eder under lykkeligere Varsler end den forrige. Iøvrigt er den Pris, du ønsker opgivet: Ingen. Thi hvis jeg ikke skal gælde som bund-utaknemmelig, bør dine mange, store og langvarige Tjenerster være mig mere værd end denne lille Gave: Jo venligere I modtager den og med jo mindre Vægning, desto kærere vil I handle imod mig.

Min Hustru sender ogsaa det Par Strømper, I angav, og vi beder begge, at I ikke agter det ringe. Etsteds i sine Privatbreve [Cic. ad fam. XIV, 9,3] raader Cicero sin Tiro til at vise Lægen Ære. Men skønt disse Ting, som sendes af mig og min Hustru, er under Lavmaal og ikke fortjener at anses for en Ære, vil Afsendernes Hensigt ikke være forfejlet, dersom I vil tage tiltakke.

Lev vel, berømmeligste og fortræffeligste Mand, og omfat mig altid fremdeles med Eders Gunst, indtil vi begge i et Liv blandt de salige kan høste rig Afrørde af vort Samkvem. Lev vel, og hav det godt.

Skrevet i Holar paa Nordisland den 13. Oktober 1645.

Jeg sender ligeledes en Sko fra et af vore Nabofolk; den er skyllet iland paa vor Nordkyst af Vind og Strøm. Som I ser, er dens S sammensyning af Birkebark og ikke uden Kunstfærdighed; ligesom et hvilket som helst Folk frembringer en Kunstner, saaledes er ogsaa Nøden Opfinder af Kunster. Hvis vort Folk havde en saa stor Mængde Birke til sin Raadighed, som hint Folkeslag, kunde maaske vi bruge dem som hine, mere af Nødvendighed end af Iver efter Legemets Pleje. Lev altid vel.

1355. *Testimonium for Niels Christensen Hjermind.*

20.10.1645.

Nicolaus Christierni Hiermindanus blev immatrikuleret i Juni Maaned 1643 [fra Viborg Skole]. Han har theologisk Attestats.

(W I pag. 65).

1356. (Ep. 839). *Fra Angelico Aprosio Vintimiglia i Venezia.*

23.10.1645.

(2.11. ny Stil).

Dit Brev, du fremragende Mand, blev mig bragt i Gaar ved den ypperlige Johan Rhodes Omsorg, just som jeg mindst ventede det. Du vil selv kunne skønne, hvor velkomment det var, thi hvem vilde det ikke være meget kærkomment, naar det kom fra en saa stor og saa elskværdig Mand? Igennem flere Maaneder har jeg gaaet og ventet derpaa og har været opfyldt af Sorg over, at min Venten var forgæves.

Det glæder mig, at du ikke har været utilfreds med mine Skærmydsler imod Stigliani, og jeg priser mig lykkelig over, at den Tid, jeg har anvendt

paa at skrive dem, ikke er spildt. Naar de falder i din Smag, kan de ikke undgaa at behage andre.

I de forløbne Maaneder er anden Del af »Nyseroden« [Il Veratro] kommet for Lyset, rettet mod samme Stigliani. Nogle Eksemplarer har jeg overdraget din fortræffelige Slægting Thomas Bartholin, for at han kunde overrække dem til dig og andre af mine Venner. I Trykken befinder sig nu »Rinaldis Skjold« [Scudo di Rinaldi], et lille Arbejde, som er skrevet i det italienske Sprog imod Overdaadighed og Overdaadighedens Tilhængere; saare mange af mine Venner føler sig fuldt overbevist om, at det ikke vil blive uvelkomment. Det Kapitel af samme, hvori det undersøges, om langt Haar er sømmeligt for Kvinder, har jeg tilegnet vor [Henrik] Fuien. Boghandleren Jacob Hertz vil sørge for, at Vennernes Eksemplarer sendes til Moltichen. Fra ham vil I modtage dem. Der er ingen Grund for dig til at have Besvær med at sende dine øvrige Værker til mig. Fra Boghandlerne har jeg nu skaffet mig de danske Mindesmærker, Festkalenderne og Runeskriften; Hesiodus har jeg ikke kunnet finde; dog beder jeg ikke om den fra dig; lev vel og vær fremdeles min Ven, som du er begyndt.

Venezia, den 6. November 1645.

Din meget hengivne Fra Angelico Aprosio Vintimiglia af Augustinerordenen.

1357. (Ep. 707). *Til Thomas Bartholin i Basel.*

28.10.1645.

Skønt jeg aldeles ikke, siden I ankom til Basel, har faaet noget Brev fra Eder, hvorpaa der er paalagt mig nogen Nødvendighed at svare, saa har jeg dog ikke kunnet afholde min Pen fra at bringe Forstyrrelse i Eders alvorlige Forretninger, idet jeg dog vidste, at I endnu var optagne, og da der er Ting, som angaar dit Vel.

Der er to Professorater ledige hos os, det ene i Veltalenhed, det andet i »Elegantia« [d.v.s. Filologi]. Førstnævnte søger din Broder Bertel, som jeg haaber faar sin Ansøgning bevilliget. Sidstnævnte har ikke en eneste Bejler, men jeg haaber højligt, at det vil blive skænket dig som din Brud. Hvis du er enig med mig heri, raader jeg dig til hurtigst muligt at begive dig hertil. Om denne Sag har jeg forhandlet med vor høje Hr. Kansler; han er dine Bestræbelser meget bevaagen og savner intet andet end din Nærværelse, for at ikke Universitetet skal lide Skade ved altfor lang Venten. Jeg har givet mit Ord paa, at du vilde være hos os inden næste Foraar: Sørg for ikke at lade mig i Stikken, thi det er i højeste Grad i din Interesse. Jeg har vist ham din fra Palermo tilsendte Fortegnelse over de Bøger, som er skrevet og udgivet af dig; jeg har tilføjet, at du snart personlig vilde overrække ham sidste Ud-

gave af din Faders Lærebog dediceret ham; for faa Dage siden modtog jeg et Eksemplar deraf fra Amsterdam. Da jeg trængte ind paa ham for at faa ham til at godkende Anbefalingen af dig, kunde disse Ting ikke undgaa at aftvinge ham følgende Ord: Den, som i den Grad anbefaler sig selv, er værdig til Anbefaling.

Min Travlhed forbyder mig at skrive mere. Lev vel og skynd dig. Hils skyldigst [Johan Caspar] Bauhin, paa hvis meget venskabelige Brev jeg svarede for et Aar siden, men jeg ved ikke, om mit Brev er blevet ham bragt under disse urolige ydre Forhold. Jeg hilser ogsaa min Henrik Fuiren venligt, samt Brødrene. Om jeg nu bør lykønske Eder til Doktorværdigheden, ved jeg ikke, men fortæl mig det, hvordan det saa end ligger, og jeg ledsager Eders Bestræbelser med gode Ønsker.

(W I 331).

1358. *Testimonium for Morten Olufsen Møller.*

29.10.1645.

Martinus Olai Mollerus blev immatrikuleret i Juni Maaned 1642 [fra Odense Gymnasium]. Han har theologisk Attestats.

(W I pag. 65).

1359. (Ep. 845). *Til Gabriel Naudé i Paris.*

28.10./9.11.1645.

Forlængst vilde jeg have besvaret dit meget venskabelige Brev, hvis jeg ikke fra den berømmelige Gesandt de Thuillerie havde bragt i Erfaring, at du var søgt til Italien og ikke vilde vende tilbage inden hans Hjemkomst til Frankrig. Det har altsaa ikke været muligt at faa nogen bedre Skrivelejlighed end med denne berømmelige Mand, hvem vi, næst Gud, skylder vor Lykke og vor Fred, og som er dit Navn meget bevaagen samt min særlige Velynder. Jeg tror bestemt, at en saa stor Mand er os sendt som en Velgerning fra Himlen; under utroligt Besvær og til Skade for sit Helbred har han med saadant Held mildnet de fra begge Sider forbitrede Sind, at begge Parter nu har opnaaet noget, for hvilket de kan lykønske sig til hans Behændighed.

Iøvrigt kan jeg ikke andet end takke i højeste Grad for din saa overvældende Hengivenhed imod mig, og skønt jeg kun fra faa forventer saa elskværdig en Dom om mine Bestræbelser, vil det dog være mig tilstrækkeligt, at mit Arbejde alene finder Anerkendelse hos Naudé, en Mand af saa stor Berømmelse og saa skarpsindig Dømmekraft; dette Arbejde er rigtignok kun blevet forsøgt af faa og hidtil ikke ført saa vidt af nogen anden. Men især lykønsker jeg mig, fordi der gennem mig er tilfaldet den ophøjede Hr. Kardinal [Mazarin] noget kærkomment. For fremdeles at bevare en saa stor

Fyrstes Naade imod mig, sender jeg gennem Hr. Gesandten (foruden de islandske Love skrevet paa Pergament og vort middelalderlige Kalendarium, hvorom jeg ved anden Lejlighed har skrevet til dig) tillige de samme paa Træ med Runebogstaver skrevne Kalendere, som jeg har beskrevet i 2. Bog Kapitel 3 af de danske Festkalendere, og jeg tilsiger fremdeles min Bistand med at opsøge flere Ting af den Art, saafremt jeg skulde faa nys om, at disse er den høje Hr. Kardinal velkomne. Vi har nu antaget en ung Islænding [Stefan Olafsson], som skal afskrive Edda efter mit Eksemplar og oversætte den til Latin, da det er en overordentlig sjælden Bog og meget vanskelig at forstaa, og da ejheller et gammelt Haandskrift deraf let kan fremskaffes.

Hvis jeg faar Lejlighed til at kysse det lovede Portræt af Hr. Kardinalen, vil jeg nedlægge det blandt mine Sjældenheder som et fremragende Pant paa Gunst og Velvilje, og jeg skal ydmygt bestræbe mig for at ære saa stor en Gavmildhed paa alle mulige Maader. Sikker paa din Kærlighed tilbyder jeg ham imidlertid de mest redebønne Tjenester. Lev vel.

November 1645.

(W I 331).

1360. (Ep. 903). *Fra Johannes Vesling i Padua.*

6.11.1645.

(16.11. ny Stil).

Berømmeligste Mand! Jeg svævede i Uvished om, hvorvidt vor meget gode Ven Rhode udnyttede din Elskværdighed paa rette Maade ved mere end een Gang at skaffe dig et Utal af Besværligheder for min Skyld. Men saa gav du mig atter Ro i Sjælen i dit sidste Brev til ham, hvori du baade fuldtud har godtgjort din Kærlighed til Rhode og ligeledes i høj Grad har bundet mig til dig ved din Velvilje. Jeg vilde derfor føle det som en Utilbørlighed, om jeg nu tilbageholdt min Taknemmelighed. For saa vidt som jeg nu ikke kan vise den ved Gengældelse, vil jeg dog i Øjeblikket give den Udtryk og i højeste Grad nære den. Jeg vilde tilføje en uendelig Tak; blot den himmelske Miskundhed maa tillade engang at fuldføre, hvad jeg har under Hænder af paabegyndt Arbejde. Thi jeg vil bestræbe mig for, at baade du, berømmelige Worm, og den kongelige Majestæt vil erkende, at jeg ikke har været uværdig til, at I har glædet mig med et Tegn paa Eders Snille.

Jeg sender meget skyldig Hilsen til den fremragende Mand Otto Sperling, den kongelige Botaniker, som for længe siden var min Husfælle. Naar Mindet om Musernes stille Virkestunder offentligt genopfriskes, er jeg sikker paa, at han vil huske mig. Lev lykkeligt.

Padua, den 16. November 1645.

1361. (Ep. 99). *Fra Johan Rhode i Padua.*6.11.1645.
(16.11. ny Stil).

Herlige Mand, du mest retskafne blandt Venner! Det er næppe muligt at udtale Formodning om, hvad det er, som har medført saa lang Tids Forsinkelse af mit Brev, medmindre det da skulde være Arbejdsfolkene [= Bogtrykkerne], over hvis Træghed med Offentliggørelsen af Bogen om Enhjørningen [Thomas] Bartholin, hvem jeg havde overladt Brevet, følte sig meget plaget, skønt ogsaa jeg som Nabo havde paataget mig Hvervet som stedfortrædende Deltager i Tilsynet.

Men ved din Hurtighed og forbavsende Nidkærhed har du ikke blot gjort dig mig, men tillige vor Vesling i særlig Grad forbunden. Den Velgerning vil du til sin Tid se stillet i det rette Lys, naar hans igangværende Arbejde bliver offentliggjort. Han vil yde det, bogstavelig talt, kongelige Snille tilbørlig Anerkendelse, men heller ikke din Virksomhed for Videnskaben vil han forbigaa; blot du yderligere kunde angive det Aar, i hvilket det Kunstværk tog sin Begyndelse — og gerne med større Hast end vi tør haabe paa! Thi til sine offentlige Hverv (som han bestrider med Smag og Omhu) vier han altid sin første Omsorg. Rent bortset fra, at der ofte fra Byens Side rettes Bønner til ham om udstrakt Bistand, saa at der levnes ham liden eller ingen Ro til private Overvejelser. Det kan han rigtignok forvente efter Sommeren, men en som den sidste med dens usædvanlige Varme gør undertiden hans hæderlige Bestræbelser til Skamme. Ikke desto mindre har han forøget det anatomiske System med nye Billeder taget efter Naturen; men da de var blevet stukket i Kobber, bestemte han sig til yderligere Efterprøvelse, indtil han havde gennemgaaet det øvrige, der havde faaet en ublid Medfart af Bogtrykkerne. Disse Individuer havde i Frankfurt et saadant Hastværk med Arbejdet, at de ikke engang skaanede mit Epigram, som de med en taabelig Rettelse berøvede enhver Ynde. Men efter anden Bearbejdelse vil du finde Bogen langt smukkere og nøjagtigere end den første.

»Balsams Frigivelse«, som blev rost af de lærde, har vor [Peder] Roch fremskaffet efter min Anvisning, men ogsaa Saften selv, der var mig bekendt fra en fransk Apotheker, har han forlængst bragt mig fra Ægypten; en lille Smule af den opbevarer jeg blandt mine Kostbarheder; Størstedelen er af Vesling blevet sendt til Rom til Pavens Læge Baldus.

Du bærer utvetydigt til Skue, hvad du mener om Scribonius. Jeg har paa rede Haand et dobbelt Eksempplar, som er udarbejdet med ikke ringe Omhu; men jeg har endnu ikke faaet at vide, hvad Bartholin, [Hans] Mule, [Laurits Jensen] Bording, som er udmærket inde i Sagen, samt hvad Reinstius med sin Myndighed hidtil har foretaget over for Elzevir. Jeg vil endnu engang gaa

løs paa Manden med et Brev. Hvis han vakler, vil jeg slaa min Lid til Raphael du Fresne's ikke helt ringe Løfter; han har fornylig tilbudt mig straalende Betingelser, da han havde undersøgt Arbejdet, hvad det saa ellers er værd. Han forestaar det kongelige Trykkeri og var fordem min Omgangsfælle hos Familien Thuillier, i hvis Hus jeg kom i Venezia paa Grund af det nære Venskab med Gaffarellus. At dit Pinakothek er blevet forøget med fortræffelige Mønter ved hans Gavmildhed, lykønsker jeg dig saa meget desto mere til, som adskillige er kommet til ham fra Storsenatoren Molinus' Arvinger ved en venetiansk Raadsherres Omsorg, hvilket jeg i min Afhandling heller ikke har ment at burde skjule for Efterverdenen. Jeg glæder mig rigtignok over, at Freden er tilvejebragt ved en saa stor Mands Virksomhed. Men jeg kunde ønske ham mindre partisk. Jeg erkender, at Hensynet til det fælles Bedste er Fredens Grundvold, men hos energiske Naturer er Tavshed efter en tilføjet Krænkelse ikke Tegn paa Taalmodighed, men paa at han pønser paa Hævn. Men nu vil jeg ikke længere udveksle saa dybe Tanker med dig: En enkelt Fred er mægtigere end utallige Triumfer.

Jeg lykønsker til, at Bartholinerne er givet Eder tilbage. Jeg har ivrigt anbefalet Thomas og Henrik Fuires til Stupanus og Bauhin. Og for Venerne [Niels] Foss' og Stougaards altfor tidlige Bortgang henter jeg ikke ringe Trøst derved, at der derigennem aabnes Vej for nye Hædersbevisninger fra Fædrelandets Side for hines Fortjenester. At disse maa vinde og vare, ønsker jeg for Eders Familie.

Lev vel og hils mangfoldigst de talrige Kolleger, som interesserer sig for mig.

Padua, den 16. November 1645.

(Ny k.S. 2089,4°)

1362. (Ep. 876). *Til Isaac Lapeyrère i Stockholm(?)*.

9.11.1645.

Hovedindholdet af Ansøgningen fra den akademiske Forsamling er følgende: Under Straf af evig Forbandelse skyldes der aarlig fra de hallandske Kirker til dette kongelige Universitet 68 Imperialer og en Ottendedel. Vi Professorer er under hellig Ed forpligtet til at bevare denne Sum uantastet sammen med Universitetets øvrige Indkomster og Rettigheder og efterlade den ubeskaaret til vore Efterfølgere. Da disse Indkomster hverken tilfalder Kongen eller Riget, men os og Universitetet, og man er kommet overens om, at de enkelte Stænder skal bevare deres Ejendom ubeskaaret, haaber vi, at hendes Majestæt den svenske Dronning ikke vil være mere ubillig mod os end mod dette Riges Adel og nedkalde Guds Vrede og en evig Forbandelse over sig og sine Undersaatter ved at tilvende sig en saa ringe Sum. Vi haaber,

at den høje Hr. Gesandt, vor velvillige Beskytter, vil fremstille alt dette saaledes, at dette kongelige Universitet beholder sine Rettigheder uantastet, og at vi faar Anledning til at indføre et saa herligt Navn i vore Aarbøger, til dets evige Hæder.

Jeg sender de lovede Billeder af vor Enhjørning. Lev du i Erindring om din Worm og lev lykkeligt. Gud styre Eder med sine Engle, for at I med Held kan naa den ønskede Havn.

Den 9. November 1645.

(Efter Datoen er gjort følgende Tilføjelse, hvis sproglige Sammenhæng dog ved forskellige Overstregninger er kommet i Uorden:)

Hvis denne Sag udsættes, lige til vi har givet Eder Meddelelse om den hollandske Leders Vilje, var det maaske i Sagens Interesse, om den forhandles med Rigsraaderne eller Kansleren (maaske vil de rejse Vanskeligheder), men hvis den fremstilles for Dronningen alene, haaber vi, at hun vil imødekomme vore Ønsker.

(W I 332).

1363. (Ep. 708). *Fra Thomas Bartholin i Orléans.*

14.11.1645.

(24.11. ny Stil.)

Fortræffeligste Mand! Jeg tilstaar, at Fejlen ligger hos mig, naar jeg hidtil har været ret forsømmelig. Dog vil min omstændelige Rejse og de forskellige Bekymringer tjene som Undskyldning.

Basel har sendt os afsted forsynede med de ønskede Hæderstitler; vi haaber, det er efter vor Fortjeneste. Min Lovtale om Uhyrer har jeg ladet gaa i Trykken sammesteds [De Monstris Oratio, Basel 1645], og jeg vil selv overbringe den. Da jeg rejste gennem Lyon, stødte jeg fornylig paa Caspar Hofmans medicinske Læresætninger, som er trykt sammesteds, og hvori han har anvendt et helt Kapitel imod Bartholin og hans Anatomi, simpelthen krænkende og lidet stemmende med en Oldings Værdighed. Naar jeg har afsluttet min Rejse, vil jeg foranstalte et Gensvar, maaske med Ord af samme Vægt. Thi han fremfører adskillige Latterligheder, som er en lægekyndig Mand uværdige. En vis Læge der paa Stedet har oversat sidste Udgave af min Anatomi til Fransk; Bogtrykkerne kives indbyrdes og bejler omkap om dens Udgivelse. Dog tror jeg, at det skyldes Hacke, som mine Venner her allerede har faaet til at hidbringe en ny Udgave fra Paris. Jeg er ivrig efter selv at se, om den er lykkedes efter Ønske. Paa din Tilskyndelse har jeg til-egnet den vor høje Hr. Kansler.

Vor Charisius har jeg truffet i god Behold, og han tilskriver dig Æren for at have genvundet Livet. Først paa Foraaret paatænker han en Rejse til Fædrelandet sammen med sin Familie. Det samme gør vi; i denne Vinter tiltrækker Paris os nemlig paa Grund af de kolde Aarstiders Ubhag; jeg skal da ikke svigte mit Hverv som Brevskriver. Nu presser nemlig Brevdrageren paa. Lev vel, ærværdige Fader, og bevar mig i dit hidtidige Venskab. Du hilses skyldigt af min ledsagende Fætter [Henrik Fuiren]. Den Tjeneste maa du ogsaa udføre paa mine Vegne over for Vennerne derhjemme.

Orléans, den 24. November 1645.

1364. *Testimonium for Jens Pedersen (Wistofte)*. 21.11.1645.

Janus Petri Molsingius blev immatrikuleret i Juni Maaned 1642 [fra Aarhus Skole]. Han har theologisk Attestats.

(W I pag. 66).

1365. *Testimuniom for Peder Nielsen Albin*. 22.11.1645.

Petrus Nicolai Albinus blev immatrikuleret i Juli Maaned 1641. Han har theologisk Attestats og har prædikedet.

(W I pag. 66).

1366. *Fra Wilhelm Lyser i Wittenberg*. 22.11.1645.

Tak for Brevet med Meddelelsen om de gode Udsigter for Fredens Genoprettelse; Vilkaarene synes haarde, næsten alvorligere end Krigens, men Fred er dog altid at foretrække. Vi har Vaabenhvile, men døjer dog med Udsugelser fra Krigsmagtens Side.

(Kv. 69).

1367. (Ep. 531). *Fra Henrik Køster i Nykøbing F*. 12.12.1645.

Jeg ønsker at faa noget at vide om den aarlige Betaling paa to Hundrede Rigsdaler, som Dr. Simon Paulli — efter hvad Rygtet melder — kræver af de københavnske Apothekere for det, de kalder Fysikatet.

Vor Naade Prinsen og sammes naadige Gemalinde har til Hensigt — der som ikke han, som styrer alt, ombestemmer dem — i Begyndelsen af Foraaret at rejse til Surbrøndene og Badene i Langenschwalbe og Wiesbaden. »Juppiter, som plejer og ernærer Menneskeslægten, og ved hvem vi lever vor Livstid« [Plaut. Poenulus 1187], skænk et lykkeligt og helsebringende

Udfald af en saa bekostelig — for ikke under denne højst urolige Tingenes Tilstand i Tyskland ogsaa at sige farefulde — Rejse, til langvarigt Gavn for de fyrstelige Naader og hele dette Rige! Gid der ikke maa times dem det, hvorover den württembergske Hoflæge Abraham Schopf klager i sin Under-søgelse over alle de almindelige og særlige Sundhedsregler [Disquisitio omnium præsidiorum medicorum universalium & topicorum, Basel 1595, 8°] S. 83, nemlig at nogle Patienter, efter at de er blevet trættest ud af Lægerne, som kun ser smaa Resultater, sendes til Bade og Brønde som til et helligt Anker og ved disse modtager en Indsmøring og Afvaskning af Legemet, hvorved nogle berøves alle deres Kræfter, saa at de med Nød og næppe kan bringes hjem, andre gaar til Emaus, saa at der synges »Evig Hvile« over dem i Stedet for »Fryd Eder«. Jeg kan næppe være i Tvivl om, at Eders medicinske Fakultet er blevet taget med paa Raad i Anledning af denne saa vanskelige Sag. Med Forbehold af andres Dom vilde jeg ikke finde Brugen af Surbrønd og varme Bade unyttig, hvis deres Benyttelse kunde begynde og fortsættes hvert Aar. Men dette altsammen i Fortrolighed. Lad saa være at hele vort Hof til Overmaal er sikre paa, at nævnte Rejse vil finde Sted, medens adskillige allerede er ved at skaffe sig Heste og Vogne til den.

En Dansker [Oluf Pedersen], jeg ved ikke hvem, som er vendt hjem fra Italien, en medicinsk Doktor, som især er udmærket i Kemien, og som opholder sig hos Eder, anbefales os her.

Nykøbing, den 12. December 1645.

1368. *Til Willum Lange i Helsingør.*

25.12.1645.

Din Faders Diarrhé kan betragtes som en sund Udrensning, men hvis hans Kræfter svigter, skal du give ham den Latværg, hvorpaa jeg sender Recept.

(W I 332).

1369. (Ep. 877). *Til Isaac Lapeyrère i Stockholm.*

26.12.1645.

Vi har undersøgt Sindelaget hos dem, der i hendes Majestæt Dronningen af Sveriges Navn har faaet Fuldmagt til at styre Halland; men de sagde, at de uden udtrykkelig kongelig Bemyndigelse ikke kan imødekomme vore Krav, og det med en Begrundelse, som Universitetet i sin Skrivelse til den høje Hr. Gesandt har fremstillet udførligere. Men da den ikke har særlig Vægt, og da Fredsartiklerne intet rummer, som strider mod vore Ønsker, saa haaber vi, at den berømmelige Hr. Gesandt med sin Myndighed og Mellemkomst vil opnaa, at vort Universitets Privilegier endnu kan forblive

urørte, saa vel som Indkomster til saa fromt et Formaal, skænket af saa mange højkristelige Konger under Trusel om Guds Vrede over dem, som krænker det. Vi haaber, at du vil være vor trofaste Talsmand hos den høje Hr. Gesandt, for at denne Sag kan ordnes paa heldig Vis; jeg ved jo fuldtud, at du af Hjertet ønsker det bedste for alle lærde Folk, og vort nære Fortrolighedsforhold overbeviser mig med Sikkerhed om, at mine Bønner vil have ikke mindre Vægt over for hans Excellence end over for dig. Vi har her bragt i Erfaring, at vor store Beskytter har døjet med et ret daarligt Helbred paa Rejsen, hvilket visselig har voldt mig ikke ringe Smerte. Gud bevare ham uskadt og føre ham lykkeligt tilbage til os. Hils ham skyldigst fra mig og hav selv en Atlets Helbred.

København, den 26. December 1645.

Inden din Afrejse fra os ønsker jeg inderligt en Samtale med dig, thi fra Frankrig og Italien er der nylig bragt mig nogle Sager, om hvilke jeg gerne vil dele min Viden med dig — og jeg haaber, at de ikke vil være dig ukære!

(W I 332).

1370. (Ep. 859). *Fra Frederik Arnisæus i Hamborg.*

28.12.1645.

Oluf Worm, berømmeligste Mand! I den Formening, at den store Lærdom, som I besidder, ikke er blottet for Elskværdighed, er det med Glæde, jeg sætter mig for at skrive til Eder. Thi hvad kunde jeg gøre med større Glæde end at befæste mig Vejen til dit Venskab og nyde din Vidsoms søde Fryd paa den Maade, som er mest hæderlig? Derfor er min første Bøn til Eder, at I vil stole paa, at I sættes saa højt af mig, som Eders Lærdom fortjener, og at jeg lægger mig i Selen med Ydelsen af al Hjælp og er opfyldt af største Iver for at finde en Lejlighed til at vise min gode Vilje over for Eder; i dette Øjemed vil jeg gøre alt og taale alt. Hvad angaar dig, har jeg derfor talt med vor [Herman] Conring, for at du, hvis det maatte synes saa, kan lære hans meget gunstige Mening om dig at kende gennem et Brev fra ham, han har da faaet i Sinde at indlede en Brevveksling med dig, hvis du ikke har noget imod det. Han har virkelig noget at fortælle dig om det Guldhorn, som er fundet hos Eder; og da der derom er skrevet med Omhu af dig, vil du formentlig gerne høre lærde Mænds Meninger derom, og hvem er, saa at sige, lærdere end Conring? Jeg vil gøre mig Umage for, at der ikke sker nogen Forsinkelse med Besørgelsen af dine Breve, hvis du skriver noget, og derom beder jeg dig atter og atter, samt at du vil holde af mig som hidtil. Lev vel.

Hamborg, den 28. December 1645.

1371. (Ep. 532). *Til Henrik Køster i Nykøbing F.*

1.1.1646.

Med god Grund kan jeg sige dig Tak for din Omsorg for vor Tilstand. Jeg lever sandelig og skylder Gud Tak for mit saaledes ret gode Helbred samt for, at mine Børn og min Husstand er uskadte.

Jeg siger saa mange Tak, fordi du saa samvittighedsfuldt arbejder til vort Bedste, men jeg ved ikke, hvad jeg skal sige til, hvad du skriver om det Brev, hvorpaa jeg endnu ikke har svaret, eftersom jeg siden din Hustrus Afrejse ikke har set noget bortset fra selve dette, skrevet i December Maaned og overbragt mig den sidste i samme Maaned.

Om vor Apothekertakst har jeg intet at skrive, for saa vidt som jeg angaaende dens Ændring eller Optryk ikke har hørt andet, end at Apothekerne beklager sig. Braems Helbred er opgivet af Dr. Fabricius, som sammen med Sperling tager sig af hans Pleje. Apothekerne afviser simpelthen at give noget til Dr. Simon Paulli, da det er noget uhørt, at Stadsfysikus kræver Betaling af Apothekerne, som ikke har bedt om hans Bistand, ejheller trænger dertil. Og, for at du kan vide det, saa forlanger han ikke en Sum af to Hundrede, men af fem Hundrede aarlig tilligemed Lægemedler til sin Husstand, Papir, Blæk og jeg ved ikke hvad andet.

Af min ordinære Disputats sender jeg to Eksemplarer, af hvilke det ene er tilegnet dig, det andet din Søn. Om dens sidste Tvivlsspørgsmaal beder jeg om din Mening, idet det af visse Grunde er føjet til de øvrige.

Hvem der skal beklæde den theologiske Lærestol, er vi endnu ganske uvidende om. Bartholins ældste Søn [Bertel] har nylig disputeret her for den filologiske Lærestol. Den næste i Rækken, Thomas, berømt for sine Skrifter, har nylig i Basel erhvervet Doktorgraden i Medicin.

Medens din Søn opholder sig i Prøjsen, vilde jeg tilraade, at han søgte at opnaa Omgang med Kneffel; thi vor berømmelige franske Gesandt [Thuillerie], der i Nederlandene har overværet nogle af hans Helbredelser, har fortalt mig vidunderlige og sjældne Ting om hans Helbredelsesmethode.

Om vor Naade Prinsens Rejse til Badene har jeg slet intet hørt, førend du skrev disse Ting til mig. Gud ledsage ham med sine hellige Engle og skænke lykkelige Resultater! Blandt dem, som har set den fra Italien hjemvendte kemiske Læge [Oluf Pedersen], paa nært Hold i Venezia, regnes han ikke for saa meget, som du skriver, at han regnes for hos Eder. Jeg kender rigtig-

nok Manden, men han plejer ingen Omgang med mig, og jeg kender ingen, som her har benyttet hans Hjælp i Lægekunsten. Lev lykkeligt og tilbring dette nye Aar paa bedste Maade med hele din Husstand. Alle vore hilser dig skyldigt.

København, selve den 1. Januar 1646.

(W I 333).

1372. *Til Wilhelm Lyser i Wittenberg.*

4.1.1646.

Vi takker for din Lykønskning i Anledning af, at vi har genvundet den gyldne Fred, omend dyrekøbt. Maatte den blive stedsevarende for vore Efterkommere. Vi ønsker, at den samme Lykke maa times Eder, men derom synes der at være ringe Haab. De Kristne maa kende deres eget Bedste, at ikke Tyrken, som rider paa Tysklands Nakke, skal trænge helt ind i Tysklands Hjerter. Vi har hørt, at Samtalen i Thorn var frugtesløs og kun satte ny Splid. Gud se i Naade til sin Kirke og det kristne Samfund.

(W I 333).

1373. (Ep. 905). *Til Herman Conring i Helmstedt.*

9.1.1646.

Jeg har set din sidste lærde Afhandling om Blodets Natur og Bevægelse. Den tiltalte mig i høj Grad, ikke saa meget paa Grund af Indholdets Nyhed — thi det var allerede taget op paa forskellig Vis — som fordi denne nye Opdagelses Sandhed nu er bestyret med faste Beviser, og fordi Næringsoptagelsens Rækkefølge paa selve dette Grundlag i fin Stil er behandlet efter Aristoteles' Fremgangsmaade. Jeg er altsaa begyndt omhyggeligt at efterspore de øvrige Ting, hvorom du deri giver Løfte, i det Haab at der engang maa gives mig Lejlighed til en mere fortrolig Drøftelse om visse Punkter gennem Breve med Forfatteren selv. Imidlertid har det truffet sig saa heldigt, at den lærde Yngling, din Elev Frederik Arnisæus, er kommet hertil; da han (paa Grund af det fortrolige Venskab, der her bestod mellem hans salig Fader og mig) besøgte mig og under sin fortrolige Redegørelse for en Del Forhold vedrørende saavel Eders Universitets Forhold som dine Studier, lovpriste saavel din Elskværdighed som din enestaaende Lærdom, der ogsaa lyser ud af dine Skrifter, saa tilbød han beredvilligt sin Bistand med at knytte et Venskabsbaand mellem os. Og saa vidt det har staaet i hans Magt, har han ikke skuffet min Forventning: Thi han har fornylig skrevet til mig fra Hamborg, at han ikke blot vilde besørge mine Breve til dig (dersom jeg agtede at skrive), men at han ogsaa vidste, at du havde nogle Oplysninger angaaende Afhandlingen om Guldhornet, og at du ikke ugerne vilde meddele dem, hvis jeg anmodede derom. Baade i Tillid til din Elskværdighed og tilskyndet gennem vor Arnisæus' Tjenstvillighed har jeg derfor ikke kunnet undlade at rette Henvendelse til dig, dels for at takke dig for de meddelte

lærde Betragtninger paa Lægekunstens Omraade, dels for at opfordre dig til ikke længere at tilbageholde det øvrige. Du maa aldeles ikke betvivle, at du i særlig Grad vil binde alle Sønner af Asklepios' Hus til dig og derved hjemføre en stedsevarende Hæder for dit Navn, dersom du yder dette.

Men først og fremmest beder jeg dig venligt om privat at meddele mig, om du har gjort dig nogen Tanker om min Afhandling. Thi siden jeg først begyndte at bryde Isen derom, har der dels været Folk blandt vore Landsmænd, dels blandt Udlændinge, Italienerne og Tyskere, som med Benyttelse af min Vejledning har taget fat paa at rulle denne Klippeblok. Der er en hos os [Enevold Nielsen Randulf], som har behandlet denne Sag theologisk og herunder indpasset alt, hvad han i de hellige Skrifter har kunnet samle om Horn og om Billeder fundet paa Guld, i den sikre Overbevisning, at det er fremstillet af en af Danmarks Konger, som var den hellige Kristendom hengiven. En anden [Peder Winstrup] har i digterisk Form rettet sin Pen imod vore Tider og Urolighederne i de Krige, hvormed vi er blevet plaget. I Italien følger Fortunius Licetus for Størstedelen min Tankegang, dog med nogle faa Undtagelser, og tilskriver Kong Harald [Klak] dets Fremstilling. I Tyskland hævder en vis Theolog [Paulus Egardus], at de hellige Skrifter og den kristne Religions samtlige Grundsætninger indeholdes i de Billedfremstillinger; med hvor stort Held, maa andre bedømme. I Königsberg har der ogsaa (efter hvad der er tilskrevet mig af de lærde Mænd der paa Stedet) været en, som svor dyrt, at der i disse Billedfremstillinger rummes en Anvisning til at fremstille de Visers Sten; men saa vidt jeg ved, har han endnu ikke fremsat sin Mening offentligt paa Tryk. Derfor beder jeg dig om, du fremragende Mand, ikke at holde skjult for mig, hvad Resultat du kommer til. Thi det er et saadant Emne, som tillader Gætninger, og hvor man kan være uenige uden at gøre Skaar i Venskabet. Men tilgiv mig, dersom jeg er noget besværlig med denne paatrængende Skrivelse; jeg tilbyder mine Gentjenester og er aldeles rede til hvadsomhelst. Lev vel.

København, den 9. Januar 1646.

(W I 333).

1374. *Til Frederik Arnisæus i Hamborg.*

9.1.1646.

Tak for dit Brev af 28. December, hvorved du har givet mig Lejlighed til Brevveksling med Dr. Conring, til hvem jeg har skrevet vedlagte Brev, som du bedes besørge til ham.

(W I 334).

1375. *Fra Henrik Køster i Nykøbing F.*

12.1.1646.

Det var uheldigt, at mit forrige Brev blev saa slet besørget. Dit Brev og den dobbelte

Gave til mig og min Søn var meget kærkomment. Angaaende det sidste Stridspunkt, som er føjet til dine Theser, saa er det omtalt af Sennert.

(Her følger en udførlig Drøftelse af et medicinsk-theoretisk Spørgsmaal).

Min Søn er i Elbingen for at knytte Venskab med Knefelius, som skal være Rejse-læge, naar den polske Dronning bliver hentet i Frankrig.

Prinsessen har bedt mig spørge dig tilraads om Knud Ulfeldts Sygdom.

Hvis der skal holdes Anatomi over en Forbryder, saa lad mig det vide, da min yngre Søn er meget optaget af sligt.

Et ubekræftet Rygte vil vide, at Prinsessen vil holde Knud Ulfeldts Bryllup, hvorefter den nygifte skal rejse til Badene i Øvretyskland.

(Kv. 35).

1376. *Fra Samme.*

19.1.1646.

Her er begyndt at rase en ondartet Feber med Kopper (*Petechiales febres*). Niels Knudsen Tanderup, Præst i Norge, var i sin Tid ved den herværende Skole, og jeg laante ham otte Imperialer, som Magister Bang lovede at minde Skyldneren om.

Da jeg vilde forsegle Brevet, gav Prinsessen mig dit Svar. Rygtet siger, at Knud Ulfeldts Bryllup skal holdes den 8. Marts. Kan du give mig den rette Opskrift paa Arnisæus' *Tinctura Antiepileptica*, som omtales i Eders nys udgivne Fortegnelse.

(Kv. 36).

1377. (Ep. 878). *Til Isaac Lapeyrère i Stockholm.*

21.1.1646.

Ak, min kære Peyrère, hvordan har du det? Jeg ser, at din Pen er frosset stiv i denne grusomme Kulde, men at din Haand og dit Sind skulde være det, tror jeg ikke. Kom hen og varm dig ved denne vort fælles Venskabs Ild! Hvis ikke alle Varsler har vildført mig, saa har denne nordiske Kulde ikke ramt dit Hjerte, om saa end din Pen er standset og staa saa stiv som den marpesiske Klippe [Vergil Æn. VI, 471]. Naa, saa sig mig da, hvorledes vor store Beskytter har det? Har han modtaget vore Breve? Har I det alle godt? Hvornaar kan vi forvente Eders Ankomst? Nu har du da faaet nok at svare paa for denne Aarstid! Mer skal jeg ikke læsse over paa dig, thi ogsaa min Haand er stiv af Kulde.

Men jeg glemte at lade min Bøn om et godt og lykkeligt Nytaar formelde fra mig til min store Beskytter, den heldbringende Gesandt Thuillierie, til Chanut og til mine andre Venner i Eders Følge. Jeg tænkte paa en Nytaars-gave til Eder, naar I vender tilbage, men, om Gud vil, bliver det under en anden Betegnelse, I faar den. Lev atter vel, min Ven, og se hvorledes Vintere- ren tvinger os til at opføre os lakonisk.

København, den 21. Januar 1646.

(W I 334).

1378. (Ep. 709). *Til Thomas Bartholin i Paris.*

24.1.1646.

(Koncepten dat. 13.1.)

Dit Brev skrevet i Orléans den 24. November modtog jeg den 6. Januar, paa hvilket Tidspunkt din Moder saa vel som din Moster paa en Gang fremviste Eders fra Paris afsendte Breve. Maa jeg lykønske Eder til den højeste Æresgrad erhvervet ved det Akademi [i Basel], hvor ogsaa Eders Bedstefader [Thomas Fincke], Eders Fædre [Caspar Bartholin og Jørgen Fuiren] og jeg har bragt Machaon vore Ofre. Gud begunstige fremdeles Eders Bestræbelser, at alt kan lykkes til Fædrelandets Ære og Gavn.

Men jeg undrer mig over, at du ikke har svaret paa de Spørgsmaal, som angik dig i allerhøjeste Grad, og for hvis Skyld jeg skrev dig mit sidste Brev. Der er uden Tvivl noget, som opholder dig, og om hvilket jeg jo ikke ved, hvorvidt det maaske kan blive dig til Gavn.

[Caspar] Hofman synes at tage sig paa at ville fordømme alle; [i Koncepten mangler flg. Passus: ikke uden Forargelse har jeg set, hvorledes han behandler Fernelius, Comes Montanus og andre]. Den Kommandotone har han altid paa. Hans Lærebog har jeg ikke set. Den, der vil angribe alle, kan vente sig samme Mønt. Jeg tilstaar, at den sidste Udgave af Bartholins Anatomie er elegant, den som Hacke har skænket os, og jeg tror ikke, der vil komme nogen, som vil overgaa den i Trykkets og Billedernes Skønhed. Vor Simon Paulli paatænker en tysk Oversættelse deraf for Kirurgernes Skyld, men omskrevet i forkortet Form, saa vidt jeg forstaar. [Caspar Bartholin: *Institutiones anatomicae*. Das ist künstliche Zerlegung menschlichen Leibes ... durch Anordnung D. Simonis Paulli, Kopenh. 1648, 8°].

Jeg ønsker Charisius al Sundhed; hans Overvejelser om at vende tilbage til Fædrelandet har nu staaet paa i saa mange Aar, at de har betaget os ethvert Haab. For omkring ved en Maaned siden kom en nøjagtig Beskrivelse af Mindesmærket i Le Loches mig ihænde uden Brev fra Afsenderen, men hvis jeg ikke tager fejl af Haandskriften, gengav den de charisiske Træk. Hvis det kommer fra ham, saa sig ham mangfoldigst Tak paa mine Vegne; hans Slægtning Hans Poulsen i Helsingør er død i disse Dage; om dette kan bidrage noget til hans Tilbagekomst, ved jeg ikke.

Vi er nu midt i en ren Bryllupsjubel, hvorom din Moder fortæller mere. Hvis ikke I kommer hjem itide, vil I næppe finde en Jomfru, som er Eders Omfavnelser værd!

Ønsk Dr. Henrik Fuiren al Lykke og Held fra mig: Han staar i Gæld til mig, for saa vidt som han endnu ikke har svaret paa mit sidste Brev.

*Der er i Belgien, tæt ved Brüssel, om jeg ikke tager fejl, en mærkelig Paradoxmager Johannes Baptista van Helmont; han anser en Læge for

uværdig til Lægenavn, hvis han ikke i Løbet af fire Dage har helbredet en Feberpatient; han bortskærer med et Snit den egentlige Aarsag til alle Febre; han praler af med Plastre at have helbredet hundrede Trediedagsfebren uden Tilbagefald og siger at kunne gøre andre Underværker i Lægekunsten. Hvis du kommer dertil, saa opsøg Manden og faa eftersporet, om der stikker nogen Sandhed bag disse svulstige Talemaader.*

Lev lykkeligt og vel. København, den 24. Januar 1646.

(W I 335).

1379. (Ep. 533). *Til Henrik Køster i Nykøbing F.*

28.1.1646.

(I Udg. 1751 er Ep. 533 Uddrag af to Koncepter dateret hhv. 28.1 og 2.2. De gengives her i deres Helhed som Nr. 1379 og 1382).

Det glæder mig, at vort sidste Tvivlsspørgsmaal er blevet anerkendt gennem din Udtalelse; de, som gav Anledning dertil, har end ikke vovet at røre det; herom maaske udførligere, naar vi træffes.

*Jeg finder, at du gør rigtigt i at lade din Søn knytte Forbindelse med Kneffel. Thi jeg haaber, at det ikke skal blive unyttigt for ham — begavet som han er — at nyde Samtaler med denne Mand, som nu er i alles Mund for sin enestaaende (og de Syge meget kærkomne) Helbredelsesmethode.

Hvad angaar vor [Knud] Ulfeldts Sygdom, skal du vide, at det nu allerede er paa tredie Uge, siden jeg efter enig Tilskyndelse fra de andre sædvanlige Læger blev kaldt til ham. Jeg fandt ham liggende tilsengs med en Hævelse i Epigastriet, navnlig i højre Side, og hertil kom Skørbugspletter paa Underben og Fødder. Appetitten var borte, han plagedes af Tørst om Natten; iøvrigt var alle Saarene helede. Jeg erkendte det straks som Skørbug i Forbindelse med Vattersot: Alt anordnedes paa tilbørlig Vis, men jeg tilraadede, at Midlerne mod Skørbug skulde bruges hyppigere og i større Dosis, hvori de andre var enige med mig. Virkningen heraf var, at Hævelsen tydeligt aftog, Nattetørsten ophørte, Ro og Appetit vendte tilbage. Ja, ved Guds Naade har han det nu saa godt, at han rejser sig, gaar omkring og flinkt røgter sin Dont i sit Sovekammer, saa der ikke staar andet tilbage, end at den Hævelse, som endnu er tilbage i Ben og Fødder, kan fortage sig. Med dette for Øje arbejder vi nu ihærdigt med sveddrivende Midler imod Skørbug samt med andre vanddrivende Midler. Jeg haaber, at han snart skal genvinde sin fordums Sundhed, hvilket du, hvis du vil, kan meddele hans fyrstelige Naade.

Jeg kunde ikke lade være med — midt i den største Travlhed — at sende

dig dette Svar paa dit meget venskabelige Brev. Lev vel og bevar mig fremdeles i din hidtidige Gunst.

Selve dette har jeg skrevet just i samme Time, som jeg modtog dit Brev.

København, den 28. Januar 1646.

Om Anatomien foreligger der endnu intet sikkert; jeg skal lade dig det vide, saasnt vor Ven paatænker noget af denne Art.*

(W I 335).

1380. (Ep. 879). *Fra Isaac Lapeyrère i Stockholm.*

31.1.1646.

(10.2. ny Stil).

Hvis jeg havde haft noget godt Nyt om Halland til Fordel for Eders Universitet, skulde jeg have været meget rask til at svare, min bedste Ven Worm! Men jeg har ment, at det var lige saa godt, ja langt bedre at tie end skrive, at denne Naade var blevet Hr. Gesandten nægtet. Hvad du søgte om, var af ringe Betydning, og hvad der blev Eder nægtet var af ringe Betydning. En blidere Lykke vil tilsmile Eder en anden Gang.

Jeg, som skriver dette til dig, er med dette Brev en Førløber for mig selv; thi vi er rejseklare for at drage til et Gensyn med Eder og København. Med Guds Hjælp skal vi bryde op i Morgen ved Daggry. Jeg har flere Ting paa Hjerte over for dig, saa snart der gives mig en Lejlighed til Samtale. Imidlertid beder jeg dig atter og atter passe omhyggeligt paa dit Helbred. Vi har det godt og drikker — altsaa: Fortræffeligt. Lev vel og vær min Ven.

Stockholm, den 10. Februar 1646, gregoriansk Stil.

1381. (Ep. 534). *Fra Henrik Køster i Nykøbing F.*

1.2.1646.

Af Nyheder er her kun faa, bortset fra, at jeg hører, at den omtalte Rejse til Surbrønden og Badene er stadfæstet af kongelig Majestæt. Dr. Dietrich skal paa den Rejse have den i Glückstadt boende Dr. [Jacob] Janus som Embedsbroder, eftersom han er særdeles velkendt med de Steder og Badene. Det er sikkert, at Dr. Dietrichs Handlinger over for Fru Vibeke [Kruse], der ligger alvorligt syg af den sædvanlige Gigt og Skørbug, ikke har indbragt ham Hæder: Hun benytter nu Dr. Janus, ligesom ogsaa den fra Hamborg tilkaldte Jøde [Benjamin Musjafa]. Vor Rejsesekretær meddeler, at Dr. Helvig Dietrich ikke længere virker som Kongens personlige Livlæge; Grunden er mig ukendt; uden Tvivl skriver Miseren sig fra nævnte Frues Fornærmelse.***

Nykøbing, den 1. Februar 1646.

1382. (ad Ep. 533). *Til Samme.*
(jvf. Nr. 1379).

3.2.1646.

*Med Bang har jeg talt paa dine Vegne. Han siger, at han to—tre Gange har henvendt sig til din Skyldner om at indfri sin Skyldighed, men nu er han død efterladende sig en ikke ringe Gæld, saa at Bang selv næppe gør sig noget Haab med Hensyn til de 120 Daler, han skyldte ham. Herudfra kan du let drage dine Slutninger om, hvad du selv tør haabe.

Af Arnisæus' Tinktur imod Epilepsi har jeg aldrig set nogen Beskrivelse, ejheller har jeg nogensinde taget den i Brug. Jeg har henvendt mig til vor Apotheker [Esaias] Fleischer og bedt ham, i hvert Fald for din Skyld, at meddele mig den, men han ønskede at bevare disse Spindelvæv [maaske Ordspil mellem *aranea* = Spindelvæv og *arcana* = Hemmeligheder] for sig selv, og da han viste sig saare umedgørlig, vilde jeg ikke presse Manden yderligere. Du kan jo prøve, om du selv gennem en personlig Skrivelse kan opnaa noget af ham. Men jeg mener ikke, Sagen er af saa stor Betydning, at den bør volde dig Ærgrelse [overstreget: da jeg aldrig har kunnet faa den Opfattelse, at der var ydet noget særskilt ved dens Hjælp]; saa vidt jeg kan forstaa gennem Samtale, bestaar den af de sædvanlige Midler mod Epilepsi: Egetræs-Lim, Elsdyrhov, Menneskekranium, Hjortetak o.s.v., af hvilke der laves et Udtræk i Vinsprit med Tilsætning af et Magisterium af Koralperler o.s.v. [Overstreget: Den Slags Hemmeligheder har jeg aldrig været meget ivrig efter, medmindre jeg bemærkede, at man opnaaede mere end almindelige Resultater dermed.]

Jeg hører, at Laurembergs Søn [Jacob Sebastian Lauremberg] i Königsberg har holdt nogle Disputatser mod Bartholins Anatomi. Hvis du har et Eksempplar deraf, beder jeg dig sende mig det. Lev vel.

København, den 3. Februar 1646.

Just som jeg forseglar dette, har jeg modtaget dit andet Brev, som fortæller, at vor fyrstelige Naade fandt Behag i, hvad jeg meddelte [Overstreget: Gid det stod i min Magt paa nogen Maade at fortjene en saa stor Fyrstes Gunst], hvilket var mig saare kært.*

Hvad angaar vor [Knud] Ulfeldt, saa har han uden mit Vidende og mod min Forventning afskediget de øvrige og antaget mig alene til at drage Omsorg for sit Helbred; dette er jeg ret ked af, og jeg har aabent betydet ham det, da Tilfældet endnu ikke er naaet til det Punkt, hvor det ikke har fleres Raad Behov. Hvad skal jeg gøre, naar jeg sidder som en Lus mellem to Negle? Hvis jeg ikke følger ham, fornærmer jeg ham; holder jeg mig stiv, vil de andre kaste hele Skylden paa mig uskyldige. Iøvrigt er Appetitten endnu helt borte,

Maven fungerer ikke. Kræfterne er ogsaa borte; ellers er Sygdommen saa temmelig i Aftagende.

Ved Kopper aabner vi her en Aare straks i Begyndelsen af Sygdommen, hvis der er Blodrigdom eller andre Kendetegn tilstede, for at Sygdomsstoffet delvis kan udtømmes og Blodets Voldsomhed hæmmes, medens Kræfterne endnu er tilstede, dels fordi der næppe senere frembyder sig saa gunstig en Lejlighed. Naar jeg bliver kaldt til Folk, som lider af denne Sygdom, saa sætter jeg dem snart et Klyster, hvis de har temmelig haard Mave, dernæst giver jeg *Diascordium* [et Afføringsmiddel], og næste Dag aarelader jeg; dernæst fortsætter jeg under hele Sygdommens Forløb med Modgifte og styrkende Midler.

Om Dr. Dietrich har jeg intet hørt, undtagen at han er fjernet fra Tjenesten ved det kongelige Hof; af hvilken Grund ved jeg ikke. Vi maa lære at omgaas varligt med Lykken: Hofgunst er skør som Glas! Lev vel.

(W I 336).

1383. *Fra Frederik Arnisæus i Hamborg.*

6.2.1646.

Dit Brev sendte jeg til Conring Dagen efter Modtagelsen. Den 11. Februar vil jeg rejse til Walæus i Holland og først paa Foraaret til Frankrig. Jeg kunde ikke være i Paris inden Vinteren, fordi jeg blev forsinket i Helmstedt af den svenske Hær, som havde ført Krig i Holsten. Walæus har skrevet, at Falcoburg har anordnet Dissektioner i de første Foraarsmaaned, hvorfor jeg bliver en Maaned yderligere i Leyden.

(Fol. 15).

1384. (Ep. 280). *Til Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

7.2.1646.

For faa Dage siden viste den højædle Rigsraad Hr. Knud Ulfeldt mig din Saxo; han sagde, at han syntes saare godt om den, men savnede en Ting, nemlig, at du ikke havde vedføjet en Tidstavle. Jeg svarede, at du havde haft isinde at føje en dertil, men da du havde set, at det Værk om den danske Tidsregning, som Svaning udarbejdede, var fuldført, havde du henvist Læserne dertil. Han spurgte, om det kunde faas? Om det var udgivet? Jeg sagde, at det vilde være blevet udgivet sammen med Saxo, dersom ikke Bogtrykkerne havde modsat sig det. Men da jeg højligt anbefalede det Værk, ønskede han, at der kunde gives ham Lejlighed til at se det. Hvis du altsaa vil gøre en saa indflydelsesrig Mand en Tjeneste (han kan jo ogsaa over for Kongen gøre ikke saa lidt for at fremme en Udgivelse), beder jeg dig sende ham den ved første Lejlighed; jeg skal gøre mit til, at den tilbagesendes dig tilligemed en Udtalelse om en saa betydelig Mands Velvilje.

Sig mig, hvad du nu tager fat paa, for at jeg kan svare dem, som spørger. Jeg hører, at du har modtaget Sæmunds Edda; hvis den af Snorri, som jeg i sin Tid gav dig, ikke er dig til nogen Nytte, beder jeg dig give mig den tilbage, thi en navnkundig Ven af mig trænger i høj Grad til den. Lev vel.

Den 7. Februar 1646.

(W I 336).

1385. (Ep. 909). *Til Du Buisson i Paris.*

25.2.1646.

Da du stod foran din Afrejse, bad du mig om kort at ville meddele dig min Opfattelse vedrørende Dannelsen af Rav samt om det Enhjørningshorn, du har set hos mig, og om Korallernes Sammenvoksning. Og skønt Behandlingen af disse Spørgsmaal kræver en altfor vidtløftig Udforskning til at kunne sammenfattes i nogle faa Sætninger, har jeg dog (i Betragtning af den enestaaende Bevaagenhed, hvormed du omfattede mig, medens du var her) ikke kunnet andet end imødekomme din Anmodning ved i størst mulig Korthed at fremsætte min Mening for dig.

Rav (*succinum*), som nogle mener har faaet sin Benævnelse af Saft (*succus*), kaldes Ἡλεκτρον hos Grækerne, *Carabe* hos Perserne, *Ambra* hos Araberne, *Glessum* hos de gamle Germanere, men nu *Bernstein* eller *Agstein*; det er et begagtigt Stof, som i flydende Tilstand strømmer fra Jordens Aarer ud i Havet, hvor det bliver rørt rundt og størkner til stenagtig Haardhed, dels ved Bevægelsen, dels ved Havvandets Saltholdighed. At Stoffet er begagtigt, beviser dels Lugten, dels den Omstændighed, at det ved Antændelse brænder ligesom Beg eller Svovl. Naar det yderligere med kemisk Kunst destilleres paa rette Maade, udvindes deraf en Olie af Udseende og Lugt som Beg; tillige et sort, begagtigt Stof og saavel flygtigt som fast Salt. Naar det sprudler fra sine Kilder og strømmer ud i Havet, søger det paa Grund af sin Lethed til Overfladen; heraf kommer det, at Græsstraa, Edderkopper og Myrer, der bevæger sig rundt i Strandkanten, kommer ind i det og bliver deri, naar det er stivnet, fordi de ikke kan gøre sig fri af det fede og klistrede Stof; paa disse Ting har du set ikke saa faa Eksempler hos mig. Det findes i rigelig Mængde omkring Kysten af Projsen, Nørrejylland og andetsteds, hvor det samles af Bønderne. Af Farve er det forskelligt; noget er sort, og dette kaldes *Gagat* [Jet eller Stenkulspærler], noget er rødgult, noget har en gylden Farve, noget fremviser blandede Farver. Man forfærdiger forskellige ret fine Arbejder deraf. I Lægekunsten besidder det lindrende Kraft, naar man vil sammenlime, sammensnøre, paasmøre og udtørre; det staar det onde imod, er nyttigt for Hjertet, gavnligt for Livmoderen og Nyrerne. Jævnfør Georg

Agricola og Andreas Aurifaber [Succini Historia, Königsberg 1561, 8°], som paa Fagets Vegne har skrevet derom.

Den Genstand, som i Handelen udgives for at være en Enhjørning, og hvoraf du ogsaa hos mig har set ikke helt ringe Prøver, er ikke et Horn, men Tanden af en Hval, som af Islændingene kaldes »Nahval«, det vil sige Lig-Hval; denne viser sig ikke saa sjældent, naar man sejler i Retning af Grønland og Davis-Strædet, saa at den kan opsamles paa deres Sørejser. I sin større Atlas [Udg. 1595 i Duisburg i 4° obl., nyudg. af Josse Hondius i 4° og Fol. Udg. 1623 m. 156 Kort] omtaler Gerhard Mercator denne Fisk, hvor han behandler Island. Han fortæller, at dette Bæst er fyrretyve Alen langt. Fra Biskoppen paa Nordisland har jeg faaet at vide, at der for faa Aar siden drev en Hval af denne Art iland paa Islands Kyster; den var mere end tredive Alen, men lignede andre Hvaler; den havde to Finner paa Siderne og en paa Ryggen og fremviste i venstre Side af Overkæben en meget lang Tand; paa Issen var der to Huller, gennem hvilke den udstødte Vand som andre Hvaler. Om jeg ikke tager fejl, har du set Spor deraf paa den Hovedskal, som jeg viste dig i mit Museum. Men at det er en Tand, ikke et Horn, fastslaar jeg 1) fordi den er af Ben-Stof og i høj Grad ligner Tanden af en Elefant, en Hvalros eller et Vildsvin, men derimod ikke er horn-agtig. 2) Fordi den hverken svarer til Horn af Hjorte og den Slags Dyr, eller af Okser, Geder eller den Slags. 3) Fordi den sidder i et Hul i Hovedskallen, hvad Hornet ikke gør paa noget andet Dyr. 4) Fordi den som andre Tænder er fæstnet til Kæben ligesom en Nagle. 5) Fordi vi har set Rødderne af nogle, og de var endnu blodige og ligesom forsynede med egne Knoglevæv. Men, om Gud vil, herom andetsteds. Imidlertid kan du se, hvad jeg har meddelt Hr. Peyrère om denne Sag. Jeg vedlægger her en Afbildning af hele Hvalen og af Hovedskallen med Tanden, som du har set den i mit Museum. Tag vel imod den.

Da mange Forfattere har skrevet om Koral, er der ingen Grund til, at jeg behandler det udførligere. Men det er en Busk i Havet, som er ret blød under Vandet, men naar den trækkes op, størkner til et stenagtigt Stof, saaledes som det ses, og er af forskellige Farver. Thi den forekommer hvid, sort og rød; men naar den trækkes op af Havet, overtrækkes den ligesom med en Aske- eller Kalkskorpe, som fjernes ved Polering af dem, som deraf tildanner Smaakugler og andet. Hos Eder i Frankrig har jeg navnlig i Marseille set Kunstnere, som skaffede sig et Levebrød ved Polering af Koraller.

Dette har jeg skrevet trods stærk Travlhed og Knaphed paa Tid, for at du kunde anerkende min Vilje til at gøre dig tilpas, idet jeg slet ikke betvivler, at du vil omfatte den fraværende Worm med din sædvanlige kærlige og vel-

villige Hengivenhed. Jeg hilser skyldigt den berømmelige Hr. Gesandt samt Peyrère, Marigny og de andre i Eders Følge, som er mine Venner. Lev vel.

København, den 25. Februar 1646.

(W I 337).

1386. (Ep. 710). *Fra Thomas Bartholin i Amsterdam.*

25.2.1646.

(7.3. ny Stil).

Fortræffeligste Mand! Ved Gudernes Naade er jeg tilbage i Nederlandene og har i Mag husvalet min rejsetrætte Sjæl med dine to Breve. I det første har du sat dig for at sigte mod mit Velfærd og knyttet det til Fædrelandets Anliggender. Det er rigtignok ikke paa urimelige Vilkaar, skønt jeg ikke helt forstaar, hvad det skal med det nye Navn (*Elegantia*). Thi du ved, at det efter en indre Vilje altid har været i Forening med de alvorligere Studier, at jeg har dyrket Filologien. Skønt jeg føler mig lokket af dens Sødme, skifter jeg dog ikke Sind. Da der imidlertid nu i Leyden forefaldt en Samtale mellem os Landsmænd om Universitetets Stilling, berattede [Peder] Scavenius fra sin Faders Mund, at nævnte Dame [Filologien] var blevet trolovet med en anden og finere Mand. Dette slog straks mit Sind med tavs Eftertanke, og jeg troede ikke helt paa Meddelelsen, idet jeg tillagde dit Brev større Værdi. Thi min Rejse har jeg fremskyndet saa meget, som det var muligt paa denne Tid, og det netop med den Hensigt ikke at lade dig i Stikken og for at indfri mit Løfte til den høje Herre om at ville indfinde mig ved Foraarstide. Hvis Planerne siden er ændret, beder jeg dig fortælle mig det, for at jeg atter kan faa Fred i min tvivlende Sjæl.

Imidlertid har Leyden taget sig af mig og vist sig velegnet for Musernes mere indadvendte Ro; her har jeg fundet alle gamle Venner i god Behold. Mit Forsvarsskrift imod Hofman har jeg udarbejdet i Paris før min Afrejse, og jeg vilde have sendt det i Trykken sammesteds, hvis ikke Tilegnelsen havde holdt mig tilbage; om denne venter jeg paa dit Raad, for at jeg kan offentliggøre den her uden nogen Forsinkelse. Jeg har tænkt paa Gunde Rosenkrantz, hvem den ikke vilde synes uværdig i Betragtning af, at det er et Forsvar for et fædrene Arbejde.

For dog ikke at tilbringe Tiden i Paris uden at yde noget, sendte jeg mine Øvelser over epidemisk Angina hos Børn i Trykken [De angina puerorum, Campania Siciliæque epidemica exercitationes, Paris 1646]; den er nu, som jeg hører, færdig, og jeg vil sende den, saa snart Bogtrykkeren har sendt den til os. Jeg er ked af, at mit Arbejde om Enhjørningen, der forlængst er trykt i Padua, endnu ikke er kommet, thi jeg vilde med denne velegnede Lejlighed sende det til min Bedstefader [Thomas Fincke], hvem jeg har tilegnet det.

Angaaende mine øvrige Smaaarbejder vil jeg senere fatte min Plan, hvis jeg ser, at Boghandlerne er gunstigt stemte. Hacke, som har solgt Illustrationerne til en parisisk Bogtrykker til en fransk Udgave, har fortalt, at Eders berømmelige Paulli har leveret en tysksproget Udgave af vor Anatomie, hvorfor der senere hen maa tænkes paa de andre.

Det er Charisius, som har sendt dig Mindesmærket fra Le Loches. Det fra Ateste vil du snart faa fra min Fætter. Den gale Helmont har mødt sin Skæbne, og jeg mener ikke, at han har kunnet indfri sine Løfter. Thi han pralede med et enestaaende Middel mod Pesten, og dog er begge hans Sønner døde af denne Sot.

Flere Parisere har iøvrigt anmodet om dine Stridsspørgsmaal, men da jeg manglede Bogen, har jeg ikke kunnet opfylde deres Ønske.

Lev vel, ærværdige Fader, og bevar mig i dit Venskab.

Amsterdam, den 7. Marts 1646.

1387. (Ep. 281). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

27.2.1646.

Velfærd og alt Held! Fortræffeligste Hr. Doktor Worm, Svoger og med inderlig Velvilje højst forbundne Ven! At jeg nu fornylig har tilsendt dig vor Svanings danske Tidstavler uden noget Brev fra mig til dig, det beder og bønfalder jeg dig for vort Venskabs Skyld om ret villigt at tilgive mig med din sædvanlige Elskværdighed. Thi efter at dit Brev var overbragt mig tidligt om Morgenen den 11. Februar, og jeg havde hørt, at Hr. Laurits [Jørgensen] Hammer, den herværende danske Prædikant, allerede stod klar til at foretage en Rejse til Eder, tog jeg straks efter Morgenbønnen Pen i Haand for at nedfælde noget som Svar. Men næppe havde jeg skrevet en Linie eller to, før vor høje Forstanders Tjener kommer og beder mig til Frokost. Kort og godt, jeg mente det bedre at afsende Tidstavlerne alene og tomhændede end slet ikke at sende dem. Jeg saa mig derfor, omend nødtigt, tvunget til at nedlægge Pennen; Bogen overgav jeg uden noget Brev til Hr. Hammer, som allerede var steget til Vogns, og samtidig bad jeg ham mangfoldigst undskylde mig. Om han har gjort det, ved jeg ikke: Men da der nu atter byder sig en Lejlighed, har jeg virkelig ikke villet undlade at gøre Afbigt endnu en Gang, for at du ikke skulde fatte nogen daarlig Tanke om mine Følelser for dig.

Nu vil jeg kort besvare de enkelte Punkter i dit Brev: 1) Det er mig meget kært, at vor Udgave af Saxo har behaget den mægtige Hr. [Knud] Ulfeldt: Jeg beder dig indtrængende fremdeles anbefale mig og mine Studier til ham paa det bedste. Ligeledes er jeg meget glad ved det Svar, du har givet med Hensyn til den udeladte Tidstavle. Det forholder sig saaledes. Jeg har ikke villet gøre allerede gjort Arbejde, ejheller ved en saadan møjsommelig

Gennemgang Aar for Aar villet fremkalde Forsinkelse af den nye Udgave, som allerede nærmede sig sin Afslutning. Men hvis jeg kommer til at forberede en anden Udgave (hvad jeg med Guds Hjælp har sat mig for), bliver det meget let at tilføje Aarene i Bogens Margin, som Pontanus og andre har gjort det. 2) Hvad angaar selve Svanings Tidstavler, fortjener de virkelig Anbefaling, ja endog til Udgivelse. Gid Ulfeldt, [Christen] Thomesen [Sehested] og de andre Stormænd vilde lade sig den Sag være en magtpaaliggende Hjertesag! 3) Naar Ulfeldt har gennemlæst dem efter Ønske, vil jeg gerne have, om du ved Lejlighed tilbagesender dem. Thi da jeg for tre Dage siden antydede over for vor ædle Hr. Forstander, at et saadant Værk forelaa udarbejdet af Svaning, bad ogsaa han om, at der maatte gives ham Lejlighed til at se det, hvilket jeg lovede snarligt at sørge for. Du vil derfor gøre mig en stor Tjeneste, hvis du enten med nærværende Bud eller en anden paalidelig Mand lader Bogen bringe til mig, vel indpakket i Papir. 4) For at du iøvrigt kan svare dem, som stiller Spørgsmaal vedrørende mine Nattestudier, saa er jeg nu helt og fuldt optaget af at udarbejde og afslutte de sidste ni Aar af den Regeringstid, hvori vor Fyrste, salig Ihukommelse, Christian III, Danmarks Konge, levede paa Jorden. Og hvis Gud giver mig Liv og Helbred, vil dette Supplement til Meursius' Historie se Lyset til førstkommende Efteraar. [Steph. Joh. Stephanii Historiæ Danicæ libri II, qui res memoratu dignas complectuntur in Dania gestas regnante Christiano tertio. Opus posthumum (ed. Hans Jensen Svaning), Sorø 1650, 4°]. Dernæst vil jeg med Guds Hjælp gaa i Gang med Frederik II's Historie og vil imidlertid bestræbe mig paa offentligt at fremlægge de forskellige historiske Smaaskrifter, som skjuler sig i mine Reoler, og som er af stor Betydning for Belysningen af Fædrelandets Forhold. 5) At jeg har modtaget Sæmund Sigfussons Edda er sandt nok. Men Islændingen Torfi Jonsson handlede meget forkert mod mig ved at overgive den senere i mine Hænder, end det var rimeligt, eller ved at give nogen anden dødelig Adgang til at benytte denne umaadelig kostbare Skat. Det er visselig en meget sjælden Bog, som indeholder mange antikke, gamle og forglemte Oplysninger. Jeg vil gerne lade dig laane den, naar Gud bringer os sammen. 6) Jeg skal ogsaa tilbagelevere Snorris Edda, naar Hans [Mikkelsen] Ravn, Rektor ved Slagelse Skole, har afleveret den; forrige Aar lod jeg ham faa den til Brug.

Dette var i Korthed Svar paa dit lille Brev; nu vil jeg bringe andre Ting paa Bane. Jeg har erfaret, at den franske Udsending [de Thuillierie] er vendt tilbage til Eder fra Sverige, men hvorvidt han har udrettet noget til Gavn for vort Land, derom er vi saa aldeles uvidende som nogen. Jeg beder dig indtrængende undersøge dette alvorligt og ihærdigt, navnlig om der er noget Haab om at generhverve Bispedømmet Bremen, Halland, Gotland eller

Jemtland? Gennem Udsendingen selv vil du uden større Ulejlighed kunne komme under Vejr med det hele; han er dig jo særdeles naadig. Vær derfor saa venlig at skrive omhyggeligt om alt, hvad du kan faa Oplysning om. Thi det er paa Opfordring, jeg beder derom, og dersom du meddeler noget bemærkelsesværdigt, skal det ikke komme ud til nogen anden end til ham, der spurgte.

Det Landkort over Skaane, som du mere end en Gang har vist mig, vil jeg gerne have, om du paa min Bekostning overgiver til Eders Stikker og Tegner; men jeg ønsker, at han skal udføre det med samme Omhu og Flid og i samme Størrelse som den, hvori han har tegnet dit. Pengene skal være rede, naar han har gjort det færdigt. Det er dog ikke nødvendigt, at du fortæller ham, at det sker til mit Brug. Thi hvis han faar nys derom, vil han maaske være lidt mere efterladende til at yde dette Arbejde. Jeg forlanger dette med større Dristighed, fordi du ikke plejer at nægte mig noget.

Jeg har hørt, at der hos dig findes et Eksemplar af den hellige Birgittas Aabenbaringer, skrevet paa Svensk eller Dansk, og hvorfra jeg har set, at nogle Kvad om Danmarks Fremtid er hentet. Du maa lade mig faa Lejlighed til at se det, for at jeg ikke skal faa Skyld for at lyve eller skal synes at binde Folk noget paa Ærmet, naar de er nysgerrige efter den Slags Hjerne-spind.

Lev vel, højtagtede Mand, og bevar mig i dit Venskab.

Sorø, den 27. Februar 1646.

Jeg beder dig trække Hr. [Bertel] Bartholin i Ørene for at faa ham til at tilstille mig sin nys afholdte filologiske Disputats [Exercitatio philologica de latini sermonis puritate, Hafniæ 1645] og begynde en Brevveksling med mig, som han, da han var her, lovede mig at ville gøre.

1388. *Til Willum Lange i Helsingør.*

25.2./12.3.1646.

Jeg vilde gerne have tilset din Fader personlig, men jeg er forhindret ved stor Optaget-hed med andre Patienter, især adelige. Jeg beder til, at min foreskrevne Kur maa hjælpe. (Mere om Behandling o. s. v.).

(W I 338).

1389. (Ep. 101). *Til Johan Rhode i Padua.*

25.2./12.3.1646.

Hidtil har jeg ikke kunnet opfylde Eders Forventning, eftersom det ikke har været muligt at finde Svar paa Eders mere indgaaende Spørgsmaal an-gaaende hvilket Aar kongelig Majestæt er begyndt at opbygge Ovne til

Udklækning af Kyllinger. Endelig er jeg dog, idet Lykken stod mine Bestræbelser bi, stødt paa den Kancelliembedsmand, som ledede Indretningen; han lovede at eftergaa sine Regnskaber for at kunne give mig Oplysning om denne Sag. Men først nu efter forskellige Paamindelser (langsomme er den Slags Folk jo) har jeg faaet dette Svar, som jeg sender. Hvis det kan være Eder til Nytte, vil jeg prise mig lykkelig derfor; hvis ikke, maa I være overbeviste om, at det ikke skyldes nogen Fejl eller Forsømmelse fra min Side, at det kommer Jer ret sent ihænde. Dertil kommer endnu et Uheld, som i Fremtiden vil forsinke vor Brevveksling ikke saa lidt: Købmanden [Johan] Braëm, der samvittighedsfuldt plejede at besørge dem, er afgaaet ved Døden. Og Brødrene Fuiren, med hvis Breve jeg plejede at sende mine, er rejst bort fra Eder. Imidlertid — som man siger — maa vi gøre, som vi kan, naar vi ikke kan gøre, som vi vil.

[Peder] Roch bragte ikke »Balsams Forsvar« med sig og begrundet det med, at hans Sager endnu henligger i Nederlandene.

Bertel [Bartholin] har efter sin Tilbagekomst hertil opnaaet Professoratet i Rhetorik. Henrik Fuiren og Thomas, der i Basel har vundet Doktorgraden i Medicinen, har begivet sig paa Vej gennem Frankrig og Nederlandene til deres Fædreland; vi venter dem hver Dag.

Jeg bringer Licetus min forbindtligste Hilsen; Fuiren har sendt hans Værk om Ringene; men da Gesandten Thuillerie havde set det hos mig og bad derom, kunde jeg ikke sige nej. Han sætter Manden meget højt og fortalte mig, at denne, mens han var i Italien, havde tilegnet ham et Skrift.

Jeg beder dig, naar du faar Lejlighed dertil, da at besørge de Ting, som jeg har bestemt for Vesling og Vintimiglia.

(W I 338).

1390. (Ep. 906). *Fra Herman Conring i Helmstedt.*

1.3.1646.

Berømmeligste Mand! Det voldte mig visselig et forunderligt Velbehag, da dit Brev i Gaar blev mig overbragt — og det var af mere end en enkelt Grund: Jeg frydedes virkelig umaadeligt ved det uformodede Syn af den Haand, som jeg ofte hidtil har prist lykkelig paa Grund af de mange lærde Værker, den har udfærdiget. Men hvad der allermost glædede mig, var Fornemmelsen af, at jeg er Genstand for venskabelige Følelser fra en, som alle lærdere Mænd ser op til for hans Lærdoms og Dygtigheds Skyld. Den Ros, du yder mig, tilskrives jeg nemlig dit Venskab, idet jeg er mig min Ringhed fuldtud bevidst, hvormeget end den saa venlige Bedømmelse fra dig og andre, som er dig lig, omtrent har faaet mig overtalt til at vove endnu en Optræden paa Asklepios' Skueplads. Men hidtil har jeg ikke, min kære

Worm, forsøgt mig hermed — ikke siden Udgivelsen af den Bog om Blodet; jeg havde nemlig ikke tilstrækkelig Selvtillid, men foretrak at afvente andres Meninger. Medmindre du da maaske vil sige, at ogsaa det, jeg udgav ifjor er af medicinsk Indhold, nemlig: Om Aarsagerne til Tyskernes Legemsbygning før og nu [De Germanicorum corporum habitus antiqui ac novi Causis, Helmstedt 1645, 4°]. Mine øvrige Arbejder berører nemlig slet ikke vor Kunst, saasom: Om Oprindelsen til tysk Ret [De origine juris germanici commentarius historicus, Helmstedt 1643, 4°], Om Tyskernes romerske Kejserdømme [De Imperio Germanorum Romano liber unus, Helmstedt 1644, 4°], Om Aristoteles' Statslære og lignende. Men som ovenfor nævnt ansporer din og andres Røster mig i ikke ringe Grad, du berømmelige Worm, til fremdeles at gennemføre mit Løb paa denne vor Kunsts vidtstrakte Rendebane.

Din Afhandling om Guldhornet har jeg gennemlæst med største Fornøjelse og i lige saa høj Grad med Beundring for din Lærdom. Dog har der ikke været Lejlighed for mig til mere end en Gennemlæsning, fordi Boghandleren hidtil ikke har bragt os mere end et enkelt Eksempplar fra Frankfurt, og det blev omgaaende bragt til Welfernes Hof. Paul Egards Gætninger har jeg kun en enkelt Gang gennemset og tabte Lysten til mere. Thi hvem kan uden Væmmelse udholde at læse den Slags Fantasterier? Af samme Grund vilde jeg ikke engang bryde mig om at se, hvad andre har fablet om, det være sig hvem som helst blandt dine Landsmænd eller denne Königsberger. Af Fortunius Licetus venter jeg mig noget bedre, noget som i hvert Fald er en fornuftig og lærd Mand værdigt. I hvilken Bog han har fremsat sin Mening, ved jeg dog ikke, thi om dette Emne er det ikke hidtil faldet i min Lod at se noget af denne Mand. Gid det var mig muligt, berømmeligste Worm, at læse din Afhandling endnu engang med større Omhu; ja, jeg vil virkelig strengere mig grundigt an for at skaffe mig dit Værk andetstedsfra. Thi jeg er slet ikke i Tvivl om, at det, som behagede mig saa højlgt ved en blot Gennemlæsning, maa aande Nektar og Ambrosia ved en grundig Gennemgang. Af mig er der intet skrevet om dette Emne, og hvad der faldt mig ind ved Gennemlæsningen, er nu næsten gledet mig af Minde. Om jeg husker ret, forekom det mig ikke at være et tysk eller dansk Stykke, men derimod ægyptisk: Idet nemlig hele det store Germanien paa den Tid, da hint Horn støbtes (og jeg mener, at det er meget gammelt) ikke kendte til Guldforraad, hvoraf imidlertid Ægypten havde Overflod, idet Landet i de tilstødende Bjerge havde rige Guldminer, som allerede forlængst er beskrevet af Knidieren Agatharchides; ogsaa de Billeder, som Hornet har indridset, stemmer ganske overens med Ægypternes Hieroglyfbogstaver, som de viser sig paa de forskellige Tavler, der ogsaa i Dag hidføres fra Ægypten; men paa de ældgamle Mindesmærker i Storgermanien forekommer der, saa vidt jeg ved, intet tilsvarende. Maaske er

det Betragtninger af denne Art, som dengang faldt mig ind, men det være langt fra, at jeg vil strides med dig om denne Sag, berømmeligste Worm. Dit Skrift vil leve og vil stadig nyde de Lærdes Beundring, selv naar engang Hornet er blevet opslidt ved dagligt Brug; for dig er der ingen Grund til Frygt for, at Sejrspalmen vil blive dig frarevet af nogen. Hvorvidt Bogstaver, som ligner Ægypternes Hieroglyffer, har været i Brug hos de gamle Kimbrer eller Teutoner eller Gother, vil heller ingen med større Sikkerhed kunne fortælle end du, da du er den af alle, som har bedst Kendskab til dit Fædrelands Forhold. Jeg vil i hvert Fald hellere holde mig tilbage end afvige fra din Opfattelse. Lev vel, berømmeligste Mand, og fortsæt fremdeles denne Brevveksling med mig.

Helmstedt, den 1. Marts 1646.

1391. (Ep. 904). *Til Johannes Vesling i Padua.*

12.3.1646.

Berømmeligste Mand! Du har ingen Aarsag til nogensinde at betvivle min gode Vilje og min Iver efter at tjene mine Venner, især naar det drejer sig om en Sag, som tager Sigte paa Videnskabens fælles Tarv; hvis der altsaa, ved vor fælles Ven Rhodes Mellekomst, af mig er ydet noget, som er kært eller nyttigt for dig og dine Bestræbelser, saa priser jeg mig lykkelig, navnlig da jeg ved saa beskeden og ringe en Tjeneste har skaffet mig saa betydelig en Ven. Forefalder der noget, hvor min ringe Bistand yderligere kan være dig til Nytte, saa sig blot til, og jeg skal sørge for, at du i disse Nordens Egne næppe kan finde nogen, som er dig mere lydør. Med Glæde hører jeg, at du er beskæftiget med et saa sjældent og saa behageligt Emne; ganske vist er der nogle, som har strejfet det overfladisk, men ingen har dog stillet forstandige Folk saa vidt tilfreds, at han har fortjent Tilslutning undtagen fra dem, som fuldt har erkendt Kræfterne i Kunsten, som er Naturens Medbejler eller undertiden dens Overmand. Bliv ved med at glæde den videnskabelige Verden med herlige Frugter af din Aand; paa Ærens Skueplads vil en ufor-gængelig Berømmelse og Hæder forblive din. Jeg beder dig ikke ophøre med fremdeles at omfatte mig med den Hengivenhed, som du har lagt Grunden til. Jeg har opsøgt Sperling paa dine Vegne og mener, at han forlængst har gjort sin Pligt med at svare. Lev vel.

København, den 12. Marts 1646.

(W I 338).

1392. (Ep. 840). *Til Angelico Apro시오 Vintimiglia i Padua.*

12.3.1646.

Af dit meget venlige Brev har jeg forstaaet, at det ikke har været dig

ukært, naar jeg dristede mig til at trænge ind i dine alvorlige Beskæftigelser med mine klodsede Skriverier. Hvad der overvandt min Tavshed var visselig den venskabelige Følelse imod mig, klarlagt for hele den videnskabelige Verden gennem et offentligt Skrift, hvori Skønhed forekom mig i den Grad at kappes med Lærdom, at jeg ved Læsningen af dit sødmefyldte Vennebrev ikke ved, om jeg mest skal beundre Stilens Finhed og Kløgt eller Stoffets Vægt; ja, en ikke ringe Længsel vækker det just efter at se de øvrige Ting, som nylig er udgaaet fra dit Værksted. Dit »Skjold« haaber jeg, at vi snart skal faa, thi Thomas Bartholin og hans Fætter [Henrik Fuiren] er endnu ikke vendt tilbage til os. Hvis ikke den store Afstand i Sted samt det vanskelige Forhold med Brevdragerne stod ivejen, kunde jeg haabe paa hyppigere Brevveksling imellem os; thi hvad der ventes fra begge Sider, besørger ret langsomt gennem Eders Hertz. Hesiodus, som du spørger efter, vil du ikke finde, thi jeg sendte den til Frankfurt for adskillige Aar siden, men Bogen gik tabt, efter at den Bogtrykker, som havde givet Tilsagn om Trykningen, var død. Da jeg nu er udmattet af daglige Besværligheder, lader jeg Skrivefaklen gaa videre til dig og andre herlige Aander og hengiver mig til Rolighed, saa meget jeg formaar; men min Iver efter at vinde retskafne Folks Bevaagenhed gennem private Breve agter jeg først at opgive sammen med min Livsaande.

Vor Bertel [Bartholin], som nu har opnaaet Lærestolen i Veltalenhed hos os, hilser dig skyldigt til Gengæld, og jeg tror, at han nu har besørget det gennem et Brev fra sig selv.

Lev vel, ærværdige Mand, og vær mig fremdeles bevaagen, som du er begyndt.

København, den 12. Marts 1646.

(W I 338).

1393. (Ep. 282). *Til Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

13.3.1646.

Ved at sende Svanings Tidstavler hertil gjorde du noget, som tjener Fædrelandet til Pryd og den lærde Verden til Gavn: Vor [Knud] Ulfeldt syntes saa godt derom, at han har lovet med Bestemthed at ville drage Om-sorg for deres Udgivelse, og herom nærer jeg ingen Tvivl, blot han snart gen-vinder sit fordums Helbred. Jeg sender dem med tilbage med mange Tak-sigelser fra os begge.

Der er ingen Grund til, at du er vred paa Torfi [Jonsson] fordi han har fremvist Sæmunds Edda; thi den er saaledes, at den hverken kan være dig eller nogen af os til Nytte, hvis der ikke kommer en nøjagtig Oversætter, som du næppe vil faa i Danmark.

Hvad den franske Gesandt har udvirket i Bremen-Spørgsmaalet, er forlængst bekendtgjort i et offentligt udstedt Dokument, idet Svenskerne ikke kunde forhandle med Bremerne, fordi de manglede den til Sagen udkrævede Fuldmagt. At forhandle om Halland, Jemtland o.s.v. paa vore Vegne kunde aldrig falde Gesandten ind; men hvad der udsprede, er Folkensnak.

Landskortet over Skaane har Janssonius i Amsterdam for nogle Maaneder siden faaet fra mig gennem Martzan; du kan altsaa snart vente det, stukket i Kobber.

Jeg har Birgittas Aabenbaringer affattet paa Latin, men blandt dem findes ikke saadanne Kvad, som findes udbredt her. Det er et omfangsrigt Værk og af for stor Tyngde til at man bekvemt kan medføre det; hvis du ikke desto mindre er meget ivrig derefter, skal jeg sende det ud ved Lejlighed, eller jeg skal selv vise dig det, naar du kommer.

[Bertel] Bartholin har jeg mindet om hans Pligter; naar han har faaet afviklet sit Bryllupshurlumhej, vil han utvivlsomt holde sine Løfter.

Lev vel, København den 13. Marts 1646.

(W I 339).

1394. (Ep. 713). *Til Thomas Bartholin i Leyden.*

16.3.1646.

Det glæder mig, at I er ankommet til Nederlandene i god Behold; gid det var her til os! Som [Peder] Scavenius rigtigt har fortalt dig, er der saa mange nærværende Bejlere, der har frarevet dig den Helena, som jeg havde bestemt for dig. Men hør! Der er endnu en Penelope tilbage, som blot venter din Nærværelse for at tage imod et Frieri. Det forholder sig saaledes: Til det theologiske Professorat, som [Niels Poulsen] Schandorff har efterladt sig, er vor Svoger Magister Svaning blevet forfremmet; derved er Lærestolen i det syriske Sprog gaaet til [Thomas] Bang, idet een Mand er tilstrækkelig til Undervisning i begge Sprog, Syrisk og Hebraisk. En Lærestol staar saaledes ledig, og den vil man efter den nye Bestemmelse have skal være i Ethik; jeg vilde gerne have denne forbeholdt dig, og herom har jeg forhandlet med Kansleren; denne afviste det ikke ganske, men har taget Sagen under Overvejelse. Hvad der end sker, saa raader alle til, at du skynder dig, da vi ser, at de tilstedeværende tager Embederne. Thi hvis dette ikke lykkes, tilbyder din Bedstefader dig Hvervet som Stedfortræder ved den medicinske Undervisning, saa at der ikke er nogen, som kan kaste dig paa Porten, hvis du først har faaet Foden indenfor ved Universitetet. Hvis du altsaa lytter til alle dine Venner, og hvis du lytter til mig, saa sørg for ved første givne Lejlighed at være her.

Jeg bifalder din Plan om at tilegne Gunde [Rosenkrantz] dit Forsvarsskrift, thi han mener dig det godt, hvad jeg tilfulde har forstaaet af en Samtale med ham fornylig (thi han opholder sig nu hos os). Jeg vilde gerne have, om du medbragte et Eksemplar af hvert enkelt af de Smaaskrifter, du har udgivet; thi Forevisningen af disse Ting plejer at gøre et stærkt Indtryk. Jeg har nylig bragt i Erfaring, at Laurembergs Søn [Jacob] har disputeret offentligt i Königsberg imod dig og din Fader; jeg har skrevet til mine Venner, at de skulde sende et Eksemplar, men endnu har jeg ikke kunnet faa mit Ønske opfyldt. Jeg sender dig den forøgede Udgave af mit Museums-katalog, hvori du vil se de Ting indført, som du havde lovet, mens du var i Italien: Saa tryk og sikker var jeg paa dem, som om de allerede var i min Besiddelse. Jeg vedføjer et Billede af Hjerneskillen paa Enhjørningen og Hvalen, som de er blevet mig sendt fra Island.

Naar din Beslutning om at rejse er fattet, beder jeg dig træffe den betydelige Mand Hr. Jan de Laët, min Ven, og naar du har hilst ham skyldigt fra mig, saa spørg ham, om han ønsker nogen eksotiske Ting besørget til mig; thi han plejer undertiden at sende mig sjældne og kærkomne Ting fra sine Skatkamre. Forsøm ikke at hilse Dr. [Henrik] Fuiiren fra mig skyldigt. Vi imødeser nu dagligt hans Ankomst med ikke mindre Iver end din. Mere tilføjer jeg ikke, fordi din Broder kan belære dig udførligere om Enkeltheder. Lev vel.

København, den 16. Marts 1646.

(W I 339).

1395. *Til Erik Mogensen i Greve.*

24.3.1646.

Det glæder mig, at de foreskrevne Lægemidler har hjulpet, men du maa ikke forskærtse Resultatet ved ikke at tilendebringe Kuren. Tak for det tilsendte.

(W I 339).

1396. (Ep. 711). *Fra Thomas Bartholin i Leyden.*

1.4.1646.

(11.4. ny Stil).

Fortræffeligste Mand! Skønt jeg for ikke længe siden har opfyldt min Skrivepligt, har jeg dog ikke villet afholde mig fra endnu en Samtale, da [Jørgen] Ottesen [Seebled] tilbød sin Bistand med Brevets Besørgelse. Til ham overdrog jeg ogsaa et Eksemplar af vor sidste Anatomi, og i finere Indbinding som bestemt for vor høje Kansler. Jeg vilde have vedlagt et Brev til ham, hvis jeg havde ment det Umagen værd at gøre det. Thi med nogen

Vanskelighed lader jeg mig drive til Opfyldelsen af denne Pligt, da jeg ser, at den høje Herre har næret andre Tanker i sit stille Sind, end han har ladet sig mærke med, og at han har svigtet dit Ønske ved at lade, som om han havde mig i Erindring. Ikke at jeg ser skævt til andres Lykke eller hentæres ved at se gunstige Kaar for dem, som jeg ved fortjener det bedre end jeg; men det er med alt andet end Sindsro, jeg har erfaret, at man med tomme Forhaabninger har narret mig til at jage med at komme hjem. Derfor har jeg nu anlagt en adstadigere Gangart og er begyndt at bande disse Tanker om offentligt Virke; jeg ved ikke, om det er med Billigelse fra dig, af hvem jeg er afhængig. Jeg kunde tænke mig en ubemærket Tilværelse, hvor jeg ikke var udsat for nogen Misundelse — og det er jo ved mine Studier, jeg høster denne; da skulde hverken Pen eller Aand staa i Stampe, men herom vil jeg skrive udførligere til dig i et andet Brev, thi nu presser mit Sendebud paa.

Samtidig har jeg sendt min ærværdige Bedstefader min Indvielsesdisputats og min Indvielsestale, for imidlertid at mildne den Forsinkelse, som Neptun har foraarsaget for mine boglige Ejendele. Thi jeg er ikke i Besiddelse af noget Eksemplar af mit Arbejde om Enhjørningen. Ogsaa dig vil jeg sende de samme Indvielsessmaating, hvis du vil finde dem værdige til at komme dig for Øje. Thi Rhinen har endnu ikke afleveret os de Ting, som vi betroede den i Basel. Til min Afhandling om Lyset, som Leyden-Boghandleren Le Maire tænker paa at besørge i Trykken hos sig, beder jeg dig angive mig en Patron, som mere i Gerning end i Ord værdsætter mine Anstrengelser. Til Slut skal jeg paa mange Lærdes Vegne (deriblandt vor Moræus og Patin i Paris) bønfalde dig om, ikke for længe at forholde Offentligheden dine meget fine medicinske Stridsspørgsmaal samlet i eet Bind. Lev vel, min fornemste Velynder, og vær min Ven.

Leyden, den 11. April 1646.

1397. (Ep. 714). *Fra Samme.*

10.4.1646.
(20.4. ny Stil).

Fortræffeligste Mand! Da Overbringeren af nærværende havde givet mig Besked om sin Rejse, ankom bekvemt fra Basel gennem vor Landsmand, den høj lærde Yngling Peder Scavenius, vore forlængst derfra afsendte Sager. Da der blandt dem gemte sig et enkelt Eksemplar af mine Iagttagelser om Enhjørningen, mente jeg, at det var Umagen værdt at sende det, for at det imidlertid kunde mildne den kedsommelige Ventetid for Eder, medens de finere Eksemplarer, bestemt for dig og Bedstefader, endnu er i Venezia.

Jeg vedlægger min Fremstilling om Svulsten, som jeg mener endnu er uset af Eder, ligesom ogsaa de Smaating, der er offentliggjort i Basel [De pleuritide παράδοξα, ἔνδοξα, Basel 1645, 4°; De monstria Oratio, Basel 1645], hvilke du skal modtage med det Sind, hvormed de er sendt, og hvormed du plejer at modtage mine Ting. Min Enhjørning er vokset ikke saa lidt siden den Tid, da den saa Lyset, som Følge af adskillige Iagttagelser bestemte for den anden Udgave, især vedrørende en vis Mand i Tours i Frankrig, paa hvem der i de forløbne Aar er vokset et Bukkehorn frem paa højre Kæbe; ligeledes om en Kvinde i Amsterdam, som endnu bærer et hornlignende Fremspring i Panden, for ikke at tale om forskelligt, der er samlet rundt om hos Forfattere, hvem deres rette Plads tilkommer. Fremstillingen om Svulsten er ogsaa vokset til et større Bind hos mig; dette har jeg lagt tilside til mere tilbagetrukken Ro, hvis Gud vil give mig fortsat Levetid, og du din fortsatte Gunst.

Lev vel, du min højeste Beskytter, og hvis jeg fortjener det, saa ophør ikke med at være mig bevaagen, thi herpaa beror mit Ønskes eneste Maal.

I Hast, Leyden, den 20. April det Herrens Aar 1646.

Frankrig har endnu ikke afgivet mine Øvelser over Angina; det Eksemplar som jeg sender gennem den offentlige Brevbærer, har Bogtrykkeren sendt mig beskaaret for mit Brev. Mere en anden Gang. Nu har jeg fremtaget, hvad jeg havde paa Lager. Enhjørningen skal du, hvis du finder, at det tjener til mit Bedste, overlade min ærværdige Bedstefader, at han ikke skal tro, jeg er glemsom. Jeg vilde rigtignok foretrække at have haft et Antal andre Eksemplarer paa pæner Papir til min Raadighed. Men dette kan vi takke Nep-tuns og Købmændenes Luner for. Vær du en oprigtig Fortolker af alle Ting og vær min Ven!

1398. (Ep. 535). *Fra Henrik Køster i Nykøbing F.*

10.4.1646.

Af min ældste Søn [Henrik], hvem jeg med Guds Hjælp venter tilbage fra Prøjsen i den kommende Maaned, har jeg endnu ikke kunnet faa nogen Underretning om, at Laurembergs Søn [Jacob Sebastian Lauremberg] i Königsberg har hvæsset sin Pen imod Bartholins Anatomi, ejheller tror jeg, at der mulig kunde være min Søn noget bekendt om det nævnte Laurembergske Forehavende, da han, ogsaa paa din Tilskyndelse, har opholdt sig nogen Tid i Elbingen, hvor han er blevet modtaget med Velvilje af Stedets Læger, som er vel anskrevne Kemikere, for Eksempel Dr. Nesselmann, og især af Dr. Kneffel, der nu opholder sig i Krakow hos den kongelige Majestæt, som lider af en meget farlig tilbagevendende Epilepsi og Gigt.

Rygtet gaar her, at Eders Dr. Sperling har genvundet sin fordums Naade og atter skal overtage sit Embede; skønt en vis Læge, der opholder sig i Flensborg, efter hvad jeg hører, med al sin Stræben og af alle Kræfter, med Støtte i en vis i Riget fremstaaende Persons Beskyttelse, har arbejdet paa at blive udnævnt til Efterfølger efter Dr. Dietrich, der holder sig selv altfor kostbar, baade med Hensyn til den kongelige Have og til Hospitalet. Fornylig har han været her hos os i fire Dage, hidkaldt fra Hamborg paa selve hans naadige Højheds Befaling, af hvilken Grund ved jeg ikke; tre Dage før Paaske havde han atter travlt med sin Afrejse paa Grund af sin skrantende Hustru, som lider af Stensmerter, Miltsyge samt Forhærdelse og Fremfald af Livmoderen; med hende vil han i Foraaret paa egen Bekostning foretage en Rejse gennem Holland til Surbrønden og Badene.

Her er vi alle fuldt optaget af at opføre Befæstningsværker, ikke uden store Udgifter for Indbyggerne. Jeg beder dig underrette mig om, hvem den italiensk-danske Læge er, som hos os sælger Guld til at drikke, og om hvem jeg rettede Forespørgsel for ikke længe siden; man fortæller, at den ædle Fru Vibeke nu benytter hans Raad og Bistand, med hvilket Held, ved jeg ikke.

Hvis du faar noget at vide om Grunden til, at Dr. Dietrich saa pludselig blev fjernet fra sin Lægestilling ved det kongelige Hof, saa giv mig Meddelelse derom. ***

Nykøbing, paa min Naade Prinsens Fødselsdag, som var den 10. April 1646, da hans Højhed gik ind i sit 44. Aar. Den treenige Gud gøre det lykkeligt og fredsstiftende til Rigets Gavn!

Man siger, at den saare nidkære Biskop over Fyn, den retfærdige og fortræffelige Hr. Dr. Hans Mikkelsen, en Mand af Dyd og Troskab og i sin Tid højt fortjent af mig og alle mine, er blevet stævnet for Retten hos Eder og uden Tvivl har Ophold hos Biskop Resens Enke; vil du have den Ulejlighed at hilse denne Mand skyldigt fra mig og overrække disse medsendte Ting fra mig, mærkede tilbørligt med min egen Haand til nævnte Mand. Retfærdigt er jeg en retfærdig Fortaler for en Retfærdig! Du maa til Gengæld udnytte mit Venskab til en lignende eller større Sag.

(Efterskriften findes paa en udateret Seddel, Kv. 37).

1399. (Ep. 536). *Til Samme.*

17.4.1646.

Vi vil imødesee din Ankomst til den 6. Maj, saa skal den videst mulige Adgang til mit Skelet staa aaben for din Søn, thi jeg vil overgive ham Nøglerne, for at han kan bruge det efter Fordogtbeholdende. Nu siden Paaskeferien er jeg begyndt at demonstrere Osteologien efter Bartholins Forskrift,

saaledes at jeg saa kortfattet som muligt viser Tilhørerne det menneskelige Legemes Knogler paa den Maade, som jeg har indført hvert Aar. Hvis jeg ikke før hans Ankomst har afsluttet mit Foretagende, kan han maaske ogsaa i denne Studiegren drage Nytte af min ringe Hjælp, som jeg ogsaa med største Glæde vil yde ham. Naar den ældste vender hjem, vil han gøre mig en stor Glæde, dersom han vil besøge mig.

Fra paalidelig Kilde har jeg erfaret, at der gennem dig er blevet skrevet til den højædle Hr. [Joachim] Gersdorff, at den yngre Lauremberg har disputeret imod Bartholin, men min Hjemmelsmand tilføjede ikke hvor og hvornaar; jeg haabede derfor, at jeg vilde erfare hele Sagen mere vidtløftigt fra dig og sendte til den Ende fornylig et Brev til dig. Hvis der er noget derom, vil andre ikke lægge Skjul derpaa.

Sperling er atter kommet i Naade hos Hofmesteren [Corfitz Ulfeldt], men at han skal genindtage sin tidligere Stilling, har jeg endnu ikke erfaret, ej heller tror jeg, at nogen endnu er sat til disse Hverv. Denne italiensk-danske Læge er utvivlsomt Oluf Pedersen Hafniensis, der er blevet smykket med Dokortitlen i Padua i Italien; man siger, at han har forsøgt sig med noget hos Fru Vibeke, men at hans Forsøg hverken har behaget kongelig Majestæt eller Patienten selv. Jeg er allerede flere Gange blevet kaldt til hende og har fundet, at hun lider af en ikke særlig farlig Sygdom, som heller ikke er vanskelig at helbrede, blot hun rettede sig efter fornuftige Raad.

Hvad der har fjernet Dr. Dietrich fra Hoffet, derom er jeg saa uvidende som nogen og har heller ikke nogensinde anstillet særlig nyfgen Under-søgelse i Sagen.

Han, som fortalte dig om den fynske Hr. Biskops Ankomst hertil, har utvivlsomt taget fejl, thi fornylig kom hans Søn hertil, og da han overværede min Forelæsning, og jeg havde udspurgt ham om hans Fader, sagde han, at han ikke havde noget her at forrette og derfor ikke vilde komme hertil. Ellers vilde du have fundet mig saare redebon til Hilsen, da han i sin Tid i Tyskland har været min Vaabenbroder og en Ven, jeg har kendt og trofast holdt fast ved.

Lev vel og hils din Familie skyldigst.

København, den 17. April 1646.

(W I 340).

1400. (Ep. 910). *Fra Hans Jensen Svaning paa Samsø.*

20.4.1646.

Da den afskyelige Vaabenlarm nu ved Guds Forsyn er ophørt, henvender jeg mig med større Tryghed til dig, du mine Studiers Beskytter, hvem jeg

maa se op til af mange Grunde, baade embedsmæssigt og personligt. Aarsagen hertil er ikke blot din redbonne Hengivenhed, som du viste mig, da jeg i sin Tid var den berømmelige Longomontanus' Husfælle: Det er navnlig din Tjeneste fornylig, thi derved knyttede du mig saaledes til dig, at det ligefrem blev et aabent Spørgsmaal for mig, hvem jeg skylder mest, dig eller nogen anden dødelig. Jeg har jo forholdt mig helt i Ro, medens du har rettet din Omsorg og dine Tanker imod Offentliggørelsen af den danske Kronologi, som i de forløbne Aar er udarbejdet af mig til Pryd for dem, som er herligt fortjenstfulde i Fædrelandet og forsøger at gøre sig fortjente dertil. Dette Værk, som er godkendt ved de førende Universitetsfolks Bedømmelse, bringer du uafadelig berømte Mænd for Øje, for at de med Velbehag kan beskue Landets Værnere ligesom i kort Sammendrag; derpaa bliver de selv grebet af Kærlighed dertil og fremmer Udgivelsen med deres Ønsker. Ifølge Oplysninger fra min højtærede Svoger Magister Stephanius kan jeg blandt dem nævne den ædle Hr. Knud Ulfeldt, hin Fædrelandets store Pryd; jeg forstaaer, at mit og dit Værk ved din Mellekomst er blevet ham anbefalet med samme Troskab privat som offentligt. Du bedste blandt Mænd! Hos dig ser jeg — for at vise dig et Billede af dig selv — en Elskværdighed, som er et sjældent Gode hos Mennesket; tro mig om du vil: Hvad enten nu dette dit Sindelag imod mig er udsprunget af din Bedømmelse eller af dit Venskab, saa er og bliver det mig saa værdifuldt, at jeg mener, at de Timer nu er fortræffelig anvendt, i hvilke al den Møje er anvendt; thi nu har jeg faaet dig som dets velvillige Fortolker, ja endog som dets Beskytter. Med denne din Nidkærlighed giver du Næring til andre rettænkende Aander, som ellers vilde forfalde til dorsk Ro. Jeg har ikke kunnet styre min Lyst til paa dette Tidspunkt gennem en ærlig Bekendelse at aabenbare for dig, med hvor stor Ærbødighed jeg bøjer mig for denne din beundringsværdige Elskværdighed. Fortsæt, du bedste blandt Mænd, med at begunstige mig og mine Studier! Antag dig dette Arbejdes Sag og bliv gammel og graa i det offentlige Tjeneste!

Paa Øen Samsø, den 20. April, Aar 1646, i Danmarks allernaadigste Kong Christian IV's halvfjerdsindstyvende Leveaar; ham velsigne Kongernes Konge, Amen!

1401. (Ep. 715). *Fra Thomas Bartholin i Leyden.*

22.4.1646.
(2.5. ny Stil).

Fortræffeligste Mand! Min Broder Rasmus' Ankomst var saa meget desto kærere, som den var ledsaget af dit Brev, fyldt med den sædvanlige Hengiven-

hed og Kærlighed imod mig; du lader den vedvare over for mig uværdige. Jeg fatter, hvor du er opfyldt af enestaaende Omsorg for at fremme min Hæder; skønt det, som du i din Venlighed mod mig havde foresat dig, ikke er lykkedes, saa maaler jeg alt ud fra din Vilje; jeg ved dog, at Skylden maaske skal lægges paa mægtigere Bagvaskeres Uvilje og ikke paa dig, som er mig meget venlig stemt. Til Gengæld for dine talrige Bestræbelser vil jeg erkende mig i evig Gæld til dig.

Men da jeg er saa sikker med Hensyn til din nidkære Omsorg, saa priser jeg dig som den, der er Ophavsmand til mit Velfærd, hvilket du kunde tjene bedst ved at være ivrig for mit forlængede Udlandsophold. Jeg ved, at din og mine Venners umaadelige Kærlighed til mig intet lader uforsøgt for at trække mig hjem til Fædrelandet. Men jeg spørger dig, min Fader, hvorfor I saaledes kalder mig til min Skæbne? Mon jeg ikke er udsat for tilstrækkelig Misundelse her, siden det er nødvendigt at møde flere fjendtlige Blikke der? Jeg har sandelig ingensinde tragtet efter Misundelse; men paa en eller anden Maade har jeg faaet denne ublide Skæbne. Du ved, at [Caspar] Hofmans og [Peder] Laurembergs hævnende Aander vil være over mig; ogsaa Riolanus er fortørnet, fordi jeg ikke har sluttet mig til hans Fader med Hensyn til Skammnerverne. Yderligere en rykker i Marken og hævder Aandedrætsmaaden til Fordel for Descartes og imod mig; saaledes er der overalt Anstødssten; og jeg har mærket, at det heller ikke hos Eder skorter paa visse indflydelsesrige Personer, som ikke kan affinde sig med saa mange Bartholineres Virke ved Universitetet, ret som om dette Broderskabsbaand var uhørt der! Derfor er jeg nu blevet mæt af disse Forurettelser, skønt jeg med Sindsro skal bære de svigefulde Løfter, som er givet Eder og mig under mit Fravær. Mit Fravær er sandelig en køn Undskyldning, som merbemeldte Stormand har brugt som Paaskud for dig; da jo dog hverken [Hans Jørgensen] Mule eller [Rasmus] Enevoldsen [Brochmand] var tilstede! Og hvis han ellers har udtalt sig sandfærdigt, har mit Ry dog længe været tilstede hos ham. Hvad yderligere Nytte min personlige Tilstedeværelse er til, ved jeg ikke, bortset fra at vi derved sikrere bliver taget ved Næsen. Jeg glæder mig saare over, at Ethik er blevet indført, men jeg vil overlade den til ham, hvem Rygtet melder er blevet udset til denne Post, og det med saa meget større Sindsro, som den er længere fjernet fra mine Interesser. Iøvrigt vil du ikke selv kunne se bort fra, at det er risikabelt og uværdigt at slaa sin Lid til dette eller hint usikre Haab. Hvis du derfor vil det bedste for mit Tarv, og siden mine Venner nu ikke har ønsket, at jeg skal binde mig til Fremmede (hvad dog Astrologerne spaar), saa beder jeg dig sørge for, at jeg ikke endnu skal se mit Fædreland.

[Jacob Sebastian] Laurembergs Disputatser venter jeg med Begærlighed,

førend det Forsvarsskrift udgives, som jeg hidtil har tilbageholdt. For Kataloget over dit udvidede Museum tilkommer der dig den største Tak, og det navnlig af den Grund, at du har indføjet de Ubetydeligheder, som jeg har afsendt fra Venezia med mine litterære Ejendele. Hvad det er for en Jordart mod Skørbug, og hvilket det andet »Worms Vand mod Skørbug« er, som er optaget i Fortegnelsen for de københavnske Apotheker, vilde jeg gerne have at vide af dig. Det meget fine Hvalkranium har jeg tidligere, i mine Betragtninger over Enhjørningen, henført til dig som Kilde: Gid jeg dengang havde haft den Afbildning af hele Hvalen, som du nu har vist mig den Ære at sende, saa vilde jeg rigtignok have gjort mig mere fortjent af det offentlige Vel. Den skal dog komme den nye Udgave til Nytte tilligemed de Nyheder, som senere Iagttagelser har bibragt mig. Saa snart jeg træffer Hr. de Laët, skal jeg opfylde de skyldige Venskabspligter. Han overvejer et Værk om Stene [De gemmis et lapidibus libri duo, Leyden 1647, 8°] der skal føjes til [Anselm] Boëtius [de Boodt: Historia gemmarum & lapidum ex recensione Tollii, Leyden 1638, 8°, Amsterdam 1647, 8°]; hvis du vil yde dit Bidrag dertil, vil du utvivlsomt gøre dig vel fortjent baade af ham og af Videnskabens Fællessag, hvilket saavel højere Magter som din fintdannede Aand har ønsket skulde være noget for dig særligt, du, som er født til Hæder for vort Aarhundrede. Lev vel, du særligt agtværdige Beskytter, og gør ikke de uvillige og døve »Beskyttere« mere Ulejlighed for min Skyld. Blot du, hvem jeg skylder alt, vil være mig bevaagen, indtil vor Dygtighed er blevet modnet. Hvorfor skal jeg kere mig om de andre, der slaar om sig med tomme Ord? Det vilde være bedre, om de helt gav Slip paa Erindringen om mig, end at de saa ofte genopfrisker den til ingen Nytte. »Endnu staar Høsten paa Rod« [Ovid, Heroid. 17,213]. Lev vel igen, og tilgiv mig den Frimodighed, hvormed jeg skriver. Dr. [Henrik] Fuiren og min højtelskede Broder hilser dig.

Leyden, den 2. Maj 1646.

1402. *Testimonium for Christopher Clemensen (Vejle).*

24.4.1646.

Christophorus Clementis Vellejus blev immatrikuleret i Juli Maaned 1641 [fra Herlufsholm]. Han har Baccalaurgraden og har været Huslærer hos Adelige.

(W I pag. 67).

1403. (Ep. 712, Barth.Ep.med.I,Nr.83).

Til Thomas Bartholin i Leyden.

24.4.1646.

(Udg. 1751 er trykt efter Th. Barth.Ep.med. Oversættelsen er suppleret efter Koncepten.)

Af dit sidste Brev skrevet i Leyden den 11. April har jeg forstaaet, at mit

Brev, som jeg gav din Broder Rasmus til Besørgelse, endnu ikke er kommet dig ihænde.

Nu maa jeg gøre dig opmærksom paa, at Professoratet i Ethik er blevet besat med Rektoren ved [Frue] Skolen i København [Søren Pedersen Kallundborg] (du ser, hvormeget det er værdt at være tilstede!), skønt alle havde haabet det anderledes. Nu er der kun den Omstændighed igen, at jeg saa ofte har gjort opmærksom paa Stillingen, der skal besættes som din Bedstefaders Stedfortræder; hvis den ikke mishager dig, forbeholder han den til dig alene, for at saaledes Adgangen til noget større kan staa dig lettere aaben, naar Skæbnen vil det. Eftersom et usikkert Haab saa ofte har drevet Gæk med os, foreskriver jeg dig intet, men overlader alt til din egen Klogskab: Din mere fortrolige Samtale savner jeg saa saare! Hvad du nylig skrev om det, der er udgivet af Lauremberg, har jeg endnu ikke set.

Din fyndige Baseler-Disputats saa vel som din højst elegante Tale har jeg set hos din Bedstefader; den maa du ogsaa lade mig faa Andel i, da du ved, at jeg med største Begærlighed eftertragter, hvad der kommer fra dig, da det jo er klogt og udarbejdet med sjælden Dømmekraft.

Jeg ved knap, hvem jeg skal raade dig til som Beskytter for din Kommentar om Lyset, thi faa er de, som enten vil eller kan sætte den rette Pris paa sligt. Imidlertid er der den kongelige Kansler Just Høeg; han var din salig Fader meget venligsindet, og han har (næst Gud) bragt din Broder Bertel frem ved Universitetet; han ynder endnu at lade sig kalde Videnskabens Beskytter; mine Mindesmærker vil oplyse dig om hans Titler.

Med Tanke paa din Afhandling om Lyset kan jeg ikke lade være med at berette, hvad der er hændt mig for faa Dage siden: Min Tjenestepige havde fornylig paa Fisketorvet blandt andre Fisk købt en *scorpius marinus*, der kaldes saaledes af Schonfelde [Stefan a Schöneveld: Ichthyologia & Nomenclatura animalium marinorum, Hamburg 1624, 4°], men af Folk her hos os »en Ulk«; da hun havde flaaet den og smidt Skindet paa Møddingen sammen med Hovedet, saa min Tjener nogle Dage senere, da han i Skumringen gik forbi Stedet, et usædvanligt Lys, som skinnede i Mørket sammesteds; det indjog ham en ikke ringe Forskrækkelse, hvorfor han kaldte paa de andre Husfolk og viste dem Jærtegnet. Da de forfærdet havde betragtet dette Lys nogen Tid, var der en lidt modigere iblandt dem, som gik nærmere for at finde ud af, hvad der stak under. Men han fandt kun Hoved og Skind af den flaaede Fisk, hvilket han omhyggeligt opbevarede til den følgende Dag. Om Morgen kom han til mig og gav en udførlig Fremstilling af Sagen. Jeg bød ham bringe de lysende Legemer, som jeg i halvraadden Tilstand skjulte i en Krog af mit Museum. Men da jeg flere Gange drejede det og haandterede det ved Dagslys, var det ikke muligt at bemærke noget saadant. Da imidler-

tid Mørket ved Aftenstid faldt paa, erfarede jeg Sagen, som han fortalte den: Og da jeg saa nøjere efter, kunde der med Øjnene iagttages ligesom fire smaa adskilte Lys, der straaede frem fra fire Steder paa Hovedet, et over hvert Øje og et paa hver Side af Underkæben. Og da nu disse Steder, hvorfra Lyset skinnede, blev undersøgt ved et Lys, saa var de ikke sorte at se til som den øvrige Hud, men hvidlige og slimede. Ved dette Syn frydede jeg mine Øjne tre-fire Nætter igennem til forskellige Tider, og jeg viste det til andre, indtil Hovedet lidt efter lidt mistede sit Lys, idet det tørrede ind ved den omgivende Lufts Varme. Denne seje og slimede Fugtighed i en hvid Genstand med Tilbøjelighed til Forraadnelse mener jeg altsaa har bidraget væsentligt til Arten af dette Lys. Medens jeg overvejede dette, faldt det mig ind, at jeg for ikke saa længe siden havde læst i Allatius' Brev til Licetus om Hummernes Rester, der lyser i Mørke. Dette Brev findes i den berømmelige Licetus' højlræde Afhandling om Bolognastenen Kap. 33 S. 123; dog nok herom!

Hvis der var blevet sendt mig et Eksemplar af Anatomien bestemt for Kansleren, kunde jeg nu have givet dig Underretning om hans Hensigt og Vilje.

Jeg kan ikke give nogen Haab om mine Stridsspørgsmaal, da der ikke er nogen, som ønsker at paatage sig Arbejdet med Trykningen. Lev vel og bevar mig i dit hidtidige Venskab fremdeles.

København, den 24. April 1646.

(W I 340).

1404. (Ep. 283). *Til Steffen Hansen Stephanius i Sorø.* 24.4./1.5.1646.

Jeg har forhandlet med Moltichen om Trykning af Svanings Tidstavler, og han har da endelig paataget sig Besørgelsen deraf; men han ønsker, at du snarest belejligt sender ham Værket i rettet og fuldt færdig Stand, for at der ikke skal være nogen Mangel, som kan sinke Trykningen, og han vil have, at det skal ske snarest, før end hans Presse bliver beslaglagt af andre Opgaver. Vi maa se os om efter en omhyggelig Korrekturlæser. Vor Svaning har tidligere tilsagt sin Bistand til Arbejdet, og jeg mener, at han ikke vil svigte. Mine Øjne sløres nu stærkt; ellers vilde jeg bidrage, saa meget jeg formaaede. Lev vel, og pres nu paa med Arbejdet, for at ikke Boghandleren skal blive uvillig ved Forsinkelse.

(W I 341).

1405. (Ep. 100). *Fra Johan Rhode i Padua.*27.4.1646.
(7.5. ny Stil).

Berømmelige Mand! Den af Vesling udviste Omhu blev ikke saa lidt forøget af det Papir, som du har sendt; det kom i tilstrækkelig god Tid. Thi ogsaa han indretter det hele med stor Omtanke. Ikke blot har han udstyret det anatomiske System med nye Figurer, men han har ogsaa givet en ny Fremstilling af det hele; paa Nedskrivningen heraf maatte han anvende den Tid, som for Størstedelen krævedes til den Kyllingemoder, som endnu ikke er fuldt aftegnet. Men som en nidkær Tilsynsmand presser jeg ham til det Arbejde, hvis Begyndelse jeg med stor Glæde har læst. Men saa gik denne Maaned paa Hæld; den var ret travlt optaget af offentlige Hverv, men saa blev der Lejlighed til at tage Eders Annaler i Øjesyn her, da de ved Moltichens Mellemkomst uventet blev sendt til Milano; efter mit Skøn er de meget interessante. Men at Veslings Balsam og de øvrige forskellige Ting af samme Indhold, som er udgivet i Rom, og ligeledes flere af vor Licetus' ikke kan tilbyttes for Eders, undrer mig ikke, da jeg nu har lært, med hvor ringe Forstand man her indlader sig paa Boghandel, idet man jo interesserer sig mere for Fortjeneste end for de dannede Folks Smag.

Vor Naudé har nylig for Kardinal Mazarin's Penge erhvervet en betydelig Mængde Bøger i Italien; han bliver holdt meget rundhaandet af ham. Og jeg tror ikke, at vor Majestæts Gavnildhed vil være mindre, dersom en Mand af grundfæstet Ry foreslaar Støtte til de gode Skribenter, som findes i Landet.

Jeg glæder mig over, at min [Bertel] Bartholin har faaet den Stilling, hvori han ikke kan undgaa at blive nyttig, naar han følger i de fremtrædende Mænds Spor, med hvem han plejede Omgang, da han var her. Thi nu har jeg klart indset hans Begavelse og den Sindets betydelige Oprigtighed, som er hans: Jeg beder til, at alt maa gaa godt for ham.

Fra Leyden skriver Fuioren, at Elzevir stiller sig køligere, end vi troede. Men det gør intet, thi vor Naudé har lovet, paa ikke urimelige Vilkaar og visselig med større Interesse og maaske med omtrent samme Elegance, at modtage til Udgivelse, hvad han har aftvunget ham.

Licetus og Vesling hilser dig meget. Jeg har omhyggeligt sørget for Brevet med Udskriften til Vintimiglia.

Lev vel og regn mig til dem, som interesserer sig alvorligt for dig.

Padua, den 7. Maj 1646.

Osmannernes umenneskelige Trusler har den venetianske Flaade hidtil holdt Stangen forstærket med Hollændernes og Englændernes Skibe. Herpaa beror al Styrke. Dog er Kreta endnu ikke genvundet. De fornemmere

blandt Borgerne er blevet sendt til Byzants og har lidt de haardeste Straffe for Mistanke om Troløshed.

(Ny K.S.2089,4^o)

1406. (Ep. 759). *Til Jacob Madsen (Aarhus) i Aarhus.* 1.5.1646.

(*I Konceptbogen staar først en ubenyttet Koncept af omtrent samme Indhold*).

Det glæder mig, at du benytter den store Fisker Sankt Peders Baad og Net med samme Held som hans Stol, og jeg lykønsker mig selv, fordi du regner mig blandt de første af dine Fæller, med hvem du deler dit Dræt og saaledes sikrer dig mod Skibbruddets Farer. Men jeg har en Mistanke om, at han, der jo altid var nøjeregnende i Pengesager, forbeholdt sig selv de større og federe, og kastede Smaafiskene til andre. Du derimod under os de store og kongelige for at stille ham i Skygge med din Gavmildhed. Tillykke med det heldige Dræt og fortsæt med i en Menneskealder at forvalte det saaledes. Hvis jeg skulde opleve Hygæas Gunst, skal jeg se, om min Flora til Gengæld frembringer noget, der kan tjene til Madding, for at federe Fisk i Stimer kan strømme til Rusen. Jeg forbliver imidlertid i din Gæld som en Salmoneus [jvf. Verg. Æn. 6,585; uovers. Ordspil m. *salmo* = Laks], og jeg sender dig med min Taksigelse Ønskerne om al mulig Lykke og Held. Med Gengældelsens Ret er der noget, hvormed jeg endnu maa plage dig: Man siger, at der i Skanderborg findes en rødlig Jordart, der kan maale sig med Segljord; hvis du ved given Lejlighed sender mig en Smule deraf, vil det være mig kærkomment. Lev vel.

København, den 1. Maj 1646.

(W I 341).

1407. (Ep. 911, jvf. Rørdam: Hist. Saml. og Stud. II, p. 145—46).

Til Hans Jensen Svaning paa Samsø. 4.5.1646.

Berømmeligste Mand! Jeg har modtaget dit Brev, fyldt som det var med Kærlighed og Velvilje; du har ingen Grund til at gøre saa stort Væsen af saa ringe en Tjeneste. Baade af Hensyn til det offentlige Vel og for din Skyld har jeg af al min Evne været, og vil fremdeles være, opsat paa, at dit kronologiske Værk ikke tilbageholdes længere. Det er saa ganske afgjort et Arbejde, som bør slides i Hænderne af alle, som elsker deres Fædreland, da jo nemlig de, som læser de danske Historier, uden dette famler i Blinde og færdes ret som i Mørke. Jeg har i sin Tid paatænkt noget tilsvarende, men det skortede mig paa Fred og Ro, saa jeg blev nødt til at lægge disse Planer paa Hylden; og

nu, da jeg har set din Kronologi, har jeg kastet mine Papirer bort, da jeg mener, at man vilde skrive Iliaden efter Homer, om man forsøgte noget mere nøjagtigt paa dette Omraade. Det faldt i høj Grad i vor [Knud] Ulfeldts Smag, og han lovede at ville skyde hundrede Imperialer til af sine egne Midler, dersom Bogtrykkeren nægtede at modtage det paa andre Betingelser. Nu har jeg imidlertid forhandlet med Moltichen om Sagen, og han ønsker, at du snarest sender ham Værket i saa gennearbejdet Skikkelse, at der intet er, som kan sinke Sætteren i hans Arbejde, thi han [Moltichen] lover, at han [Sætteren] snart vil paatage sig Arbejdet.

Men vi maa se os om efter en egnet Korrektør. Mine Øjne sløres, og min Lægegerning forhindrer mig i at forsøge mig med mange besværlige Opgaver; ellers vilde du finde mig saare redebon over for dine Ønsker. Om hele dette Foretagende har jeg nylig skrevet til Stephanius og venter hver Dag Svar fra ham.

Lev vel og fortsæt med at lyse op i Fædrelandet med dine herlige Aandsprodukter.

København, den 4. Maj 1646.

(W I 342).

1408. (Ep. 716). *Fra Thomas Bartholin i Leyden.*

6.5.1646.
(16.5. ny Stil).

Du store Mand! Siden den Tid, da jeg skrev dig mit sidste Brev har jeg vundet den betydelige Hr. de Laëts Venskab, hvortil han selv meget venligt opfordrede mig, efter hos den berømmelige Salmasius at have set mit lille Arbejde om Enhjørningen, hvilket behagede dem begge i den Grad, at de opfordrede vor Bogtrykker til at bringe den i Trykken endnu en Gang, hvortil jeg dog endnu ikke har kunnet give mit Minde, fordi jeg af den forrige Udgave endnu har adskillige Eksemplarer tilovers, som jeg venter fra Italien. Men de Laët har lovet mig talrige Iagttagelser om enhornede Væsner, især om den enhornede Fugl, der hidbringes fra Indien, men som jeg endnu ikke har set. Angaaende Topau er han ogsaa uenig med os, idet han ikke tror, det er den, hvis Skelet du har tilsendt mig, for saa vidt som der findes en afvigende Beskrivelse af Topau, som han vil give. Kataloget over dit Museum har jeg været nødt til at afstaa til ham, i det Øjemed at han gennem mig kan sende dig, hvad der mangler deri. Han er nu i Haag, hvortil han er blevet kaldt i disse Dage i offentlige Anliggender. Naar han er vendt tilbage, skal jeg give en nøjagtigere Beskrivelse af hver enkelt Ting, som han har bestemt for dig. Han paatænker en Afhandling om Stene, som skal knyttes til den nye

Udgave af Boethius, hvorfor han fra mig har ønsket min Afhandling om Tungesten, hvilken jeg ikke har kunnet vise ham, eftersom den endnu laa gemt blandt mine Papirer; hvis du har noget om dette Emne, beder jeg dig ikke forholde en venligsindet Mand det. Da jeg sammen med min kære Fætter [Henrik Fuires] nøjere undersøgte det tilsendte Skelet af en Enhjørninghval, opdagede jeg en Usikkerhed med Hensyn til den Tand, som det forekommer mig, at jeg ser anbragt paa venstre Side af Kraniet, skønt den dog paa Billedet af hele Fisken skyder frem i ret Linie midt i Ansigtet; jeg beder dig give mig klarere Besked herom, for at den nye Udgave kan fremkomme forøget og mere anskuelig.

Min Afhandling om Christi Side, som jeg i sin Tid tilegnede dig, har den berømmelige Salmasius hos sig; han er mig meget venligsindet, og jeg har underkastet den hans Bedømmelse, før jeg udsender den offentlig. Men i sin store Travlhed har han endnu ikke røbet mig, hvilken Mening han nærer derom.

Lev vel, min fornemste Velynder, og vær min Ven, som du plejer.

Leyden, den 16. Maj 1646.

1409. (Ep. 907). *Til Herman Conring i Helmstedt.*

9./12.5.1646.

Det har truffet sig saa heldigt, at jeg tilfældigvis stødte paa denne højlerde Yngling, Eders Landsmand, just den selvsamme Dag (som var den 9. Maj), da jeg havde modtaget dit meget behagelige Brev; men hvor det har forputtet sig siden den 1. Marts, paa hvilken Dag det var skrevet, det ved jeg ikke. Imidlertid har jeg ikke villet lade mig berøve denne bekvemme Anledning til med et Brev at fortsætte det mellem os paabegyndte Venskab og til at sige Tak for saa velvillige Følelser imod mig,

Ligesom jeg iøvrigt i højeste Grad glæder mig over, at du har modtaget mit Brev saa elskværdigt, saaledes lykønsker jeg mig til, at du ikke har fundet det under din Værdighed at give mig Underretning om dine Bestræbelser og om dine fortræffeligt og lærd udarbejdede Aandsprodukter. Jeg beder dig fortsætte med at lade lysere Aander faa Andel i, hvad du endnu har liggende skjult i dine Gemmer; du maa ingenlunde betvivle, at du vil skaffe dig Berømmelse og Hæder og bringe Nytte og Fordel til vor Kunsts Edsvorne. Men med hvor stort Bifald de lærde har modtaget dine Skrifter, kan du blot slutte deraf, at de i Nederlandene paany har udgivet din højlerde Blodets Dannelse med et Tillæg af Noterne til [Anton Günther] Billichius' lille Bog om Fermentering [Anatome fermentationis Platonicae, udg. s. m. H. Conring: Exercitationes de fermentatione, Frankfurt 1643]. Intet vilde

visselig være mig kærere end at se hele det Værk, du lover om Ernæring; atter og atter beder jeg dig derfor om ikke længere at tilbageholde et saa nødvendigt og for Lægekunsten nyttigt Emne; du maa være vis paa, at du derved gør dig ypperligt fortjent af alle, hvem vor Kunst ligger paa Sinde.

Jeg ønsker mig til Lykke med den velvillige Bedømmelse af min Afhandling om Guldhornet, saa vel som med Svarene paa visse Folks Indvendinger; dermed ser du ned paa Nedrakkeres og Misunderes Vrængen. En forøget Udgave deraf vil du se i 5. Bog af de danske Mindesmærker, og da jeg næppe kan formode, at disse bringes til Eder, vil jeg sende dem, dersom en gunstig Lejlighed frembyder sig. Jeg kan dog næppe tro, at det skulde være et ægyptisk Stykke, af den Grund at Germanere og Nordboer i den Tidsalder skulde have været ukendte med en saadan Mængde Guld. Thi vor Saxo beretter udtrykkeligt i 5. Bog, at der paa Frodes Tid — denne førte Sceptret i Danmarks Rige omkring ved Kristi Fødsel — har været en Mængde Guld her, saa at han har ladet en Guldarmring af stor Vægt ophænge ved en Korsvej i Jylland. Ejheller stemmer Hieroglyfferne paa dette Horn overens med de ægyptiske, hverken i Figurerne eller Anordningen, hvilket vil fremgaa, naar man sammenligner dem; men at saadanne Ting har været særegne for vort Folk, fremgaa af de danske Mindesmærker, og deri er mange enige med mig. Fra Italien har Licetus sendt mig sin Bog om Ringe, i hvis Kap. 11 han, som Emnet medfører det, behandler mit Guldhorn; han fremlægger redeligt det væsentligste af, hvad jeg har skrevet og giver mig en hædrende Omtale over Fortjeneste, skønt han paa nogle Punkter er uenig med mig, hvilket ikke er mærkeligt, da de Ting, som hviler paa Gætninger, sagtens tillader Forskellighed i Fortolkning. Jeg er ikke bidsk til at forsvare mit eget, da den mig stillede Opgave har været at imødekomme Prinsens Anmodning og at opildne andre, som udmærker sig ved Begavelse og Lærdom, til ogsaa paa dette Punkt at stræbe efter Udmærkelse.

Maj 1646.

(W I 342).

1410. (Ep. 284). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

9.5.1646.

Det var en meget kær Meddelelse hvormed du glædede mig, da du fornylig meddelte vor Moltichens redebomme Vilje til at udgive de Svaningske Tids-tavler. Og hvis jeg ikke indtil nu havde maattet savne en paalidelig Brevdrager, vilde jeg forlængst have sendt dem. Men da der nu tilbyder sig denne Lejlighed, har jeg ikke villet skuffe Eders Forventning længere. Lad da det

længe savnede Værk drage til Eder med gunstige Varsler og gennem Eder fremtræde i Lyset under end lykkeligere Auspicier! Men navnlig tiltrænges der, som du rigtigt skønner, en nidkær og utrættelig Korrekturlæser; Medhjælperne maa ikke sløje af i den uhyre Talrække; bliver den ikke nøjagtigt gengivet, har vi spildt baade Tid og Ulejlighed. Det staar altsaa til dig at se dig omhyggeligt om efter saadan en Mand og fra Tid til anden at holde mig underrettet om, hvorledes Værket skrider; send mig en Lap eller to, hvoraf jeg kan danne mig en Forestilling om hele Arbejdet. Jeg mener ikke, at der savnes noget, for at hele Tidstavlen kan gøres færdig; igrunnen har jo Forfatteren selv lagt allersidste Haand paa Arbejdet, bortset fra Registret, som han selv mere end en Gang har antydet let kunde udelades. Der er altsaa ingen Grund til, at Moltichen skal blive forvirret, fordi Overskriften til Registret er føjet til ved Slutningen af Bogen; hvis det passer ham, vil han let gennem dig eller en anden kunne sørge for, at det bliver gjort færdigt.

Paa dine Vegne har jeg forhandlet med Dr. [Hans] Lauremberg selv om de Ting, han endnu har hos sig af sjældne Seværdigheder; han har lovet, at han ved første Lejlighed gerne vil meddele dig en Fortegnelse over dem alle, for at du deraf kan udvælge dig, hvad der synes at kunne tjene dit Museum.

Hen paa Morgenstunden laa jeg i min Seng og frembragte følgende Vers om dit Pinakothek:

Alskens forunderligt, rart, fra Havet, fra Jorden og Luften
anlægges her i et Hus, samles i Skønhed af Worm.

Hvis Landkortet over Skaane har set Lyset, beder jeg dig sende mig et Eksemplar. Lev vel, bedste Ven, og bevar mig i dit Venskab.

Sorø, den 9. Maj 1646.

1411. (Ep. 852). *Fra Wilhelm Lyser i Wittenberg.*

11.5.1646.

I mange Henseender var dit Brev mig særdeles kærkomment, men dog allermest af den Grund, at det indeholdt saa varme Bønner til Gud og Ønsker for Tysklands Fred. Den allerhøjeste har nu hørt dem saa vidt, at vi ved Vaabenstilstand opnaar nogle Tilflugtsteder: Dog trykkes vi endnu af Vagtmandskab og af de Ubehageligheder, som dermed følger. Gid derfor Gud vilde indrømme os den fuldstændige Fred og overføre de Kristnes Had paa den fælles tyrkiske Fjende, som siges at true, ikke Italien, men selve Tyskland, og dersom ikke Sindene hurtigt bliver enige, vil det være ude med alle paa en Gang. Tyskland er udtømt for Kræfter og Mænd og vil blive ham et let Bytte; hvad dets Naboer derefter har i Vente, kan enhver let indse.

Udfaldet af Samtalen i Thorn, hvor Jesuiterne førte det store Ord, kunde ikke blive anderledes end de foregaaende. Der er dog Grund for os til at sige Gud Tak, fordi han har tilintetgjort Sandhedsfjendernes Bestræbelser; de blæste til Triumf, før de havde vundet Sejren. Hele den kristne Verden maa dømmes og vil fatte den jesuitiske Ærlighed, naar de ikke engang gad høre vor Trosbekendelse, som de dog havde forlangt. Altsaa har Sandheden ganske sejret, men forgæves tilstræbes, forgæves haabes der paa Enighed mellem Lys og Mørke.

Hos Eder lever en Søn af min salig Broder Dr. Polycarp; hans Navn er Magister Frederik Wilhelm Lyser, og Eders Excellence maa lade ham være Eder anbefalet, det beder jeg indtrængende om; ligeledes ogsaa Frederik Klinger og Christian Frölich; begge er fra mit Hus tyet til Eder, og flere vilde gerne følge efter, især Magister Lucas Lyser, hvis der tilbød sig ham en bekvem Lejlighed til at opholde sig hos Eder, hvorpaa jeg ligeledes med mine Bønner ivrigt anmoder Eders Excellence om at tænke. Men jeg beder Gud skænke, hvad der er lykkeligst.

Wittenberg, den 11. Maj 1646.

1412. (Ep. 285). *Til Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

12.5.1646.

Vort Bud besørgede det betroede Værk med Omhu, og jeg har straks overgivet det til Moltichen, for at han ufortøvet kunde lægge Beslag paa Bogtrykkerens Arbejdskraft. Begivenhederne i de fire Aar fra 1642 til indeværende mangler; om dem kan du henvende dig til Forfatteren i et Brev, medens de første bliver trykt. At udarbejde en Indholdsfortegnelse tillader mine Gøremaal mig ikke. Vi er meget om os for at finde en Korrekturlæser. Du skal snart faa en Prøve at se.

Af Landkortet over Skaane har Janssonius kun medbragt et eneste Eksempplar, og det er endnu ufærdigt, for at det kan undergaa Rettelser fra dem, som er kyndige i denne Kunst, førend sidste Haand lægges derpaa.

For det smukke Epigram takker jeg meget; jeg vilde ønske, at Virkeligheden stod Maal dermed, men din Hengivenhed paaskønner jeg.

Lev vel. Den 12. Maj 1646.

(W I 342).

1413. *Til Thomas Wegner i Stavanger.*

14.5.1646.

Det glæder mig, at I alle er sluppet uskadede gennem Krigsurolighederne. Tak for det tilsendte Honorar. Jeg vil søge at gøre Gengæld med Lægemedler imod Rosen: *Purgier Piller*, som skal bruges Foraar og Efteraar til Fjernelse af galdeholdige og fordærvede

Væsker, samt *Aften Piller*, som kan benyttes Aaret rundt. Latværges skal først benyttes, naar et Anfald af Rosen bryder ud tillige med en Drachme Theriak i Syréblomst-Vand (jeg sender en saadan Blomst, da jeg ikke ved, om den findes hos Eder), ca. otte Skefulde i varm Tilstand til Fremkaldelse af Sved. Til udvortes Brug det samme Syréblomst-Vand, hvori opløses ca. fire Unser eller otte Loboner Theriak, en Skrupel eller en Trediedel Drachme, som skal varmes; man væder et Klæde dermed og lægger det paa. Det gentages, naar Klædet er tørret.

Jeg sender Kataloget over mit Museum og haaber, at du kan yde Bidrag dertil.

(W I 343).

1414. *Til Ditlev Lauritsen (Skabo) i Stavanger.*

14.5.1646.

(Anvisning til Benyttelse af Lægemidler).

(W I 343).

1415. (Ep. 286). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

16.5.1646.

Jeg er meget opsat paa vor Svanings danske Tidstavler. Thi vor Brevdrager, med hvem jeg for otte Dage siden sendte dem afsted, er endnu ikke vendt tilbage til os. Jeg beder og bønfalder dig derfor for vort Venskabs Skyld om ved allerførste Lejlighed omhyggeligt at underrette mig om, hvorvidt du har modtaget dem. Jeg er slet ikke i Tvivl om, at du vil lade et saa betydeligt Værk vederfares den største Omhu, nyttigt som det er for hele Efterslægten. Navnlig skal du lægge Vægt paa, at Aarstallene trykkes nøjagtigt. Hvis det passer dig, og hvis der ikke forinden har tilbudt sig en anden Anledning til at skrive, saa opholder og befinder vor Theolog, Hr. [Jørgen] Witzleben, sig nu i København; om jeg ikke tager fejl, er han taget ind i Moltichens eller Dr. [Thomas] Lindemanns Hus. Du kan give det til ham, hvis du vil have noget besørget paalideligt.

Lev imidlertid vel, bedste Ven, og hav det godt.

Sorø, i største Hast, den 16. Maj 1646.

1416. *Til Samme.*

22.5.1646.

For otte Dage siden skrev jeg, at dit kronologiske Arbejde var rigtigt besørget. Jeg haaber, at Moltichen snart gaar igang, men der lægges Beslag paa hans Presse til mange andre Formaal. Du og Svaning maa se Jer om efter en god Korrekturlæser. Bang beder sig undskyldt, og selv hindres jeg af mine Øjne og mine Forretninger. Maaske From lader sig overtale. Men ingen arbejder gratis.

(W I 344).

1417. (Ep. 717, Barth. Ep. med. I, Nr. 89).

Til Thomas Bartholin i Leyden.

22.5.1646.

(Brevet er i Udg. 1751 trykt efter Koncepten og følger ikke Barth. Ep. med., hvortil det svarer i Indhold.)

Jeg vil ikke trætte dig yderligere eller presse paa for at faa dig til at vende hjem, da jeg ser, at vort Haab er glippet for denne Gang, og jeg tror, at din Bedstefader vil fremsætte sin Mening om det øvrige for dig, for at du selv kan vælge, hvad der er dig tjenligt. Der er ingen Grund til, at du skal beklage dig over Misundelse, da den plejer at ledsage Dyden paa samme Maade, som Skyggen ledsager Legemet. Det var rigtignok efter min Mening bedre hvad min fordums Lærer Caspar Bauhin, salig Ihukommelse, plejede at sige, at han haabede paa Misundelse og foragtede Medynk. Hvad jeg efter Meddelelse fra en vis Ven af mig har erfaret med Hensyn til den yngre [Jac. Seb.] Lauremberg, det erfarer jeg nu ved nøjere Undersøgelse af Sagen, ikke forholder sig saaledes.

Den Jordart mod Skørbug, som Kataloget omtaler, findes ved Bergen i Norge; den kongelige Læge Fabricius har bragt mig den, og han siger, at Stadslægen i den By benytter den, og det ikke uden Held, til at standse Sveden ved Skørbug; der kommer en Drachme i Vand. Naar den graves op, er den højst uren, fyldt med Smaarødder og Grus; i rensed Tilstand har den ingen Sejghed og Fedme, men er i Pulverform af Farve som den gule Sulfat, der laves af Kviksølv. Jeg har aldrig forsøgt mig dermed. Af mit Vand mod Skørbug, hvis forunderlige Virkning vi har erfaret daglig her, sender jeg en Beskrivelse.

Jeg indser ikke, hvad jeg kunde bidrage til Hr. de Laëts Arbejde, naar han paatænker en Kommentar til Boethius, thi paa det Omraade besidder jeg næppe noget, som ikke er beskrevet af andre. Jeg vilde altsaa bringe Ugler til Athen. Imidlertid skal jeg undersøge mine Æsker, og hvis jeg finder noget bemærkelsesværdigt, skal jeg ved første Lejlighed beskrive det for Hr. de Laët.

Blandt de sjældnere Ting, som Ejler Ulfeldt har hidbragt fra Spanien, var der ogsaa et firkantet Bræt, som bar indskaarne arabiske Bogstaver i den Rækkefølge, som du her ser; thi selve Brættet har jeg besørget gengivet af vor Bogtrykker, for at jeg kunde sende dig det. Lev vel.

København, den 22. Maj 1646.

Nu havde jeg tilendebragt ovenstaaende, da dit andet Brev bliver mig bragt, og jeg har ment, at der maa svares derpaa ved samme Lejlighed. Jeg kan ikke andet end misunde Eders videnskabelige Ledere den Lykke, at de

glæder sig over dine fortræffelige Arbejder om Enhjørningen m. m., men at der ikke er forundt os her den mindste Smule. Imidlertid glæder jeg mig over, at du fortroligt omgaas den store Salmasius og min de Laët, Mænd som er højt fortjente af den lærde Verden.

Hvis du har Lyst til endnu engang at beskæftige dig med Enhjørningen, saa læs Englænderen Samuel Purchas' paa Engelsk skrevne Værk Bind 3, 3. Bog Kap. 1,22 og 4. Bog, Kap. 19 o. s. v., hvor du vil finde nogle ikke uinteressante Iagttagelser om disse Dyr. Næbbet af den Fugl, som jeg har kaldt Topau, har jeg modtaget af en Købmand, hidbragt fra Indien under netop denne Benævnelse. Imidlertid er det mig ikke ubekendt, at den kaldes Næsehornsflugt af Aldrovandus i Ornithologien 12. Bog Kap. 20. Af Hr. de Laët, som er meget vel bevandret i disse eksotiske Sager, vil du kunne faa sikrere Besked. Imidlertid er det endnu ikke lykkedes mig at se nogen, som har givet en fuldstændig Skildring af denne Fugl. Aldrovandus synes kun at have haft Næbbet, jeg derimod hele Hovedet med Næbbet. Skelettet af Hvalen »Narhval« har vor Formskærer tegnet saa godt, han kunde. Det forholder sig saaledes, som du siger: Paa Billedet af den hele har han ikke lagt Mærke til, at Tandene optager den venstre Del af Kæben, eller han har ikke kunnet gengive det i den formindskede Størrelse; dette kan let rettes paa Grundlag af det øvrige, som vedføjes, da de viser det tilstrækkelig nøjagtigt. I min Besiddelse findes der endnu en Hovedskal, som jeg har modtaget tillaans af en Adelsmand, og som jeg meget vilde ønske, at du havde set. Fortæl mig, hvad Salmasius nu tager sig for. Der er en, som har fortalt mig, at han paatænker et Arbejde om Lægekunstens Stof; gid han vilde lade sine Overvejelser gaa i den Retning. Thi ingen kan bedre end han tumle med denne Kampesten, hvilket hans Øvelser over Plinius tilfulde viser os. At ingen af vore Arabisk-Kyndige Lærde giver os Ebn Baither, det undrer mig meget, eftersom en Oversættelse af denne Forfatter alene kunde love udødelig Hæder. Fortæl mig, hvad Haab du gør dig med Hensyn til dine Ejendele, som du har efterladt i Italien eller betroet Neptun. Lev vel.

(W I 345).

1418. *Testimonium for Peder Pedersen (Leidanger)*.

3.6.1646.

Petrus Petri Lithancæus blev immatrikuleret i December Maaned 1640 [fra Kristiania Skole]. Han har theologisk Attestats.

(W I pag. 67).

1419. (Ep. 718, Barth. Ep. med. I, Nr. 90).

Til Thomas Bartholin i Leyden.

5.6.1646.

(Brevet er i Udg. 1751 trykt efter Th. Barth. Ep. med. Oversættelsen er suppleret efter Koncepten.)

Det Brev, du sendte mig fra Leyden den 20. April med den vedlagte Pakke, har jeg først modtaget nu den 29. Maj. Men jeg siger saare mange Tak for de tilsendte og længe af mig savnede Afhandlinger, især fordi du i Afhandlingen om Enhjørningen ikke blot saa ofte har nævnt mig med Hæder, men ved Slutningen vedføjer de lærdes herlige Domme om Guldhornet. Hvis der til Gengæld kan gøres noget af mig, som kan tjene dig til Hæder, skal du mærke, at jeg ikke er sendrægtig med noget tilsvarende. Da jeg begærligt og med stor Fryd havde gennemset det høj lærde Værk om Enhjørningen, overgav jeg det, efter Paalæg, til din Bedstefader, som mere end en Gang har prist det i høje Toner. Fortsæt med at gøre dig fortjent, ikke blot af Fædrelandet, men af hele den lærde Verden; om ikke andet, saa vil du sikkert herfra hjemføre en udødelig Hæder for dit Navn. Da jeg nu iøvrigt baade af dit Brev og af Kataloget fra Frankfurtermessen erfarer, at du paatænker en anden Udgave deraf, har jeg ikke kunnet undlade at paapege, hvad jeg ved Gennemlæsningen har fundet værdt at bemærke, for at du omhyggeligere kan overveje, om der derved kan hidføres nogen Tilføjelse til dine Bestræbelser. Ligeledes har der fundet en Brevveksling om Enhjørningen Sted mellem mig og den høj lærde, højædle Mand, Franskmanden Hr. Isaac Lapeyrère, som har været her i den berømmelige Hr. Gesandt de Thuilleries Følge, medens de førte Fredsforhandlinger i Kristianopol; dette har jeg ment burde meddeles dig med de samme Ord, hvormed den førtes mellem os, for at du deraf kan udplukke noget til dit Emne. Jeg beder dig opfatte alt i gunstig Mening.

Men vigtigst blandt de Ting, hvorom jeg nu har ment at burde give dig Underretning, er dog dette, at Rigens Kansler, Hr. Just Høeg, hvem jeg havde bestemt som Beskytter for dine Krav, for faa Dage siden, nemlig den 25. Maj, er gaaet til sine Fædre til stor Sorg for alle Stænder. I hans Sted er indsat Hr. Christopher Urne, en stor Velynder af Videnskaben og tillige nært knyttet til mig gennem et langt Venskab, thi jeg har i særlig Grad mærket hans Gunst og Gavnildhed for den norske Krønike, som jeg tilregnede ham. Hvis du gerne vil have denne Mand som den forriges Stedfortræder, tror jeg ikke, du griber fejl.

Lev vel, min Bartholin, og bevar mig i dit Venskab.

København, den 5. Juni 1646.

Hvad jeg ved flygtig Gennemlæsning af din Bog om Enhjørningen har bemærket, er følgende:

pag. 47. Hvis jeg har taget fejl ved at kalde Næsehornsfluglen for Topau, saa er jeg blevet forledt til denne Fejltagelse af vor Købmand, som hidbragte Næbbet. Jeg kan altsaa let finde mig i at blive rettet af min berømmelige Ven de Laët, der er meget erfaren i disse Ting.

pag. 53. Vor Charisius har fra Frankrig sendt mig Beskrivelse af en anden Art Næsehornsinsekt, som fremviser et tvedelt Horn paa den yderste Ende samt en ligeledes tvedelt, stærkt puklet Forhøjning paa Ryggen. Saa vidt jeg ved, er dette Dyr ikke beskrevet af nogen; det forekommer mig i Størrelse og øvrige Træk at stemme med det, som du fremstiller.

pag. 91. Blandt Hornfiskene kunde du ikke med Urette anføre *centrina*, hos os »Havmus«, samt Søhunden, der af vore kaldes »Haa«; de bærer paa Ryggen et enkelt Horn, som er virkelig hornagtigt og skarpt; vore Landsmænd anvender dette, ogsaa i Sølv- og Guldindfatning, til at stange Tænder med, idet de tror, at det forebygger Smerter og andet Ubehag. Der er dog andre, som mener, at dette Horn snarere bør kaldes en Brod, da det er ganske lille, naar man betragter Fisken som Helhed samt andre Horn. Af de Fisk har jeg to i mit Museum, en Han og en Hun, begge udstyret med dobbelt Kønorgan.

pag. 65. »I den forreste Tandække —« o. s. v. Vor Hval har overhovedet ingen Tænder undtagen den ene meget lange, som man kalder Enhjørningshornet, hvorfor jeg mener, at det, Holstenius har set, har været af en Havhest. Den findes eller fanges ikke i Nærheden af Spitzbergen, men i Davis-Strædet, der beskyller Grønland. Vore Købmænd har ikke fyldt hele Skibe med disse, men de har mellem andre Varer hjembragt nogle Dele og en eller to i hel Tilstand, som er afkøbt Indbyggerne.

pag. 103. Baandene paa Tanden har din Formskærer ikke gengivet rigtigt, og han har ogsaa lavet Roden tyndere, end den bør være; min har gjort det bedre, skønt ogsaa han har lavet en Fejl i Gengivelsen af Roden, da den i Tykkelse omtrent svarer til den tilstødende Del. Det var maaske formaalstjenligt at gøre opmærksom paa, at det af dig leverede Billede gengiver den indre Del af Ganen, for at ikke nogen skal tro, at Tanden sidder i højre Side af Kæben. Den Tavle, som nylig er sendt dig fra mig, forekommer mig at fremstille det hele mere nøjagtigt.

pag. 109. Jeg tror ikke, at Scaliger med *Elg* mener *Urus* eller Urokse. Thi *Elg* stemmer overens med vort *Els*, hvormed vore Landsmænd med Tilføjelse af »Diur« betegner en Elg, der har mere Slægtskab med en Hjort end med en Okse.

pag. 123. Elgkød har jeg smagt, det er haardt, senet og vanskeligt at koge;

saalænge det opbevares raat, er det fuldt af lymfeholdigt Blod, hvilket jeg har erfaret med et Strykke, der blev givet mig som Gave.

pag. 140. Jeg ejer et Bæger af Næsehorns-Horn, meget fint udført i Indien; i Farven minder det om gult Rav, bortset fra, at det ved Roden fremviser nogle sorte Pletter. Jeg vilde have sendt et Billede deraf, dersom Maleren havde været mig naadig.

pag. 141. Af samme Dyr besidder jeg en Kindtand, som han, der hidbragte den fra Indien, roste meget som god mod Tandpine.

pag. 142. Jeg gad vide, hvorfor du lader Næsehorns Horn have en porøs Substans, da den er lige saa fast som den i vore Oksers Horn. Naar det er tildannet som Bægre, lader det ikke en ihældt Væske strømme igennem eller sive ud. At det har en ilde Lugt, naar det ophedes, har det tilfælles med alle Horn. At det efter Dyrets Ønske kan trækkes sammen, rettes ud og trykkes fladt, kan jeg næppe tro, da dette strider mod dets faste, haarde og hornede Natur.

pag. 197. Den Hulhed er naturlig for alle den Slags Tænder, hvilket jeg har bemærket hos nogle, som jeg har haft med at gøre, og som du udførligere vil at faa at vide gennem de Breve, som jeg sender.

pag. 199. Finheden forhindrer ikke, at der forfærdiges Bægre af dem, da disse Tænder af Naturen er delvis hule, som man slutter af Aldrovandus' 1. Bog, om de firføddede, hvor han viser et Billede af Kong Sigismund af Polens Bæger, der er gjort deraf. Jeg har en Stump af denne Tand, mere end en romersk Fod i Længden og saa hul, at jeg med Lethed kan lave et udmærket Bæger deraf.

pag. 200. Hulheden strider ikke imod Tændernes Natur, da Tænderne af Elefanten, Vildsvinet og Havhesten samt andre Dyr af den Slags, er delvis hule.

pag. 203. Det Horn, som tilhører vor naadige Konge, har han ikke fremstillet helt rigtigt. Thi Baandene er altfor smalle, som jeg ovenfor har gjort opmærksom paa, og den nederste Ende dækkes ikke af en saadan Ombøjning, som han fremstiller, thi jeg har ofte set det og rørt derved. I alt, der har med den nederste Ende at gøre, stemmer det overens med vort.

pag. 257. Jeg har nogle Pile, hidbragt fra Lapland, tror jeg, forsynede med skarpe Horn i den Ende, hvormed de skal træffe Maalet.

pag. 259. *Edda* er ikke Ophavsmand til en Historie, ejheller er det Navnet paa en Mand eller Forfatter; derimod er det en Bog, som hedder saaledes, indeholdende forskellige Fortællinger, som der gøres Brug af i den gamle danske Digtning. Det er en Bog, der ganske ligner den, som Noel Conti har udgivet, og hvori han gennemgaar de Fortællinger af Grækerne og Latinerne, som Digterne plejer at bruge i deres Sange [Natalis Comes: Mytho-

logia, sive Explicationes fabularum libri X, Venezia 1551, 1581; Frankfurt 1581, 8°; Paris 1588; Lyon 1602; Geneve 1612, 1618, 1620, 1636, 1651, 1653, 8°].

Men lad mig ikke gaa mere ind paa dette Emne!

(W I 345).

1420. (Ep. 573). *Fra Henrik Fuiren i Leyden.*

5.6.1646.

(15.6. ny Stil).

Hilsen og Lydighed! Indtil nu har forskellige Ting forhindret mig i at indfri min Skyldighed og opfylde din Forventning. Jeg kunde nok skyde Skylden paa Rejsen og andre Forhindringer. Men bortset fra dem vil jeg kun anføre denne Grund til min Tavshed: At jeg havde sat mig for, naar jeg var vendt hjem til mit Fædreland, personlig at besøge de Ting, som burde være gjort gennem Brev; men da jeg ser, at min Tilbagekomst imod Forventning og af en mærkelig Skæbne udskydes fra Dag til Dag, saa har jeg hverken kunnet eller burdet sidde min Pligt overhørig længere, især da Rhodes' vedføjede Brev tilligemed det indlagte fra Vintimiglia, som bragtes mig for tre Dage siden, lægger Pres paa mig.

Jeg vedlægger de Skriftegn, som jeg sammen med mit Søskendebarn Dr. [Thomas] Bartholin før vor Afrejse fra Italien har afskrevet med al den Omhu, som det var muligt, efter en ret gammel Sten, der findes i Este i Giorgio Contareni's Have. Hvorvidt det er Runer, er jeg visselig uvidende om, og jeg betvivler det stærkt; dog har vi ikke dersteds kunnet finde nogen anden, som havde Lighed med Runer. Hvis jeg før vor Afrejse kan tjene dig med nogen anden Sag paa disse Kanter, vil du finde mig rask og redebon til alt. Thi jeg tænker ikke paa at rejse, førend det er lykkedes mig at se mit Rejsegods, som jeg i Venezia efterlod hos en Købmand, der skulde sende det hertil.

Lev vel, berømmelige Mand, og bevar mig i dit Venskab.

Leyden, den 15. Juni 1646.

1421. (Ep. 880). *Til Isaac Lapeyrère i Paris.*

5./18.6.1646.

Da der gennem vor Gesandt frembyder sig saa bekvem en Lejlighed til at skrive til dig, har jeg ikke kunnet lade den ubenyttet, men vil hilse dig med et Brev fra mig og genopfriske det mellem os paabegyndte Venskab. Jeg er overbevist om, at I velbeholdne og uskadte er ankommet til Frankrig

efter overalt at have gennemført Eders Opgave som tilsigtet. Men hvis du, som Hensigten var, har ladet din Afhandling om Præ-Adamitterne gaa i Trykken i Nederlandene [Præadamitæ sive exercitatio super versibus 12, 13, 14 capituli 5 epistolæ Pauli ad Romanos, Paris 1655, 4°, 1656, 12°], beder jeg dig om at lade den sende til mig. Jeg beder om heller ikke at lade mig undvære et Eksempplar af din tidligere udgivne Afhandling om Jødernes Modtagelse [Du rappel des juifs, Paris 1643, 8°] — og hvis der ellers hos Eder foreligger noget, som kan anbefales ved Sjældenhed og Nyhed; derved vil du forpligte mig til at gøre ligelig Gengæld. Thi jeg ved, at ingen bedre end du (som daglig færdes i saa straalende et Lys i Omgang med saa mange høj lærde Mænd) kan værdsætte og opsøge sligt. Hvis der hos os foreligger noget, som er dig værdigt, skal jeg til Gengæld sørge for, at du faar det.

Man er her i fuld Gang med Trykningen af et fortræffeligt og vanskeligt Arbejde om den danske Kronologi [Chronologia Danica, Hafniæ 1650, Fol.] udarbejdet af Provsten paa Øen Samsø, Magister Hans [Jensen] Svaning med [Christophorus] Helvicus' Kronologi som Forbillede; saa snart dette har set Lyset, skal jeg sørge for, at I faar det.

Vor Islænding [Stefan Olafsson] arbejder endnu med Oversættelsen af [Snorra] Edda, men er ret langsom og beslaglagt af andre Studier, saa han næppe har fuldført Halvdelen; saa snart han har tilendebragt den, skal jeg sørge for, at den uopholdelig bringes til den høje Hr. de Thuillierie. Jeg beder dig undskylde mig over for ham, fordi det ikke sker nu. Jeg rykker Manden, paaminder ham og lokker ham til Flid gennem Belønninger, men har ikke kunnet gennemføre mere, end det nævnte. Om Lejlighed gives, saa mind ham [Thuillierie] om hans Løfte; han vil altid finde mig aldeles redebon til hvadsomhelst. Hils skyldigt Hr. Naudé, hvis han er hos Eder; jeg venter hver Dag Svar fra ham paa mit sidste Brev.

Hvad der er foretaget hos os siden Eders Afrejse, vil du bedre end gennem mit Brev kunne faa at vide gennem Overbringeren af samme [Otto Sperling] og gennem de andre, som er i vor Gesandts Følge; jeg slutter derfor og henstiller indtrængende til dig at overbringe skyldig Hilsen til alle, om hvem du ved, at de er Worm venligt stemt, først og fremmest Hr. de Marigny, du Buisson og andre. Til ham vilde jeg have skrevet, hvis han ikke bedre gennem vore Landsmænd, som nu er hos Eder, kunde faa de Ting at vide, som han ønskede gennem mig.

Lev vel og vær min Ven, som du plejer.

(W I 346).

1422. (Ep. 901). *Til De la Thuillierie i Haag.*

5./18.6.1646.

(Følgende ubenyttede Indledning er overstreget i Koncepten:)

Jeg har ikke kunnet undlade at sende Eders Excellence en Hilsen, da nu Lejlighed byder sig med dem, som er i vor berømmelige Udsendings Følge — og at sige Tak for de mange Velgerninger, som er vist mig, idet jeg stoler paa Eders Excellences sædvanlige Elskværdighed, og at I vil tolke det i en god Mening.

Saa ofte jeg mindes, med hvor stor Gunst og Velvilje Eders Excellence ret ofte har modtaget mig, medens I med saa stort Held var optaget hos os med Genoprettelsen af den gyldne Fred, og med hvor store Velgerninger I har gjort mig gældbunden til Eder, saa kan jeg ikke andet end føle Smerte over, at der ikke staar noget i min Magt, hvormed jeg kan vise, at min Sjæl er redebon til skyldig Taknemmelighed.

Imidlertid har jeg ikke kunnet undlade at hilse Eders Excellence med denne Lejlighed, som byder sig gennem dem, der er i vor berømmelige Hr. Udsendings Følge, og at tilbyde mine redebonne Tjenester med alskens Lydighed.

Jeg havde haabet, at vor Islænding [Stefan Olafsson], som er beskæftiget med at afskrive og oversætte [Snorra] Edda, nu vilde have afsluttet sin Opgave; men kun ved alvorlige Henstillinger og Krav har jeg kunnet faa saa meget fra Manden, at han dog har afsluttet Halvdelen deraf; thi han er optaget af sine egne Studier, saa han kun kan ofre sin Fritid paa dette Arbejde. Imidlertid skal jeg ikke ophøre med at rykke ham, indtil han har fuldført Værket.

Værket om den danske Kronologi [Hans Jensen Svaning: Chronologia Danica] er nu under Trykning, og naar det er tilendebragt, skal jeg gøre mit til, at det bringes Eders Excellence. Jeg anbefaler mig fremdeles til Eders Excellences Bevaagenhed, og hvis der er noget, hvormed jeg her kan være Eder til Tjeneste, beder jeg indtrængende om, at I vil befale det udført, idet jeg med mine Bønner anraaber den almægtige Gud om længe at lade os have Eders Excellence frelst og uskadt, til sit Navns Ære og hele den franske Stats Velfærd og Fremme. Lev vel.

København, i Juni 1646.

(W I 347).

1423. (Ep. 881). *Fra Isaac Lapeyrère i Haag.*7.6.1646.
(17.6. ny Stil).

Vi havde troet straks at kunne sejle over Havet til Frankrig, saa snart vi

havde sat Foden paa hollandsk Jord, men her er vi nu strandet, og det voldte os Forsinkelse, at Nederlænderne i denne Sommer kun nødtvungent er rykket ud af deres Vinterkvarter. Ja, det er ogsaa kun lige alt det, at vor Hr. Gesandt har kunnet drive dem dertil, godtroende Folk som de er: Spanierne viftede for dem med Fred, og spansk Paalidelighed havde de endnu ikke faaet den rette Forstaaelse af, skønt de saa mange Gange har set den fordufte. Dog fik hans fredsstiftende Excellence Overtaget og overtalte dem til Krig, men i den Hensigt at skaffe dem en hæderligere og sikrere Fred. I de sidste fjorten Dage har Hr. Gesandten været angrebet af en heftig Podagra, og saa snart han er kommet sig, vil han paa de Fødder, han har at gaa paa, drage til Prinsen af Oranien, som for syv Dage siden rejste fra Haag for at samle hele sin Hær omkring Breda. Jeg ved ikke, hvilken Ende Gud vil skænke os paa vore Rejser og Anstrengelser. Alle vore Venner, som er i Paris, indbyder os til at komme til sig, de »strækker mod os deres Hænder«, og vi fra vor Side vor imod dem, drevne »af Trang til den modsatte Flodbred« [Verg. Æn. VI, 315], og jeg er ikke i Tvivl om, at vi snart kan falde i hinandens Arme. Oh, hvad jeg har at berette dem om Danmark, om Sverige, om Island, om Grønland og om den berømmelige Worm, hin skarpsindige Gransker af Nordens Mindesmærker! For dig vil jeg gentage, hvordan alt bliver sagt og gjort. Jeg vil ogsaa sende dig dit Eksempel af Licetus' Bog om Ringene og udfylde Hullerne blandt dine Mønter. Lev imidlertid vel, højtelskede Worm, og vær min Ven. Gesandten byder mig tilskrive dig mangfoldig Hilsen fra sig.

Haag, den 17. Juni Aar 1646, gregoriansk Stil.

1424. (BA 70). *Til Einar Magnusson paa Holar.*

5./18.6.1646.

Af dine to Breve husker jeg kun at have modtaget det sidste, hvoraf jeg erfarer, at dine Forhold er saaledes, at du gør din Gerning med at undervise Skoleungdommen. Denne Virksomhed er dels meget hæderlig, dels saare gavnlig for Staten, da Skolerne er de Plantesteder, hvorfra de Folk nødvendigvis maa komme, som skal sættes ved Kirkens og Samfundets Ror, for at Guds Hæder kan udbredes og Staten blomstre og daglig vinde kraftigere Vækst. Bliv derfor ved med at pryde den Post, du har opnaaet, og gør det nidkært, saa vil du bryde dig en Vej paa denne Maade til det højere og større. Om mine Følelser for dig skal du ikke tvivle, dersom der fra min Side kan udvirkes noget, der kan sigte mod dit Tarv og din Nytte. Lev vel.

(W I 347).

1425. (Ep. 130, BA 200). *Til Thorlak Skulason paa Holar.* 5./18.6.1646.

Det gør mig ondt, at du ikke har mærket den forønskede Virkning af det, jeg sendte dig. Transport ad lange Veje, den varme Tids uheldige Temperaturforhold og en altfor lang Ventetid berøver Lægemedlerne meget af deres Kraft. For at du dog kan have et Grundlag, hvorpaa du saa vidt muligt kan tage Hensyn til dit Helbred ved Hjælp af enten Diæt eller de Planter, der vokser hos Eder, sender jeg en dansk Afhandling om Skørbug; jeg har efter kongelig Befaling paa det medicinske Fakultets Vegne udgivet den her, for at den kan raadspørges af Folk; gid du derigennem maa opnaa megen Lindring.

Den anden Gang tilsendte Bibel takker jeg mangfoldigst for; jeg vilde meget gerne have betalt Prisen derfor, hvis du havde opgivet den.

Den fintdannede Yngling Gisli Magnusson vender nu tilbage til Eder, udstyret med mangfoldigt Kendskab til interessante Sager. Da han forhandlede med mig om nogle Spørgsmaal, forekom Eders Fædrelands Nytte og Gavn mig at ligge ham paa Sinde. Hvis du understøtter hans hæderlige Bestræbelser med Raad og Daad, vil du udentvivl handle til Gavn for Eder alle og til hans Taknemmelighed.

Baade min Hustru og jeg er din Hustru meget taknemmelige for Strømperne; begge overøser I os saaledes med Velgerninger, at vi næppe kan betale dem; imidlertid skal vi stræbe efter, at I kan erkende vort taknemmeligt erindrende Sindelag.

Skoen, som var udført af Birkebark, har tilført mit Museum en ikke uvæsentlig Pryd; den er sikkert meget sjælden og bør prises for Haandarbejdets Sjældenhed; hvis den var bragt mig før, vilde jeg have indføjet den i det Katalog, som jeg sender, men jeg forbeholder den til en ny Udgave. Imidlertid vil den faa Plads blandt de øvrige Vidnesbyrd om din Velvilje imod mig.

Derudover vil jeg anbefale dig og din hele Familie til Guds Varetægt, at du længe maa bevare dig velbeholden og uskadt til Gavn for den nordlige Kirke, til manges Frelse og, saalænge jeg lever, sikker paa min Hengivenhed. Lev vel.

København i Juni Maaned 1646.

(W I 348).

1426. *Testimonium for Hans Christophersen.*

16.6.1646.

Johannes Christophori Torslevius blev immatrikuleret i Juli Maaned 1641 [fra Københavns Skole]. Han har theologisk Attestats.

(W I pag. 68).

1427. (Ep. 631, BA 148). *Til Sveinn Jonsson paa Holar.* 5./18.6.1646.

(Udg. 1751 synes trykt efter en Original, dat. 24.6. Overs. følger den fyldigere Tekst i Konceptbogen og BA).

Begge dine Breve, baade det du skrev ifjor, og det du skrev med den skibbrudne Willer, har jeg modtaget paa et og samme Tidspunkt; jeg anerkender dit Sindelag, som er mig hengivent, samt din sædvanlige Omhu. Men kært var det mig at indse, at I lever og har det godt, og at Eders Erlendur [Olafsson] lykkeligt har naaet den fædrene Arne. Vi har det gudskelov endnu godt og kan ikke nok takke den almægtige Gud for den genvundne Fred; gid den maa blive bestandig, thi vi har døjet Fortrædeligheder nok i denne forvirrede Krigstid. Dog haaber vi, at alt maa blive bragt paa Fode, blot Guds Naade vil lyse over os.

Hvad du nu tager dig til, og om du fortsætter Arbejdet med Ordbogen over gamle og dunkle Ord, er jeg ivrig efter at faa at vide. Hvad Hr. Magnus Olafsson, salig Ihukommelse, har ydet paa det Omraade, er i min Besiddelse, og jeg tænker paa at offentliggøre det; dog opsætter jeg alt, indtil jeg har set, hvad din Flid bringer os. Hvis du kan sende en Prøve, vil det være velkomment. Til at granske Oldsager strækker min Tid nu ikke længere, og mit Helbred taaler ikke Nattevaagen; imidlertid glæder jeg mig af og til over saadanne Ting. Jeg hører, at Hr. Brynjulf [Sveinsson] samler et udsøgt Bibliothek af Haandskrifter affattet i Eders Sprog, men jeg staar ikke i nogen Brevveksling med ham; med Tiden at se de Ting, han sender vor kongelige Historiker Steffen Stephanius, er tilstrækkeligt. Hos os er der nu sjældent Studenter af Eders Landsmænd, hvis Hjælp vi er i Stand til at benytte til saadanne Ting. Det er mig derfor nok at have foregaaet andre med et Eksempel, idet jeg haaber, at der vil komme nogle, som til sin Tid vil yde deres Bistand til Udarbejdelsen af det, som mangler. Du skal ikke ophøre med din sædvanlige Omsorg; om ikke anden Løn, saa vil dog Æren ved at oplyse dit Fædreland forblive din. Lev vel.

Den 24. Juni 1646.

(W I 348).

1428. (Ep. 348, BA 42). *Til Arngrim Jonsson paa Melstaðir.* 18.6.1646.

Af dit sidste Brev slutter jeg, at det, jeg havde sendt dig med en Student, ikke var naaet frem til dig, da du skrev dit; nu tror jeg dog, at han som en ærlig Mand har gjort sin Skyldighed. Jeg takker mangfoldigst for de tilsendte Bemærkninger til mine Runemindesmærker og skal gøre mig Umage for, at

der bliver taget Hensyn til dem, hvis de engang igen skal udgives, og det skal ikke blive uden en taknemmelig Ihukommelse af dit Navn. Ikke blot mod mig, men ogsaa mod hele Fædrelandet har du ydet fortjenstfuld Gerning. Thi det kunde ikke undgaas, at jeg, der mangler tilstrækkelig Viden saavel om Oldsager som om det gamle Sprog, greb fejl, løb vild og ikke saa ganske nøje fik fat paa det hele. De upartiske Læsere vil se paa den gode Vilje mere end paa Resultatet, og der vil maaske engang blive en og anden, som med yderligere Omhu vil udarbejde, hvad der maatte mangle hos mig, for at de Levninger af Tapperhed og Hæder, som er os efterladt af vore Forfædre, ikke helt skal gaa til Grunde.

Iøvrigt er der ingen Grund til, at du skal ængstes ved den Sag, hvis Besørgelse overdroges Købmand Hans Simensøn, thi han har punktligt gjort sin Skyldighed og fornøjet mig, hvilket jeg tilkendegav dig i forrige Aars Brev, blot det er bragt til dig. Skulde der yderligere være noget, du ønsker besørgt eller købt gennem mig, og angiver du blot Mængden af, hvad du ønsker, skal jeg sørge for, at det bringes til dig det følgende Aar, dersom Gud blot under os Liv og Helsen.

Angaaende dig kan jeg nu ikke fortælle dig andet, end at alle dine Værker gennem mig ivrigt er blevet opspurgt af den franske Udsending hos os, for at de kan smykke Kardinal Mazarin's Bibliothek i Paris; man kan deraf slutte, hvor meget de Lærde i det Land gør ud af dig og dit Virke.

Lev vel og hold dig længe i Kraft og i Live til største Gavn for Kirke og Videnskab. København, den 18. Juni 1646.

(W I 348).

1429. (Ep. 574). *Til Henrik Fuiren i Leyden.*

18./27.6.1646.

Hvis det sjældne er dyrebart, saa kunde et Brev fra dig absolut ikke være andet end meget dyrebart, da det bringes mig saa sjældent. Imidlertid tager jeg imod din Undskyldning og anerkender din Hengivenhed og redbonne Vilje, der saa ofte har vist sig for mig i Gerning. Men først kan jeg ikke undlade at lykønske dig hjerteligt til Doktorgraden i Medicin. At du til din store Fortjeneste og Ros lykkeligt har opnaaet den i det berømte Basel, har jeg ikke saa meget erfaret gennem Venner, som af din meget lærde Afhandling om Vattersot, som du har sendt din Bedstefader. Giv Gud, at den maa bringe hans Navn Hæder, Fædrelandet Gavn og dig selv Ære og Nytte.

Tillige siger jeg umaadelig mange Tak for det Arbejde, du har lagt i Afskrivning af Pyramiden i Este. Saa meget har jeg med Sikkerhed faaet ud af din Tegning, at jeg nu ikke betvivler, at Indskriften er udført med Rune-

bogstaver, thi jeg genkender Spor af Bogstaverne f. g. m. o. a. n. u. i. d. c. s., men det er ikke muligt at drage nogen Slutning paa Grundlag deraf, førend de hver for sig er nøjagtigere nedskrevet og hele Pyramidens Form er rigtigt tegnet, hvorom jeg skriver til Rhode. Hvis du kender andre der, til hvem du i denne Anledning kan rette Henvendelse, beder jeg dig ikke undlade dette; og tilgiv, at jeg er saa besværlig!

Fra din Moder har jeg erfaret, at dine Sager er bragt til os i god Behold, hvortil jeg lykønsker dig, ogsaa ud fra den Betragtning, at vi derved haaber, at Eders længselsfuldt ventede Hjemkomst vil indtræffe tidligere. Gud styre Eder med sine Engle og bringe os Eder velbeholdne! Hvorledes vore Sager staar, haaber jeg, at I allerede har erfaret fra Caspar [Bartholin], som i vor højædle Gesandts Følge nu for anden Gang søger til Frankrig sammen med sin [Corfitz] Ulfeldt. Hvis han endnu er hos Eder, saa bed ham, saasnart han har aabnet sine Rejseskrin, at overgive dig de Ting, han har lovet mig, saa du kan bringe dem til mig — Luftbøssen og det øvrige. Lev vel og bevar mig i dit Venskab.

København, i Juni Maaned 1646.

(W I 349).

1430. (Ep. 790). *Fra Jan de Laët i Leyden.*

21.6.1646.
(1.7. ny Stil).

Berømmeligste Mand! Nu har jeg længe gaaet og længtes efter at genoptage min Skrivepligt, som i nogen Tid har været afbrudt, og saa giver den berømmelige Hr. Thomas Bartholin mig den herligste Lejlighed, da han er vendt tilbage til os fra sin Rejse i Italien; fra ham har jeg ogsaa modtaget dit Museums katalog, som blev udgivet ifjor, og samtidig har jeg forstaaet, at du har isinde at udgive samme til offentlig Nytte med Oplysninger om de Ting, som indeholdes deri. Efter derfor at have gennemset Kataloget er jeg begyndt at se mig omkring efter, hvad jeg kunde føje dertil af mine Sager, som jeg gennem lang Tid og ved forskellige Lejligheder har samlet, skønt de ligger ubearbejdet og adsplittet forskellige Steder hos mig; ja jeg har besluttet, med dit Katalog som Forbillede, at anlægge en Indholdsfortegnelse, hvoraf jeg vil sende dig et Eksemplar, naar jeg har tilendebragt den i mine knapt tilmaalte Hvilestunder. Imidlertid har jeg i en Kasse nedlagt visse Ting, hvis Navne jeg ikke har fundet i dit Katalog, og jeg vil overgive den til Hr. Bartholin, for at den med større Sikkerhed kan naa dig. Blandt disse Ting haaber jeg, at du ikke vil forsmaa Skelettet af en Haand og et Ribben af et Havuhyre, som er almindeligt i Havet ved Afrikas Kyst tæt ved Angola.

Portugiserne kalder det paa deres Sprog *Perxe de Moliher*, hvilket er det samme som en Sirene. Og de Kugler, som er drejet af Ribbenene, priser man som et enestaaende Middel mod Hæmorrhoider, hvad jeg har lært af en lærd Portugiser, der hyppigt havde erfaret deres Hjælp. Jeg haaber, at jeg snart faar Billedet af den levende. Jeg har ogsaa vedlagt andre Ting, som du vil se af den Indholdsfortegnelse, jeg har vedlagt, og til nogle af dem kan jeg sende en Forklaring, hvis du behøver det, men om de fleste ikke, fordi jeg kun har faaet dem med de blotte Navne. Du vil ogsaa finde forskellige Sneglehuse, hvis Navne jeg ikke har vedføjet, men som dog tildels kan søges hos Aldrovandus, og hos andre. Hvis der ellers er noget, du har Brug for, og du vil have Ulejligheden med at angive mig det, skal jeg ikke være den, hvis Tjeneste du forgæves skal vente paa.

Jeg er optaget af snart at skulle udgive min Kommentar om Juveler og Stene, som jeg skal sende, saa snart den er udkommet. Blandt andet agter jeg at give forskellige Afbildninger af forstenede Sneglehuse, hvoraf adskillige Venner i England og Frankrig har forskaffet mig en Bestand. De naturhistoriske Forfattere anlægger en forskellig Opfattelse paa deres Oprindelse; jeg kunde derfor ogsaa trænge til din Dom herom. Fra Brasilien har jeg modtaget Beskrivelse af alle Planter og Dyr, baade paa Landjorden og i Havet; den er foretaget af den højlærde Yngling Johannes [Georg] Marcgravius fra Meissen og bilagt med fint tegnede Afbildninger af de fleste; jeg er ivrig efter at offentliggøre dem, men hæmmes ved Mangelen paa Haandværkere, som kan skære Billederne i Træ, thi der er næsten fem Hundrede Billeder; jeg haaber dog med Tiden at kunne overvinde disse Vanskeligheder og i hvert Fald at kunne meddele noget — om ikke det hele saa dog det vigtigste deraf. Du vil ogsaa i Kassen finde Hjernen af *Canis Carcharia* eller *Lamia*, hvilken Fisk vore Søfolk kalder »Haye«, og som navnlig viser sig anvendelig til at bryde og udstøde Blæresten. Men det er forkert, naar den af Forfatterne kaldes en Sten, thi den kan smuldres ligesom Mel og har ikke noget stenagtigt ved sig. Jeg har engang haft et stort Forraad deraf, da min Hustru levede, thi hun led af den Sygdom; efter hendes Død har jeg ikke brudt mig derom. Dog har jeg aldrig vovet at forsøge den paa hende, fordi hun havde ret snævre Urinledere, og dette Lægemiddel har en ret kraftig uddrivende Virkning og skal benyttes med største Forsigtighed; dog er der mange, som har faaet det fra mig og har følt en udpræget Lindring. Der er imidlertid en anden Sten, som anbefales mod denne Lidelse; den tages fra Fisken *Manati*; den frembyder imidlertid en Stofkarakter, som mere ligner haardt Ben end Sten; ogsaa af denne vil jeg meddele en Afbildning, skønt de ogsaa er forskellige af Form; jeg finder den i dit Katalog, og et Billede af selve Fisken har jeg gengivet i Amerikas Beskrivelse. Endelig har jeg i dit Katalog bemærket nogle faa Ting,

som jeg savner: Rød Jord fra Norge imod Skørbug; *Marmor Garattonium*; Tufsten (rosa, flammet, sukret, kruset, hullet, stjerneformet, haard, bølget); gylden eller sort *Talcum*; den sorte Magnet fra Norge. Hvis du kan skaffe mig en Smule af disse, vil det være mig saare kært. Lev vel.

Leyden, den 1. Juli 1646.

1431. (Ep. 102). *Til Johan Rhode i Padua.*

25.6.1646.

(Konc. dat. 27.6.)

Vor [Henrik] Fuiiren har fra Leyden sendt mig dit Brev, thi han opholder sig endnu der sammen med Thomas [Bartholin] og venter paa en Forsyning af Bøger fra Italien; jeg erfarer nu, at denne lykkelig er ankommet.

Med alle gode Ønsker ledsager jeg Veslings Omhu og Iver for at fremme det almene Vel. Gud give, at hans Bestræbelser maa føre ham til det ønskede Maal. Naar han har fuldendt sin Kyllingemoder, vil der være Mulighed for, gennem en af vor hjemvendende Landsmænd, at meddele det til os.

Jeg har nylig modtaget Bogen om Balsam [Vesling: Opobalsami Vindiciæ]; den er udgivet i Nürnberg, tilsyneladende i Overensstemmelse med et Eksemplar af Romerudgaven. Deri findes hele Fremstillingen af Striden om Balsam tilligemed Breve og Raad fra Læger til Støtte for begge Parter, deriblandt ogsaa et og andet af Veslings Breve. Jeg ved ikke, om der er udgivet mere af ham om dette Emne.

Vor Moltichen siger, at han har sendt elleve Eksemplarer af den her trykte Saxo med Stephanius' Noter [Saxonis Grammatici Historiae libri XVI Steph. Joh. Stephanius ... illustravit, Sorø 1644] til Eder; det var uidentivl et af dem, som blev sendt til Milano.

Efter Naudé's Anvisning har jeg til Brug for Mazarins Bibliothek samlet saa mange Bøger, som det var muligt at erhverve, baade danske, latinske og andre; Gesandten, den højtberømmelige de Thuillierie har taget dem med til Frankrig, men nu har jeg bragt i Erfaring, at han endnu opholder sig i Nederlandene. Vore Stormænd her er ikke saa videnskabeligt interesserede, og det rasende Krigsuevr har ganske drevet saadanne Tanker bort, idet de nu er mere ivrige for Mars end for Pallas.

Jeg synes, du har gjort rigtigt i gennem Naudé at lade dine Ting trykke i Frankrig. Jeg har nemlig allerede tidligere faaet Øjnene op for Elzevirernes »Ærlighed« og husker, at jeg ogsaa ellers har beklaget mig derover til dig. Men hvis det skulde hælde, at du ser den venetianske Boghandler, som staar i Forbindelse med vor Moltichen, saa vær saa venlig at bede ham om, naar han dog sender alskens Bras herop, saa ikke at lade haant om Bøger af Licetus,

Vesling, Kircher og andre virkelig betydelige litterære Personligheder; thi ogsaa her bor der Guder.

Dr. [Henrik] Fuiren sendte mig fornylig Indskriften paa den Pyramide, som er bevaret i Este i Contarenis Have; jeg genkender deri Spor af mange Runebogstaver, men kan ikke uddrage noget deraf, fordi han ikke har faaet tilstrækkelig nøjagtigt fat paa alle Skriftræk. Hvis der gives dig Lejlighed dertil gennem en Ven, saa prøv at sørge for, at jeg faar en nøjagtig Beskrivelse af hele Monumentet tilligemed Bogstaverne. Thi det morer mig at prøve Kræfter derpaa, om det skulde være muligt at uddrage noget minderværdigt deraf.

Jeg hilser skyldigst Vesling og Licetus.

Lev vel. København, den 27. Juni 1646.

(W I 349).

1432. *Til Angelico Aprosio Vintimiglia i Venezia.*

25.6.1646.

(Konc. dat. 27.6.).

Det glæder mig, at mine Skrifter har fundet Plads i dit Bibliothek. Mine øvrige Arbejder handler om min Kunst og er beregnet for Begyndere, hvorfor de er revet bort, og ej heller fortjener at komme lærde Folk for Øje. Tynget af Alder og Lægepraksis lader jeg Faklen gaa videre til dig og andre. — I Ateste i Contarenis Have findes en Pyramide med en Runeindskrift, som jeg gerne vil have Afskrift af.

(W I 350).

1433. (Ep. 882). *Til Isaac Lapeyrère i Haag.*

25.6.1646.

Sidst af alt havde jeg tænkt mig, at I endnu opholdt Eder i Haag, og derfor har jeg med vor Sperling, som er i vor Udsendings Følge, skrevet til den høje Hr. Gesandt og til dig i Paris; men om du har modtaget det Brev, ved jeg ikke. Jeg ser, at vægtige Aarsager har hindret Eders Tilbagevenden til Fædrelandet, og hvis det er sandt, hvad man her fortæller, at der er sluttet Fred mellem Spanien og Nederländerne, vil Sagen ikke saa hurtigt blive ordnet af Eder paa den Maade, I ønsker, og det vil maaske medføre en yderligere Forsinkelse af Eders Tilbagekomst. Det gør mig ondt, at den høje Hr. Gesandt plages af saa svagt et Helbred. Gud velsigne hans Stræben og føre ham frelst og velbeholden tilbage!

Hvad der foretages her, eller er foretaget siden Eders Afrejse, det vil du bedre faa at vide gennem dem, som er med vor Udsending, end af dette lille usle Brev. Fra Padua modtog jeg fornylig Brev fra vor Rhode, som for-

tæller, at Naudé der har erhvervet en fortræffelig Samling af de bedste Bøger til Brug for den berømmelige Hr. Kardinal Mazarins Bibliothek, og at han nu agter sig til Frankrig. Jeg har fornylig gennem Sperling sendt dig nogle af Bangs Skrifter.

Nu kan jeg ikke finde andet, som er dine Øren og Øjne værdigt og beder dig blot overbringe den berømmelige Hr. Gesandt skyldig Hilsen fra mig og sørge for, at I begge kan have en Atlets Helbred.

København, den 25. Juni 1646.

(W I 350).

1434. (Ep. 908). *Til Herman Conring i Helmstedt.*

1.7.1646.

Skønt jeg for nylig gennem en Student, som er Eders Landsmand, har besvaret dit sidste Brev, du berømmeligste Mand, saa har jeg dog ikke desto mindre ikke kunnet sende denne veludrustede Yngling Henrik Fabricius afsted uden Brev fra mig til dig, da nu Lejlighed bød sig, og han indtrængende anmodede mig derom. Han er Søn af Kongens Livlæge Dr. Jacob Fabricius, er en dannet Aand og meget haabefuld; da han ved vort Universitet har plejet Omgang med mig og nu agter sig til Tyskland og Italien, har han bedt om at blive anbefalet til mine Venner. Og da jeg, berømmelige Mand, ogsaa henregner dig til disse, beder jeg dig tage denne ædle Yngling under din Beskyttelse, lade ham tage Del i din Undervisning og dine Samtaler og lade ham være dig anbefalet paa enhver mulig Maade. Jeg betvivler ikke, at du netop herved vil knytte hans berømmelige Fader til dig og tillige vil finde Ynglingen selv taknemmelig og trofast. Men mig vil du altid finde aldeles redbon til ligelig eller større Gengæld.

Som Ledsager har han den lærde Yngling, Digter og medicinske Student Michael Kirstein; hvis du ogsaa for min Skyld vil gøre noget til hans Bedste, vil jeg erkende min Taknemmelighed derfor.

Men da disse har levet ret længe hos os, vil de, om du ønsker det, kunne føre mere indgaaende Samtale med dig om vort Universitets Tilstand, og om hvad der foretages hos os. Jeg mener derfor, at det er urimeligt at sinke dig i dine Gøremaal med flere Ting.

Lev vel, berømmeligste Mand, og tilgiv min Paatrængenhed.

Den 1. Juli 1646.

(W I 351).

1435. (Ep. 287). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

2.7.1646.

For at du kan erkende, at jeg har draget Omsorg for den Opgave, hvorom

vi nylig forhandlede indbyrdes, nemlig om den Godtgørelse, der skulde skaffes til Korrekturlæseren, hvis han blot ydede os omhyggeligt Arbejde: Se, saa har du her nogle Uddrag af Magister Svanings sidste Brev til mig; jeg vil gerne have, at du giver baade Moltichen selv og Korrekturlæseren dem at læse. Jeg beder dig advare og alvorligt paalægge Moltichen, at det Arbejde skal se Lyset i saa fejlfri Stand som muligt. Han vil bestemt finde, at Forfatteren selv vil være baade meget taknemmelig og meget rundhaandet til Gengæld. Svanings Fortale, taget fra hans Manuskript, kan du, om du synes, sende med nærværende Sendebud, for at Forfatteren lettere kan ændre den og tilegne den til de andre, som han har bestemt sig til efter vor berømmelige Hr. Kanslers Bortgang. Send samtidig nogle Ark af de trykte Tidstavler, for at jeg kan faa nogen sikker Erfaring om Moltichens og ligeledes om Korrekturlæserens Omhu og Flid.

De danske Kongers Stamtavle, som vor Dr. Ernst med det første vil offentliggøre, skal du snart faa fra mig.

Lev vel og lykkeligt og hav det godt, du fortræffeligste blandt Mænd.

Sorø, i største Hast, den 2. Juli 1646.

1436. (Ep. 288). *Til Samme.*

7.7.1646.

Fortræffeligste Svoger! Jeg sender de Kvartark, som er gjort færdige af vor Bogtrykker; det er for at Forfatteren baade kan ændre Bogens Tilegnelse og hvad der er nødvendigt i den. Moltichen siger, at han højtideligt vil overholde, hvad han har lovet. Endnu er vi i Bekneb for en egnet Korrekturlæser. Den Tysker strejfer om her uden faste Opholdssteder, hvorfor han hidtil ikke har kunnet tilføre os sin Arbejdskraft. Hvis vi senere kan leje ham eller en anden, skal jeg angive, hvorledes Aftalen mellem os bliver truffet. Hvad der hidtil er ydet, er mit Værk, og jeg skulde ogsaa gerne i Fremtiden gøre mit, dersom ikke mine Øjne sløredes altfor meget. Moltichen siger, at der ikke er det, han ikke vil gøre, for at det hele kan blive trykt saa pænt som muligt. Under Korrekturen er der paa Side 15 opstaaet et Tvivlstilfælde for mig, hvor Syvendepladsen tildeles baade Svibdager og Guttorm, men jeg har ladet det staa, som det var i Manuskriptet; jeg mener, at Forfatteren har fyldestgørende Grunde herfor.

Lev vel, og hils den berømmelige Svaning flittigt fra mig.

København, den 7. Juli 1646.

(W I 351).

1437. (Ep. 853). *Til Wilhelm Lyser i Wittenberg.*

9.7.1646.

Det var mig saare kært at erfare, at I har opnaaet en Vaabenstilstand, hvorved I til en vis Grad er mere sikret imod den træske Fjendes Krænkelse. Gid en tryk og ægte Fred snart maa blive genoprettet for Eder og for hele Tyskland, hvorved det er muligt uforstyrret at tjene Gud og roligt hengive sig til Fromhed og de bedste Idrætter! Ved Guds Naade nyder vi ganske vist Fred, men paa Grund af vor Nabos List og Svig er den saa upaalidelig og utryk, at vi næppe kan love os noget varigt. Gud styre naadigt alt til sit Navns Hæder, Kirkens og Statens Rolighed!

Det undrer mig, at ingen har optegnet Forhandlingerne ved Samtalen i Thorn. Jeg havde haabet, at Dr. Hülsemann havde ydet sin Andel, navnlig da nogle beretter, at han er blevet ikke saa lidt krænket af Jesuiterne.

Din Brodersøn Magister Frederik Wilhelm Lyser beklæder en hæderlig Stilling hos en fremstaaende Borger her i Staden; hvis der fra min Side kan gøres noget for hans Tarv, skal jeg ikke svigte mine Pligter. Frederik Klinger vil utvivlsomt selv i et Brev berette, hvad jeg for din Skyld har ydet. Hvis Magister Lucas [Lyser] kommer hertil, skal jeg paa enhver mulig Maade bestræbe mig for, at man her sørger for at skaffe ham anstændige Vilkaar, hvorpaa han kan opholde sig her.

Imidlertid anbefaler jeg dig og dine til den guddommelige Beskyttelse og beder dig have det lykkeligt og godt.

København, den 9. Juli 1646.

(W I 351).

1438. *Testimonium for Niels Jørgensen Pind.*

15.7.1646.

Nicolaus Georgii Pind blev immatrikuleret i Juli Maaned 1641 [fra Københavns Skole]. Han har theologisk Attestats.

(W I pag. 68).

1439. (Ep. 537). *Fra Henrik Køster i Nykøbing F.*

22.7.1646.

Dr. Helvig Dietrich, som af vor Naade Prinsen havde faaet Tilladelse til sammen med sin syge Hustru at rejse til Surbrønden og Badene, udtaler sig paa det vidunderligste om deres meget heldige Virkning i en Skrivelse, som nylig er afleveret hertil: Hans Hustru, som før led af Lammelse og Stivhed, kan nu spadsere en hel Mil med sin Mand: Manden, som tidligere med Mellemrum led af ret hyppig Hovedpine, Opkastning, Kvalme, Smerter

i Mellemgulvet og ondartet Podagra, erklærer sig befriet for hele det nævnte Onde; ved saa gode Nyheder forøger han utvivlsomt Lysten her paa Stedet til, at vi næste Aar skal prøve det samme. Du forstaaer, hvad jeg mener.

Den 22. Juli 1646, efter at jeg var vendt tilbage fra en særlig bekostelig Rejse, som jeg sammen med mine naadige Herskaber har gjort til Holsten.

1440. *Fra Ægidius Jensen i Randers.*

22.7.1646.

Tak for Hjælp og Gæstfrihed under min Landflygtighed hos Eder. Jeg anbefaler til dig en Søn af herværende Sognepræst, [Oluf Olufsen], han hedder Hans Olufsen, blev dimitteret herfra i 1642 og søger nu *Mensa Regia*. Jeg vil gerne vide, om Simon Paulli's *Quadripartitum Botanicum* er udkommet.

(Kv. 65).

1441. (Ep. 538). *Til Henrik Køster i Nykøbing F.*

3.8.1646.

Det glæder mig af dit Brev at erfare just dette, at I er vendt tilbage raske og uskadte. Ved Guds Naade er vi endnu nogenlunde ved Helbred, saavidt Alderen tillader det. Han, som fortalte, at Pestfebre hænger her hos os, han har slet ikke nogen ret Indsigt i vore Forhold. Thi i adskillige Maaneder har jeg ikke vidst af, at nogen her led af denne Sygdom, men du ved, at der i en saa folkerig Stad altid er mange spredte Sygdomstilfælde, dog nu Gudskelov ikke særlig talrige.

Naar din fra Prøjsen hjemvendte Søn har truffet mig, skal jeg gøre ham bekendt med hans Faders Vilje. At Dr. Dietrich har mærket saa stort Udbytte af Badene og Surbrønden er godt; men Rygtet gaar her, at han har mistet vor høje Fyrstes Gunst; dette tror jeg ikke paa, eftersom han saa fortroligt meddeler huslige Enkeltheder til Eders Hof. Men hvad skal vi sige om Badenes Egenskaber, hvis det er sandt, hvad der meddeles os gennem saa mange ordinære Relationer, at de i Aschersleben overgaar alle andre Kilder, ja endog Naturen selv? Du maa i dit næste Brev fortælle mig, om du i Holsten har erfaret noget om dem. Lev vel og bevar mig i dit Venskab.

København, den 3. August 1646.

Saa vidt jeg ved, har Hofmesteren [Corfitz Ulfeldt] ikke nogen af Rigsraaderne som Ledsager. Men Sperling traf mig kort før Gesandternes Afrejse og sagde, at han skulde rejse med ham, hvorfor jeg ogsaa gav ham Brev til Hr. de Thuillierie og andre Venner i Frankrig. Men som jeg ser, opholder han sig endnu hos os; om han skal følge bagefter, er mig ubekendt.

(W I 351).

1442. (Ep. 928). *Fra Augustin Æganus i Louvain.*8.8.1646.
(18.8. ny Stil).

Berømmeligste Hr. Oluf Worm! Blandt de øvrige Samtaleemner, som ved Badene i Spa behandlede paa saa behagelig Vis mellem mig og den saare berømmelige, af mig højt skattede Helvig Dietrich, fortalte han ogsaa om Eders Ærværdighed: Hvor megen Lærdom I besidder, hvor højt I elsker Videnskaberne, hvor ivrig I er for Oldsagerne, og at I nylig har udgivet en Bog om Runesprogets Ælde; han hævder, at Form og Udseende af dette Sprogs Skrifte tegn ligner de gamle Bogstaver i vort irske Sprog i alle Henseender; jeg havde vist ham disse i al Fortrolighed. Da jeg havde forstaaet dette, kunde jeg ikke lade være med at beundre din Lærdom og Kløgt i Retning af at drage saa dunkle Ting frem i Lyset fra Oldtidsmørket, og undre mig over hvorledes Folkeslag, som staar hinanden saa fjernt baade ved sproglig Forskellighed og ved Landenes indbyrdes Adskillelse, stemmer overens ved Lighed mellem Tegn og Skrift — hvis de da virkelig stemmer overens. Derfor har jeg heller ikke kunnet undlade at se op til Eders Ærværdighed som et Under af sjælden Kundskab og Lærdom og hilse dig med en Lykønskning fra det fjerne.

Til samme vor Helvig overdrog jeg ogsaa et gammelt Alfabet i vort irske Sprog, som han skulde overrække dig, for at du kunde finde mig værdig til gennem samme Helvigs Hænder at oversende mig den Bog tillige med et Brev, dersom Alfabetets Bogstaver stemmer overens med Runesprogets. Efter min Formening vil baade jeg og vort Folk vinde særlig Ære derved, og de Skrifter, jeg kunde ønske at udgive offentligt, vil blive underbygget gennem en saa betydelig Mands Støtte og Vidnesbyrd. Yderligere bønfalder jeg om, at du tillige med samme vor Helvig paatager dig Besværet med fra Danmark at faa de øvrige irske Oldsager, som er opskrevet paa den Huskeseddel, som jeg har givet ham; du skal ikke komme til at angre dette Arbejde og Besvær; thi hvis det sker, vil jeg i mine Værker ikke fortie Eders Navn og Eders Flid. Men samme berømmelige Ven vil forklare dig, ad hvilken Vej du skal lade dine Breve komme til mig. Den treenige Gud bevare Eders Ærværdighed paa ønskværdig Vis.

Louvain, den 18. August 1646.

Eders Ærværdigheds Tjener og Ven, Broder Augustinus Æganus.
De Breve, du maatte behage at skrive mig, skal du adressere saaledes:
Den ærværdige Fader, Br. Augustinus Æganus af Mindrebrødrenes Orden i de irske Mindrebrødres Collegium, theologisk Professor i Louvain. Anbefalet til den højærværdige Fader, Forstanderen for Mindrebrødrene, Zum Ölbaum, Köln. Sendes til Louvain.

1443. (Ep. 349, BA 43). *Fra Arngrim Jonsson paa Melstaðir.* 16.8.1646.

Jeg har en Søn, Thorkel, 17 Aar gammel. Han har i nogen Tid i vor Skole paa Holar lagt sig efter Grammatikkens Begyndelsesgrunde og samtidig søgt at faa lidt Kendskab til Logikkens og de øvrige Kunsters Grundsætninger, idet han, efter andre Lærere, i to Aar har haft den fortræffelige Runolph Jonsson, som er Elev af Eders Universitet, og hvem han, om Gud vil, endnu vil følge indtil næste Sommer. Dersom denne min Søn bevares ilive, higer han allerede nu imod Eders Athenæum, tilskyndet af sin Natur og hverken mod sin Faders eller sin Lærers Vilje: Thi skønt man her blot fører en Bondetilværelse, saa maa dog de Begavelser, hvortil man kan knytte nogen Forhaabning, og som Gud har besluttet at benytte til gejstligt Embede engang i Tiden, undervises i en saa tidlig Alder som muligt, saa vidt Omstændighederne gør det muligt for den enkelte: Hertil medvirker ogsaa, at det uomgængelig nødvendige Haab om Understøttelse ifølge den kongelige Anordning er afskaaret for dem (ogsaa blandt vore Landsmænd), som ønsker Befordring uden at have besøgt Universitetet. For at Heldet kan følge min Søns Forsæt om at lade sig sende til Universitetet, trænger jeg altsaa, næst Gud, til det især, at min Hr. Velynder i næste Brev meddeler mig sit Forsyn og Raad. Thi jeg har intet Kendskab til de herhen hørende Ting, om Vilkaar og Stilling for dem, der ønsker at opholde sig der: Hvad koster det saaledes (bortset fra Beklædning) at leve hos jævne Borgere dersteds? Og mon de Herrer Professorer har Studenter i Huset som Kostgængere? Mon der er noget Haab om kongelig Understøttelse som forhen? Og hvor hurtigt faar vore Landsmænd Adgang til det kongelige Kommunitet? Thi ved kongelig Naade stod Islændingene straks ved deres Ankomst øverst paa Ventelisten, idet Dr. Poul Madsen skaffede dem denne Forrettighed, skønt det var en Sag, der vakte Knurren og Misundelse i Studenternes Flok. Jeg kunde ønske, at jeg kom i Besiddelse af Eders Raad angaaende disse Ting gennem et Brev med det Skib, der først paa Sommeren skal anløbe Havnen Kumberwog paa Vestisland.

Fra mit Hjem Melstaðir paa Nordisland den 16. August 1646.

Arngrim Jonsson
fra Viðidalur paa Island

Arngrim Jonsson
fra Viðidalur paa Island

Et Minde, som han har gjort sig selv, da han gik ind i sit 79. Aar og ved Guds Naade endnu var ilive, skønt svagelig; det skal anbringes paa en Trætavle og til sin Tid stilles paa hans egen Grav.

Forbilled fattes der ej for selv sig at skrive en Gravsang:
 Mindes de levendes Lod: Død for hver dødelig Mand.
 Ej det mig mangler paa Lyst slig Sædvane selv til at følge,
 Skønt jeg i Versenes Kunst føler mig rent som et Nul.
 Hvis til den flyvende Ørn du føjer en Hjælm, har du nævnet,
 Læser og Ven, hold det fast! Netop din Arngrim ved Navn.
 Der fik du tolket mit Navn, barbarisk kun er, hvad det varsler;
 Stil det da blot i Bero, forhen det tolket jo blev.
 Fædrenavnet? Du spørger: Saa bar en Profet det som Tilnavn,
 Han, som i Hvalfiskens Bug gjorde en vældig Sejlads.
 Gerne jeg bortlægge vil min Sjæls det udslidte Hylster,
 At mine Bene just her engang maa falde til Ro.
 Da, naar jeg efter min Død ligger skjult i min tømrede Urne,
 Højt jeg i Himlen kan bo over mit ringere Jeg.
 Alt ved din Naade, O CHRIST; lad Tak og evindelig Ære,
 Hæder og Pris synges ud evigt og altid til dig.
 Se til min Menighed ned, som du vilde, at jeg skulde gavne
 (Hvis det er lykkedes: Vid, at i dit Navn det er sket).
 Fromme Forløser, til dig befaler jeg den ved min Bortgang:
 Lad ej den glubende Ulv skade det lille GUDS Lam!
 Under din Vinge beskærm, O CHRIST, mine Kærlighedspanter
 samt den dydsirede Viv, som jeg til Mage har valgt.
 Bistaa, O FADER, de smaa, saa vel som den ensomme Enke:
 Ske da din Vilje, O Gud, giv at de Fremgang maa faa!
 Ogsaa I øvrige kære, lev vel, mine elskede Venner,
 I, som Jer trofast til mig ærligt i Venskab forbandt.
 Lad det ej smerte for stærkt, at forud jeg vandred', thi Troen
 tage som Rettesnor bør fromt, hvad os Gudsordet bød.
 Vel efter Døden et Sted i Fryd vi vil samles, hvor Herren
 lader sit Ansigt os se, bortjager Taagen fra vort.
 Criticus var imod mig i Livet vel en eller anden:
 Himmelske Konge, lad dem ogsaa i Himlen faa Plads!
 Himlen dem ikke formén for en ringe, betydningsløs Ordstrid;
 Dem jeg som Brødre nu vil dyrke i Hjerter og Sind.
 Førend min Bortgang de Ord, som efter min Ligfærd skal skrives
 her paa mit Gravsted, jeg har sunget som Forsanger selv:
 Heri jeg fulgte saa mangt et, Vismænd værdigt, Eksempel,
 Naar Testamente betids før deres Bortgang de skrev.
 Saaledes trygt paa min Død tør jeg tænke, mens HIMLENE herligt
 bortvejres lader fra mig Jorderigs Taarer og Fryd.

Ligsange ofte er fyldt med ganske urimelig Smiger:
 Fremmed for sligt lad mig jævnt vandre ad Fromhedens Vej!
 Men naar jeg Jorden engang imod Himlene herligt har byttet,
 dette da sæt paa min Grav, I, som var Venner af mig!

Denne min Ligsang skal min gunstige Hr. Velynder besørge indskrevet med holdbar Mønjefarve paa en Trætavle, enten af Eg (thi Cedertræ er kostbarere og vil komme i for høj Pris) eller af en anden meget fast og holdbar Træsart. Om Tavlens Størrelse maa man søge Malerens Raad under Hensyn til Bogstavernes Maal og Versenes Antal tilligemed Titlen. Dertil skal føjes en lille Kæde af et halvt Spanmaals Længde, af støbt Hvidguld i god Gehalt, som skal ende i en lille Ring svarende dertil, og som skal hæftes ind foroven i Tavlens Ligevægtspunkt; i den skal denne anbringes ophængt paa Graven. Vor Købmand har lovet, at han vil paatage sig alle Udlæg i Forbindelse hermed. Lev vel.

1444. *Fra Hans Rasmussen i Thorshavn.*

20.8.1646.

Den 20. Juli kom jeg velbeholden tilbage til mit Fædreland og fandt min Hustru svag, men ilive. Hun vil snart prøve Eders Udrensnings- og Svedemidler, og til Foraaret vil jeg skrive om Resultatet. Det skyldes hendes Sygdom, at jeg ikke sender de lovede Strømper. Om Stenene har jeg endnu ikke foretaget nogen Efterforskning og udbeder mig Oplysning om deres Farve. Jeg sender de ønskede Rødder. Jeg kender ikke deres latinske Navn. Hos os kaldes de »Trolle krambe«.

(Kv. 42).

1445. (Ep. 131, BA 201). *Fra Thorlak Skulason paa Holar.*

26.8.1646.

Min fromme Bøn gælder Velfærd og al Lykke!
 Berømmeligste og fortræffeligste Mand! Med god Ret kræver Eders Elskværdighed, at jeg ikke blot med taknemmeligt Sind anerkender og agter den skriftlige Henvendelse, hvormed I aarlig bærer mig, men ogsaa efter Evne udtaler det i Ord og i det mindste frembærer den Taknemmelighed, som jeg ikke kan udtrykke med Gengældelse; og saasom I nu Gang paa Gang begærer at høre et Budskab om min Trivsel, saa skal da min berømmeligste Hr. Præceptor vide, at jeg endnu færdes blandt de levende, men rigtignok med et ringe Helbred, der dog ikke endnu yderligere er svækket. Velsignet være Guds Plan med mig; jeg erkender dens Maal som dette, at jeg ved denne faderlige Tugtelse belaver mig paa at handle med større Klogskab samt, naar Timen kommer, at findes villig og velforbereget paa at drage herfra.

Medens Afrika, ifølge Ordsproget, altid har noget nyt, har, lige omvendt, vort Island intet at byde paa. Vi slaar os tiltaals med vore smaa og fattige Forhold, som den gyldne Fred og det endmere ophøjede Guds Ord, ret som det bedste Krydderi, gør sødere og mere velsmagende. Med Glæde og Tilfredshed hører jeg, at min lille Boggave har været Eder kærkommen. Hvis mine beskedne Evner ogsaa i Fremtiden kan være Eder til nogen Tjeneste, nuvel, saa giv mig dine Anvisninger, udsted dine Befalinger, stil dine Krav! Allerede forlængst er jeg blevet Eder en Skyldner med Kroppen og erkender at være det.

At vor Gisli Magnusson, en Yngling født til noget stort, har gjort sig fortjent til Eders Gunst og Anbefaling, er mig saa kært, som var det timedes min egen Søn. Mig har han visselig altid forekommet at være en saadan, som han nu i Gerning har vist sig at være, nemlig: Meget værdig til de berømmelige og fortræffelige Mænds Bevaagenhed. Uanset at jeg altid har fundet ham anbefalelsesværdig, vil Eders Brev dog anbefale ham yderligere, dersom da de Følelser, jeg nærer for ham, kan blive stærkere.

Hvis der nu findes et Middel til at fæstne løse Tænder, ønsker jeg det sendt mig næste Aar med vor Købmand fra Hofsos; alt forlængst har jeg mistet to Kindtænder; næsten alle de tiloversblevne, Fortænder og Kindtænder, som allerede er løse, truer med snart ligeledes at falde ud. Vor Herman Willer vil betale Prisen og tage det med. Men at jeg saa dristigt bønfaller om Eders Raad og Hjælp, det foraarsager Eders Følelser, som saalænge har været mig velkendte gennem Gerning; gid jeg engang maa kunne vise mig som en trofast Skyldner!

Lev vel, berømmeligste Mand, ærværdige Lærer; ophør ikke med, ogsaa fremdeles, at omfatte mig med samme Kærlighed som hidtil, indtil en vel-signet Evighed og evig Velsignelse over os begge kan afløse denne Omgangsform.

Skrevet paa Holar i Nordisland den 26. August 1646.

1446. (Ep. 841). *Fra Angelico Aprosio Vintimiglia i Venezia.* 4.9.1646.
(14.9. ny Stil).

Hver Gang Eders Excellences Breve kommer til mig, føler jeg en saa stor Glæde, at jeg ikke ved, om den vilde være lige saa stor, dersom jeg modtog dem fra min Fader, som allerede for tyve Aar siden ombyttede dette Liv med det hinsidige. Men hvorledes kan det være andet, naar jeg mærker en saa stor Hengivenhed for min Person, som I kun kender gennem Venners Beretninger og gennem disse faa Smaating, som mit Sind har fostret til Tids-

førdriv? Naar de er offentliggjort ved Trykning, er det mere for at glæde mine Venner end for at dyrke min egen Aand. Den Følelse, I nærer for mig, er udsprunget af Eders Elskværdighed, som bevæges til ogsaa at elske de Ting, som ikke er Kærlighed værd. I vil deri efterligne Guds Godhed, som her elsker, ikke for vor, men for sin egen Godheds Skyld. Jeg vilde være utaknemmelig, hvis jeg ikke ydede noget tilsvarende, og da nu Kærlighed er Kærligheds Løn, er jeg forpligtet til at elske Eder.

Til den fortræffelige Rhode har jeg afsendt to Eksemplarer af mit »Narrespejl« [Specchio del Disinganno], for at han skulde sende det ene til Eders Excellence og det andet til vor ædle Hr. Thomas Bartholin, og jeg tror, at de nu vil være ankommet. Det er et Værk skrevet imod Moden, eller rettere sagt imod den kvindagtige Klædedragt, som vansirer Verden. Snart vil »Det aabnede Grillebur« [La Grillaja dischiusa] følge efter; den er rettet imod slette Handlinger af Kristne, som ikke har andet kristent ved sig end Navnet — skønt jeg vel ved, at vi synger for døde Øren! Verden synes mig sat tilbage i en Tilstand værre end paa Noahs Tid, fordi enhver gør en Buket af hver Urt, og den, som burde være bedre, er den værste. Men nok herom.

Hr. Johann Jacob Hertz har sat mig i Forbindelse med Moltichen; jeg vil derfor anbefale Eder til hans Omhu. Hvis der er Brug for at sende Bøger, og det passer Eder at bære mig med Eders Bemærkninger om Lægekunsten, vil jeg meget gerne se dem og vil give dem den Plads, de fortjener i mit Bibliothek, hvori der opbevares Bøger i alle Fag.

Jeg gengælder tvefold Hilsener til vor ypperlige Bertel [Bartholin] og sender uendelig mange til de fortræffelige Herrer, hans Broder Thomas og Hr. [Henrik] Fuiren, som jeg antager vil være ankommet til Fædrelandet ved Modtagelsen af dette Brev; jeg forbliver

Eders inderligste Ven og mest redebonne Tjener

Fra Angelico Aprosio Vintimiglia.

Venezia, den 24. September 1646.

1447. (Ep. 741). *Til Laurits Christensen Bording i Ulvborg.* 5.9.1646.

Tidligt om Morgen den 3. September modtog jeg dit Brev skrevet Dagen efter Trinitatis [den 25. Maj]. Jeg skriver dette, for at du kan se, hvordan det forholder sig med den rette Besørgelse af det, som overlades til Studenter, og for at jeg kan betage dig enhver Mistanke om Forsømmelighed, fordi jeg ikke har svaret dig tidligere.

Det var mig kært at erfare gennem dit Brev, at du er befordret til en vel-lønnet Stilling, hvori du kan tjene Gud, vaage over dine Studier og i Ro skøtte

dine Sager. * Jeg lykønsker dig af Hjertet og beder Gud fremdeles støtte dine Bestræbelser, for at alt kan blive ledet til hans Navns Hæder, Kirkens og dit Tarv. Hvad mig angaar, skal du ingenlunde betvivle, at jeg altid vil bevare min gamle Hengivenhed for dig umindsket, og at intet skal være mig kærere end ved given Lejlighed at kunne varetage dit Tarv, hvis du i dine Breve lader mig vide, om der forefaldet noget, som kan fremme vore Bestræbelser.*

Edda, som du omtaler, er en meget sjælden Bog, aldrig udgivet, og højt værdsat af Islændingene; men den er skrevet i det islandske Sprog, som ikke kan forstaas af hvemsomhelst. Fra Arngrim Jonsson har jeg med stor Vanskelighed faaet fat i et Eksempplar, og jeg benytter det af og til med en islandsk Student som Tolk; ellers kan den næppe faas. Naar din Broder [Digteren Anders Bording] beder om min Bistand, skal jeg ikke svigte ham med Raad og Daad. Det er længe siden, jeg har set ham.

* Jeg hører, at omtalte Niels fra Ribe har opnaaet akademisk Borgerskab for cirka et halvt Aar siden; ham selv har jeg ikke set, kender ham end mindre. Hvis jeg er istand til at gavne hans Studier, skal jeg imidlertid for din Skyld intet forsømme, som kan fremme hans Tarv.*

Jeg sender et Eskemplar af mit forøgede Museum. Lev vel og vær min Ven som hidtil.

København, den 5. September 1646.

(W I 352).

1448. (Ep. 806, BA 78). *Fra Gisli Magnusson paa Munkethura.* 13.9.1646.

Berømmeligste og fortræffeligste Hr. Doktor, Herre og altid ærværdige Velynder!

Ved sidste Samvær satte Eders Excellence en straalende Krone paa Eders gamle Velgerninger imod mig; og saalænge der findes Venlighed og Taknemmelighed blandt Mennesker, skal den ikke tillade mig i hele mit Liv at glemme dem, skønt det er saa langt fra, at jeg formaar at yde Tjeneste, Tak eller Skyldighed, idet jo Eders Velvilje og Elskværdighed overgaar al min Taknemmelighed. Men utrættelige Bønner skal i hele min Levetid paa dette Sted blive opsendt for Eders Velfærd og for et lykkeligt Udfald paa Eders Foretagender, ogsaa blandt alle retskafne Folk i dette mit Fædreland, en Ø, som er kølig af Vejrlig og Jordbund, men dog maaske ret varm af Hjertelag og i Bønner.

I Øjeblikket forhindrer Knapheden paa Tid mig for saa vidt i at dvæle ved mange Ting, da den har revet mig væk fra at skrive mere, idet jeg er vendt hjem fra en længere Rejse til Nordisland.

Den 6. Juli ankom vi velbeholdne til den ønskede Havn i Akureyri, og paa denne Tid timedes det mig lykkeligt at se Forældre og Slægtninge samt de hjemlige Guder i god Behold. Jeg saa ogsaa mit Fædreland i større Blomst og roligere Fremgang i sine Forhold, end firsaaarige kan huske tilbage; nu for Tiden staar det heller ikke saa daarligt til med Forvaltningen og Sognekirkerne, ja saa godt som nogensinde. Vore Stormænd og Ledere trives ypperligt. Jeg fattede det faste Forsæt i denne Sommer at gennemrejse Størstedelen af Island, men de Velyndere og Venner, jeg har truffet, holdt mig derfra. Imidlertid har jeg af paalidelige Folk faaet Underretning om, at der her opstaar og frembringes saare mange Ting, som vil blive af større Betydning baade for kongelig Majestæt, Fædrelandet og det islandske-danske Kompagni, dersom de paa rette Maade opsøges til Lands og til Vands. Jeg har faaet opgivet Steder, hvor man siger, der forekommer Sølv, Kobber og levende Kviksølv. Paa disse Steder har jeg dog ikke været, ej heller har jeg modtaget nogen Prøve, hvilken Opgave henstaar til Udførelse i Aar. Der er udpeget mig saare mange Steder, som er meget rige paa Jern. Vi har mange Steder en bekvem Lejlighed og ret nærliggende Mulighed for at syde Salt af Havvand, saavel som tilstrækkelig saltholdigt Vand; herom raader der ingen Tvivl, endskønt jeg i Øjeblikket ikke kan give Syn for Sagn paa Grund af de Forretninger, der stillede sig ivejen for mig. Det er godtgjort, at vor Jordbund og vor Agerjord er meget velegnet til Opdyrkning, hvorfor dette er en Opgave, vi nu maa tage os paa sammen med det, der iøvrigt tjener til Folkets og Landets Trivsel, idet det tager Sigte paa ordentlig og behagelig Levevis. Jeg sender nu Eders Excellence noget islandske Korn, nemlig Straa med Rødder og Top, for at Eders Velærværdighed kan se dets Størrelse; dog er alle Kornene faldet af paa Rejsen, da de blev bragt hertil. Nu har vi isinde at saa dem her og anstille Forsøg, om de inden for et vist Aaremaal opnaar passende Modenhed, hvilket er vor Formodning ud fra Arten af dets medfødte Egenskaber. Til dette Korn er føjet et mineralsk Stof, som er skaffet fra Svovlgruberne, og som vore Landsmænd kalder Sodasalt; men jeg mener, det er Vitriol, fordi jeg af Folk i Udlandet, som er kyndige i sligt, har hørt, at Soda aldrig opstaar sammen med Svovl, men Vitriol derimod overordentlig hyppigt og almindeligt. Dette Stof er i den Grad gennemtrængende og ætsende, at det i Løbet af et Tidsrum paa tre Timer for Størstedelen gennemtrængte ugarvet Hud og under sin Gennemtrængelse blev rensset som gennem en Si og senerehen ved Luftens Paavirkning løb sammen og stivnede. Jeg har sendt dette Stof i raa Tilstand, da jeg paa Grund af Tidens Knaphed ikke har kunnet tilberede det. Jeg sender en Prøve paa vort Svovl, tilberedt og rensset af os; dette svarer alt i alt til det italienske Svovl, som tilberedes i Holland, saaledes som det sælges overalt i Apothekerne støbt i aflang Form. Jeg sender

heraf tre Stykker i rund Form og af mindre Omfang; et fjerde medbringer Købmanden Peder Hansen, min nu fordums Husvært, og jeg beder Eders Elskværdighed modtage dette Stykke af større og ligeledes rund Form hos ham; I kan til Gengæld give ham et af de mindre. Han vil ogsaa selv anbefale Handelen dermed til sine egne Folk, nemlig det islandske Kompagni. Dette Svovl findes fire Steder paa denne Ø, men hvis det skal udgraves og smeltet, sker det med meget stor Bekostning, Kunst, Arbejde, Møje og Fare. Af disse Steder hører det ene til min Faders Ejendomme, de andre tre er paa Kirkejorder, hvorfor jeg gerne underdanigt vil anmode Eders Elskværdighed om paa vore Vegne, nemlig min Faders og mine, at gøre Forsøg hos kongelig Majestæts Hr. Kansler angaaende et Privilegium og en Bevilling, ifølge hvilken det skal være os alene, min Fader og hvem han sammen med sig tillader det, at besørge dette Svovl udgravet, tilberedt og solgt til kongelig Majestæts Tjenere, som vi beder om at faa sendt herop om to Aar fra nu af for at opkøbe dette Svovl. Kongelig Majestæt vil ogsaa behage at fastsætte en vis Pris paa dette Svovl, hvorefter det skal vurderes og ansættes baade i usmeltet og smeltet Stand. Men som Afgift til hans Majestæt vil vi beredvilligt betale en Tyvendedel af dette Svovl, som er hans, eller som aarligt udgraves og tilberedes fra Kongens eller Kronens Jorder (som de kalder det), men en Tredivetedel af det, som er paa Kirkejorderne. Men i Holland sælges hundrede Pund raat eller usmeltet Svovl for 4 Imperialer, medens vi vil nøjes med Halvdelen af denne Pris, saa at hundrede Pund usmeltet (men dog udvasket og tørt) Svovl hos os sælges for 2 Imperialer. Men om hvor meget smeltet og tilberedt Svovl vil blive solgt for, det har jeg bedt Købmændene og vore Venner spørge om den sædvanlige Pris herpaa i Holland, thi vi vil være tilfredse med Halvdelen af den Pris, for hvilken den nu sælges i Holland eller i Danmark, men det er sikkert, at dette sælges dyrere end det raa. Saaledes beder vi ogsaa om Fastsættelse af en bestemt Pris for Vitriol; jeg mener, det sælges for samme Pris som Svovl. Det har tidligere været Skik, at der var Adgang for hele Almuen til at opsøge og forhandle dette Svovl, hvilket ikke længere kan ske, thi Almuens Tarv bliver bedre imødekommet, hvis den afskæres fra saadan Virksomhed, idet jo nemlig Almuen vil forsømme alle sine egne Arbejder i Forvisning om denne Indkomst. Derfor beder vi indtrængende Eders Elskværdighed, I fortræffelige Mand, om I vil bistaa os til Opnaelsen af dette Privilegium, hvorved Udnyttelsen og Behandlingen af alt det islandske Svovl indrømmes og henlægges til os alene af kongelig Majestæt. Og hvis der saa yderligere kunde opnaas det Overtilsyn, hvorom jeg hidtil har ansøgt, skønt uvis med Hensyn til mine Forældres Vilje, men nu støttet og opmuntret i Fællesskab af Forældre og andre fremstaaende Mænd i mit Fædreland, saa beder jeg atter og atter om at maatte opnaa dette samme

fra Eders Elskværdighed, hvis der er levnet noget Haab om dets Opnaaelse. Hvis der kan gives mig en Bemyndigelse eller et Overopsyn over den offentlige Omsorg for hvert enkelt af de nye Foretagender, som fra nu af foreslaas, findes eller indrettes til Fædrelandets Brug, saa vilde jeg mene, at det var til største Ære og Naade for mig, og det vilde gøre mig Eders Elskværdighed mere forbunden til alle Slags Studier, hvilket vi og hele vort Fædreland i Evighed skylder Eders Elskværdighed.

Det gør mig ondt ikke at have modtaget de Edderdun eller Fjer af den islandske Gaas kaldet »Ædur«. Allerede for en Maaned siden skrev jeg gennem min Faders Sendebud til Vestisland, men ingen, hverken Brev eller Bud, vendte tilbage, hvorfor de sendes til næste Aar, det staar fast, om Gud staar os bi og skaaner vor Skæbne. Istedet herfor sendes nu fire Svanehamme eller Skind med fire Par Strømper af islandsk Tilvirkning, de kan med deres lodne Tykkelse holde en meget kold og haard Vinters Ublidhed borte fra Fødderne. Gid Eders Elskværdighed vil angive for mine Forældre og mig, hvormed I maatte finde, at vi kan tjene Eder. Vi skal deri efter fattig Evne være rede og omsorgsfulde. Peder Hansen, vor Vært og Købmand, vil sørge for, at de Ting bringes lige til Eders Elskværdighed. Tag vel imod disse Ting, berømmeligste Mand, og fortsæt med at elske mig, som du er begyndt, thi jeg ønsker nu kun yderligere Eders Elskværdighed evigt anbefalet til den treenige Gud sammen med Eders allerkæreste Hustru, elskede Børn og agtværdige Husstand, til hvem jeg hver især skikker skyldigst Hilsen. Lev vel, Eders Elskværdighed, og vær ydmygt hilset fra mig med alskens Ønsker om Trivsel, thi jeg forbliver, »mens Aanden i Lemmerne raader« [Verg. Æn. IV, 336],

Eders Excellences ydmygste Tjener
Gisli Magnussen

I Hast, Munkethura i Eyjafjord paa Nordisland, den 13. September 1646.

1449. *Fra Henrik Køster i Nykøbing F.*

17.9.1646.

Fra Prinsens Tjener har jeg modtaget vedlagte Relation fra Hoorn. Min Søn er paa Vej hjem og kom for otte Dage siden til Holsten.

(Kv. 39. Den omtalte Relation, dateret 29.8.1646, findes Kv. 38 under Titlen »Extract Schreibens auss Hornhausen« og omfatter kun nogle faa Linier).

1450. *Til Henrik Motzfeld i Holbæk.*

21.9.1646.

Tak for dit Brev, hvoraf fremgaar, at du øver dig i Præstegerning under Vejledning af vor Svoger [Magister Søren Nielsen May]. Du kan trygt aflægge din landlige Frygtsomhed, der blot er en Prøvelse, thi hvor du nu er behøver du ikke at frygte Kritik fra dine Tilhørere. I Tyskland og her har du lagt en solid Grundvold i Fromhed og Studier. Vi ved ikke, hvem der skal være Hofprædikant, og dine Formodninger i den Retning er spildte. I denne Sag har jeg ingen Indflydelse og gaar ikke uden for mine rimelige Beføjelser [Hor. Ep. II, 1, 31]. Du bør intet forsøge imod Minervas Vilje. Udnyt Øjeblikket

»thi Heldet er skaldet i Nakken«

[Dionysius Cato 2,26]

(W I 352).

1451. (Ep. 289). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

23.9.1646.

Jeg betvivler ikke, at han, hvem du fornylig antydede, at du vilde paalægge dette Hverv, forlængst har udfyldt Mangelen i din Edda; derfor beder jeg dig venligst tilbagesende mig min Codex med nærværende Bud og samtidig underrette mig om, hvorvidt det Bind indeholder noget ud over de almindelige Fortællinger, som rummes i alle Eksemplarer af Edda; om den fortæller Drømmene i en anden Rækkefølge, eller om Stof og Indhold er det samme i dem alle. Navnlig vilde jeg glædes inderligt, hvis Scalda var føjet til, som den findes i en anden Codex af mine.

Den haandskrevne Notesbog af vor Magister Svaning har jeg endnu engang sendt dig med det Formaal, at du skulde overveje nøje, om den synes værdig til Udgivelse. Thi han er noget uretfærdig mod vor Saxo; det spiller dog ikke nogen Rolle, om det Kongehus skal kaldes engelsk eller svensk. Jeg beder dig tilkendegive mig din Mening om denne Sag og skrive til mig igen, hvis det ikke er dig besværligt. Lev vel og hav det godt, bedste Ven.

Sorø, den 23. September 1646.

1452. (Ep. 103). *Fra Johan Rhode i Padua.*

24.9.1646.

(4.10. ny Stil).

Berømmelige Mand, du ærligste blandt Venner! Det gode Ønske for Veslings videnskabelige Forsøg, som jeg læste ud af dit Brev fornylig, modnede et ikke mindre fromt Ønske hos mig. Med Kyllingemoderen har det rigtignok lange Udsigter paa Grund af Mandens forskellige Beskæftigelser; men Haab har vi dog sikkert Lov at gøre os takket være min indstændige Opfordring. I denne Sommer har han tilrettelagt en helt ny Anatomi med

Illustrationer, som skal udgives i vor Frambots Tryk, hvis denne ikke kniber ud, som den Slags Folk har for Skik.

Jeg vilde have sendt Bogen om Balsams Forsvar, hvis ikke vore Venners Bagage, der er stærkt indskrænket paa Grund af den højst risikable Vej gennem Fjendeland, kun havde tilladt Medtagelsen af faa Papirer, deriblandt Zabarellas Portræt til Thomas Fincke, samt Salas og Vintimiglias, af hvilke jeg har bestemt det ene til Thomas Bartholin, [Andrea] Argoli til Longomontanus, de øvrige sammen med Kamæleonens Historie til dit Museum, og Vesling sit eget til dig.

Jeg skal skriftligt minde den venetianske Boghandler om at sende de betydeligste Mænds Skrifter til Moltichen. Nu har Vesling til dit Brug lovet de Ting, som mangler af ham.

Jeg nærer ikke mindre Tanker om Moræus end om Naudé, saa at det lidet, jeg har betroet dem, nok vil blive offentliggjort med største Troskab og Omhu samt vinde i ydre Form, hvad det ikke kan opnaa ved Vægt.

Men det er smerteligt, skønt det maa bæres med Standhaftighed, at vi er geraadet i de Tider, da Stormændenes Omhu mere ofres paa Mars end paa Pallas med ringe Tanke paa, at ogsaa hun er bevæbnet, og det med den Kløgt, uden hvis Værn alt er utrygt. Imidlertid maa vi leve i Haabet om en Velgører, blot det ikke bliver en, som er rent forgældet. Ved Eders Hof mindes jeg flere Herrer, men langsommelige og lidet nidkære. Det maa tilskrives Tidsalderen. For mig skal det visselig være det væsentligste at bevare mine Interesser friske over for alle Ting. Jeg skal med Omhu sørge for det gothiske Mindesmærke, men først naar der gives mig en bekvem Lejlighed. Thi i dette Aar har jeg ikke sat min Fod uden for Byen.

Licetus og Vesling sender dig mange Hilsner. Jeg knytter mine Ønsker dertil.

Padua, den 4. Oktober 1646.

(Ny k.S.2089,4°)

1453. (Ep. 290). *Til Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

26.9.1646.

Med største Taksigelse tilbagesender jeg din Edda; den indeholder baade Edda, Scalda og alle de Ting, som har noget med dem at gøre. Kun Fortællingen om en vis Sigvard har min udover din. Det øvrige følges ad Skridt for Skridt, bortset fra at der i min er tilføjet en Grammatik og mange Kvad, som mangler i din.

Svanings Notesbog har jeg nylig overgivet til Moltichen, thi han, som bragte mig den fra dig, gav Besked derom; den er absolut værd at udgive.

Han er i begrænset Omfang uenig med Saxo, men jeg kan ikke se, med hvilken Begrundelse han kan gendrives.

Orme- og Slangestikkene skal jeg give deres Ophavsmand igen, naar jeg faar Tid, thi jeg skriver nu dette i største Hast, idet jeg er kaldt til vor fyrstelige Naade Prinsen, som man siger ligger farligt syg.

Lev vel. København, den 26. September 1646.

(W I 353).

1454. *Til Henrik Køster i Nykøbing F.*

26.9./16.10.1646.

Paa Andendagen efter min Afrejse kom jeg hjem efter en besværlig Rejse. Jeg har overdraget Moltichen og de andre de betroede Breve. Da man hos Eder har talt om det Skrift, hvori Italieneren Pigettus har rost Prinsens Guldhorn, sender jeg den Forfatter, som har offentliggjort det, nemlig [overstreget: min meget gode Ven] Angelo Aprosio [Vintimiglia].

(W I 353).

1455. *Fra Vitus Bering i Paris.*

30.9.1646.

Det var et tomt Rygte, som vilde vide, at jeg var død. Skønt man her sønderrives af Lidenskab for indbyrdes Drab, afholder jeg mig dog fra letsindige Handlinger og tilfredsstiller min Trang til Vaabengny ved Læsning af Lucanus og Tacitus. Er jeg end beredt paa at dø, saa skal det ikke ske uden at have tilkendegivet Eder min Taknemmelighed. Min Elev [Ove] Thott iler mod sin Hæder med raske Fjed og selv arbejder jeg paa et Værk, som endnu ikke er tilstrækkeligt affilet til at taale Dagslyset. Thomas Bartholin, hvis Navn vil leve til sene Tider, er den eneste herværende Dommer over min Lykke og mine Studier.

(Kv. 11).

1456. (Ep. 291). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

10.10.1646.

Gennem min Svigermoder har vor Svaning atter ladet mig forstaa, at han ønsker sin nys tilsendte Stamtavle over de danske Konger af den oldenborgske Slægt tilegnet hans fyrstelige Naade Frederik, Biskop af Bremen; Udgivelsen deraf skal derfor ikke fremskyndes for stærkt, førend han har forsynet den med en lille Fortale. Hvis den endnu ikke er overgivet til Bogtrykkeren, vil jeg altsaa gerne have, at du beholder den hos dig, indtil han med et Brev har givet mig yderligere Anvisning paa, hvad der bør gøres. Thi han ønsker brændende at faa at vide, om Arbejdet med Trykningen af Tidstavlerne skrider trofast fremad, og især om sidste Haand er lagt paa Indledningerne? Thi han har tilkendegivet, at han vilde føje adskillige ikke

uvæsentlige Vink og Iagttagelser til de første. Det staa ogsaa til dig at forhandle med Moltichen om at sende alle hidtil trykte Ark til Svaning, for at Forfatteren selv betids kan rette, hvad der trænger til at rettes.

Lev vel, fortræffeligste Mand, og tilgiv at jeg volder dig Besvær for en andens Skyld.

Sorø, i stor Hast, den 10. Oktober 1646.

1457. (Ep. 854). *Fra Wilhelm Lyser i Wittenberg.*

12.10.1646.

Hvis jeg ikke besvarede Eders Excellences meget kærkomne Brev, vilde jeg være meget utaknemmelig — de store Velgerninger, som I har vist mine Slægtninge (og som de ikke noksom kan prise) er ogsaa med til at fremtvinge det. Da jeg ikke kan gengælde dem, beder og anraaber jeg Gud om at belønne dem. Jeg beder indtrængende om, at I fremdeles vil vise Eder bevaagen over for Magister Frederik Wilhelm Lyser og Frederik Klinger, hvem nu Eders København huser.

Om Samtalen i Thorn har der hidtil hersket dyb Tavshed blandt vore af den Grund, at man mellem Parterne indbyrdes var blevet enige om — dersom ikke Forhandlingerne forinden fremkom efter kongelig Bemyndigelse — at iagttage Tavshed i halvandet Aar. Men dels overholdt Calvinisterne ikke dette, og dels siges Forhandlingerne at være kommet ud under Kongens Navn. Som en Forløber er der derfor udgivet noget af Hr. Dr. [Johann] Hülsemann [Widerlegung der Calvinisten. Relation vom Colloquio zu Thorn, welche von einem ungenannten Tockmäuser zur Ungebühr ausgesprengt worden. Leipzig 1646,4°], men baade alle Forhandlingerne og hvad der ellers vedrører Samtalen, var fuldført, før han rejste til Leipzig; de vil altsaa snart se Lyset.

Endnu holdes vi hen med Fredshaabet; under Vaabenstilstand, men dog under det haardeste Tryk, begynder Kursachsen nu at aande lidt op. Hvis ikke Gud i sin store Naade skænker Fred (thi fra Mennesker bør vi næppe haabe derpaa), øjner jeg endnu ingen Ende paa vore Ulykker.

Maatte Eders Excellence trives paa bedste Maade og fremdeles være mig og mine bevaagen!

Wittenberg, den 12. Oktober 1646.

1458. (Ep. 292). *Til Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

16.10.1646.

Den Stamtavle af Svaning, som du nylig sendte mig, har Moltichen afslaaet at trykke; jeg tilbagesender den derfor, for at Forfatteren kan beslutte sig til, hvad han vil gøre med den.

Siden du rejste fra os, er der ikke bestilt noget ved Tidstavlerne: Han [Moltichen] foregiver, at der er andre Ting med større Fortjeneste ved, som han nu beskæftiger sig med, at han mangler Typer til Tallene — og jeg ved ej hvad! Det staar ikke til mig, men til dig eller Forfatteren at forhandle med ham om at sende de Ark, han har trykt; jeg har nok at gøre med mine egne Sager. Lev vel.

København, den 16. Oktober 1646.

(W I 353).

1459. (Ep. 912). *Fra Rasmus Bartholin i Leyden.*

Maj/Okt. 1646.

Navnkundigste Mand! Ihukommende mit Løfte skrider jeg til at henvende mig til dig i et Brev, dels for at vise mig taknemmelig over de viste Velgerninger og de meddelte Raad, dels for at afvente nye Anvisninger fra dig, naar det bliver nødvendigt. Til alt Held har jeg her haft i min Nærhed en Broder [Thomas Bartholin] og en Slægtning [Henrik Fuiren], som var kommet tilbage fra deres Rejse; disse kan give mig en Haandsrækning i mit nylig paabegyndte Studium, da jeg skammer mig ved at bønfalde om din Hjælp undtagen i alvorlige Spørgsmaal. Jeg vil ved første Lejlighed adlyde dine gavnlige Paamindelser, som du ikke nægtede mig ved min Afrejse. Men jeg er bange for, at det ikke bliver muligt at finde en Vejleder paa dette Omraade; thi for at sige det, som det er, saa er der intet, de her er saa bange for som for at bebyrde sig med for meget Arbejde. Dog skal jeg af alle Kræfter lægge an paa, at mit Forehavende med Guds Hjælp kan faa et lykkeligt Udfald. Hvis ikke jeg følte en saa stor indre Tilbøjelighed for de matematiske Videnskaber, og hvis jeg ikke havde anvendt saa megen Tid paa at opdyrke dem, saa vilde min Broder forlængst have overtalt mig til at forlade Matematikken og hengive mig helt til Studiet af Lægekunsten. Men jeg har ikke ganske kunnet løsrive mig fra de Studier, som har skaffet mig saa lang Tids Glæde, endskønt jeg sandt at sige maa indrømme, at han har bibragt mig en utrolig Kærlighed til Lægekunsten, saa at min Hu næsten har staaet til at anvende en større Del af min Tid paa det medicinske Studium end paa det matematiske, dersom ikke min egen Tilbøjelighed havde overtalt mig til at værdsætte dem ligeligt, navnlig da Tid og Sted frembyder en lige bekvem Lejlighed til at opdyrke dem.

Jan de Laët har lovet ved given Lejlighed at ville sende dig, du højtforfarne Mand, nogle Sjældenheder fra sit Skatkammer, thi han har bedt min Broder, om han maatte se den berømmelige Mands Museumskatalog, om der skulde være Ting, som kunde savnes. Jeg mener, at han vil sende

noget med min Broder, dersom det er muligt at danne sig et Skøn paa Grundlag af Samtale.

Hav det rigtig godt! Min ærværdige Slægtning hilses af min Broder, Dr. Thomas. Jeg beder dig paa det bedste hilse din Hustru og dine Børn fra mig.

Skrevet i Leyden, under Messen i Leyden Aar 1646.

1460. (Ep. 913). *Til Samme.*

23.10.1646.

Jeg erindrer mig at have modtaget to Breve fra dig og vilde rigtignok forlængst have besvaret det første, hvis ikke dels Rejser, dels forskellige Vanskeligheder, hvori jeg hidtil har været indviklet, havde berøvet mig den gunstige Anledning til at skrive. Nu har jeg gennem din Broder modtaget dit sidste Brev og har derfor ikke ment det sømmeligt af mig at udskyde mit Svar længere, hvorfor jeg har besluttet at gribe en Lejlighed til at sende det gennem en hollandsk Sømand. Ham har jeg ogsaa overdraget en Æske fyldt med en Del Sjældenheder fra mit Museum til Hr. de Laët sammen med et Brev til ham. Jeg beder dig fortælle mig i dit næste Brev, om han har besørget alt dette rigtigt. Ellers vil jeg gerne have, at du skal føle dig trygt overbevist om, at der ikke kan times mig noget kærere end at faa dine Breve, navnlig hvis de bringer Budskab om, hvad nyt der sker ved Eders Universitet, om der er udkommet nogen Bøger vedrørende vor Kunst eller Naturhistorien, samt andet sligt. Thi Hr. de Laët skriver, at han paatænker noget angaaende den brasilianske Historie [Guil. Pisonis De medicina Brasiliensi libri IV . . . et G. Marcgravii . . . Historiæ rerum naturalium Brasiliæ libri VIII, Amsterdam, 1648, Fol.], og du skal derfor fortælle mig, om han gaar videre med dette Arbejde.

Du maa ikke tvivle om mine Følelser for dig, og er der noget, hvormed du mener, at jeg kan fremme dine Bestræbelser, saa sig til, og du vil altid finde mig redebon. Lev vel.

København, den 23. Oktober 1646.

(W I 354).

1461. *Testimonium for Niels Jørgensen Stovrup.*

24.10.1646.

Nicolaus Georgii Stofropius blev immatrikuleret i Juni Maaned 1644 [fra Køge Skole]. Han har theologisk Attestats.

(W I pag. 69).

1462. (Ep. 791). *Til Jan de Laët i Leyden.*

23.10.1646.

(Konc.dat.26.10.)

Dit længe savnede Brev, skrevet den 1. Juli, modtog jeg endelig den 14. Oktober; thi før kom vor [Thomas] Bartholin ikke hertil, idet han farte rundt gennem forskellige Lande og Egne. Men overordentlig kærkomne var mig dine Gaver, hvormed du har villet smykke mit Museum; skønt jeg for nogle Aar siden har udfærdiget en Beskrivelse over dette samt en Fremstilling af de Genstande, som rummes deri, saa staar der dog endnu mange Ting tilbage at beskrive, førend jeg kan tænke paa Udgivelse, fordi det Dag for Dag bliver fyldigere ved Venners Bidrag, som det fremgaar alene af Katalogets sidste Udgave og af de Ting, du nu har sendt. Jeg til-lader mig at imødesee din Indholdsfortegnelse og den Beretning om de brasilianske Sager, der skal offentliggøres ved din Omsorg, og som jeg stoler paa vil yde et ikke ringe Bidrag til mine Bestræbelser. Jeg vilde ønske, jeg kunde yde et Bidrag til dine højlærde Kommentarer over Stene og Juveler; men min ret begrænsede Bestand vil næppe tilvejebringe noget, som er dine øvede Øjne værdigt. Imidlertid sender jeg, hvad du beder om, saa vidt det staar til mig. Her faar du den røde Jord mod Skørbug, dels raa, dels tilberedt eller rensed for Urenheder. Den findes nær ved Bergen i Norge, og naar den gives i en Dosis paa tre Drachmer, siger man, at den fremkalder Sved, som uddriver Skørbugvæskerne. Af Garatonsk Marmor har jeg kun en eneste lille poleret Stump, som ikke let kan brækkes over, uden at det hele ødelægges, ellers skulde jeg have sendt Halvdelen deraf. Det forekommer mig at stemme overens med det, som [Ferrandus] Imperatus beskriver i 24. Bog Kap. 2,28 af sin Naturhistorie. Jeg giver dig en Afbildning, og hvis du for enhver Pris skulde ønske selve Stenen, skal du faa den ved given Lejlighed. Det er en firkantet Sten, omtrent en Tomme lang og bred og en Trediedel Tomme tyk; gennem dens Midte ses et Hul, hvorigennem en ret tyk Traad kan trækkes; den synes baaret som Smykke, saaledes som Imperatus beretter om den. Jeg vedføjer et Billede af, [en Tordensten], som jeg kalder *Brontia favaginea*, fordi den nøjagtigt gengiver Biernes Voks-kager; da den er sjælden og mig bekendt ikke beskrevet af nogen, har jeg ikke ment, at dens Billede burde forbigaa, dersom den kan bidrage med en Prydelse til din Kommentar om Stenene. Af Størrelse er den ligesom et halvt Æg og har paa den nederste Del et Fodstykke af en Fingers Tyk-kelse og askegraa Farve samt ujævnt, som var det ormædt, og forsynet med en vorteagtig Udvækst. Paa dette Fodstykke sidder selve Bikagen; den har fem ophøjede Straaler, som løber fra øverst til nederst; hver af disse bestaar af to Rækker firkantede Huller, som meget ligner dem, hvori Bierne plejer

at lægge deres Honning. Mellem disse Straaler findes fem Rækker dobbelte Huller eller firkantede, men ret brede, Celler, som er noget dybere end de, som maa frembringe Slangehaler. Alt ialt: Ved første Øjekast vilde du sværge paa, at det var en Bikage gjort af lyst, uberørt Voks, som sad paa et Fodstykke af Sten, skønt dog hele Stykket er haardt som Flint. Her har du de øvrige Ting, hvorom du har bedt mig, paa den Maade som det har været mig muligt at sende dem; thi da jeg kun har et enkelte Stykke af visse af dem, har jeg maattet slaa noget af dem for at kunne sende dig et Stykke. Jeg vedlægger nogle andre Ting, hvis Betegnelse du vil finde paa de Papirer, hvori de er indsvøbt. Hvis du sender det Katalog over dine Sjældenheder, som [Thomas] Bartholin har fortalt at du nu har udarbejdet, vil du gøre mig en meget stor Tjeneste. Du maa ikke betvivle, at du vil udføre en for alle naturinteresserede meget kærkommen Handling ved at fremskynde Udgivelsen af din Beretning om Brasiliens Planter og Dyr. Dette Værk faar sandelig mine Tænder til at løbe i Vand, da jeg tror, at Forfatteren vil afsløre mange nye Sjældenheder. Lykke til!

Hvad andet kan jeg sige om Forsteninger, end hvad der er overleveret af andre? Jeg tager tre Arter i Betragtning: Den første er ganske vist en naturlig Sten, men antager dog Skikkelse af et levende Væsen eller en Del af en anden Natur- eller Kunstgenstand. Den anden har forhen været en Plante, en Kunstfrembringelse eller et Dyr, men er saa forvandlet til en Sten. Den tredie forbliver i sig selv uændret, men har en stenagtig Skorpe lagt uden paa Overfladen; jeg mener, at deres Tilblivelse er forskellig. Thi de, som virkelig i stofmæssig Henseende er Sten, men i Form efterligner andre Genstande, de beror ikke paa nogen anden Tilblivelsesmaade end andre almindelige Sten, bortset fra at det Sted, hvor de bliver til, bidrager meget til deres Form; thi hvis en stendannende Saft falder paa et Sted, hvor der tidligere har ligget en Fod, et Hoved eller lignende, saa gengiver den ved Stærkningen den samme Form som Stedet, hvor den Ting, den gengiver, har ligget. Men naar en Ting forvandles til Sten, saa mener jeg, at en saltagtig, stendannende og fin Aande trænger sig ind i Legemets Aabninger, og naar den saa har forenet sig med Tingenes medfødte Fugtighed, faar den denne til at løbe sammen gennem Legemsdelene [Tekstens *per morima* (μόριμος = skæbnebestemt) maa være Fejlskrift for *per moria* (μόριον = Smaadel)] og forandrer saaledes Tingen til en Sten. Og eftersom denne stendannende Aande ikke altid er af samme Natur, saa kommer det heraf, at visse af saadanne Stene bliver haardere, andre blødere og mere smuldrende. Den sidste Slags, som det maaske er passende at kalde den skorpede, forekommer mig ikke saa meget at blive dannet ved Aande, der bevirker Stærkningen (*spiritus coagulans*) som ved en Væske, der er opfyldt af Vinsten.

Thi naar en Genstand falder ned i en saadan Væske (der plejer at være hyppig ved varme Kilder, især i Karlsbad), saa uddunster denne Safts Flegma enten ved en indre eller en udefra kommende Varme, og Vinstenen bliver tilbage, siddende fast paa Legemet, som belægges med en Skorpe. Derfor viser der sig en Forskellighed i Skorperne paa den Slags Genstande, idet den ene efterhaanden vokser uden paa den anden. Selve disse Skorper plejer endog hyppigt at sidde fast paa Flodbredder eller andre Klipper, hvor de er fremkommet paa samme Maade. Mit Museum frembyder adskillige Eksempler baade paa de udvendige og paa de andre.

Her har du i al Korthed, hvad jeg mener om den Slags Forsteninger, dog med Bemærkning, at jeg er rede til at lade mig belære af andre om en bedre Opfattelse.

København, den 26. Oktober 1646.

(W I 353).

1463. (Ep. 883). *Til Isaac Lapeyrère i Paris.*

23.10.1646.

Eftersom jeg tror, at I lykkeligt er ankommet til Paris, har jeg ikke kunnet bare mig længere for at lykønske Eder til Hjemkomsten og opfylde de Hverv, som et paabegyndt Venskab medfører. Til os er ankommet Hr. Le Sage, og det undrer mig, at han intet har bragt fra dig; jeg har en Mistanke om, at de Ting, jeg overdrog Dr. Sperling, ikke er kommet Hr. Gesandten og dig ihænde. Saa usikkert forholder det sig undertiden med det, som besørages gennem Venner.

Vor Islænding [Stefan Olafsson] har nu fuldført sin Opgave med at afskrive [Snorra] Edda; jeg beder dig undersøge, om den berømmelige Hr. Gesandt ønsker denne Bog overladt til Hr. Hennequin, som er Resident hos os, eller ønsker sig den tilsendt paa anden bekvem Maade. Du maa undskylde, at jeg ikke dennegang skriver til ham selv, thi jeg ønsker mere sikker Viden om Eders Ankomst, før jeg gør ham Ulejlighed i hans Forretninger. Hils Naudé mangfoldigst fra mig; jeg venter Svar paa mit Brev, som jeg overgav dig.

Der er en enkelt Sag, hvori jeg mener at maatte anraabe om din Bistand. Da jeg fornylig atter gennemlæste [Jacques] Gaffarels høj lærde Bog, som kaldes »Uhørte Mærkværdigheder« [Curiosités inouïes sur la sculpture talismanique des Persans, horoscope des patriarches et lecture des étoiles, Paris 1629, 8°, Rouen 1631], stødte jeg i Kap. 5, Afsnit 9 Side 101 paa et Sted, hvor han omtaler en Maade, hvorpaa Planter kan genopvækkes af Aske i et Glas, og fortæller, at en vis lærd Kemiker, Hr. le Claves, hver Dag viser

dette for Tilskuere. Hvis du staar i noget Bekendtskabsforhold til denne lærde Mand, beder jeg dig prøve paa, om du fra ham kan faa Asken af blot en enkelt Plante at sende til mig; jeg vil betale hvadsomhelst derfor og udbetale det her til vor Resident. Thi jeg mener, at vort Museum vil vinde en ikke ringe Prydelse gennem denne Tilgang.

Tilgiv, om jeg trætter dig altfor meget; du skal til Gengæld finde mig ganske redebøn over for dine Ønsker. Hils skyldigst den høje Hr. Gesandt og alle de Venner, som du ved, at jeg har hos Eder. Lev vel.

København, den 23. Oktober 1646.

(W I 355).

1464. *Testimonium for Rasmus Olufsen (Verning).*

18.11.1646.

Erasmus Olai Verningius blev immatrikuleret i Juni Maaned 1643. Han har theologisk Attestats.

(W I pag. 69).

1465. (Ep. 855). *Til Wilhelm Lyser i Wittenberg.*

24.11.1646.

Berømmeligste Mand! Din redebønne Vilje til at fortsætte det paabegyndte Venskab gennem Brevveksling kan jeg ikke undlade at modtage med Kyshaand. Jeg fra min Side skal bestræbe mig for, at du hos mig intet skal savne, hvorved jeg kan gøre dig og dine til Behag.

Om Samtalen i Thorn hører jeg, at visse Ting er blevet os bragt, skønt jeg endnu intet har set deraf. Jeg har forlængst spaaet, at ogsaa denne vilde faa samme Udfald som andre Sammenkomster af den Art hidtil har faaet og altid vil faa. Dette synes ikke at være den rigtige Fremgangsmaade, hvorved de fra begge Sider forbitrede kan forliges. Gud genoprette i sin Naade Freden i Tyskland (hvad alle nu bestandig forudsiger), for at de Kristne i Fremtiden kan mødes med blidere Sind, thi hvis de ikke vil gøre det af sig selv, frygter jeg for, at den fælles Fjende tvinger dem dertil; han synes at hænge truende over deres Hoveder.

Skønt vi ved Guds Naade nyder den forønskede Fred, frygter vi dog en Forværrelse, da vi er udtømte for alle Goder. Den barmhjertige Gud afvende naadigt Varslet.

Fornylig er tre Mænd her blevet smykket med de højeste Laurbær i Theologi af den berømmelige Dr. Brochmand. I to Dage disputerede Kandidaterne her for Graden om en Gendrivelse af første Del af Fyrst Christian Wilhelms Forsvarsskrift; jeg betvivler ikke, at andre har sendt den til Eder

sammen med Programmet. Men hvis der hos Eder kan faas et Katalog over de Sjældenheder, som rummes i det berømmelige kurfyrstelige Skatkammer i Dresden, vilde jeg meget gerne se det. Hvis Eders Excellence kan yde mig Hjælp til dets Erhvervelse, vil det være mig overordentlig kærkomment.

Lev vel og vær mig bevaagen, som du plejer.

København, den 24. November 1646.

(W I 355).

1466. *Til Hans Jønsen Svaning paa Samsø.*

24.11.1646.

Din Ros overgaar min Fortjeneste og faar mig til at rødme. Gid Trykkeren vilde gøre din Kronologi færdig. Siden Indledningen har han kun trykt fire Ark og siger, at han venter paa Tal- og Linietyper fra Tyskland. Da vi ikke har kunnet skaffe nogen Korrekturlæser, har jeg selv maattet fungere som saadan. Jeg skal fortsat prøve at holde Bogtrykkeren igang.

(W I 356).

1467. (Ep. 902). *Til de la Thuillerie i Paris.*

3.12.1646.

(Konc. dat. 4.12.)

Eftersom vor Islænding [Stefan Olafsson] nu har tilendebragt den Bog, vi har overdraget ham at afskrive og oversætte, vil jeg ikke være Aarsag til, at den henligger længere hos os; efter at jeg har drøftet Sagen med den herværende Resident Hr. Hennequin har vi derfor ment, at der burde drages Omsorg for, at den saa hurtigt som muligt bliver afsendt til Eders Excellence. Modtag da, herlige Helt, den islandske Edda; næppe findes der i Norden en Bog, som er mere sjælden og indviklet end denne; den er Kilde og Grundlag for hele den gamle Digtning, og den som ikke er velbevandret deri, kan forgæves anstrænge sig for at udtyde de gamles Digte og Sange. Gerne havde jeg villet kunne fremskaffe et gammelt Eksemplar fra Island, men de er saa sjældne, at jeg endnu ikke har kunnet faa mit Ønske opfyldt. Jeg har udbetalt den islandske Medhjælper ti Imperialer, som Gesandten Hr. Hennequin har givet mig. Skulde der yderligere være noget, hvori jeg kan tjene Eders Højhed med min Bistand, saa giv blot Eders Befaling, og I skal finde mig aldeles rede.

For ikke med vidtløftig Tale at drage Eder bort fra alvorligere Ting, anbefaler jeg Eders Excellence til Guds Varetægt, for at I længe kan leve og trives i Velfærd, og det er mit Ønske, at I ikke vil ophøre med at være gunstigt stemt mod Eders

København, den 4. December 1646.

Dr. Worm

(W I 356).

1468. (Ep. 885). *Til Isaac Lapeyrère i Paris.*

3.12.1646.

(Konc. dat. 4.12.)

Du ser, hvor nærgaaende jeg er til at trække paa dit Venskab; jeg ophører ikke med at rykke, anraabe og bede om, at du vil skrive, og nu skriver jeg for tredie Gang, siden du er kommet til Paris, skønt jeg ikke har noget at skrive om. Og dog tier du. Ja, jeg ved nok, at du vil svare, at du har sendt mig Hilsen i et Brev til Eders Gesandt Hennequin, men jeg siger, at det ikke er nok: Jeg vil have din Haand og dit Sindelag. Men jeg betvivler ikke, at baade en Mængde Forretninger og hyppigere Samkvem med nærværende Venner gør dig saa adspredt, at du let glemmer de fraværende. Hvorom alting er, jeg vil overvælde dig med min Paatrængenhed, indtil jeg gennem dig kan faa at vide, hvordan alle Venner har det, og hvad vor store Beskytter Thuillerie foretager sig. Om han husker paa vore Sager, eller om han glemmer dem? Hvordan med dig selv? Mon Naudé er hos Eder? Om han fornylig har udgivet noget? Hvad spændende Nyt er der kommet frem i Paris? Du ser, at der er nok for dig at skrive om; ja besvar blot mine foregaaende Breve, saa vil du ikke mangle Stof, hvormed du kan glæde din Ven.

Til Hr. de Thuillerie sender jeg nu Edda udskrevet [paa Latin] af vor Islænding [Stefan Olafsson]; gid den maa være Eder tilpas; hvis I har Brug for hans Bistand, lover han at ville drage til Frankrig, naar blot det kan ske paa anstændige Vilkaar. Af det Folk findes der hos os ingen Yngling, som mere end han er beskeden og kyndig i nordiske Oldsager.

Vor Bogtrykker har endnu ikke afsluttet Værket om den danske Kronologi, ellers vilde jeg have sendt det og føjet det til Edda. Oh, hvor ofte gør vi ikke dig til Genstand for indgaaende Omtale sammen med Hennequin og Le Sage, der er højt skattet ved Hoffet og nu ledsager Kongen overalt.

Jeg tilføjer intet andet end: Lev vel og tilgiv denne paatrængende Rykker-skrivelse.

Den 4. December 1646.

1469. (Ep. 756). *Til Vitus Bering i Paris.*

3.12.1646.

Hvor meget dit Brev har opmuntret mig, kan jeg ikke sige; jeg genkendte nemlig den Haand, som jeg altid har elsket, som jeg har viet til Evigheden, som et ondt Rygte, bygget paa Løgn og Opspind, men ikke uden at jeg sukkede derover, berettede at være mig berøvet. Jeg glæder mig derfor over, at du lever, har det godt, opfylder dit Hverv vel, erindrer dine Venner og er en varm Dyrker af Venskab. Jeg ønsker, at du fra min Side skal kunne vente dig, at jeg ingensinde vil forsømme, hvad jeg maatte indse tjener dit

Vel. Gør dine Fremskridt under gunstige Varsler og vend lykkelig tilbage til Fædrelandet. Men hvis du med hyppigere Breve vil holde mig underrettet om Eders Rejse, om hvor I nu vil opslaa Eders Bopæl og hvad Videnskabens første Kræfter hos Eder foretager sig, saa vil du gøre mig en stor Glæde. Naar du kommer til Rom, saa sørg for at faa fat i den mexikanske Naturhistorie skrevet af Lyncei. Den holdes endnu bag Laas og Slaa af Kardinal Cæsius, og uden Bistand fra den ædle Ridder Cassiano dal Pozzo vil du ikke let faa den gravet frem; hvis du hilser ham fra mig og anmoder om hans Hjælp i denne Sag, vil han maaske lade sig overtale. Jeg ser, at Kircher og andre citerer Værket, men vore Bartholiner og Fuiren'er har endnu ikke kunnet opnaa saa meget, at de har hjembragt os et eneste Eksempplar. Se du nu, hvad der kan gøres, naar du kommer dertil, og fortæl mig, om [Athanasius] Kirchers underjordiske Verden [Mundus Subterraneus, Amsterdam 1664] er udgivet.

Mere tilføjer jeg ikke, før du har skrevet, paa hvilket Sted du nu vil opholde dig. Lev vel og vær min Ven.

København, den 3. December 1646.

(W I 357).

1470. (Ep. 884). *Fra Isaac Lapeyrère i Paris.*

12.12.1646.

(22.12. ny Stil).

Kæreste Worm! Gid jeg maa dø, om jeg ikke føler mig som faldet ned fra Himmelen eller flyttet til en anden Verden, siden jeg er kommet til Paris; saaledes trykkes og trænges jeg af den utallige Menneskemængde hid og did gennem Gader og Stræder, og det er ikke nok at sige, at de løber; nej, de raser. I en meget stor og folkerig Stad er jeg bestemt ikke mig selv mægtig, saadan som jeg daglig puffes, stødes og overvældes af den forfærdelige Larm fra Vogne og Karrer. Jeg er døv og mener, at de Folk, som bor midt i Nilens Katarakter, er mindre døde. Tro dog slet ikke, at Omsorgen for eller Erindringen om dig nogensinde er veget fra mig. Jeg ønsker, at du skal have mig undskyldt, om det i saa stor og mangfoldig en Malstrøm og Uro næppe nok har været mig muligt at komme til Besindelse og endnu langt mindre tage Pen i Haand for at give dig Underretning, dels om vor Tilbagekomst til Frankrig, dels om min Lydighed mod dig, som altid vil vedvare. Føj hertil, at jeg mente ikke at have noget at skrive til dig om, fordi vor Hr. Naudé, endnu ikke er vendt tilbage hertil, siden han for flere Maaneder siden rejste afsted til Schweizerne og de til Schweizerne nærmest grænsende Tyskere, for i de Egne at fremskaffe utallige

Bøger, hvormed han skal udstyre den høje Hr. Kardinal [Mazarins] ypperlige Bibliothek. Men han vil snart være her, ja inden Vintersolhverv, som jeg har ladet mig give Haab om, og det er mit særlige Ønske med egen Haand at lægge dit Brev i hans Haand og veksle lange Samtaler med ham om dig. Vor berømmelige Hr. de la Thuillierie har overrakt den høje Kardinal en meget stor Bogkasse fyldt med Ting fra Eders Norden. Hans Højhed modtog den med ret venligt Ansigt, og Hr. de la Thuillierie fremsatte i denne Forbindelse flere velvillige og venskabelige Ytringer om dig. Hver Dag ventes Hr. Naudé, som skal aabne Kassen for at udtage Bøgerne og sætte dem i Orden. Paa samme Tid skal jeg skrive til dig, hvad der skal gøres med den afskrevne [Snorra] Edda og med den lærde Islænding [Stefan Olafsson], som har foretaget Afskriften; han maa stole paa, at han ikke har gjort det forgæves og til ingen Nytte. Jeg beder dig imidlertid opbevare Afskriften hos dig, og det med lige saa stor Omhu som din egen Original.

Vi har intet hørt til Dr. Sperling eller de Ting, du havde besørget os tilsendt gennem ham. Hvis han er i Eders høje udsendte Statholders [Corfitz Ulfeldts] Følge, hvad jeg haaber, saa vil han komme hertil.

Øvrigt er det sandt, hvad vor Ven, Hr. Gaffarel, har skrevet om den betydelige Kemiker, Hr. de Claves, som jeg ogsaa selv har set og kender, skønt jeg ikke har set de Gengivelser af Blomster, som han frembragte i et Glas; men det er saa sikkert som noget, at han i sin Tid har anstillet flere Forsøg med dem. Men det staar mig ikke ganske klart, under hvilke Omstændigheder denne Hr. de Claves for adskillige Aar siden forlod Paris. Han havde en Medarbejder, som kaldtes *Philosophus Miles*, og hvem jeg ogsaa i sin Tid har set og kendt; ham er jeg imidlertid nu bange for at gaa til, fordi han nylig blev anklaget for Falskmøntneri; man siger, at han er frikendt for Anklagen, men fra Fængslet er han endnu ikke sluppet løs. Ellers er jeg da sikker paa at han kan finde nogle, der kan lære mig Fremgangsmaaden til at fremkalde disse Gengivelser af Salt eller Aske fra Blomster; og hvis jeg faar noget at vide derom, skal jeg straks skrive det til dig, saa at du ikke blot bliver forsynet med en enkelt Blomst, men ogsaa kan anbringe hele Haver af Blomster i dit Museum.

Den berømmelige Hr. de la Thuillierie lader dig formelde mangfoldigst og skyldig Hilsen, og det samme gør adskillige Venner, som du har i Paris, og som i særlig Grad værdsætter din Dyd. Men mere om disse Ting, saa snart jeg ser vor Hr. Naudé. Lev imidlertid vel og vær altid min Ven.

Naar det kan ske med bekvem og tryk Lejlighed, skal din Bog af Licetus om Ringe blive dig tilsendt, samt en udmærket Æske med Mønter med Tilføjelser af dem, som du mangler.

Paris, den 23. December 1646, gregoriansk Stil.

1471. (Ep. 929). *Fra Helvig Dietrich paa Antvorskov.*

23.12.1646.

Synder end Stormænd stærkt, saa straffes de ogsaa stærkt. Det er maaske desværre det samme, som sker her, du højædle Mand. Thi vor Herkules [Den udvalgte Prins Christian] er i disse Dage for anden Gang ramt af denne herkuliske Sygdom og har i høj Grad Brug for den Lægehjælp, under hvis Herredømme Gud ogsaa har lagt de med Sygdommene forbundne Synder. Men da vi begge to, baade [Dr. Jacob] Janus og jeg, i de nærmeste Dage maa drage afsted til Glückstadt og Kiel, bedes du venligst komme ret hurtigt hertil for at betjene den syge Prins, som allernaadigst anmoder derom. Sammen kan vi da drøfte, hvad der er ivejen, og jeg kan overrække dig et Brev sendt til mig fra Spa af en fremstaaende Oldgransker, en irsk Theolog [Augustin Æganus], som er Professor i Louvain, og med hvem jeg har haft at gøre som Læge. Det angaar Irlands Oldskrifter, som han mener opbevares i det danske Arkiv. Jeg har talt om Runesproget, som han mener maaske vil vise sig at være Oldirsk. Disse og andre Ting kan vi drøfte mundtligt. Gør dig rede til at komme hurtigst muligt. Du vil handle, som Prinsen fortjener det, og som det vil være kært for mig og flere. Lev vel og hav det godt.

Antvorskov, den 23. December 1646.

1472. (Ep. 886). *Fra Isaac Lapeyrère i Paris.*1.1.1647.
(11.1. ny Stil).

Se, her er nu jeg, hvem du søger, hvem du trænger ind paa, hvem du bønfaller og beder, min bedste Ven, Worm! Og ligesom jeg fra dig kun har modtaget Brev Nummer to, saaledes skriver jeg ogsaa til dig for anden Gang, siden vi kom til Paris. Thi det tredie Brev, som du gør opmærksom paa, har jeg intetsteds set. Iforgaars har jeg skrevet udførligere til dig og betvivler ikke, at dette mit Brev nu er kommet dig ihænde og i nogen Maade har stillet den Tørst efter mig, som plager dig. Jeg skal skænke op til dig i bredfuldt Maal, naar jeg faar vor Naudé at se og faar talt med ham. Thi endelig er han kommet, saaledes som jeg tidligere har forudsagt hans Ankomst, og det er tre Dage siden, han kom, men endnu har der ikke været Lejlighed for mig til at se ham. Der er meget, jeg vil ham, baade paa egne og paa dine Vegne, samt angaaende vor Islænding Sven [skal være Stefan Olafsson], for hvis Ankomst hertil og Levevilkaar jeg skal drage omhyggelig Omsorg; og alt dette vil jeg snarest muligt forklare dig i Enkeltheder.

I alle de sidste Dage har jeg været helt beslaglagt af min Beskytters, den høje Prins af Condé's Død og Begravelse; faa Dage førend han gik heden, havde jeg givet ham dine Bøger, og han havde sagt mig mange Tak for dem efter først at have stillet mig mange Spørgsmaal angaaende dig. Disse dine Bøger gaar fra Haand til Haand blandt vore Lærde, af hvilke flere takket være dig er helt velbevandrede i Runesproget.

Dette lille Brev er et Forvarsel om et længere, som vil komme, naar jeg har set vor Naudé. Skriv ikke længere i Udskriften paa dine Breve »A l'hôtel de Condé«, men »Chez Monsieur de la Thuillerie, à la rue Grenelle, à Paris«. Og hvis du ønsker dem bragt paalideligt til mig, saa sørg for, at de lægges inden i Brevpakken fra Hr. Hennequin, vor Resident hos Eder. Jeg antager, at vor Beskytter, Hr. de la Thuillerie, vil skrive til dig igen. Giv os Underretning om, hvorvidt du med Hensyn til islandske Sager har noget nyt, eller noget af din Ven Arngrim Jonsson, hin herlige islandske Helt.

Lev vel, min Worm; drik fremdeles paa mit Velgaaende, du og Hr. Hennequin og Hr. Le Sage, ligesom jeg drikker paa Eders og vil gøre det evindeligt.

Paris, den 11. Januar 1647, gregoriansk Stil.

1473. (Ep. 941). *Til Erik Torm i København
fra Oluf Worm i Nykøbing F.*

1.1./26.2.1647.

Inderligt elskede Søn! I mange Henseender var dit Brev mig meget kærkomment. Thi ikke blot stadfæstede det din Hengivenhed, som gennem langt Samvær var mig fuldtud indlysende, men det gav mig ogsaa Underretning om de Ting, jeg især længtes efter at vide. Jeg færdes her ved et Hof, hvortil der kun sjældent kommer Bud om noget, som angaar Venners private Forhold. Her fastholdes jeg henrevet af Kærlighed til den bedste Prins, som med dette sit vaklende Helbred er forladt af sine Læger, og jeg er ikke i Stand til at vide, hvornaar det vil blive mig tilstedt at vende tilbage til Eder; thi af dem, som er fast ansat hos ham, er endnu ingen vendt tilbage. Jeg anser det for usømmeligt at berøve en saa stor Prins min Nærværelse, naar det er noget, han har ønsket saa stærkt, især da jeg ser, at mine Behandlinger er ham velbehagelige i hans stærkt angrebne Helbredstilstand, hvori han næppe kan love sig en Time, hvor han ikke angribes enten af hypochondriske Smerter eller Svimmelhed eller daarlig Mave eller andre alvorligere Sygdomstegn. Naar det drejer sig om ham, vil jeg hellere svigte mig selv end det offentliges Tarv. Ret ofte har han anmodet mig, om jeg vilde stille mig til Raadighed som hans Ledsager til Surbrøndene, men jeg har paaberaabt mig mit skrøbelige Helbred, min tiltagende Alderdom, min talrige Familie, min offentlige Stilling og andre Forhold, som jeg haaber vil tjene mig til Undskyldning. Hvilken Løn der vil komme ud af de udstandne Besværligheder, vil jeg faa at se.

Hvad du fortæller, var mig altsammen meget behageligt at faa at vide; jeg kan ikke gengælde dig lige for lige, da jeg her ikke ser eller hører andet end Hoflader og Tjenernes daglige Underdanighed. Jeg har her modtaget to Breve fra Lapeyrère, men de melder intet andet end Prinsen af Condé's Død og visse Ting angaaende fælles Interesser. Fra Italien en lille Afhandling af Vintimiglia. Fra den mig ubekendte [Barthold] Nihus et Brev med en lille Afhandling om Kristi Kors [De cruce epistola, 1647, genoptrykt i Th. Bartholin: De Cruce Christi, Amsterdam 1670], som skal sendes til Dr. Thomas Bartholin. Fra en vis Theolog i Louvain, en Irlænder [Aug. Æganus] et Brev skrevet ved Badet i Spa; han retter heri Anmodning til mig om nogle irske Oldsager, som han mener findes i Danmark; jeg tror dog, at hans Anstrengelser vil være forgæves. Med hvilken Hensigt [Christen Lauritsen] Aagaard vil disputere, kan jeg ikke gætte; jeg beder dig fortælle mig det i dit næste Brev. Bistaa [Johan] Motzfeld med alt, hvad du kan opbyde af Snille, og du vil gøre alle en stor Glæde. Gud bevare Eder alle og føre mig velbeholden tilbage i Eders Favn. Lev vel, min kæreste Søn,

med din Hustru og Søn, hvis Brev jeg ikke vilde undlade at besvare, hvis jeg havde saa megen Ro tilovers fra Hoftjenesten.

Nykøbing 1647.

(W I 362).

1474. (Ep. 719). *Fra Thomas Bartholin i København
til Oluf Worm i Nykøbing F.*

2.2.1647.

Fortræffeligste Mand! Jeg er alvorligt bekymret ved dit lange Fravær og vilde ønske, at de, der ellers tager Vare paa vor prinselige Naades Helbred, kunde gøre os Ventetiden kortere. Siden din Afrejse er der ikke hændt noget, som det er værdt at skrive om, og dog har jeg ikke kunnet afholde min Pen fra at bryde Fraværelsens Tavshed, fyldt som den er af Længsel efter dig. Vi beder alle om gode Varsler, og ved Bryllupsfesten i Forgaars ihukom vi dig med vore samlede Ønsker. Gid du dog hurtigt vil komme tilbage, eller der maa gives os Lejlighed til at rejse til dig.

Fra Italien har vi intet Brev faaet, ejheller fra Frankrig. Fra Nederlandene fortalte Broder Rasmus, at mit Værk om Christi Side rigtignok var tilendebragt, men at der yderligere blev tilføjet et tredie Brev, som af den berømmelige Salmasius er skrevet imod Adolf Vorstius, der i sit Brev til mig ytrer Uenighed med ham angaaende Isop-Stænglen ved Christi Kors. Bogen om Lyset vil snart selv se Lyset. Mit lille Skrift om Armbaand har jeg fuldendt, men paa Grund af Hannibal [Sehesteds] Rejse — det er ham, jeg har tilegnet det — vil det blive holdt fra Trykken, og det jo ogsaa af den Grund, at vore Boghandlere synes at sky de beskedne Omkostninger.

Paa kongelig Befaling kaldte Fabricius os nylig til Konsistorium med det medicinske Fakultet, for at der kunde holdes Raadslagning om Magister Damianus' Hæshed; de siger, at denne er kaldet andetsteds hen af kongelig Majestæt.

Jeg hilser dig fra Charisius, som jeg fornylig har besøgt i Helsingør, da jeg var kommet hjem fra Anna Longomontanus' Barselseng; hun led ynkeligt af de sædvanlige Kramper. Smerter og Hævelse i Taaen binder stadig min Bedstefader [Thomas Fincke] til Sengen; for ham beder jeg om evindeligt Liv, og for dig om en lykkelig Hjemkomst. Lev vel, du min Fader, hvem jeg skal højagte paa enhver Vis; bevar mig i din Kærlighed! Altid din

T. B.

København, den 2. Februar 1647.

1475. (Trykt i Thomas Bartholin, Et Mindeskrift, 1916,
pag. 33—34). *Fra Samme*.

5.2.1647.

Din Hustru sagde, at du gerne vilde kende Fakultetets Mening om Magister [Johan] Damianus' Sygdom. Oprindelsen til hans Katarrh henfører nogle til Hovedet, min Fætter [Henrik Fuiren] til Maven, Dr. Simon [Paulli] til en Slappelse i Svælgmusklen. Man var enige om at fortsætte den af Dr. [Jacob] Fabricius paabegyndte Behandling, og den yngre Dr. [Christian] Fabricius foreslog Anlæggelse af en Fontenelle. Da Patienten er mager foreslog jeg Aareladning for at trække Blodet bort fra Lungerne. Den ældre Fabricius fra-raadede det, da Varmen ikke burde berøves ham, og hans Hjertebanken kunde skyldes Milten.

Vi besaa senere det anatomiske Theater sammen med Dr. Simon [Paulli], som forgæves søgte at fravriste min Fætter et Barneskelet.

(Kv 10)

1476. (Ep. 720). *Til Samme*.

5./20.2.1647.

Begge dine Breve har jeg rigtigt modtaget, og det var stærkt savnede Meddelelser, der rummedes i dem. Jeg siger derfor Tak og lover, at ligelig Gengældelse altid kan ventes af mig, naar det drejer sig om Kærlighed og Pligtfølelse.

En saadan Lede ved dette Hofliv har grebet mig, at jeg vilde foretrække at være hvadsomhelst fremfor Hofmand: Ikke at jo alt gaar efter Ønske, thi man behandler mig ret venligt og naadigt, og alle mine Behov opfyldes i saa rigeligt Maal, at der næppe er nogen af Hoffolkene, som foretrakkes frem for mig. Men det nager mig, at jeg i saa langt et Tidsrum rives fra min Hustru, min Familie, din og andre Venners behagelige Samtale. Efter min Mening passer denne Bestilling mere for dig og dine jævnaldrende end for mig Gamling. Ofte har jeg omtalt dig for vor høje og ypperlige Prins, og hvis han ikke havde skrevet til Hyphoff i Skaane, vilde han have bestemt sig for at tage dig med sig til Surbrønden, ja, hvis han finder ham nølende, kan det saamænd maaske endnu ske. Jeg kunde ønske at lære din Vilje at kende, saa kunde jeg med større Tryghed gaa til Sagen. Thi jeg svæver i Uvished om, hvorvidt denne Rejse paa andre Punkter kan komme ivejen for vore Ønsker.

Jeg sender dig Vintimiglias Afhandling, som er sendt mig fra min Hustru (jeg ved ikke, af hvem den er bragt fra Italien), men den er af Forfatteren bestemt for dig, ligesom ogsaa den anden fra [Barthold] Nihus, tilegnet dig, sammen med et Brev, som han har sendt mig i den Anledning. Du vil finde, at han er en blid Modstander, ikke saa meget mod dig som mod Salmasius; derved vil han maaske bevirke Udsættelse endnu en lille Tid for din Afhandling om Christi Side. Jeg har løbet den igennem og fundet den svulmende af Ord, men ikke af Stof. Den vil utvivlsomt vække Salmasius'

Vrede og maaske aftvinge ham et fjerde Brev, hvorved dit Værk vil øges til det umaadelige.

Hvis jeg var tilstede, vilde jeg fortælle, hvad jeg har hørt af Prinsen; maaske kunde det tilføre dit Værk om Lyset et ikke ringe Lys. Jeg skal fremstille det kortfattet: Da vor kongelige Majestæt var i Ungdomsaarene, slog der Gnister af hans Hovedhaar, saa ofte han tog en ren Skjorte paa. Da hans Moder, Dronning Sophie, ikke havde villet tro paa dette, blev hun tilkaldt flere Gange, og da hun havde set Synet med sine egne Øjne, udbrød hun, at det ikke kunde andet end varsle noget stort. Det fortalte Prinsen mig i Forgaars. Men hos vor naadige Prins selv gnistrer Hovedhaarene mere end ellers, naar denne Kulde er over os, hvilket jeg har set her med mine egne Øjne, og det var det, som gav Anledning til denne Fortælling. Til denne Samtale knyttede Prinsessen noget ikke mindre sjældent, nemlig at da Sveriges Dronning Marie Eleonora (som for henved to Aar siden opholdt sig her hos vor prinselige Naade nogen Tid) rejste herfra og tog sin Særk paa, tog det sig ud for mange, som var Særken af Ild. Giv mig en Forklaring paa disse Ting. Jeg fremlægger, hvad jeg har fra begge Fyrsters Mund. Men nu kaldes jeg bort og slutter dette.

Bliver der Lejlighed til at skrive til Charisius, saa hils ham igen fra mig, ligesom ogsaa min Dr. Fuiren og andre Venner, hvis behagelige Omgang jeg mod min Vilje nødes til at undvære en Stund endnu. Lev vel og vær min Ven, som du plejer.

Nykøbing, Februar 1647.

Min Hustru har uden Brev sendt en Pakke indeholdende Domenicus Panarolus' Afhandling om Kamæleonen [I Cameleonte esaminato, Roma 1645, 4°] samt Portrætter af nogle lærde Mænd i Italien. Jeg har en Mistanke om, at det er Dr. Fuiren, der har sendt dem; hvis det forholder sig saaledes, saa sig ham mange Tak fra mig, indtil det bliver muligt for mig at gøre det personligt.

(W I 362).

1477. (Ep. 721). *Fra Samme.*

20.2.1647.

Højtforfarne Mand, ærværdige Fader! Jeg skylder dig mangfoldigst Tak, fordi du har givet mig en saa hædrende Omtale over for vor prinselige Naade. Jeg paaskønner din sande faderlige Følelse, som ikke paa nogen Maade bør glide mig af Minde. Men gid jeg kunde staa Maal med saa store Ønsker. Du ved lige saa vel som jeg, at den Opgave er altfor vanskelig og ikke let kan skuldres af mig. Jeg skal ikke tale om Mangelen paa længere Erfaring,

som jeg først gennem adskillig Tid kan udfylde med praktisk Virksomhed. Alene Hensynet til mine Kræfter støtter mit Standpunkt, og det beder jeg dig, retsindig som du er, give den ærligste Udlægning. Jeg elsker Ro, idet mit Legemes Svagelighedstilstand gør saadant tilraadeligt. Dog kan jeg ikke andet end lykønske mig til en saadan Beskytter. Du maa give alt en velvillig Udlægning over for den store Mand. Jeg vilde nødigt, om hans vanskelige og vaklende Helbred ved mig skulde forværres gennem Rejsens Besværighed og et langvarigt Ophold ved Surbrønden, som maaske slet ikke hjælper. Jeg siger det, som det er. Du vil sandelig knytte mig til dig ved en stor Velgerning, hvis du klarer mig dette Skær.

For de tilsendte Smaaarbejder skylder jeg dig lignende Tak. Jeg vil næsten ikke regne Nihus for værd at svare, hvis ikke Salmasius, som jeg vil raadspørge, mener det. Dog vilde jeg svare ham kort, hvis jeg kunde faa Tid. Thi der er næppe Stunder til at genoptage disse Emner, i den Grad er jeg plaget af Lede ved alle Ting.

Tøjhusets ødelæggende Brand frembød os et sørgeligt Skue.

Fra Nederlandene har jeg gennem min Broder modtaget Slutningen af Værket om Christi Side, og ligeledes første Ark om Lyset, som jeg sender, for at du kan bedømme, hvorledes Bogtrykkeren arter sig. Afhandlingen om Armringe har jeg gjort færdig, men jeg har lagt den lidt tilside, fordi jeg er tvivlraadig om, hvem den skal tilegnes. Men af Hjertet længes vi efter din Ankomst, som jeg med alle mine Bønner vil bede dig fremskynde. Lev vel, min Fader, og bevar mig i din Gunst. Gid du var her! Charisius, min Broder og min Fætter hilser dig.

København, den 20. Februar 1647.

1478. (Ep. 930). *Til Helvig Dietrich i Nykøbing F.*

28.2.1647.

Paa Andendagen efter min Afrejse vendte jeg hjem, og straks den følgende Dag overrakte jeg den høje Hr. Kansler dit Brev sammen med Maanedsbereftningen samt forklarede udførligere hvert enkelt af de Punkter, som dit Brev indeholdt. Han svarede, at han nu stod rede til at gaa til kongelig Majestæt, som opholdt sig i Haven [Rosenborg Slot]; derefter vilde han give mig tilkende, hvad Svar han maatte have faaet. Omkring Klokken elleve inviterede han mig til Middag. Han sagde da, at han havde overrakt kongelig Majestæt Æsken i dit Navn og forklaret, hvad du har skrevet; men Kongen havde taget denne Tale unaadigt op og ikke villet godkende Maanedsbereftningen, som han befalede sendt tilbage. Derfor leverede han mig den igen, og da vi venter Eders Ankomst hertil, har jeg ment, at jeg burde

opbevare den indtil da frem for at betro den til upaalidelige Sendebud. Sig til, hvis du mener noget andet, saa vil jeg rette mig efter din Vilje.

Med vor [Thomas] Bartholin har jeg drøftet de Punkter i hans Afhandling om Christi Side, der menes at stride imod Religionen, men da han endnu ikke har set noget trykt Eksemplar, sagde han: At han ikke kunde erindre alt, men at det imidlertid stod fast, at der intet hævdedes deri, som ikke kunde belægges med de hellige Skrifter og Fædrenes Vidnesbyrd. Naar han siger, at det er de levendes, ikke de dødes Sag at indlægge sig Fortjeneste, saa mener han, at der ikke derved gøres noget Skaar i Sandheden, idet der jo anlægges en anden Betragtning paa de døende end paa de døde; idet Christus døde og ved sin Død løskøbte os, var han endnu levende og gjorde sig ved sin Død fortjent til vor Frelse. Men da han havde udaandet og var død, saa gjorde han intet, hvorved han kunde indlægge sig nogen Fortjeneste, idet hans Genløsergerning allerede var gjort.

Men eftersom han har sat sig for at svare Nihus, vil han samtidig forklare sin Opfattelse af denne Sag saaledes (og det bliver ikke uden hændrende Omtale af dig), saa at der ikke kan være noget, som kan støde nogen. Han sender dig med skyldig Hilsen sine Iagttagelser om Enhjørningen [De unicornu observationes novæ. Accesserunt de Aureo cornu Olai Wormii eruditorum judicia, Patavii 1645] og beder dig tage vel imod dem. Han vil selv skrive til Hr. Laurits [Pedersen (Thurah?)] og gøre Afbigt for Bogen, som ikke er sendt; thi han har endnu ikke modtaget sine Kofferter, som er efterladt i Neapel, og hvori det Skrift ligger.

Jeg sender en Afskrift af Pater [Augustinus] Æganus' Seddel, som jeg vil besvare gennem vore Købmænd, som drager til Køln, saa snart jeg i et Brev har forhandlet med Kongens Historiker angaaende Kravet.

Lev vel og vær mig bevaagen som hidtil.

Den 28. Februar 1647.

(W I 363).

1479. *Worms Erklæring om den udvalgte Prins Christians Sygdom.*

Udateret, formentlig ca. 28.2.1647.

(Erklæringen, der er fremdraget af Museumsinspektør cand. mag. Povl Eller, ligger sammen med to tilsvarende skrevet paa Tysk af hhv. Helvig Dietrich (dat. Nykøbing den 16.10.1645) og Jacob Janus (dat. Rendsburg den 16.2.1646). Den er skrevet før Prinsens Rejse, formentlig umiddelbart efter Worms Hjemkomst fra Nykøbing den 26.2.1647).

Der spørges, om Surbrøndene vil være gavnlige for den ophøjede Prins Christian V, der er plaget af en hypochondrisk Lidelse.

Saa vidt jeg under mit Ophold kunde forstaa det paa Hans Højhed, klagede han over en trykkende Smerte i Hypochondrierne, navnlig omkring Midnat, tiltagende naar den første Fordøjelse var overstaaet og skiftende fra den ene Side til den anden ledsaget af Sammensnøring af Hjertet og heftig Hovedpine, navnlig omkring *nucha*; den fortog sig undertiden hurtigere, undertiden langsommere.

Hvad Lidelsen angaar, slutter jeg, at den er hypochondrisk. Den er paa draget gennem adskillige Aar ved ikke foreskrevne Spise, ubetimelige og umaadeholdne Legemsøvelser, Jagter i sumpede Egne i Regnvejr, og efter voldsomme Legemsøvelser, Ophedninger og Sved en altfor rigelig Indtagelse af kold Drik og hele Legemets pludselige Afkøling. Heraf Forstoppelserne som Følge af den slette Blanding i Ventriklen, der ikke ordentligt fordøjer Føden, men sender slimede og træge Safter gennem Mælkevenerne til Leveren; dernæst Ophobningen i Karrene i Mesenteriet og de tilgrænsende Indvolde, som udspiler Siderne med en Overflod af Vinde, fremkalder Smerter i *colus* og de tilstødende Hinder og endelig ved langvarigt Ophold i disse Dele medfører Raaddenskab og Fordærv. Men de ufordøjede og fordærvede Væsker blandes med ny *chylus* og fremkalder en Fermentering, ved hvis Mellekomst de puster lettere og finere Dunster til Hjerter og Hoved, fremkalder Smerter, Dunken og andre uregelmæssige Bevægelser i Hjertet og ydermere forværrer de Hovedsmerter, som især plejer at hjem-søge Hans Højhed om Natten, naar den første Fordøjelse er afsluttet. Men de mere tykflydende Dele af den fordærvede Saft, der i Indvoldene ikke adskilles rigtigt fra Ekskrementerne, trykkes mod Mesenteriet og de andre Indvolde nederst i Maven. Der fremkalder de paa ny Forstoppelser i Karrene, Vinde, Raaddenskab og andre slige Symptomer.

Men for at træffe Forholdsregler imod alt dette er intet nyttigere, end at den ufordøjede og fordærvede Materie, der skaber disse Ophobninger og hindrer den frie Udstødelse gennem Ekskrementvejene, bringes til Ophør, fortyndes og bringes i en saadan Tilstand, at den bekvemt og mildt kan udrenses ved en Iblanding. Resterne skal udtørres, og der skal tilføres Kraft og den rigtige Blanding til Ventriklen og de beskadigede Indvolde.

Da alt dette bekvemmest kan ske ved Surbrønde, som er tilberedte og blandede af Naturen selv, betvivler jeg ikke, at de vil gavne Hans Højhed meget. Thi bortset fra, at de ikke som andre Lægemidler, der er fremstillet kunstigt, vækker Væmmelse hos de syge, og der ejheller forekommer nogen Ulemper ved deres Benyttelse, saa befindes de at besidde en særlig Evne til at løse de skjulte Forstoppelser, udtørre Karrene og udtømme de skade-

lige Stoffer gennem Urinen og Legemets Udførselsveje. Med betimelig Fugtighed raader de tillige Bod paa den altfor tørre Blanding i Ventriken, bringer Leverens og Blodets Varme i orden, modvirker Forraadnelsen, bringer de tykke Væsker til Ophør og fortynder dem, fordriver de ondartede Uddunstninger og tilfører Indvoldene Kraft. Og alt dette plejer de at tilvejebringe gennem meget mild Virkemaade og med god Appetit hos den syge. Det er altsaa ikke mærkeligt, at salig Plater, den vidtberømte Stadslæge i Basel, Doktor i begge Retter, har tilraadet at drikke Surbrønd, naar man led af Melancholi og var hypochondrisk; den udrenser nemlig de melancholske Ekskrementer, der har ophobet sig i *venæ mesaraicæ*, og bringer Orden i Leverens og Miltens unaturlige Varme. *Observ.lib.1. I Afhandlingen De Acidulis Villingensibus* har Dr. Ellenberger, Livlæge hos Fyrsten af Magdeburg, fastslaaet, at hypochondrisk Melancholi paa virksomste Vis helbredes ved Surbrønde. Henrick van Heer, Huslæge hos Kurfyst Ferdinand i Køln, fortæller, at han ved Surbrønden i Spa har set mange blive helbredt for melancholsk Vindsyge eller Hypochondri. I sine medicinske Iagttagelser 2. Del, 5. Dekade, Tilfælde 2, 3 o. s. v. berømmer Philip Hegstetter, Stadslæge i Augsburg, Surbrøndene i høje Toner og mener, at de navnlig er velegnede mod denne Lidelse. [Rariorum observationum medicinalium decades tres, Wien, 1624,8°; pars secunda, Wien 1627,8°].

Idet jeg slutter mig til disse fremragende Lægers Opfattelse, fastslaaer jeg derfor med Bestemthed, at den høje Prins vil vinde den største Fordel ved skyldig og tilbørlig Brug af Surbrønd, blot man ikke forsømmer, hvad der findes at tilsigte Legemets rette Forberedelse.

OLAUS WORM

(Rigsarkivet, Danske Kancelli B 164, ad X,6,C (Lægeerklæringer)).

1480. (Ep. 293). *Til Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

28.2.1647.

Under mit Ophold fornylig hos vor fyrstelige Naade Prinsen i Nykøbing faldt Samtalen blandt andet paa hans Bedstefaders, Frederik II's Historie; han fortalte, at han havde hørt, at der deri fandtes en Fortælling om en Havfrue, som boede i Havet ved Samsø og sendte en Bonde til Kongen for at aabenbare ham nogle Hemmeligheder; da vi begge var uvidende om Omstændighederne herved, bad han om, at jeg vilde fremskaffe ham dem bekræftet fra den Historiker, som har Titlen af kongelig. Jeg beder dig derfor sende det til mig saa snart som muligt; der er ingen Grund for dig til at betænke dig paa at gøre noget, som behager vor fyrstelige Naade Prinsen.

Der er endnu en Ting, jeg vil dig. Fornylig modtog jeg et Brev fra en

Theolog i Louvain [Aug. Æganus], Irlænder af Fødsel. Han er i Færd med at sammenskrive de irske Oldsager; da han imidlertid mener, at der hos os findes forskellige Ting, som vedrører dette, beder han om, at han gennem mig kan faa Meddelelse derom. Du kan lære hele Sagen at kende gennem hans Brev, som jeg medsender; naar du har læst det, beder jeg dig sende det tilbage med en fælles Ven og samtidig underrette mig om, hvorvidt du har forefundet noget, som vedrører dette; det skal ikke ske uden hæderlig Om-tale af dit Navn. Lev vel.

(W I 358).

1481. (Ep. 932). *Fra Helvig Dietrich i Nykøbing F.*

1.3.1647.

Gennem dit tilsendte Brev og den tilbagesendte Æske har jeg dels erfaret din Hengivenhed, som jeg skatter højt, dels Kongens forandrede Sindelag, som jeg befaler Gud i Vold. Vor Prins byder mig imidlertid være ved godt Mod og paalægger mig naadigt at ledsage sig til Surbrønden. . . . Den berømmelige [Thomas] Bartholin, som er mig bekendt af sit Ry, men ikke af Udseende, beder jeg for anden Gang hilset paa mine Vegne med Tilføjelse af Taksigelser for det tilsendte Skrift om Enhjørningen.

Striden om Christi Fortjenester gør jeg ikke til min, thi baade som død og efter Døden har han jo gjort sig fortjent, ja højligent fortjent af vor evige Frelse; jeg overlader Afgørelsen til vore hjemlige Theologer, som fortæller, at Helvedes onde Aander blev overvundet af den sejrende Christus i de tre samfulde Dage, han var død.

Prinsen med sin fyrstelige Gemalinde hilser dig paa det naadigste. Imidlertid vilde jeg gerne have, om Kongen, maaske med dig som Talsmand, straks gennem Hr. Kansleren blev bedre underrettet om min Gerning, i hvilken jeg har haft nogle virksomme Misundere, som har gjort ham mere ugunstigt stemt imod mig. Prinsens og hele Rigets Velfærd staar paa Spil i denne Sag, som jeg gerne vil trække mig ud af og slaa af Tankerne, hvis jeg her har fejlet. For mig vil det være et og det samme, om jeg skal tjene her eller andetsteds. Imidlertid stoler jeg paa min gode Samvittighed og vil for-agte alle, som mistvivler om min Troskab og min Lykke. Hvis du kan og vil, maa du ikke fortie min Sag, hvis nogle staar den imod.

Hav det godt og lev vel.

I Hast, Nykøbing paa Falster, den 1. Marts 1647.

1482. (Ep. 294). *Fra Steffen Hansen Stephanus i Sorø.*

5.3.1647.

Dit Brev skrevet i København den 31. Januar [Worms Brev maa ved en Fejlskrivning have været dateret Pridie Calend. Febr. i St. f. Pr. Cal. Mart.] blev mig endelig den 3. Marts stukket i Haanden af min Svoger Dr. Plum i selve Slagelse Kirke, medens vi overværede Bisættelseshøjtideligheden for Magister Knud [Hansen], Præst i Antvorskov. For at give noget i Retning af et Svar derpaa midt i mine alvorlige Gøremaal, saa findes der en fortræffelig Historie om den Havfrue, som en Gang lod sig tilsyne for en Bonde ved Kysten af Samsø. Den er oplyst med alle Omstændigheder, beskrevet af Claus Lyskander, og du finder den i en haandskreven Codex i Eders Bibliothek, betegnet B*, indeholdende Historien om den fødte og genfødte Christian IV, Danmarks Konge. Han beretter hele den Fortælling i en virkelig smuk Stil; derfra kan man uddrage den og sende den til vor fyrstelige Naade Prinsen. Eller, om du vil, saa kan det Haandskrift ogsaa sendes til mig, og jeg skal da gøre Arbejdet med at udskrive det — det være sig saa et Eventyr eller en sand Historie. Ellers er der faktisk intet hos mig, hvormed jeg for Øjeblikket kan imødekomme den høje Prins' Ønske. Bogen er i Folio og skrevet paa Latin; den findes maaske i det aflange Skrin, som er anbragt midt paa Gulvet i Eders Bibliothek, medmindre Bibliothekaren har lagt den i Kisten med historiske Kildeskrifter.

Om irske Oldsager kan der ikke loves nogen Bistand hos mig, undtagen hvad jeg maaske kunde lade udskrive af Saxo om vore Kongers Bedrifter paa Irland. Den som fra de engelske Historieskrivere vilde uddrage, hvad der angaar Oldsager af den Slags, han vilde ogsaa yde en betydelig Indsats paa dette Felt. Stanishurst [De rebus in Hibernia gestis, Leyden 1584,4°], der findes paa min Reol, fortæller vidtløftigt om Irland og Folkets Sæder og Oprindelse. Derfor tilbagesender jeg dig her Broder Ægvanus' Brev og takker dig mangfoldigst, fordi du har villet lade mig se det.

Lev vel, fortræffelige Mand, og bevar mig i dit Venskab.

Sorø, i største Hast, den 5. Marts 1647.

1483. (Ep. 887). *Til Isaac Lapeyrère i Paris.*

5.3.1647.

Hurra, jeg har fundet dig, min Peyrère! Thi medens jeg fra den 1. Januar til den 1. Marts har været beskæftiget med at pleje vor fyrstelige Naade Prinsens Helbred i Nykøbing paa Falster, har jeg modtaget to Breve fra dig, visselig mere dyrebare end Guld; det ene var skrevet i Paris den 23. December, det andet den 11. Januar, og jeg besvarer her dem begge i et Brev for at slaa to Fluer med et Smæk.

Det glæder mig, at I er vendt velbeholdne hjem, men end mere glæder det mig, at vi ikke er gledet dig af Minde. Hvad mig angaar, ønsker jeg, at du skal være overbevist om, at jeg aldrig vil forsømme noget, som kan tjene til Fortsættelse af vort Venskab. Men da jeg i saa langt et Tidsrum ikke havde modtaget noget Brev, opfyldtes mit Sind af forskellige Bekymringer. Snart formodede jeg, at du paa Tilbagevejen var blevet opbragt af Spanierne, snart at din Kærlighed til fremmede Folkeslag havde drevet dig til Islændingene, Grønlænderne eller endog til Præ-Adamitterne i Amerika; saa ængstet som jeg var, kunde intet andet end et Brev fra dig skaffe mig Tryghed.

Det er iøvrigt med Glæde, jeg hører, at min Virksomhed ikke har været den høje Kardinal ukær; hvis der paa disse Kyster forefalder noget, hvormed jeg kan glæde hans Højhed, skal han finde mig redebon. Navnlig ønsker jeg min store Beskytter, Hr. de la Thuillierie formeldt min skyldige Tjenstærbødighed med ydmygst Hilsen.

Nu maa da uden Tvivl Sperling være hos Eder, thi han befinder sig i vor Udsendings [Corfitz Ulfeldts] Følge.

Jeg nærer nu fuld Tiltro til det, du skriver om Planters Genoplivelse af Aske; den er bekræftet ved den berømmelige Hr. Gaffarels troværdige Udsagn, men paa Forhaand vilde jeg dog have betvivlet, at dette kunde ske. Mange har skrevet mangt og meget frem og tilbage herom, men til ingen har jeg endnu kunnet fæste Lid, medmindre han med egne Øjne havde set dette gaa for sig, idet jeg nemlig i sin Tid uden mindste Held havde forsøgt den Tilberedelsesmaaade, som var blevet mig meddelt af mine Venner. Blandt andre har en vis Philip Müller i Leipzig udgivet et Værk med Titelen Kemiske Mirakler [Miracula chymica & mysteria medica, 1611, Wittenberg 1616, 12°, 1623, 12°], i hvis 4. Bog, Kap. 4 han fremstiller hele Sagen, men da jeg forsøgte mig, havde jeg ikke Held med Gennemførelsen. Jeg kunde altsaa ønske mig blot at se en eneste Prøve fra ham, som mestrer Kunsten og har udført Mysteriet. Thi med den Smaaligheds Syge, som er den Slags Folk egen, plejer de, som formidler slige Hemmeligheder til andre, at dølge det allervigtigste i Sagen, saa at de, som sætter Arbejdet igang ifølge deres Anvisning, spilder deres Umage.

Jeg kan ikke sige, hvor kært det har været mig at erfare gennem dit andet Brev, at vor Hr. Naudé er vendt hjem; thi jeg haaber, at han vil besvare mit Brev og anbefale mine Bestræbelser til den høje Hr. Kardinal.

Afskriften af Edda har jeg givet den ædle Hr. Hennequin, Resident her hos os og min kære Ven; han har betalt Skriveren [Stefan Olafsson] for hans Ulejlighed og vil utvivlsomt ved første Lejlighed sende Eder Værket.

Fra Arngrim [Jonsson] har jeg i Aar intet modtaget ud over et ret sørgeligt Brev, hvori han baade beder mig om Lægemedel imod en kronisk Sygdom,

hvoraf han plages, og som et Varsel om sin Død vedlægger en af ham selv affattet Gravskrift, som han med min Bistand her ønsker afmalet og opsat paa en Tavle. Tabet af en saa god Ven vil jeg tage mig nær; dog haaber jeg, at Gud endnu længe vil bevare vor Gamling, som gaar i sit 79. Aar, idet jo min Svigerfader Dr. Fincke nu har passeret sit 86. Men dette hører til Sjældenhederne.

Medens jeg var hos vor Naade Prinsen, drejede vor Samtale sig i høj Grad om dine Præ-Adamitter, og jeg blev nødt til at fremlægge Begrundelserne for din Opfattelse, saa at han højligt glædede sig over dette nye Samtaleemne; og da jeg havde berettet forskelligt om dig og vort Samkvem, beklagede han meget stærkt ikke at have plejet Omgang med dig, medens du var her. Hvis du havde været med mig hos denne gode Prins, kunde vi have drukket som Gascogner af Guldhornet, og af det kunde jeg ogsaa rundelig have drukket paa Hr. Thuilleries Velgaaende. Her vil vi huske dig, saalænge Iacchus lever.

Jeg ønsker, at du atter skal hilse vor store Helt Thuillerie, samt Naudé og de andre, om hvem du ved, at de er mine Venner.

København, den 5. Marts 1647.

(W I 358).

1484. (Ep. 933). *Til Helvig Dietrich i Nykøbing F.*

9.3.1647.

Den Brevdrager, vi havde afsendt til Eder, vendte ret sent tilbage til os, idet han først tidligt om Morgenen i Dag, som er den niende dennes, afleverede dit Brev skrevet den 1. Marts sammen med hans Naade Prinsens; baade over for hans Naade og over for dig ønsker jeg derfor den sene Besvarelse undskyldt.

Siden min Tilbagekomst har jeg ikke set kongelig Majestæt; ellers vilde der maaske have vist sig en Lejlighed til at drøfte dine Forhold; med Kansleren har jeg derimod forhandlet indgaaende og har fremstillet alt med samme Troskab, hvormed jeg gerne ser, at du tager dig af mig og mine Sager. Jeg kunde tænke mig, at Kongens Sind siden denne ulykkelige Tøjhusbrand er saaret og mindre tilgængeligt for Samtale om andet; Hr. Kansleren har jeg iøvrigt ikke fundet ugunstigt stemt imod dig og Foretagendet som Helhed; Jeg vilde tro, at Prinsens Nærværelse her kan faa stor Betydning. Men jeg vil tilraade, at alt opsættes til et mere belejligt Tidspunkt. Af Prinsens Brev forstaar jeg, at I ikke vil komme hertil inden Afrejsen.

Tilberedelsen af de tolv Portioner Theriak har vor Apotheker Esajas [Fleischer] (som hilser dig) opsat indtil min Ankomst; men da han traf mig,

overtalte jeg ham til at opsætte den indtil vor prinselige Naades Ankomst, thi denne vilde sikkert (som tidligere Kongen) kaste Glans over et saa mærkeligt Foretagende ved sin Nærværelse; paa denne Maade kunde han jo faa Eder som Vidner paa sin Flid og Troskab. Uden Modvilje rettede han sig efter mine Anvisninger; men eftersom vi synes afskaaret fra Haabet om Eders Nærværelse, vil Prøven maaske tage sin Begyndelse paa Torsdag. Jeg er overmaade glad over, at der undes vore Planer en saa lykkelig Fremgang. Gud begunstige fremdeles vore Bestræbelser! Ogsaa jeg tror, at Lægemedlet mod et saa haardnakket Onde ligger i Tartar og Antimon. De bedste og sikreste Oplysninger indhenter vi altid fra de Ting, som gavner og skader. Hvis Ondets Arnested ikke fjernes, arbejder vi forgæves. Gud give Eders Rejse Held og føre os den bedste Prins rask og uskadt tilbage.

Vor Bartholin hilser dig skyldigt; han haaber, at han vil kunne betjene sig af en passende Forklaring, saa at han ikke støder Theologerne. Om du vil have den Ulejlighed, saa hils Magister Gesius skyldigt fra mig og lad ham vide, at [Johan Pedersen] Motzfeldts Forældre og Venner siger saa saare mange Tak for hans Venlighed mod deres Søn, men at de anser det for mindre tilraadeligt, at han allerede slipper Traaden i sine Studier ved at begive sig paa Rejser — skønt jeg ikke mener, at denne Lejlighed bør forømmes.

Du maa ikke betvivle, at jeg vil opfylde min Vennepligt og føre din Sag, hvis Talen engang blandt Stormændene eller paa anden Vis skulde falde paa dig, saa at du skal mærke, at din Worm er aldeles redebon til alskens Vennehverv.

København, den 9. Marts 1647.

(W I 364).

1485. (Ep. 931). *Fra Samme.*

15.3.1647.

Jeg føler overmaade stor Taknæmmelighed for den ydede Trokabs- og Venskabsstjeneste med at forelægge og fremskynde min Sag. Men det gør mig ondt, at Kongens Øren endnu er døde. Maaske kunde de aabnes, hvis Kongen selv (thi hvilken anden kunde gøre dette?) satte nogle smaa Rødder enten af Nyserod eller af denne her nye indiske Plante i sin gennemborede Øreflip i Stedet for en Ring. Jeg vil tro ligesom du, at han ved Tøjhusbranden fornylig er blevet blindet med en Slags Stær og har paadraget sig Tunghørighed, saa at ingen af de to Sanser har virket, som de skulde. Men jeg er nu mere bange for Anstiftelser fra misundelige Sjæle, som puster til Ilden. Nu, da Prinsens Helbredstilstand er forandret til det bedre, vil der utvivlsomt ogsaa være

mange blandt Eders Landsmænd, som har set paa mig med onde Øjne [jvf. Plin. N.H. VII, 2,2], hvis Anskuelse og Følelser vil ændres, idet jo nemlig alt her i smaat som i stort viser kendelige Tegn paa Afspænding gennem uop-hørlig Anvendelse af Afføringsmidler som Antimon og Tartar og tillige gen-tagne Brækmidler. Du kan altsaa ogsaa regne dig det til Ære at have været med i det Foretagende og ikke at have taget Afstand fra min Opfattelse, som har mødt Modstand hos andre af Eder, der maaske en anden Gang vil faa igen med samme Mønt. Men endnu har vi ikke løbet Linen ud. I Dag vil vor tvehovedede Janus komme hertil medbringende Hundrede og Tusinde minus ni og halvfems, ja endnu flere, Kister, som han har købt og sammenskrabet fra St. Pauls og St. Peters Parfumeri i Rom og Syrakus, for at vor høje Patients Sygdom skal blive forskrækket derved og flygte af alle Kræfter; maatte det blot behage Guderne, at den skræmmes bort ved at høre det blotte Rygte derom! I denne Uge vil vi med Legeme, Sjæl og Mund være Eder nærmere tilligemed Prinsen, der skal tage Afsked med Kongen. Saa kan vi yderligere drøfte flere Ting, som imidlertid er højst nødvendige. Men hold fremdeles fast ved din egen retsindige Overbevisning, at du vil være mig gunstigt stemt, thi min Overbevisning er jo ogsaa din. Lev vel.

Nykøbing, Longinus' Dag, han, som gennemborede Christi Side, 1647. P.S. Jeg gengælder i fuldt Maal Hr. Dr. Bartholins Hilsen; hans Sindelag har jeg set uden endnu at have set hans Legeme. Prinsen paalægger Esaias [Fleischer] at besøge Fabricius' italienske Hugorme bragt hertil fra Rostock til sin Theriak; disse behandler han i Rostockerøl og laver dem til Tabletter.

1486. *Fra Hans Jensen Svaning paa Samsø.*

16.3.1647.

Dit Brev af 26.11.1646 modtog jeg først den 14. Marts i Aar. I Indledningsbrevet til min Kronologi vil jeg offentliggøre, i hvilken Taknemmelighedsgæld jeg staar til dig. At du selv læser Korrektur, er langt mere, end jeg tør bede om. Jeg er villig til at betale en anden, hvis han kan skaffes.

(Kv. 102).

1487. *Til Gotfred Gesius i Nykøbing F.*

21.3.1647.

Tak for behageligt Samvær. Vor [Johan] Motzfelds Fader glæder sig over den Lykke, der tilbyder sig for vor Johan, der nu bereder sig til Rejsen og spørger, hvornaar han skal møde. Du vil i ham faa en from og beskeden Famulus. Hils Dietrich og hvem jeg ellers kender.

(W I 359).

1488. (Ep. 942). *Til Henrik Køster den Yngre i Nykøbing F.* 21./26.3.1647.

Mere end en Gang har jeg over for den høje Hr. Kansler omtalt Eders Forhold og mindet ham om det eftertragtede Vikariat, men han svarede, at din Faders Vikariat forlængst var overført til anden Anvendelse, og han sagde, at der ikke nu indrømmedes Ventebrev (som man kalder det) til nogen; alligevel vilde han i denne Sag gøre, hvad der var muligt. Jeg ved ikke, hvad jeg skal sige; du kender Verdens Vandel. Hvis I ikke faar Mellemænd, som er større end jeg, frygter jeg, at ethvert Haab vil synke i Grus. Jeg mener, det vil tjene Eders Sag, om der skrives til Hr. Biskoppen, for at I kan faa tilsendt, hvad der maatte være tilovers af din Faders Kirkeindkomster, og for at han kan vide, paa hvilket Punkt Eders Sag dér befinder sig. Jørgen Rosenkrantz opholder sig i Jylland, Gersdorff i Skaane; hvis de kommer hertil, og jeg træffer dem, maa du ikke betvivle, at jeg nidkært vil tale Eders Sag, idet jeg er aldeles redebøn over for dig og dine til alskens Vennetjenester.

Marts 1647

(W I 359).

1489. (Ep. 295). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.* 25.3.1647.

Da det ikke er dig ubekendt, hvor højligent jeg plejer at glædes ved de forskellige Blomsters Ynde, især de sjældnere, saa bønfaller min lille Have dig, om du gennem dette Bud vil skaffe nogle Frø til dens Prydelse, eller ogsaa Løg og Rødder. Christen Foss har lært mig Navnene paa de Planter, som du i ikke ringe Mængde er forsynet med, saasom *Doronicum Americanum*, *Sanguis Draconis Bistortæ*, hvidblomstret *Vincetoxicum* og især hvidblomstret *Asphodelus*. Hvis du sender mig Frø af disse eller Rødder, gør du mig en stor Tjeneste. Jeg beder dig for min Skyld omhyggeligt eftersøge og sende *Leucojon bulbosum*. Der er nemlig en hos os, der over al Maade pralende bryster sig af at besidde denne Plante.

Jeg overgiver dig hermed vor Magister Svanings Brev, som Brevdrageren fra Samsø bragte i Forgaars. Lev vel, bedste Ven, og bevar mig i dit hidtidige Venskab.

Sorø, den 25. Marts 1647.

1490. *Til Gotfred Gesius i Nykøbing F.* 26.3.1647.

Nu kommer min Svoger [Johan] Motzfeld til Eder. Hans Fader har givet ham Rejsepenge. Gud give Eder en velbeholden Hjemkomst til Rigernes Gavn.

(W I 359).

1491. *Testimonium for Herman Mortensen Lipper.* 1.4.1647.

Hermannus Martini Lipperus blev immatrikuleret i Juni Maaned 1643 [fra Københavns Skole]. Han har theologisk Attestats og har været Hører i Helsingør.

(W I pag. 70).

1492. *Testimonium for Daniel Hansen Pachoppidan.* 1.4.1647.

Daniel Johannis Pachoppidanus blev immatrikuleret i Juni Maaned 1642 [fra Københavns Skole]. Han har theologisk Attestats.

(W I pag. 70).

1493. *Til Hans Rasmussen i Thorshavn.* 6.4.1647.

Det glæder mig, at du velbeholden er kommet til dit Fædreland. Jeg haaber, at Medicinen har haft gavnlig Virkning paa din Hustru. Den tilsendte Urt er velkendt her og kaldes af Botanikerne for *Felix Mas*, men jeg har aldrig læst, at der tillægges den saadanne Kræfter. Jeg haaber, at du vil samle Naturmærkværdigheder til mig. De smaa Fugle har jeg modtaget.

(W I 360).

1494. *Testimonium for Kjeld Sørensen.* 7.4.1647.

Chilianus Severini Alsensis blev immatrikuleret i Juni Maaned 1642 [fra Københavns Skole]. Han har theologisk Attestats og har prædiket.

(W I pag. 71).

1495. *Fra Wilhelm Lyser i Wittenberg.* 8.5.1647.

Et Katalog over Sjældenhederne i vor Fyrstes Skatkammer har jeg aldrig set og tror ikke, det er tilkøbs, thi Inventarierne er kun kendte for dem, hvem de er betroet. Fra Osnabrück gives der os kun usikre Fredshaab. Man lader haant om Farerne fra de ydre Fjender, tømmer alle offentlige og private Kasser og øder Kræfterne.

(Kv. 71).

1496. (Ep. 807, BA 79). *Til Gisli Magnusson paa Munkethura.* 9.5.1647.

Det var mig kært af dit Brev at faa Underretning om, at du frelst og uskadt var ankommet til dit Fædreland og havde truffet dine Venner, Slægtninge og hele Fædrelandets Tilstand under heldigere Vilkaar. Dog endnu kærere, at

du har fundet forskelligt Metallerne vedrørende, hvorved baade den islandske Stat kan beriges og Handelen tage Opsving. Hvad du sender under Betegnelsen Korn, er ikke Korn, men en Art Rajgræs, der er hyppig hos os i Sandjord. Dets Frø vil næppe frembringe tilstrækkeligt Mel til Brødbagning. Imidlertid kan man jo prøve; af vore Landsmænd foragtes det som værdiløst. Du maa ikke undlade at angive mig alt, hvad der ifjor blev fundet af dig, og at sende de Prøver, du har. Det tilsendte Stykke Mineral mener jeg — fordi jeg ser, at det har større Slægtskab med Vitriol end med Soda — er de gamles *Mysi* eller *Sory* [Atramentsten], hvoraf du udentvivl ved en enkel Fremgangsmaade kan udvinde Vitriol. Vore Købmænd taler stærkt nedsettende om det tilsendte Svovl og anser det for mindre anvendeligt i Praxis; efter min Mening er deres Hensigt dog blot at faa det til en billigere Pris. Jeg har tilraadet at sende det til Nederlandene, for der at indhente Købmændenes Mening derom; af de tre tilsendte Stykker har jeg kun modtaget det ene. De Privilegier, du søger, har jeg med Besvær opnaaet, thi jeg mødte mest Modstand hos dem, paa hvis Beskyttelse jeg især havde haabet. Men Sekretær [Otte] Krag gennemførte Sagen paa min gentagne Opfordring. Jeg sender altsaa til din Fader det kongelige Dokument sammen med Sekretærens Brev til dig og din Fader. Det er nødvendigt, at han svarer herpaa i største Underdanighed og som Belønning sender ham et eller andet sjældent fra Eder, maaske de saakaldte Edderfuglefjer eller andet, for at vi kan finde ham lettere medgørlig for Fremtiden, hvis der skulde forefalde noget, hvortil vi behøver hans Bistand ved Hoffet. Jeg ved ikke, om alt trygt tør betros til Eders Statholder; hvis der er noget særligt, saa lad det blive besørget gennem mig, og jeg tilbyder min Bistand.

Vore Købmænd forkaster aldeles det usmeltede Svovl, og det smeltede ringeagter de, fordi de andre Varer indbringer mere Fortjeneste.

Jeg mener, at de kongelige Dokumenter og Privilegier er affattet, som du ønskede det, skønt det ikke var uden Besvær, jeg har bragt Sagen saa vidt.

Svanehammene raadnede, førend de blev os bragt; af Strømperne har jeg modtaget tre Par, for hvilke jeg siger mange Tak. Nu venter jeg paa en særskilt Beretning om alle de Ting, du har fundet, for at jeg kan fortælle vore Beskyttere behagelige Ting om dig og bevare den allerede opnaaede Gunst.

Bevar du mig fremdeles i dit Venskab.

København, den 9. Maj 1647.

(W I 360).

1497. *Fra Hans Rasmussen i Thorshavn.*

12.5.1647.

Tak for Brevet. Med dette Skib kommer min Hustru, der lider af samme Sygdom som jeg, nemlig en Katarrh, der sætter sig i Øjne, Knæ og Ankler. Det fugtige Vejrlig paa disse Kyster fremkalder mange Sygdomme, og her findes ingen Barberer, som kan aarelade.

Jeg har ikke læst, at der tilskrives Roden *Felix Mas* saadanne Kræfter, men Laurits Hansen, den tidligere Færø-Købmand, havde læst det i den tyske Udgave af Theophrast, som han havde faaet af en Ven. Her mener nogle, at den er god mod Sten.

Der er næppe nogen, som kan flaa og tørre et Hvalfoster, da Kødets er saa tykt, men jeg skal forsøge. Der kommer flere Slags Fugle med næste Skib.

(Kv. 43).

1498. *Testimonium for Peder Christensen.*

4.6.1647.

Petrus Christianus Viburgensis har været Huslærer for mine Børn siden 1642. Han har theologisk Attestats og jeg kan paa det varmeste anbefale ham. Hans Helbred er svagt.

(W I pag. 71).

1499. (Ep. 632, BA 149). *Til Sveinn Jónsson paa Holar.*

8.6.1647.

Det var mig meget kært gennem dit Brev at erfare, at du lever og har det godt, men det gør mig ondt, at du endnu ikke har faaet dit Ønske opfyldt og ejheller har opnaaet en Bestilling, som er dine Fortjenester værdig. Hvis jeg kan gøre noget i denne Sag, maa du ikke betvivle, at jeg af alle Kræfter vil anstrenge mig for, at det bliver godt for dig, og at du kan nyde, hvad du ønsker.

Haandskriftet med den fortræffelige Ordliste har Hr. Magnus Olafsson sendt mig, og han har deri med Lærdom forklaret de dunkle Ord, som findes i Sagaerne og de gamle Kvad og har belagt dem med Bevissteder fra Edda, Knytlingesaga og andre; den er visselig meget værdig til at se Lyset. Men eftersom han har betroet den til mig, skal jeg bestræbe mig for, at den med Tiden kan blive offentliggjort, hvis jeg kan opnaa Bogtrykkernes Gunst. Der er intet Slægtskab mellem den og [Adrian] Junius' Nomenclator [omnium rerum, Antwerpen, 1577,8°], og intet med andre, eftersom den kun berører de sjældnere Ting og dem, som bærer Præg af en eller anden særlig Skik og Ælde.

Denne Jens Sørensen synes ikke at være Eders Folk særlig gunstig stemt, ejheller er han værdig til, at vi skal rette Ansøgninger til ham. Jeg mener, at der til denne Post snart vil blive forfremmet en anden, hos hvem der vil

blive Lejlighed til at opnaa noget; saa skal jeg ikke glemme dig og andre Venner. Lev vel og bevar mig i dit Venskab.

København, den 16. Juni 1647.

(W I 361).

1500. (BA 71). *Til Erlendur Olafsson paa Breiðabolstaður.* 9.6.1647.

At jeg hidtil ikke har besvaret dine Breve, skyldes ikke, at jeg har glemt dig eller er vred paa dig. Medens Eders Købmænd har Hastværk, overvældes jeg undertiden af saa mange Forretninger, at jeg hverken har Stunder til at søge efter henlagte Vennebreve, som skal besvares, eller at skrive til alle. Tilgiv altsaa, hvis jeg denne Gang slaar to Fluer med eet Smæk. Alt hvad jeg formaar over for Hr. Biskoppen eller andre, det skal jeg gøre, og jeg skal ikke undlade at anbefale dig og dine Bestræbelser over for dem, som har Magt til at forfremme dig, naar blot jeg har nogen Indflydelse hos dem. Hav det imidlertid godt og vær fremdeles min Ven.

København, den 9. Juni.

(W I 361).

1501. (Ep. 934). *Fra Helvig Dietrich i Hamborg.* 9.6.1647.

Ja nu, efter Forsømmelserne i Begyndelsen, staar vi altsaa her med Haaret ned ad Nakken! Du skarpsynede Mand ved jo nok, hvad jeg saa ofte personlig har hvisket dig i Øret. Hvad gavner vore Raad, vore ørkesløse Anstrelgelser, vort næsten engleagtige Besvær over for dem, til hvem vi for døde Øren har fortalt og fortæller den saa ofte gentagne Historie? Hvad skal vi ældre, fornuftigere og retsindigere Læger gøre, naar man foragter vort Hippokrates-Aasyn, og naar vore Misunderes Fødder træder paa vore Hoveder, saa vi omstyrtes og hensættes blandt Antipoderne?

Det er ikke uberettiget, at jeg begynder mit Brev saaledes, naar jeg skal meddele dig den frommeste Fyrstes [den udvalgte Prins Christians] ufortjente Død. Thi saaledes blev vi forledt og forført til Surbrønden i Eger, som aldrig har behaget mig. Og sandt at sige forekom hele Rejsen mig at være en Fejltagelse, efter at den yderste Grusomhed havde anstrengt den høje Patient saa stærkt, at hans Kræfter fik et Knæk og blev utilstrækkelige til at bære Rejsens Byrde og ubekvemme Rystelse. Ikke desto mindre fik jeg endog Befaling til at tie og afholde mig fra at sende Breve til København, for at den fastsatte Rejse ikke skulde hindres. Paa denne Maade har jeg nemlig fore-

taget mig alt under Tvang og mod min Vilje. Det er dig ikke ubekendt, hvad Raad jeg for en Del Aar siden har givet med Hensyn til at paabegynde Bru- gen af de mest prøvede Surbrønde. Du ved, hvor mange, hvilke og hvor indflydelsesrige Mænd der tidligere har sagt mig imod, og hvorledes nogle ret ubelejligt har sluttet sig til min Opfattelse, men paa en ganske anden Maade og især uden Hensyntagen til Tidspunktet, som vi Læger dog ellers efter Evne tillægger en Betydning, som ikke er afvigende fra den, vi tillægger Kræfterne. Hvad vi to begge har tilraadet i den forløbne Vinter, og hvorledes Prinsen sidenhen har levet efter en fornuftigere Plan, det er dig allerede bekendt. Vor Møje har været spildt siden det Øjeblik, da den Form for Lægedom var blevet kasseret og ethvert Forslag alene gik ud paa Eger. Og nu ser vi for vore Øjne ikke Prinsen, men Prinsens Lig. Nuvel! Alligevel er det godt, thi Guds Agt og Guds Haand har fuldbyrdet sig over os. Du maa optræde, som det sømmer sig for en Beskytter og en Ven: Du maa paatage dig den Umage i mit Navn at overrække Hr. Kansler Christen Thomesen det indlagte Brev, hvoraf du maaske vil faa mere at vide. Skulde I maaske ønske mig i større Nærhed af Eder, vil I faa mere at vide, som næppe tør betros Pennen. Men lad det ske saaledes, at jeg ikke finder Kongen opbragt, men mildere. Du maa tale denne min Sag hos den høje Kansler og gennem ham hos den kongelige Hovedperson, for at der ikke indtræffer eller skal ind- træffe noget Tilbageslag, som er vanærende for mig. Lev hermed vel og hav det godt til Gavn for vort Venskab og vor Ære.

Hamborg, den 9. Juni 1647.

1502. (Ep. 950, BA 154). *Til Torfi Jonsson paa Skalholt.*

13.6.1647.

Udmærkede Hr. Torfi! Dit Brev var mig meget kært, navnlig fordi det bragte Ting med sig, som længe var ventet af andre, nemlig Prøver paa den islandske Lægejord og paa forstenet Vand. Ligesom jeg siger saare mange Tak for disse Ting, saaledes beder jeg dig sende mig, hvad der ellers maatte fremkomme af den Slags Ting hos Eder, for at mit Museum kan vinde For- øgelse derved, ikke uden Ære for dit Navn. Den Klump er en Art forstenet Vand; thi jeg mener og drager paa Grundlag af det tilsendte den Slutning, at Genstande ikke forvandles til Sten af den Kilde, men at de overtrækkes med en Stenskorpe paa Grund af en stendannende Uddunstning, som findes i det Vand. Thi Kilder af den Slags ses ogsaa paa forskellige Steder i Tyskland, ja her paa selve Sjælland har jeg fornylig iagttaget noget lignende. Jeg tror derfor ikke, at Uld, som nedlægges deri, vil blive forvandlet til Sten, men at enten hele Massen paa en Gang eller de enkelte Haar hver for sig vil trække

en Stenskorpe. Jeg glæder mig nu over den Slags Ting, da den tiltagende Alder og Forretningernes Byrde kalder mig bort fra Oldsager og andre alvorligere Studier.

Det glæder mig, at Hr. Biskoppen [Brynjulf Sveinsson] har paataget sig den af andre forsømte Omsorg for Fremdragelsen af Fædrelandets Mindesmærker; thi hvor meget han formaar at yde paa dette Felt, faar vi fuld Viden om gennem de Sager, der er sendt til Magister Stephanus. Jeg vilde ønske, han selv udgav sine Overvejelser og ikke længere afskar den lærde Verden fra saa stort et Gode; thi med Glæde lader jeg nu Faklen gaa videre til ham. Hils ham skyldigt fra mig og giv ham min Opfordring til nidkært at forfølge saa hæderligt et Forsæt.

København, den 13. Juni 1647.

(W I 364).

1503. (Ep. 350, BA 44). *Til Arngrim Jonsson paa Melstadir.* 13.6.1647.

De Ting, du har paalagt mig, har jeg besørget med al den Flid, som var mulig, og som selve Sagen krævede. Den Tavle, som du ønskede bestemt til dit Gravmæle, krævede langt større Dimensioner, hvis den skulde rumme saa mange Vers, som du sendte. Og det lod sig ikke gøre at finde en Planke af saa stor Bredde, som Forholdene nødvendiggjorde. Paa den Tavle, som jeg har ladet gøre, og som jeg sender, er alt sammenføjet saaledes, at det kan modstaa alle Angreb af Vejrlig og Luft, og jeg haaber, at den vil tilfredsstillе din Længsel. Hele Opbygningen maatte ændres, for at vi kunde opnaa vor Hensigt. I Stedet for Mønje anvendte vi med ringe Bekostning Guld, thi Arbejdet med at male satte Kunstneren i højere Pris end selve Guldet; derfor foretrak vi dette for hint. Hvis du derudover gerne vil have noget skrevet derpaa, kan det skrives paa Dørene. Eftersom saa stor en Vægt ikke kunde ophænges i en lille Kæde, tilføjer jeg nogle Nagler, som kan befæste Opbygningen forneden og ved Siderne. Hvad de enkelte Ting har kostet, vil du se af vedlagte Papir. Til de Ting af dig, som var trykt paa Papiret, har jeg føjet et lille Epigram; hvis det ikke falder i god Jord, kan det let slettes ved at klistre en Strimmel rent Papir henover det. Det er min Kærlighed til dig, som har fremkaldt dette hos mig, det er et Drikoffer, jeg gerne vil udgyde ved din Baalfærd.

Imod Skørbug hjælper næppe den Salve, som du foreskriver. Du har Ud-sigt til bedre Resultat, hvis du tilbereder nogle Drikke, Safter og Krydderier af velegnede Urter, *Cochlearia beccapunga* og *Nasturtium aquaticum* og andre af den Art, som jeg ikke tvivler om gror hos Eder, og benytter dem. Hvis du anbringer dine Ben og Fødder over varme Dampene fra et Afkog af disse

Planter og saaledes trækker Sveden ud, vil det gavne *dine Skinneben* meget. Jeg vedlægger det ønskede Ingefær og Lakridssaften samt to Ringe af Hvalrostand til at forebygge Krampe. Til den Kvinde, som lider af Sygdom i Milten, sender jeg en Klump Smørelse, hvoraf der skal tages saa meget, som er nok til, at det kan indgnides paa et Stykke Klæde af tilstrækkelig Størrelse til at kunne dække det syge Sted, men det skal skiftes hver Dag og paany indgnides med Stoffet.

Hvad din Søn angaar, saa skal jeg bistaa ham med Tjenester af enhver Art, naar du har sendt ham hertil, og jeg skal arbejde for, at han ved første Lejlighed faar Del i den kongelige Naadegave.

Der er et Problem, hvis Udredning jeg denne Gang trænger til fra dig, for saa vidt som jeg ikke selv kan rede mig ud deraf. Du vil ved Slutningen af min Runelitteratur saa vel som i Norske Krønike finde nogle Navne paa danske, svenske og norske Skjalde og ligeledes visse Fyrstenavne, hvoriblandt der er følgende, som jeg ønsker Oplysning om: Eystein den Hellige [misforstaaet for *E. beli*], hvem og hvad er han? Bjørn ad Havge? Erik Tæfeli Søn [Ræfils Søn], Styrbjørn den Stærke? Jon Sverkersøn Jarl? Sune Ivarssøn Jarl? Karl Sonason Jarl? Hvornaar disse har levet, og hvad de har været, finder jeg ikke optegnet hos Svenskerne. Hvis du altsaa har noget om dem, beder jeg dig sende mig det. Optaget som jeg er, har jeg ikke denne Gang Lejlighed til at forhandle flere Ting med dig. Lev altsaa vel og lev længe til det offentliges Vel.

København, den 13. Juni 1647.

Det tilsendte Træ sender jeg tilbage. Købmanden vil gøre dig Rede for alt; han har godtgjort mig alle Udgifter i Henhold til Seddelen, nemlig 17 Slettedaler samt en Mark og 12 Skilling.

(W I 365).

1504. (Ep. 296). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

16.6.1647.

Se, hermed overrækker jeg dig nu det nys lovede Skrin, udført kunstfærdigt af min salig Faders Haand og fyldt med forskelligt saare seværdigt; naar Skrinet aabnes, vil det vise dig en Fortegnelse derover. Der er ogsaa vedlagt andre Ting, som jeg tilfældigvis fandt blandt mine Seværdigheder, efter at Skrinet var forsegleet. Det staaer til dig at drage ret og rimelig Omsorg for de Smaating og indlemme dem i din Samling som et varigt, omend ringe, Minde over vort Venskab. Hvis der senere frembyder sig flere af den Slags for mig, maa du ikke betvivle, at jeg jo vil delagtiggøre dig i dem. Jeg tilbageleverer

her ogsaa Tegningen af din Have, som du fandt mig værdig til at faa lært at kende. Naar Gud fører os sammen, skal jeg gøre dig bekendt med de Planter, hvis Frø jeg holder mest af, saa vel som Stiklinger af Træer som Guldregn og Syren o.s.v. Men inden da beder jeg dig venskabeligst om en Ting: Saa snart Magister Jacob Bartholin har gjort sig rede til at rejse tilbage til os, maa du med ham tilbagesende den rosenrøde Vejbred, som er lukket ned i Skrinet.

Lev imidlertid vel og hav det bedst muligt, fortræffelige Mand, og glæd dig stærkt over de Penge, som der er sørget for hos de kongelige Rentemestre.

Sorø, i største Hast, den 16. Juni 1647.

1505. (Ep. 948). *Til Johan Pedersen Motzfeld i Dresden.*

18.6.1647.

Jeg kan ikke sige, med hvor stor og inderlig Smerte jeg har læst det Brev, du har skrevet til din Broder. Thi det bragte Bud om vor ophøjede og bedste Prins, min mildeste Herres, Død. Ved Tabet af ham føler ikke blot vi med Rette Smerte tilligemed Fædrelandet, men ogsaa jeg for mit eget Vedkommende har Aarsager til den største Sorg, og det saa meget desto vægtigere, som jeg lovede mig større Ting af hans Gunst; thi med hvor stor Fortrolighed og Naade han har omfattet mig, derpaa vil du selv kunne være fyldestgørende Vidne, saa at jeg kan fastslaa for mig selv, at jeg nu har mistet en rundhaandet Beskytter og uforlignelig Herre for mig, mine Børn og min hele Familie. Men man maa slaa sig tiltaals med, hvad Gud finder for godt, og mod ham kan ingen dødelig nogensinde sætte sig op.

Det Brev, du har sendt fra Wittenberg til din Fader, har han rigtigt modtaget; men dette gælder ikke det, som du fortæller er skrevet fra Güstrow.

Løvrigt har vi det alle godt, og hvis ikke den offentlige Sorg havde forbudt det, havde vi nu været til Magister [Albert] Bartholins Bryllup, som skal fejres den 21. Juni. Dr. Thomas Bartholin skal bestride Stedfortræderstillingen for sin Bedstefader paa den medicinske Lærestol med Haab om at opnaa den første ledige Lærestol ved Universitetet. Ellers er der ingen Nyheder ved Universitetet, udover den nye Rektor Magnificus, Dr. [Laurits Mortensen] Scavenius, som er blevet indsat ved en meget sørgepræget Højtidelighed paa det sædvanlige Sted, men uden noget Optog eller nogen Musik.

Min Hustru og min hele Husstand hilser dig. Lev vel.

København, den 18. Juni 1647.

(W I 365).

1506. (BA 202). *Til Thorlak Skulason paa Holar.*

19.6.1647.

Det gør mig ondt, at dit Helbred stadig er skrøbeligt; Gud styrke dig og bevare dig længe uskadt for sin Kirke; hvis jeg med min Bistand kan yde noget til dets Støtte, vil jeg ikke svigte, men vi er for vidt adskilte, saa at det ikke er muligt at undersøge din Legemstilstand nøje, og Lægemedler heller ikke kan sendes til Eder uden at fordærves. Jeg tror, at det er den Skørbug, der plager Nordboerne saa meget, som fremkalder de Forstyrrelser i dit Legeme og som sædvanlig faar Tænderne til at rokke. Jeg betvivler ikke, at der hos Eder findes let tilgængelige Midler til dens Helbredelse, som rigtigt anvendt vil kunne gavne meget; jeg tænker paa Skovræddike (*Raphanus silvester*), *Cochlearia*, *Nasturtium aquaticum* og andre, hvoraf der til disse Anvendelser vil kunne tilberedes Supper, Saftdrikke, Syltetøjer og andet. Til de løse Tænder sender jeg et Pulver, som skal blandes med Honning eller en Væske og hyppigt indgnides i Gummerne med en Pensel dannet af iturevet Lærred; jeg betvivler ikke, at ret hyppig Anvendelse heraf vil gøre sin Virkning til Gummernes Styrkelse. Hvis dertil kommer Legemets Renselse for skadelige Væsker, skulde det lykkes bedre. Hvis der ikke er Honning eller andet ved Haanden, vil Pulveret alene i tør Tilstand ogsaa kunne indgnides hyppigt.

Jeg haaber, at vor Gisli [Magnusson], udstyret med herlige Privilegier fra kongelig Majestæt, vil blive nyttig for sit Fædreland og gavne Eders Forhold meget. Du maa være ham og alle dem bevaagen, som du ved har nydt højere Uddannelse. Jeg tilbyder mig selv hernede med noget tilsvarende. Gid du maa leve og trives længe frelst og uskadt. Derom beder jeg Gud.

København, den 19. Juni 1647.

(W I 361).

1507. (Ep. 856). *Til Wilhelm Lyser i Wittenberg.*

20.6.1647.

Eders travle Sendebud kan jeg ikke undlade at betro dette Brev til dig, skønt det intet melder, andet end velkendt, dystert og for begge bitter og bedrøvelig Viden: For faa Dage siden fik vi at vide, at vor høje Prins er afgaaet ved Døden i Nærheden af Dresden; jeg kan ikke udtrykke, hvor lamslaaet hele Danmark er over dette Budskab, og navnlig vor allernaadigste Konge; at han foruden de øvrige i sidste Krig tilstødte Ulykker ogsaa i sin affældige Alderdom skulde modtage et saa stort Saar, det er højst smerteligt. Den store Prins' Mildhed, Elskværdighed og andre Gaver lovede os visselig meget fra ham, men nu er vort Haab bristet, og Tabet af ham berører visselig

mig privat i ikke ringe Grad, idet jeg mere end en Gang har haft Ansvaret for hans Helbred og altid har erfaret en saa stor Velvilje, at jeg ikke kunde andet end lykønske saa vel mig selv som mine Børn til den mest omfattende Bevaagenhed. Før han rejste herfra, sagde han blandt andet til mig, at han vilde forhandle med den berømmelige Kurfyrste, sin Svoger, om at vore studerende Landsmænd hos Eder tryggere skulde kunne hengive sig til deres Studier. Men, berøvede dette Gode, iler nu ogsaa de flokkevis til Nederlandene og gennem Frankrig til Strassburg, hvor de i større Ro dyrker Muserne og de hellige Evangelier. I det hele taget: Tabet af en saa stor Fyrste vil ikke blot Danmark føle, men ogsaa de Udlændinge, for hvis Fred og offentlige Rolighed han viste den største Iver. Inden hans Død viste der sig hyppige Jærtegn, som Smerten tvinger mig til at lade uomtalte. Med Bøn om større Lykke for Eder beder jeg dig og din hele Husstand leve vel.

København, den 20. Juni 1647.

(W I 366).

1508. (BA 203). *Til Thorlak Skulason paa Holar.*

20.6.1647.

Ganske vist har jeg nylig skrevet til dig gennem den ordinære Købmand, men vor Thorstein Illugason kan jeg for hans Fortjenesters Skyld ikke sende hjem til dig uden Anbefaling fra mig. Han vender altsaa tilbage til Fædreland og Venner, og gid det maa være under gode Varsler; han er udmærket dannet i den bedste Lærdom og i Kundskab om den hellige Theologi, saa jeg betvivler ikke, at alle rettænkende Mænd vil værdsætte hans Begavelse. Og skønt jeg er fuldtud klar over dit velvillige Sindelag imod ham, kan jeg dog ikke andet end haabe, at dette mit Brev vil faa nogen Vægt, saa at du — om ikke for andet saa for min Skyld — vil være endmere tilbøjelig til at støtte og fremme hans hæderlige Stræben. Jeg beder dig ærligt modtage og fremdeles begunstige, hvad der rummes i mit Ønske.

København, den 20. Juni 1647.

Lad mig tilføje dette, saa sørgeligt det end er: Vor fyrstelige Naade Prins Christian 5., der for sit Helbreds Skyld søgte til Surbrønden i Eger, er død paa Rejsen tæt ved Dresden den 2. Juni, ikke uden betydelig Sorg for hele Danmark. Han var en Fyrste, mild, blid, retskaffen, mig meget naadig.

(W I 366).

1509. (Ep. 935). *Til Helvig Dietrich i Hamborg.*

23.6.1647.

Ak, hvor bedrøveligt et Brev! Hvor ulykkelig en Udgang paa Eders Rejse! Skønt alle Omstændigheder, baade de forudgaaende og de ledsagende, syntes at love os lidet godt, hvem lader sig saa dog alligevel ikke nære af tomme Forhaabninger? »Dette stod skrevet i Skæbnens Bog« [Ovid, Fasti I, 481]. Vist er det, at kunde fornuftige Raad, daglige Anstrengelser, ængstelig Omhu have udrettet noget, saa havde Sagen faaet et andet Udfald. Men hvem kan staa Guds Vilje imod? Smerte føler vi visselig, og med god Grund, over den bedste Fyrstes Død, han af hvem ikke blot hele Danmark, men ogsaa vi for vort eget Vedkommende har lovet os meget; men dette skulde altsaa føjes til vore øvrige Vanheld, hvoraf vi daglig rammes. Gid vi her er ved et Vendepunkt i vore Smerter!

Dit Brev har jeg overrakt den høje Hr. Kansler, som skal rejse til det offentlige Møde i Odense; han læste det, men ikke uden Taarer, skønt det i Morgen er fulde otte Dage siden, Hr. [Laurits?] Below er kommet i Forløbet med at bringe det sørgelige Budskab hertil; med ham havde jeg i Forvejen talt ret fortroligt om Enkelthederne vedrørende Eders Rejse. Med vor høje Konge, der under bitter Sorg opholder sig paa Frederiksborg, har vor Beskytter ikke talt før sin Afreise. Men af saavel den nu som den tidligere førte fortrolige Samtale har jeg imidlertid ikke kunnet faa Opfattelsen af noget, der kunde pege i Retning af enten din eller nogen andens Ulykke. Om Eders Nidkærlighed og Troskab tvivler ingen, men alle ved, at det ikke altid beror paa Lægen, om den syge faar Lindring, især naar Gud og Skæbnen stiller sine Krav. Vi maa altsaa slaa os tiltaals med de højere Magters Vilje, som det ogsaa er sømmeligt at adlyde.

Imidlertid ser jeg gerne, at du fremdeles fra din Worm ikke vil love dig andet, end hvad der er ærligt og oprigtigt. Lev vel, bedste Ven.

København, den 23. Juni 1647.

(W I 367).

1510. (Ep. 297). *Til Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

28.6.1647.

Skrinet med Indhold har Magister [Jacob] Bartholin afleveret: Jeg takker meget; med hædrende Omtale af dit Navn skal det, om Gud vil, blive indføjet i min Museumshistorie. Der er rigtignok nogle Ting deriblandt, som kan drages i Tvivl, men jeg vil anbringe hver enkelt i de Klasser, hvor de hører hjemme. Stenen, som har et Brøds Udseende, har aldrig været et Brød. Svalestenene har den Jomfru aldrig udtaget af en Svale; thi af den Slags er der

tidligere bragt mig adskillige fra Øen Malta, hvor de findes i Mængde og almindeligt antages for forstenede Slangeøjne. Det Mindesmærke, hvorfra man har hentet Stumperne af en Sarkofag, findes ikke i Nemours, men i Poitiers, hvorfra jeg selv med mine egne Hænder har afstødt noget. Ildstenen [Svovlkis] er en anden Masse end den, du fremlægger som Guld-Minera; af den uddrages Kobber, ikke Guld. Den Sten, som gengiver et Okseøje, er en særegen Art Marmor, som Børn ogsaa plejer at lege med hos os. Imidlertid er det altsammen kærkomment og seværdigt. Jeg skal fra min Side drage Om-sorg for, at du skal erkende, at denne Interesse for Berigelse af mit Museum ikke har fundet en utaknemmelig Modtagelse.

Den rosenrøde Vejbred sender jeg; den skal vandes omhyggeligt og sættes i Jorden, for at kunne overvintre og bære Frø. Naar du savner noget fra min Have, skal det være rede.

København, den 28. Juni 1647

(W I 366).

1511. (Ep. 792). *Til Jan de Laët i Leyden.*

1.7.1647.

Det gør mig ondt, berømmeligste Mand, at de Ting, som jeg afsendte til dig i Oktober Maaned ifjor, ikke er blevet dig bragt. Skønt jeg har foretaget omhyggelig Efterforskning hos min Købmand, har jeg dog intet faaet ud af det; han fortæller, at han har overgivet dem til en Sømand fra Amsterdam, der skulde give dem til en vis Stakius, som bor sammesteds; men efter hvad jeg hører nægter hin at have modtaget noget. Saaledes holdes vi for Nar paa begge Sider, hvad Rasmus Bartholin vil berette dig udførligere, naar han kommer tilbage. Og dog fastholder jeg Haabet om, at de ønskede Ting nu er bragt dig. Hvis du havde modtaget baade Kassen og Brevet, er det givet, at du vilde have faaet Ting at se, som vilde have ydet et ikke ringe Bidrag til Oplysningerne i din Stenhistorie. Og for at du ikke skal tro, at jeg farer med Usandhed, følger saa her en Afskrift af det Brev, jeg skrev dig (mit Museums Fattigdom tillader ikke at sende selve Genstandene), og ud fra det kan du slutte dig til, hvad der er gjort.

For den mig tilsendte lille Bog siger jeg saa mange Tak; den er baade fin og nyttig, idet der kun er faa, som formaar at yde noget paa dette Omraade.

Hvis du endnu ikke har modtaget, hvad jeg sendte dig ifjor, og hvis du deri bemærker noget, du trænger til, skal jeg efter din Anvisning enten sende dig en Afbildning eller selve Genstanden, hvis mit Forraad tillader det. Jeg beder

dig meddele mig, hvad Nyt du maatte have faaet fra Amerika. I sin Tid blev der givet mig Haab om den lille Fugl *Tomineus*, saavel som Thevetus' *Ahovai* og andet. Lev vel og vær mig bevaagen, som du plejer.

København, den 1. Juli 1647.

(W I 367).

1512. (Ep. 793). *Fra Samme*.

1.7.1647.
(10.7. ny Stil).

Ypperste Mand! Du har utvivlsomt længe undret dig, og det ikke med Urette, fordi jeg ikke har besvaret dit meget venlige Brev, som du sendte mig den 31. Oktober; men det er først blevet mig bragt i Gaar tillige med Kassen, saa Skylden ligger ikke hos mig. Skønt jeg nu er ret optaget af alvorlige Forretninger, har jeg dog ment at burde tilkendegive dig dette, for at du ikke uden Grund skulde fatte ringere Tanker om mig.

Først takker jeg for de Ting, du sender, og navnlig for Billederne, som vil være mig tjenlige til anden Udgave af Kommentarerne om Juveler og Stene; thi ogsaa fra Frankrig er der af mine Venner blevet sendt mig andre Ting.

En Fortegnelse over de Ting, jeg har samlet, har jeg ikke kunnet fuldføre, dog vil jeg gerne sende et Eksempplar deraf. Beretningen om Brasiliens Naturgenstande [Marcgravius: *Historiæ rerum naturalium Brasiliæ libri VIII*, Amsterdam 1648, Fol.] skrider rask frem, dog vover jeg næppe at love, at den vil være afsluttet før Vinteren. Tre Bøger om Planterne er nu trykt, samt en om Fiskene og fremdeles en om Fugle; den, der behandler de firføddede Dyr er nu paabegyndt; efter den følger en om Insekter og til allersidst om Menneskene. Jeg tror, der bliver over fem Hundrede Billeder, alle smukt skaaret i Træ; paa Grund af det ringe Antal Kunstnere af denne Art volder de os en ret stor Forsinkelse, men nu er næsten fire Hundrede udført. Jeg betvivler ikke, at du vil læse det Værk med Fornøjelse.

Din Opfattelse af Forsteninger tiltræder jeg fuldtud. Men herom en anden Gang. En Ven sendte mig fra det indre Burgund flere Ting af den Slags, men de forsvandt paa Rejsen. Fra Bordeaux har jeg imidlertid modtaget nogle Genstande, og blandt andet adskillige Tungesten, fremvokset i Omegnen; en lærd Mand har fremført følgende Lovtale om dem:

»Disse Sten har den Særegenhed, at hvis man døjer med en Lidelse i Munden som Følge af en uren Spise eller de indstrømmende Væskers Bitterhed og Surhed, skal man lægge en af disse Sten i Kildevand; saa vil den straks fremkalde Bobler i Vandet, men naar de er faldet til Ro, skal det Vand gurgles og Munden skylles to tre Gange; herved hæves Betændelsen og

Blaserne tørrer ind, saa Lidelserne i Løbet af fireogtyve Timer er bragt til Ophør.«

Sammesteds findes de undertiden saa store, at de i Længde svarer til tre Fingerbredder, ja undertiden fem; og ved Roden, som er sort, er de fire Fingre brede. Jeg ved, at Eders Dr. [Thomas] Bartholin har skrevet en Kommentar om Tungestenene; derfor længes jeg højligen efter at vide, om han har iagttaget denne Egenskab hos dem; jeg har endnu ikke kunnet anstille Forsøg, og vi har ikke her Adgang til Kildevand; dog har jeg til Hensigt at prøve med Brøndvand.

Den samme Mand har sendt nogle fine Smaasten udgravet af en Klippe sammesteds; der er to Arter af dem, den ene af sort Farve, ligesom *Gagat* [= Jet] eller Marmor; den anden ligner Hørfrø og af Form gengiver den et Øje; de er faste og forneden hule. Deres Kraft bestaar i en Evne til at ud-drage Ting, som skader Øjnene, hvad et Forsøg viser, hvis man sætter den paa Øjet. Thi saasnart en af disse Smaasten puttes i Øjnene, vandrer den rundt uden Smerte, og saasnart den støder paa det, der skader Øjnene, tiltrækker den det og indeslutter det som en Fange i sin Hulhed og fører det med sig ud og befrier Øjet. Men de mindste, de der har Farve som Hørfrø, er de mest virksomme. Fra Naturens Haand er de begge ligesom blankpolerede som Marmor eller som de kosteligste Stene, der er poleret ved Juvelerhaand-værkeres Kunst.

Tidens Knaphed forbyder mig nu at tilføje mere. Jeg skal sende et andet og mere udførligt Brev, naar det bliver muligt at finde Ro til Afskrivning af min Indholdsfortegnelse. Imidlertid beder jeg dig, berømmeligste Mand, have det saa saare godt, og jeg ønsker, at du maa være rask. Jeg beder dig hilse Dr. Bartholin og Fuiren. Lev vel.

Leyden, den 10. Juli efter vor Tidsregning, Aar 1647.

1513. (Ep. 794). *Til Samme.*

1./20.7.1647.

Jeg er umaadelig glad over, at de Ting, som jeg havde afsendt til dig for omtrent et Aar siden, nu endelig er blevet besørget. Hvor jeg har ærgret mig over den Budbringers troløse Handlemaade, det har Rasmus Bartholin utvivlsomt forlængst gjort dig klart; han er nu, som jeg haaber, hos Eder og har overrakt mit Brev. Hvis der blandt det tilsendte har været noget, som kan tjene den anden Udgave til Gavn, saa lykønsker jeg mig til at have ydet et Bidrag. Men hvad jeg endnu en Gang maa sige Tak for, det er baade den fine lille Bog og den Omstændighed, at du deri gør mig til Genstand for en saa hædrende Omtale. Den brasilianske Historie gjorde et dybt Indtryk paa mig, navnlig da jeg til en vis Grad ud fra dit Brev havde faaet fat paa Hovedtanken

i den; og det glæder mig, at den er saa langt fremme; naar den er udkommet, vil jeg virkelig skaffe mig den for enhver Pris, og derom har jeg ogsaa umiddelbart forhandlet med min Rasmus Bartholin, der har paataget sig det Hverv at besørge den.

Hvad jeg løst havde fæstnet til Papiret vedrørende Forsteninger, det lykønsker jeg mig til har været dig tilpas. Om Tungestenene har jeg forhandlet med Dr. Thomas Bartholin, og den tilsendte Iagttagelse behagede ham højligt; han vil indføje den i sin Afhandling derom, og det ikke uden Berømmelse af dit Navn. Jeg har blandt andet en, som er mig hidbragt fra Øen Malta; dens Længde er fem Fingerbredder, og det Fodstykke, den har, er fire; iøvrigt er den forskellig fra den, du har omtalt. De Smaasten udgravet af Klipper og sendt dig fra Bordeaux maa efter min Formodning være *Lapides Bufonii* [Tudsesten] og *Chelidonii* [Svalesten]. Den, der har Form som *Gagat* [Jet], mener jeg er en Tudsesten eller *Crapaudina*, som nogle kalder den; *Garatonium* hos Anselm [Boëtius de Boodt: *Historia Gemmarum et Lapidum*] anden Bog Kap. 149; *Pietra de Rospo* hos Imperatus i Naturhistoriens 24. Bog Kap. 23, hvor han ved en Afbildning smukt viser, at de Stene opstaar paa Klippestykker ligesom Svampe. Jeg ser, at ogsaa du selv har behandlet dem Side 98. Den anden Slags, der i Farve er som Hørfør, mener jeg er *Chelidonium*. Herom Boëthius i Kap. 170. Hvis du mener noget andet derom, maa du sige mig det, thi Naturgenstande kan ikke skelnes saa nøjagtigt ud fra Tegninger som paa Grundlag af direkte Forevisning. Af disse Chelidonier har jeg nogle, som er bragt mig fra Øen Malta, hvor man forestiller sig, at det er Slangøjne, som er forvandlet til Sten; men det er forkert, thi jeg har en Klump, hvori tre eller fire hænger sammen og er skønne at skue; disse er just bragt mig fra Malta af Dr. Thomas Bartholin sammen med andre ypperlige Genstande. Det er ikke underligt, at de, naar de puttes i Øjnene, fjerner Fremmedlegemer, da andre af den Form, skønt ikke saa glatte, men mere ru, plejer at have samme Virkning. Thi jeg har ofte forsøgt det med de saakaldte Krebseøjne, som dog ikke er Øjne, men Smaasten siddende langs med Bugen og hyppige hos os; dem har jeg ofte taget fra Hummere, især omkring Sankt Hans Tid, naar de plejer at kaste deres Ham og Skjold; paa andet Tidspunkt viser de sig næppe. Derfor mener man, at det nye Skjold dannes af disse Stenes Stof, hvilket er sandsynligt, da de næppe findes mere, efter at det nydannede Skjold er hærdet. Men deres Historie er dig tilstrækkelig bekendt.

Vor Bartholin og Fuiren hilser dig skyldigt. Lev vel.

Jeg venter paa dit Museumskatalog med de Sjældenheder, som der maatte være fra Amerika.

(W I 367).

1514. (Ep. 842). *Fra Angelico Apro시오 Vintimiglia i Piacenza.* 5.7.1647.
(15.7. ny Stil).

Meget berømmelige og ypperlige Herre og beredvilligste Beskytter! Der er gaaet mange Maaneder, hvori Eders Excellence ikke har set mine Breve, og maaske er I kommet til at tro, at jeg havde ladet vort Venskab gaa i Glemme. Men saaledes er det ikke. Den Omstændighed, at jeg siden jeg ved ikke hvornaar har været stærkt optaget, har foraarsaget en saa lang Tavshed. Det var min Agt at skrive til sidste Fastelavn, men da det uformodet timedes mig at rejse til Ljubljana, Hovedstaden i Kärnten, for at holde Fasteprediken, blev jeg forhindret i at gøre det. Da jeg efter Paaske var vendt tilbage til Venezia, opholdt jeg mig saa lidt der, at jeg næppe fik Tid til at skrive til den fortræffelige Rhode, før jeg brød op. Jeg rejste saa afsted i den Tanke at drage til Rom og videre til Neapel, men da Varmen tog til, medens jeg befandt mig i Bologna, ændrede jeg Beslutning og kom til Piacenza for at opholde mig der, indtil det begyndte at blive køligere. Efter en Maaned agter jeg at fortsætte den afbrudte Rejse til de nævnte Byer, og naar den er gaaet, vil jeg, om det behager Gud, rejse omkring ad Genua for at vende tilbage til mit Hjemsted. Det er et godt Stykke Tid siden, at jeg sendte den fortræffelige Rhode en Kopi af Rinaldis Skjold [Scudo di Rinaldi] til Eders Excellence, og jeg antager, at I har modtaget den. Med denne samme regelmæssige Post skriver jeg til Venezia, at man skal sende Eder den første Del af min Nyserod [Il Veratro], som nylig er blevet trykt. Jeg ved, at der ikke fra min Pen kommer nogen Ting, som er værdig til at komme Eder for Øje, men er ikke uvidende om, at Eders Elskværdighed bærer over med mine Mangler.

Hils til Slut de ypperlige Bartholiner og [Henrik] Fuiren, og jeg kysser med Hengivenhed Eders Excellences Haand.

Piacenza, den 15. Juli 1647.

1515. *Testimonium for Jacob Christensen [Helverschou].* 6.7.1647.

Jacobus Christiani Hafniensis blev immatrikuleret i December Maaned 1642 [fra Herlufsholm]. Han har theologisk Attestats og har prædikedet.

(W I pag. 72).

1516. *Testimonium for Mathias Stanislaus Skrodzki.* 7.7.1647.

Mathias Stanislai Skrodzki Polonus blev immatrikuleret den 6. Juli 1646 og valgte mig til Præceptor. Han har i en talrig akademisk Forsamling fremlagt Prøver paa sin Lærdom og Veltalenhed, og for mig privat godtgjort sin Fremgang i bunden og ubunden Stil. Han agter nu at forlade os.

(W I pag. 72).

1517. *Fra Peder Winstrup i Lund.*

15.7.1647.

(Fire Verslinier som Følgebrev til en tilsendt Ost, der sendes, fordi P.W. nu nyder Longomontanus' efterladte Beneficium).

(Kv. 118).

1518. (Ep. 943). *Til Henrik Køster d.Y. i Nykøbing F.*

20.7.1647.

De to Breve, som du siger, at du har skrevet, har jeg ikke modtaget, ej heller set dem. Det Brev, der var indlagt i det, som jeg nu besvarer, har jeg sendt til Hr. Biskoppen og venter hver Dag Svar; dette har jeg besluttet at vedlægge mit Brev til dig. Men da jeg endnu ikke har modtaget noget, mente jeg at burde tilkendegive dig dette. Han ventes til Plums Datters Bryllup; jeg skal da drøfte Sagen med ham mundtligt og meddele dig, hvad jeg faar at vide.

Hvad jeg skal raade dig til med Hensyn til dine Studieplaner, ved jeg ikke. Men da der i den Landsdel, hvor du nu er, ikke befinder sig nogen, som dyrker Lægekunsten, vilde det maaske ikke være afvejen for dig, om du vilde lægge dig efter Praksis der paa Stedet, saa meget du kan. Ejheller er jeg uvillig over for en Frankrigsrejse. Thi for den, som er kyndig i Sproget, vil der i den udstrakte Stad Paris ikke mangle Lejlighed til at drive Praksis og føre Samtale med højlærde Mænd; for ikke at tale om, at der, saa vidt jeg ved, intetsteds frembyder sig bedre Lejlighed til at dyrke Øvelser i Kemien og trænge ind i dens Hemmeligheder. Dette har jeg erfaret fra mange, som er kommet til os derfra. Men en bedre Lejlighed vil altid vejlede dig til, hvad der er bedst. Lev imidlertid vel og hils din Moder og hele Familien.

København, den 20. Juli 1647.

(W I 368).

1519. *Testimonium for Jens Knudsen Soelberg.*

25.7.1647.

Janus Canutius Morinus blev immatrikuleret i Maj Maaned 1633 [fra Nykøbing Skole]. Efter nogle Aars Studier i København rejste han til Sorø, hvor han dels studerede Theologi, dels var Hovmester for Adelsmænd, med hvem han har været i Nederlandene, England og andre Steder. Han er nu kaldet til Præsteembede.

(W I pag. 73).

1520. *Testimonium for Jacob Nielsen Børghlum.*

27.7.1647.

Jacobus Nicolai Burgalanus blev immatrikuleret i December Maaned 1642 [fra Sorø Skole]. Han har theologisk Attestats.

(W I pag. 73).

1521. (Ep. 949). *Til Johan Pedersen Motzfeld i Dresden.*

28.7.1647.

Det er nu det andet Brev, jeg har modtaget fra dig, siden du kom til Dresden; det var skrevet den 2. Juli, og det var mig særdeles kært, at du deri har villet give Meddelelse om Eders Tilstand. Og skønt der næppe foreligger noget, som jeg kan skrive til Svar, har jeg dog ikke villet forsømme denne Lejlighed til at skrive til dig, for at du kan forstaa, hvor højt jeg elsker dig, og hvor gode Ønsker jeg nærer for dine Forhold.

Vi lever og er ved Guds Naade alle raske og venter Eders Tilbagekomst, skønt man siger, at det næppe vil blive før Oktober.

Der er ingen Grund til, at du skal være altfor bekymret for Kataloget over de kurfyrstelige Samlinger og heller ikke, at du trætter Magister Gesius i denne Anledning; men hvis der frembyder sig Lejlighed til at træffe hans højsalige Naade Prinsens Hofmester, kan du med et Par Ord minde om Løfterne, thi han er mere kendt med det Hof og har større Indflydelse; om jeg faar fat paa det eller ej, vil være mig ligemeget, da jeg ved, at mine Sager ikke vil modtage nogen Tilvækst derfra.

I en alvorlig Ildebrand er en Trediedel af Roskilde fornylig nedbrændt, saa alene af denne Grund mener jeg, at hans Naade Prinsens Begravelse vil blive holdt i denne vor Stad. Vore Svogre [Herman] Schrøder og [Joachim] Schumacher har ikke været uden for Rækkevidde af denne Ulykke, skønt de er sluppet lempeligere derfra end andre.

Medens I kan give Eder god Tid dernede, stoler jeg paa, at du ikke vil forsømme, hvad der angaar det hellige Studium. Lev vel og hils skyldigt Magister Gesius og andre, hvis du kender nogen der, som nærer Interesse for mit Navn.

København, den 28. Juli 1647.

(W I 368).

1522. (Ep. 954). *Fra Laurits Ulfeldt paa Harriidslevgaard.*

4.8.1647.

Du Lægernes Fyrste! Her sender jeg dig Guld, og omend det sker noget senere end forventet, er det dog en Gave, hvormed selv Fyrster kan være tjente, og et Bevis paa min Ærbødighed, thi den gavmilde Natur gemmer næppe noget i sit Skød, som er renere, eller frembringer noget, som er nyttigere for de dødelige. Heraf kommer det, at enhver eftertræfter denne Naturens Pryd og Velgerning, og af Længsel derefter brænder den onde saa vel som den gode; og kan han ikke faa det med hæderlige Midler, saa frygter han ikke for at efterstræbe og bemægtige sig det med Magt. For at modvirke

dette Onde, min Worm, skal du ikke blot befæste dit Hus, men du skal ogsaa forsyne dig med Vaaben, for at hine Stimænd kan holdes borte fra Musernes hellige Tærskel. Og her skal jeg bringe dig rettidig Hjælp, idet jeg medsender en Lanse, og er det end ikke Pallas Athenes, har den dog efter mit Skøn tilhørt en eller anden ostindisk Fyrste; medens den i sin Tid har været et Værdighedstegn for Kongemagten, er den nu et Kendetegn paa mit hengivne Sindelag imod dig. Saaledes er det ikke urimeligt, at Guld og Lanse vil staa som Billedet paa Tryghed, og at det kan forsynes med et Valgsprog eller en Paaskrift: TRYGT STRAALER JEG MED DISSE. Her tillader jeg mig at spøge, men det gør jeg over for dig især, du højtprydelige Mand, som efter din Skik oprigtigt og velvilligt tolker alt det, som vi ikke vilde lade fremkomme over for en strengere Dommer.

Du ser, højlærde Mand, hvor jeg har overdænget dig med Gaver. Mon nogen fordum har overrakt værdigere Gaver til Persernes Konger? Det bliver nu din Sag at undgaa Paatale for Utaknemmelighed. Thi jeg hører ikke til dem, der nok saa flot bryster sig af at yde alting uden Vederlag. Jeg ved, at Velgerning næres ved Velgerning: Altsaa vil jeg have en Gengave; dog skal det være en saadan, som du, berømmeligste Mand, du Pryd for det danske Folk, har paa rede Haand, idet jo intet i hele Oldtiden er utilgængeligt for dig, intet saa skjult og bortgemt, at det ikke ved din Kunst og Flid kan blive fremdraget. Lad altsaa ogsaa mig faa at vide, hvad den rette Brug af denne Ring har været; du kan selv beholde Metallet som et ypperligt Varsel, saa vil jeg erklære, at vi er ganske kvit. Saaledes vil du ansøre og opmuntre mig til at forøge dit Museum med de fine Sjældenheder, som for Fremtiden maatte falde i mine Hænder, og du vil gøre mig redebon til større Tjenester. Lev vel, berømmeligste Mand, med hele din Familie, og vær min Ven, idet jeg er din aldeles bevaagne

LAURENTIUS WLFELDT

Den højærværdige Dr. Laurits Scavenius og den kløgtige Frederik Günther, en Mand prydet med stor Lærdom, begge to Prydelser og Lys i den lærde Verden og mine nære Venner, hilses med hele deres Familie skyldigst fra mig.

Hvad der har aftvunget mig dette Brev, saa uhæget, uskønt, ja næsten barbarisk det er skrevet, det er Venskab, Vaaben og Guld. Lev vel og hav det vel.

L.W.

Skrevet paa Harridslevgaard den 4. August 1647.

1523. (Ep. 914). *Til Rasmus Bartholin i Amsterdam.*

6.8.1647.

Det glæder mig, at du er kommet rask og velbeholden til Nederlandene [fra England], og det er mig navnlig kært, at du har foretaget en saa omhyggelig Efterforskning vedrørende de Ting, som var bestemt for Hr. de Laët. *Kort efter din Afrejse fra os modtog jeg et Brev fra ham; heri bekræfter han rigtigt at have modtaget, hvad jeg havde sendt, og han fortæller, at den brasilianske Historie nu er naaet saa vidt, at der er trykt tre Bøger: En om Planter, en om Fisk, en om Fugle, og at den, der handler om de firbenede, er paabegyndt; denne skal efterfølges af den om Insekter, og tilslut vil han behandle Menneskene.*

At mine Mindesmærker ikke findes tilsalg i Amsterdam, er ikke mærkeligt; thi de Folk er saa smaalige, at de ikke vil udveksle Varer med vore Landsmænd. Moltichen fortæller derfor, at de Ting, han har sendt til Elzevir, er blevet tilbagesendt til ham, som var de usælgelige. Saa stor er den Ubillighed, som præger de Mennesker.

Det er højst kærkomne Oplysninger, du meddeler mig, og paa Grundlag af dem er det mig muligt at danne mig et Begreb om Videnskabsmændenes Forhold hos Eder. Foreligger der noget, hvormed jeg kan fremme dine Tarv, vil du altid finde mig villig og rede, og jeg skal ikke give dig Aarsag til at kunne klage over nogen Svækkelse af mine Følelser for dig. Lev vel.

København, den 6. August 1647.

(W I 368^a).

1524. (Ep. 955). *Til Laurits Ulfeldt paa Harridslevgaard.*

8.8.1647.

Oluf Worm sender mange Hilsner til Laurits Ulfeldt, den fynske Adels Høvedsmand. Det lærde Brev kunde ikke være mig andet end saare kært, skrevet som det var af saa stor en Mand og gennemtrængt af idel Venskab og Guld; navnlig viser det med sin rige Fylde af sjældne og herlige Sager min Beskytters Gavmildhed, som bør prises af alle. Thi hvem maatte ikke blive grebet af sligt? Hvem maatte ikke til Gengæld erklære sig pligtig til alt, hvad et taknemmeligt Sind kan yde? Med Rette afkræver min ædle Herre mig derfor en Gengældelse af Tjenester, men hvorvidt jeg er hans Krav voksen, det ved jeg ikke, da jeg fremdeles mangler en Fundberetning, samt de Steds- og Tidsomstændigheder, som i nogen Grad kan vejlede og støtte mig i mine Formodninger. Idet jeg nu imidlertid prøver og overvejer, hvortil jeg skal henføre det ypperlige gyldne Klenodie, og idet jeg tager dets Form i Øjesyn, saa synes det mig at gaa i Retning enten af Armbaandenes eller Ringenes

Klasse; men under alle Omstændigheder udstraalet det den største Ælde. Form og Størrelse forbyder, at jeg anbringer det blandt Armbaand (hvorom fornylig vor Doktor Thomas Bartholin har skrevet en lærd Afhandling). Thi hvis man antager, at det er fundet i samme Form som den, hvori jeg modtog det, saa er det for snævert i Omkreds til at kunne omslutte Armen paa et nyfødt Barn med sine næsten fire dobbeltsnoede Slyngninger; ligeledes viser det sig ogsaa for bredt og stort til uden Ubehag og Smerte at kunne bæres af et Barn eller en Jomfru i ganske ung Alder. Altsaa formoder jeg, at det har været en Ring, kongelig eller tilhørende en Mand i den højeste Magtstilling, som i Legemsbygning har raget mere end dobbelt saa højt op som de Mennesker, der fødes i Dag. Dens Vægt er en halv Unce, dens Omkreds tre Fjerdedele af en kvart sjællandsk Alen, dens Tværmaal en Femtedel af en Kvart. Ud fra dette er det muligt at drage den Slutning, at denne Mand har været dobbelt saa stor som de dødelige, der lever nu, og at han har naaet en Højde af omkring ved seks sjællandske Alen. Men denne overgaas med en Trediedel af ham, hvis Hjørnetand jeg opbevarer blandt Sjældenhederne i mit Museum. Den Guldtraad, hvoraf Ringen bestaar, er lagt dobbelt overalt og er sammenvundet i Snoninger; skønt den ene Ende ser ud til at være knækket ved uagtsom Behandling, synes den i begge Ender at have været forbundet i en fortsat Slyngning, og herpaa har en ikke ringe Del af hele Kunstværket beroet. Alt i alt bærer den Præg af noget ud over det almindelige, og herom vil Fundsted, sammenhørende Genstande og andre Omstændigheder aflægge klarere Vidnesbyrd. Denne Guldtraad, som uden Ende er snoet ind i sig selv fire Gange, forekommer mig at antyde noget om en evig, stedsevarende, ren, uformindsket og gylden Kærlighed, som under Beskyttelse af den kongelige Lanse endnu vil straalet mere trygt.

Men hvilke Taksigelser skal jeg finde, som er min højædle Ulfeldt værdige til Gengæld for saa store Gaver? Da jeg ikke formaar andet, vil jeg opbevare saa betydelige Beviser paa saa velvillig en Hengivenhed blandt mit Museums betydeligere Kostbarheder, indtil min bedste Beskytter kan læse det Ulfeldt'ske Navn knyttet dertil i Museets Historie; jeg anbefaler ham med hele hans Familie til Guds Varetægt, og det er mit særlige Ønske, at han fremdeles med sin Gunst og Velvilje vil omfatte sin WORM.

København, den 8. August 1647.

(W I 368²).

1525. (Ep. 888). *Til Isaac Lapeyrère i Haag.*

12.8.1647.

For henved otte Dage siden vendte Hofmester [Corfitz] Ulfeldt, ekstraordinær Udsending til den allerkristeligste Konge, tilbage til os; men jeg har undret mig i høj Grad over, at ingen i hans Følge havde nogetsomhelst Brev med til mig fra Venner i Frankrig. Jeg havde været overbevist om, at i det mindste min Peyrère ikke vilde svigte sin sædvanlige Pligt til at hilse Venner; han er jo dog, dersom jeg ret har forstaaet hans Sindelag, ikke saa kold om Hjertet, at han saa pludselig kunde lade Venskabs Gnister slukkes. Men da jeg gennem mine Venner har bragt i Erfaring, at han opholder sig i Nederlandene hos sin fornemme Beskytter, blev jeg ængstelig for at være faldet i Unaade og har ikke kunnet bare mig for gennem nærværende Brev at søge oplyst, hvilke Aarsager der kan være til saa uformodet Tavshed trods saa gunstig en Lejlighed. Du skylder mig Svar paa det Brev, jeg sendte med Sperling (for nu blot at kræve min Ret hos dig). *Altsaa, nuvel, da du er i Nabolaget, saa sig frem, hvad Grunden er til din Tavshed? Om dit Sind har vendt sig bort fra Worm og af hvilken Grund?* Men hvor er Naudé? Har vor Beskytter [Thuillerie] bibeholdt noget af sin Hengivenhed? *Førend du stiller mig tilfreds med Hensyn hertil, kan jeg hverken bringe mit Sind i Ro eller være sikker paa min Peyrères Hengivenhed.* Nøl ikke længer [Vergil Æn. IV, 569], men kom din betrængte Ven til Hjælp, saa sandt som jeg ønsker dig alt godt fra Muserne og de kære Gratier.

København, den 12. August 1647.

Frembær i mit Navn en skyldig Hilsen til den berømmelige Hr. Thuillerie og formeld min underdanige Tjenstvillighed.

(W I 369).

1526. (Ep. 298). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

16.8.1647.

Den Gravskrift over Grev Strafford, som du fornylig har sendt mig, den tilbagesender jeg dig hermed med skyldig Taksigelse. Jeg fandt i højeste Grad Behag deri paa Grund af dens Skarpsindighed og Kunstfærdighed og tillige gennem Mindet om en saa betydelig, af Staten velfortjent, men grusomt straffet Mand. Dette plejer at være Dydens Løn hos det mangede Uhyre og de ubillige Dommere over hæderlige Anstrengelser! Gud afvende naadigt en saadan Svøbe fra vore Hoveder og lade vor Stat blomstre ved langvarig Fred og Ro!

Hvis du for en Tid kan undvære det egenhændige Manuskript af Rasmus

Lætus, eller kan fremskaffe et andet Eksempplar, beder jeg dig ogsaa paa dette Punkt lade mig erfare din sædvanlige Kærlighed og Redebonhed.

Den danske Tidstavle har Forfatteren, den berømmelige Svaning, bedt om maatte blive dig tilsendt snarest. Hvis det er muligt, vil jeg gerne have, om du giver den velbeholdent til denne Brevdrager, som kan bringe den til mig. Thi Moltichen har ladet mig forstaa, at den Codex var hos dig. Jeg beder dig ogsaa venligst om, at du fra Tid til anden sender de Frø, som kan samles fra din Have, enten ved denne Lejlighed eller senere, nedpakket i den lille Kasse eller Æske, saaledes som du modtog dem. Jeg paa min Side lover at ville gengælde en saa stor Tjeneste med taknemmelig Erindring og enhver Slags Tjeneste. Lev vel og hav det godt, højst elskede blandt Venner, og bevar mig i dit hidtidige Venskab.

Sorø, den 16. August 1647.

Jeg vil gerne have, om du trækker Dr. Thomas Bartholin i Ørene, for at han snarest kan skænke mig sin Afhandling om Armringene [De armillis veterum, præsertim Danorum, schedion. Accessit Olai Wormii de aureo cornu ad F. Licetum responsio. Hafniæ, 1647], som han har lovet mig.

1527. (Ep. 299). *Til Samme.*

17.8.1647.

Jeg sender det mig tilhørende egenhændige Manuskript af Rasmus Lætus, og deri har jeg optegnet nogle Ting, som jeg stødte paa i et andet, som en vis højadelig Mand besidder, men paa ingen Maade vil undvære; hvad du ser her, indrømmede han mig som en enestaaende og sjælden Juvel. Naar du har brugt den, saa send den tilbage.

Naar Moltichen har sagt, at Svanings Manuskript er hos mig, saa har han løjet bravt; thi jeg har ikke set det, siden han tog fat paa Fortalen. Han er en lumpen Karl, det Menneske, at han ikke rødmer over at lyve Folk hvadsomhelst paa, naar han kan beklikke andre med Mistanke. Hvor han vil hen med denne Løgn, ved jeg: Han ønsker, at Skylden for den forsinkede Trykning skal kastes paa mig; men da jeg slog ham dette lige i Synet, begyndte han at benægte Sagen og benytte jeg ved ej hvad i Retning af Tvetydigheder. Nu siger han, at han ikke ved, hvor Værket er henne, og jeg kan ikke vride det fra ham. Hvad han har for, kan du let finde ud af ved Gisninger. Der er ingen Paalidelighed i den Mand; han forstaaer at holde Folk hen med Smiger og tomme Forhaabninger og at snyde de uforsigtige for Penge, intet andet.

De Frø, som er kommet til Modning i min Have, sender jeg; du har selv set, at der ingen Sjældenheder er imellem, som kan vække større Fryd. Denne

Art Fornøjelser har nu Alderen og mine mangfoldige Gøremaal slaet mig af Hænde.

Thomas Bartholin er ikke hjemme. Naar han kommer tilbage, skal jeg trække ham i Ørene, saa vil han holde sine Løfter. Lev vel.

København, den 17. August 1647.

(W I 369).

1528. *Testimonium for Morten Jacobsen.*

18.8.1647.

Martinus Jacobi Hafniensis blev immatrikuleret i Juni Maaned 1642 [fra Københavns Skole], men maatte kort efter paa Grund af Fattigdom søge Ophold andetsteds. Han anbefales til den Omsorg, han fortjener.

(W I pag. 74).

1529. (BA 45). *Fra Arngrin Jonsson paa Melstaðir.*

23.8.1647.

Velfærd, Kærlighed og Lydighed, og derhos udødelig Taknemmelighed, i hvert Fald i Sindet, skønt den under mine Vilkaar ikke er let at lægge for Dagen i Gerninger! Thi hvem af mine Jævninge vil kunne gøre sig fortjent i Gerninger over for dig, min Beskytter? Men skønt du formaar det ypperste over for dem, som i Anseelse og Indflydelse er de ypperste, saa nedlader du dig ogsaa til hver enkelt af mine Anmodninger i den nærværende Tid. Desuden har du aflagt Vidnesbyrd om din Kærlighed til mig, saa jeg er forblevet uskadt indtil Graven (som jeg gerne vil udtrykke det) og vil kunne fortsætte paa samme Maade. Saa stor Elskværdighed og Gunst er ikke almindelig, men genspejler snarere ved sin Oprindelse et Slægtskab med den guddommelige Natur. Og fordi de er fornyede ved Brev og Velgerninger fornylig, mon de saa ikke vil blive saa meget desto højere skattet af mig — skønt de da altid har været det i højeste Grad? Alle mine Anmodninger, som nu er blevet saa saare velvilligt modtaget samt besørget og anordnet ud over mit sløve og raadløse Sinds Ønske, de skylder nu min Hr. Velynder en enestaaende Taknemmelighed. Blandt disse er der det herlige Epigram, hvormed min Hr. Velynder har prydet det trykte Mindesmærke: Det sætter jeg saa højt, at jeg bryster mig en Del deraf (hvormeget jeg end ved, at Hovmod er os forbudt), fordi jeg er værnet og mere tryg over for min Misunders Usselhed: Han vil misunde mig Mindesmærkets Farve og Værd, skønt det er ringe nok ved egen Kraft; men omsonst, da han ogsaa skal føle sine Øjne bestraalet af den saa lysende og skinnende Glans i Worms Epigram. Det var jo saaledes, at samme guddommelige Aands Ellevædsvers for faa Aar tilbage paa samme

Maade ved at slaa mine Efterstræbere med deres Glans gav Anseelse til min lille Bog *Specimen* og sløvede deres skarpe Blik. Og nu til andre Ting: Forsent og forgæves harmes jeg nu over min Uvidenhedstilstand angaaende Forholdene paa Orkneyøerne, baade i den højere og den lavere Stand: Thi skønt jeg i sin Tid har set noget skriftligt, saa var Aarbøgerne dog ikke Aarbøger, det vil sige de var blinde, idet de ikke havde noget Historiens Øje, det vil sige Tidsangivelse; saaledes vilde vi ogsaa have selve Norges Historie, hvis ikke den havde været mere oplyst ved Dr. Worms Fakkell, det vil sige Aarsangivelse. Men hvis jeg hos andre finder noget af den Art om Orkneyøerne, naar jeg i Vinterens Løb har anstillet Eftersøgning, saa vil det af min egen Drift (hvis Gud under mig at overleve) blive beskrevet med næste Aars Anledning.

Et nyt Emne viser sig nu i min Iver efter dit Venskab for en højst retscaffen Mand af vort Folk, Gudmund Hakonarson. Denne havde som Fader Hakon Bjørnsson, hvis Gravskrift ved min Hr. Velynders Omsorg blev trykt i København Aar . . . Men om sin Bøn og Anmodning vil vor Gudmund henvende sig til Eders, Hr. Doktors, Excellence gennem dette Aars Brev, og han vil give sit Tilsagn om ikke blot i Ord, men i Gerning at vise sin Taknemmelighed for den Bistand, hvorom han bønfalder, imod en vis Modstander — om fornødent med mig som Borgen. Gudmund selv vil imidlertid give en klarere Fremstilling af Anledningen til sin Bøn, og jeg vil blot anføre Hovedpunkterne. Han har en Misunder, men en hemmelig, som er vanskelig at undgaa og meget haardnakket i sit indædte Had paa Grund af en Uret, han i sin Tid havde planlagt mod Gudmunds Forældre, som allerede dengang var affældige. Eftersom Sønnen ikke bar dette med Sindsro, har hans Fjende udladet sig i Trusler og Raseri og indtil nu (skønt i det skjulte) søgt efter en Anledning til at hævne sig. (Heraf disse Taarer!) [Ter. Andria 126 = Hor. Ep. I, 19,41]. Denne Anledning mener han fornylig at have fundet (da han har megen Indflydelse ved Hove) i en Underrettsdom, hvorved Gudmund i Embeds Medfør førte Forsædet, angaaende to Lovovertrædere, som havde avlet et Barn ved ulovligt Samleje. Skønt denne Forbrydelse forekommer nogle at fortjene Dødsstraf, fældede dog Gudmund sammen med sine Meddommere (Sagen var højst indviklet) en mildere Dom i den tvivlsomme Sag (hvis Omstændigheder her er altfor vidtløftige): At de anklagedes Liv vel skulde skaan, men at de dog skulde straffes meget strengt. Gudmund mente som Dommer i denne tvivlsomme Sag, at dette vilde være i Overensstemmelse saavel med vor tydelige Lov som med vore Overordnedes Retsregler. Imidlertid (og dette bør bemærkes!) fældede nævnte Gudmund dog ikke den mildere Dom endegyldigt og uden Forbehold, men med Tilføjelse af denne Betingelse: »Medmindre hans og hans Meddommers Dom maatte fore-

komme den højere Domstol, i hvilken Lagmanden fører Forsædet, at stride mod vore Landsmænds Love o.s.v.«. I sin Sagsfremstilling over for de højere Myndigheder synes Gudmunds Modstander at have ladet denne Undtagelse eller dette Forbehold uomtalt (hvis han ikke, i Kraft af den Magtbeføjelse han har tiltaget sig, har slettet det), for at »Ubehagelighederne kunde falde paa Gudmund alene« [Ter. Eun. 381]. Men Lagmanden var blevet spurgt om den foreliggende Sag, og han havde ikke en enkelt Gang, men med tre Mellemløb: igennem et foreliggende Brev, ved Haandspaalægelse i fyldestgørende Vidners Overværelse, og i Samraad med sine egne ham tilforordnede, med høj Røst erklæret sig enig med den af Gudmund fældede Retskendelse, med Undtagelse af et enkelt uvæsentligt Punkt: Om Straffen over de anklagede skulde fuldbyrdes ved Piskning eller afgøres med Penge? Thi her hævdede Lagmanden, at han var i Tvivl o.s.v. Men Gudmunds hemmelige Fjende tilslørede sin Avinds Gift med hyklet Venskab: Han indbød endog Gudmund til sit Bord ved indeværende Aars Ting og raadede ham til ved en Udsending til Danmark at rense sig over for de kongelige i Anledning af den førnævnte Dom; og saaledes vidste han at skjule sit indgroede Hads Flamme under Aske for om muligt at kunne lokke den intetanende Mand i sine Garn uden for Fædrelandet. Gudmund, som føler sig utryk ved hans Raad, retter nu den Bøn til Hr. Doktorens Velvilje, at han hos ham maa blive modtaget og søge Tilflugt — og ligeledes om der skulde være andre kendte Mænd i Danmark: At hans Bønsskrift til kongelig Majestæt maa blive venligt paahørt, uden hans Misunders Vidende, men med Hr. Doktor Worms Klogskab og Indflydelse som Formidler.

Og her er jeg nødt til at gøre Ende paa min Mellemløb og vender min Pen til de Forhold, som det endnu staar tilbage for mig at skrive om. Det første af disse angaar min Søn [Thorkel Arngrimsson], som under Guds Førerskab skal sendes til Eders Akademi. Intet kunde times mig kærere, end om Eders udtømte Elskværdighed bød ham ind under sin Beskyttelse. Iøvrigt forhaler en besværlig Rejse hans Taknemmelighedsytring, thi det Skib, som han skal sejle med, er bestemt til at losses i Glückstadt. De øvrige Skibsfolk sammen med min Søn kan, tomhændede som de er, intetsomhelst medbringe paa Rejsen over Land, hvor de i Begyndelsen er tilfods, førend det lykkes dem at sætte over til Danmark enten fra Lybæk eller fra et andet Sted. Men de nyankomne selv har ved første givne Lejlighed Brug for Eders Støtte, hvilken I, min Velynder, saa højst velvilligt tilbyder til Opnaelse af de kongelige Alumners Fællesskab. Med Hensyn til Studenternes private Vejledning fra de Herrer Professorers Side ved jeg ikke, hvad jeg skal bede om, eftersom Fremgangsmaaden derved ikke er mig bekendt — blot at min Hr. Beskytters Gunst vil holde Øje med denne som med alle andre Ting.

Af Lakridssaft vil jeg bede om næste Aar blot at faa sendt samme Mængde, mod Købmandens Betaling.

Vor tidligere omtalte Gudmund Hakonarsson beder ydermere Eders Excellence, om jeg kan faa visse Lægemedler fra Hr. Doktoren, nemlig Urter og Pillemasse af den Art, som jeg de tidligere Aar har modtaget fra min Hr. Velynder (eller ogsaa fra Dr. Fincke, thi det husker jeg ikke rigtigt) og har delt med ham — mod Købmandens Betaling, med Forskrift angaaende Mængden og Brugsmaaden. Alle disse Ting har jeg forsømt. Men denne vor Gudmund er, skønt ikke i særlig fremrykket Alder, bestandig skrantende.

Min Sjæl, som hænger saa stærkt ved din Gunst og dine Velgerninger, støder nu paa alskens Vanskeligheder: Søfolkenes Hastværk, Vejrligets stormfulde Urolighed, Vejenes uvante og farefulde Besværighed. Dette afskrærer mig Muligheden for at raadføre mig med og raadspørge Eders Værdighed, saa jeg maa nu naa til en Afslutning, skønt Vinstokken kun er halvt beskaaret (som man siger med Ordsproget), og anbefaler med uophørlige Sukke Eders Excellence til Herren og Gud, alle Goders ypperste Kilde. Lev vel.

Melstaðir i Miðfiord paa Nordisland

Dagen før Bartholomæi Dag 1647

Eders Excellences bestandigt dybt hengivne

ARNG. JONAS Isl., med egen Haand.

Jeg har hidtil brugt Brillen (endog før mit 60. Aar), og de passede mig udmærket. Disse er nu paa en eller anden Maade bortkommet for mig, hvorfor jeg maa bede min Hr. Velynder skaffe mig nogle andre; de kan sendes sammen med den Lakridssaft, som mit Brev har omtalt. En Rand eller Indfatning af Horn er bedre end en af Rav eller Sølv til at fæstne eller fastholde Brillen mere sikkert; sidstnævnte bliver aldrig siddende fast, naar de rører ved noget, der er mere glat, og naar Brillen hældes forover, saa den hænger lige ned, saasom under Skrivning, forvirres Blikket. Maaske vil det være fordelagtigt for mig, om der blev sendt to Eksemplarer, hvis det ene befindes at være bedre end det andet og mere egnet for mit Syn.

1530. (BA 46). *Fra Samme.*

23.8.1647.

Hilsen! Min særlige Ansøgning, som skal forelægges den høje Hr. Kansler ved min berømte Hr. Velgørers Mellekomst, drejer sig om Efterfølgeren til dette mit Kald, Melstaðir, som Guds Naade har givet mig at bestyre i over 50 Aar, ogsaa i de Aar, da Tilsynet med Stiftet paahvilede mig uværdige efter

den højeste Myndigheds Vilje. Imidlertid indlod jeg mig i et velsignelsesrigt Ægteskab, idet der ved Guds Forsyn er født mig ni Børn af min anden Hustru: Dette Beneficium (som man kalder Præsternes Boliger) i Melstaðir vilde ikke have kunnet ernære disse uden det Tillæg, som ved kongelig Anordning er givet mig fra Bispestolen i Holar; jeg hører nu, at dette efter min Død skal gives tilbage til Bispestolen eller tillægges jeg ved ikke hvem. To Sønner af min sidste Hustru er gaaet forud til Himlen og har ladet endnu syv blive tilbage blandt de levende. Fire af disse er Mandkøn. Disse syv Børn skal sammen med deres ofte svagelige Moder underholdes af mig, som er næsten firs Aar, og Drengene skal opdrages til Christi Skoler. Jeg selv, der nu længe har været skrantende (hvilket de Herrer medicinske Doktorer i København er vidende om), foruden at være tynget af Alderdom og med svigtende Kræfter, beder derfor ydmygst og indtrængende den høje Hr. Kansler, Hr. Christen Thomesen, om han vil nedlade sig til gennem sin Højheds Mellekomst at staa mig bi i min Ansøgning og opnaa mig et kongeligt Privilegium, hvorved det maa være tilladt og staa frit for en af mine Sønner (skønt der er flere, og Livets Lod er uvis) at følge i mit Sted og opnaa Tjenesten i Melstaðir Sogn, saa længe han lever, efter at Biskoppen og Kirken er taget med paa Raad, hvad enten jeg er unddraget Menneskenes Kaar eller endnu ilive, men opgiver Sognetjenesten; vi kan dog begge leve heraf, saalænge det behager Gud uden at gøre nogen anden yderligere Besvær med Understøttelse. Men hvis jeg opnaar det, ønsker jeg, at det tilstaaede Diplom sendes velbeskyttet med min Hr. Velynders Brev til mig næste Aar. Jeg vil, dersom der er levnet mig noget Liv, give min Efterfølger saadanne Anvisninger, at han med Guds Naade hverken skal svigte sig selv eller Kirken. Men det, som jeg har fremsat, har jeg holdt det for nødvendigt at udbede mig af den kongelige Mildhed paa Grund af forskellige Medbejlere, som ogsaa ret ofte har anvendt forskellige Kneb til Opnaaelse af det ansøgte. Jeg lader af Hjertet min ophøjede Hr. Velynder være anbefalet til Guds Naade og Mildhed.

Dagen før Bartholomæi Dag 1647.

Hans Excellences, min Hr. Beskytters, højst hengivne

ARNGRIMUS JONAS Isl.
med egen Haand.

»Denne Sogn, som min Begiering formelder, kaldis Melstad, liggendis vdi Midfiørd, for norden paa Islandt vdi Holestifte«.

1531. *Til Jacob Madsen i Aarhus.*

26.8.1647.

Din Svigermoder har beklaget sig til mig over dit Helbred med Stivhed i Leddene. Du maa lade dig aarelade to Gange aarlig i den Side, som ikke smerter. Du skal bevæge dig rigeligt i frisk Luft, undgaa stærk Varme og Kulde og benytte de gængse Midler mod Skørbug, navnlig de *Pillulæ Martis*, som tilberedes af Dr. Jacob Madsen i Helsingør o. s. v.

(W I 369).

1532. *Fra Johann Friedrich Slezer i Flensborg.*

4.9.1647.

Med Tak vilde jeg imødesee Tilsendelsen af Sperlings [skrevet »Springlers«] Katalog over den kongelige Have og over Sjældenhederne i dit eget Museum. Jeg staaer til Raadighed med alskens Gentjeneste. Breve kan sendes til Alexander Tanck »Auff der neuen Burg«.

(Fol. 71).

1533. (BA 204). *Fra Thorlak Skulason paa Holar.*

5.9.1647.

Den berømmeligste og fortræffeligste Hr. Doktor Oluf Worm, offentlig Professor i Lægekunst ved det københavnske Akademi, min elskede Præceptor, over ham nedbeder jeg ydmygt Frelse og al Lykke!

Foruden mit angrebne Helbreds Ulykke, som jeg nu paa tyvende Aar maa bære, tilkom yderligere i dette Aar min Svogers for tidlige Død: Den fortræffelige og renlivede Hr. Vigfus Gislason, hvem jeg (fordi han var min Hustrus Broder og meget nært knyttet til mig ved Omgang og sjælelig Tilknytning) havde agtet at indsætte som mine Børns Trøster og de faderløses Formynder, naar jeg forlader dette Liv. Denne Mands for tidlige Bortgang fra dette Liv har derfor ramt mit Sind med mere end almindelig Kummer. Mig trøster imidlertid den bestandige Godhed og Mildhed i Guds Vilje samt mine overlevende Venners stadige Gunst: Blandt disse indtager du, berømmeligste og fortræffeligste Mand, Førstepladsen, hvorom de mig i dette Aar saare elskværdigt tilsendte to Breve bærer Vidne, sammen med den vedlagte duftende Gave, der var mig saa meget mere kærkommen, som Legemsundhed er eftertragtet; altsaa udtaler og nærer jeg den allerstørste Tak for denne Gave og tillige for Brevet. Det tilsendte Pulver vil jeg bruge efter Hr. Præceptors Forskrift, thi jeg mangler hverken Honning at blande deri eller en Pensel. Hine øvrige Ting, hvorom du skriver, findes saa vidt jeg ved ikke hos os, ejheller er der nogen, som (om de fandtes) forstod deraf at tilberede Supper, Drikke eller Safter. Jeg vil altsaa gerne have, om alle Ting blev mig tilsendt næste Aar, idet jeg vil bede min Købmand betale Prisen og tage dem med sig. Men her trænger jeg især til min Hr. Præceptors Bistand, for at

baade disse Ting kan blive rigtigt besørget, og det paa et vedlagt Papir kan anvises, hvorledes man skal benytte dem. Jeg har Brug for rensende Drikke, da hine forrige, som du i sin Tid havde sendt, nu er ganske opbrugte; saa ofte jeg brugte af dem, syntes jeg dog at føle nogen Lindring. Ogsaa det styrkende Vand er nu opbrugt, da jeg har anvendt det temmelig ofte. Min Hustru trænger ogsaa til Lægemidler, som kan rense Hjerne og Bryst, der begge har været ilde angrebet i Aar; Sygdommens Art er mig ubekendt, og følgelig kan jeg ikke nøjagtigt udfinde, hvad for en Modgift der er Brug for; Hjertebanken angriber hende i stigende Grad, og ligesom en Aandsfraværelse i Hjernen. Hvad som helst der skal betales til dette Formaal, betaler jeg glad og gerne, idet jeg ikke tvivler om Paalidelighed hos Købmanden Herman Willer eller Købmanden Peder Riber i Havnen Akureyri, at de jo vil lægge ud paa mine Vegne for senere at kræve det igen hos os efter Regnskab og Beregning.

Det var mig kært, berømmeligste Mand, at min Søstersøn Thorsteinn Illugason vendte tilbage forsynet med din Anbefaling; Blodsslægtsskabet kræver, og tillige tvinger din Gunst mod ham mig til at ønske ham hjulpet med dobbelt Omsorg, saa vidt det staar til mig. Den anden, som var knyttet til mig med samme Blodets Baand, Einar Magnusson, har forladt de levendes Tal; Gud forene os atter, salige i det tilkommende Liv! Hr. Gisli Magnusson, som er flittig og nidkær med at opsøge Naturgenstande, elsker jeg saa meget desto mere, jo ivrigere han viser sig til at undersøge og opspore dem, og denne Kærlighed øges ved Anbefaling fra højtberømte Mænd, og da navnlig dig, som jeg sætter overordentlig højt. Lev vel, berømmeligste Mand, og forøg fremdeles din daglige Gunst imod mig med Bestandighed i Resten af min Levetid.

I Haab og Tillid hertil
skrev jeg dette i Holar
paa Nordisland
den 5. September 1647.

Din forbundne og
hengivne
THORLACUS SCULONIS
med egen Haand.

»Jeg shicker eder Dn Doctor een halff thonne smør till husbehoff medt Peder Hanssøn Kiobmand paa Akurøre och beder adt i forsmaar iche; min kuinde shicker eder tri par hosser med Hermann Willer och beder eder adt tage till tacke. Vale«.

1534. *Til Laurits Ulfeldt paa Harridslevgaard.*

14.9.1647.

Magister Hans Mejer tilbød at besørge mit Takkebrev, hvilket jeg bragte til hans Svo-gers Hus. Jeg forstaar, at det ikke er blevet besørget og forsikrer, at det ikke skyldes For-

sømmelse eller Utaknæmmelighed fra min Side, naar jeg har maattet paamindes, men derimod at Mejer kom senere til Eder end forventet.

(W I 370).

1535. (Ep. 958). *Til Johann Friedrich Slezzer i Hamborg.* 14.9.1647.

Jeg har modtaget dit Brev sendt fra Flensborg; du beder deri om Kataloget over den kongelige Have, [Otto Sperling: Hortus Christianæus] og beder mig sende dig Fortegnelsen over de Ting, hvormed mit Museum er blevet beriget. Se her har du begge Dele. Men nu maa du ikke vente at finde de Ting i Haven, som forekommer i det Katalog. Thi den tidligere Forstander, Sperling, er nemlig fjernet fra sit Embede og fra Overopsynet med Haven, og i den vanskelige Stilling, hvori vore Sager befinder sig paa Grund af Krigsurolighederne, er de Bevillinger ophørt, hvoraf Haven skulde opretholdes og dyrkes. Hvis du til Gengæld skaffer mig Eksemplarer af begge de Kataloger over sjældne Planter, som du her har vist mig, og samtidig angiver mig, fra hvem og ad hvilke Veje de Sjældenheder kan erhverves, vil du gøre mig en meget stor Glæde. Og jeg betvivler ikke, at du vil have mig i Erindring, hvis der viser sig noget sjældent, som kan tjene mit Museum til Berigelse. Du vil til Gengæld altid finde mig meget redbon til alskens Tjenester.

København, den 14. September 1647.

(W I 371).

1536. (Ep. 915). *Fra Rasmus Bartholin i Amsterdam.* 14.9.1647.
(24.9. ny Stil).

Berømmeligste Mand! Fra England bringer jeg ikke meget nyt, som kan være dig ubekendt, og skulde der have været noget der paa Stedet, som kunde være seværdigt og fortjene at ses, har jeg gjort mine Brødre bekendt dermed, da jeg har skammet mig ved at fortælle det til dig, saa ubetydeligt som det er.

En Ting kan jeg dog ikke lade uomtalt, og det er Hr. Tredoscus' Samling af Kunstsager, som jeg har beset med særlig Omhu og Beundring; den vilde dog have henrevet mig til endnu større Beundring, hvis jeg ikke havde været overbevist om, at din meget veludstyrede Samling er mange Parasanger forud for hans, skønt jeg ikke havde dit Museums katalog ved Haanden, og det ikke er lykkedes mig nogensinde at faa sidste Udgave deraf at se. Dog kan jeg ikke benægte, at han besidder ypperlige Genstande i Retning af Naturmærkværdigheder hidført fra Indien, hvorfor han har lovet at lade trykke en Forteg-

nelse over dem [John Tradescant: *Museum Tradescantianum: or a Collection of Rarities preserved at South Lambeth near London, London 1656,12°*].

I London samt i den medicinske Have i Oxford bemærkede jeg to levende Planter; den ene var af de almindelige, som trækker sig sammen ved Berøring, den anden bevægede sig saaledes, at den var stik modsat, idet den bøjede sig bagud med alle sine Kviste (thi den var meget stor) tillige med Bladene. Foruden disse to var der ogsaa i Oxford en tredie, som saas at have mistet sin Bevægelighed, ja ligefrem sin Sjæl, hvorved jeg da paa det Tidspunkt kom i Tanker om, hvad du, da vi var sammen, havde fortalt mig om din egen; dog var jeg ikke sikker paa, om du havde betegnet den som helt død eller blot berøvet sin Bevidsthed; hvis dette er Tilfældet, vil du kunne glæde dig over, at noget tilsvarende er hændt her, og af René Descartes, hin Fønix blandt Matematikere, er der givet en Fremstilling af Aarsagen hertil, eller i det mindste af et særpræget Forsøg: Hvis den nemlig udsættes umiddelbart for Luften, saa gaar det saaledes med den, og derfor opbevarer Gartnerne dem altid under et Glasdække. Men herom længes jeg efter at høre og antage din Mening.

Her hos Elzevir trykkes nu [Johannes Baptista van] Helmonts samlede Værker i Kvartformat [*Ortus medicinæ, id est initia physicæ inaudita, progressus medicinæ novus, in morborum ultionem ad vitam longam, Amsterdam 1648,4°, 1652,4°, Venezia 1651, Fol.*], hvori ikke blot vil fremkomme de ypperlige Skrifter han i sin Levetid havde meddelt os om Feber-sygdomme, om Sten og andet, som jo er dig tilstrækkelig vel bekendt; men hans Søn [Franciscus] Mercurius van Helmont vil tilføje en Mængde andre Ting til Faderens Værk, saa at han mener, at hele Værket vil blive forøget til seks Alfabetrækker.

I Leyden hos le Maire trykkes i eet Bind alle Forfattere, som har skrevet om Blodets Kredsløb, hvadenten de har sluttet sig til en bekræftende eller en benægtende Opfattelse.

Der er nogle, som har fortalt mig, at Hr. Vallée ligger syg, skønt jeg ikke selv har kunnet faa det klarlagt paa Grund af min nylige Tilbagekomst og min Fætters hurtige Afrejse. Det medicinske Professorat trækker de det længe ud med, og de synes (som Heurnius har fortalt) at ville ophæve det i nogen Tid, hvad ogsaa er sket med to theologiske, som tidligere har staaet ledige.

Amsterdam, den 14. (24.) September 1647.

1537. (Ep. 808, BA 80). *Fra Gisli Magnusson paa Munkethura.* 16.9.1647.

Fortræffeligste, kyndigste og berømmeligste Hr. Doktor, Hr. Velynder, Beskytter og Lærer, hvem jeg maa tjene og ære med idel ivrig Dyrkelse!

Eders Excellences meget elskværdige Brev modtog jeg med sand Glæde og Begærlighed i denne samme Sommer, den 1. Juli, paa vort Tingsted; det blev mig bragt direkte, og dets Ankomst var mig sandelig kærkommen i sig selv, men just derfor saa meget mere, som det gav mig at forstaa, at Eders Excellence og Eders agtværdige Husstand er ved trygt Helbred, og at Eders Naade imod mig varer ved. Gud opretholde denne Eders Lykke og forlænge Eders Livstids heldige Forløb til sit Navns Hæder og manges Gavn samt til Ære og Glæde baade for Eders Excellence og for alle, der vil mit Vel, ja Gud bevare og beskytte Eders Gunst mod mig og mit Fædreland fast og uforanderlig, saalænge Skæbnen raader. Men endnu har jeg og mine det Gudskelov godt (og hvor gode Ønsker Eders Excellence nærer for os, det fatter vi fuldtud), vi lever og har det godt, som nu Guds Miskundhed er, paa vor Vis; som det er muligt efter denne Øs Beliggenhed og Vilkaar nyder vi offentlig Fred (hvilket er en Velgerning fra Gud og den gode Øvrighed) samt Rolighed, almindelig god Sundhedstilstand og bedre Forraad af Korn; afvigte Vinter lignede mere Sommer end Vintertid, Sommeren var ikke ret varm, men temmelig regnfuld, hvorved der fremkom rigelig Vækst af Græs og Høslet, men rigtignok mere sparsom Høst. Saaledes blander Gud Sorger og Glæder, Barskhed og Mildhed; Vi erkender Guds barske Aasyn, men ogsaa det milde, som hans Velgerning. Ellers er alt inden for Samfunds- og Kirkevæsen roligt og fredeligt. Det gør mig ondt, at vore Købmænd er upaalidelige i Besørgelsen af de Ting, der sendes; den eneste Helsebod for dette Onde vil være en mere nøjeregnende og omsigtsfuld Besørgelse fra vor Side og en særlig Paategning paa hver enkelt Ting.

Jeg siger ydmygst saa mange Tak for Eders Excellences fremragende og sandelig paaskønnelsesværdige Gunst og for de Besværligheder, I har paa- taget Eder for min Skyld med Fremskaffelsen af de Kongebreve som jeg bad om ifjor; min Tak bliver efter Evne, ikke efter Skyldighed, da det er saa langt fra, at jeg paa tilstrækkelig værdig Vis kan udtale Tak for, end mindre gengælde Eders Fortjenester imod mig, og navnlig denne Velgerning, der i al vor Levetid skal huskes af os og vore Efterkommere. Men i dette timelige og i hint himmelske Rige formaar dog Gud, der er enhver god Mands Belønner, rigeligt at krone med Hæder og pryde med Glans Eders Dyder og de Velgerninger, I har øvet mod mange.

Saa snart jeg paa Tingstedet tillige med Eders Excellences Brev modtog det kongelige Paabud om at opsøge de Ting, der engang til sin Tid kan tjene

kongelig Majestæt til Brug og denne Ø til Gavn, begyndte jeg straks underdanigst at efterleve det, idet jeg lige fra Tinget den 5. Juli foretog en Rejse gennem næsten hele Sydisland i det Øjemed at efterforske Naturgenstande; denne Rejse gennemførte jeg i Løbet af syv Uger, og derefter gennemrejste jeg i en halv Maaned den nordlige Del af vor Ø med samme Eftersøgningsformaal; alt hvad jeg paa disse Rejser og disse Steder har fundet, har jeg med tilbørlig Lydighed sat mig for at angive for Eders Excellence paa vedføjede Papir. De Indberetninger, som kongelig Majestæt befaler mig at indgive og nedlægge i hans Arkiver eller sende Kanslerens Gehejmearkiv, vil jeg ikke kunne udarbejde i dette første Aar, førend jeg til næste Aar, om Gud skaaner mit Liv, gennem Svar fra Eders Excellence har faaet Kundskab om de enkelte tilsendte Ting, og før Arbejdet er kommet igang. Imidlertid maa disse med Bogstaver kendetegnede Optegnelser træde i Indberetningernes Sted. Men hvis de nævnte Indberetninger savnes af Øvrighedspersonerne, maa Eders Excellence venligst undskylde mig over for dem med følgende Begrundelse: 1) At de Ting, som jeg har fundet i Aar, for en stor Del er os ukendte, 2) at jeg i denne Sommer har været bestandig paa Rejse i samme Ærinde, efter at hin Eftersøgningsordre fra kongelig Majestæt allernaadigst var blevet mig meddelt, 3) at der endnu ikke er paabegyndt noget Arbejde, men at de Forholdsregler, der drejer sig om kendte Ting, nu med det første vil blive truffet, saa at Varetilførslerne til næste Aar kan udvides dermed og Skibe delvis lastes, f. Eks. med Svovl, Salt, Vitriol, Soda og andre Ting.

Af ovennævnte Stoffer har jeg ikke i Øjeblikket kunnet sende de allerede omtalte Prøver sammen med de øvrige tilsendte Ting, idet jeg først i Gaar er vendt hjem fra min Rejse, og det sidste Skib nu ligger sejlklart og venter paa Vind. Imidlertid har jeg ifjor efterprøvet de andre Ting og har ved en enkel Fremgangsmaade ladet dem tilberede og udvundet dem, men det overvældende Hastværk har ikke tilladt mig at prøve de sidstnævnte, da jeg var ude paa min Sommerrejse. Men ogsaa disse Ting har jeg tidligere paa dette Aar afprøvet tilstrækkeligt, men saakaldte Prøver er jeg ikke i Besiddelse af, de er gaaet tilgrunde. Nu sender jeg Eders Excellence en Halvtønde fyldt med de Prøver paa Naturgenstande, som jeg har erhvervet i Aar hjemme og ude; den er forseglet med mit Segl, de enkelte Arter er indsvøbt i Papir og ved Hjælp af Bogstaver er Fundstederne paaskrevet; jeg beder atter om, at Eders Excellence vil antage og modtage denne Forsendelse i Stedet for dette Aars Indberetning. Tid og Forhindringer har forment mig Adgang til yderligere Eftersøgninger i Aar. Til næste Aar, om Gud vil, agter jeg at sende flere og større Ting og tænker da at give Indberetninger om, hvad jeg har bedrevet ogsaa vedrørende disse nyttige nye Ting, som det vedføjede Papir angiver. Nu venter jeg til næste Aar i Henhold til Eders Excellences

Løfte et Svar paa hver enkelt Ting, hvilken Betegnelse, Natur, Benyttelse og Værdi de har, samt efter hvilken Fremgangsmaade de skal behandles.

Jeg ønsker fremdeles ikke mindre i Fremtiden end hidtil Eders Excellences faderlige og højst ærefulde Beskyttelse over mine Foretagender, mig selv og mine, ja over hele Fædrelandet. Maaske vil Gud gennem Eders Beskyttelse og Bistand ophjælpe og undsætte vore svækkede, ja næsten sammenbrudte Forhold. Thi alle Ting hos os forekommer mig nu at tone frem med saa lyse Udsigter, at de med den gode Gud og en god Øvrigheds Hjælp kan nærme sig Afslutningen af et Tidsrum med de alvorligste Ulykker. De fleste, ja sikkert alle indflydelsesrige Mænd i Fædrelandet er, saa vidt jeg ved, venligt stemt over for vore Forehavender, blandt dem især Hr. Thorlak Skulason, den meget nidkære og fortjenstfulde Biskop over Nordisland, en Mand der udmærker sig ved Fromhed og inderlig Hengivenhedsfølelse mod alle rettænkende og navnlig ved Kærlighed til Fædrelandet. Foruden for de andre Tegn paa Eders Gunst og ønskværdigste Elskværdighed imod mig siger jeg den største Tak for den meget elskværdige Omtale af mit Navn, som Eders Excellence anbragte i Eders Brev til Hr. Thorlak, hvilket han selv viste mig for tre Uger siden, medens jeg var hans Gæst.

I Aar har jeg i den lille Have, som jeg har anlagt i det Hus og kongelige Kloster Munkethura saaet tredive fremmede Plantearter, som dog er udbredte i Danmark, og tillige flere hjemlige Planter, hvoraf jeg sender Eders Excellence Prøver; blandt dem har jeg saaet Rajgræs eller Havgræs, og vore Buske af Birk samt Pilekviste har jeg forsøgsvis plantet, for at de kan vokse til Træer, og disse kommer alle ypperligt op, saa at jeg nu har godtgjort tilstrækkeligt, at de fleste Ting, der idetmindste tjener til Livets Ophold, om ikke til dets Behageligheder, kan trives her og spire frem, naar de dyrkes. I Aar lader vi nu hele Agre tilsaa med flere og større Frø af Eders Planter, hidbragt mig gennem Købmændene og imidlertid ogsaa flere af vore Urter, som er tilføjet og samlet.

Flere Ting husker jeg ikke i Øjeblikket, undtagen det, jeg mindst bør glemme: Maatte Eders Excellence leve vel, anbefalet til den treenige Gud sammen med Eders kære Hustru, yndige Børn og agtværdige Husstand, som hilses skyldigst fra mig og mine Forældre. Lev saare vel, Eders Excellence, det er min Bøn, idet jeg er og bliver, saa længe Aanden raader i disse Ledemod, Eders Excellences lydigste Tjener

Gisli Magnusson
egen Haand.

Nordisland, Kongsgaarden Munkethura, den 16. September 1647.

1538. *Til De la Thuillerie i Paris.*

25.9.1647.

Det undrede mig, at vore Udsendinge ikke hjembragte de lovede romerske Mønter fra deres Gesandtskab til Paris. Heller ikke modtog jeg Breve fra Naudé eller Lapeyrère, fra hvem jeg ogsaa ventede et Eksemplar af hans Brev om Grønland. Jeg anmoder Eders Excellence om, gennem den ringeste af Eders Tjenere, at lade undersøge, om der er nogen Anledning til, at Venskabet er glemt.

(W I 371).

1539. (Ep. 956). *Fra Laurits Ulfeldt paa Harridslevgaard.*

25.9.1647.

Dit Brev fik mig til at rødme, men voldte mig samtidig ikke ringe Glæde; thi det bevidner, at min tilsendte Gave har været dig velkommen, samt at jeg elskes højt af dig — samtidig med, at det retter en mild Bebrejdelse mod mig for Ugatsomhed. Hvis jeg var saaledes, som du i dit Sind har forestillet dig mig, vilde du høste den rigeste Frugt af din Elskværdighed: Men da der ikke fra min Side kan komme noget, som enten kan svare til din Forventning eller være din Velvilje værdigt, maa du nødvendigvis erkende, at Kærlighed ret ofte farer vild, eller at du er ødsel med din. Men da jeg ser, at du har sat dig for at stille dig saa aabenhjertigt til mig, vil jeg holde mig til den Venskabsregel, der siger, at man af og til har gjort Gengæld blot ved at vise god Vilje. Jeg lover altsaa helligt, at jeg ikke vil forsømme nogen Slags Pligt, hvormed jeg kan vise mit Sinds taknemmelige Iver.

Hvad angaar det andet Afsnit af dit Brev, saa er det saa langtfra, berømmeligste Mand, at jeg vil tilsløre min Efterladenhed: Snarere vil jeg nemlig gaa til aabenhjertig Bekendelse (med tilføjet Haab og Løfte om Forbedring) i Henseende til min Sløvhed med at efterforske Ringens Historie; herved stoler jeg paa let at ville opnaa Tilgivelse fra dig for min Fejl. Thi mig gik det som det plejer med de frygste Jægere: Naar de har fanget et Stykke Vildt, har de ingen Sans for de Skjulesteder, hvor det gemte sig, men skynder sig andetstedshen. Men for paa en Gang at ofre til Venskab og Oldtid paa sømmelig Vis, saa vil jeg samvittighedsfuldt efterforske hele Gangen i det skete, med største Troskab sende det til dig og ikke tillade, at der savnes noget, som angaar Opklaringen af den Sag. Imidlertid ytrer jeg min Glæde over, at Tilfældet har givet os saa herlig en Gave i Hænde. Et staar mig ganske klart: At den havde samme Størrelse og Omfang, da den blev udgravet af Leret, som da den blev overgivet til dig: En Guldtraad, som paa mærkværdig Maade var flettet uden Afbrydelse, dannede Ringens Legeme, som ikke uden Mystik var sammenføjet i de yderste Ender; men som du rigtigt har gættet, er der øvet Vold mod den yderste Ende gennem uforsigtig Behandling eller snarere (som jeg har faaet Vished for) ved overdreven Nysgerrighed fra deres

Side, som undersøgte den. Havde man forsøgt at gøre dette i min Nærværelse, vilde jeg have forhindret denne Overlast, medmindre der maaske havde været lagt Hindringer iveau af det Køn, som kan fravriste Apollo hans Lyre og Herkules hans Kølle. Men Sporene af utidig Nysgerrighed eller Kaadhed kan, saa længe Mindet bevares, tjene som Straf, for at det kan være klart for Eftertiden, at Oldtiden ikke tankeløst lader sig krænke. Imidlertid, min Worm, skal du med god Ret nyde den Gave, indtil jeg sender større Prydelser til dit Museum og Beviser for min oprigtige Hengivenhed.

Lev vel, berømmeligste Mand, med hele din Familie, og vær fremdeles en Ven af ham, som er din mest hengivne

L.W.

Jeg sender Hilsen til de berømmelige Mænd, mine meget nære Venner, den ærværdige Hr. Dr. [Laurits] Scavenius og den kløgtige Mand Hr. [Frederik] Günther. Det undrer mig, at jeg ikke faar en Hilsen igen. Maaske har de sat sig for at bryde den gamle Forbindelse? Det vilde jeg sent tro! Nuvel da, lad dem efter Fædres rosværdige Skik melde mig deres gengældte Venskab. Imidlertid kan de dyrke min Ven. Lev vel.

Skrevet paa Harridslevgaard, den 25. September 1647.

1540. (Ep. 889). *Fra Isaac Lapeyrère i Paris.*

26.9.1647.

(6.10. ny Stil).

Min kæreste, elskværdigste Worm! Du maa stole aldeles trygt paa, at det var uventet og imod min Vilje, at du intet Brev modtog fra mig, da Eders høje Hofmester [Corfitz Ulfeldt], min højtskattede Beskytter, ankom til Eder. Thi paa den Tid, da Eders ædle Statholder forberedte sin Rejse fra os til Eder, var der paa en eller anden Maade kommet en Kurre paa Traaden mellem Hr. de la Thuillierie og mig; og omkring ved samme Tid, ja paa selve den Rejse, paa hvilken jeg sammen med ham havde begivet mig afsted til Hollænderne, rev jeg mig løs fra ham, hvilket paa Gascogners Vis skete saa hurtigt og uventet, at jeg maatte skyde alle andre Tanker tilside og rette al min Opmærksomhed og Flid mod dette ene. Jeg har altsaa trukket mig tilbage fra ham og er begyndt at genoptage min gamle Omgang med mit kære Paris og mine Venner, blandt hvem, min kære Worm, du ogsaa hyppigt og med Hæder bliver omtalt. Ejheller er der Grund for dig til at tvivle om vor Naudé's Ærbødighed for dig, thi han er optaget af Omsorgen for at kunne tilkendegive dig, hvorledes han erindrer dig, og det ikke blot med sine Ord, men gennem et haandgribeligt Vidnesbyrd fra den høje Hr. Kardinal

[Mazarin]. Men en saadan Stormand er der nu imidlertid ingen Mulighed for — ja slet ikke for at tale til, men heller ikke for at besøge, optaget som han er af de mange og store Forretninger, som du ser. Og læg saa hertil, hvad du ikke er uvidende om, at Bøger er tavse mellem Vaaben. Snart vil, haaber vi, en liden Fredsfakkelluse, og den vil som fra Fjendevold hjemføre Omtalen af videnskabelige Spørgsmaal og af dig over for den høje Kardinal.

I min Besiddelse er din Licetus' Bog om Ringe, som jeg har besluttet at sende dig sammen med min Beretning om Grønland, som jeg har udgivet paa vort Sprog, og hvori du ofte er rost, skønt ikke saa højt, som du fortjener det. Iøvrigt siger jeg dig saa mange Tak for de mig tilsendte ypperlige Aandsprodukter af de lærde og højt dannede Mænd, vor Bang og din Slægting [Thomas] Bartholin, hvem jeg ogsaa i høj Grad kunde tænke mig at optage blandt mine Venner. Jeg vil gerne have, at han skal vide, at jeg ogsaa paa den Maade er til hans Tjeneste.

Hvis du vil skrive noget til mig igen (og jeg vil gerne rette en særskilt Bøn til dig: At du vil gøre det hyppigt!), saa beder jeg dig skrive gennem Hr. [Peder] Reedtz, som er Resident fra Eder hos os. Han er min nære Ven, og jeg har intet af skaffe med Hr. de la Thuillerie, thi det er kommet til et Brud mellem os, og jeg hverken kan eller vil lade det blive bilagt. Din Licetus vil jeg overlade til Hr. Reedtz's Omsorg, samt min grønlandske Beretning, for at han med den Velvilje, han nærer over for mig, kan besørge de Bøger bragt til dig saa sikkert og saa hurtigt som muligt.

Vor Ven, Hr. Gassendi, en fortræffelig Mand, som sætter dig meget højt og hvis Navnkundighed jeg tror er naaet til dig, har fattet den Tanke og det Ønske at beskrive Eders berømmelige Tyge Brahes Levned. Jeg har ladet ham faa den Elegi, som jeg ved din Elskværdighed havde afskrevet i København, og jeg har ovenikøbet paataget mig at ville skrive til dig, for at du kunde sende os de øvrige Vers, som du har af samme Forfatter og tillige alle Optegnelser, som du kan samle sammen fra nær og fjern, baade om Udtalelser og om Handlinger af den store Mand. Dette vil tjene Eders Fædreland til Hæder, og jeg ved bestemt, at du elsker det meget højt. Læg saa hertil, at denne prisværdige Mand vil nævne dig med Hæder og Lovprisning i dette sit udmærkede Værk. Jeg beder dig holde mig fast paa mit Løfte og lade mig faa mit Ønske opfyldt i denne Sag. Dette haaber jeg fra dig, min Worm.

Lev vel og vær altid min Ven, som du plejer.

Paris, den 6. Oktober Aar 1647, gregoriansk Stil.

1541. (Ep. 957). *Til Laurits Ulfeldt paa Harridslevgaard.* 1.10.1647.

Da jeg saa dit andet Brev, kan jeg ikke sige, med hvor stor Fryd jeg jublede, fordi jeg deraf forstod, dels at det befriede mig for en Beskyldning for Pligtforsømmelse, dels at mit Brev var rigtigt besørget. Thi for ikke saa længe siden var der en af Eders Tjenerskab, som gav mig en Seddel skrevet med Eders Excellences Haand, og jeg saa deraf, at der var Tvivl ikke blot om mit Svar, men ogsaa om den rigtige Besørgelse af Eders forrige Brev; dette har holdt mig i Ængstelse lige til denne Dag. Men jeg glæder mig over, at alt er i sin Orden, og jeg lykønsker mig til en saa stor Beskytter, som Videnskaben og et oprigtigt Sindelags Ærlighed har skaffet mig. Iøvrigt er der ingen Grund for Eders Excellence til at tro, at min Mening i nogen Grad bygger paa Følelse, da jeg ikke er af den Slags Folk, som plejer at lefle for nogen med Smiger og snakke dem efter Munden; men det har altid været mig magtpaaliggende at værdsætte Dyden med ren og ligefrem Ærlighed, at beundre Lærdom og hilse Elskværdighed og Velvilje med Kyshaand. Da jeg hos min Ulfeldt har fundet disse Egenskaber i et Omfang, som jeg hellere vil prise over for andre end over for dig selv, saa ser jeg gerne, at det, jeg udtalte i mit Brev, betragtes som en Venskabspligt. Men det være saa langt fra, at nogen Mistanke for Sløvhed eller Forsømmelighed har fæstet Bo i min Sjæl ved Udfærdigelsen af Beretningen om vor herlige Ring; thi mange Ting, som kan tjene til Støtte for denne Sag, mente jeg burde forbeholdes en fortrolig Samtale, og mange Ting, hvorved den Beretning ogsaa tilslut kunde fuldstændiggøres og afsluttes, opsættes til min Nærværelse. Jeg anmoder dig altsaa venskabeligt om ikke at tage mig ilde op, at jeg havde tilsløret min egen Uvidenhed.

Den Vold, som er øvet mod vor Ring, hvadenten den skal tilskrives det andet Køns Nysgerrighed eller andres uheldige Behandling, den tilgives let, naar den synes fremgaaet af et videbegærligt Sind. Men for mig har det været saa lykkelig og saa frugtbringende en Gave, at den snart efter foraar-sagede en anden, udført i Indien af samme Metal, omsluttende en særlig kunstfærdig Chrysolith og adskillige Hyacinthstene; hvorom mere, naar det undes mig at nyde Eders Nærværelse.

Da jeg imidlertid nu hviler trygt i saa stor en Velvilje og er sikker paa min Velynder, tilbyder jeg min Lydighed og mine meget beredvillige Tjenester samt anbefaler nidkært min Ulfeldts Bestræbelser og hans hele Hus i Guds Varetægt.

København, den 1. Oktober 1647.

Det skyldes det travle Sendebuds Hastværk, at jeg hverken har kunnet trække Scavenius eller Günther i Ørene og fremføre dine Ærinder; ellers betvivler

jeg ikke, at de vilde have gjort, hvad der er deres Pligt. Det skal nu snart ske ved min Mellemkomst.

(W I 371).

1542. (Ep. 300). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.* 2.10.1647.

Jeg beder dig tilgive mig, at jeg saa længe har beholdt det historiske Skrift af Dr. Rasmus Lætus om Christian IV's Fødsel og Daab hos mig, hvilket jeg nu med skyldige Taksigelser tilbagesender. Thi al den Tid, det har været mig muligt at stjæle fra alvorligere Beskæftigelser, den har jeg anvendt paa Gennemlæsning af den Bog. Jeg anser den visselig for højst værdig til at se Lyset ved dig: Dog med Udeladelse af Fortalerne og nogle Vidtløftigheder, som alle synes Sagen uvedkommende. Men jeg kan ikke noksom undre mig over, med hvilken Dristighed [Claus] Lyskander, der ønskede at anses for saa betydelig en Historiker, har vovet at tilvende sig Resultatet af andres Anstrengelser! Jeg har under Læsningen grebet ham i tydelige Tegn paa misbrugt Oprigtighed og stjaalne, svigefulde Tilsnigelser, idet han har villet stikke Læserne Blaar i Øjnene ved at udviske og ændre utallige Ord, som til Overflod vidnede om, at dette var en anden Forfatters Værk, og har villet paaføre dem den sikre Overbevisning, at det alene skulde tilskrives ham og ikke Forfatteren, Dr. Lætus. For ikke at tale om, at han har strøget hele Sider, som indeholdt Ting, der var fremmede for og langt fjernede fra hans Tid. O, hvilken Frækhed af Manden! Men nok om ham.

Nu staar der kun tilbage, at jeg skal forhandle med dig om min Have, der forlanger flere Frø fra dit Paradis, hvis der blot er flere at faa. Navnlig ønsker jeg nogle Stiklinger af Guldregn og Syren, som egner sig til Udplantning — men pak dem godt ind i Jord, naar du sender dem! Samtidig beder jeg dig minde Dr. Thomas Bartholin om hans nyligt udgivne lille Arbejde om Armringe, som han lovede at sende.

Lev vel, Sorø, den 2. Oktober 1647.

1543. (Ep. 944). *Til Henrik Køster den Yngre i Nykøbing F.* 3.10.1647.

Fra Biskoppen i Lund har jeg endnu intet faaet, som er bestemt for Eder; hvis jeg modtager noget, skal jeg omgaaende sørge for, at det bringes til Eder. Baade dig og Dr. Næfius vilde jeg meget gerne glæde med Tilsendelsen af Skaldyr, Flodkrebs og andre Ting, hvis der nu fandtes Forraad deraf hos os; de fanges kun ved Foraarstid, saa skal jeg, om Gud vil, samle nogle og sende dig dem. Thi i mit Museum opbevarer jeg kun et Eksemplar af hver.

Du vil gøre mig en stor Glæde, hvis du sender mig en Sten gjort af Glas; iøvrigt er det ikke usædvanligt at lave Forfalskninger, især af mere kostbare Stene, ved Hjælp af Glas, som man tilfører et bestemt Farvestof. Medens jeg opholdt mig i Venezia, var der en Mand, som rent erhvervsmæssigt ikke bestilte andet; han forstod paa det fortræffeligste at kappes med Naturen og solgte dem til billig Pris. Fremgangsmaaden vil du finde hos Anselm Boetius [de Boodt]. Den lysende Sten er den selvsamme, som [Petrus] Poterius beskriver, og den har fuldstændig de samme Egenskaber. Jeg har baade en raa og en forarbejdet; denne er nu svækket og tiltrækker ikke længere Lyset. Thi mere end to Aar beholder den ikke sine Kræfter. Hvis du sender *cochleæ asthmaticæ* vil du gøre mig en stor Glæde.

Hvad skal jeg sige om [Jan Baptist] van Helmont, der af Henrick van Heer kaldes en Empiriker fra Brüssel? Jeg har læst hans udgivne Smaaskrifter, men finder ikke andet end Ord, et Paracelsisk Vanvid til Omstyrtelse af Lægekunstens Grundregler, som er bekræftet gennem lang Erfaring — samt Bagvaskelse. Da han ønsker at tage sig overordentlig from ud, tilslører han de Midler, han har benyttet til Helbredelse, eller indhyller dem i den Grad i Gaader, at han ikke kan være til nogen Nytte for den, som vil tilegne sig dem. Jeg undrer mig derfor over, hvorledes hans Forsøg kan roses, naar han ikke videregiver noget af dem saaledes, at andre kan anstille samme Forsøg. Om du vil, kan du se Virkningen af hans Forsøg hos Henrick van Heer i hans medicinske Iagttagelser [Observationes Medicæ, Leipzig 1645, 12°]. Medmindre det sidste bliver klarere end det første, ved jeg ikke, til hvilken Nytte de kan tjene for Lægerne. Skal jeg raade dig, saa hold fast ved saa mange Aars Slægtled af Lægekunstens Ypperste, og du vil ikke angre din Flid.

København, den 3. Oktober 1647.

De til Moltichen sendte Ting er rigtigt besørget.

(W I 372).

1544. *Til De la Thuillierie i Paris.*

ca. 13.10.1647.

Mit Sind er fyldt af Taknemmelighed over Eders Virksomhed som Fredsstifter i Nederlandene. I mit Museum findes Mønter af de største Kejsere; de ønsker at blive forøget.

(W I 372).

1545. (Ep. 890, Dän. Bibl. IX, p. 272). *Til Isaac Lapeyrère i Paris.* 13.10.1647.

Hvor stor Fryd dit Brev har voldt mig, kan jeg slet ikke sige; thi det befriede mit Sind for forskellige Mistanker, som indtil nu har vakt ikke ringe Bekymring hos mig. Du ved, hvad den store Thuillerie har lovet med Hensyn til at tilbagesende Licetus, om et Supplement til Mønterne og om at stille en Æske til Raadighed for dem. Men da jeg ikke hos vore Folk har fundet noget af dette, kunde jeg ikke andet end faa en Mistanke om, at mine Sager besørgeres slet af dem. Men eftersom jeg nu gennem dig har bragt i Erfaring, hvad der er Sagens Kerne, slaar jeg mig tiltaals.

Det glæder mig iøvrigt, at den berømmelige Gassendi (hvem du skyldigst maa hilse fra mig) har paataget sig den Opgave at ville fremstille vor Tyges Fortjenester i sin smukke Stil. Jeg har læst, hvad han har skrevet imod [Robert] Fludd og Aristotelikerne [Exercitationes paradoxicae adversus Aristotelem, Grenoble 1624]; sindrigt er det visselig, skarpsindigt og straalende af den største Lærdom; men jeg er ked af, at jeg af de syv lovede Bøger imod Aristotelikerne kun har kunnet faa den ene; hvis de øvrige var tilsalg hos os, vilde jeg købe dem for enhver Pris. Hvor vilde jeg ønske, jeg kunde yde mit Bidrag til hans Bestræbelser for Tyges Sag, men jeg har næppe noget paa rede Haand, som er Erindring værd. Jeg sender de Epigrammer, du har set hos mig; blandt dem er der nogle, om hvilke jeg er i Tvivl: Hidrører de mon fra Tyge selv? I maa selv gøre Eders Udvalg. De øvrige, som du har set i mine Papirer, er forlængst trykt i hans Værker. Det drejer sig om tre til Copernicus' Pris, et om hans Parallaxe-Opstilling; en Tale til Ptolemæus Alexandrinus' Portræt m.v., som han skrev til Astronomiens Pris, er udgivet sammen med andre Skrifter af hans Elev Cort Aslaksen [Tychonis Brahei de disciplinis mathematicis oratio, Hafniæ 1610]. Dersom Hr. Longomontanus, som døde den 8. i denne Maaned, var ilive, betvivler jeg ikke, at vi kunde faa noget om Tyge, hvem han gennem mange Aar stod meget nær. Efterfølgeren paa hans Lærestol, Hr. From, med hvem jeg har drøftet Tyge, siger, at han har hans endnu uudgivne Manuskripter til Værket imod Skotten Craig [Responsio apologetica ad epistolam Scoti cujusdam 1591. Afskr. i Ny kgl.S.Fol.,93B, tr.i Rasmus Bartholin: De cometis, 1665], og ligeledes nogle private Breve om hans Rejse og Afrejse fra Danmark; men saa rask kunde han ikke skrabe dem sammen. Hvis Sagen taaler nogen Opsettelse (hvorum du maa give mig Underretning i dit næste Brev), saa har han besluttet selv at skrive til Gassendi, at anholde om hans Venskab og samtidig sende ham, hvad han har. I Mellemtiden skal jeg ikke ophøre med at holde Manden til Ilden, saa han staar ved sit Løfte og indfrier min Borgen

over for Eder. Paa mit Papir findes Navne paa 32, der som Studenter har været hans Elever og efter hinanden har levet med ham paa Uranienborg, hvor de har dyrket astronomiske Studier; nogle har senere opnaaet Lærestole ved Universitetet, andre er blevet Bisper og Præster; men da der er et Hul i denne Fortegnelse, har jeg ikke fundet det værdt at sende den.

*Om hans Overtro fortæller Almuen her meget, blandt andet saaledes: Dersom han mødte en gammel Kone eller Kælling lige efter at være gaaet hjemmefra, ansaa han det for et daarligt Varsel og vendte om. Ikke mindre uheldigt fandt han det, hvis han havde mødt en Hare paa Vejen. I sin Husstand paa Uranienborg holdt han en Nar ved Navn Jep, som sad ved hans Fødder og fik Mad af hans Haand, hver Gang han satte sig tilbords for at spise, Frokost eller Middag. Han pludrede uafbrudt forskelligt Vrøvl og Galskab, hvoriblandt ogsaa ofte noget med Mening i. Derfor lagde Tyge selv ogsaa nøje Mærke til, hvad der kom fra ham.

Engang da Tyge var bortrejst, og hans Elever ikke havde ventet ham hjem før om nogle Dage, slog de sig temmelig løs. Narren var tilstede, og pludselig begyndte han midt i al sin anden Snak at raabe: Herren er der! Da de saa ofte havde bemærket, at saadanne Udtalelser fra ham var af nogen Betydning, sendte de en afsted, som skulde stige op i Taarnet for at spejde; han kom tilbage og meldte, at han havde set Tyge, som allerede nu var kommet iland paa Øen i en Baad; forskrækkede herover kastede de sig hver især i en Fart over deres Opgaver. Dette har jeg faaet fortalt af salig Hr. Longomontanus, som var med til det. Hvis en paa Øen var faldet i Sygdom, og Jep blev spurgt, om han vilde genvinde sin Sundhed eller dø, var hans Forudsigelse rigtig. Longomontanus plejede at fortælle mange af den Slags Ting, som ikke fortjener at blive opregnet.

Dette i al Hast for i nogen Grad at tilfredsstille din Nysgerrighed.*

Men hvis jeg hos mine Venner faar fat paa noget af nogen Betydning, skal jeg ved given Lejlighed sende det. Anbefal mig imidlertid til Hr. Gassendi og formeld ham min redbonne Tjeneste.

Du har utvivlsomt forlængst set den Lovprisning, som [Jacob Philip] Tomasinus har udgivet om Tyge [Illustrium Virorum Elogia cum iconibus, Padua 1630, 1644,4°]. Lev vel.

Den 13. Oktober 1647.

(W II 2).

1546. *Fra Johan Christoph Creuzauer i Aarhus.*

21.10.1647.

Biskop Jacob Madsen Aarhus har klaget over Natteangst, Hovedsvimmel, Trykken i Hypochondrierne og Følelseløshed i højre Haand og Fod. Jeg har uden Virkning givet ham rensende Midler og Midler mod Skørbug. Der er ingen væsentlig Bedring i de omtalte Lidelser.

(Kv. 16).

1547. (Ep. 936). *Fra Helvig Dietrich i Hamborg.*

13.11.1647.

Da jeg fornylig var iblandt Eder og tilmed paa Grund af den ret haarde Rejses Tilskikkelser var bundet til Sengen og berøvet din Nærværelse og Samtale, saa var der intet for mig at mærke i Retning af Trofasthed bortset fra den Modvilje, som trofast fulgte i Hælene paa min Dyd og Uskyld. Den har været mig som en nidkær Stifmoder, med hvem jeg nu har delt mine Besværligheder, af hvilke jeg er næsten overvældet som et Brød under Bagningen; medens den sveder, kan jeg bortviske ufortjent Fugtighed og begynde at tørre mit ret saa uskyldige Hovedhaar og som en hævet og to Gange bagt Dejg lade mig indstikke i denne Trængslernes Bageovn, som ingen andre end misundelige Bygmestre har opført til min Ulykke — det er i hvert Fald deres Opfattelse. Disse Avinds sidste Anstrengelser tager jeg mig imidlertid ikke længere nær; nu har jeg vænnet mig dertil i tryk Bevidsthed om snart at kunne rejse mig som Sejrherre, hvor ofte og hvor længe jeg saa end skal betræde Kamppladsen mod denne Fjende. Og da jeg ved denne næsten uafbrudte Øvelse er blevet vænnet til at finde mig i Misundelse og Løgne, ja i offentlige Løgne, paa samme Maade som Sjæle plejer at blive tilvænnet ved Øjnenes stadige og daglige Vane, saa drager jeg deraf kun den Lære, at saadanne Vaaben ikke skader mig, og at den Øjensygd, som har vist sig hos mine Misundere, ikke faar mine Øjne til at rinde. Derfor tror jeg saa meget lettere paa Hippokrates: Skønt noget kan gøre ondt paa dem, som er uvante dermed, er det dog mindre besværligt, naar det er blevet en Vane. Ja med desto større Fortrøstning vil jeg udbryde med Taleren Ad Herennium [IV, 26,36]: »Oh, Misundelse, du Dydens Ledsager, der ofte forfølger de gode, ja endog anfalder dem!« Men det er ikke langt fra, at jeg gaar til en Sextus Roscius eller til mig selv og med ham eller med mig selv hører mig eller ham klage: »Hvorover har dog Kongen været saa ophidset« — skønt hvilken Brand kan vel ikke Misundelsens Flamme antænde? — »siden han har kunnet bære over sit Hjerter at overvinde sin egen Natur« — nemlig Godhed og Dyd, som bør være alle Stormænd medfødt og ikke opsøgt eller erhvervet andetsteds fra — »til fra sit Hjerter at uddrive den Naade og Kær-

lighed, som er dybt indplantet deri, kort sagt til at glemme, at han er en meget mild Fader?» [Cicero: Pro Sexto Roscio Amerino 19,53]. Men hvorfor skal jeg spørge eller undres, da jeg ved, at Retskaffenheden, som Følge af Menneskenaturens Brøst ligger under for Avind? Og i denne Vanskelighed holder jeg mig samtidig oppe ved det stærke Haab om, at mit meget hæderlige Navn dog nok ved dig og ved Vidnesbyrd fra dine Lige, naar det drejer sig om alle de Mennesker, som har en Smule Fornuft i Behold, aldrig skal faa saa slet en Klang, som Rygtet rigtignok har meldt os og gjort Hoben ophidset over.

I denne Anledning har jeg nu ønsket at henvende mig til dig, du fortræffeligste Mand og bedste Beskytter, for gennem dig at faa bragt indlagte Brev til den høje Kansler. Udfør igen, min Ven, hvad der sømmer sig for en god Mand, og taal ikke, at jeg lider uretfærdigt. Gud selv har set dette og tilbagegivet mig Kurfyrsten af Brandenburg, hvem jeg har tilsagt min fornyede Troskab paa denne Rejse til Spa. Om jeg ikke tager fejl, vil mine Misundere herved blive lettede; de har jo frygtet, at en eller anden Sten skulde falde ned fra Himlen. Nu kan de have det saa godt og overlade mig min Lykke, som jeg skal sørge for efter Evne. Der staar intet andet tilbage, end at jeg i Naade afskediges af Eders Konge, som over al Maade og Rimelighed er vred paa mig; du og Hr. Kansleren, som jeg altid mener vil være min Beskytter med dig som Fortaler, vil let opnaa denne ene Ting.

Hav det godt, tal for dette mit Tarv og lev vel.

Hamborg, den 13. November 1647.

1548. *Til Johann Christoph Creuzauer i Aarhus.*

16.11.1647.

Tak for Brev af 21. Oktober angaaende min Svoger Jacob Madsens Tilstand. Dine Lægeraad stemmer med Methoden og vilde sikkert gavne, hvis han fulgte dem.
(Forskellige Anvisninger til videre Behandling).

(W II 3).

1549. (Da. Saml. Rk. I Bd. 3, 1867–68 pag. 256–57).

Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø

23.11.1647.

(*Skrevet paa Dansk*).

Ved mit Besøg i København talte jeg med Peder Hansen, Renteskriver, som sagde, at der ikke var Penge til Udbetaling af mit historiske Stipendium; senere erfarede jeg, at dette ikke var tilfældet, men havde ikke Tid at blive længere, hvorfor jeg beder dig som min gode Ven anholde Steen Beck om 3—400 Rdl. af min Restance paa 900. Hvis der ikke er Penge nu, om jeg da maa faa, saa snart der er nogle. Har I talt med Dr. Thomas [Bartholin] om hans Penge? Og hvad svarede han?

Undskyld, at jeg skriver i Modersmaalet.

(Kv. 98).

1550. (Ep. 301). *Fra Samme.*

8.12.1647.

Jeg takker dig af al Evne for den nylig ydede Bistand med at indkræve min Lønning til mig, skønt det har været aldeles omsonst og forgæves. Hvis jeg i Forvejen havde været klar over, at Hofmesteren kan give Rentemestrene Ordre til Udbetaling fra Kongens Kasse, saa vilde jeg hverken have voldt dem eller dig noget Besvær i denne Sag. Thi hos denne højtstaaende Mand nyder jeg selv en saa stor Gunst, at jeg slet ikke vilde vove at mistvivle om Opnaelsen af en Sum Penge.

Dine Mønter har jeg endnu ikke alle gennemgaaet, dels paa Grund af forskellige stærkt tyngende Beskæftigelser, dels især som Følge af adskillige Arbejder og Bekymringer, som det byrdefulde, mig nylig overdragne, Hverv som Dekan medfører — hvilket du tilstrækkeligt vil indse af vedlagte Program. Saa vidt det forundes mig at forske i min Fritid, vil jeg imidlertid tyde de Indskrifter, som kan læses, og omhyggeligt granske, fra hvilken Nationalitet og hvilket Folkeslag de hidrører. Til dette Formaal venter jeg fra den højædle Hr. Jørgen Seefeldts righoldige Bibliothek Hubert Goltzius' Kejsere [Hub. Goltzius: *Icones Imperatorum Romanorum ex priscis Numismatibus ad vivum delineatæ*, Antwerpen 1557, Fol. — Samme: *Cæsares*, Brügge 1573, Fol.] og Værker af andre, som har skrevet om gamle Mønter; naar jeg har modtaget dem, skal jeg omgaaende give mig i Kast med Arbejdet og forhaabentlig snart faa det besørget.

Min Svoger Magister Svaning har for anden Gang sendt mig sine danske Tidstavler, og jeg har besluttet at beholde dem hos mig, indtil du har underrettet mig om, hvad jeg tør haabe om deres Udgivelse. Hvis Moltichen ikke i Tide indfrier sit Løfte, har Forfatteren sikkert bestemt dette Arbejde for Nederlandene, for at det der kan trykkes paa hans egen Bekostning.

Lev lykkeligt og vel, elskede Svoger, og bevar mig fortsat i dit hidtidige Venskab.

Sorø, den 8. December 1647.

1551. (Ep. 302). *Til Samme.*

21.12.1647.

Der er ingen Grund til, at du skal takke for den ydede beskedne Tjeneste; jeg havde jo ikke kunnet forhindre, at du fik dit Ønske opfyldt; dog glæder det mig, at du besidder saa stor Indflydelse hos Hofmesteren, at du ikke behøver andres Mellemkomst.

Jeg ønsker dig tillykke med det tildelte Embede [som Dekan] og haaber inderligt, at denne Hæder oftere maa vende tilbage til dig, til Akademiets Gavn og din egen Fordel; dog vilde jeg ønske, at det ikke stod ivejen for de

Tjenester, du tilbyder dine Venner; naar det er muligt at røve lidt Fritid fra de alvorligere Beskæftigelser, kan den vel anvendes paa et saa herligt Studium.

Moltichen vilde nødigt have, om nævnte Tidstavle blev ham frataget, da han hver Dag venter paa Typer fra Lüneburg; saa snart han har modtaget dem, skal du faa det at vide.

København, paa Vintersolhvervsdag 1648 (sic!)

(W II 3).

1552. (Ep. 959). *Fra Absalon Christoffersen (Beyer) i København 20.1.1648.*

Der er forløbet et ret langt Tidsrum, siden du paalagde mig at beskrive en vis Fugl, som var fanget i en Dam tæt ved Frederiksborg; den var i hvert Fald sjældnen paa disse Kyster og efter min Mening ikke tidligere set af nogen her; den blev dengang sendt til dig. Men da jeg hidtil har været forhindret paa forskellig Vis, gaar jeg nu endelig igang med Opfyldelsen af dette Hverv. Hvad angaar Arten, saa er det rigtignok en bestemt Slags Dykker, hvad selve dens Natur noksom viser, idet den ved Neddækning kan holde Vejret i længere Tid end de øvrige Fugle af denne Art og foretager dybere Dykninger end nogen anden. Som Bevis herfor tjener, at de Jægere, som efterstræber den med Bøsser, som oftest ser deres Møje spildt. Thi den dykker ned i saadan en Fart, at den kan naa først at se den ydre Krudtflamme, men undgaar selve Kuglen. I Størrelse er den som de tamme Ænder; den har et krummet Næb, som ender i en Spids. Hovedets Farve er graa, og ligeledes den øverste Del af Halsen; men den nederste er ganske mælkefarvet, bortset fra at den paa begge Sider prydes af nogle smudsiggraa Striber. Fremdeles er Brystet, saavel som hele den nedre Del af Kroppen, hvidt, undtagen Fødderne; disse er sorte, og den har dem vredet hen imod Rumpen paa en saadan Maade, at de er lidet egnede til at gaa paa. Om disse har jeg som halv voksen hørt en Bonde fortælle en sjov Historie, som i sin Tid blev troet af den overtroiske Almue: Dengang Alverdens Skaber dannede denne Fugl sammen med de andre, glemte han at sætte Ben paa den, og da han saa sin Fejltagelse, satte han dem paa (tænk hvor pudsig!) med et Kast efter Fuglen under dens Flugt, og saaledes er denne Anbringelsesmaade viderebragt fra Artens første Forældre til deres Afkom og har holdt sig hos hele Arten. Fremdeles er Ryggen hos Hannerne noget skiftende i Farve, dog som oftest mørk eller smudsiggraa (denne Farve findes bestandig hos Hunnerne). Ogsaa dens Vinger er smudsiggraa, men hos nogle Hanner med gule Stænk, som om de var malet og afmærket med smaa Stjerner. Latinerne kalder den *columbus*, men Nordmænd og Islændinge »Loom« paa deres Modersmaal. Der har maattet anstilles nøjere Undersøgelser om dette Ords egentlige Betydning og Mening, hvormed det nøjere udtrykker og belyser nævnte Fugls Egenskab og Natur. Men under Granskningen af Nordmændenes gamle Sprog finder

jeg, at det under den næsten aarligt forøgede Samhandel med Udlændinge gradvis er blevet saa angrebet og ødelagt af en Slags Forfald eller Smitte, at det er sjældent at finde Ord, som ikke er ramt af denne Sot, der daglig breder sig videre. Men Islændingene, som ved saa langt fjernereliggende Himmelstrøg er mere adskilt fra denne Samhandelssmitte, de har saa meget desto mindre mærket denne Pest, som dels rammer alle Sprog, dels — og navnlig — den uskyldige og nøjsomme Livsførelse. Deraf kommer det ogsaa, at dette Folkeslag med Rette frem for noget andet kan rose sig, det være sig af deres Sprogs Ælde og Renhed eller af deres Interesse og Kyndighed i Oldtiden. Gennem Forespørgsel hos islandske Tolke har jeg derfor lært to Betydninger af Ordet »Loom«, og de er allerede i Norge forsvundet og begravet i Glemsel gennem mange Aar. Thi de siger, at der ved dette Ord betegnes baade en ængstelig Omsorg for en Ting og tillige den største Snedighed. At begge disse Ting har skabt denne Fugl dens Navn, vil jeg bestemt gerne tro, og det saa meget desto lettere, som den giver os flere og større Beviser paa begge Dele: Paa det ene, idet den i Mangel af at kunne benytte Fødderne til at gaa paa bygger sin Rede saa tæt ved Vandet, at den derfra meget let kan rulle sig og lade sig falde ned i det nærliggende Vand, og naar den atter søger tilbage til sin Rede, kan den lette Legemets Vægt ved at hugge sit Næb, som er krumt, ned i Jorden og saaledes i nogen Maade afhjælpe Manglerne ved sine Fødder. Ogsaa paa det andet foreligger der Vidnesbyrd, som ikke er at foragte: Thi hvor ængstelig og bekymret den er for sin Rede og sine Unger, derpaa tjener som Eksempel, at saa ofte den faar en Forudnelse om større Regnskyl, ligesaa ofte frygter den for, at Dammen skal svulme op ved den pludselige Tilstrømning af Bække og derved oversvømme dens Rede og kvæle dens nøgne Unger, hvorfor den stedse giver Udtryk for denne Angst med klagende Stemme og Skrig. Naar den derimod mærker klart og mildt Vejr i Anmarch, lykønsker den sig selv og sine Unger ligesom med Glædeskrig. Og efter den forskellige Stemmelyd hos vor *columbus* forudsiger vore Bønder Himmelens og Luftens forskellige Forandringer. Thi naar den forudsiger kommende Regnskyl med sit klagende »hui, hui, hui«, siger de sædvanligvis: »Dæ verte Wåte raff, dj Loomi qvia saa«. Naar den omvendt med sit »Karloa« er Budbringer om smukt Vejr, siger Bønderne: »Wj fær braatt Turre (eller Torre), dj Loomin roopa Turkeraff«. Thi saaledes efterligner Fiskerne dens Stemme, fordi den med dette Ord lover Tørvejr, den Art Vejr, som kommer tilpas til at hænge *passer marinus* og Stykker af den ud i Solen til Tørring, hvilket blandt Nordmænd ogsaa lyder som »Turckeroff«. Fremdeles lægger den hvert Aar tre eller fire Æg; i Størrelse er de næsten ligesom Gaaseæg og nærmest af lysegrøn Farve, men oversaaet og farvet af nogle Pletter. De tre lægger den rigtignok paa en Gang, men det fjerde lægger

den aldrig til, medmindre et bliver den frataget. Som Aarsag til dette Antal paa tre (skønt den kun udruger to Unger) anfører man dette, at den hvert Aar maa efterlade et Æg i sin Rede som en Slags Afgift eller Tiende, til hvem ved jeg ikke: At dette er noget, den har tilfælles med flere andre Fugle, er en udbredt Opfattelse hos Almuen. Og at denne Fugl hører til den Slags, som efter Aarstidernes Vekslen drager til varmere Egne og derfra vender tilbage til os, derpaa kan tjene som Bevis dens Ankomst til os, der først finder Sted langt hen paa Foraaret. En Overtro, som er dybt rodfæstet i enfoldige Sjæle, støtter denne Opfattelse: I den jævne Almue tror man nemlig, at hvis nogens Øren rammes første Gang af dens varslende Hjemkomstskrig paa fastende Hjerte, saa skal han inden Aaret er løbet til Ende berøves en af sine nærmeste eller sine Slægtninge. Denne Tro har ligeledes holdt sig længe for Gøgens Vedkommende. Yderligere maa vi fremstille Maaden, hvorpaa den fanges hos Nordmænd og Islændinge. Hos Nordmændene kan den rigtignok ret trygt tage Ophold, eftersom de foragter dens Kød og desuden (det drejer sig om den uvidende Almue) tror at det er usømmeligt at krænke en Fugl, som i sin Tid ansaas for hellig; fornuftigere Folk med bedre Omdømme efterstræber den dog enten med Bøsser (dog har jeg gjort opmærksom paa, at dette sjældent sker med Held) eller fanger dem, naar de kommer til at hænge fast i Fiskegarnene, altsaa snarere tilfældigt end tilsigtet. Men Islændingene overlister dem paa to sindrige Maader foruden den nysnævnte. Thi enten slaar de to Pæle i Jorden ved selve Indgangen til Reden og anbringer i Mellemrummet en Snare paa en saadan Maade, at Fuglen faar Halsen i Snaren, naar den vil søge til sin Rede og bliver Jægerens sikre Bytte; eller ogsaa lægger de en Fiskesnøre tværs over Dammen paa dens smalleste Sted; to Jægere holder i dens Ender fra hver sin Side af Dammen, og idet de lader den stryge let hen over Vandoverfladen, forfølger de gradvis den foran svømmende Fugl, som for at undgaa Efterstræbelserne søger dybt ned med hyppige Dykninger, men ved disse hæmmes endnu mere og bliver viklet ind i den. Thi idet den skjuler sig under Vandet, fører Fiskerne en Løkke fastgjort midt paa Snøren lige derhen, hvor Boblerne i Vandet iforvejen viser, at Fuglen vil dukke op for at hente Luft; og naar den saa stikker Hovedet op af Vandet, lægger de Løkken om dem. Du vil spørge, til hvilket Brug vore Folk jager den? Kødet regner de ikke for noget synderligt Lækkeri; men dens Skind tragter de efter at faa fat i til at værne Bryst og Hoved med imod Vinterkulden. Thi paa Grund af Fjerens fine Blødhed og Tæthed yder de stor Gavn til de nævnte Dele af det menneskelige Legeme. Thi til Hovedet fremstiller de af dem en saadan Beklædning, som en Mængde Hoffolk bruger i vid Udstrækning, og som Almuen paa deres Sprog kalder »a Kabbutz«. Og for Brystet yder den en i høj Grad sund Varme, saa at den end ikke staar tilbage for Svanen, hvis Skind holdes i høj Pris blandt de velhavende.

Dette var hvad jeg saa omtrent mente at burde meddele Eders Elskværdighed, fortræffeligste Beskytter, angaaende den omtalte Fugl; jeg har dels fremskaffet det ved Selvsyn, dels modtaget det gennem andres paalidelige Beretninger. Men min Lom, som er aftegnet med saa uøvet Pen, havde dog ikke turdet vove at flyve frem for dit Blik, hvis jeg ikke havde sluppet den løs ifølge dit Paalæg, som var tilkendegivet mig gennem din Islænding Stefan Olafsson. Det beror paa Eders Elskværdighed, om I ved dens Ankomst vil modtage den med et velvilligt Blik og med et Bevaagenheds og Velviljens Slør vil tildække de Mangler, hvormed den er behæftet, og som kan støde Eders Øjne.

Lev vel og saare længe, Fædrelandets herligste Lys, og antag, erkend og modtag mig blandt dem, som dyrker og adlyder dig.

Fra mit Studerekammer i København, den 20. Januar 1648.

1553. *Fra Helvig Dietrich i Hamborg.*

30.1.1648.

Din Tavshed ængster mig. Har jeg gjort noget galt over for Kansler Christen Thomesen eller andre, saa lad mig det vide. Jeg var en tro Tjener indtil Prinsens Død og beder blot om min Afsked i Naade samt mit Tilgodehavende før eller senere.

(Kv. 40).

1554. (Ep. 303). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

7.2.1648

Efter at være begyndt paa Gennemgangen af dine Mønter har jeg haft en Fornemmelse af, at jeg havde skuldret en uoverkommelig Byrde; for din Skyld vil jeg dog lade den være mig let at løfte. Der er jo mange af dem, hvis Indskrift end ikke Oedipus selv kunde udforske eller naa frem til ved Gætning. Der er ligeledes ikke faa, hvis Mening dog ligger i Mørke, skønt begge Indskrifter kan læses rigtigt. Og for at du kan se, at jeg er naaet et Stykke frem, sender jeg dig her to Ark, som rummer 21 Mønter af den yngre Keiser Claudius og 27 af Postumus. Deres Indskrifter og Figurer skal jeg enkeltvis forklare, naar jeg har besørget hele Arbejdet, som jeg nu vilde have lagt sidste Haand paa, dersom jeg havde haft Adgang til de Forfattere, som har skrevet om de gamle Mønter. De øvrige Mønter skal snart følge efter. Nogle af dem er sikkert meget sjældne, enkelte kosteligere end Guld og Ædelstene. Saa vidt jeg formaar, vil jeg indordne hver enkelt i rigtig Rækkefølge og oplyse dem med en Kommentar, hvis der viser sig noget bemærkelsesværdigt. Imidlertid beder og besværger jeg dig ved vort Venskab, at du med Sindsro

bærer den ret lange Tøven og betænker det kendte Ord: Det er hurtigt nok, hvis det er godt nok. Thi daglig hindres jeg af saa mange Gøremaal, at jeg næppe kan faa Tid til mit offentlige Embede.

Men hvorum nu alting er, saa oplys mig venligst indgaaende om, hvad vi kan haabe med Hensyn til Svanings Tidstavler, der endnu beror hos mig. Jeg er virkelig bange for, at Forfatteren snarest vil sende dette sit Arbejde til Trykning hos en anden. Saa utaalmodig er han over at skulle vente længere.

Lev iøvrigt vel, bedste Ven, og ved du noget, som er Viden værdt, det være sig vedrørende Bøger eller Verdenssituationen, saa meddel mig det aabenhjertigt.

Sorø, den 7. Februar 1648.

1555. (Ep. 394). *Til Otto Sperling i København fra
Oluf Worm paa Frederiksborg.*

15.2.1648.

Ihukommende mit Løfte vil jeg kort fremstille for dig, hvad der siden din Afrejse er hændt med kongelig Majestæt:

Den Dag, da du rejste bort, hvilken var den 12. i denne Maaned, spiste Kongen lidt mere til Frokost, end da vi var tilstede sammen. Klokken 3 gav vi ham atter en Latværg, og hele Dagen havde han det lidt bedre. Den paafølgende Nat var ret rolig. Da vi kom til ham Klokken 8 den 13., sagde han, at han kun havde haft en Stolegang, nemlig omkring Klokken 4 om Morgen, ja at han virkelig følte en kendelig Forandring efter Latværgen. Vi gav ham en Dosis, og da han sank den vanskeligere end ellers, bød vi ham en lille Smule Vin for lettere at synke det. Jeg vilde gerne have set ham spise Frokost, men vor Ven [Jacob Fabricius] vilde ikke tilstede mig Adgang, thi denne Ære ønskede han sig alene forbeholdt. Da han kom tilbage, fortalte han, at kongelig Majestæt havde været meget svag og næsten intet havde spist, hvilket jeg dog ikke kunde forstaa paa General [Claus] A[hlefeldt], som havde været tilstede sammen med ham. Vi vendte tilbage Klokken 3, efter at der var budt ham en Latværg; jeg spurgte, om han havde kunnet taale den ret kolde Luft i Kirken (thi han deltog i Gudstjenesten): Han svarede, at han var gaaet, før Prædikenen var forbi. Jeg fremførte, at det forekom mig, at kongelig Majestæts Tilstand altfor meget forværredes af den kølige Luft, og at jeg ogsaa havde lagt Mærke hertil om Fredagen; maaske vilde det være mere tilraadeligt, at han overværede Gudstjenesten i sit Gemak. Han svarede intet. Han spurgte, om den Emulsion var rede, som han skulde indtage før Sengetid? Saasom F[abricius] alene besørgede dette og af en eller anden Grund var forsinket, svarede han selv, at den endnu ikke var hidbragt fra København,

hvilket det forekom mig, at kongelig Majestæt tog ilde op. Imidlertid sagde han til mig paa Dansk, at han den Dag ingen Afføring havde haft. Den 14. kom vi til sædvanlig Tid og fandt ham siddende tilstoels; og da han snart klagede over, at han ikke havde indtaget sin sædvanlige Suppe, og jeg spurgte om Grunden hertil, sagde han, at han var staaet op Klokken 5, men da hans Mave smertede ret stærkt, havde han været nødt til at gaa i Seng, hvorved Suppen var blevet forsømt. Han indtog paa sædvanlig Maade sin Latværg. Klokken 10 var jeg efter Befaling tilstede, mens han spiste Frokost, skønt den anden modsatte sig det, og alt i alt spiste og drak han bestemt godt i Betragtning af Sygdommens Beskaffenhed. Imidlertid undrede vor Ven [Fabricius] sig over, at vor store Modgift (thi saaledes kaldte han den) ikke havde hjulpet mere. Jeg gav ham det Svar, at vi ved Hjælp af den i Løbet af to Dage var naaet saa vidt, at kongelig Majestæt baade sov bedre, og at Diarreeen var bragt til Ophør, samt at Appetitten, som forhen var næsten forsvundet, i nogen Maade var vendt tilbage: Kræfterne var heller ikke ganske svækkede. Klokken 3 gav vi atter Latværg, og Klokken 9, da han skulde gaa tilsengs, Emulsionen.

Den 15. da vi var kommet igen, erfarede vi, at Natten havde været ret urolig, at kongelig Majestæt var staaet op fire Gange, men da jeg spurgte til Afføringen, svarede han, at han kun var kommet af med lidt, men at han havde sluppet vældigt med Vinde, at han endnu ikke følte nogen Forandring ved Medikamenterne. Jeg svarede, at vi havde opnaaet saa meget, at nu det Maveflod var hørt op, som tærede paa Kræfterne, og at der heraf var Bedring at haabe. Bestandig klagede endnu den store Patient over Smerter i Ventrikelregionen, hvorefter han tømte Bugen for mange ufordøjede Urenheder efter Frokost. Efter Klokken 3 at have brugt det sædvanlige Lægemedel havde han det noget bedre.

Den almægtige Gud, han indgive os helsebringende Raad, hvorved vi kan hjælpe den bedste Konge og besejre den meget vanskelige Sygdom.

Frederiksborg, den 15. Februar 1648.

(W I 373).

1556. *Fra Sperling til Worm.*

15.2.1648.

I Gaar skrev Dr. Fabricius til Apotheker Samuel [Mejer] og bad om nye Lægemedler. Jeg forstaa herpaa, at Kræfterne aftager. Fortæl mig, hvilke Lægemedler det drejer sig om. I Morgen vil Statholderen [Jochim Gersdorff] drage til Frederiksborg, men opsæt ikke dit Svar, til han vender tilbage. Hos Esaias [Fleischer] har jeg set den til Kongen ordinerede Medicin skrevet med Dr. Fabricius' Haand.

(Kv. 87).

1557. (Ep. 395). *Til Worm fra Sperling.*

16.2.1648.

Dit Brev har jeg modtaget i Dag, og jeg tror ogsaa, at du har faaet mit, hvis ikke Sendebudene narrer os. Det passede mig ikke at skrive hurtigere, fordi jeg havde sagt iforvejen, at jeg ikke vilde skrive, før jeg iagttog, hvad Fremgang vi havde med vort Raad. Jeg har fulgt det nøjagtigt i alle Enkelt-heder, fordi jeg bemærkede, at det vilde tjene vor Sag.

Jeg vil fortsætte min Beretning: Idag, som er den 16., kom vi paa sædvanligt Klokkeslet: Kongen fortalte, at han havde sovet godt den forløbne Nat. Han tog Medicinen bedre end sædvanligt; han forekom os mere munter. Engang i Morgentimerne havde han fastere og bedre fordøjet Afføring. Urinen havde et rigeligt og pænt Bundfald. Jeg glædede mig meget og mente, at Faren var overstaaet. Vi begav os derfor i Kirke. Kongen blev i sit Gemak. Ved Frokosttid vendte vi tilbage; han klagede over at have det daarligere og spiste ikke noget af Betydning. Klokken 3 ankom vi til ham; han laa da i Sengen og vi gav ham Medicinen paa vanlig Vis; han syntes at have det lidt bedre. Statholderen kom ind, og vi fremstillede det hele for ham; han talte meget venligt om alle Ting med os. Hvad skal jeg sige? Alt er upaalideligt; haaber vi os just sikrest, kommer der pludselige Omvæltninger, som betager os Haabet. Nu er vi paa det Punkt, at vor Latværgе tilberedes paany. Paa min Tilskyndelse vil Mængden af Theriak blive fordoblet deri. Du maa lægge Mærke til, om det bliver saaledes, thi vor Ven [Fabricius] vil alene sørge for alt. Hr. Statholderen vil bedre fremstille det hele for dig.

Lev vel. Frederiksborg, den 16. Februar 1648.

Samuel [Mejer] Apotheker har i den Tid, jeg har været her, ikke med mit Vidende tilberedt andet end den Emulsion, hvorom vi blev enige; men eftersom jeg bemærkede, at vi ikke kom nogen Vegne med den, har vi ikke brugt den yderligere. Alle kolde Ting forekommer mig at være uheldige for hans Konstitution.

(W I 373).

1558. *Fra Sperling til Worm.*

17.2.1648.

Tak for de fyldige Oplysninger om Kongens Tilstand. Vor Ven [Dr. Fabricius] spiller mindre ærligt Spil. Statholderen roser din Beskedenhed, Klogskab og Venlighed. Jeg sender Afskrift af den Latværgе med forøget Dosis Theriak, som jeg har set hos Esaias [Fleischer]. Du har rigtigt iagttaget, at den er gjort mere flydende ved Tilsætning af Væske. Du skal imorgen faa Besked om, hvilke Lægemedler Samuel [Mejer] har afsendt. Statholderen tilraader din Forbliven paa Frederiksborg indtil min Ankomst, for at ikke den anden skal bagvaske dig. Jeg tager afsted Mandag Morgen.

(Afskrift af Dr. Fabricius' Recept paa Latværgе).

(Kv. 88).

1559. (Ep. 937). *Til Helwig Dietrich i Hamborg
fra Oluf Worm paa Frederiksborg.*

18.2.1648.

Siden den Tid, da du har været i København, har jeg ikke fra dig faaet noget Brev, som jeg kunde besvare. Da jeg er uvidende om, hvad du her har arbejdet paa, og hvad du har opnaaet, havde jeg intet at skrive. Dit sidste Brev, skrevet den 30. Januar, har, som jeg ser, henligget en Tid i København, fordi min Hustru ventede min Tilbagekomst hver Dag. Da jeg for tre Dage siden modtog det her paa Frederiksborg (hvor jeg er optaget af at pleje kongelig Majestæts svækkede Helbred), har jeg ment at burde svare dig gennem den sædvanlige Brevdrager, for at du ikke skulde fatte daarlige Tanker om mig. Vor høje Hr. Kansler har jeg nu i adskillige Uger ikke set, thi han er rejst til Fyn for at se til sine egne Sager, og jeg har bragt i Erfaring, at han for to Dage siden er vendt tilbage til København; men her har han endnu ikke været. Jeg har hørt et Rygte om, at kongelig Majestæt er dig personlig ugunstig stemt, men af hvad Grund, ved jeg ikke. Hvis du ønsker din Afsked, bliver det din Sag, om dig saa synes, at opnaa den gennem et Brev enten fra Kansleren eller fra Statholderen. Thi jeg er for ringe en Mand til at kunne yde noget i denne Sag. Hvis jeg imidlertid kan udvirke noget ved hædrende Omtale eller Anbefaling af dig, skal jeg ikke svigte min Vennepligt, og intet vilde være mig mere kært, end om der gaves mig Lejlighed til at nyde Samvær og fortrolig Samtale med dig. Lev vel og ophør ikke med fremdeles at være din Worms Ven som hidtil.

Frederiksborg, den 18. Februar 1648.

(W I 374).

1560. (Ep. 396). *Til Otto Sperling i København
fra Oluf Worm paa Frederiksborg.*

19.2.1648.

At mit Brev er rigtigt besørget, glæder mig; dit har jeg ogsaa modtaget i Dag. Jeg vil fortsætte min Fortælling, for at alting kan staa dig lige saa klart som mig, idet jeg bestemt stoler paa, at du vil handle paa lignende Maade, naar du kommer hertil.

Hvad der skete, og hvorledes Sagen blev behandlet os imellem i Morgenstunden den 17., mener jeg at du har erfaret gennem Hr. Statholderen, som ogsaa var tilstede. Den høje Konges Hukommelse syntes da at svigte en Smule. Urinen viste et pænt Bundfald; Afføringen var fordøjet. Vor Latvæрге slap op, og skønt jeg iforvejen flere Gange havde mindet om at tilberede en ny, kunde jeg dog intet faa fra vor Ven [Dr. Fabricius]. Jeg fik derfor Færten af, at Grunden var denne, at vor Ven jo ønskede vor Latvæрге afskaffet og sine egne Piller sat i Stedet. Ved Frokosten havde han det en lille

Smule bedre, spiste godt paa vanlig Vis og drak mere end et halvt Maal Vin. Alle tilskrev hans Oplivethed Samtalen med Hr. Statholderen og ønskede, at han havde opholdt sig her længere. Og der er ingen Tvivl om, at hvis han altid havde en saadan Mand omkring sig, med hvem han kunde forhandle nødvendige Sager, vilde det gavne hans Sundhed meget. Klokken 3 fandt vi ham i Sengen, dog ikke svagere end sædvanligt; i Mangel af Latværges gav vi ham de Piller, som Fabricius havde foreskrevet. Han sagde, at de bestod af *ol. cinnam. succin. alb. solut. perlar. sal. corall. matris perlar. cum saccharo*. Han tog tre Piller og drak Vin ovenpaa som sædvanligt.

Den 18. Natten var ret god, efter Kongens eget Udsagn: Han var oppe tre Gange; en Gang havde han fordøjet Afføring; Urinen var rødgul, men uden Bundfald. Vi bød ham Pillerne, men han sagde, at han ikke vilde have dem mere, men den sædvanlige Latværges, hvilken vi da modtog fra København før Klokken 3, rigtigt forstærket. Frokost omtrent som den foregaaende Dag. Klokken 3 bød vor Ven ham tre Piller paa en Guldallerken og samtidig en Dosis af vor Latværges, for at Kongen skulde tage, hvad han gerne vilde; han afviste Pillerne og tog Latværgen paa sædvanlig Maade. Han klagede i Morgentimerne over, at Mund og Svælg tilstoppedes af træg og sejt Slim, som han kun vanskeligt kunde harke op. I Mangel af andet tilberedte vi derfor et Gurglemiddel af *Rob de Rubo idæo, Aq. hyssopt & Rosarum*.

Den 19. Den Nat fik han en udmærket Hvile af vor Latværges; han var oppe een Gang, men havde ingen Afføring: Urinen var Klokken 8 tykkere end ellers, men gul og med Bobler. Han klagede ikke over noget. Efter at have brugt Gurglemidlet harkedede han lidt Slim op.

Her slutter jeg, da alle nu rejser afsted til Eder. Vor Ven viser sig nu i høj Grad som min Ven i Munden, men jeg ved nok, hvad Lid man tør fæste til ham; saa længe jeg kan for min Samvittighed, vil jeg rette mig efter ham. Lev vel.

Frederiksborg, den 19. Februar 1648.

(W I 374).

1561. (Ep. 846). *Fra Gabriel Naudé i Paris.*

22.2.1648.

(3.3. ny Stil).

Højlærde Worm! Da jeg fornylig havde overdraget Eders kongelige Udsending at sende dig en vis (om jeg h. asker ret) for tre Aar siden lovet Guld-mønt af den aller kristeligste Konge og tillige en lille Maskine til Udmaaling af Timerne (af den Slags, som hos os vinder større Anseelse i Kraft af

Haandværkernes Flid end paa Grund af noget fremragende Materiale), da laa mig heller intet nærmere end at afholde mig fra at føre denne Skrivelse i Pennen, da min Henvendelse dermed maaske er dig ret besværlig. For at jeg ikke skulde synes med mit Brev at ville lægge nogen Vægt paa den Slags Smaating, eller snarere fordi det ærgrede mig at gøre det i Hastværk — paa Grund af mine meget tyngende Beskæftigelser (hvilket kun siges for at undskylde min Tavshed og for at opnaa den ublandede Glæde af en Samtale med dig, uden at den bliver ført saa hastigt), saa burde jeg ved Gud virkelig have gjort det dengang med større og rigere Ordfylde. Men efter at der er paalagt mig saa omfattende et Hverv med den stadige Udvælgelse af Bøger, at jeg ikke kan henvende mig til dig i et længere Brev, og eftersom min store Ærbødighed for dig ikke paa fuldt værdig Vis kan forklares dig, selv ved en nok saa talende Tavshed, saa vil jeg blot gøre, hvad jeg nylig har faaet Paalæg om fra min høje Fyrste [Kardinal Mazarin]: Jeg vil paa hans Vegne sige dig mangfoldigst Tak for de Tjenester, du saa rundeligt har ydet det Juliske Bibliothek, og jeg vil navnlig forsøge at undskylde Gavens ringe Omfang dermed, at han meget godt ved, at du ikke venter noget Udbytte eller nogen mere fremragende Løn for dine Anstrengelser, end den, der ligger i retskafne Folks Omdømme og fornemme Mænds Velvilje; at knytte disse til dig paa hæderlig Vis, det er din Løn, og at regne dem for gældbundne til dig, er et enestaaende Vidnesbyrd om din Ros og Hæder. Hvad nu i hvert Fald min Herres Vilje angaar, saa lover jeg, at den, saa ofte Lejlighed byder sig, vil være dig saa redebon og tilgængelig, at du blot behøver mig som hans Kautionist, men ikke som Mellemand eller Rykker. Ved dine herlige Tjenester har du ganske afgjort beredt dig en saa vel banet og farbar Vej til ham, at det er letsindigt at ville befæste den med nogen udvortes anbefaling, ja at det simpelthen vidner om manglende Forstaaelse af den Plads, dit Omdømme indtager hos min Fyrste.

Lev vel, berømmeligste Worm, og benyt mig ganske efter dit Forgodtbefindende som en dig meget hengiven Mand, thi du vil altid finde mig rede til alt.

Skrevet i Paris, den 3. Marts 1648.

1562. (*Th. Bartholin et Mindeskrift 1916 pag. 34*).

25.2.1648.

Fra Thomas Bartholin paa Frederiksborg.

Min Broder [Albert B.] og jeg savner din Bistand. Han lider af Smerter i venstre Side, Kvalme og Afkræftelse. Underlivet er udspilet og Urinen ikke bedre. Hans Forstoppelse afhjælpes ikke ved Motion, og hans svage Kræfter taaler daarligt denne. Skriv os en sød Cordialmixtur. Han vil gerne have Mælkemad, baade »Kernemelch« og »Surmelch«. Hilsen fra min Broder og min Moder.

(Kv. 4).

1563. (Ep. 938). *Fra Helvig Dietrich i Hamborg.*

26.2.1648.

Af Gaarsdagens Brev fra dig har jeg faaet fuld Fornemmelse af din gamle Hengivenhed, og jeg modtog den med Kyshaand. Men jeg har ikke noksom kunnet undres over, paa hvilken Korsvej mit foregaaende Brev havde forvildet sig, saa at det ikke naaede dit Hus og fandt Adgang til dine meget ven-skabelige Øjne. Jeg skulde ikke tvivle om, at jeg jo forlængst havde faaet mit Ønske opfyldt, hvis mit indlagte, nu tabte, Brev gennem dine Hænder havde frembaaret min Længsel for ham, som staar ved Rigets Ror og har Kongens Hjerte i sin Haand. Denne, nemlig Eders høje Kansler, ønsker jeg hermed for anden Gang mit Ønske forelagt gennem dig; det gaar ud paa naadig Afskedigelse af min Person og Udbetaling af den tiloversblevne Lønning, dersom jeg har noget tilgode. Jeg ved særdeles godt, at du formaar meget hos Hr. Kansleren, naar det drejer sig om at yde en god Ven en Tjeneste og lade et venligt Ord falde. Hvis du ikke vil eller kan gøre andet for mig, saa sørg i det mindste for, at det indlagte kommer den ophøjede Mand ihænde, saa snart han er vendt tilbage og er tilstede. Jeg vil være baade ham og dig tak-nemmelig.

Fra den sachsiske Udsending Christian von Losse har jeg faaet den Op-lysning, at der hos dig opbevares en Fløjte (den var, saa vidt jeg forstod, af Træ), som en Dreng har faaet stødt ned i Halsen af en anden Dreng i Kaad-hed; kort efter blev den slugt af ham og to Dage senere udskilt med Afførin-gen. Skriv til mig om Tilfældet, hvis du vil.

Saa snart jeg finder den tørrede Edderkop, som jeg i 1629 i Darmstadt drev ud af en landflygtig Præst ved Hjælp af et bestemt Lægemediel, skal jeg ogsaa sende den. Du vil se det offentliggjort i de af mig tidligere udgivne medi-cinske Breve om Beviset for Surbrøndene [Responsa medica de probatione, facultate & usu Fontium ac acidularum Svalbacensium, a celeberrimis aliquot Medicis scripta, ab ipso autem collecta & edita, Frankfurt 1631,4^e]. Det er et sjældent Smaadyr at finde i et Menneske, men i Tidens Løb er det svundet ind, saa næsten kun Benene er tilbage. Hvis jeg fortjener det, saa giv mig ogsaa Besked om Eders Konges Sygdom i Anledning af det i disse Egne udsprede falske Rygte derom. Hvad du maatte meddele mig desangaaende, skal jeg holde gemt i mit Hjerte.

I den foregaaende Sommer fik jeg en ny Ansættelse, eller rettere sagt min gamle igen, hos hans Naade Kurfyrsten af Brandenburg, men i den Form, at jeg skal underholde min Familie her og ikke gøre Tjeneste ved det Hof, med-mindre jeg bliver tilsagt. Hav det nu godt og lad mig fremdeles anses for værdig til at regnes blandt dine Venner. Formeld min Hilsen til dine gode Venner Kolleger.

Hamborg, den 26. Februar 1648.

1564. *Til Thomas Bartholin paa Frederiksborg.*

27.2.1648.

Jeg fik dit Brev ved Hjemkomsten fra den kongelige Have [Rosenborg], hvor jeg har holdt Nattevagt en hel Dag og Nat.

(Anvisninger til Behandling af Albert Bartholins Sygdom).

Dette skriver jeg i største Hast for at ile til kongelig Majestæt, som svækkes Dag for Dag.

(W II 4).

1565. (Ep. 304). *Til Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

29.2.1648.

At jeg endnu ikke har besvaret dit Brev, skyldes, at det er bragt til mit Hus i København, medens jeg var optaget paa Frederiksborg med kongelig Majestæts Pleje. Men efter min Ankomst hertil har jeg vaaget Dage og Nætter hos ham i Haven [Rosenborg] og er ikke vendt hjem til mit eget før denne Dag, som er 28. Februar, da hin bedste blandt Konger fredeligt udaandede i mine Arme mellem Klokken 5. og 6. om Aftenen, efter at han den foregaaende Dag var blevet styrket med den hellige Nadver og paa det frommeste havde beredt sig ganske til sin Bortgang. Det var da de Nyheder, som du beder om, og de var sandelig ukærkomne nok. Gud trøste os alle og vaage over den offentlige Fred!

Iøvrigt takker jeg dig for den ydede Bistand med Undersøgelsen af Mønterne, og jeg beder dig om at gaa videre dermed ved given Lejlighed; jeg ønsker ikke, at du skal trætte dig med lange Udredninger; det vil være tilstrækkeligt, om du har læst Inskriptionerne og angivet, fra hvilken Kejser eller Provins de hidrører; saa vil jeg opsætte Resten til en gunstigere Lejlighed. Thi jeg ved, at det byrdefulde Hverv, som er dig paalagt, røver megen Tid. Der er mindst 152 tilbage; glæder du mig med at sende tyve om Maaneden, opnaar vi vel tilslut vort Maal.

For at din Æske saa meget hurtigere kan vende tilbage til mig, sender jeg dig den igen; den skulde nu ikke komme dig tom ihænde, hvorfor jeg har fyldt den med Halstabletter mod den Hoste, som plejer at være dig til Ulempe paa denne Aarstid. Tag vel imod dem.

Jeg beder dig ikke undslaa dig for at angive Navnet paa den Raadsherre, som — hvis jeg ikke tager fejl — gav Pontanus i Harderwijk de danske Aktstykker, som Kong Christian II havde taget med sig; thi jeg husker, at du engang har fortalt mig dette.

Ak, hvilke Nyheder! Ikke andet end daarlige og velkendte for dig. Om Uvejret og Jordskælvet, som har knust saa mange Huse og saa mange Kirker og Taarne og sænket saa mange Skibe paa Elben og omkring Elben mellem den 14. og 15. i denne Maaned er der ingen Grund for mig til at fortælle dig, da jeg mener, at det er dig bekendt.

I Amsterdam er der nylig udkommet en brasiliansk Naturhistorie, som er interessant, men som jeg endnu ikke har modtaget; Hr. de Laët har forestaaet Udgivelsen.

Moltichen siger, at han vil faa sine Typer med det første Skib, som kommer fra Lybæk, men jeg ved ikke, om han narrer os.

I Paris trykker de i et Bind alle de Forfattere, som har skrevet om Burgund; de opfordrer Videnskabsmændene her til at meddele sig, om nogen har noget særligt. Naar jeg har modtaget Fortegnelsen over dem, som de har, skal jeg sende dig den, for at du kan yde til det fælles bedste, dersom du har noget. Lev vel.

København, den 29. Februar 1648.

(W II 4).

1566. (Ep. 939). *Til Helvig Dietrich i Hamborg.*

4.3.1648.

Det glæder mig, at mit Brev er blevet rigtigt besørget. Dit har jeg givet den høje Hr. Kansler ihænde. Da vore Forhold nu befinder sig i en Tilstand af Forvirring siden den kongelige Majestæts Død, har han fortalt mig, at han ikke kan imødekomme dine Ønsker, men lover dig i Tidens Løb al Gunst og Velvilje. Hvad mig angaar, saa kan du gøre Regning paa alt, hvad der kan udvirkes gennem en Ven.

Angaaende vor kongelige Majestæts Sygdom, saa begyndte han i Oktober Maaned at lide af Appetitløshed med en stadig trykkende Smerte i Maven, saa det kun var lidt eller slet intet han kunde spise og drikke; den Smerte han følte over hans Naade Prinsens Død, øgede Ondet; den faste Læge blev sat til at pleje denne Sygdom, men Tilfældet forværredes stadig. Den 10. Februar kom Sperling og jeg til Frederiksborg, hvor Kongen laa syg. Vi saa, at hans Kræfter var nedbrudte og Afføringen løsere end den burde være som Følge af en Svækkelse i *Retentrix* hvorover kongelig Majestæt især klagede; ved vort Raad blev dette Symptom snart fjernet, men i det ældede og nu ganske kraftesløse Legeme kunde vi intet udrette, selv med de ældste Lægemidler. For Bekvemmeligheds Skyld førte vi ham tilsidst hertil, hvor han blidt udaandede i mine Arme den 28. Februar mellem Klokkerne fem og seks [paa Rosenborg Slot] i Haven, efter at han den foregaaende Dag havde nydt den hellige Nadver og fuldstændigt havde beredt sig til Døden.

Hvad angaar den Sag om Fløjten, hvorom Hr. von Losse har fortalt dig, saa forholder det sig saaledes, idet den unge Mand, som slugte den, selv har bevidnet det med sin Underskrift, som jeg har i mit Væрге: Da en Yngling

paa 17 Aar, født i Nykøbing paa Falster og Elev i øverste Klasse i Køge Skole samt meget musikinteresseret, spillede paa Fløjte foran sin Husbonds Dør omkring ved Klokken fem om Eftermiddagen, saa kom der en anden af hans Meddisciple, af hvem han havde faaet Fløjten tillaans, og forlangte den tilbage, da den tilhørte ham; den første bad, om han vilde lade ham bruge den endnu en Stund, men den anden sagde nej. Saa gav den første sig til at spille paa den igen, og da den anden vilde give ham en Lussing, slog han sin Haand saa voldsomt mod saavel Fløjten som Munden, at Fløjten blev stødt dybt ned i Spiserøret, saa Blodet væltede ud. Den tilskadekomne forsøgte med alskens Anstrengelser at gylpe den op og trække den ud med Hænderne, men forgæves. Den sad fast der et Kvarters Tid og gled tilsidst lidt efter lidt ned i Maven, hvor den fremkaldte stærk Smerte i højre Side, idet jeg tror, den sønderrev Maveaabningen; paa Grund af Smerterne var han nødt til at lægge sig tilsengs, hvor han tre hele Dage igennem hverken kunde sove, spise eller drikke. Paa Trediedagen, omkring Klokken fire om Eftermiddagen, udskilte han Fløjten med Afføringen uden Anvendelse af nogen Lægemedler, men under de største Smerter; den var hel og i ingen Henseende forandret, som man kan faa den at se hos mig. Da Fløjten var udskilt, aftog Smerterne efterhaanden, men den Dag var han hverken istand til at spise eller drikke, hvorimod Søvn snart overmandede ham. Den næste Dags Morgen indtog han lidt Suppe, dog ikke uden Smerte paa Grund af Beskadigelsen af Spiserøret. Lidt efter lidt kom han endelig til Kræfter, lever endnu og gaar i den samme Skole. Dette har baade han selv og Skolens Rektor bevidnet med deres Underskrift den 7. August 1647. Her faar du en Gengivelse af Fløjstens Form og Størrelse i grov Blyantstreg. Lev vel.

København, den 4. Marts 1648.

(Den omtalte Fløjte er afbildet i Konceptbogen).

(W II 5).

1567. *Fra Johann Christoph Creuzauer i Aarhus.*

9.3.1648.

Biskoppen har det nu bedre. Da det gik langsomt med hans Helbredelse, tilkaldte han Dr. Christen Schütze fra Viborg.

Min Søn, Henrik Hogendorph, beder Eder, som er hans Præceptor, om at tilgive hans Udeblivelse uden Tilladelse. Det skyldtes, at hans Moder havde det daarligt og kaldte ham hurtigt hjem. Han var i Roskilde, da han modtog hendes Brev.

(Kv. 17).

1568. (Ep. 940). *Fra Helvig Dietrich i Hamborg.*

10.3.1648.

I tre Henseender var dit Brev mig meget kært, fortræffeligste Mand: For det første fordi jeg nu gennem dig har henvendt mig til den høje Hr. Kansler og har givet ham en Fremstilling af, hvad jeg tragter efter; for det andet fordi jeg har lært den sande Grund at kende til den Sygdom, hvoraf Kongen fornylig døde til vor umaadelige Sorg og til stor Forstyrrelse af Eders Forhold: Dels saa jo Eders Danmark op til ham, dels beundrede den øvrige Verden ham; for det tredie fordi du har fortalt mig den mærkelige Historie om Panfløjten, der blev nedsvælgat af en dansk Dreng.

Lige i Øjeblikket har jeg ikke noget ved Haanden at give dig til Gengæld, undtagen et ærligt Hjerte og en oprigtig Hengivenhed, hvilke to Ting jeg forlængst har lagt i dine Hænder, og jeg vil ikke skifte Sind, medmindre engang Leoparden skifter Pletter. Du vil handle, som det sømmer sig en god Ven, dersom du yderligere vil lade mig faa Underretning om, hvad der kan være indtruffet siden Kongens Død, navnlig om den gode eller onde Urt, som er vokset i Eders Vibeke [Kruses] Have, og hvorom der har gaaet underlige Frasagn; eller om Valget af den vordende Konge; eller om Lægspørgsmaal.

Jeg vil blive her med min Husstand, indtil jeg ser denne Krigs Fremgang og Udgang; men Kurfyrsten af Brandenburg vil jeg ikke tjene paa anden Maade end Danmark, nemlig for en Tid. Jeg vil for anden Gang anbefale dig min Sag: Du skal ikke tænke saa meget paa mit gode Navn som paa det, hvorom jeg for nylig ansøgte hos den øverste af Eders Rigsraader. Jeg tror ikke, at Danmark, som jeg har vist Troskab, saaledes vil sende mig bort med spildt Tid og Møje. I denne Henseende vilde vi Læger være de ulykkeligste af alle, og vi vilde snarere finde os tilrette i hvilken som helst anden Slags Sko eller Hæmsko, hvis vi ikke kan opnaa eller tilvende os noget fra Konger eller Fyrster. Det er en aldeles upaalidelig Paastand, der er udspremt om mig: Som om jeg har handlet saaledes, at jeg har fortjent Utaknemmighed? Som vi siger med et tysk Ordsprog: Stormandsgunst er som Godtvejr i April, lige saa sjældent som uberegneligt; den lader sig ikke og vil ikke tvinges. Imidlertid er mine Tjenester vedblevet at være i Stenbukkens Tegn, det vil sige stadige, forenet med et trofast og stadigt Sind, uforfærdet og taalmodigt under stærk Modgang. Og hvis jeg fortjener noget, saa vil jeg fortjene den lovede Lønning bekræftet med Kongens og Fyrstens Haand og Segl. Saa snart jeg er kommet i Besiddelse deraf, saa vil ogsaa dit Hus fornemme min tydelige Taknemmighed. Thi jeg ser, at det jo navnlig er her, at din Bistand er paakrævet for mig, saa du maa ikke være sen som min Anbefaler hos Hr. Kansleren, paa hvis Tilskyndelse alene alt hidtil har kunnet staa og falde for mig efter Ønske. Jeg vil stedse agte og elske dig. Lev vel og hav det godt, du store Mand.

Hamborg, den 10. Marts 1648.

1569. (Ep. 945). *Til Henrik Køster den Yngre i Nykøbing F.* 12.3.1648.

Jeg besvarer dit Brev noget sent, dels fordi jeg, da det ankom, havde hver Time optaget hos kongelig Majestæt, dels fordi denne store Helts Bortgang rystede mig i den Grad i mit Inderste, at jeg hidtil hverken har kunnet skrive eller rigtigt bestride andre Sider af mit Embede. Hertil kommer, at der ikke hidtil har vist sig nogen bekvem Lejlighed, hvormed jeg kunde afsende mit Brev til dig. Da jeg nu tilfældigt er stødt paa denne Egbert, som jeg tidligere har kendt, kunde jeg ikke undlade at overdrage ham dette, som det nu kunde blive. Men jeg siger Tak for Prøven af det Glas, som er forandret til Sten; det er visselig en sjælden og dyrebar Ting; hvis Bautzmann tillige havde tilføjet, hvad han havde behandlet i Retorten, kunde vi med større Held have eftersporet Aarsagerne til Forandringen, og der vilde have været Stof til Kommentar fra vor Side. Thi det sømmer sig en ærlig Mand at lade saadanne Ting komme den fælles Sag til Gode, og det plejer at medføre et uødeligt Navn. Jeg sender to Eksemplarer af mit Museumskatalog; jeg beder dig sende ham det ene med skyldig Hilsen fra min Side. Hvis han yderligere kunde ønske at fremme vore Bestræbelser i nogen Retning, skal det ikke blive uden trofast og taknemmelig Ihukommelse af ham. Lev vel. Forsøm ikke at hilse Dr. [Jacob] Janus skyldigt fra mig.

København, den 12. Marts 1648.

(W II 5).

1570. (Ep. 891). *Fra Isaac Lapeyrère i Paris.* 22.3.1648.
(1.4. ny Stil).

Hvor det voldte mig Glæde og Velbehag, min kære Worm, at modtage og genkende det sidste Brev fra dig, hvori du har bevidnet dit Venskab for mig samt med din Besvarelse har fulgt de Spørgsmaal udførligere op, som jeg havde stillet dig angaaende Tyge Brahe. Jeg har stillet alt dette til Raadighed for vor fortræffelige Gassendi, og derfor har han bragt mig sin varmeste Tak til dig, hvem han sender Ønsket om, hvad han ikke selv har: Et godt Helbred, thi hans eget er ikke stærkt. Hvad han havde planlagt imod Aristotelikerne, og hvad du nærer Længsel efter, har han, saavidt jeg ved, sammenfattet i de Kommentarer, han nylig har skrevet til tiende Bog af Diogenes Laertius, om Epikur [De vita, moribus et placitis Epicuri, seu animadversiones in lib.X. Diogenis Laertii, Lyon 1649]; Udgaven deraf er endnu under Trykning i Lyon og endnu ikke færdig. Alt, hvad du vil læse deri, er interessant, lærd og skarpsindigt. For imidlertid at tilkendegive sit velvillige Sindelag imod

dig, sender han dig som Gave en Bog, som han ifjor udgav om Epikurs Liv [De vita et moribus Epicuri libri VII, Lyon 1647], en Forløber for den større. Tillige sin astronomiske Lærebog [Institutio astronomica, Paris 1647] til Eders berømmelige From; det er et meget fint Værk, hvori Ptolemæus', Copernicus' og Eders Tyges Systemer bedømmes klart og nøjagtigt. Gennem mig henstiller han indtrængende til dig og din From at tage vel imod det. Du og din From vil sikkert gøre ham en stor Tjeneste og gavne Videnskaben meget, dersom I meddeler ham, hvad I ud fra paalidelige Kilder, baade fra lærde Skrifter og navnlig fra Tyges egne, kan finde ud af vedrørende Tyges Afsked og Rejse til Tyskland, samt hans Død. Og I maa ikke forbigaa, hvad I er i Stand til at give os i Retning af en velafvejet Fremstilling om hans berømmelige Slægt, hans Faders og Moders, Brødres og Søstres Navne, endvidere om hans Ægteskab (lovformeligt eller ej) og de Børn, som fødtes deri, om de Embeder, han har beklædt i Danmark og om Aarsagerne til hans Bortrejse.

Desuden vil du indlagt i dette lille Brev modtage vor udmærkede Naudés Brev; han sender dig paa den høje Hr. Kardinal Mazarins Vegne en Guldmønt, paa hvis ene Side Kongens, paa den anden Side Dronningemoderens Portræt er gengivet. Tillige et meget kunstfærdigt forarbejdet Ur, indfattet i en Kapsel af Guld og indlagt med Ravmosaik. Hans Højhed

Giver dig dermed et Pant til at bære som Tegn paa sit Venskab

[Vergil Æn. V,538]

Jeg tilbagesender dig ogsaa dit Eksemplar af Licetus' Bog om Ringene og indfrier mit Løfte om den grønlandske Beretning, hvoraf du selv har leveret Størstedelen [Relation du Groënland, Paris 1647,8°]. Disse Ting er anbragt hos den ædle og herlige Hr. [Peder] Reedtz, som er Eders Resident hos os; og tillige Mønten, Uret og Hr. Gassendis Bøger; han har paataget sig Om-sorgen for at sende alt til dig.

Blandt vore Naturforskere er blevet opkastet det berømte Spørgsmaal om det tomme Rum, hvorom Toscaneren Torricelli siger, at han var den første til at offentliggøre Forsøg med Kviksølv indelukket i et Glasrør, som var tæt tillukket i den anden Ende. Ifjor foretog Kapucinermunken Valerianus Magnus en Paavisning deraf i Nærværelse af Kongen og Dronningen af Polen. Og skønt jeg ikke mener, at det er undgaaet din Opmærksomhed, at noget saa navnkundigt er foregaaet i dit Naboland, har jeg ikke desto mindre ment, at det ikke vilde være afvejen, om jeg sendte dig et Brev om dette Emne, skrevet paa Fransk af min Ven Hr. [Pierre] Petit [Observations touchant le vide, faites pour la première fois en France, Paris 1647,4°], som er en kendt Mathematiker og Filolog hos os; han har sendt mig det fornylig og føjet Valerianus' Paavisning dertil. Hvis du enten allerede har gjort lig-

nende Forsøg selv, eller du faar Lyst til at forsøge det, saa beder jeg dig tilskrive mig din Dom i dette Spørgsmaal. Thi der fremsættes her forskellige Opfattelser om dette tomme Rum; nogle bekræfter, men flere benægter dets Eksistens.

Jeg har lært din [Thomas] Bartholin at kende, baade gennem hans ypperlige Navns Berømmelse og hans fortræffelige Lærdoms Anbefaling, og jeg staar i den største Gæld til dig, fordi du har skaffet mig en saa herlig Mands Venskab. Af fuldt Bryst gengælder jeg ham skyldigst den Hilsen, han har sendt mig. Jeg beder dig ligeledes skyldigst hilse Hr. From fra mig. Ogsaa vi sørger over at Livslyset er slukt for Eders Longomontanus; æret være hans Minde! Men vi trøster os ved Tanken paa hans udsøgt værdige Efterfølger. Lev vel, min Worm, og vær min Ven, som du plejer.

Paris, den 1. April 1648, gregoriansk Stil.

1571. (Da. Saml. Rk. I Bd. 3, 1867–68, pag. 257).

25.3.1648.

Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.

(Skrevet paa Dansk).

Herved Resten af de gamle Penge, som jeg har undersøgt, desværre uden at have Bøger til Hjælp. I den ene lille Æske er latinske, i den anden græske Mønter, som Sedlerne udviser. I Posen er de, jeg ikke kunde læse.

(Kv. 99).

1572. (Ep. 916). *Fra Rasmus Bartholin i Leyden.*

1.4.1648.

(10.4. ny Stil).

Skønt jeg hidtil har været ganske berøvet enhver Lejlighed til at skrive, har jeg dog ikke villet have, at min gode Vilje og min Erindring om dine Velgørelser skulde lide samme Skæbne, især da den Bog, der er sendt dig som Gave fra Jan de Laët [Brasiliens Naturhistorie], lægger Pres paa mig. Og jeg stoler paa, at jeg let vil opnaa Tilgivelse, fordi jeg har sørget for, at den uindbundne Bog, som sendtes mig fra ham, er blevet prydet med Klædebon, til Værn mod den forestaaende Rejses Overlast; saaledes har den faaet et Ud-vortes, som kan maale sig med det Indvortes — Eders Bogbinderes Langsom-melighed havde vel ellers ladet det gaa haardt ud over Eders Videbegær. Jeg nægter ikke, at jeg længere end rimeligt har holdt dit Sind i Spænding, skønt det brændte af Længsel derefter, og jeg har da alligevel Brug for at bede om Tilgivelse, skønt jeg intet har ladet uforsøgt: Du kan jo ikke vide, hvad det er, som har afholdt mig fra at betro den til det barske Hav; det kunde vel være

det ustadige Vintervejr, eller den Omstændighed, at vi under vort Ophold her er blevet forhindret i at finde en bekvem Lejlighed til Forsendelse, thi en saadan tilbyder sig ikke engang altid, naar man kommer til Amsterdam.

Samtidig vilde jeg have sendt [Marcus Zuerius] Boxhorns Afhandling om Nehalennia [Bediedinge van de tot noch toe onbekende Afgodinne Nehalennia, over ettelike honderd jaren onder 't sant begraven, ende onlanghs ontdeekt op het strandt van Walcheren, Leyden 1647,4°; en latinsk Udgave kendes ikke], som jeg havde lovet dig; men da jeg erfarede, at Boxhorn vil oversætte alt dette til Latin og forøge det med en Forklaring paa de Figurer, som er trykt i Haag, og som forestiller denne Afgud tillige med andre fundne Oldsager, har jeg anset det for mere tilraadeligt at afvente denne Udgave, især da han selv har givet os Haab om, at den snart vil fremkomme. Dog vil vi heri følge din Vilje og dine Befalinger, hvis vi faar en Meddelelse derom.

[Hendrick] Regius, som antoges for Cartesianer eller dog ønskede at regnes for en saadan, har disputeret om Sjælen og har i sine Theser stødt saa alvorligt an imod hans Filosofi og hans Grundsætninger, at Descartes har været nødt til at gendrive ham i et offentligt udsendt lille Skrift og at afbryde Regius' Tilhørsforhold til sin Filosofi, hvad du selv klarere kan forstaa af hans Anmærkninger, som jeg sender dig. Ved de offentlige Disputatser er der ogsaa mellem vore Filosofer opstaaet en Strid om hans Methode og Lære om Gud, saaledes at Aristotelikeren Hr. Stevartius har udsendt et Forsvarsskrift for sin Disputats, idet han har fundet, at han ikke har gjort rigtig Fyldest offentligt og derfor blev udpebet med stor Larm; jeg sender dig dette sammen med et Svar fra [Adrian] Heerbord, en anden Filosof, som hører til Descartes' Parti. Men Sagen har nu endelig udviklet sig til, at Styrelsen paa Grund af deres Kiv og Skældsord har fundet det nødvendigt at paabyde dem Tavshed og at udelukke Stevartius fra at læse over Metafysikken, hvori han tidligere har undervist, og dem begge fra den Slags Disputatser, det være sig direkte eller indirekte. René Descartes paatænker at vende tilbage til sit Fædreland nu i den tilstundende Maj Maaned for endelig at efterkomme sin Konges Opfordringer; han har store Planer angaaende Menneskets Skabelse, men da der endnu er et enkelt Sted, hvor han ikke kan finde et tilfredsstillende Standpunkt, vil han ikke have, at dette Værk skal se Lyset, hvad han har fortalt mig selv i min Nærværelse.

Hr. de Laët arbejder paa en Udgave af Vitruvius med Kommentarer af forskellige [Vitruvius de Architectura c. notis M. Meibonii & Cl. Salmasii, Leyden 1649, Fol.], men Værket er kun færdigt for en Trediedels Vedkommende. Hr. Vallée har endelig opnaaet et Professorat og vil i den tilstundende Maj Maaned tage Studenterne hen paa Sygehuset. Ad. Vorstius har paabegyndt en Forklaring til Hippokrates' Aforismer. At Barlæus er gaet heden,

er utvivlsomt allerede velkendt. Jeg beder dig lade mig vide, om du har modtaget den af Kircher omtalte Urt, der vokser i en Flaske med Vand; thi jeg husker, at du mundtlig har fortalt, at du havde fattet Haab om at modtage den. Dr. Joël Langlot, vor Ledsager til England og nu Livlæge hos hans Naade Hertugen af Slesvig, fortalte nemlig, at han kendte denne Hemmelighed, og da jeg trængte ind paa ham med Bønner om at meddele den til dig, lovede han at han ville sende dig selve Planten og tilegne den dit Museum.

Saa er jeg ogsaa begærlig efter at vide, om du har faaet fat paa Aquapendentes hemmelige Høreapparat, idet Athanasius Kircher, som jeg haaber, snart vil offentliggøre saadanne Ting tillige med andre i sin almindelige Musekunst [Musurgia universalis seu Ars magna consoni & dissoni in X libros digesta, Tom. I-II, Romæ 1650, Fol.], som jeg ifølge en fra Rom tilsendt Sammenfatning har forstaaet, at han i Øjeblikket udgiver, og som min Broder Thomas vil give dig Lejlighed til at se.

Magnetens virkelige Misvisning er nu fundet her af en vis Mand af fransk Herkomst, som lever i Haag, men Opdagelsens Rigtighed ønsker han godkendt af Sømænd, før han ønsker at faa den Belønning, som forlængst er udlovet af Generalstaterne til Opfinderen; saa stor Lid fæster han til Opdagelsens Anvendelighed og Sandhed. Men om disse Ting vil jeg en anden Gang udtale mig udførligere, thi i de sidste Dage har jeg været hæmmet af Trediedagsfeber og er nødt til at holde mig hjemme. Lev vel.

Leyden, den 10. April 1648.

1573. *Fra Poul Moth paa Nakkebølle.*

15.4.1648.

For nogle Uger siden kom jeg til den ædle Hr. Axel Brahe, afdøde Tyge Brahes Søn, hvem hans Slægtninge paa Grund af hans Skæg- og Haarfarve kalder den Hvide. Han har fra sin tidlige Ungdom lidt af Forstoppelse, antagelig som Følge af den usunde Levevis i disse nordiske Egne; han rejste dog udenlands med sin Hovmester. I Barcelona fik han Kopper, men havde efter Helbredelsen ikke Taalmodighed til at udrense de onde Væsker, men foretrak den spanske Vin. Han begyndte derefter at lide af Hæmorrhoider og forfaldt paa Hjemvejen til Melankoli. Ved hans Hjemkomst overlod hans Slægtninge Helbredelsen til Gud og Naturen, og først nu efter halvandet Aars Forløb tilkaldes jeg paa Opfordring af hans Faster [Fru Birgitte Brahe til Bækmark]. Jeg vil tilraade Udrensning ved Aareladning og en Fontenelle paa Benet, derefter styrkende Midler, dersom du er enig med mig i denne Behandlingsmaade.

Hr. Eiler Bille til Nakkebølle, 44 Aar, har lidt slemt af hypochondriske Smerter samt Smerter i Arm og Skulder. En Baderejse har givet ham stor Lindring, men efter tre Ugers Forløb vendte Smerterne tilbage. Naturen har nu skaffet sig Aabning gennem en Udtømmning af Vand og Materie paa Benet, men der er ved at gaa Gangræn i det. Dr. Timmermann og flere Kirurger har været tilkaldt.

(Fol. 52).

1574. *Til Samme.*

20.4.1648.

Selv syg har jeg kun med Besvær kunnet gennemlæse dit Brev. Stort set kan jeg tiltræde dine Forslag til Behandling af de to Patienter. Den førstes Skæbne smerter mig, da hans Forældre var mine nære Venner. Og hvad vil du stille op med ham, naar han modsætter sig enhver Behandling?

(W II 6).

1575. (Ep. 917). *Til Rasmus Bartholin i Leyden.*

ca. 21.4.1648.

Din Broder Dr. Thomas har bragt mig det længe ventede og meget kærkomne Brev. Men Tak siger jeg dig, dels for det tilsendte Brev, dels for din Bistand med den Bog, som var givet af Hr. de Laët. Jeg beder dig sige ham Tak paa mine Vegne, og selv skal jeg bringe den rigeligere i et Brev fra mig, naar jeg er kommet mig af den Trediedagsfeber, hvoraf jeg har været hjem-søgt.

Hvis du sender de Kommentarer, Boxhorn har leveret om Nehallenia og andre Ting, saa snart han har lagt sidste Haand paa dem, saa vil det være mig meget kært. Jeg er glad over, hvad du fortæller om Regius og Eders Filosofer. Jeg tror, at Descartes' Filosofi endnu fortsat vil blive et Stridens Æble. Om Vitruvius-Udgaven, der besørger ved Hr. de Laëts Hjælp, har jeg tidligere hørt: Det er et Værk, som utvivlsomt vil vinde Bifald, og som er meget paa-krævet; saa snart det er afsluttet, haaber jeg, at Janssonius ingenlunde vil forsømme at sende det hertil. Det glæder mig, at Vallée har faaet et Professorat, idet jeg kan forstaa, at han er en lærd, nidkær og arbejdsom Mand, optaget af de Studerendes Vel.

Om Langlot har jeg intet faaet at vide, siden han rejste herfra. Jeg vilde skrive til ham paa Gottorp, hvis jeg bestemt vidste, at han sad inde med den rette Fremgangsmaade. Der er mange, som har Beskrivelser og Fremgangsmaader til at fremstille saadanne Salte; ogsaa jeg besidder to forskellige, men naar de skal udføres i Virkeligheden, lykkes Foretagendet ikke. Men eftersom jeg ser, at du ikke rigtigt har opfattet min Mening, skal jeg gentage visse Ting noget grundigere: Jeg søger ikke den Urt, som Kircher i *Lysets og Skyggens store Kunst* [*Ars magna lucis et umbræ in X libros digesta*, Romæ 1645, Fol., 1646, Fol.] omtaler efter [Andreas] Libavius. Thi denne er ikke fremvokset ved nogen Kunst, men ved et Tilfælde, som du selv kan læse paa det Sted. Men jeg søger det, som Quercetanus [Joseph Chesne] omtaler i den hermetiske Lægekunst [*Pharmacopea dogmaticorum restituta, pretiosis selectisque hermeticorum floribus illustrata*, Paris 1607,4°] Kap. 23; det drejer sig om Aske eller Salt, som en vis Polak havde i forskellige Skaale, og hvoraf han ved Hjælp af let Varme efter Førgodtbefindende kunde

fremdrage aandige Planter i Besiddelse af livagtige Farver, som ved aftagende Varme atter sank tilbage i deres Salt. Jeg beder dig fortælle mig, om du har set noget saadant udført af Langlot. Jeg spørger ikke, om han har haft en Beskrivelse af Fremstillingsmaaden, men om du har set nogen Planter af den Art hos ham. I en paa Fransk udgiven Bog, som han kalder Uførte Mærkværdigheder, fortæller Jacques Gaffarel, at en vis Mand ved Navn M. de Claves hver Dag fremviser den Slags for dem, som beder derom. Jeg har derfor skrevet til min Ven Lapeyrère i Paris om at opspore Manden og paa mine Vegne købe blot en eneste Plante af ham til hvilken Pris Opfinderen maatte forlange. Han svarede mig, at Sagen saadan set var sikker nok, men at Manden ikke opholdt sig i Paris; hvis han nogensinde kunde opspore ham, vilde han gøre sig Umage for, at jeg kunde faa mit Ønske opfyldt. Men skønt jeg flere Gange siden har faaet Brev fra Peyrère, er han dog aldrig kommet ind paa denne Mand. Naar du kommer til Frankrig, saa spørg dig omhyggeligt for, saa at du kan træffe paa Manden og i det mindste blive Vidne til dette Skuespil.

Det Høreapparat er ikke af Aquapendente, men af Fabricius Hildanus. Fra Dr. Hyphoff, Læge i Lund, er der nu gennem flere Aar givet mig Haab derom, men han har altid skuffet mine Forventninger. Hvis jeg faar fat paa noget herom, vil jeg ikke holde dig i Uvidenhed. Men jeg beder dig stadig holde mig underrettet om, hvad der forefalder hos Eder.

Hvis jeg paa noget Punkt kan gavne dig og dine Studier til Gengæld, vil du finde mig aldeles redbon.

København, April 1648.

(W I 375).

1576. (Ep. 742). *Til Laurits Christensen Bording i Ulvborg.* 21.4.1648.

Velærværdige Herre! Din Svoger Magister [Peder Villumsen] Paludan overbragte mig dit Brev, som voldte mig en ikke ringe Glæde, fordi jeg forstaar, at du dels endnu bevarer den fordums kærlige Hengivenhed over for mig usvækket, dels at du lever og har det godt og nyder en behagelig Stilling. Jeg lykønsker dig og beder til, at alt vil lykkes heldigt for dig. Skønt jeg kunde have ønsket dig nærmere ved os, saa at vi nu og da kunde forhandle om vore Oldsager og andre Ting. *Dog maa man slaa sig tiltaals med Guds Vilje.* Af mig skal du altid vente dig, hvad der paa enhver Maade kan tage Sigte paa dit Tarv og din Hæder. Det var mig kært, at du henlede min Opmærksomhed paa Mindesmærket i Hjerminde; jeg skal bestræbe mig for gennem en Ven paa Viborgegnen at faa meddelt Oplysninger derom. Hidtil

er der ikke af mig udgivet noget om de danske Oldtidsminder, som kunde være af nogen Betydning; mit Sind falder hen i Alderdomssløvhed og Sygdomme, saa jeg nu næppe længere kan bekvemme mig dertil. Jeg havde rigtignok besluttet at udgive Runeskriften i forøget Stand og større Format («i Folio» kalder man det) tilligemed et Glossarium over gamle og poetiske, nu uddøde Ord, for at den kunde knyttes til de andre i Folio; men Bogtrykkerne har jeg fundet ret umedgørlige. Jeg ligger ogsaa inde med Tilføjelser til de danske Mindesmærker, og dem har jeg besluttet at føje til disse. Men paa Grund af Bogtrykkernes Sløvhed ved jeg ikke, om de nogensinde skal se Lyset. Jeg er fuldt optaget af at gennemse min Museumshistorie, som nogle rykker mig for. Hvis du støder paa sjældnere Arter enten af Fisk, Konkylier eller Sten, beder jeg dig have mig i Tankerne. Den Sten, du sendte, har jeg ikke modtaget; din Svoger fortalte, at han havde efterladt den i Roskilde, og han lovede paa Tilbagevejen at ville lade den besørge hertil. Jeg er dig taknemmelig, og da der ikke er andet, hvormed jeg denne Gang kan gøre dig Gengæld, sender jeg mit Brev om Guldhornet, som er udgivet fornylig, mit Museumskatalog og nogle Disputatser. Lev vel og vær min Ven som hidtil.

København, den 21. April 1648.

(W I 376).

1577. (Ep. 795). *Til Jan de Laët i Leyden.*

21.4.1648.

Det meget fine Værk, Brasiliens Naturhistorie, der ved din gavmilde Haand er givet mig som Gave, har den højlræde Yngling Rasmus Bartholin nylig sendt mig. Det er sandelig en gylden Bog, højst behagelig og nyttig for alle, som føler nogen Interesse for fremmedartede Naturgenstande; ligesom jeg siger saare mange Tak derfor, saaledes vilde jeg ønske, at der i min Besiddelse fandtes noget, hvormed jeg paa værdig Vis kunde gøre Gengæld. Alle Videnskabsdyrkere erkender med Taknemmelighed, at det Arbejde, du har lagt i at gennemgaa, ordne og fuldstændiggøre Marcgravius' Værk, er fortræffeligt anvendt. Gid du kunde skænke os en tilsvarende Afpudsning af din Ximenes; du skulde da ikke være i Tvivl om, at det vilde være til største Gavn for den lærde Verden. Det er en sjælden Bog, som jeg aldrig har set, men ud fra de Ting, som anføres af dig, slutter jeg, at han har været en Mand besjælet af den største Forskertrang og Nøjagtighed samt yderst velbevandret i Naturhistorie. Og det gør ingen Forskel, at ikke alle Billederne er for Haanden. Hvad du har i den Retning, det skal du fremlægge for de videbegærlige, og i Tidens Løb vil en anden Udgave kunne følge efter i for-

øget og nøjagtigere Stand; thi saa snart du har meddelt, hvad du har, vil du finde Folk, som er ivrige for det fælles Vel, og de vil af sig selv bidrage med de Oplysninger, de har til dens Berigelse. Velan da, gør Ende paa din Nølen og tøv ikke med at gavne det fælles Vel. Et uddødeligt Navn og alle rettænkende Folks Yndest vil ledsage dig.

Hvis der for nylig er bragt noget Nyt fra Amerika, beder jeg dig gøre mig delagtig deri. Jeg erindrer, at du i sin Tid gav mig Haab om Thevetus' *Ourisia* og *Ahovay*; hvis du har nogen af dem, saa svigt mig ikke! Man siger, at det er fra Indien (jeg ved ikke hvor), der bringes os nogle Fuglereder, der af Stof synes at ligne Fiskelim; dem opløser man i Suppe og giver til dem, som ønsker at være ihærdige Stridsmænd for Venus. Jeg beder dig fortælle mig, fra hvilke Fugle de Reder kommer, samt hvor de findes, og om du har andet i Forbindelse hermed, idet jeg ikke har læst nogen nedskreven Beretning om dem.

Lev vel og tilgiv min Besværlighed.

København, den 21. April 1648.

(W II 6).

1578. (Ep. 960). *Til Joël Langlot paa Gottorp.*

23.4.1648.

Af et Brev, som Magister Rasmus Bartholin nylig skrev til mig fra Nederlandene, har jeg erfaret, at du opholder dig ved hans Naade Hertugen af Holstens Hof og sidder i en betydelig Stilling; jeg lykønsker dig hertil og beder om alskens Lykke for dig. Han tilføjede desuden, at du besidder den Hemmelighed, som Quercetanus omtaler i sin hermetiske Lægekunst Kap. 23, og hvorved luftformige Planter ved Hjælp af Varme vækkes tillive af filosofisk Aske med levende Farver og alle Delenes Aftegning; og at du til Erindring om gammelt Venskab havde lovet at ville sende mig en Prøve deraf til Pryd for mit Museum. Jeg beder dig derfor staa ved dit Løfte, saa hurtigt du kan, og glæde mig med saa stor en Velgerning. Saa vidt min Evne rækker, skal der ikke være noget, hvormed jeg ikke til Gengæld vil bestræbe mig for at være dig til Behag. Det vil visselig komme mig tilpas, idet jeg med en lærd Ven har en Strid om denne Sag, hvis Mulighed han benægter. Jeg har ganske vist nogle Tilberedelsesmaader, som er meddelt mig fra Venner, men de er ikke lykkedes for dem, som har prøvet dem, maaske fordi de har manglet den rette Iværksættelse. Fornylig har der i Paris været en Hr. de Claves, som efter Folks Anmodning viste mange Planter af den Art i Glas, saaledes som blandt andet Lapeyrère har gjort mig opmærksom paa. Men nu er han rejst til et andet Sted i Frankrig, ellers vilde jeg forlængst

have faaet en Prøve fra ham. Er du min Ven, saa opfyld mit Ønske og skriv tilbage til mig ved given Lejlighed. Lev vel.

København, den 23. April 1648.

(W I 376).

1579. *Testimonium for Christen Jensen Bircherod.* 24.4.1648.

Christianus Jani Bircherodius blev immatrikuleret i Juni Maaned 1645 [fra Roskilde Skole]. Han har theologisk Attestats og har været Hører i Køge.

(W I pag. 74).

1580. *Fra Pierre Gassendi til Isaac Lapeyrère.* Før Maj 1648.

(En lang Række Detailspørgsmaal vedrørende Tyge Brahes Levned).

(Kv. 61).

1581. (Ep. 892). *Fra Isaac Lapeyrère i Paris.* 2.5.1648.
(12.5. ny Stil).

Jeg betvivler ikke, min Worm, at du har modtaget mit lange Svar paa dit sidste Brev, og tillige vor Ven Hr. Naudés deri indlagte Brev, hvori han gjorde dig bekendt med, at den høje Kardinal Mazarin som Gave sender dig en Guldmønt og et Ur i en udsøgt Kapsel som Pant paa sin Taknemmelighed over de interessante Ting, som du har givet hans Højhed, og tillige som et Tegn paa sin Velvilje imod dig. Hr. [Tønne] Reedtz, som vil overbringe dig Uret, vil aflægge dig Regnskab for de Ting, som er anbragt hos hans Broder [Peder] Reedtz, Eders Resident hos os, og tillige for de Bøger, som jeg tilbagesender dig sammen med din Licetus. Han vil ogsaa bringe dig Bud om flere Ting angaaende Forsøg med det tomme Rum, som han har set anstillet her, og hvorom han er et velegnet Vidne; jeg beder indtrængende om din Dom over disse Ting, for at jeg kan delagtiggøre mine Venner deri, thi de er meget spændte derpaa. Jeg beder dig ogsaa sende alt, hvad du kan indsamle angaaende Eders vidtberømte Tyge Brahes Levned, som vor Ven Hr. Gassendi i højeste Grad ønsker at faa Rede paa. Jeg venter utaalmodigt paa, hvad du vil skrive til mig om disse Ting, og jeg anraaber dig i særlig Grad om at ville have mig i Erindring og være min Ven, ligesom jeg af mit hele Hjerte dyrker og tjener dig. Lev vel, min Worm.

Paris, den 14. Maj Aar 1648, gregoriansk Stil.

1582. (Ep. 305). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.* 3.5.1648.

Det første, jeg foretog efter min Hjemkomst fornylig, var at komme mit Løfte ihu og omhyggeligt gennemgaa mine Papirer for at give dig Meddelelse om, hvorvidt der blandt dem skulde vise sig noget om den højædle Tyge Brahes Levned. Se, nu fremlægger jeg herved disse faa Ting, som det nu var muligt at finde, nemlig: 1) Nogle skriftlige Optegnelser fra min salig Faders Aarbøger; han var en af Tyges Omgangsfæller. 2) Uddrag af Phil. Tomasinus' Lovtaler og [Joh.] Baptista Lauro's Breve [Epistolæ, Köln 1624,8°] 3) Johannes [Jessenius à] Jessens Ligtale [De vita & morte Tychonis Brahe, 24. Okt. 1601, Pragæ desiderati Oratio funebris, Prag 1601,4°, Hamburg 1601,4°], som jeg absolut ønsker at faa tilbage, thi Eksemplarer af den er sjældne. Om den sande Aarsag til hans Død og andre Ting, som det er værdt at vide, skal jeg foretage en mere indgaaende og nøjere Undersøgelse, naar vor ædle Hr. Forstander [Henrik Ramel] er vendt tilbage; jeg har mere end en Gang hørt ham fortælle adskilligt om Tyge. Lev vel, bedste Ven, og bevar mig i dit Venskab.

Sorø, i største Hast, den 3. Maj 1648.

P.S. Han som i sin Tid fortalte Dr. Pontanus om de paa Raadhuset i Zirichsee beroende Aktstykker vedrørende danske Forhold, var Borgmesteren i Zirichsee Adrian Hoffer, hvis Navn staar først blandt dem, som hyldede Pontanus' historiske Værk med Vers. Og endnu en Gang: Lev vel!

1583. (BA pag. 335). *Testimonium for Stefan Olafsson.* 3.5.1648.

Stephanus Olai Islandus blev immatrikuleret i December Maaned 1643. Han har bistaet mig og har theologisk Attestats.

(W I pag. 75).

1584. (Ep. 633, BA 150). *Til Sveinn Jonsson paa Holar.* 8.5.1648.

Den Prøve, du har sendt mig paa den islandske Ordbog, har jeg læst med Fornøjelse, og jeg nærer intet større Ønske, end at det maa times mig at se hele Værket trykt. Jeg opfordrer dig altsaa til at fortsætte med dit Forehavende; du vil saa have ydet et højst nyttigt og nødvendigt Arbejde ikke blot for Skoleungdommen paa Island, men ogsaa for udenlandske Lærde, som er opfyldt af Længsel efter Eders Sprog, og som med dette Hjælpemiddel vil forstaa det, som er skriftligt affattet paa det Sprog, samt bekvemmere skille sig ved de mere dybtliggende Problemer. Der er ingen Grund til, at du skal

paatage dig Arbejdet med at afskrive den med det Formaal, at den kan sendes til mig, men naar den er færdigtrykt hos Eder, saa send mig et Eksemplar, og du vil gøre mig en meget stor Tjeneste. Fortsæt med at gavne dit Fædreland og andre med den Slags videnskabelige Hjælpemidler; herigennem vil du sikkert erhverve dig Udødelighed for dit Navn og brave Folks Gunst. Lev vel.

København, den 10. Juni 1648.

(W II 6).

1585. (Ep. 967, BA 57). *Til Brynjulf Sveinsson paa Skalholt.* 8.5.1648

Den ædle kongelige Sekretær Otte Krag har vist mig dit Brev tilligemed de Ting, du har opskrevet og tilsendt vedrørende Islands Tilstand, men eftersom han nu er saa beskæftiget med den Opgave at vælge den nye Konge, at han ikke denne Gang kan svare dig, har han bedt mig træde i sit Sted, hvad jeg ogsaa meget gerne har paataget mig, dels fordi Hvervet paalægges mig af en indflydelsesrig Mand, dels paa Grund af vort gamle Venskab. Han siger altsaa Tak for det ydede Arbejde, og samtidig fandt han stort Behag i det, du fortæller om dine Strøbemærkninger til Saxo Grammaticus' Fortale. Han beder dig altsaa om at ville offentliggøre dem saa hurtigt, du blot kan, og der er ingen Grund til, at du skal tvivle om, at du ved den Handling vil udføre noget, som er meget kærkomment, ikke blot for ham, men for hele Fædrelandet.

Med Hensyn til det, du skriver angaaende et Trykkeri, saa har han sagt, at han intet har kunnet gennemføre denne Gang, hvor vi er uden Konge, men hvis det ikke er til Skade for din Kollega Hr. Thorlak [Skulason] og ejheller mod de Privilegier om et Trykkeri, som naadigt er ham indrømmet, saa har han lovet at ville gøre, hvad der er muligt, til næste Aar.

Da jeg forøvrigt nu har besluttet at udgive min Bog om Runeskriften forøget og gennemset, beder jeg dig meddele mig, om du har noget, som vedrører denne Sag, og jeg lover, at det ikke skal blive uden hædrende Omtale af dit Navn. I den ved Slutningen tilføjede Skjaldefortegnelse, som du selv i sin Tid har forklaret for mig, findes der Navne paa nogle Svenskere, Eysteinn den Hellige, Bjorn at Haugi, Erik Ræfilsson, Styrbjørn den Stærke, Jon Sørkvisson, Karl Sonason; da jeg ikke i deres Fortællinger finder, hvem de var og hvorledes, beder jeg dig oplyse mig herom. Du vil altid finde mig aldeles rede til Gentjenester. Lev vel.

København, den 8. Maj 1648.

(W II 7).

1586. (Ep. 964). *Til Pierre Gassendi i Paris.*

8.5./5.6.1648.

For kort Tid siden skrev min Ven Isaac Lapeyrère, som er meget nært knyttet til mig i behagelig Fortrolighed, at du havde sat dig for at skrive vor Tyge Brahes Levned og udgive det hos Eder til Ære for saa betydelig en Mand; det var, for at jeg kunde meddele dig, hvad jeg maatte have, som kunde tjene det Formaal. Han vedlagde tillige et Papir, hvorpaa var opskrevet, hvad du ønskede at vide, og tillige — som Vidnesbyrd om din Kærlighed og Velvilje imod mig — din lærde Kommentar om Epikurs Liv; skønt jeg endnu ikke har modtaget denne, siger jeg dog saare mange Tak baade for din Velvilje, din overvættens Hengivenhed og din Gave; samtidig vilde jeg ønske, at jeg kunde gøre Gengæld med noget tilsvarende og imødekomme dine Ønsker saaledes, at du kunde erkende, at det ikke er forgæves, du har søgt min Bistand. Jeg har overvejet Sagen med mine Venner, navnlig med vor Mathematiker From; jeg ved, at han sidder inde med ikke saa lidt, som angaar dette, og han opbevarer baade Skotten [John] Craig's Skrift imod Tyge [Capnuranæ restinctio seu cometarum in æthera sublimationis refutatio, 1591] og tillige sammes Forsvar [Responsio apologetica ad epistolam Scoti cujusdam, Uraniburgi 1591, trykt i Rasmus Bartholin: De cometis 1665], hvilke han har sat sig for at udgive samlet; tillige holdt han fornylig en smuk Tale om Tyges Liv i en offentlig Festforsamling; jeg har opnaaet, at han selv, i Ønsket om at vinde dit Venskab og din Gunst, har lovet at ville skrive og meddele, hvad der angaar Sagen; fra ham vil du utvivlsomt faa de Ting, som savnes hos mig. Men alt, hvad jeg har kunnet skrabe sammen paa denne begrænsede Tid, tilføjer jeg her og beder dig optage det i en gunstig Mening; vælg ud deraf, hvad du mener, det vil være til Nytte og Hæder for Tyge og for Fædrelandet at udsprede. Og for at jeg ikke skal synes at have sprunget noget over af det, du beder om, vil jeg i største Korthed gennemgaa de enkelte Punkter paa dit Papir:

Hvilket Aar Tyge nøjagtigt var født, meddeler mit Papir N. 6 og Jessenius à Jessens Tale: Nemlig den 15. December 1546 mellem 9 og 10 om Morgenen paa Knudstrup i Skaane.

Han havde Brødrene Jørgen, Axel, Steen og Knud; de besad alle stor Indflydelse i Landet og var tildels Rigsraader; hans Søstre var Inger, Elisabeth og Sophie, at hvilke sidstnævnte ikke var ganske ukyndig i Astronomien og navnlig dygtig til at opstille Fødselskonstellationer. Hun efterlod en Søn, den navnkundige danske Rigsraad Hr. Tage Thott til Eriksholm, en fremragende Velynder for de Lærde; ham har jeg tilegnet Mindesmærket fra Strø [Tulshøj]. Se N. 3.

Hvornaar han er ankommet til Wandenburg, og hvad Navn hans Hustru har baaret, vil From give Underretning om i sin Tale. Men hans Hustru siges at være død i Prag.

Hvilke af hans Børn, der var Drengene, vil From give Underretning om. Se N. 6. N. 11. og N. 18.

Hvilken Aarsindkomst han nød, kan du udlede af N.24. Noget blev givet fra det kongelige Skatkammer. Han opnaaede et Præbende i Roskilde, i Norge Indkomsterne fra Munkeliv Kloster samt andre, hvorom man nu ikke har sikker Viden. I den Tid, han forblev her, blev alle disse Indkomster ham ogsaa indrømmet af salig Kong Christian IV, saalænge han nød Stormændenes Bevaagenhed. N.24. Jeg ved ikke, hvorvidt han maaske har haft andre Egenindkomster end fra Knudstrup. Det synes ikke saa. Kanonikatet i Roskilde kaldes almindeligvis Kongens Præbende, og dets aarlige Indkomster svarer til tusind Imperialdalere. N.24. Der er ingen Byrder, bortset fra at det Kapel, som er knyttet til denne Indtægt, og hvori Kongernes Gravmæler findes, skal holdes vedlige paa Tag og Fag af Indehaveren. Nu tildeles det i Almindelighed Kongens Kansler.

Om Aarsagen til hans Bortrejse, se N.8.21.24.; men han rejste bort i det af dig angivne Aar, nemlig 1597, og det var ikke imod Kongens Vilje, og det var ogsaa med dennes Vidende, at han førte sine Apparater bort; han benyttede ikke noget af Kongens eller Rantzaus Skibe. Han efterlod intet af sine Instrumenter paa Hven, se N.18. Efter hans Bortrejse er Øen altid givet i Len til en Adelig, enten Mand eller Kvinde; paa den er der nu en Mark, hvor Uranienborg har staaet. I Dag indehaves den som Len af en adelig Enke.

Paa hvilken Tid han er kommet til Rantzau o.s.v.: Det Brev, jeg sender, vil give Underretning om Dag og Aar. Det fremgaar, at han har været paa Wandenburg i April Aar 1598, se N.13. Derfra drog han til Wittenberg, hvor han har opholdt sig endnu den sidste Dag af det samme Aar og den 11. Januar 1599, som du ser N.14.15. Herfra begav han sig til Kejser Rudolph efter Kaldelse. N.14. Han fandt ham i Prag, hvor han tilbragte nogen Tid i det Curtianske Hus. N.16.24. Han var først i Prag; hvor længe, maa du slutte ud fra N.18. Benatkys Beliggenhed og Omgivelser. N.17.

Han blev syg den 13. Oktober og døde den 24. Oktober 1601, som det fremgaar af Ligtalen holdt af Jessenius, samt af N.23. Begravet i Prag i den gamle Bys Hovedkirke, den 4. November, paa den mest hædrende Vis med ridderlig Højtidelighed.

Ligtalen holdtes af Jessenius von Jessen; den blev trykt i Prag paa Georg Nigrinus' Trykkeri Aar 1601, men kan næppe faas. Hvis den var tilsalg hos os, vilde jeg sende den; jeg har kun set et eneste Eksempplar hos en Ven. Om hans Grav og Gravmæle har jeg intet udover mange Lovtaler. Til Jessens Tale var knyttet et vidtløftigt Digt af Johannes Kepler og Jyden Poul Jensen Colding, der stod ved Tyges Dødsleje; noget deraf ser du N.24.

Efter Tyges Død blev alle hans Apparater overført til Prag og opbevaret i

Curtius' Hus, hvor de under Soldaternes Hærgen blev beslaglagt af de pfalziske, slæbt bort fra Byen og ødelagt. Men Globen var iforvejen skænket som Gave til Jesuitterne i Collegiet i Neisse. Neisse er en ikke ubetydelig By i Schlesien, beliggende ved Floden Neisse, berømt som Bispesæde, se Kortet over Schlesien. Om Tidspunktet, hvor Prins Ulrik indtog den, se N.4.

Om hans Observationer har jeg intet, bortset fra at man siger, at de endnu findes i Prag hos en lærd Mand; men herom har maaske From udførligere Oplysninger.

Den Sammenfatning af Observationerne, som du omtaler, har vi ikke kunnet finde blandt Longomontanus' Papirer; jeg tror ikke, det har været nogen anden end den, som ses i hans Astronomi.

Om Breve og andre Ting, som From ligger inde med, vil han selv give Svar.

For endelig at imødekomme din Anmodning, saa vidt jeg formaar, sender jeg baade Fortegnelsen over Studenterne og de andre Ting, som jeg har i mine Papirer, uden at stikke noget under Stolen; og for at det kan staa dig klarere, se, saa tilføjer jeg disse Pudsigheder (skønt de er uværdige til Gen-givelse), eftersom du paabyder mig det:

Tyge nærede forskellige Anskuelser, som almindeligt kaldtes Tyges Særheder, og han plejede at indrette sig efter dem. Var han saaledes f. Eks. om Morgenens gaaet hjemmefra, og den første, han mødte, var en gammel Kone, ansaa han det for et daarligt Varsel og vendte om. Hvis man kom ind med venstre Fod først i Værelset, han var i, ansaa han det som mindre gunstigt. Af den Slags var der nærmest en Uendelighed. Paa Uranienborg havde han til Stadighed en Nar ved Navn Jeppe; naar Tyge spiste Frokost eller Middag, sad denne ved hans Fødder og pludrede uafbrudt. Han rakte ham Mad fra sin Tallerken, og undertiden raadspurgte han ham for Morskabs Skyld om forskellige Ting. Da Bønderne paa Hven havde vist sig opsætsige mod Tyge, saa at han havde besluttet at skride ind mod dem med Strenghed, spurgte han sin Jeppe, hvad der var at gøre. Denne svarede: »Sammenkald dem og fyld dem med alt det Øl, de kan drikke.« Men Tyge sagde: »Hvad! Skulde jeg maaske give disse Slyngler en Belønning i Stedet for en Straf?« »Det er nødvendigt, at du gør det«, svarede Narren. Og hvis Tyge havde adlydt dette Raad, vilde Sagen være faldet heldigere ud. Altimens han om forefaldende Emner pludrede alt, hvad der faldt ham paa Tungen, saa blandede han ofte alvorlige og betydningsfulde Bemærkninger imellem, hvorfor ikke blot Tyge, men ogsaa de andre omkringstaaende plejede at give nøje Agt paa hans Gal-skaber. Engang da Herren var bortrejst, og Eleverne ikke ventede hans Tilbagekomst, begyndte de at slaa sig temmelig løs, og da det nu var paa sit højeste, saa begyndte denne Nar, som var tilstede, blandt andet at raabe:

»Herren er her!« Da en af dem lagde Mærke hertil, gik han op i Taarnet for at spejde og saa Tyge nærme sig Kysten i en Baad; han steg nu rask ned og advarede de andre, som forlod deres Drikkelag og i en Fart tog fat paa hver sine Opgaver.

Hvis nogen paa Øen var syg, og man spurgte Jeppe, om vedkommende skulde dø, saa svarede han ufortøvet, om han vilde leve eller dø, og hans Forudsigelse slog aldrig fejl. Dette har jeg mere end en Gang hørt med egne Øren af Hr. Longomontanus.

Men nu kan det være nok med uvæsentlig Snak. Jeg beder dig tilgive mig og tage vel imod min Iver efter at glæde dig. Fra mine Venner har jeg erfaret, at du har skrevet meget om Peiresc's Liv [De Vita N.Fabr.Peirescii, Paris 1641], men det er aldrig lykkedes mig at faa det at se, og jeg er ked af, at sligt ikke bringes til os. Hvis der yderligere er noget, hvormed jeg kan fremme saa rosværdige Bestræbelser, saa sig til, og du vil finde mig redebon. Imidlertid siger jeg paa det offentliges Vegne mange Tak, fordi du har villet vise vor Landsmand saa stor en Ære og gennem din Stemme villet anbefale hans Studier til den lærde Verden. Du maa ingenlunde betvivle, at du vil øve en Gerning, som vil være kærkommen for hans Venner her i Danmark og for alle af hvilket som helst Folk, der glæder sig ved hans Arbejde.

Jeg beder til, at du maa faa et godt Helbred (gennem Lapeyrère's Brev har jeg erfaret, at det er noget vaklende), saa at du længe maa kunne gavne det fælles Vel med din Aands guddommelige Frembringelser.

Aar 1648, Maj Maaned.

(W II 8).

1587. *Testimonium for Peder Svendsen.*

10.5.1648.

Petrus Svenonis Hafniensis blev immatrikuleret i Juni Maaned 1639 [fra Københavns Skole]. Han har i tre Aar været Huslærer for adelige Børn.

(W I pag. 75).

1588. *Til Thomas Wegner i Stavanger.*

5.6.1648.

Jeg har set din Søn, som har et ærligt og beskedent Ansigt. Han er blevet immatrikuleret og optaget i Huset hos Thomas Bang. Tak for Gaven. Jeg sender til Gengæld nogle Blade, som du kan læse. Du har sikkert hørt trist Nyt fra os og faaet fortalt om Begivenhederne ved Kongevalget. Mit Helbred er daarligt. Ved Paasketid havde jeg Feber, og nu har man paalagt mig Rektorhvervet.

(W II 9).

1589. *Til Isaac Lapeyrère i Paris.*

8.6.1648.

Tak fordi du har sat mig i Forbindelse med Gassendi, der har lovet mig sit Værk om Epikurs Liv. Jeg hører, at han ogsaa har skrevet om [Nicolas-Claude Fabri de] Peiresc. Om Tyge Brahes Liv er det lykkedes mig at finde Svar paa de fleste af hans Spørgsmaal. Jeg sender hermed en Afskrift deraf. Til Naudé skriver jeg ikke denne Gang, da jeg endnu ikke har modtaget, hvad han skal sende fra Kardinalen. [Ove] Juul, som bringer dette, vil snart være hos Eder.

Om [Torricellis] nye Tomrum hører jeg for første Gang af dig. Jeg ved, at nogle tænker sig et Tomrum i Blodkopper, som ved en Flamme tømmes for Luft, hvorpaa Blodet fylder Blodkoppen, da Naturen ikke taaler Tomrum. Da jeg i sin Tid dyrkede Kemi, lærte jeg saaledes at trække Luften ud af et Glasrør, som derefter kunde fyldes af Kviksølv, der bar sig selv oppe. Men det nye Tomrum er maaske noget andet.

Glem ikke, hvad jeg skrev til dig om Planters aandige Genoplivelse, hvis du træffer ham, som Gaffarel omtaler. Hilsen fra Thomas Bartholin og From.

(W II 9).

1590. (BA 47). *Til Arngrim Jonsson paa Melstaðir.*

8./10.6.1648.

Der er ingen Grund til, at du saa udførligt takker for en saa ringe Tjeneste; du ved, at jeg er dig saa saare redebon i enhver Henseende. Gudmund Haakonssøns Sag tror jeg er saaledes bilagt, at der ikke er nogen, som vil rejse nogen Anklage imod ham. Ved vor høje Konges Død er vore Sager bragt i saadan Forvirring, at intet kan ordnes ved Hoffet før Kroningen af den nye Konge, hvorfor der er forhandlet med Statholderen, for at alt kan blive ned-dysset.

For din Søn [Thorkel] tror jeg, der er draget saaledes Omsorg, at der ikke bliver noget for ham at beklage sig over. Han er en beskeden og flittig Yngling, saa at jeg ikke tvivler om, at han vil følge tæt i sin Faders Fodspor. I nogen Tid har hans Helbred været ret skrøbeligt, hvilket jeg dels tilskriver Luftforandringen, dels Levemaaden, men han begynder at komme sig, saa jeg haaber fra nu af at finde ham raskere.

Jeg sender et halvt Pund Glycerinsaft. Men Piller og Urter har jeg tidligere ikke sendt, og jeg er hverken klar over, hvilke (thi deres Antal er stort) eller til hvilken Brug eller mod hvilke Sygdomme; ellers vilde jeg sende nogle, som var tjenlige. Men her har du nogle almindelige, som jeg mener vil blive til Nytte, og af hvilke der skal tages ni ad Gangen. Men hvis de ikke virker, skal Dosis øges, og der skal tages 12 eller 13 ad Gangen efter den syges Forgodtbefindende. De Urter, som sendes, er beregnet imod Tarmbindinger og Skørbug; samtidig renser de Legemet, men lindt og mildt. Halvdelen af dem skal lægges i et Knytteklæde, som ikke snøres altfor stramt, puttes i en Lerkrukke og overhældes med et Maal Vin, Øl eller (hvad der er bedre) afsiet

Valle. Naar det har staaet og trukket i 24 Timer, skal Knytteklædet vrides, men blive liggende i Væsken, til den er fuldstændig drukkert op. Af denne Væske skal man om Morgen taget en Drik paa ni eller ti Skefulde og blive ved dermed. Naar den første Væske er drukkert op, kan der en Gang til hældes endnu en paa Urterne, men den har en mindre kraftig Virkning. Hvad jeg nu har sagt om den ene Halvdel, gælder ogsaa om den anden. Men Urterne skal bruges først, thi de kan ikke bevare deres Egenskaber usvækket saa længe som Pillerne.

At købe Brillen til Folk, som ikke er tilstede, er vanskeligt, da de nemlig ikke alle passer enhver. Jeg har taget din Søn med paa Raad og skaffet disse her, idet Thorkel mente, at det ene Par kunde bruges af hans Fader; og saa ønsker jeg da, at de maa passe.

Min Bog om Runeskriften skal atter befordres i Trykken, saa hvis du altsaa har noget, som kan tjene til dens Forøgelse, eller dens Rettelse, beder jeg dig sende det.

Om din Eftermand har jeg forhandlet med Hr. Kansleren, men han er slet ikke til at faa noget ud af, og saalænge vi er uden Konge, kan intet ret gennemføres ved Hoffet. Jeg tror, at du, uden at spørge nogen (undtagen Biskoppen eller, om du vil, Øens Statholder) kan afstaa dit Sogn til din Søn saaledes, at han endnu i din Levetid indsættes som Eftermand; men det skal være en stiltiende Ordning mellem os, at du selv beholder Indkomsterne i din Levetid, og at han faar saa meget, som Nødvendigheden kræver. Men herom maa du selv træffe Afgørelse, som du finder det klogt. Lev vel.

(W II 36).

1591. (BA 205). *Til Thorlak Skulason paa Holar.*

10.6.1648.

Det var mig højst ukært at høre om saavel dine Besværligheder med dit svage Helbred, som den Smerte, der ramte dig ved din Svogers for tidlige Død. Men du er sat i den Stilling og paa den Post, at du tilfulde ved, at Gud tugter dem, han elsker og for de gode vil vende alt til det gode. Gud lever, befal du ham dine Veje, saa vil han selv gøre det. Venskab byder mig at drage Omsorg for din Sundhed; jeg sender derfor, hvad jeg har ment kunde tjene dig til Nytte, og som til en vis Grad taaler at blive gammelt, thi du ved, at Lægemidlernes Egenskaber efterhaanden fordufter, hvis de gemmes for længe. Først nogle Piller, hvormed du skal udrense dit Legeme og uddrive de onde Væsker; af dem skal du tage ni Klokker seks om Morgen og sluge dem hele. Undgaa Luft og Søvn, afhold dig fra Føde indtil Middag; hvis du sluger dem sammen med lidt Væske eller Grød, kan du ret let tage to eller

tre ad Gangen. Hvis de ni ikke gør nogen Virkning, saa forøg Antallet og tag tretten, naar du bruger dem næste Gang. De Urter, som er lagt i Papir, har Virkning paa Skørbug; af dem skal du knytte Halvdelen i et Klæde, dog uden at de klemmes for stærkt, læg dem i en Lerkrug og hæld et Maal klar Mælkevalle over. Naar det har staaet i fireogtyve Timer, skal du vride Klædet, men lad det alligevel blive i Væsken, hvoraf du hver Dag Klokker seks om Morgenen skal drikke en Slurk paa fastende Hjerter. Naar Væsken er sluppet op, saa hæld nyt paa og brug det, men det vil ikke være af saa stor Virkning. Paa lignende Maade skal man gaa frem med det øvrige; hvis Maven ikke virker tilstrækkeligt, saa brug Pillerne. Naar det bliver nødvendigt at styrke sig, skal baade du og din Hustru tage en Skefuld eller to af det Vand, jeg sender. For at der ogsaa kan drages Omsorg for din Hustrus Lidelser, sender jeg hende i tre Papirer et fint Udrensningspulver, hvoraf hun paa een Gang skal tage saa meget, som et Papir indeholder, i en lille Slurk af en eller anden tynd Suppe eller Vin, idet der iagttages samme Fremgangsmaade, som jeg ovenfor har beskrevet angaaende Pillerne. Det er vanskeligt at foreskrive Midler paa saa stor Afstand uden at have set den syge. Dog vil disse Ting, som jeg sender, imødekomme Behovet, indtil jeg faar bedre Oplysning om deres Virkning og andre Omstændigheder. For den tilsendte Gave, saa vel af Smør som af Strømper, siger jeg saare mange Tak; Købmændene har besørget dem rigtigt, og Willer har betalt Apothekeren i Henhold til den ham givne Seddel. Lev vel og vær fortsat min Ven.

København, den 10. Juni 1648.

1592. (Ep. 796). *Fra Jan de Laët i Leyden.*

27.6.1648.

(7.7. ny Stil).

Det glæder mig, at Brasiliens Naturhistorie endelig er dig overbragt, og jeg priser mig lykkelig, at mit Arbejde vinder dit Bifald. Jeg har sandelig ofte og grundigt tænkt paa Ximenes, men det har altid afskrækket mig, at jeg mente, den vilde blive mindre tiltalende uden Billeder. Thi som du ved kan Beskrivelsen af fremmede Planter, som vi hverken faar i levende eller tørret Stand, kun yde ringe Gavn for vor fælles Sag; hertil kommer, at der nu viser sig et betydeligt Haab om, at vi snart fra Rom vil faa det meget omfangsrige Forraadskammer af Planter fra det nye Spanien; det blev i sin Tid udarbejdet af den berømte Læge Dr. Hernandez under Kongen af Spaniens Beskyttelse og trykt sammesteds [Historia stirpium, seu Plantarum, animalium &c Mexicanarum, curante N.J. Lyncæi, Rom 1651, Fol.] og jeg har i lang Tid forgæves anstrengt mig for at faa det. Thi deraf har denne Ximenes øst adskillige af

sine Oplysninger; men hvis den kommer mig ihænde, vil jeg igen tænke alvorligt derpaa.

Paa Grund af den Krig, som i Brasilien er paaført vore Folk af de frafaldne portugisiske Forbundsfæller, har jeg ikke for nylig modtaget noget fra de Egne, thi ellers vilde jeg ikke have undladt at delagtiggøre dig deri. Hvad du mener med den *Ourisia*, som du minder mig om, at jeg engang har stillet dig i Udsigt, saa husker jeg det i hvert Fald ikke; hvad Thevetus' *Avohay* er, ved jeg nemlig, men jeg er endnu optaget af at opspore den til dig og til mig, og jeg skal ikke tøve med at sende den, naar jeg har modtaget den.

De Fuglereeder, hvorom du skriver, bringes os fra Ostindien og minder om Fiskelim; gennem to Mænd, som har udøvet den øverste Myndighed der paa Stedet, har jeg gjort mig Umage for at lære dem at kende og har bragt i Erfaring, at der paa Kysten af Indien, som almindeligt kaldes Koromandel, og især i Patna er nogle Smaafugle (dog huskede de hverken deres Navn eller deres Reder), som bygger nogle smaa, halvkugleformede Reder af et klæbrigt Stof, hvorom vi kan faa Syn for Sagn, idet jeg af dem har faaet nogle Stumper af de Reder, og jeg kan ogsaa give dig Andel i dem, hvis du ønsker det; ligesom Svalerne sætter de dem fast paa utilgængelige og stejle Klipper, og de Indfødte river dem ned og sender dem med ypperlig Fortjeneste til Kinesere og andre. Med Hensyn til deres Egenskaber mener man forskelligt, thi nogle tillægger dem noget kærlighedsvækkende, andre ikke; de oplødes og koges i Suppe, og da deres Stof er klæbrigt, tages det med Gaffler og nedsvælges, efter hvad man siger, med en vis Nydelse. Men som jeg allerede har sagt, kender jeg ikke Fuglens Navn; de, af hvem jeg har modtaget disse spredte Oplysninger, bevidner, at de er ganske smaa, og i deres Reder ses undertiden smaa Fjer og Stumper af Æggeskaller. Hvad jeg iøvrigt skulde erfare om dem, det skal jeg ikke holde dig i Uvidenhed om, men det maa erfares gennem dem, som besøger de Egne, thi jeg har endnu intet skriftligt set om dem, skønt det, efter hvad jeg hører, er noget ganske almindeligt dersteds. Dog ved jeg, at de Mennesker blot er opsat paa Vinding.

Det er mit Forsæt at gøre nogle Bemærkninger om Stenplanter og andre Ting, der vokser i Havet som Planter. Du vil gøre mig en Tjeneste, hvis du giver mig Underretning om, hvilke Iagttagelser du har gjort derom. Thi jeg tror, at Norges Kyster og Skær frembringer en frodig Vækst deraf.

Forlængst har jeg udfærdiget en lille Fortegnelse over de Naturgenstande, som er hos mig, og den sender jeg nu; den er dog endnu ikke tilstrækkelig fuldstændig, fordi jeg har været hæmmet af alvorlige Beskæftigelser og derfor ikke har haft Mulighed for at gennemgaa det hele grundigt. Imidlertid vil du kunne bruge den. Det skal være mig en Glæde at modtage hyppigere Breve fra dig, og hvis du paa noget Punkt savner min Bistand, saa giv mig dine

Befalinger, som du vil, thi i mig har du den lydige Følgesvend. Tilslut ønsker jeg Sundhed for dig og de øvrige Venner, især [Thomas] Bartholin; og jeg haaber, I alle maa have det godt.

Leyden, den 7. Juli 1648

1593. *Testimonium for Jens Mortensen.*

2.7.1648.

Johannes Martini Wiburgius blev immatrikuleret for fire Aar siden [December 1644 fra Aarhus]. Han har været Huslærer for Professor Peder Spormands Børn og har theologisk Attestats.

(W I pag. 76).

1594. (Ep. 578). *Fra Poul Moth i Aaby ved Nakkebølle.*

9.7.1648.

Hilsen og Lydighed! For din nylige Besvarelse af mit Brev, hvormed du rigeligt har tilfredsstillet mig paa alle Punkter, du fortræffeligste Mand, siger jeg dig mange Tak. Gid jeg engang maa se den Dag, hvor jeg kan tjene dine og dine Nærmestes Interesser til Gengæld og personlig forhandle med dig om denne Slags Emner. For faa Dage siden blev der paa den højædle Hr. Eiler Billes Mark fundet, hvad der efter mit Skøn er en Grav, (Bønderne kalder det en Røverkule); den er af forbavsende og sindrig Opbygning, hvorom Overbringeren af nærværende vil fortælle dig; i den er der fundet forskellige Ting saasom Menneskeknogler, Sten af forskellige Former samt nogle Metalsager. Hvad der heraf er kommet mig ihænde, har jeg ønsket at sende dig med nærværende Magister Bruno Jacobi [Jacob Hansen Brunov] for at han ikke skulde vende ganske tomhændet tilbage. Da jeg blandt de øvrige Sjældenheder, som findes i Kataloget over dit Museum, ikke har fundet de tre smaa Øreknogler, saa skal jeg sende dig dem ved første Lejlighed, dersom du vil have dem.

Vor højædle Patient, Hr. Eiler Bille, hvis Sygehistorie jeg for nylig har fremstillet for dig, begynder nu at have det en Smule bedre. Lev vel, fortræffeligste Mand, og bevar paa vanlig Vis din Moth i dit Venskab, thi han omfatter dig med den allerstørste Ærbødighed.

Skrevet i Aaby tæt ved Nakkebølle, den 9. Juli 1648.

1595. (BA 129). *Fra Stefan Olafsson i Kirkebo.*

12.7.1648.

Hilsen og Tjenstærbødighed til den berømmeligste og højtforfarne Mand, Hr. Doktor Oluf Worm, ordinær Professor i Lægekunsten ved det hulde Akademi i København, min Lærer og uforlignelige Beskytter.

Efter en ret lykkelig Sejlads fra Danmark til Island nød jeg tre Uger igennem ret saa hæderligt og gæstfrit Ophold hos Jens Sørensen, som for Tiden er vort Fædrelands Statholder. Thi det var umuligt at drage afsted før paa Grund af Mangelen paa Heste, som den afvigte meget haarde Vinter paa følelig Maade havde medtaget. Men saa snart vi lagde til Land, erfarede vi, at Præstekaldet Wallenes af den ærværdige Hr. Biskop og Jens Sørensens Stedfortræder var tildelt en vis Præst ved Navn Finn [Jonsson]. Statholderen selv vilde ikke give sit Bifald til denne deres Handlemaade, thi han fik at vide at nævnte Præst har levet løsagtigt og af den Grund aldeles ikke er et saadant Embede værdig, hvorfor han bestandig paa Nytaarstinget har nægtet ham Kollats. Men eftersom jeg erfarer, at Biskoppen venter paa den højere Myndigheds Mening i Danmark om denne Sag, tager jeg som bønfoldende Fortaler min Tilflugt til Eders Elskværdighed og mig tilstrækkelig bekendte Velvilje, idet jeg med al den Underdanighed, jeg formaar, beder Eder tale min Sag over for Myndighederne og bistaa Jens Sørensen, saafremt han holder fast ved sit Forsæt, idet han har lovet at tildele mig denne Post. Men jeg vil klart og udførligt udrede alle Ting og sende dem til Eders Herlighed med Købmanden fra Vopnafjörður, idet der nemlig nu ikke findes noget Sted eller nogen bekvem Lejlighed til at skrive. Vor [Jon] Westman har jeg indprentet dette lidt omhyggeligere, idet jeg ikke betvivler, at jeg ved Eders Mellemkomst vil opnaa, hvad jeg beder om. Men jeg lover Eder saa længe jeg lever min Lydighed og aldeles redebonne Iver efter at gøre mig velfortjent.

Dine Breve har jeg givet til Magnus Björnsson og Gisli Magnusson, og hvis de ikke skriver tilbage med de første Skibe, saa find Aarsagen hertil i de Ægteskabsforretninger, hvoraf de nu er optagne.

Dette skriver jeg paa Skalholt i største Hast, idet jeg skal foretage mig en paa dette Tidspunkt ret lang og indviklet Rejse til Islands Østegn. Jeg stoler paa, at Eders Herlighed vil tage vel imod disse faa og hastigt nedfældede Oplysninger.

Lev vel, Eders Herlighed; afvis ikke mig, hvem I en Gang har antaget Eder; vent med Taalmod et bedre affattet Brev fra mig, naar Lejlighed byder sig. Hils skyldigt og kærligt din Hustru, den udsøgte Kvinde, og dine yndige Børn fra mig.

Skalholt, den 12. Juli Aar 1648.

1596. (Ep. 968, BA 58). *Fra Brynjulf Sveinsson paa Skalholt.* 13.7.1648.

Brynjulf Sveinsson til den berømmelige Mand Oluf Worm, Hilsen!

Det er ikke hin Last, som bestaar i et utaknemmeligt Sind, det er ikke Glømsomhed med Hensyn til Velgerninger, og endelig heller ikke Afstandene i Sted og i Tid, som har foraarsaget, at jeg, skønt højest begærlig efter at skrive til dig, dog ikke har skrevet; derimod er det en vis kejtet Undseelse og bondsk Flovhed, den jeg tror, Grækerne benævner *δυσωπία*, som hidtil har stillet sig ivejen og mere end det kan siges har hæmmet mine Udgydelser til din Dyd.

Jeg saa, at du i dine gyldne Mindesmærker har indflettet en højest hædrende Omtale af mit Navn, mere end jeg fortjente; jeg var opmærksom paa, at Breve til dine Elever, som er mine nære Bekendte, endte med en meget elskværdig Hilsen, men end ikke da kunde jeg opnaa det af hine indgroede Sygdomme, eller aftvinge dem, at jeg brød min Tavshed: Saa megen Møje og Besvær koster det at gøre Vold paa sin Natur. Med den Elskværdighed, som er din Styrke, beder jeg dig tilgive denne Forseelse. Men efter at nu dit meget behagelige og elskværdige Brev har kappet Fortøjningerne for min Haand og min Pen, saa maa det nu i det hele lige tværtimod befrygtes, at jeg fremtidig skal vise mig lige saa snaksom og dristig, som jeg hidtil har været stum, hvilket jeg dog ønsker skal ske i Tillid til din Elskværdighed og Dyd, men ikke af Fripostighed. Det er altsaa bedst at komme denne Forseelse i Forløbet gennem en indledende Henvendelse til din Eftergivenhed og Overbærenhed, i Henhold til hvilken der nu paa Forhaand maa være taget Forbehold.

»Hvad fra den libyske Mark sammen kan skraves i Hob«

[Horats carm. I,1,10]

var mig ikke saa kært som det gyldne Brev, hvormed du glædede mig, du berømmeligste Mand, og som bragtes ved denne vor Stefan Olafsson; det duftede af Merian fra Naade, Troskab, denne gamle Elskværdighed, ja kort sagt fra alle Dyder. Jeg lykønskede mig til endnu ikke at være gledet ud af din Naade, jeg lykønskede mig til Haabet om, at jeg kunde indlades til Samtale. Din fuldvoksne Dyd (saaledes benævner vi Sjælens Bestandighed og et urokkeligt Bryst) den overgaar al Tak. Dog siger jeg Tak og føler en Taknemmelighed, som er den største, jeg kan rumme i mit Sind, ikke alene for dette meget høflige, lærde og elskværdige Brev, men ogsaa for hine dine gamle Velgerninger, hvormed du ofte har beriget og overdænget mig. Du var den betydeligste blandt de højlærde og ypperlige Mænd, der overtog mig som ubehøvlet, udannet og plump for at afpudse, danne og undervise mig: Ved dine højlærde Forelæsnings har du lagt Begyndelsesgrundene til Na-

turvidenskab og Lægekunst, mine ungdommelige Vildfarelser har du engang som Rektor Magnificus og oftere som almindelig Professor med rentud faderlig Følelse helet som et Saar; mit angrebne legemlige Helbred har du vederlagsfrit hjulpet gennem gode Raad fra den Kunst, du behersker. Saa-danne og saa store Velgerninger vil aldrig udslette den taknemmelige Erin-dring om Worms Navn fra dette Bryst. Thi de offentlige Fortjenester, hvorved du har ført det landflygtige Norden hjem til Norden, vil andre med større Held prise gennem Skrifter fuldværdige til Udødelighed: Dette vil jeg blot her tilføje, at den sene Eftertid aldrig vil glemme dine udødelige Arbej-der. Blandt andre erkender jeg, at om jeg har haft nogen Fremgang i de Sager (og jeg indrømmer saamænd, at den har være ringe nok), saa har jeg dog dine Anstrengelser og din Omhu at takke for denne, saa liden den end er, thi du har dels gennem dine Skrifter, dels gennem dit Eksempel opvakt mig af den fælles Søvn til at efterforske det gamle Nordens Fortidsskikke. Uden dig var det blevet til, at vi evigt vilde rave rundt som fremmede blandt vore egne Sager. Du nævnes derfor med velfortjent Berettigelse som vort Fædre-lands Fader, Oldtidens Haandhæver og Nordens enestaaende Opretholder, og hos vore sene Efterkommere vil du længe blive nævnt saaledes. Men dersom jeg med mine ringe Evner formaar noget, tilsiger jeg dig min Iver og min Stræben for dine saa store Fortjenester.

Nu vil jeg besvare Resten af dit Brev nøjagtigt Punkt for Punkt, eftersom mit Sind, opvarmet som det er ved dine Dyder og Velgerninger, hidtil har spredt disse Ord for alle Vinde. Og ifølge Eders Lægers Læresætninger be-virker Varmen en Aabning og en Adsplittelse. Og nu til en Begyndelse: At den fortræffelige Hr. Doktor paa den ædle Hr. Sekretærs Vegne har tilkende-givet, at mit lille Arbejde, saa kaotisk det er, ikke har mishaget den ædle Hr. Sekretær, dertil lykønsker jeg mig og erkender, at jeg er Tak skyldig, fordi han har stillet sig overbærende til slige Smaating. Med samme Elskværdig-hed vil han fremdeles opmuntre mig til at slippe løs, hvad jeg nu har liggende halvfærdigt: Mine Strøbemærkninger til Saxos Fortale, som jeg, om Gud vil, har givet Sekretæren selv Tilsagn om til næste Aar. Men jeg har tvingende og aldeles afgørende Grunde til, at det ikke sker nu, først og fremmest, at jeg ifølge Flaccus' Paamindelse frygter, at et hvilket som helst Skrift ligesom et Digt

». . . bør dadles, medmindre det fremstaar
tilfilet smukt med utrættelig Hu og kritisk beskaaret»,

[Horats Ars poetica 292–93]

men dernæst ogsaa, fordi jeg ene Mand gør det ud for Indsamler, Medhjæl-per, Hovmester og Korrekturlæser uden at faa Hjælp fra nogen anden. Hertil kommer, at i Vintermaanederne er der det elendige Vinterlys og det mørke

Dagslys, som nægter mig Muligheden for at undersøge Pergamenterne, som ofte er smudsige og fordærvede, medens det i Sommermaanederne er Forretningernes Uro og Mængde, saa at kun de to Maaneder Marts og April (og tilmed ikke ubeskaaret) kan anvendes til denne Beskæftigelse. Og ydermere: Da jeg gennemgik mit lille Arbejde, saa var jeg heller ikke da tilfreds dermed, hvorfor jeg tit ændrede paa Stilen og skæmmede det hele med Rettelser. Jeg tilføjer, at jeg har besluttet, at det bør udsendes i en anden Skikkelse, end det nu har. Thi hidtil har jeg optegnet, hvad jeg syntes, i ubrudt Rækkefølge, som det nu forekommer hos Saxo, uden Kapiteladskillelse; i den lille Bog, som er vokset mere under mine Hænder, end jeg havde troet, forkaster jeg nu denne Fremstillingsmaade, idet den vil blive forvirret og ked-sommelig for Læseren, og derfor har jeg besluttet herefter at gøre Adskillelse i Kapitler og følge de ypperste Mænds Skik med foran hvert enkelt Kapitel at optegne Hovedindholdet, for at Læseren straks kan faa Øje paa, hvad han bør vente i de enkelte Kapitler.

Der er en enkelt Ting, som jeg er ked af ikke at kunne tilføje, idet jeg nemlig ikke er fuldtud istand til at drage Sammenligning mellem de her-værende og de lærde Folkeslags — jeg mener Grækernes og Romernes — Forhold, dels paa Grund af Uvidenhed om disse Folks Forhold og Skikke, dels af Mangel paa Tid og Bøger — og du ved jo dog, hvor dette ringeagtes af de lærde, navnlig af dem, der vil dømme alt vort som Forfængelighed, dersom det ikke krydres med dette Salt. Skulde jeg derfor nogensinde vove at gaa i Lag med selve Saxo, vilde jeg dog ikke vove det uden den Slags Mørtel, og det saa meget desto mindre, dersom jeg tager fat paa mit paatænkte Værk om Nordens gamle Lære. Til Udarbejdelse heraf maa man foruden til Græken-lands og Latiums gamle Skikke gaa til Filosofer af enhver Art, navnlig Platonikere og Pythagoræere, thi du ved fuldt vel, hvor nært Slægtskab der bestaar mellem disse Skoler og den nordiske Theologi og tillige dens My-thologi. Følgelig er der i høj Grad Brug for dit Raad og din Hjælp, berømme-ligste Mand: For dit Raad, for at du kan nævne de Forfattere, som er tjenlige i disse Sager, og for din Hjælp, for at du hvert Aar kan lade den ene, den anden eller den tredie af den Slags gode Forfattere betale af mine Penge gennem Christoffer Bremermand eller hvilkensomhelst anden Købmand paa Eyrarbakki. Men de Forfattere, hvorom jeg har gjort mig Tanke, er følgende: Platon, Lykieren Proklos' Platonkommentarer, Plotins Enneader, Jamblichos om Mysterierne, hvad der er bevaret af Syrian, Chalcidius' Timaioskommentar, hver især i det Sprog, hvori de har skrevet, Psellus om Dæmonerne, ligeledes Dionysius fra Halikarnassos' Antikviteter; [Johannes Alexandrinus] Philoponos' og Simplicius' Kommentarer vil ogsaa være nyttige; Orpheus' eller rettere Onomakritos' Hymner, Horapollons Hieroglyphica, [Johannes]

Pierius [Valerianus'] Hieroglyphica [sive de Sacris Ægyptiorum aliorumque Literis, Leyden 1549,1602,1626, Fol., Basel 1567,1575, Fol.] Strabo med Casaubonus' Noter [Strabonis Geographica, ex recensione Isaaci Casauboni cum latina versione Xylandri & observationibus Ferd. Morelli, Paris, Typ. Reg., 1620, Fol.] Solinus med Saumaise's Øvelser [Plinianæ Exercitationes in Solini Polyhistora; item Caii Iulii Solini Polyhistor ex vett. libris emendatus I—II, Paris 1629, Fol., 1649, Fol.] Gyraldus' Syntagmata og tillige de græske eller latinske Fædre, som har skrevet imod Hedninger, saasom Origines imod Celsus, Synesius, Lactantius, Minucius Felix, Cyrillus om Afgudsdyrkelse, Irenæus imod Kætterne, hvad der findes af Meursius om den græske Oldtid, [Lorenzo] Pignoria om Slaverne [De servis et eorum apud veteres ministeriis commentarius, Augsburg 1613,4°], Hieronimo Maggio Om Træhesten [De equuleo, Hanau 1609,8] og om Bjælder [De tintinnabulis, Hanau 1608,8°], [Lazarus de] Baif om Klædedragten [De re vestiaria], om Søværnenet [De re navali] og andre af den Slags. Jeg hører, at der ogsaa findes et herligt Værk om Genesis af [Marinus] Mersennus imod de Gudløse [Marin Mersenne: Quæstiones celeberrimæ in Genesin cum accurata textus explicatione, Paris 1623, Fol.]. Her længes jeg efter dit Raad og din velbæstede Dom, berømmeligste Mand, og saaledes slutter jeg dette Afsnit.

Hvad Eders Ærværdighed tilføjer om Trykkeriet, henviser jeg til et andet Sted i mit Brev, som vil handle om mine Krav.

Den højtforfarne Hr. Doktor paakalder vor Bistand til en forestaaende gentagen Udgivelse af det herlige Værk om Runerne (sin Vægt værd i Guld!), og det skulde sandelig ikke være forgæves, dersom jeg besad nogen Midler, hvormed jeg kunde forøge eller besmykke det Arbejdsomraade. Men nu betvivler jeg højligt, om jeg kan yde noget udover Ros og Bifald, og dette skyldes Runernes Faatallighed eller rettere Mangel paa denne Ø. Thi — hvad der med Rette kan forekomme mærkeligt — skønt vi har Ord for at være meget omsorgsfulde med Hensyn til opbevarede Oldtidsminder, saa ved jeg dog ikke, hvorledes det kan være, at vi paa dette Omraade skuffer det almindelige Omdømme. Jeg indrømmer, at der paa visse Kirkegaarde forekommer Spor af Runeskrift, men de er sjældne og som oftest dunkle, nye og intetsigende. Thi de er alle blevet indhugget i Stenene, da Kristendommen var fuldt udviklet og fremskreden. Saa hvis det er tilladt at fremsætte en Formodning, skulde jeg sagtens mene, at Danmarks Konge Valdemar har opvakt de alderdomssløvede Islændinge ved sit Eksempel. Jeg hører, at et enkelt, ret gammelt Runemindesmærke findes i en Hule i Hitardalen i Vestegnen; de siger, at Bjørn Hitdælakappi, der omtales som Grettirs Ven og Jævnaldrende, har indhugget det. Men engang, da jeg vilde undersøge dette Mindesmærke, forhindrede et Uvejr mig deri. Viser der sig imidlertid engang en

bekvemmere Udsigt til at gense det, skal jeg ved given Lejlighed gennemsøge Stedet, thi uden selv at have set det, tror jeg ikke paa Stedfortræderes Øjne og Hænder. Hvis du dog befaler at sammenligne Skrifteegnene ved andres Hjælp, saa skal jeg lade det iværksætte saalænge jeg selv er forhindret deri. Saa vidt jeg ved, findes der intetsteds ellers noget offentligt Mindesmærke, som bærer Præg af Ælde. Alt det øvrige begyndte i den kristne Tidsalder og viser Valdemars Tegn, retvendte eller omvendte. Men for ikke at sidde som bidragsfri Gæst ved dette S sammenskudsgilde, meddeler jeg dig gerne, hvad jeg har faaet overleveret af en vis Jon Bjarnason, som var en Olding, da jeg første Gang vendte tilbage hertil, men nu er draget derhen, hvor de fleste bor; det maa staa for Ophavsmandens Regning.

Han sagde altsaa, at Forfædrene før Valdemars Fornylse benyttede en dobbelt Række Runer, i hvert Fald paa denne Ø og maaske andetsteds: Nogle var beregnet paa Omverdenen, og med dem formidlede de deres Tanker indbyrdes, og eftersom de før Anvendelsen af Pergament i Almindelighed plejer at blive indskaaret i Bøgetræ, kaldtes de Bog-Runer; de andre var de mystiske, hvormed de med Trolddomskunst kunde iværksætte, hvad de vilde. Han sagde, at disse mystiske Runer var kunstige Sammendrag af hele Sange, omtrent saaledes som Oldforskere vil hævde, at de romerske Hurtigskrivers Tegn, som de ellers kalder Sigler, betegner hele Ord. Og han paastod, at disse mystiske Skriftegn ikke var andet end en kunstig S sammenslyngning af Bog-Runer, og at den ikke kan opløses, undtagen af de meget kyndige. Men han sagde, og det lød ret sandsynligt, at Bog-Runerne, som baade var enklere og ældre, afgav Stof til de mystiske. Han sagde, at hine fra Begyndelsen af hverken fandtes i saa stort Tal eller alle i den samme Form som Alfabet-Skemaerne nu fremviser, og at de heller ikke var anbragt i samme Rækkefølge. Thi han sagde, at den sædvanlige Orden og det sædvanlige Antal var indrettet af Valdemar efter det romerske Alfabet's Opstilling, at vore gamle intet har haft at gøre med Romerne, og at Normannerne i sin Tid har slaaet sig tiltaals alene med tolv Hovedgrupper (kunde man kalde dem), og at de med dem har færdiggjort og aftegnet enhver Lyd, hvilken Opstillings Orden var følgende:

A O	∨ Y	I E	P B F	K G	T D TH	S	H	L	M	N	R
∆ ∆	∩ h∆	l †	↳ † †	‡ ‡	† † †	∆ ∪ ∩	*	†	Y	†	† K

Fremdeles nægtede han, at de gennemborede og oppustede (det vil sige *mediæ* og *aspiratæ*) udgør nye Arter af Skriftegn, men han henførte dem hver for sig til deres tilsvarende *tenues* som til deres Oprindelse og befalede mig at anlægge denne sin Betragtning's maade, som han havde overtaget fra sine Fædre. Og den forekommer mig virkelig ogsaa tilstrækkelig overensstem-

mende med Naturen, saaledes som jeg fremstiller det udførligere i mine Optegnelser, hvor jeg ogsaa fremlægger dette Skema over Sammensætningerne, saaledes som hin har overleveret det, dog uden at nævne Ophavsmanden. Den ugunstige Tid forbyder nu at opholde sig udførligere derved. Det vil blive din Sag, berømmeligste Mand, at bedømme min Stræben efter at gøre dig tilpas rimeligt og velvilligt. Dersom jeg ikke tilfredsstiller din Længsel i mine Optegnelser, vil det maaske lykkes, naar den ene Dags Erfaring føjes til den anden. Hvis jeg yderligere faar Færten af noget i denne Retning, skal jeg ærligt delagtiggøre dig deri. For kort Tid siden havde jeg faaet Nys om en lille Bog, der var fremdraget i Kirken i Helgafell og var skrevet med Runetegn, men efter at jeg har modtaget dit Brev, har det dog ikke været muligt at opspørge, hvad eller hvorledes den er. Naar først denne Strøm af Tiendeforretninger har lagt sig, skal jeg med trofast Studium sørge for Sagen efter Hr. Doktors Ønske og Vilje. Paa lignende Maade med de Navne paa svenske Stormænd, som du nævner; jeg havde rigtignok hørt de fleste, men jeg ved ikke, om jeg ud over Navnet kan love noget andet om hver enkelt, eftersom mit Embedes urolige Forretninger tvinger mig til i Sommermaanederne at henlægge og begrave alle Pergamenter; dog haaber jeg at kunne udfinde adskilligt om Bjørn at Haugi og, om Tilfældet vil det, ogsaa om Styrbjørn den Stærke, dersom ikke Hukommelsen slaar mig aldeles fejl; hvad det saa end bliver til, saa vil det blive meddelt til næste Aar.

Endelig tvinges jeg nu til med faa Ord at henvende mig til Eders Excellence om mine egne Sager og at udbede mig Eder som Beskytter. Jeg ønsker, at mit Bønskrift skal fremlægges for vor nye naadige Konge i to Skikkelser; det ene er paa Latin, fordi jeg hører, at Kongen er meget dygtig til Latin, og det er i tre Afsnit:

Først beder jeg om Fritagelse for det Misbrug, som truer Fædrelandet og denne Skalholt Kirke fra Laksefiskeriet i Hvidaas Sammenløb i Borgarfjord-Eggen. Thi fornylig har nogle faa, nemlig Borgmester Nansen og en vis anden københavnsk Borger [Martin Tanck] sammen med to Hollændere [Marcus Raadebandt og Hans Marcussen Mumm] i Kongens Navn skaffet sig et Privilegium, hvorved der synes at indrømmes dem fri Lejlighed til at fange Laks i det nævnte Sammenløb, som dog danner Munding og Udløb for andre Aar og Floder, idet de flyder ud deri med deres fulde Strømbækkener og ligeledes er rige paa Laks. Hvis det nu er hine Fiskere frit tilladt som de lyster at afspærre Mundingen med Fletværk paa tværs (stridende imod vore Love, Landesleigubalk Kapitel 56), saa drives Laksene alle som en hen og fanges i deres Ruser, og de, som bor rundt omkring højere oppe langs Aernes Bred, kan sidde som rolige Tilskuere og hentæres af Sult, skønt de i Henhold til Lovenes Forskrift hver især har fri Fiskeret foran deres Ejendom. For at

Hr. Doktoren kan tage dette nøjere i Øjesyn, sender jeg et groft Landkort. Nu har den hollandske Fisker rigtignok lavet sin Indhegning midt i Sammenløbet. Men om denne os hidtil uvante Fiskerimetode er tilladt efter Loven eller ej, ved jeg ikke. Og hvordan det saa end er, og selv om den snedige Fyr i Begyndelsen er tilbageholdende, medens han skaffer sig Indpas, frygter vi med god Grund Fremtiden, idet Kongebrevet strækker sig videre, end den gamle Ræv nu anvender det; og derfor ønsker vi vore Rettigheder beskyttet itide med et tilstrækkelig udstrakt Privilegium, det vil sige ikke saa meget med en stadfæstet som med en ny Rettighed. Thi hvis Kongebreve skal kunne sætte Lovforskrifter ud af Kraft i Strid med Staternes borgerlige Rettigheder, og uden at den anden Part er hørt, saa maa i hvert Fald vi, som ikke kan staa nye Byrder af Tynge igennem, dømt fra vore Himmelstrøg og vor Fædrenejord, ja, jeg gentager, at saa maa vi

flygte fra Fædrelandet, forlade de Marker saa fagre

[jvf. Vergil, Ecl. I,3—4]

Da følgelig Skalholt Bispestol tilligemed andre er berørt af denne Sag, fordi den ejer Grundstykker med Grund- og Jordrettighed ved visse Bredder af de nævnte Aaer, var jeg bange for at lade Sagen falde i Tavshed. Derfor anmoder jeg underdanigst om, at der ved et Privilegium maa blive draget en Grænse, som stemmer overens med vore Love, for at enhver kan faa Raadighed over sin Ret og sit Myndighedsomraade, som dels de kirkelige og dels de verdslige Retsregler byder at bevare ukrænket. Dette Bønsskrift, højst forfarne Mand, skal du tale om med Jens Sørensen, som er Sagen gunstig stemt og kendt med Forholdene paa Stedet; du skal læse det, danne dig din Mening og besørge det bragt til den ædle Hr. Sekretær, til hvis Troskab jeg i et Brev har anbefalet denne Sag, og du skal finde den værdig til din Beskyttelse. Ved samme din Bistand vil du sandelig for stedse gøre dig fortjent af denne Bispestol og den gejstlige Stand samt af hele Egnen ved Borgarfjord, saa vidt den strækker sig. Ja af den hele Ø, thi hvad der her godkendes med Skin af Ret, det godkendes overalt. Men de Grundstykker, som i stort Tal ligger overalt paa Flodbredderne, de er alle ejet af islandske Bønder og Kirker, og jeg ved ikke, om nogetsomhelst er Kongens og Kronens. For os har det hidtil været noget næsten uhørt af overdrage denne Ret i fremmed Eje.

Det andet Led af samme Bønsskrift rummer en gentagen Vise om Bogtrykkerprivilegium, og nu synger jeg den igen for kongelige Øren. Men det er mærkværdigt, at det er saa besværligt at opnaa noget, som er højst hæderligt og nyttigt, ikke blot for Skolen og Stiftet, for hvilke den er næsten nødvendig i denne Mangel paa Bøger, men tillige er saa højst prydeligt for Fædrelandet og hele Riget. Thi at andre er bekymrede for, at det skal blive til privat Fordel, betyder intet. Min Tænkemaade er en ganske anden, og skulde det end

lykkes mig at opnaa det, skal det dog være en anden tilladt at nyde godt deraf. Hvilket Privilegium Holar Bispestol har opnaaet, ved jeg ikke; og om det ogsaa er rimeligt og sømmeligt, at den til offentlig Skade opnaar Eneret her, det maa andre se til. Men Tab vil jo let blive imødegaaet, hvis vi hver især faar et strengt Forbud imod at trykke hinandens Arbejder, medmindre de forrige er udsolgt; lad der nu i denne Sag blive truffet hvilken Afgørelse det sig være vil, for mig staar det fast, at jeg aldrig vil gøre Forsøget for tredie Gang. Men dig, du højt forfarne Mand, beder jeg for den Kærligheds Skyld, du nærer til den ærværdige Oldtid, at du, saa vidt det staar til dig, vil regne min højst prydelige Bestræbelse som værdig til din Bevaagenhed, thi herpaa beror Frelsen for den Oldkyndighed, som iler ind i Mørket. Ja, tro mig, faa — færre end man tror — er de, som forstaar Islandsk, skønt de taler det. Efter den forrige Slægt er der hidtil fulgt en grovere

» . . snart den avler

yderlig stærkt forringet Afkom«

[Horats, carm. III,6,47—48]

Og efter hvad jeg erindrer at have opnaaet, saa vil det blive regnet for en Skændsel at have beskæftiget sig med Edda og Oldsagnene. Men hvis vore Forfædre havde følt paa lignende Maade, hvilke Børnebørn, maa jeg spørge, havde de da frembragt i os? Thi det er ikke vore Fædres og Bedstefædres Skyld, at vi her er blevet mere dyriske, ret en Busk i Saltørkenen [Jeremias 17,6].

Tredie Led i mit Bønsskrift drejede sig om følgende: Hvis Skæbnen vil, at jeg skal dø før min Hustru, saa lad hende efter min Død opnaa Brugen af syv Grundstykker, som tilhører Skalholt, og hvorover Jens Sørensen vil give dig en Fortegnelse at se, opskrevet paa en Tavle sammen med de aarlige Indkomster. Saaledes tilskynder Naturens Lov os jo til at sørge for vore egne. Og Hr. Oddur Einarssons overlevende Enke nyder i Dag en lignende Begunstigelse efter Indrømmelse fra den lavere Gejstlighed. Thi her paa Island er det sjældent, at Præsteenker kan lykønskes med et nyt Ægteskab. Hvad du yder paa dette Punkt, vil gøre mig personlig forpligtet, og det skal altid blive bevaret i Taknemmelighed.

Selve dette Bønsskrift, som jeg hidtil har gennemgaaet Punkt for Punkt, det sender jeg nu til Eders Excellence, for at det efter at du har gennemset og rettet det, ved din Foranstaltning kan sendes til Hr. Sekretæren sammen med mit Brev, som Jens Sørensen har modtaget. Samme Hædersmand Jens Sørensen, som i Sandhed er herligt fortjent af vore offentlige Sager, han har et andet Bønsskrift, som er paa Dansk og gaar ud paa, at vi gerne vil opnaa, at et Fragtskib med nødvendig Forsyning sendes til Grindevik, saaledes som det hidtil i Mands Minde har været Sædvane lige indtil for afvigte syv Aar

siden, da dette Kompagni med kongelig Billigelse skaffede sig en anden Havn og Ankerplads til Tab for den fattige Almue i Grindevik og til betydeligt Tab for denne Kirke og Skole paa Grund af de vanskelige Veje, som Grindevik-boerne maa tilbagelægge til Batsandar. Efterhaanden forlades derfor Fiskepladserne ved Grindevik, der næsten var den eneste af mange, som Have-sygen havde ladet Domkirken beholde. Her udøver vi Størsteparten af vort Fiskeri, og deraf afhænger vor og Skolevæsnets Velfærd, som den nye Ud-vandring fra Fiskepladsen i høj Grad faar til at vakle. Her ønsker jeg i højeste Grad, at du vil bistaa mig som Raadgiver og Velynder, og det er i en ikke betydningsløs Sag. Hvis jeg opnaar dette, saa brug mig efter Skyldnerloven med god Ret til at yde alle de Tjenester, jeg kan.

Jeg vil meget gerne vide, hvad der findes af Værker af Aldrovandi, og hvad de sælges for i Holland.

Mon det ikke var ret forudseende, naar jeg før forudskikkede, at jeg ikke kunde holde Maade med min Snak, naar jeg først begyndte at plapre løs? Skönt jeg ikke er Digter, mener jeg, at Flaccus' Udtalelser om Digterne er mine:

Fælles for Digtere findes en Fejl, naar de færdes blandt Venner:
Aldrig det er dem tilpas, naar man beder dem pænt om at synge.
Ukaldte derimod synge de kan, saa det aldrig faar Ende.

[Horats, Sat. I,3,1—3]

Ved din Skytsaand beder jeg dig tilgive mig, bedste og fortræffeligste Mand, den islandske Nations Værn og uforlignelige Beskytter! Lev længe, lykkeligt og vel sammen med alle dine.

Skalholt, Sydlands Bispedømme, den 13. Juli Aar 1648.

Den ærværdige Herres og Eders Excellences
meget hengivne

Brynjulf Sveinsson

Hvis Hr. Doktoren gav mig en Opskrift, afpasset efter sunde og raske Men-neskers Behov, paa Midler til Udtømning og Rensning af alle Safter og til at uddrive overflødige Væsker, vilde I højligt glæde mig; dersom Christoffer Bremermand itide faar den Opskrift, vil han betale paa mine Vegne.

Lev vel, Præceptor og højtelskede Beskytter; find dig i din snaksomme Tjener, som ser op til dig.

1597. *Til Gabriel Naudé i Paris.*

19.7.1648.

(I Konceptens Begyndelse er en længere Passage udstreget; den rummer bl.a. Udtryk for et Haab om, at Kardinalen vil være Worms Børn behjælpelig, hvis de kommer til Frankrig).

Tak for din Bistand til at sætte mig i Forbindelse med Kardinal Mazarin. Vil du nu atter være min Formidler med Taksigelse for den modtagne Gave. Jeg staar til Raadighed, dersom der fra Norden ønskes en Forøgelse til det Juliske Bibliothek.

(W II 37. Original i Bibl. Nat., Paris. Nouv. acq. lat. 1554).

1598. (Ep. 893). *Til Isaac Lapeyrère i Paris.*

19.7.1648.

Forlængst har jeg sendt et Svar paa, hvad du kalder dit lange Svar, og dertil var føjet et Brev til Gassendi og alt, hvad jeg kunde skrabe sammen om Tyge [Brahe]. Nu tilføjer jeg nogle Ting, som jeg siden den Tid har faaet fat paa.

Ove Juul, som hidbragte Gaverne fra den høje Hr. Kardinal Mazarin, er nu vendt tilbage til os; for disse takker jeg i det her vedlagte Brev til Hr. Naudé. Den samme bragte ogsaa de Bøger, som du og Gassendi har sendt, men endnu har jeg ikke modtaget dem, fordi hans Rejsegods ikke er ankommet. Heraf kommer det, at jeg ikke i Øjeblikket har noget at sige om det tomme Rum. Dit Brev, som jeg nu besvarer, bragte [Tønne] Reedtz, en veloplært Yngling, som — skønt han gav visse Oplysninger om den Anordning, hvormed man forsøgte at paavise det tomme Rum — dog ikke kunde forklare mig det saa nøjagtigt, at jeg fik fat paa alt. Det forekommer mig, at det samme kan paavises i de Glas, hvormed man undersøger Luftens Varmegrader; men skønt Væsken i dem stiger og falder, tiltager og aftager, kan der dog ikke med Sandhed drages nogen anden Slutning deraf, end at Luften i dem sammentrænges ved Kulde og optager mindre Plads, end naar den bliver fortyndet; af Frygt for det tomme Rum følger Væsken derfor efter, stiger tilvejs imod sin Natur (ifølge hvilken den er tung) og optager en større Del af Glasset. Heraf vil man snarere kunne udlede det tomme Rums Umulighed end dets Antagelse; men min Dom om et Spørgsmaal, som jeg endnu ikke har gennemskuet, stiller jeg i Bero.

Jeg beder dig huske de Ting, som jeg i sin Tid skrev til dig om Hr. de Clave's Kunststykke, hvorved han forstod af Aske at genoplive Planter i ulegemlig Form: Om jeg kan faa blot en Prøve paa en enkelt, hvis han kommer til Eder?

Lev vel og vær min Ven som hidtil. Overræk det vedlagte til den herlige Gassendi med forudskikket Hilsen. Jeg haaber, at mit vidtløftige Brev, som jeg gav den franske Hr. Resident til Besørgelse, forlængst er blevet ham bragt.

København, den 19. Juli 1648.

*Da jeg skulde til at forsegle dette, blev de Bøger mig bragt, som du har

sendt, men paa Grund af Brevdragerens Hastværk har det endnu ikke været mig muligt at se i dem. Imidlertid siger jeg saare mange Tak baade til dig og til Gassendi, og jeg skal gøre Gengæld, naar Lejlighed byder sig.*

(W II 38).

1599. *Til Rasmus Sørensen Rytter i Skjødstrup.*

26.7.1648.

Det glæder mig, at du har retskafne Børn. Jeg er af Naturen venlig stemt mod brave Ynglinge, saa meget mere, naar jeg gennem dem kan glæde en Ven og Slægting. Jeg skal bestræbe mig for, at dine Sønner kan opnaa *mensa Regia*.

(W II 38).

1600. (BA 155). *Fra Torfi Jonsson paa Skalholt.*

28.7.1648.

Den berømmeligste, højtforfarne og fortræffeligste Mand, Hr. Dr. Oluf Worm, Danernes lykkeligste Machaon og offentlig Professor ved det kongelige Akademi i København, de nordiske Oldsagers beundringsværdige Op-retholder og Værner, min Hr. Velynder, Velgører og højtærede Præceptor, som skal tjenes med enhver Lydighedstjeneste, tilønsker og tilsiger jeg min Hilsen.

Fortræffeligste og bedste Mand! Da I foregaaende Aar nedlod Eder til at nedstige som fra Eders Orkesterplads til os fjerne Nordboer paa vore Staa-pladser og med Eders Venskabs og Elskværdigheds vanlige Straalevarme at forjage vor Skygge og Kulde, da gjorde det en Virkning paa mig, Eders Excellences ringeste Tjener, ikke ulig Foraarsolen, naar den ved klart Vejr plejer at virke paa Slangerne, som er udpinte ved langvarig Kulde; thi lige-som hine opvarmes ved Lysets velgørende Virkning og genvinder Liv og Aande, saaledes gennemtrænges jeg nu, fjern som jeg er fra en bedre Sol, ved Eders Dyds og Venligheds Straaler, som udstrømmede fra hvert et Sted i dit honningsøde Brev, og jeg drages op fra Smuds og den besværligste Forvir-ring. Thi den trofaste Mercurius afleverede det trofast, men var ikke bevinget, for saa vidt som det blev afleveret lidt langsommere, end jeg kunde have ønsket, nemlig den 13. Oktober. Paa det Tidspunkt havde alle Skibe til-hørende Kræmmerne fra Eders Land lettet Anker fra Havnene, og den For-sinkelse, som de hidførte, afskar saaledes en gensidig Henvendelse gennem umiddelbar Brevveksling. Ikke desto mindre ærer jeg og vil jeg dybt i mit Bryst ære Dr. Worms sagnomspundne Imødekommenhed, og alle vi, som bebor det isnede Land ser med fuld Ret op til og tager med Kyshaand mod hin saa overstrømmende Elskværdighed, der mangler Sidestykke, og hvor-

med I allerede længe i de skønneste og lærdeste Skrifter har forherliget vort Folk, som var foragtet, dunkelt og forkastet af de øvrige; derved har Eders Herlighed fra Pol til Pol knyttet Udødelighed til Eder selv, men Berømmelse til os gennem højhædrende Omtale, saa at Normannernes Sag, ja Fædrelandets og det yderste Thule skylder velfortjente Takofre til Eder alene som til sin Fyrste samt inderligt ønsker og eftertragter hin Worm'ske Stjerne som Foresat for sig og sine betrængte Forhold: Men jeg vil ikke yderligere lovprise, hvad jeg ikke vil ophøre med at beundre hos Eders Herlighed. Paa den ene Side var det mig saare kært at erfare, at min enfoldige og saa at sige blinde Lydighed ikke har mishaget Eders Herlighed; med den har jeg jo villet lystre den fortræffelige Mands Bud med Tilsendelsen af Lægejorden og det forstenede Vand — og ligeledes at den fortræffelige Mand ikke har undslaaet sig ved om disse Ting at meddele mig sin retfærdige og smukt formulerede Bedømmelse, hvilken samme Opfattelse vor højtærede Biskop omgaaende tiltraadte; paa den anden Side føler jeg nu modsætningsvis en heftig Smerte og overgydes ganske af Rødme, fordi jeg lader Eders Museum (et forunderligt Theater skulde jeg maaske snarere benævne det) urørt: Ikke fordi Aarsagen dertil saa meget er Forsømmelighed som mit hellige Embedes nødvendige Pligter samt »punisk Ærlighed« [Sallust Jug. 109,3] hos visse Folk, hvem jeg havde overdraget det Hverv. Jeg tvinges derfor til, fortræffeligste Mand, hvad daarlige Skyldnere plejer, at love Tilbagebetaling til næste Sommer, om Gud vil; fremfor alt, at jeg med Paalidelighed vil sende den lille *Ursulus marinus* (hos os kaldet »Oschabiørn«), som vor Stefan [Olafsson] tilkendegav, at Eders Herlighed længtes efter [Museum Wormianum p. 241], samt alt det øvrige, som de Ældste ved den Kirkeforsamling vil faa tilvejebragt. Det staar til Eder, fortræffeligste Mand, med Eders umaadelige Elskværdighed at give denne min Opsættelse og Langsommelighed en venlig Udlægning og altid fra min Ringhed at vente Eder, hvad der bør forventes af den Tjener, som i særlig Grad har ønsket sig og udvalgt sig Eder til Beskytter, Velynder og Foresat. Lev vel, fortræffeligste og berømmeligste Mand, store Pryd for Europas lærde Verden og Aarhundredets uforgængelige Smykke, tilligemed Eders dydige Hustru, yndige Børn og herlige Husstand; dem alle ønsker jeg gennem Eders Excellence at lade hilse mangfoldigst med al min tilvante Kærlighed; Gud bevare Eders Herlighed meget længe velbeholden og uskadt for os, vort betrængte Fædreland og vor Oldtid, og han bevare Eders Gunst og Beskyttelse for mig. Hav det evindeligt vel, fortræffeligste Mand, og tag med vanlig Elskværdighed tiltakke med dette barbariske Brev, som jeg har skrevet paa Skalholt i Sydiland den 28. Juli i det Herrens Aar 1648.

Eders Herligheds og Excellences ydmyge Tjener

TORFI JONSSON, Islænding.

Nogle Smaastykker, vistnok krystallinske, som jeg har, og som er fundet paa Gaarden Indridastadir i Borgarfjord, dem sender jeg ikke, eftersom jeg hører, at Hr. Gisli Magnusson ifjor har sendt flere af den Art (han fejrede for to Uger siden glad sin Trolovelse paa Hlidarendi, hvortil vi lykønsker) — medmindre Eders Herlighed skulde give et Vink derom.

Lev atter vel, Eders Herlighed, og vær mig bevaagen.

1601. (Ep. 975, BA 65). *Fra Einar Arnfinnson paa Staður i Hrutafjörður.* 5.8.1648.

Se, sammen med nærværende Brev overgiver jeg noget sjældent i dine Hænder og stiller dig det for Øje: Nemlig en lille Sten, hvorom der ganske vist er berettet mig, at den er fundet i en Svanerede; dog kan jeg ikke her tilbyde mig som Øjenvidne til Sagen. Hvis der til den knytter sig noget særligt og ypperligt frem for andre Sten, saa skal dette aldeles være dit, du højlærde Mand, tilligemed de øvrige Naturens og Lykkens Goder, som vi glæder os over er dig forundte af Gud. Jeg har foretrukket at lade dette komme til dig, uanset hvad det saa maatte være, frem for at overlade det for usselt Mammon til Hans Marcussen Mumm, som er Danske og Islændinge tilstrækkelig bekendt. Hin anden, som er hvidlig og til en vis Grad gennemsigtig, og som jeg anser for at være en Strandsten, fortjener saamænd ikke at blive sendt.

Enken efter vor fortræffelige Arngrim [Jonsson] (som den 27. Juni i Aar fra Feltlivet i denne Jordens Dal, er blevet forfremmet til Hoftjeneste i den himmelske Sal), har endnu ikke forvundet Sorgen over sin højtfortjente Husbond. Hun ønsker dig hilset paa det ydmygste, saa vel i din Egenskab af fordums Herre, Velynder og Ven over for hendes Ægtemand, som nu i samme Egenskab over for hendes Søn, ja over for de Sønner, som lever efter ham, nemlig Thorlak, Bernhard [= Bjarne] og Gudbrand, af hvilke den første er 17, den anden 10 og den tredie 8 Aar. Hun haaber ogsaa, ja hun stoler paa, at du med heldbringende Raad vil bistaa den ældste, Thorkel Arngrimsson, som nu er akademisk Borger hos Eder, dersom en hæderlig og passende Lejlighed (om Gud bestemmer det saaledes) kunde byde sig, at han blev Efterfølger i den fædrene Bolig. Hvis denne Belønning maaske skulde gaa ham forbi, synes det mere tilraadeligt at leve blandt Muserne og hengive sig til de lærde Muser end at kaste sig ud i Forretninger og Omstændigheder, som er lidet ønskværdige paa dette Tidspunkt efter en ond og haard Vinter, en værre og haardere Vaar, efter en Sommer, hvis Afgrøde var den allerhaardeste og

varsler Knaphed paa alle Ting. Herom forhandler jeg i Korthed i et Brev til Thorkel selv. * * *

Den salige Arngrim gik bort som en Simeon; siddende i sin Seng sammenkaldte han sin Familie, prædikede for dem og opmuntrede dem til Taalmodighed i Troen; og sine sidste Ord sluttede han med en Salme; kort efter lagde han sig blidt tilbage som for at sove og saas straks i samme Øjeblik at have givet sin Sjæl tilbage til sin Skaber. Med god Grund bør jeg altsaa her gentage de sidste Ord fra de fire Linier, du har føjet til Arngrims Gravskrift, og som her er saare vel paa deres Plads:

Tro mig, han ikke skal dø, vel han jo vidste at dø.

* * *

Skrevet paa Staður i Hrutafjörður, den 5. August 1648.

1602. (Ep. 946). *Til Henrik Køster d.Y. i Nykøbing F.* 14.8.1648.

Alt hvad jeg i denne Sommer har været istand til at samle af Skaldyr, sender jeg med Tilføjelse af nogle *Turbinati* og Konkylier, af hvilke jeg har et Forraad i mit Museum. Dette Aar har vist os et mere end sædvanlig uroligt og stormfuldt Ansigt og har hverken skaffet os det Forraad af Fisk eller andre Havdyr, som vi plejer at vente. Imidlertid beder jeg dig tage vel imod de Ting, som jeg sender. Jeg vilde have sendt dem hurtigere, hvis Forraad og Lejlighed havde tilladt det. Da Eders Hof ikke yderligere behøver vor Hjælp, synes det ogsaa at have lagt al Omsorg for os og sine Løfter paa Hylden. Heraf kommer det, at der ikke frembyder sig saa hyppig eller bekvem Lejlighed til at skrive til Eder. Naar du har hilst din Moder og vore derværende fælles Venner, byder jeg dig selv Lev vel.

København, den 14. August 1648.

(W II 39).

1603. *Testimonium for Peder Jensen.* 20.8.1648.

Petrus Jani Pharonius [i Matriklen Fionus el. Norvagus] blev immatrikuleret i 1644 [fra Københavns Skole] og fik Hans Christoffersen som Præceptor. Han er ivrig til at undersøge Naturgenstandes Aarsager og Egenskaber.

(W I pag. 76).

1604. *Fra Hans Rasmussen i Thorshavn.* 29.8.1648.

Min Hustru vendte hjem den 28. Maj, og jeg siger dig mange Tak for al din Elskværdighed og Omhu for hende. Jeg sender en halv Tønde Klipfisk og et Par Strømper af

fineste Uld. Daniel Bertelsen fra Færøerne har været udsat for nogle Angreb. Han har indskrevet sig hos Hans Zoëga, men beder dig hjælpe sig til *mensa Regia*. Min Hustru beder om Lægemedler. Hun lider nu af Blødninger to-tre Gange maanedlig.

(Kv. 44).

1605. (Ep. 918). *Til Rasmus Bartholin i Leyden.*

6.9.1648.

Tak for de Ønsker, hvormed du ledsager mig i dette byrdefulde Embede. Det er visselig uløseligt forbundet med saa mange Vanskeligheder, at den, som skiller sig derved med Ros, har Grund til at sige Gud Tak.

Efter Tilskyndelse fra din Broder Thomas har jeg fornylig talt din Sag i Konsistorium, for at du kunde opnaa at blive indskrevet til det mathematiske Stipendium. Professorerne gik med dertil, blot Kansleren vil stemme derfor. Naar han kommer tilbage, vil han ogsaa modtage Anmodning fra mig.

Fra Langlot har jeg endnu intet hørt, skønt jeg har rettet skriftlig Henvendelse til ham; Thomas Fuiren, som har talt med ham i Fyrstens [Hertugen af Gottorps] Laboratorium, har kun meddelt den Oplysning om ham, at han aldrig har fremstillet saadanne Salte, men agter at forsøge alt, naar han faar Ro dertil.

Det var rart for mig at læse, hvad du har set om Rosenvand og *Aqua citrea*; hvis denne Sag lykkes, er der sandelig banet en Vej, som ikke er at foragte, til den anden Hemmelighed. Den Fisk, hvorom du skriver, er utvivlsomt *Orbis Ægyptius* beskrevet af Rondeletius og Aldrovandi i Kap. 15 af fjerde Bog om Fiskene og udvidet med Forsøg af Athanasius Kircher i tredie Bog af Magnetten, 6. Del, andet Kapitel Pgf. 6. Den følger ganske vist ikke Solens Bevægelse, men frit ophængt under en Kuppel vender den Flaben og Hovedet mod det Verdenshjørne, hvorfra Vinden blæser. Læs du Kircher, som vil give dig udførligere Belæring om det hele.

Men eftersom jeg erfarer, at du agter dig til Frankrig, beder jeg dig, om du i Paris (hvor jeg har erfaret, at Hemmelighedens Opdager opholder sig) vil foretage en Undersøgelse angaaende den Kunst, hvorved kobberstukne Billeder aftrykt paa Papir farves med saa fine Farver, at de ikke ses, medmindre man udsætter dem for Solen. Kircher fremstiller ganske vist Fremgangsmaaden i tiende Bog af Lysets og Skyggens store Kunst Ars 2, pag. 815. Men de, som har prøvet, fortæller at han skuffer dem. Jeg har set en Prøve hos Sperling, som har bragt den fra Frankrig, men siger, at Ophavsmanden skjuler Kunsten saa godt, at den paa ingen Maade kan fravristes ham. Naar du kommer dertil, skal du hilse vore fælles Venner Gassendi, Naudé, Peyrère og andre. Lev vel.

Den 6. September 1648.

(W II 39).

1606. (Ep. 797). *Til Jan de Laët i Leyden.*

6.9.1648.

For den tilsendte Fortegnelse over dine Sjældenheder føler jeg stor Taknemmelighed. Jeg finder mange Ting, som er mig ganske ukendte, saaledes *Lac Mariæ* [Maria-Mælk], hvis det ikke er det, som Gesner kalder *Lac Lunæ* [Maane-Mælk]. Af Blodsten har jeg ikke set mere end en enkelt Art. Hvad er *Ardosia Hibernica*? *Saragesso* o.s.v.? Den *Ourisia*, jeg savnede, er af dig beskrevet under Navnet *Hwitzitzil* eller den lille Fugl *Tomineus*.

Hvis du har en Maade, hvorpaa man kan beskytte Fugleskind mod Møl og Orm, beder jeg dig ikke forholde mig den. Paa den Maade er de fineste Fugle gaaet tilgrunde for mig, og nu truer *Gvara Brasiliana* med Undergang, og ligeledes Paradisfuglen med Fødderne, saa dette Spørgsmaal fylder mig med stor Ængstelse og Bekymring. Humleblomster hjælper ikke, ejheller Malurt, ejheller Svovldamp eller alle de andre Ting, jeg har forsøgt. Hvis du har noget, beder jeg dig meddele mig det saa hurtigt, som muligt, da vil du gøre mig en stor Tjeneste.

Det Træ, du kalder *Nephriticum Brasilianum* har intet af den virkelige Nephrits Kendetegn, thi hverken farver det Vand ved Nedsænkning deri eller har samme Farve som den virkelige, der er hvidlig og let, medens denne er sort og tung. Jeg ser derfor ikke, hvorfor du kalder den med Benævnelsen Nephrit, medmindre du ved Forsøg har erfaret, at den uddriver Sten. Det maa du fortælle mig.

Jeg beder dig ikke glemme Omsorgen for Ximenes. Det er i saa mange Aar Italienerne har givet os Haab om Hernandez' Værk, men fra dem, som kommer til os derfra, bringer jeg i Erfaring, at kun en Del af Værket er trykt, og at det ligger saa godt bag Laas og Slaa hos en vis Kardinal (Cæsius, om jeg husker ret), at der ikke gives nogensomhelst Mulighed for at faa det at se eller erhverve et Ark deraf. Jeg ved ikke, om det er af Nid eller af Lyst til at spænde de videbegærlige Sind, at de saaledes driver Gæk med os. Hvis du er sikker med Hensyn til Udgavens Fremskyndelse, beder jeg dig sige mig, hvorpaa du bygger denne Antagelse; de Studenter, som kommer derfra til os, berøver mig ethvert Haab.

For Beretningen om de indiske Reder takker jeg mange Gange. Jeg har ganske vist selve Rederne; de er endda ret fine og svarer til din Beskrivelse, men bortset fra dig har jeg ikke hidtil kunnet finde nogen, som kunde give mig Oplysning om dem; du maa derfor ikke tage mig det ilde op, hvis jeg indføjer den Del af dit Brev i min Museumshistorie.

Om Stenplanter har jeg intet særligt; hvilke jeg har, vil du kunne se af mit Katalog; nogle af dem har jeg en Del af, saa hvis du føler Trang dertil, kan jeg delagtiggøre dig i dem. Det er forunderligt, hvorledes nogle kan vokse frem af en haard og fast Sten uden at Rødderne er fæstnet inden i den; blot

ved Hjælp af en Udvidelse paa Stilken og ved Traade stukket ind i ganske smaa Aabninger hænger de saa haardnakket fast ved Klipperne, at de ikke uden med Vold (selv i tørret Tilstand) kan rives af. Endnu forunderligere, paa hvilken Maade de fra den faste og saftløse Sten kan udtræde saa megen Næring, at de kan vokse op i den Højde, hvori de kan ses. Ejheller kan vi sige, at de vokser ved Tilkomst af Bestanddele. Deres Saft maa nødvendigvis dannes af Havets Saltholdighed, Skumindhold og Klæbrighed, som trænger sig ind ved Plantens Fod og saaledes lidt efter lidt fordeles gennem det Hele for at tjene til Næring og Vækst. Men at de som Regel ses med en flad Form, idet Sidegrenene ikke gaar ud i alle Retninger som paa Landjordsplanter, men kun til to Sider, det ved jeg ikke, om jeg bør tilskrive den Bevægelse, der sker ved det frem- og tilbagegaaende Bølgeslag. Men disse Ting behøver en længere Drøftelse og en mere indgaaende Betragtning.

Jeg har adskillige Eksemplarer af det Havkoral-Træ, som er beskrevet af Clusius i hans Exotica, men blandt dem er der et, som af sig selv opløses i fugtig Luft og Regn, saa at Grenene falder af og ved Berøring forvandles til et Slags Bundfald, hvilket lader formode, at det er opbygget af et Saltstof, som opløses ved Væde og fugtig Luft. Jeg har flere Gange udtørret den, men den vender tilbage til sin forrige Natur. Den har ogsaa en ganske saltagtig Smag. Men de øvrige Planter af den Art ytrer sig aldeles ikke paa denne Maade. Jeg kan ikke sige, hvor nøjagtigt de Knuder, som findes derpaa, ved nøjere Beskuelse gengiver Abehoveder. Medens jeg skrev dette, kom jeg tilfældigt i Tanker om dem, og hvis jeg bliver gjort nøjere bekendt med dit Forsæt og hvilke Stenplanter du agter at behandle, vil der maaske være noget, som kunde gavne Sagen.

At jeg ikke skriver hyppigere til dig skyldes dels, at jeg altid afventer Svar paa det foregaaende, dels at jeg ser, at de Ting, der sendes gennem Studenter, bliver skødesløst og langsomt besørget, medens det næppe bekvemt kan ske gennem de regelmæssige Brevdragere, saafremt noget vedlægges Brevene. Vore Købmænd vilde bekvemmere ordne Sagen, dersom ikke de drog saa sjældent til Eder, og naar de kommer til Amsterdam, henlægger de der de betroede Sager, og der er ingen, som kan bringe dem til Eder i Leyden. Dette blev vidtløftigere, end det var min Hensigt. Tilgiv, hvis jeg er besværlig. Lev vel.

København, den 6. September 1648.

(W II 39).

1607. *Testimonium for Jens Nielsen.*

9.9.1648.

Joannes Nicolai Pictor Aarhusiensis blev immatrikuleret i Juni Maaned 1644 [fra Køge Skole]. Han har theologisk Attestats.

(W I pag. 77).

1608. (Ep. 132, BA 206). *Fra Thorlak Skulason paa Holar.*

10.9.1648.

Bøn om Velfærd og Lykke fra Herren!

Berømmeligste, mest forfarne Hr. Doktor, Beskytter og ærværdige Præceptor! Jeg glæder mig over, at Eders og den højtagede Families Sundhed tilligemed gunstige Kaar bevares gennem Guds Naade. Jeg og mine har det godt, saa vidt Gud tillader det, og vi tragter ikke efter mere. Med vort Fædrelands Forhold begynder det at stille sig mere usikkert: Thi foruden den epidemiske Sot har Høsten været truet af en Svøbe og trues stadig. I omtalte epidemiske Sot er vort Islands Lys, den ærværdige, berømmelige Hr. Arngrim Jonsson, blevet udsøkket; om vort Island nogensinde igen faar hans Lige at se, er uvist.

I August dette Aar har jeg rigtigt modtaget Eders Brev, som vor Købmand fra Hofsos, Herman Willer, bragte mig tilligemed Æskerne og de deri indeholdte Lægemedler. Det var krydret med sædvanlig Venligheds Sødme; I lægger heri tydeligt for Dagen, I berømmeligste Mand, hvor stor Bekymring I nærer for mit Helbred. Gid Gud til Gengæld maa tage sig Eder og Eders Kære til sit omsorgsfulde Hjerte. Jeg skal benytte disse Ting efter Hr. Doktorens Forskrifter og lægge Udfaldet i Guds Haand.

Hr. Doktoren omtaler ogsaa min Kollega, Magister Brynjulf [Sveinssons] Forlangende i hans Ansøgning om Privilegium og Mulighed for at oprette et Trykkeri i sit Stift, hvilket han sandelig ikke kan opnaa uden stort Tab for mig. Thi Folketallet i dette Land er meget ringe, og endnu færre og sjældnere er de, der har Behov for, hvad mit Trykkeri kan frembringe, idet dels Fattigdom, dels ogsaa Ligealdighed og Foragt for denne Slags Varer holder dem tilbage. Hvis derfor de tre Fjerdedele af Øen, som hører til Magister Brynjulfs Stift, fratages mig, og jeg kun beholder den ene Fjerdedel, ser jeg ikke, hvorfor jeg skulde tøve med at lukke dette Bogtrykkeri, som nu har været i lykkelig Virksomhed indtil sit halvfjerdstyvende Aar. I Vejen for min Kollegas Ønsker staar imidlertid det kongelige Privilegium, hvorved der indrømmes mig Myndighed og Ret til at udnytte dette Trykkeri paa samme Vilkaar, som min Forgænger [Gudbrand Thorlaksson] gjorde det; og han fandt sig ikke i nogen Konkurrent. Eftersom altsaa denne Domkirke var den første i Tid med dette Privilegium, hvorfor skal den saa ikke ogsaa gaa først i Rettighed? Jeg beder indtrængende om, at Hr. Doktoren vil tage sig af denne Sag hos de højeste Myndigheder.

I den Grønlandsis, som afvigte Vinter kom ind paa Nordkysten af vor Ø, har man fundet et Uhyre, femten islandske Alen langt, af Slægten *Cetus*, udstyret med kun en eneste Tand, som til Gengæld er af imponerende Længde: Thi den maalte tre islandske Alen og lidt til, omtrent en Kvartalen, hvis ikke Spidsen af Tandens var fundet afknækket. Denne sender jeg altsaa med vor Købmand til vor kongelige Majestæt, idet den skal leveres af Øens Statholder, Jens Sørensen. Uhyrets Hoved, eller rettere dets Hovedskal (thi jeg tror, at Kødet allerede er raadnet) med et lille Stykke af Skindet og Spækket, har jeg sørget for at lægge tilside, dersom maaske Hr. Doktoren næste Aar skulde ønske at se det.

Lev vel, berømmeligste og fortræffeligste Mand; omfat mig fremdeles med den Gunst, hvormed I hidtil har omfattet mig; i det evige Liv skal jeg bestandig forkynde denne Eders Velgerning.

Skrevet paa Holar i Nordisland, den 10. September 1648.

1609. (BA 81). *Fra Gisli Magnusson paa Strand ved Myrrvatn.* 12.9.1648.

(Skrevet paa Dansk).

Denne Seddel leveres Eder af Købmanden Peder Hansen og kommer ikke andre for Øje. Den 15. Juli blev jeg Sysselmand over Mulasysla. Den 16. Juli havde jeg Fæstensøl med Drude Thorleifsdottir til Hlidarendi. Jeg skal give 100 Slettedaler til Holar Skole, fordi vi er beslægtede i tredje Led. Vi skal ikke holde Bryllupsmaaltid før Juli næste Aar. Tak for Eders Lykønskning. Jeg ønsker Hr. Doktors Hjælp til Opnaelse af Skridu Kloster i Mulasysla som Forlening. Men lad ikke Jens Sørensen vide noget herom. Præsten Hr. Thord Sigfusson, som har været min Faders Præst her ved Reikahlid Kirke blev i Vinter afsat, fordi han var faldet i Skørlevnet med en Kvinde, dog før Ankomsten af det Kongebrev, som fastsatte Afskedigelse for denne Forseelse. Jeg søger om hans Genindsættelse. Han skikker sig iøvrigt vel og har været min Faders Tjener. Biskop Thorlak Skulason søger paa hans Vegne hos Hertug Frederik (d.v.s. Kong Frederik III).

De Mineralier, jeg sendte for to Aar siden, navnlig Vitriol, som nu ogsaa sendes med Købmanden Christen Olufsen paa Husavik, vil jeg gerne have forelagt min Landsmand Jon Westman, som skal undersøge, hvad Prisen er i Danmark og i Udlandet.

Her er en Del Folk, som lider af Spedalskhed, Frantzoser og Lammelse i Fødderne. De beder om Doktorens Raad og Anvisning paa Medikamenter, der kan sendes med Ørebakke Skibet, Christoffer Bremermand, min gamle Vært. Udgifterne vil blive betalt gennem Christen Olufsen i Husavik. De Haandværkskarle, som jeg for to Aar siden skrev om, vil jeg gerne have sendt med Skibe til Bessestad, Ørebakke eller Vestmannaø, som er de nærmeste Havne, hvor jeg har Venner. Jeg lader bygge et Hospital for Fattigfolk, som gik og betlede. Jeg skænker dertil Fiskeskuder og Agerjord. Tegning over Stedet vil blive sendt til næste Aar.

Fra min Arvegaard Møðruvellir sender jeg nogle gamle norske og islandske Skjolde til Eders Museum. Paa Grund Gaard har jeg ogsaa nogle Sværd, men dem skal jeg have

gennem Slægtninge, der har Gaarden. Christen Olufsen vil bringe Eder en Sølvstob som vejer 10 Rigsdaler.

Eders Søn, min tilforladendes gode Ven Willem Worm vil vi gerne modtage som Gæst. Han skal blive betjent med Heste og Tjenere af mig, og Bisperne Thorlak og Magister Brynjulf lover ham Venskab. Vi ser i ham et Afbillede af en stor Fader.

1610. (Ep. 980). *Fra Nicolaus Mercator paa Jungshoved.* 13.9.1648.

Hr. Rektor Magnificus, evigt ærværdige Velynder og Beskytter! Paa Grund af min hovedkulds Afrejse, som den høje Hr. Rigsgadmiral [Ove Gjedde] nødte mig til, gik det saaledes, at det ikke blev mig muligt at sige Eders Højhed personlig Tak, skønt jeg ikke nogensinde vil kunne fremføre den paa tilstrækkelig værdig Vis; i den Grad erkender jeg ufortjent at have modtaget meget store Velgerninger fra Eder. Saa vidt jeg formaar, vil jeg dog anstrenge mig for med al Omhu og Flid at opfylde Eders Forventning. Thi min høje Herre ventede af Eder, ophøjede Mand, at I skulde anbefale ham en redelig og trofast Mand, og I mente, at jeg vilde være en saadan: Derfor vilde jeg være højst uværdig til dette Lys, om jeg gjorde saa stor en Mands Mening til Skamme. Imidlertid beder jeg om, at eftersom Eders Anbefaling har formaet saa meget paa Afstand med mig selv som Talsmand, at I da ikke vil undslaa Eder for, dersom Lejlighed gives, at rose denne Mand endog mere end han fortjener i samme høje Herres personlige Nærværelse; thi jo større Tanker han selv fatter om mig, desto mere vil jeg opildnes til at svare til hans Forhaabning.

Lev vel og vær mig bevaagen.

Skrevet paa Borgen Jungshoved, den 10. September 1648.

1611. (Ep. 978, BA 130). *Fra Stefan Olafsson i Kirkjubær.* 15.9.1648.

Hilsen til den berømmeligste og højtforfarne Mand Hr. Oluf Worm, den berømmelige Doktor i Lægekunsten og offentlig Professor deri ved Københavns Universitet samt for Tiden Rektor Magnificus, min højtelskede Beskytter og Lærer!

Siden den Tid, da det timedes mig at naa i god Behold til mit Fædreland, I højtforfarne Mand, har jeg skrevet et enkelt Brev til Eders Herlighed; det skulde bringes ved vor Jens Sørensen, og tyndt og udvandet var det rigtignok, som det plejer at blive skrevet af Folk, der er i Uro og har andet for. Thi paa den Tid havde jeg en ret lang og vanskelig Rejse hængende over Hovedet: Fra Islands sydlige Egn til den østlige, og der er firsindstyve Mil eller deromkring at tilbagelægge. Og der var, som det syntes, ikke noget Haab om

Forfremmelse, idet en anden skulde have kaldet Wallenes ifølge vor ærværdige Biskops Mellekomst: Af skyldig Ærbødighed for Øvrigheden bifaldt jeg dette, dog paa den Betingelse, at jeg, naar en anden Post i Nabolaget er ledig, opnaaede den af de to, som syntes mig bekvemmest. Men da jeg udmattet af en saa vanskelig Rejse havde ligget stille en Uge eller to i mit Hjem hos mine kære Forældre, kom Hr. Biskoppen paa Visitats til denne Egn og meddelte os, der intet sligt havde tænkt paa, at Hr. Finn [Jonsson], hvem omtalte Kald havde været tillagt, var død, og han sagde, at det var indtruffet paa Skalholt Fjortendedagen efter min Afrejse derfra. Han raadede mig derfor til, at jeg efter at have holdt Prædiken og modtaget Sogneboernes Stemmer, uopholdelig skulde ty til hans Hus og til Statholderens Stedfortræder, for at Sagen snarest kunde blive gennemført, og ingen anden komme mig i Forkøbet. Dette hans Raad vil jeg følge og forbereder mig derfor i disse Dage paa denne meget lange og ved Vintertid temmelig farlige Rejse, idet jeg slaar min Lid til Guds Bistand, thi hans Forsyn og enestaaende Styrelse mærker jeg her. Men eftersom jeg er uvis med Hensyn til, hvem der for Eftertiden skal være Statholder i denne Egn, er jeg nødt til at bønfalde Eders Herlighed, om I med vanlig Velvilje imod mig vil anbefale mig til ham, hvem det saa maatte blive, og forklare ham hele Sagen, saaledes som den er forløbet. Thi denne Anbefaling vil gavne mig i høj Grad i denne Sag over for dem, som maaske lægger an paa samme Embede. Endvidere er det højst nødvendigt, at det angives for den nye Statholder, at det fædrene Kald i Kirkjubær af den højere Myndighed er tilsagt min elskede Broder Hr. Erik Olafsson, for at vi ikke maaske forgæves skal rette Anmodning til ham, naar han er uvidende om Sagen. Thi han har besluttet at prøve Lykken her til næste Aar og rejse med mig til den aarlige Præsteforsamling i Øxará, idet han hidtil har været hindret af den ublide Vinter og Vaar. Men vi skal med Guds Hjælp og med Tiden gøre os Umage for, at Eders Herlighed ikke kommer til at angre denne Tjeneste og andre Velgerninger imod os, skønt vi i dette Aar, hvis Lige ingen nogensinde har set i dette Land, forhindres i enhver Tilkendegivelse af Taknemmelighed, hvilket vi stoler paa, at Eders Herlighed vil tage tiltakke med. Og ligeledes med den Omstændighed, at jeg under disse urolige Forhold ikke har kunnet erhverve nogen af de Ting, hvorved jeg særligt ved, at Eders Herlighed glædes. Imidlertid sender jeg tre Stenarter. Den første Sten, som synes mig den smukkeste, er fundet for halvtreds Aar siden i Kirkjubær Kirke og omhyggeligt opbevaret siden den Tid, af grøn Farve og kendetegnet ved tre næsten runde Hoveder, skønt jeg mener, at tre Sten af samme Art her er vokset sammen til en enkelt i Kraft af stendannende Saft, hvilket Stenens ydre Overflade synes at antyde. Den anden fandt min Faders Arbejdsmand paa en Landtange kaldet Gældings-Næs, og den hang saa fast til en Klippe,

at den næppe kunde rives løs med Fingrene. Ved de Spidser og Knuder, hvormed den er prydet, synes den at vise sin Tilblivelse fra Jorden. Hvis man tager den i Haanden paa et mørkt Sted, er den iøvrigt fuld af utallige skinnende Korn. Den tredie er guldgul og minder om Flintesten; den har jeg fundet i Bjerget Hellisheiði; men da den ikke kan frembringe Ild, naar den bliver slaaet imod Sten, mener jeg, at den udgør en særskilt Art. Jeg længes meget efter at faa Eders Herligheds Mening om hver enkelt. Til disse Ting føjer jeg en Æske gjort af Hvaltand af en ung Islænding; det var hans Ønske, at deri skulde opbevares pulveriseret Nikotin til Fremkaldelse af Nysen. Denne Yngling er ilive, og hvad han ser for sine Øjne af kunstfærdige Ting, eftergør han ofte med Kunst, hvilket han har lært sig selv; men med særlig Kunstfærdighed forfærdiger han Skakbrikker og sælger dem til rimelig Pris. Flere Ting har jeg ikke faaet at sende paa dette Tidspunkt, men hvis der i Tidens Løb frembyder sig noget af denne Art, skal jeg til Gavn for dig opbevare det, om Gud under Liv og Helbred. Det vil staa til dig, berømmeligste Mand, at tage vel imod disse Barnagtigheder og lade mit Brevs Magerhed gaa paa min Travlheds Regning, da jeg jo lige skal til at drage afsted. Lev vel, ypperlige Mand, og hils skyldigt fra mig din Hustru, den ypperlige Kvinde, tilligemed de yndige Børn, og tilføj en Taksigelse for de utallige Velgerninger, som er vist mig, samt Ønsket om al Lykke.

Eders Herligheds meget hengivne Tjener

STEFAN OLAFSSON Islænding
med egen Haand

Kirkjubær, den 15. September Aar 1648.

1612. *Fra Poul Moth i Odense.*

30.9.1648.

Min Slægting Anders Hansen [Fabricius] har studeret ved Universitetet i flere Aar og nylig opnaaet Baccalaurgraden. Han ønsker nu at indstille sig til theologisk Attestats for at kunne nyde den Lykke, som har stillet sig i Udsigt for ham i Jylland.

(Fol. 53).

1613. (Ep. 798). *Fra Jan de Laët i Leyden.*

23.10.1648.

(2.11. ny Stil).

I Dag har jeg modtaget det Brev, du sendte mig den 7. September, og eftersom han, der overbragte mig det, betydede mig, at en ung Studerende rejser til Eder, har jeg ikke villet lade denne Skrivelejlighed gaa fra mig, især da jeg endelig har faaet fat i den *Avohay*-Frukt, som du savnede, og som jeg vil indlægge i dette Brev.

Jeg ser, at du i mit Katalog har fundet flere Ting, som er dig ganske ukendte. Kanhænde at de forskellige Navnebetegnelser foraarsager nogen Dunkelhed, thi endnu har jeg ikke haft saa megen Ro, at jeg har kunnet efterprøve dem i Forhold til de Beskrivelser, som er overleveret af paalidelige Forfattere. Af *Ardosia Hibernica* har jeg modtaget nogle Stumper med nogen Beskrivelse af Egenskaberne; den er hverken i Stof eller Farve ret forskellig fra den, vi almindeligvis benytter til Hustage, bortset fra at den synes federe og tykkere. *Saragasse* er en Urt, som svømmer i Havet forskellige Steder omkring Amerika og ligeledes omkring Ostindien; den anbefaler man i høj Grad til Fjernelse af Grus og Sten fra Nyrer og Blære.

Angaaende dit Spørgsmaal vedrørende Bevaring af Fugleskind, saa kender i hvert Fald jeg ingen bedre Maade end Humleblomster, men der maa anvendes nye hvert Aar. Ved Hjælp af dette Middel har jeg bevaret Fugleskind i mange Aar, men naar jeg havde undladt det, led jeg samme Tab, som du klager over; jeg frygter dog, at den Slags Ting ikke taaler Tidens Tand, hvad du saa end forsøger.

Du har rigtigt bemærket, at det brasilianske Nephrit-Træ er forskelligt fra det fra Ny-Spanien; det er nemlig snarere en Rod, men med samme Egenskab som hint Træ, saaledes som det er blevet iagttaget af vore Folk i Brasilien. Du vil finde dets Beskrivelse i Brasiliens Naturhistorie.

Omsorgen for Ximenes har jeg ikke ganske lagt paa Hylden, men har udsat den, fordi det nylig blev mig meddelt, at de Dele, som for længe siden blev udgivet i Rom, snart vil komme for Lyset. Men hvis det Haab slaar fejl, skal jeg overveje, hvad det er nødvendigt at foretage dermed.

Jeg lykønsker mig til, at Beretningen om de indiske Reder har behaget dig; du kan benytte den efter dit Forgødtbefindende, og det er ikke nødvendigt, at du bringer en Omtale af mig, idet jeg jo har bygget de Ting, jeg skrev, paa andres Autoritet.

Paa Stenplanterne har det endnu ikke været mig muligt at tænke, men jeg har saare mange, og de er endda meget forskellige i Udseende og Stof, thi nogle er helt stenagtige og klinger som Marmor, naar man slaar paa dem, andre har indvendig noget træagtigt eller næsten hornagtigt, især de, der hænger saa nøje sammen med Stenene, som om de var opstaaet af dem; men da de, som du rigtigt bemærker, ingenlunde har kunnet ernæres af et saa haardt og tørt Stof, saa har de saa meget mindre kunnet fødes af hine, som de er af forskelligt Stof. Men de bliver ogsaa trukket op af selve Havbunden, thi jeg ejer en Busk, som er trukket op sammen med en Meteor, hvor Havet var indtil tredsindstyve Favne dybt; dens Indre er træagtigt og overgroet med en Slags purpurfarvet Skum, der ligner Kalk. Det er en Naturens Hemmelighed og maa nøjere undersøges. Men jeg længes efter at se et

Billede af den, hvis Stamme du skriver er nær ved to Fod i Omkreds, og hvis Knuder har Lighed med Abehoveder.

Hvis der er noget, hvortil du savner min Bistand, saa giv blot din Befaling, og jeg skal gerne yde mit. Hilsen til de Venner, jeg kender. Den almægtige Gud beder jeg bevare Eder saa længe som muligt sunde og blomstrende.

Leyden, den 2. November 1648.

1614. *Testimonium for Christen Jensen (Wincke).* 25.10.1648.

Christianus Jani Wang blev immatrikuleret 1642 [fra Kristiania]. Han har theologisk Attestats.

(W I pag. 77).

1615. *Testimonium for Thomas Rasmussen Ranch.* 31.10.1648.

Thomas Erasmi Ranchius (Arhusiensis) blev immatrikuleret i Juni Maaned 1643 [fra Københavns Skole]. Han har theologisk Attestats.

(W I pag. 78).

1616. *Testimonium for Niels Nielsen Gundestrup.* 21.11.1648.

Nicolaus Nicolai Gundestrup blev immatrikuleret for fire Aar siden [December 1644 fra Viborg].

(W I pag. 78).

1617. (Ep. 981). *Fra François Bertaut i Münster.*

19.1.1649.

Skønt jeg frygter, højlærde Worm, at enhver Erindring om mig og om den i sin Tid mellem os gennem flere Dage i Danmark paabegyndte Fortrolighed aldeles er gledet dig af Minde gennem saa stor en Afstand i Tid og Sted, kan jeg dog ikke undlade at sende Brev til dig med Isaac Vossius, som agter sig til København; det er rigtignok ikke for, som Skik er, at anbefale ham, da han jo er en ypperlig Mand og dig tilstrækkelig velkendt og dig tilstrækkelig kendt og kær ved sin Faders og sit eget Navn, men snarere for gennem ham at fremstille mig selv for dig og med ham som Borgen bevidne gammel Interesse for dig, thi fra ham vil du ikke faa andet end hvad der er kært og velkomment. Da han før sin Afrejse dertil har udspurgt mig om de Mænd, der er berømte i den nordiske Verden, nævnede jeg dig alene, for at du kunde være mig den, som gjaldt for alle, og kunde være ham tilstrækkelig, skønt han er videbegærlig og forfaren i enhver Kundskab. Ejheller var det ham nyt at høre sligt om dig og ikke vanskeligt at bifalde det, da han forlængst hos sin Fader har lært din Omhu og Udholdenhed med Granskning af Vandalernes Mindesmærker at kende. Du har virkelig fundet en Vej, som var lidet betraadt, og hvorved du kunde knytte alle Videnskabens Elskere til dig, idet du har gjort dig saa velfortjent af selve Videnskaben og, saa vidt du er blevet bekendt for alle dødelige, har lagt saa dulgte og fjerntliggende Ting frem for deres Øjne. Det er de Lærdes særlige Løn: De prises af dem, for hvem de er ubekendte; de vandrer paa Steder, hvor de ikke er, og deres Liv beundres af alle; deres Redelighed er almindelig kendt, deres Minde fejres. Men den ukendte Mand maa med stor Møje skaffe sig sine Venner en ad Gangen, de maa holdes varme gennem Henvendelser og dyrkes i Breve. Eftersom det derfor alene paa denne Maade er mig muligt, genopvækker jeg din Erindring, lægger an paa dit Venskab, idet jeg ofte i Paris er blevet opmuntret ved den hædrende Omtale af dig hos Brødrene Puteani og mere end en Gang er blevet bestyrket i min gamle Kærlighed til dig ved Synet af dine Bøger, som læstes under største Bifald. Tilstede var ogsaa vor Lapeyrère, hvem det er timedes længe at nyde Omgang med dig under de la Thuilleries

Ophold i København, og som fortalte mange Ting, som jeg kunde ønske at have deltaget i. Jeg, som i de sidste fem Aar har manglet et Middel, hvormed jeg kunde værne mig mod Glemsel fra din Side, jeg skaffer mig det nu endelig, omend sent, ved dette Brev og fremlægger tillige alt hvad mit er, baade i Paris og her, hvor jeg maaske endnu en kort Tid vil opholde mig. Lev vel.

Skrevet i Münster i Westfalen, den 19. Januar Aar 1649.

1618. (Ep. 306). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.* 31.1.1649.

Ved vort Venskab beder og bønfalder jeg dig om at tilgive mig, at jeg saa længe har beholdt Magister Brynjulf [Sveinssons] historiske Beretning om Island, som du for nogen Tid siden sendte mig. Thi paa Grund af forskellige Beskæftigelser, som hver Dag paatrænger sig mig, har det ikke før været mig muligt at afskrive den. Nu er der to Tjenester, som jeg meget gerne vil have dig til at gøre mig: 1) Hvis det ikke er dig til Ulejlighed, vilde jeg gerne, om du paa mine Vegne officielt vil rette Henvendelse til den højædle kongelige Sekretær [Otte Krag] og ved din Mellekomst udvirke, at han lader mig faa Lov til at undersøge den Tavle, som Magister Brynjulf siger, at han har sendt, og hvorpaa der findes gengivet og aftegnet forskellige Former og Arter af islandske Hvaler. 2) Dersom de Noter til Saxos Fortale, som Magister Brynjulf hyppigt omtaler i sin Beretning, er blevet tilsendt med Købmændene i dette eller afvigte Aar, anmoder jeg dig med alskens Bønner om, at vor Patron da ogsaa giver mig Lejlighed til at se dem.

Ellers maa den værdige Olding Dr. Fincke tilgive mig sendrægtige Skyldner. Thi siden jeg saa dig i København, har jeg ikke modtaget saa meget som en Hvid fra den kongelige Kasse. Men den kongelige Statholder, Hr. Joachim Gersdorff, har givet mig store Forhaabninger om, at Resten af min Lønning, som er vokset til over 900 Daler, skal blive udbetalt inden længe. Han maa derfor med Taalmodighed bære en ringe Henstand, som jeg nok skal godtgøre ham med skyldig Rente.

Lev vel og lykkeligt og hav det godt, bedste Ven, og bevar mig i dit hidtidige Venskab.

Sorø, den 31. Januar 1649.

1619. (Ep. 983). *Fra Willum Lange i Leyden.* 1.2.1649.
(11.2. ny Stil).

Jeg sender mange Hilsener til den uforlignelige Mand, Dr. Oluf Worm, Doktor og offentlig Professor i Lægekunst ved det kongelige Universitet i

København og for Tiden Universitetets Rektor Magnificus, en ærbødig og heldig Værner af Fædrelandets Oldtidsminder, min store Beskytter.

Dersom de, som har frelst Fædreland og Medborgere fra truende Undergang, med Rette hædres ved Kranse og Statuer og efter deres Bortgang regnes blandt Heroer og Halvguder, med hvor langt større Ret bør da ikke du omfattes af al Slags Hæder, fordi du har skænket dit Fædreland Livet, Ry og Evighed til de ypperste Medborgere, samt frelst det fra den Undergang, som i flere Aarhundreder havde indhyllet enhver Erindring om vore Forhold, og gjort dette paa en saadan Maade, at de atter kunde nyde Lyset blandt de Lærde? Thi lige saa højt som Ry og Omdømme (hvilket de vise til alle Tider har regnet for mere værd end selve Livet) rager op over alle andre Ting, lige saa meget højere maa man regne dine Fortjenester frem for alle andres, idet du ved dem har frelst de Ting, som vil bevare dit Fædrelands og dets ypperste Borgeres Ry og evige Navn.

Vistnok har Historiekrivere hos Romerne og andre Folk forsøgt i deres Bøger at bevare Erindringen om godt og dygtigt udførte Gerninger og at indvie dem til Evigheden. Men de er dog alle i den Grad bukket under for Skæbnens Lue, at de enten aldeles ingen Spor har efterladt sig, eller blot har levnet os sønderlemmede og forhugne Lig. Men vore Forfædre fulgte en anden Fremgangsmaade ved saaledes at indhugge deres Folks Bedrifter i Stene og Klipper, at de ikke let var hjemfaldne enten til Ild eller Vand. Men Tiden og hin skæbnesvangre Omskiftelighed i alle Forhold besejrede dem: Det var ikke saa meget Klipperne og Stenene som Menneskenes Sind den fordærvede. Thi selve Fædrelandets Sprog, ja selve Danernes hos alle Folk ærværdige Skriftegn gik i den Grad i Glemme hos Danerne selv, at vi intetsteds var mere fremmede end i selve Fædrelandet: Og skønt vi ellers var ret velbevandrede i andre Folks Sprog, kunde vi hverken skrive eller forstaa den fædrene Skrift. Dette var rigtignok at beklage og begræde, om da et saa stort Tab kunde genoprettes ved nogen Taarer. Thi saaledes har vi mistet de fleste Mindesmærker af ærværdig Ælde, idet ukyndige Mennesker ikke vidste, hvad Slags Meddelelser, der rummedes i disse ukendte Tegn. Og flere vilde vi have mistet, ja alle vore Forhold vilde have været hyllet i evigt Mørke, hvis ikke du med lige stor Fædrelandskærlighed og Held havde fremdraget disse af Smuds og Glemsel og som en anden Herkules ført dem tilbage fra Underverdenen. Saaledes har altsaa du, store Mand, ikke blot befriet Fædrelandets og Forfædrenes Ry fra den yderste Undergang, men du har ogsaa reddet de Genstande, hvortil det var knyttet, idet du har skænket dem Evigheden og en bestandig Ihukommelse. Hvad skylder Fædrelandet dig for disse Velgerninger? Eller rettere, hvad skylder det dig ikke? Du har i Sandhed gjort dig fortjent til, at alle opstiller dig offentlige Billedstøtter og over-

rækker dig Kranse og andre Gaver. Men da sligt kun kan tildeles af offentlige Personligheder, saa vil vi Privatmænd hædre dig med de Gaver, hvormed vi formaar det. Da jeg intet har, som er dig værdigt, saa er jeg nu tvunget til at tilbyde at ofre din Genius denne ringe og usle Gave, det førstefødte Foster af min Aand og mine Anstrengelser [De annis Christi libri duo, Leyden 1649,4°, 1652,4°], hvilket jeg fremsender med Overbringeren af nærværende Brev. Men hvis Gud skænker mig bedre Ting, vil bedre Ting ogsaa tilfalde dig. Blot beder jeg dig om, at du vil omfatte disse Smaating med den Kærlighed og Velvilje, hvormed du altid ledsager dit Fædreland og alle brave Folk deri. Men jeg nærer intet højere Ønske end — udstyret og hjulpet af din Lærdoms uforlignelige Skatkammer — at kunne yde mit elskede Fædreland nogen Hjælp ved disse Ting og saaledes med Rette være stolt over at have benyttet saa stor en Læremester og at have lært saa store Ting af ham.

Leyden, den 11. Februar 1649.

Eders Herligheds mest hengivne Tjener
WILLUM LANGE

1620. *Til Esaias Burser i Sorø.*

7.2.1649.

Tak for de tilsendte Mønter, hvoriblandt der var flere sjældne. Hvis du havde angivet Prisen, skulde du have faaet Betaling med dette Bud, men jeg vil holde dig skadesløs, naar vi ses.

(W II 41).

1621. *Testimonium for Steen Poulsen Rhode.*

8.2.1649.

Steno Pauli Rhodius blev immatrikuleret i Juni Maaned 1645 [fra Roskilde Skole]. Han har theologisk Attestats.

(W I fol. 79).

1622. *Testimonium for Jens Madsen.*

16.2.1649.

Johannes Matthiæ Coldingensis blev immatrikuleret i Maj Maaned 1643 [fra Odense Gymnasium]. Efter tre Aars Studium blev han Hører i Helsingør.

(W I fol. 79).

1623. (Ep. 307). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

19.2.1649.

Da jeg nylig ryddede op i mine Papirer, faldt disse Digte om Tyge Brahes Bortrejse mig tilfældigt i Hænde: Da de forekom mig ikke at være ringe Læsning, har jeg fundet det rigtigt hermed at sende dig dem, for at de kan vedføjes de øvrige Aktstykker om denne betydelige Mand, dersom de vurderes højt nok dertil. De, der navnlig fortjener Opmærksomhed, er dem der var tilføjjet med Tyges egen Haand i det Eksemplar, som hin fremragende Mand Heinsius skænkede mig i Leyden; ogsaa dem ser du, at jeg har afskrevet her. Men jeg vilde gerne have, om du sendte mig dem tilbage, naar du har gennemlæst dem eller besørget dem afskrevet.

Magister Brynjulfs Notater til Saxos Fortale savner jeg stærkt, ligesom ogsaa de øvrige af hans Skrifter, som han har sendt den kongelige Sekretær [Otte Krag]; at jeg ved din Mellemkomst vil faa Adgang til dem alle, er jeg fuldt forvisset om.

Christian III's Historie lakker nu mod Enden. Naar jeg om faa Dage har gjort den færdig, skal jeg fremstille mig for Eder, om det Gud behager. Lev vel, elskede Svoger, og hav det godt.

Sorø, den 19. Februar 1649.

1624. (Ep. 308). *Til Samme.*

3.3.1649.

De Digte om Tyge [Brahes] Bortrejse, som du har sendt, har jeg rigtigt modtaget og takker meget derfor; saa snart min Medhjælper har afskrevet dem, skal jeg ærligt og redeligt sende dem tilbage eller gemme dem til din Ankomst. De skal blive sendt til Hr. Gassendi, saa snart Forholdene i Frankrig bliver roligere, og det skal ikke ske uden hædrende Omtale af dig.

Af Magister Brynjulfs Notater er intet bragt til os. Den Tavle med Fisk, som Sekretær [Otte] Krag har, har jeg endnu ikke kunnet faa fat paa, fordi han opholder sig paa Frederiksborg hos kongelig Majestæt. Naar han er kommet hertil, skal jeg bestræbe mig for at træffe ham i dette Øjemed.

Dr. Cort Aslaksens danske Jubeltale [Oratio theologica-historica de religionis per D. Martinum Lutherum reformatæ origine . . . recitata in Acad. Hafn. in Jubilæo evangelico Anno 1617, Hafniæ 1621,4°] har det ikke været muligt at finde hverken hos Boghandlere eller hos Venner; hvis jeg støder paa den, skal jeg have dig i Erindring. Lev vel og bevar mig i dit hidtidige Ven-skab.

Dr. Fincke tog velvilligt imod din Undskyldning, idet han anser dit Navn for godt nok, trods Forsinkelsen.

(W II 41).

1625. (Ep. 989). *Fra Pierre Chanut i Stockholm.*14.3.1649.
(24.3. ny Stil).

Da jeg nys afvigte Aar havde sendt den berømmelige Greve de Harlay de Mønster, som Hr. de Hennequin havde modtaget fra dig, sørgede hin straks for at vise sin Taknemmelighed ved at gøre Gengæld med en lignende Gave til dig, men først for faa Dage siden er endelig den Æske, som var overladt Købmanden, blevet givet til mig. Naar du deri finder et dobbelt saa stort Antal Mønster, som du havde sendt til Frankrig, vil du indrømme, at den bedste Slags Handel det er den, som gøres med hæderlige Folk. Og du vil holde af Grev Harlay, som til sin straalende Afstamning har føjet Lærdommens Prydelser og overalt med største Velvilje og Hæder omfatter berømte Mænd, i hvis Rangfølge du ser de fleste paa et lavere Trin end dig selv. Æsken har jeg overgivet en Adelsmand, Hr. du May, som ogsaa er en fortjenstfuld Sagkyndig og har glædet sig overmaade, fordi han fik en Anledning til at hilse paa dig. Hvad mig angaar, saa maa du tro, berømmeligste Worm, at din meget store Lærdom og Iver for de skønneste Ting aftvinger mig den største Beundring, og at jeg har glædet mig saare, fordi jeg har været Mellemand for dig til at indlede Venskab med Hr. Greve Harlay. Hvis du har isinde at skrive noget til ham, vil Hr. de Hennequin besørge dine Breve bragt. Skønt der blandt alle de ypperlige Lovprisninger over ham er mange, som jeg højligt kunde ønske vilde blive mig til Del, saa er det ikke den ringeste blandt dem, at han har dig som Ven og hyppigt kan nyde dine højst behagelige Samtaler. Hvis du ønsker noget udført med min Bistand her i Sverige, skal du forstaa, at din Dyd har skaffet dig mange Venner, om endog de er dig ubekendte af Udseende, ja selv af Navn. Lev vel.

Skrevet i Stockholm, den 24. (14.) Marts Aar 1649.

1626. *Testimonium for Gregers Yndersen.*

31.3.1649.

Gregorius Ynderi blev immatrikuleret i Maj Maaned 1646 [fra Helsingørs Skole].
(W I fol. 79).

1627. (Ep. 991). *Til Greve de Harlay i Paris.*

7.4.1649.

De Mønster med de franske Konger, som Eders Excellence har bestemt for mig, har den allerkristeligste Konges Gesandt hos Svenskerne, den ædle Hr. Chanut, oversendt til mig med sit Brev; for disse Ting siger jeg al sømmelig Tak med Ønsket om at være istand til at gøre Gengæld. Med dette for

Øje sender jeg mit Museumskatalog, for at jeg kan blive gjort opmærksom paa og ved given Lejlighed sende Eder, hvad I maatte finde deri, som I kunde føle Trang til, og hvoraf jeg har et Forraad. Hr. Chanut har gjort mig opmærksom paa, at Eders Excellence leder efter et Haandskrift af vore Love affattet i det romerske Sprog, men ikke alle Provinsernes Love er blevet iført dette Klædebon, thi de sjællandske mangler. Nogle Biskopper oversatte i sin Tid de skaanske og jyske Love, men Eksemplarer er saa sjældne, at de ikke kan erhverves undtagen med stor Vanskelighed. Endelig har jeg fundet et hos en Ven, men i saa slet Forfatning, at jeg skammer mig over at sende det. Dog fremlægger jeg det her, for til en vis Grad at gøre Eders Excellence tilpas og hellere sende noget end intet. Jeg beder Eder tage vel imod det og anlægge en venlig Maalestok paa min Vilje. Hvis I har Forraad af gamle spanske og engelske Mønter, længes jeg efter at faa nogle af dem. Jeg sender ingen af denne vor Konge, fordi vor Hennequin har sagt, at han vilde udføre dette Hverv. Eders Excellence maa leve vel og være mig bevaagen.

København, den 7. April 1649.

(W II 41).

1628. (Ep. 990). *Til Pierre Chanut i Stockholm.*

6.4.1649.

Til den berømmelige Pierre Chanut, den allerkristeligste Konges Gesandt hos Svenskerne!

Forunderligt er det for en Mand, som aldrig har lært Handel, langt mindre udøvet den, at han i den Grad har vundet Mercurs Gunst, at der af hans første Begynderforsøg, er tilflydt ham en saa stor Gevinst, som andre og i denne Kunst højst forfarne Mænd næppe kunde have lovet sig af mange Aars Forretning: Nemlig en saa stor Beskytters Gunst og en saadan Mænꝰde Sølv — omend jeg regner sidstnævnte for lidet i Forhold til førstnævnte. Hvad der her er af Gevinst, det skylder jeg dig, du meget store Mand, som ikke blot har knyttet saa stor en Beskytter til mig, men ogsaa har villet lade denne Forretning besørge ved saa høflig og ypperlig lærd en Mand som Hr. du May, hvis Samtale ikke blot var mig kær, men ogsaa fordelagtig, eftersom den forskaffede mig den berømmelige Fyrste af Würtembergers Gunst og Velvilje. Thi de var samtidig her i mit Hus med Hr. Erik Banner og besaa mit Museum, ikke uden Fornøjelse. Men paa hvilke Maader jeg skal tage imod dit saa overvældende Venskab for mig, ser jeg ikke; gid jeg med Gerninger kunde besvare saa stor en Elskværdighed og Velvilje, da vilde du forstaa, at du blandt disse Nordboer ikke vil finde nogen, som bedre forstaaer at værdsætte dine Dyder og Fortjenester.

Mit Brev til den berømmelige Greve Harlay har jeg overladt Hr. Hennequin; jeg siger ham Tak for Gaven og sender ham de hos os sjældneste Bøger, nemlig de jyske Love i latinsk Oversættelse af Knud, Biskop i Viborg, samt de skaanske oversat af Andreas Sunesøn, Ærkebiskop i Lund; disse Haandskrifter, skimlede og lasede ganske vist, har jeg med stor Møje og Besvær faaet fat paa fra Venner, idet de intetsteds findes tilsalg. Jeg haaber, at den højberømmelige Herre vil tage skønsomt imod dem og fremdeles omfatte mine Bestræbelser med sin Gunst. Lev vel og vær mig bevaagen, som du er begyndt.

København, den 6. April 1649.

(W II 41).

1629. *Fra Poul Moth i Odense.*

18.4.1649.

Hermed sender jeg de tre smaa Knogler fra Øregangen, som du ønsker til dit Museum. Overbringeren er Søn af afdøde Jens Mule [Wilhelm Jensen Mule].

(Fol. 54).

1630. (Ep. 133, BA 207). *Til Thorlak Skulason paa Holar.* 6.4./10.5.1649.

Den berømmelige Arngrims Død smerter mig dybt; thi baade var han en Mand, som var min meget gode Ven, og tillige var han en enestaaende Pryd for sit Fædreland. Jeg ønsker alt godt for hans Enke og faderløse Børn; hjælp dem derfor med Raad og Daad, hvor du kan. Jeg har i den Anledning rettet Henvendelse til den nye Statholder paa Eders Ø; han gav mig alskens gode Løfter.

Det Trykkeri, som din Kollega har ansøgt om, har han faaet, men med visse Indskrænkninger, nemlig at han ikke maa lade noget udgaa i Trykken, som tidligere er fremkommet fra dit Værksted, og at han navnlig skal beskæftige sig med Historie og Antikviteter, hvorved der ikke tilføjes dig noget Tab. Den dannede Mand Gabriel Akeleye, der er Adelsmand og Kongens Sekretær, kommer til Eder for at have Indseende med hele Sagen, og hvis han kan mærke, at der sker noget Afbræk ved denne Indrømmelse, tager han Kongebrevet med tilbage; thi saaledes har Kansleren lovet mig det. Jeg raader dig altsaa til snarligst at forhandle med ham om den Sag.

Hvad du har lagt tilside af Narhvalen, Hovedskallen, et lille Stykke Hud og Spæk, som du har lovet mig, beder jeg dig nedlægge i en Tønde eller Kasse og sende mig, og hvis det paa nogen Maade er muligt, da med det Skib, som bringer Jens Sørensen: Overlad det til ham selv, men saaledes, at han ikke ved, hvad det er, han faar. Jeg ved nemlig, at den nye Statholder er

ude efter disse Ting, idet han har Ordre til om muligt at bringe Dyret hjem i hel Tilstand. Willer og de andre Købmænd kommer ret sent til os, og da de stundom ligger i Glückstadt Vinteren over, fordærves de Ting, som de skal bringe hertil, førend de er naaet frem til os. Jeg beder dig sørge omhyggeligt for disse Ting, thi jeg er opfyldt af umaadelig Længsel derefter. Den Tand, du sendte Kongen, besørgede Købmændene ikke godt; havde du sendt den til mig eller andre, vilde det have været langt fordelagtigere for dig.

Fornylig døde hos os Jon Westman, visselig en Mand, hvis Død baade de fornemme og andre tager sig nær. Andre vil paa mere udførlig Maade fremstille Sagen for dig. Lev vel og sørg for, at der drages omhyggelig Omsorg for det lovede; jeg er redbon til Gentjeneste.

København, i Maj 1649.

(W II 42).

1631. (Ep. 812). *Fra Laurits Jensen Bording i Orléans.*

6.5.1649.

(16.5 ny Stil).

Berømmeligste Mand, Velynder og højtfortjente Beskytter! Der er forløbet halvandet Aar og mere til, siden jeg forlod Fædrelandets Kyster og drog til Udlandet for at virke i Egenskab af Hovmester og Rejseleder for vor højadelige Kanslers Søn [Axel Sehested]. Mange og tvingende Grunde har der været til, at jeg siden ikke har skrevet noget Brev til dig. Thi for slet ikke at tale om, at jeg endnu ikke har fundet noget, hvormed jeg kan tilfredsstille dit Videbegær med Hensyn til, hvorledes Fjerene skal bevares paa de Fugle, som du opbevarer i dit højst velforsynede Museum, saa er der yderligere endnu en ikke mindre pinagtig Aarsag, som Følge af hvilken jeg har ment, at dette Brev burde opsættes. Thi det koster visselig stor Møje at skaffe sig Midler, der kan tjene til ret at opfylde et Hverv. Men det virkelige Arbejde, det virkelige Besvær ligger i at fælde Dom over sig selv og erklære sig for egnet eller uegnet til dette eller hint Hverv. Thi her støder man paa to Ting, som er hinanden stik modsatte, nemlig Samvittigheden, der – som det siges – er et ubedrageligt Vidne fra Jupiters Tavler; og vor Egenkærlighed, der ikke sjældent kæler for sig selv. Hin minder os om at være forsigtige, naar vi indlader os paa et Foretagende, og ikke blot iagttage, hvor hæderligt dette er, men ogsaa om vi har Evne til at gennemføre det. Denne drager Sindet bort fra dets Bane, saa at det hverken ser eller forstaar, hvad der er rimeligt eller rigtigt eller ærligt. Den fastholder det nemlig som en Slags tilløkkende Galskab, og den er sig selv en bevaagen Beundrer, forført af behagelig Vildfarelse. Deraf opstaar en Egenkærlighed som Palæmons [Suet. de gramm.

23] eller Suffenus' [Catull XXII], der er langt mere umaadeholden. Som Følge af den bliver vi indbildske og ser ned paa andre, men den Værdighed, vi saaledes vinder, den vinder vi kun ved uværdige Midler. Denne har jeg med Flid søgt at undgaa som Klippeskær, der truer det sunde Omdømme med Skibbrud, og i klar Erkendelse af mine Evner har jeg sat mig selv strengt til Doms over mine Laster og Dyder. Derfor har jeg heller ikke været modtagelig for Ros fra nogen, medmindre min Samvittighed kunde billige det, ejheller har jeg hæftet mig ved Misunderes onde Meninger, trygt forvisset om at have tilstrækkelig Tillidsværn i en god Samvittighed. Ad denne Vej har jeg fattet min Beslutning om at skride fremad til Hæder. Og intet andet syntes at staa ivejen for Opnaaelsen heraf end det sikre Valg af Livsgerning. Hvor ængstelig og usikker jeg har følt mig paa dette Punkt, kan næppe siges med faa Ord. Thi Naturen raadede mig til det ene, medens Lykken vinkede mig til noget andet. Paa dette Punkt er det, jeg kører fast, idet min naturlige Tilbøjelighed drog mig mod Lægekunsten, Lykken mod Theologien. Endelig sejrede Lykken, hvis Sag blev støttet af Forældres og gode Venners Ønsker, som jeg altid har anset det for en Helligbrøde at trodse. Hertil kom et guddommeligt Kald, som navnlig bevægede mig til ganske at hellige mig det theologiske Studium; hvilke Fremskridt jeg har gjort heri, overlader jeg til andre at bedømme, hellere end jeg indlader mig paa nogen letsindig Lovprisning af mig selv. Men ikke alle, der lader deres Studier føre ind paa denne Bane, opnaar samme Stilling. Nogle faar Titel af Doktorer ved Universiteter, nogle bliver Guds Ords Forkyndere ved Kirker, andre beklæder forskellige, omend lavere, Lærestole og udmærkes med Benævnelsen theologiske Lektorer. Om Gud og Øvrigheden kunde finde det passende, vilde jeg ikke undslaa mig for at finde mig optaget blandt sidstnævnte, da jeg finder denne Opgave passende for min Natur og tillige for min Alder. Det er mig ikke ubekendt, at Æren ledsager veludført Daad, og at den ikke bør forsmaas af gode Mænd, men ikke destomindre har jeg altid af Tænkemaade og Natur været saaledes, at jeg aldrig eftertragtede Statens højeste Æresposter, men bad til Gud om middelgod Lykke uden nogensinde at misunde andre en rigere Lod. Thi jeg ved, hvor beskedne Hjælpekilder jeg raader over hjemme, og af Erfaring har jeg lært, at den ydmygste Stilling til enhver Tid er den sikreste, samt at den lever bedst, som er vel skjult. Nuvel, det er fordi jeg nu er i den Alder, at jeg efter at have gennemstridt mange og temmelig tunge Vanskeligheder foretrækker hæderlig Rolighed frem for umaadelige Æresbevisninger og dermed forbunden Møje. Ikke at jeg ønsker at sky Arbejdet eller at sidde uvirksom med Hænderne i Skødet, men jeg vil lægge min Livsbane saaledes, at jeg kan udfylde Mellemrummene mellem mine Forretninger ved Hjælp af behagelig videnskabelig Sysse.

Efter omhyggeligt at have overvejet disse Ting med mig selv, bekvemmer jeg mig til at henvende mig til dig, bedste Velynder, idet jeg med de inderligste Bønner anmoder dig om, ud fra den Velvilje, hvormed du altid har omfattet mig, at anbefale mig smukt til den høje Hr. Kansler og med din enestaaende Veltalenhed og Snildhed opnaa hos ham, at jeg indsættes i Pladsen, hvis en Lektor i Theologi, det være sig i Odense, Roskilde eller andetsteds, befordres enten til en salig Hvile eller ved Kaldelse til den mere ærefuld Post. Og hvis ikke den Tid skulde være udløbet, hvori Kansleren har besluttet at bruge min Bistand til at ledsage sin Søn, at der da i mit Sted træder en anden, som regnes for værdig til det Hverv. Jeg haaber, berømmeligste Mand, at du ikke vil misbillige det, naar jeg saa dristigt henvender mig til dig. Thi jeg har ingen, til hvem jeg tryggere eller bedre kan betro det Hverv, idet jeg jo ved, hvor stor din Indflydelse, i Kraft af dine Fortjenester, er hos alle rettænkende Folk, og hvor meget din Mellemkomst er værd over for den høje Hr. Kansler. Og de Vidnesbyrd, jeg tidligere har modtaget om din Velvilje, de giver mig et ikke ringe Haab om, at du vil modtage mine Bønner naadigt og sørge for, at jeg gennem Brev fra dig faar at vide, hvilket Udfald dette mit hæderlige, fromme og retfærdige Forehavende faar. Men hvis jeg af dig, du min Lærer, hvem jeg i al min Levetid bør ære, kan opnaa dette, saa vil jeg ikke blot føle mig som din Skyldner i denne Sag, men vil ivrigt og mandigt besørge alle Ting, som jeg maatte mene angaar dig og dine.

Lev vel, du ypperste Mand, og lev endnu i mange Aar til manges offentlige og til dine egne private Vel. Dette ønskes af den, som ser op til, dyrker og beundrer dine Dyder.

L. Bording

Orléans ved Loire, den 16. Maj 1649.

P:S: Fortræffeligste Mand! For at udgyde mine inderste Tanker i dit Bryst, vil jeg frimodigt fremlægge Sagen, som den er. Jeg udpeger virkelig ikke saa bestemt et enkelt Sted, hvor jeg vil foretrække at bo, men hvis der blev givet mig frit Valg, vilde jeg frem for andre Steder vælge Aarhus som Opholdssted Resten af min Levetid. Og det er ikke mærkeligt, thi det er Stedet, hvor jeg først drog Livets Aande, og hvor der endnu bor mange fremstaaende Mænd, som er knyttet til mig ved Blodets og Venskabets Baand. Og med hvor stor Fryd mener du ikke, at jeg vil blive gennemrislet, hvis det skulde times mig at bestige den Lærestol, som min Farfader, hvis Navn jeg bærer, fordum smykkede med sin Lærdom, Fromhed og Nidkærhed? For ikke at tale om min Onkel, Hr. Magister Jens Krog, og om ham, der nu i en Alder af mere end tredsindstyve Aar beklæder den; de er begge to mine Lærere, som jeg bevarer i taknemmelig Erindring. Disses Fortjenester og

Dyder vilde give mig en stærk Tilskyndelse til efter Evne paa værdig Maade at pryde det Embede, hvis det engang bliver ledigt paa lovlig Vis. Men jeg overlader alt til Guds Forsyn og mener ikke, at der skal træffes anden Beslutning om mig og mine Forhold, end den guddommelige Vilje ønsker det, thi til den anbefaler jeg mig og alt mit.

Med Hensyn til Bevaring af Fuglefjer, har jeg intet bemærkelsesværdigt. Der er i Orléans en Kannik ved Navn Tardificus, hvis Museum især finder Anbefaling gennem kunstfærdigt udførte Genstande. Han har ogsaa nogle fra Indien hidførte Smaafugle, hvis Fjer han paa forunderlig Vis bevarer paa en Maade, som han her har foreskrevet:

»Man lægger mellem Fjerene noget Sublimat med stødt Peber og Pyrethrum, alt meget stærkt for at faa Larverne til at dø, som fremkalder Ormhuller og Ødelæggelse«.

Hvilken af Bevaringsmaaderne der i vort Fædreland vil være brugbar, maa Udfaldet lære os.

Atter Levvel, berømmeligste Mand, skyldigt hilset af den ædle Sehested. Jeg beder dig være min Talsmand med Hilsner til alle vore Venner hver især, og bevar mig i din Gunst.

1632. (Ep. 969, BA 59). *Til Brynjulf Sveinsson paa Skalholt.* 10.5.1649.

For din overvættede Hengivenhed imod mig nærer jeg den største Taknemmelighed og skal bestræbe mig for i Gerning at vise mig saaledes, som du skildrer mig, og at være aldeles til din Raadighed med alskens Tjenester. Jeg opfordrer dig endnu engang til at holde fast ved dit fortræffelige Forsæt, og jeg beder dig sørge for, at vi snart faar dine Strøbemærkninger.

Om Trykkeriet har jeg forhandlet alvorligt med Hr. Kansleren og opnaaet saa meget, at det blev dig indrømmet med det Forbehold, at der ikke paaføres din Kollega nogen Skade derved. Derom vil den kongelige Sekretær, min Ven den ædle Hr. Gabriel Akeleye, med kongelig Bemyndigelse forhandle mere indgaaende med dig saavel som med din Kollega [Thorlak] Skulason; han medbringer ogsaa Kongebrevet, som han skal overdrage til dig, hvis det kan ske uden Skade for din Kollega. Hvis du udgiver noget af Eders Oldskrifter, tilraader jeg, at det sker i Spalter; i den ene af disse skal Grundteksten staa, i den anden en godkendt Oversættelse; saaledes kan den med større Fordel for dig sælges over hele Europa og ikke blot tjene Eder selv. Indskriften fra Hulen i Hitardal saa vel som en Prøve paa den Runebog, der er fundet i Helgafjell Kirke, venter jeg med denne Lejlighed, og samtidig hvad du har om de ifjor anførte svenske Stormænd.

Hvad du ønskede besørget, mener jeg nu for Størstedelen er bragt afvejen. Om Bogtrykkeriet har jeg allerede talt. Det Fiskeri er simpelthen blevet forbudt, idet jeg Punkt for Punkt paapegede Vanskelighederne, og dit Landkort gjorde det klart. Hvorledes der er sørget for din Hustru, vil Jens Sørensen fortælle; jeg tror du maa erkende, at der er vist Naade paa højeste Sted. Øens Statholder forhandler med Eder om Afsendelsen af et Fragtskib til Egnen ved Grindevik; han er en god Mand, og hvis du fremstiller Sagens Nødvendighed for ham tilligemed alle Omstændigheder, vil han bekvemmere kunne tale Eders Sag her. Nødvendigheden tvinger mig til at forhandle med dig i Korthed, da jeg er overvældet af de offentlige Forretningers Byrde; med Guds Hjælp bliver det udførligere en anden Gang.

Vi har fornylig mistet vor berømmelige Hr. Kollega Claus Plum, offentlig Professor i begge Slags Retsvidenskab, samt Eders Landsmand Jon Westman, en Mand der visselig udmærkede sig ved Snille og forskelligartede Kundskaber; hans Død smerter mig højligt, eftersom han var min meget nære Ven.

Af de Bøger, du ønsker, er meget faa tilkøbs, men jeg sender Fortegnelse og Pris paa dem, som vore Boghandlere ligger inde med, saa du kan lade mig det vide hvert Aar, dersom du ønsker nogle af dem tilsendt.

Jeg sender to Doser almenyttige Piller, saa at du, naar Nødvendigheden kræver det, kan tage femten af dem paa en Gang ved aftagende Maane Klokken seks om Morgenen og saaledes, at du den Dag ikke begiver dig ud i fri Luft, afholder dig fra Søvn og opsætter Frokosten til midt paa Dagen. Hvis der yderligere er noget, hvormed jeg kan gøre dig tilpas, vil du finde mig redebon. Lev vel.

København, den 10. Maj 1649.

(W II 42).

1633. *Testimonium for Peder Jensen (Nytt).*

15.5.1649.

Petrus Joan. Nøth Randrus. blev immatrikuleret i Maj Maaned 1638 [fra Randers Skole]. Efter et Aars Forløb blev han Hører i sin Hjemby og vendte tilbage 1642. Han har været Huslærer hos Biskop Jacob Madsen Aarhus.

(W I fol. 79).

1634. (Ep. 894). *Til Isaac Lapeyrère i Paris.*

10./29.5.1649.

Da vor fælles Ven Hr. Hennequin, den allerkristeligste Konges ordinære Udsending hos os, havde tilkendegivet, at han vilde vende tilbage til Eder, kunde jeg ikke lade ham drage afsted uden et Brev fra mig til dig, baade for

at jeg kunde faa Oplysning om, i hvilken Tilstand du befandt dig efter saa mange indre Uroligheder, af hvilke jeg har erfaret, at Eders Stat hjem søges, og for at give en bekvemmere Anledning til den sædvanlige Brevveksling.

Jeg betvivler ikke, at den berømmelige Gassendi har faaet alle de Oplysninger, jeg havde sendt vedrørende Tyge [Brahe]; du maa lade mig vide, om han endnu holder fast ved sin Plan. Du maa hilse ham skyldigt fra mig; hvis der var dukket noget bemærkelsesværdigt op siden den Tid, da jeg besørgede mit sidste Brev, vilde jeg have sendt det ved denne Lejlighed.

Til den berømmelige Greve de Harlay har jeg sendt nogle sjældne Prøver paa vore Love; jeg beder dig, hvis du kan, da undersøge, om han har modtaget dem; thi jeg frygter saare, at de Ting, jeg har sendt til mine Venner, er blevet opsnappet under disse Eders Uroligheder, hvilket jeg nødigt ser. Dersom jeg ikke vidste, at Muserne tier blandt Vaaben, vilde jeg spørge dig om, hvad Eders videnskabelige Bannerførere har isinde; de bør udfylde det fundne Tomrum, for at der ikke skal øves Vold mod Naturen.

Jeg tænker paa at udarbejde en Rune-Ordbog, som skal føjes til min Bog om Runeskriften, dersom Skæbnen vil det.

Hils skyldigt dem, som du ved er mit Navn hengivne. Lev vel og vær min Ven, som du plejer.

Aar 1649, Maj Maaned.

Jeg sender dig vor [Bertel] Bartholins Tale ved Christian IV's Død og beder dig tage vel imod den. [Oratio in excessum Christiani IV habita in celeberrimo Hafniensium Athenæo XI.Kal. Dec. Anno 1648, Hafniæ 1648, Fol.]

(W II 10).

1635. (Ep. 982). *Til François Bertaut i Paris.*

29.5.1649.

Jeg kan ikke sige dig, hvor kært det Brev var mig, som du sendte mig gennem Isaac Vossius; thi ikke blot genvakte det Erindringen om gammelt Venskab, men det skaffede mig ogsaa Adgang til denne lærde Mands Fortrolighed. Han var sammen med mig flere Gange, inden han rejste til Sverige, og vi udvekslede behagelige Samtaler om forskellige Emner. Kort efter hans Afrejse naaede Rygtet os, at hans Fader var gaaet bort. Det gør os ondt, at den lærde Verden er berøvet en saa stor Pryd, og ogsaa at denne ypperlige Yngling ikke opnaaede den Lykke at kunne opholde sig hjemme hos sin døende Fader.

Iøvrigt ser jeg ikke, med hvilke Taknemmelighedsbeviser jeg skal modtage saa stor en Kærlighed og Velvilje fra din Side, thi ved den er du jo ikke veget tilbage for at give mig Adgang til de højædle Herrer Puteani's Bevaa-

genhed, men du har ogsaa anbefalet mine Smaating til saa lærde Mænd, hvorved min Berømmelse og Hæder nyder en ikke ringe Tilvækst. Jeg anerkender din Kærlighed, jeg anerkender Flammerne fra et ærligt Bryst, saa stærke at de hverken lader sig udslukke af denne Afstand i Sted eller af saa stort et Spand af Tid. At jeg ialt Fald hyppigt har genopfrisket Erindringen om dig over for Eders Hennequin, som bringer dette Brev, det vil han nok selv bekræfte. Det Samkvem med dig, som var saa saare rart og behageligt, kunde jeg nok have ønsket mig Mulighed for at fortsætte her i længere Tid, men jeg er glad over, at det, som Skæbnen ikke undte os, ikke har forhindret Brevveksling. Det skal sandelig ikke komme an paa mig, at vi jo vil holde det paabegyndte Bekendtskab ilive; jeg skal paa disse Kyster bevare min Tjenstvillighed og mit redbonne Sind. Jeg hilser skyldigt Hr. Gassendi, du Marignini og de andre Bekendte.

København, den 29. Maj.

(W II 10).

1636. (Ep. 984). *Til Willum Lange i Leyden.*

1.6.1649.

Dit Brev, højlærde Lange, har jeg rigtigt modtaget sammen med din kyndige Bog om Christi Aar, og jeg siger dig overmaade mange Tak derfor. Det er visselig et vanskeligt Emne, du har taget fat paa, og mange meget store Lærde har trættet deres Aand derved; at du har skilt dig heldigt ved det, lykønsker jeg dig af Hjertet til, og jeg ønsker fremdeles lykkelig Fremgang for dine Bestræbelser. Jeg nægter ikke, at mange hos os har undret sig over, at saa betydelig en Opgave er løst saa heldigt af dig, men jeg ved, at ingen Vej er uvejssom for Dygtigheden. Fortsæt fremdeles med at gavne den lærde Verden, og der skal ikke mangle dig evindeligt Løn for dit Arbejde i Ærens og Hæderens Tempel, ejheller vil Fædrelandet lade en saa stor Pryd sidde hen uden Arvelod.

Men da jeg nu iøvrigt ser dig være saa skarpsindig i Tidsregningen, kan jeg ikke undlade paa dette Omraade at forelægge dig et Tvivlsspørgsmaal, som endnu plager mig; hvis du kan give mig en klar Redegørelse derfor, vil jeg yderligere staa i Gæld til dig: Der er forløbet adskillige Aar, siden jeg læste vor Hippokrates' Levned uddraget af Soranus; det er det, som plejer at findes ved Slutningen af Hippokrates' Værker; jeg stødte her bl. a. paa, at vor Hippokrates var født den 26. i Maaneden Ἰαριανός, hvor nogle i Stedet for Ἰαριανού læser Ἰαρινοῦ, andre Ἀβριανού. Jeg har ledt ivrigt efter, hvilken Maaned denne har været hos Grækerne, og hvilken den har svaret til hos Romerne. Jeg har raadspurgt ikke faa Forfattere, ogsaa Magistre, som var

meget kyndige i græske Forhold, men alle har de hidtil gjort mit Haab tilskamme. Hvis du, der er meget forfaren paa dette Felt, kan belære mig om, hvad man skal mene angaaende denne Maaned, vil du gøre mig en meget stor Glæde.

Fremdeles siger jeg dig med god Grund Tak for din velvillige Bedømmelse af mine Bestræbelser, og eftersom jeg ved, at du forhen har glædet dig ved lignende Betragtninger, beder jeg dig ikke svigte Omsorgen herfor. Jeg er mæt af Møje og Aar, til dig vil jeg gerne lade Faklen gaa videre. Lev vel og fortsæt som du gør det, med Iver i dit ophøjede Forsæt. Gud vil ikke svigte dine Bestræbelser.

København, den 1. Juni 1649.

(W II 11).

1637. (Ep. 919). *Til Rasmus Bartholin i Leyden.*

1.6.1649.

Dit Brev var mig kærkomment, min bedste Ven Bartholin, navnlig fordi det gav mig Underretning om dit Forsæt og fortalte mig om den ejendommelige Kvægsygd, hvorved Leveren angribes af en Orm formet som en Flad-fisk. Da jeg fortalte det under en Sammenkomst med nogle højst agtværdige Mænd, var der en, som svarede, at denne Lidelse var velkendt blandt Okser og Faar i disse Egne, og at den af Bønderne kaldes »Flynder«, fordi der i deres Lever findes noget, som ligner en Flynder, men at den helbredes ved hyppigt at give dem Saltlage eller Salt. Jeg tror, den har sin Oprindelse af forraadnet Ædelse, som Saltet i særlig Grad helbreder. Her hos os truer baade Kvægdød og knap Afgrøde med den største Kornmangel og deraf følgende Pest. Gud afværge Varslet! Lev vel.

Den 1. Juni 1649.

(W II 11).

1638. (Ep. 134, BA 208). *Til Thorlak Skulason paa Holar.*

16.6.1649.

Skønt jeg i afvigte Foraar har sendt dig et Brev om vore private Sager og venter Svar derpaa, har jeg dog ikke kunnet undlade at imødekomme en Anmodning fra vor Arngrim [Jonssons] Søn Thorkel og gøre ham den Tjeneste at betro ham dette Brev, som han skal bringe dig; jeg anbefaler herved, at du begunstiger denne renhjertede Yngling baade paa Grund af hans Faders Fortjenester og for hans eget gode Sindelags Skyld. Thi hos os har han levet fromt, ædrueligt og ærligt, ret ofte plaget af Sygdomme, som har været ham

en Hindring til Opnaaelse af det forønskede Maal, som han har sat sig. Han mente, at han selv og hans Helbred vilde staa sig ved ret snart at vende tilbage til Fædrelandet. Jeg har altsaa ikke villet modsætte mig dette hans Forsæt, men sender ham afsted med fuld Billigelse og ønsker ham anbefalet med bedste Skudsmaal til dig og andre gode Mænd. Hjælp derfor, som du plejer, de hæderlige Begavelse og staa denne bi med Raad og Daad. Du kan altid forvente Gengæld fra mig.

København, den 16. Juni 1649.

(W II 11).

1639. (BA 66). *Til Einar Arnfinnson paa Staður i Hrutafjörður.* 17.6.1649.

Ukært var det visselig for mig gennem dit Brev at faa Viden om, at min Ven Arngrim Jonsson, med hvem jeg nu i saa mange Aar har plejet stadigt Venskab, og som i Tvivlsspørgsmaal angaaende vore Oldsager var mig som et Orakel, har sagt os Farvel og er gaaet al Kødets Gang. Jeg smertes paa Enkens og de Faderløses Vegne; paa hvad Maader jeg kan, skal jeg ikke svigte dem med Raad. Paa min Bøn har den nye Statholder over Eders Ø lovet at ville drage omhyggelig Omsorg for dem ved given Lejlighed. Jeg kunde sandelig have ønsket Thorkel dette Levebrød, men jeg har nu gennem andres Beretning bragt i Erfaring, at det nylig er snapped bort for Øjnene af ham; og da hans Studier endnu er i deres Vorden, har de ikke kunnet lægges i Vægtskaalen til hans Fordel. Siden han kom hertil, har han mestendels døjet med daarligt Helbred, og paa Grund af denne Hindring har det ikke været muligt for ham at kunne opnaa, hvad man kalder Attestats. Da han nu i hvert Fald har truffet den Beslutning at vende tilbage til Eder, har jeg baade skriftligt anbefalet ham til Biskoppen og sendt ham afsted i Naade. Hvad der har tilskyndet ham til at fremskynde sin Afrejse herfra, vil han selv fortælle. Men dig skyldes der stor Taknemmelighed, du højlerde Mand, dels for denne fromme Hengivenhed, hvormed du omfatter baade din døde Ven og Enken med de Faderløse, og dels ogsaa fra min Side fordi du ikke har fundet det under din Værdighed at berige mit Museum med disse sjældne Sten; hvis der fra min Side kan tilvejebringes noget, som er dig kært, skal jeg sørge for, at du erfarer, at jeg ikke er sen til at gøre taknemmelig Gengæld.

Den 17. Juni 1649.

(W II 43).

1640. (Ep. 951, BA 156). *Til Torfi Jonsson paa Skalholt.* efter 17.6.1649.

Med Taknemmelighed erkender jeg, at du i Erindring om os endnu bevarer den Hengivenhed uformindsket, som du ved mere end en enkelt Lejlighed lagde for Dagen, da du var her. Men med Kyshaand tager jeg imod din Stræben efter at berige mit Museum. Du vil derfor gøre mig en stor Glæde baade ved at sende mig de krystallinske Smaasten og Insektet »Oscabiorn« og i det hele alt, hvad der maatte dukke op – det være sig maaske velkendt for Eder, men for os kan det være sjældent; og mig vil du til Gengæld altid finde meget imødekommende for dit Tarv, hvor jeg kan.

Lev vel og vær min Ven, som du er begyndt.

(W II 43).

1641. (BA 96). *Fra Jon Arason i Vatnsfjörður.* 1.7.1649.

Til Hr. Doktor Oluf Worm, den højberømmelige og fortræffelige Mand! Ikke blot dit Navns Berømmelse, men tillige din priselige Elskværdighed har haft den Virkning paa mig, at jeg, som tidligere vel kendte dig godt nok af Udseende og ofte har fulgt dine offentlige Forelæsninger, nu ogsaa er begærlig efter at blive din Elskværdighed bekendt gennem Breve og uopfordret at anholde om dit Venskab. Og ejheller vil din Elskværdighed, du berømmelige Mand, let kunne nægte mig dette, hvor ukendt og iøvrigt uden Fortjeneste jeg end er, idet du med lignende Velvilje er blevet bekendt for flere af mine Landsmænd, blandt hvilke jeg mener, at den i al Maade rosværdige Mand Hr. Arngrim Jonsson — priset være hans Minde — let rager ivejret; ak, han var i sin Tid en Ven af min Morfader, Hr. Gudbrand Thorlaksson, Biskop paa Holar, salig Ihukommelse, og desuden nært knyttet til mig; han plejede ret ofte over for mig i sine Breve at prise, hvorledes du i din Elskværdighed, som er forenet med tilsvarende Lærdom, havde ønsket dit Venskab viet til ham indtil Graven, for hvilket han priste sig i høj Grad lykkelig, ligesom for det Portræt af Worm, der var sendt ham som Gave fra dig, og som han med den umaadelige Kærlighed, han nærrede til dig, fra sin Side smykkede med et smukt Vers, hvoraf han har sendt mig en Afskrift. Denne ærværdige Guds Mand har ogsaa engang laant mig dit Værk, som du, om jeg husker ret, har betitlet den danske Rune; jeg har gennem dette lagt Mærke til, at du glæder dig saare meget over vor Digtekunst, hvorpaa jeg ogsaa havde Lejlighed til at se en Prøve affattet paa det latinske Sprog; da jeg havde set det, begyndte jeg straks at overveje, om ikke det samme var muligt paa det danske Sprog; jeg vovede Forsøget og sendte nogle Digte af nævnte Art til denne vor Ven; som

han havde for Skik og med det Venskab, han nærede for mig, viste han mig den Ære at give dem en gunstig Udlægning og (for at bruge hans egne Ord) beundre min heldige Haand i det fremmede Sprog. Men om denne vor fælles Ven har sendt de Digte til din Elskværdighed, ved jeg ikke rigtigt, og derfor sender jeg dem nu til Hr. Doktoren med Tilføjelse af nogle efter Omstændighederne; hvis jeg mærker, at de falder i din Elskværdigheds Smag, vil jeg med Guds Hjælp sende flere af den Art. Jeg vedføjer ogsaa Hr. Arngrims, salig Ihukommelse, ovenfor omtalte Hyldestdigt til Eders Billede, som tidligere er sendt mig fra ham — for det Tilfældes Skyld, at det maaske ved Skæbnens Ugunst ikke har været ham selv muligt at sende det; jeg beder indtrængende om, at Eders Velærværdighed i Tilknytning hertil vil tage vel imod denne min ringe Tjeneste og optage mig paa Listen over Eders Venner eller Tjenere. Tilbage staar, at jeg af Hjertet anbefaler Eders Velærværdighed med Eders hele Hus til guddommelig Beskyttelse og Englenes Varetægt.

Skrevet i Vatnsfjörður paa Vest-Island den 1. Juli i det Herrens Aar 1649.

Eders Velærværdigheds ærbødige Tjener JON ARASON, Provst i den islandske Kirke i Vatnsfjörður og omliggende Kirker.

Engang har jeg set et af dig til Hr. Arngrim sendt Eksempler af et dansk Mindesmærke aftegnet paa Papir; det var forsynet med en trefoldig Runeskrift, hvor der først forekom følgende Ord:

isod seti her ut muti sol o.s.v. i Aprun, Dumrun o.s.v.

Det betyder: Isod opstillede her under Himmelen imod Solen; dernæst var Egennavnet blevet indflettet med Dumruner, *aprun æsa*. Det skal vikles ud igen i modsat Orden af Alfabetet, og saaledes er der paa den ene Sten en trefoldig Runeskrift. Men hvis jeg havde Adgang til din Bog om de danske Mindesmærker, kunde jeg maaske give Løsning paa en og anden Gravskrift, hvilket jeg har ment at maatte tilkendegive for Eders Velærværdighed.

Lev vel, berømmeligste Mand.

1642. (Ep. 985). *Fra Willum Lange i Leyden.*

3.7.1649.

(13.7. ny Stil).

Dit Brev, du ophøjede Mand, skrevet i København selve den 1. Juni, modtog jeg rigtigt paa den seks og tredivte Dag, nemlig den 6. Juli; deraf var det muligt, som Løven paa Kloen, at kende dig paa din utrolige Elskværdighed. Det er dig for lidt at yde din simple Pligt, nej ikke blot har du villet sige Tak for en Gave, som jeg var dig skyldig, og villet rose mine Bestræbelser med forbavsende Lovprisninger, men du har ogsaa villet tildele mig den Hæder, som jeg ikke engang kunde ønske mig større fra den udødelige Gud.

Thi ved at fremsætte hint dit kyndige Spørgsmaal har du vist mig en Ære, som man ikke skylder andre end de største Aander og dem, der er udstyret med den højeste Lærdom, det vil sige dine egne Ligemænd; ved selve denne Handling har du modtaget mig blandt de berømteste Doktorer, til hvilke det er saa langtfra, at jeg regner mig selv, at jeg snarere ønsker at være blandt dine Elever, for at jeg saaledes, gennemtrængt af den højeste Kundskab, kunde udgive noget om Fædrelandets Oldsager (hvad jeg længe har paa-tænkt), værdigt for de Lærdes Øren og Øjne. Da jeg altsaa føler mig saa forpligtet over for dig, har jeg ønsket at sige Tak med andet end blotte Ord; ogsaa i Gerning og med Lydighed (som er det eneste, jeg kan yde) vil jeg lægge mit Sinds redelige Vilje for Dagen, for at det saaledes klart kan frem-gaa, at jeg ikke er raskere til at modtage en Tjeneste end til at gøre Gengæld. Og dette er den eneste Grund til, at jeg har paataget mig at løfte den tunge Byrde, som de lærdeste Mænd forgæves har forsøgt at skuldre, saa at jeg over for dig snarere vil gøre mig skyldig i den Fejl at være for dristig end at være for vrangvillig.

Hvad altsaa angaar Fødselsmaaneden for hin guddommelige Olding, saa forholder det sig som iagttaget af dig selv, du berømmelige Mand, at heller ikke selve Haandskrifterne er indbyrdes overensstemmende derom, idet nogle læser Ἀγριανοῦ, andre Ἀβριανοῦ, atter andre Ἀγρινοῦ. Men af mig kan ingen af disse Læsemaader godkendes, fordi ingen af dem er tilstrækkeligt græske, men af selve Endelsen fremgaar det tydeligt, at det maa være et latinsk Ord, og at derfor disse, som ikke er paa Latin, er fejlagtige. Jeg har hos mig temmelig mange Maanedsfortegnelser saasom Paphiernes eller Kyprioternes, Atheniensernes, Makedonerne, Bithyniernes, Asiaternes, Ty-riernes, Sidoniernes, Alexandrinernes, Kappadokernes, Kretensernes, Se-leukiernes, Lykiernes, Arabernes, Persernes, Heliopoliternes, Syrernes o.s.v., hvilke jeg har faaet fra ret gamle og ypperligt anskrevne Haandskrifter til Theons εἰς τοὺς προχείρους κόνοντας. Men i hine Fortegnelser forekommer intet, som paa nogen Maade passer med Ordet Ἀγριανοῦ eller Ἀβριανοῦ. Ej heller hos andre Forfattere, det være sig nye eller gamle, har jeg nogensinde fundet den Maaned. Da jeg endda gennemløb flere Skribenter paa Grund af deres Kendskab til disse Ting, fandt jeg intetsteds noget, som kunde tjene til Forklaring paa det Ord. Men for at den rigtige Læsemaade lettere og hel-digere kan findes, og det samtidig kan paavises, paa hvilken af de julianske Maaneder denne har passet, maa jeg fra første Bog om Christi Aar gentage adskilligt om Maanedernes Oprindelse og andre Ting. Da nu de første Mennesker, som var begyndt at tælle Tiderne fra selve Livets Begyndelse i Forhold til Himmellegemernes Bevægelser, saa hæftede de Betegnelsen Maaned paa det Mellemrum, som omfattes af to Maaneskifter. Dog var der

ikke dengang tillagt Maanederne andre Navne end dem, som afhang af deres Rækkefølge, ifølge hvilken den, som faldt sammen med Foraarsjævnudøgn (hvorfra al Tid tog sin Begyndelse) kaldtes den første, og den, som fulgte derefter, den anden. Og i Jødernes Stat var Fremgangsmaaden ikke anderledes, medens det første Tempel stod, saaledes som det er paavist af den høj lærde og i disse Forhold meget kyndige Abraham Aben-Ezræ. Men senere blev der givet Maanederne særlige Navne ligesom Dagene, dels efter Guder, dels ogsaa efter Ting, som især kunde passe paa den Tid. Og hver af de Maaneder, som paabegyndte Aarene hos Folkene, havde Navne efter Guder, dels paa Grund af det lykkelige Varsel, dels for at hædre Guderne. Saaledes fik Ægypternes Thoth sin Benævnelse efter Hermes, Atheniensernes Hekatombaion efter de Hekatomber, som er helliget alle Guder, Romernes Martius efter Folkets Fader og Skytsgud. Du, som er vor Oldtids Genrejser, har i dit lærde Værk om Festkalendere godtgjort med mange Beviser, at det samme er sket hos vore Folk. Men Atheniensernes Anthestion og Romernes April stemte med Tiden og de Hændelser, som da indtræffer. Da imidlertid senere mange Heroer, og tilsidst selve Romernes Kejsere regnedes blandt Guderne, blev ogsaa deres Navne knyttet til Maaneder. Saaledes beslaglagde Julius [Cæsar] Maaneden *Quinctilis*, Augustus Maaneden *Sextilis*, Domitian og Commodus næsten alle Maaneder. Og de to førstnævnte Navne bibeholdtes virkelig, medens sidstnævnte ophævedes, idet de var uværdige til en saadan Ære. Men Grækerne hæftede ikke blot Kejsernes Navne, men ogsaa alle deres Titler paa Maanederne. Saaledes indviede Paphierne hele deres Aar til den julske Slægt og den guddommelige Augustus. Thi den første Maaned kaldte de Aphrodision; Venus var nemlig Æneas-Slægtens Moder. Den anden tildelte de alle Efterkommere af Venus og Anchises, blandt hvilke Cæsar straaledede som en Stjerne. Den tredje til lagdes Faderen for Æneas' Slægt; den fjerde dennes Søn Julius; den femte Augustus — den kaldtes *Sebastos*. De øvrige benævntes til hans Hæder, saasom *Autokratorikos*, *Demarchexusios*, *Archiereus* o.s.v. Men det blev ved denne Navngivning især iagttaget, at den Maaned særligt betegnedes med en Heros eller Fyrstes Navn, i hvilken han enten selv var født eller havde udført en ypperlig Bedrift. Det fremgaar af Juli og August, saa at ganske samme Betragtningssmaade bør anlægges paa lignende Tilfælde. Ved man dette, vil det være let at kende Maanedernes Navne og Plads. Grækerne og deres Kolonister, saavel i Asien som andetsteds, havde rigtignok fra Begyndelsen af deres egne Maaneder. Men efter Makedonernes Tog under Alexanders Førerskab overtog næsten alle de, som boede i Asien eller Afrika, de makedonske. Det samme skete senere, da de var kommet under Romeraaget, saaledes som det er paavist af os i den første Bog om Christi Aar. Og ikke blot Aarets

Inddeling ændrede de til den julianske Form, men de hæftede ogsaa selve Sejrherrenes og Fyrsternes Navne paa deres Maaneder, saaledes som vi ovenfor har vist det ud fra de paphiske, og deres Aar regnede de efter deres Sejre og andre ypperlige Bedrifter: Saaledes ønskede Alexandrinerne, at den Dag, paa hvilken deres Stad blev erobret af Augustus, skulde være den første i deres Aar. Ogsaa Grækerne, som havde nydt de største Velgerninger af Kejsers Hadrian, paabegyndte Aaret med September paa Grund af det af ham indrettede Kredsløb paa seksten Indiktioner, der begyndte med September Maaned. Om dette Spørgsmaal er der meddelt en udførligere Behandling i Kapitlet om Indiktionerne i 1. Bog om Christi Aar. Blandt alle Kejsere har der virkelig ingensinde været nogen, der lod Grækerne vederfares større Ære end netop Hadrian. Thi han fejrede offentligt og iført græsk Dragt Dionysierne i Athen, idet han beklædte deres højeste Embede, og han skænkede Athenienserne store Belønninger, ja en hel Landstrækning. Desaa blev der saavel i Athen som andetsteds blandt Grækerne indviet et Tempel for ham i levende Live. Og jeg betvivler ikke, at de ogsaa efter hin højtidelige Sædvane har indviet denne første Maaned til hans Navn og Guddomsmagt, idet de jo for hans Skyld har begyndt deres Aar med September, skønt de forhen plejede at indlede det ved Sommersolhverv. Og da nu saaledes hverken Ἄγριανός eller Ἀβριανός giver nogen Mening, vil jeg mene, at man burde sætte δ i Stedet for det andet Bogstav, som Forskellene i Haandskrifterne viser maa være forkert; der bør saaledes læses Ἀδριανού i Stedet for Ἄγριανού. I Henhold til denne Opfattelse vilde hin Lægernes Førstemand rigtignok være født den 26. September. Det kan ganske vist indvendes, at Hippokrates levede mange Aarhundreder tidligere. Men den Forfatter, som skildrede hans Levned, var senere end Hadrian, og da han vilde angive Maaneden og Dagen for hans Fødsel, fulgte han andre Forfatteres Skik og brugte ikke de gamle Maaneder, som var ukendte blandt de Lægfolk, for hvilke han navnlig skrev, men fremstillede dem ved Hjælp af de nye, som var kendte for alle. Nu kan der mod denne Opfattelse ogsaa fremføres den Indvending, at der ikke forekommer nogen Omtale af denne Maaned, hverken hos Forfatterne eller i Maanedsfortegnelserne. Men til sidstnævnte Punkt svarer jeg, at det heller ikke er Tilfældet med Commodus eller Domitian, skønt dog Macrobius og gamle Stene bevidner, at disse har haft deres Maaneder. Aarsagen var Senatets Vilje, som gik ud paa, at den Ære ikke skulde tilkomme alle, men alene Julius og Augustus, for at Navnet paa de største Fyrster, dem, der først havde grundlagt dette Kejserdømme, skulde tabe i Anseelse. Og tillige blev de onde Kejseres, Commodus' og Domitians Navne fjernet fra Maanederne, ligesom deres Billedstøtter fra Væggene, for at tjene de senere Kejsere som Advarsel mod at te sig som gale. Og om vi nu siger det samme om Hadrian?

Ham vilde jo Senatet efter hans Død ikke ophøje blandt Guderne, fordi han i Begyndelsen af sin Regering havde dræbt nogle Borgere og altid havde maattet døje med Vanry for Trolddomskunst, saaledes som det er antegnet af Dio [Cassius] hos Xifilimus. Hvad angaar andre Forfattere, saa maa det beklages, at næsten ingen blandt de faa, som har skrevet om den Tid, er overleveret til os. Hvis vi havde selve Dios Bøger om dette Tidsafsnit, betvivler jeg ikke, at der nok vilde findes tydelige Spor af den Sag. At dette er udeladt hos de latinske Forfattere, bør ikke forekomme mærkværdigt, da de ikke gerne har beskæftiget sig med disse Forhold, som var dem fremmede, og som de snarere ønskede aldrig havde foreligget. Dersom Spørgsmaalet skal afgøres med den letteste og mindst tvungne Forbedring af Ordet, kan intet Ord stemme bedre overens baade med selve Bogstaverne, med Sagen og med Historien. Thi i Haandskrifterne er Γ hyppigt i Stedet for Λ, og dette for Δ, og det i den Grad, at det ofte narrer de skarpsindigste. Af Δ er saaledes blevet et Λ, ved Udeladelse af Tværstregen, og deraf atter et Γ, og du, ophøjede Mand, som er saa højt velbevandret i de Studier, har den allerbedste Viden om, hvor hyppigt dette er. Jeg slutter altsaa, at denne Maaned bør kaldes Ἰουλιανός og svarer til den julianske September. Men dette, du store Filolog, er imidlertid ikke skrevet eller sagt af mig af den Grund, at jeg vil opnaa din Tilslutning eller dit Bifald. Thi mig er det nok at have lagt min Hengivenhed for Dagen og min redebønne Vilje til at gøre mig fortjent.

Lev vel, berømmeligste Mand, og vær vedblivende min Ven.

Skrevet i mit Museum den 13. Juli Aar 1649.

1643. *Fra Peder Hermansen i Malmø.*

8.7.1649.

Tak for din Velvilje imod mig, som jeg haaber vil vedvare, thi jeg er blevet skuffet af andre, hvem jeg troede var mine Velyndere, men som var mig ildesindede.

(Kv. 76).

1644. (Ep. 135, BA 209). *Fra Thorlak Skulason paa Holar.*

9.7.1649.

Min Bøn gælder mangfoldigst Velfærd, min Skyldighed er Kærlighed og Troskab! Berømmeligste og højst forfarne Mand, Hr. Doktor Oluf Worm, ærværdige Præceptor! Ved Læsningen af det Brev, som I sendte mig i Aar, blev jeg paa en Gang grebet af to Glæder: Først fordi I var rask og ilive, dernæst fordi det formeldte mig Eders Venskab og min Ihukommelse. Gud give at denne dobbelte Glæde stedse maa vare ved, medens jeg her med Besvær

drager Aande, og maatte denne overføres paa mine efterlevende Venner og Undergivne, naar jeg har mødt min Skæbne.

Efter en længe forventet og med Længsel imødeset Anledning sender jeg endelig til Eders københavnske Universitet min ældste Søn Gisli Thorlaksson; jeg nærer intet højere Ønske, end at han maa opføre sig i Overensstemmelse med det Formaal, i hvilket han sendes: At han altid maa holde sig paa Fromhedens Grund, og at han efterhaanden maa ende med at blive lærdere og bedre. Thi han drager til Eder for Studiernes Skyld og er nu i en Alder af atten Aar. Saalænge han var hos mig, har jeg efter Evne paa alle Maader opmuntret ham til Fromhed og Flid. Nu staar der kun det tilbage for mig paa Afstand at anbefale den fraværende til Gud og alle bedst tænkelige Velyndere. At jeg regner Eder som den første blandt disse, dertil raader, ja tvinger Eders utallige Velgerninger. Hver en Maade, hvorpaa I støtter og hjælper ham, vil jeg visselig føle i dobbelt Grad, nemlig som ogsaa ydet imod mig selv, idet jeg Gang paa Gang i mit Hjerte, der ikke er barbarisk som dette barbariske Land, tænker paa Vergils Ord:

Stedse Ascanius nød den kærligste fædrene Omsorg.

[Verg. Æn. I, 646]

Gid han maa opføre sig saaledes, at han ikke befindes ganske uværdig hverken til Eders eller til de bedste Mænds Gunst og Bevaagenhed. Han drager nu med Hr. Henrik Bielke, den højædle Statholder over vor Ø; i Begyndelsen af sine Studier vil han benytte sin Lærers, Hr. Runolph Jonssons, Raad og Hjælp. Denne fortræffelige og høj lærde Mand er denne Skoles Rektor. Gud lægge sin Velsignelse i vort Forsæt!

Hovedskallen af Havuhyret, hvorm I skriver, har Statholderen over vor Ø forlangt, og jeg har ikke turdet modsætte mig det eller afvise hans Krav.

Jeg kan ikke noksom undre mig over, hvorfor min Kollega, Hr. Magister Brynjulf Sveinsson saa ivrigt og vedholdende ansøger den højeste Myndighed om at maatte grundlægge og paabegynde et Bogtrykkeri i Skalholt Stift; han ved jo, at det ikke kan gøres uden Afbræk for mig. Naar han nemlig foregiver kun at ville udsende nogle af vort Folks Mindesmærker og Aarbøger fra det Trykkeri, hvem kan saa tro, at en saa klog og besindig Mand for saa ringe en Sags Skyld vil paatage sig de næsten ubegrænsede Udgifter, som kræves til at oparbejde et Bogtrykkeriværksted, hvis ikke det er for lidt efter lidt at trænge ind i mine Rettigheder og Privilegier? Jeg kunde visselig meget bekvemmere besørge de Oldtidsminder udgivet, som han vil have befordret i Trykken; han kunde sende dem til mig baade uden Tab for nogen af os og til lige saa stor Glæde for Eder, som er ivrige derefter.

Lev vel, berømmelige og fortræffelige Mand. Lad denne min kære lille Søn være Arving til samme Gunst, som jeg hidtil har nydt fra dig.

Holar, den 9. Juli 1649.

1645. *Til Peder Hermansen i Malmø.*

10.7.1649.

Da du var her, havde jeg haabet, vi kunde træffes, dels for at jeg kunde takke dig for dine Tjenester og Velgerninger, dels for vi at kunde tale om vore private Sager. Jeg hører nu, at dine Forhold hindrede det, og at du ikke manglede Lyst. Hils din Hustru fra min Hustru. Jeg vil altid være dig bevaagen.

(W II 12).

1646. (Ep. 952, BA 157). *Fra Torfi Jonsson paa Skalholt.*

22.7.1649.

Berømmeligste, højtforfarne og fortræffeligste Mand, Hr. Dr. Oluf Worm, den navnkundige Professor i Lægevidenskab ved Københavns Universitet, min Hr. Præceptor og Beskytter, hvem jeg evigt vil dyrke i Ærbødighed. Hilsen!

Vi Nordboer priser os i høj Grad lykkelige, fordi den Worm'ske Stjerne følger sin vante Bane. Thi hvad kunde der have timedes mig mere kærkomment, fortræffeligste Mand, end Eders Brev, navnlig for den, der er stedt i Vanskelighed og Forvirring; thi det er sødere end selve Sødmen. Lykkens Luner og Modgangs Vindpust plager og rammer jo saa ofte svage Sjæle, som da til Gengæld beroliges og dulmes ved Gunst og Velvilje fra store Mænd, hvis Skik det er som Stjerner med deres Straaleglans at forherlige selv de usle og ganske smaa Ting og at sprede alle Tungsindets Taager, hvilket timedes mig trætte, fortumlede og besværede Mand, da jeg beskuede og kyssede Eders søde Brev, berømmeligste Mand. Men da jeg imidlertid nu, formedelst den meget tyngende Forvirring, intet kan yde ud over blind Lydighed, sender jeg efter Eders Herligheds Befaling de raa krystallinske Smaasten, eller af hvad Art de nu maatte være, hvilket ikke paa nogen Maade kan unddrage sig Eders beundringsværdige og sjældne Erfaring. Til disse føjer jeg ligeledes to *Ursuli marini*; alt tyder paa, at disse, snarere end Insekter, er en Muslingeart, skønt meget forskellig; de sidder nemlig fast paa Fiskenes Skæl og drages ret ofte op fra Havdybet af vore Angelfiskere. Med Bøn kaster jeg mig for den sjældne Worm'ske Elskværdighed, der savner Sidestykke, og beder Eder tage vel imod disse Ubetydeligheder, samt tilgive baade min saa tarvelige og (for at sige det, som det er) bondske Enfold tilligemed denne forvredne og barbariske Kortfattethed. Hvis Guddomsmagten tillader, at jeg naar frem til større Sundhed paa Sjæl og Legeme, skal jeg rigtigere besørge, hvad jeg maatte erfare er kært for Eders Excellence. Lev evigt vel, evige Pryd for Fædrelandet og beundringsværdige Genopvækker af Oldtiden, og omfat mig, din nok saa

uværdige Tjener, med din Gunst og Beskyttelse, navnlig hos den højædle [Henrik] Bielke, dersom Lejlighed byder sig.

Jeg omfatter Eders herlige Husstand med gode Ord og Ønsker. Den Herre Jesus bevare og frelse Eder, fortræffeligste Mand, med alle Eders.

Skalholt paa Sydisland, den 22. Juli 1649.

1647. (Ep. 970, BA 60). *Fra Brynjulf Sveinsson paa Skalholt.* 24.7.1649.

Vær hilset, fortræffeligste og berømmeligste Mand, Hr. Doktor Oluf Worm, min Lærer, Beskytter og stærke Støttstav!

De Velgerninger, du har vist mig, berømmeligste Mand, er saa mange og saa store, at de er begyndt at overgaa endog denne meget lette Form for Tak, nemlig Ord, og at tvinge mig til at dø, ikke blot som utaknemmelig, men ogsaa som stum og maalløs. Thi hvorsomhelst jeg vender mig, omstraales jeg af hint dit Velviljes-Lys, saa at der ikke engang synes levnet Lejlighed til at kaste det tilbage; ligesom Straaler fra en meget kraftig Stjerne med deres Varmes heftige Brand afskærer de levende Væsner fra Afkøling, især naar de er uvante dermed, saaledes spærrer denne Godgørenhedens Glød os alle Veje til sædvanlig Taksigelse, fordi vi er vante til Kulde, og den efterlader os svækkede og uoplagte til at bestride vore sædvanlige Pligter. Thi hvad skal jeg nævne først og hvad sidst? Mon din Imødekommenhed og dit lettilgængelige Væsen? Det er en sjælden Dyd hos Folk af Værdighed, end sjældnere midt under de Bekymringer, som i Bunkevis omgærder en Rektor Magnificus. Eller mon din Troskab? Med den har du ordnet mine Sager saa omhyggeligt, som angik en stor Del deraf din egen Værdighed. Eller mon din Umage? Denne har du jo verderlagsfrit paataget dig for en uværdig Mands Skyld. Eller mon din Nøjagtighed? Med den har du drevet det saa vidt, at du endog indlader dig paa Enkeltheder blandt mine Smaasager. Alle disse Forhold er saa ophøjede, og taget hver for sig er de saaledes, at det er bedre at beundre dem i tavs Ærbødighed end at vanhellige dem med ordrig Snak.

Ligesom man ved Indtræden i Kirkers Allerhelligste overvældes af en tavs Ærbødighed for Guddommens Majestæt uden hverken at kunne eller turde udtrykke den i Ord, saaledes knytter dine Dyder og dine Fortjenesters Værdighed mig til dig, idet jeg er forpligtet ved bestandig Gældbundenhed; mine trykkede huslige Kaar og min ringe Aandskraft tillader mig hverken med Ord at anstille Beregning derover eller med Tjenester at opveje dem. Ikke desto mindre vil jeg dog forsøge begge Dele og efter Omstændighederne til enhver Tid forsøge at berigtige den paadragne Gæld.

Men nu vil jeg skride til Brevets Afsnit i den Rækkefølge, som du, berømmeligste Mand, har anvist.

Du opfordrer mig til at sørge for, at I snart faar mine Strøbemærkninger; jeg saa gerne, at det skete, men der indtræffer stadig noget andet, saa at jeg ikke kan skride fremad uden Snublen. Jeg var rigtignok begyndt at gennemgaa det lille Arbejde og i Foraarsmaanederne (da Aaret aabner Adgang til Lys og venligere Luftning) at opdele det i Forsøg (thi saaledes har jeg besluttet at benævne Kapitlerne) efter de forskellige Emner; der opstod nu en Dobbelt-situation, som tvang mig til at standse: For det første angriber nogle halvt hollandske Slyngler Havnen Eyrarbakki, som ligger i en Afstand af fem tyske Mil; de slog Kræmmerens Bod itu, bortførte hans Varer, forvirrede alt med falske Rygter og raadede os, der var ubevæbnede og uden Beskyttelse, til at pakke sammen og hver især i Bekymring for vore egne Sager at vente hvilket-somhelst Udfald. Oven paa denne Uro kom et Heroldskib fra Danmark, sendt af Statholderen med glædeligere kongelige Ordre; disse meddelte os Afskrift af et Kongebrev, hvorved alle Øens Stænder kaldtes bort for at sværge kongelig Majestæt Troskab. For nu, som rimeligt er, at vise Lydighed mod dette, afbryder jeg det paabegyndte Arbejde og skriver Breve til Præsterne i alle Stiftets Egne for ikke at forsømme en rigtig og omhyggelig Besørgelse af det kongelige Hverv. Og som jeg nu saaledes er optaget af disse Ting og endnu ikke har fuldført dem helt efter Hensigt, saa bliver jeg overrasket af et Sendebud fra Kommissærerne, og navnlig fra vor Statholder den ædle [Henrik] Bielke; herved stævnes jeg til Forhandling i Bessastaðir om forskellige Sager og drager afsted, men indvikles ved Hjemkomsten fra denne Rejse i et Net af Kirkesager, som skal afgøres paa Kirkestævnet, og jeg tvinges til paa Embeds Vegne at sende Svar til nogle, som skriftligt har anmodet om Raad, høre paa andre og tilsige andre til Kendelse paa Kirkestævnet gennem Breve, som rettidigt skulde afsendes til alle. Herefter fulgte en Stimmel af Mødedeltagere, og under Mødet var der en ufattelig Hoben Forretninger, som overvældede mig Dag og Nat. Paa min Hjemfart forfølges jeg af en Skare Ting-Rejsende, som alle paa en Gang forlanger Svar, som de hver især kan aflevere til deres Folk i fjernere Egne. Mens jeg tumler frem og tilbage med denne Sisyfos-Sten, glider Sommeren hen paa sagte Fjed, [jvf. Ps.-Vergil: Culex 17], Skibene truer med at sejle bort, og hvis der skal skrives noget til mine Velyndere i Danmark, maa man hemmeligt stjæle nogle Øjeblikke. Men for at du imidlertid ikke skal mene, at der slet intet er gjort, sender jeg nogle Ark af det paabegyndte Arbejde, for at de først kan blive gennemset og rettet af Eders Elskværdighed og derefter overrakt den ædle Hr. Sekretær Krag, til hvem jeg ogsaa har besluttet at sende et Brev, hvori jeg gør Undskyldning saavel for min Jævnhed som for Opsættelsen med Værkets Fuldførelse; at tilegne ham mit vanskabte Foster, vover jeg ikke, førend det staar fast, hvorledes disse første Spirer af min Anstrengelse bliver modtaget. Jeg havde lidt

flere Ting liggende rede, som den Haandskriver, jeg under heldige Varsler havde faaet fra Danmark, ikke kunde gøre færdige; om Gud vil, skal de blive fuldført sammen med de øvrige Forsøg om et Aar, thi længere kan jeg heller ikke selv udholde at blive hængende fast paa dette Fladvand. Men dig, fortræffeligste Mand, bønfalder jeg saa underdanigt, jeg kan, om du vil gennemlæse disse Ting, aabenhjertigt dadle og rette dem med den Oprigtighed, som er dig egen, paapege hvad der er af Fejl, det være sig i Indhold, Sætningsbygning, Tale- eller Skrivemaade og optage alt i en venlig Mening og tolke det for den højædle Sekretær.

For den mere end faderlige Hengivenhed, Omsorg og Troskab, du har ofret paa mine Sagers Fremme, udtaler og nærer jeg den største Taknemmelighed; jeg vil bestandig være end mere skyldig, og gid det stod til mig at gøre ligelig Gengæld! Men hvor megen Gunst og Naade der saa end er anvendt af dig, berømmeligste Mand, saa har det dog ikke hidtil været muligt for mig at nyde Udbytte af dette, hvilket jeg hverken vil tilskrive min allernaadigste Konges Sindelag eller din Iver, men en Mellekomst fra visse andre, som jeg hverken har Lyst eller Evne til at vinde ved Bestikkelser. Den ædle Akeleye viste mig rigtig nok et afskrevet Eksempplar af et Kongebrev om Opnaelse af et Trykkeri, men Sagen blev udsat til en Forhandling med Hr. Biskop [Thorlak] Skulason, ikke mindre efter Hr. Statholder Bielkes Bud end efter Akeleyes Vilje. Ved vort Alting begyndte Sagen iøvrigt at blive drøftet frem og tilbage for de ædle Herrer Kommissærer, som kun flygtigt paahørte Parternes Grunde, og derpaa henskød dem til den høje Hr. Kanslers Afgørelse; og os paalagde de at fremføre vore Grundes Vægtighed til offentlig Fremlæggelse i Skrifter. Jeg bad om, hvad jeg fandt rigtigt for den offentlige Nødvendighed, og overdrog mit Brev til Hr. Bielke; at Modparten vil føre Sagen ud fra Synspunktet om egen Fordel, derom tvivler jeg slet ikke. Her, fortræffeligste Mand, bønfalder jeg dig inderligt om at afveje Bevæggrundenes Betydning uden personlige Hensyn (dersom du tilsiges til at blive taget med paa Raad, hvorom jeg ikke tvivler) og med din Beskyttelse at begunstige og fremme den Sag, som mest synes til offentlig Fordel. Lad min Fordel vige for det offentlige Vel!

Ved at rette Forespørgsel til Hr. Thorlak Skulason om kongeligt Privilegium, fik jeg intet bestemt Svar; jeg synes nu ud fra bestemte Angivelser at kunne slutte, at det heller ikke findes; jeg har kun hørt følgende Begrundelse:

»Saaledes som der tilkom min Forgænger Udøvelse af Bogtrykkervirksomhed, saaledes er det ogsaa tilladt mig. Men ham tilkom det at udnytte det saaledes, at det ikke derudover var nogen anden tilladt: Altsaa er det ogsaa mig tilladt paa samme Vilkaar«.

Undersætningen vil jeg benægte, og mod den har jeg stillet Jon Jonsson

Nupufjell, som jeg vidste paa den Tid ligeledes har udøvet Kunsten med egne Typer og paa egen Bekostning. Jeg har faaet det Svar, dog ubekræftet, at det maaske har været ham tilladt med Hr. Gudbrand [Thorlakssons] Billigelse. Da jeg fremsatte Ønske om at faa Bevis herfor, modtog jeg intet Svar. Men mere og mere tror jeg nu at komme under Vejr med, at der ikke ligger noget Kongebrev til Grund for den Eneret.

Til Opnaaelse af Grundstykkerne for min Hustru har jeg kun opnaaet Hr. Bielkes Løfte, men intet kongeligt Privilegium; hermed slaar jeg mig imidlertid til Ro.

Jeg priser os lykkelige, fordi der itide er skredet ind imod det ulovlige og aldeles urimelige Fiskeri, og jeg siger Eders Værdighed Tak. Gud afvende nye Vanskeligheder!

Da jeg nu skal til at skrive hvad (d.v.s. hvor uendelig lidt) jeg har kunnet udvirke paa din Opfordring, overvældes jeg med god Grund af Rødmen. Ganske vist har jeg skrevet til begge Præsterne, Hr. Thorlak Bjarnason paa Helgafjell og den højlerde og dannede Mand Hr. Thordur Jonsson i Hítardalur, og det i tilstrækkelig god Tid til, at begge kunde yde deres Andel, men hidtil frugtesløst. Den ene paaberaaber sig Mangel paa en kyndig Runeforsker, og det er efter min Mening ikke uden Grund, thi jeg maa alvorligt bekende, at der mig bekendt ikke paa hele Øen i Dag findes nogen, som er runekyndig, efter at den store Mand, Hr. Arngrim Jonsson, Islands offentlige Pryd, er gaaet bort, og Jon Gudmundsson, begravet i Gæld snarere end afskediget i Ære, ældes i en Afkrog unyttig for sig selv og andre. Ogsaa Bjørn [Jonsson] paa Skardsá er uvirksom efter fornylig at være slagen med Blindhed. Og der er slet ikke Tale om, at nogen for rigtigt at aftegne den (som jeg hører) fordærvede Skrift, har forlangt sig noget Taknemmelighedsbevis for et ugjort og unyttigt Arbejde, førend jeg, naar jeg i Tidernes Fylde skal holde Visitats paa Stedet, kan tage den i Øjesyn; dette sker, om Gud vil, i nær Fremtid, thi jeg tillader ikke, at du skal lide under længere Ventetid. Jeg vil nemlig opmaale Skriftrækkerne saa livagtigt, jeg formaar, med egen Haand, hvadenten jeg saa forstaar dem eller ej. Den anden nægter nogensinde at have set en Runebog som den, du skriver om, og med Ord, som jeg her gengiver ordret efter hans Brev, fordi jeg ved, at du er kyndig i vort Sprog:

»Vm bök Gudrunar Osveifsdóttur (rectius Osvifurs d.) seige eg ydur það einfaldlega, að hana hefe eg aldreiðe sjed, þö ydur það sagt hafe vered. Enn munnmæle hefe eg þau heyrt, að hun skule hafa átt að liggja hjer under altarinu i molldu. Hvað öljiclegt vera mä, að hun i svo langan tíjma örtinn i jörd liggja kunne. Ok veit eg það er ecke annat enn hjegöma römur fölskens.«
Saaledes skrev han i et Brev dateret Helgafjell Aar 1649 den 30. Marts.

Nu gør jeg det afhængigt af din Afgørelse, om du mener, at selve Jord-

bunden skal eftersøges, skønt jeg forudser, at den Sag ikke kan iværksættes uden at gøre mange Ulejlighed.

Nu kommer jeg til de svenske Stormænd, hvorom du har berettet:

Eysteinn den Hellige finder jeg intetsteds, ejheller Eiríkr Ræfilsson eller Karl Sonason; disse maa være for sene til, at de falder inden for de os overleverede Erindrings Tid, thi af disse har vi fra senere Tid ingen om Svenskerne; for Eysteinnns Vedkommende har vi et fast Holdepunkt i hans Tilnavn: Sverrig antog den kristne Tro paa et sent Tidspunkt; der holdt man mest stædigt fast ved Hedenskabet og hyldede først de Kristne paa et meget sent Tidspunkt; herom hersker der Enighed. At heller ikke sidstnævnte hører til de gamle, har jeg en Mistanke om, fordi man næppe træffer Navnet Karl før Aar 1000 efter Christus; efter min Mening er det kommet fra Tyskland til de nordiske Lande, efter at Sæderne var blevet mildere gennem Samhandel med Romere.

Men Bjorn at Haugi omtales i Udtoget af Haarfagers Saga: *Hauks thætte Habrökar*. Ordene er følgende:

⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔
 ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔
 ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔ ⚔⚔⚔

Det er:

»Bjorn at Haugi var i Sverige dengang da Harald grundlagde sit Kongedømme i Norge; senere var Aunund Konge i Sverige i fyrretyve Aar eller mere. Dernæst dennes Søn Erik; han havde Harald Haarfagers Datter Ingegerd til Ægte.«

Heraf slutter jeg 1) at denne Bjørn har været Konge eller Hersker i Sverige, eftersom hans Efterfølger Aunund udtrykkeligt kaldes Konge. 2) At han har været ældre end Harald Haarfager og følgelig omkring Aar 760 efter Christus og i Aarene derefter har haft Herredømmet i Sverige, idet nemlig den tredie efter ham, Erik, fik Haralds Datter til Hustru. Om Styrbjørn træffer man næsten intet, bortset fra, at han i [Olaf] Trygvesens Saga kaldes Broder til Sveriges Konge Erik med Tilnavnet Sejrsæl, Farbroder til Olaf, Sveriges Konge, som sammen med Kong Svend af Danmark og Erik Haakansøn, Jarl af Norge, angreb og slog [Olaf] Trygvesen i det skæbnsvangre Slag ved Svold. Denne Styrbjørn siges at være blevet dræbt ti Aar før hans Broder Kong Erik af Sverige døde, hvoraf jeg slutter, at Styrbjørn har levet samtidig med Haakon Adelstensfostres og Gunhilds Sønner Aar 980 og senere. Ordene findes i Olaf Trygvesens Saga, som jeg ved er hos dig.

I Hellig Olafs Saga skal man jævnføre med den Tale, som Thorgnyr,

Lagmand i Tinndaland, holdt paa Tinget i Upsala til Kong Olaf Eriksøn af Sverige, og hvor i Rækkefølge opregnes nogle Konger: Aunund, Erik i Upsala, Björn (som bestemt er denne »at Haugi«), Erik Sejsræl (Styrbjørns Broder) og Olaf Eriksøn.

Jon Sørkvissøn omtaler Knyttingsaga Kap. 65 med disse Ord, som jeg vil afskrive: Hinn heilage Knutur lavardur og Ingebjorg ättu thrjár dætur, Margretu, Christinu og Katrinu, hun var gipt i Austurveg. Enn Christinu atte Magnus blinde Noregskongur. Margretu atte Stigur Hvitaleid a Skaney, theirra born voru þau Niculas og Christin er atte Car[Svía kongur Sorkvis son, þeirra son var Sørqver Svía kongur, hann atte Ingerde döttur Byrgis jarls Brosu, þeirra son var Jon Sviakongur.

Saavidt herom. Jeg bemærker, at Jon Sørkvissøn her ikke kaldes Jarl [*baro*], men Konge, det er, efter min Mening, Underkonge.

Det var, hvad jeg havde at glæde dig med, berømmeligste Mand, og hvormed jeg kunde anstille Iagttagelser paa Grundlag af vore egne herværende Oldskrifter, og selv de smutter fra os; men det bliver din Sag, med din medfødte Velvilje at stive mig af i mine vakkende Forsøg.

For Lægemedlet, som du vederlagsfrit sendte mig, nærer jeg uhyre Taknemmelighed; jeg haaber, at det vil kunne gøre Gavn paa sit Sted, thi hidtil har det for mine Forretningers Skyld ikke været mig muligt at benytte det. Var det ikke for dem, saa vilde jeg staa til friere Raadighed baade for mig selv og for mine Velyndere. Men hvad der ikke kan ændres, maa bæres.

Jeg har rigtigt modtaget Fortegnelsen over de Bøger, som findes i Eders Bibliothek og siger Eders Elskværdighed Tak, fordi I saa beredvillig har nedladt Eder til disse Ubetydeligheder, hvorom jeg bad. Jeg paa min Side erklærer mig aabent og ærligt forpligtet over for dig, saa at du kan benytte din Ret til alle Slags Pligtydelser.

Lev vel, berømmeligste Mand, født til Gavn for vort Aarhundrede, til Værn for vort Samfund og til Bestyrkelse for det Norden, som vilde gaa til Grunde uden dig. Gud bevare dig længe for os og for dine egne. Atter Lev vel.

Skalholt paa Sydisland, Aar 1649 efter Guds Genkomst, den 24. Juli.

Eders Ærværdigheds og Excellences ydmyge Tjener

BRYNJULF SVEINSSON

Med egen Haand

Hvordan kan det være, berømmeligste Hr. Doktor, at Thorarinn Eiriksson, der efter hvad jeg hører har været din Elev indtil nu og har taget Attestats (dersom man kan stole paa Rygtet), dog vender tilbage til os uden Vidnesbyrd fra dig, uden Attest og uden den høje Hr. Rektors hæderlige Vidnesbyrd? Hvis der ikke stikker noget raaddent under, er dette mærkeligt — han tragter

jo dog efter en Førstepris, som saadanne Folk har for Skik. Jeg beder derfor om, at der maa blive mig meddelt Oplysninger om hans Forhold. Thi det er baade i min og i Kirkens Interesse at paase, at det er fromme og hæderlige Ynglinge, som indlades i Herrens Vingaard, i hvilken Anledning du vil gøre dig herligt fortjent af Stiftets Velfærd ved at stille det gode Eksempel for Øje.

Lev vel, fortræffeligste Mand, og bedste Velynder, atter Lev vel.

1648. *Til Laurits Bording i Genève.*

6.8.1649.

Tak for dit Brev fra Orléans, som jeg nylig modtog. Jeg har forhandlet din Sag med Kansleren, som vil støtte dig.

Efter din Anvisning har jeg tilberedt Pulveret til Bevaring af Fuglefjer. Kommer du til Padua, maa du afskrive Bogstaverne paa den Gravsten, der staar i Giorgio Contarenis Have. Hvad Fuiren, Bartholin og andre har ydet i denne Retning, var ikke tilstrækkeligt, da de er ukendte med Runebogstaver. Hils din Elev [Axel Sehested]. Kommer du til Rom, skal du hos Ridder dal Pozzo søge at fremskaffe et Eksempel af Mexicos Naturhistorie, som jeg hører, at han i Hemmelighed agter at udsende i Trykken [Francisci Hernandez: Historia stirpium, seu Plantarum, animalium &c Mexicanarum, Romæ 1651, Fol.] Hils Kircher og sig ham, at den lærde Verden savner hans underjordiske Verden.

(W II 12).

1649. (Ep. 976, BA 67). *Fra Einar Arnfinsson paa Staður i Hrutafjörður.*

15.8.1649.

Fra en vis Mand har jeg hørt, at der tre Mil fra mit Hjem er en lille stenet Høj, som i sin Tid har rummet Sten, som afveg fra de sædvanlige saavel ved Forskelle i deres Farve som i deres Vægt og Størrelse. Men eftersom Landbrugsarbejder mod Forventning ikke tillader mig at rejse dertil, hvad jeg imidlertid paa et belejligt Tidspunkt vil gøre til Glæde for min Herre og Ven, saa vover jeg nu med Din Tilladelse at vedlægge dette Brev en raa, uforarbejdet og nærmest grim lille Sten, ifald du maaske ikke tidligere har erhvervet en anden af den Art. Den kaldes af vore Folk for »Marbendils-smiide«, eller rettere »Marmennils-smijde«, hvilket ordret betyder Frembringelse af en lille Havmand; thi »Marbendill« er en fordærvet Læsemaade for »Marmennill« dannet af »mar« = Hav og »mennill« (Mandsling), Diminutiv af Akkusativen »Mann«, som kommer af Nominativen »Madur«, det er en Mand. »Bendill« kommer derimod af »Bandi«, et Baand. Den siges at standse Bugløb, hvis den opløses i Mælk, og selve Mælken drikkes saaledes. Jeg husker, at jeg som ung

Mand har hørt af en saakaldt klog Mand, et Snakkehoved, at man deraf, men ikke uden stor Vanskelighed, kunde fremstille sig en Underverdens- eller Pluto-Hjelm, paa Islandsk »Hulenshialm«. Saaledes kalder man hos os alt, hvad der fra Naturens Haand besidder den Egenskab, at dets Bærer skjules og ikke er synlig for nogen. »Hulenshialmur« kaldes den af »eg hyl«, det er: skjuler, dækker, og »hialmr« = Hjelm. Fremgangsmaaden vilde denne Ordgyder ikke angive, og maaske kendte han den ikke selv, udover at den skulde stikkes ind i Haanden, eller rettere i den hule Haand, saa at den befandt sig mellem Kødets og Huden; dette forekom mig ret eventyrligt og som noget, ingen fornuftig Mand kunde bringes til at tro paa.

Der er yderligere noget, som jeg har Lyst til at omtale, nemlig hvis Eders Velærværdighed har Lyst til at undersøge vor gamle Digtningens hieroglyfiske Udsagn og Gaader. Thi just nu opholder der sig hos Eder, som jeg haaber, en af vore Landsmænd, Gudmund Andresson, en betydelig Digter blandt vore, meget belæst og af mere end almindelig sleben Kløgt. Ham er det gaaet saaledes, at han paa Grund af et Stridsskrift, han har forfattet, mindre er blevet anklaget gennem en Retsafgørelse fra vore Landsmænds Side, end han voldeligt er blevet bortført paa Vejen, saa at han har været nødsaget til at rette Henvendelse til kongelig Majestæt. Og for at han (nemlig Gudmund) kan være min Herre og Ven til Tjeneste i en og anden Udforskning af Oldtiden, sender jeg ham Vøluspá og Grimnis maal med nogle Tillæg vedrørende Digtningen samt et Brev til ham paa Modersmaalet. Alle disse Ting vilde jeg gerne have bragt i dine trofaste Hænder af Hensyn til to Sølvuncialer, der er indlagt i Gudmunds Brev og sendes til ham. * * *

Skrevet paa Staður i Hrutafjörður den 15. August 1649.

1650. (Ep. 895). *Fra Isaac Lapeyrère i Paris.*

16.8.1649.

(26.8. ny Stil).

Aldrig har jeg oplevet noget behageligere, bedste Ven Worm, end da jeg gennemlæste dit Brev, som vor Ven Hr. Hennequin gav mig. Og først og fremmest lykønsker jeg dig til, at du, som jeg deraf forstod, har det godt, hvilket jeg mest af alt ønskede; dernæst siger jeg dig Tak, fordi du har haft mig i Tankerne, medens Frankrig var hjemsoget af indre Had og Partistrid. Jeg vil gerne gøre dig bekendt med, at jeg bestandig har haft det godt under de Uroligheder, hvori jeg aldeles ikke tog nogen Del. Du vil iøvrigt snart erfare, at vore Landsmænds Sind paa alle Punkter er faldet til Ro og er kommet til sig selv, siden vor Konge er vendt tilbage til Paris; denne Fyrstestad modtog ham med utallige Bønner og Bifaldsraab, ja med Taarer udgydt af Glæde.

Paris er det venlige Hjem for vor Sol, og her kan han afbøde Ulykkesstjerner-
nes onde Udstraalinger for at udsprede Fredens Frydeglans over det ganske
Rige. Vor Ven Hr. Gassendi, som ønskede at undgaa Parisernes Tvedragt,
kom fra Asken i Ilden. Thi i Slutningen af forrige Aar var han draget herfra
til Saliernes [Salluviernes?] Egne, som almindeligt kaldes la Provence, hvor
han har et indbringende Embede; men der flammede Krigen op med større
Heftighed og er endnu ikke ophørt; snart vil den dog, som vi haaber, blive
bilagt. For tre Maaneder siden skrev han til mig og bad mig atter og atter
undskyldte sig over for dig og Hr. From, fordi han ikke havde sendt noget
Svar paa Eders Breve, hvilket han burde have gjort: Han havde nemlig været
forhindret af Rejsens Besvær, idet han dengang var svækket paa sit Helbred
og tillige af de Partistridigheder, i hvilke han var blevet indviklet.

Jeg har besøgt Hr. Harlay og hilst ham fra dig; han har modtaget de Bøger,
du har sendt ham og erklærer at staa i meget stor Gæld til dig for din Elsk-
værdighed, hvilket han har lovet at lægge mere aabenlyst for Dagen i sit Brev
til dig.

Meget træffende har du bemærket, at Muserne har tiet blandt Vaaben. Thi
her er intet nyt hos Videnskaberne, og jeg har endnu ikke haft Lejlighed til at
se Hr. Bertaut, Marigny og flere andre, som jeg lover vil blive dig meget gode
Venner, for hvilket jeg i den Anledning stiller mig selv som Borgen for dig.

Vor Ven Hr. Naudé, for hvem jeg har gennemlæst dit Brev, har jeg vist
Afbildningen af dine Ansigtstræk; »ja, hvor han lyttede, ja, hvor han saa, ja,
hvor han sig glædede!« [jvf. Verg. Ecl. VIII, 41] og hvor han sender dig mang-
foldige Hilsner! Du burde bestemt have sendt flere Portrætter til os, thi flere
er ivrige efter at faa dig.

Jeg siger dig og Hr. [Bertel] Bartholin al den Tak, jeg formaar for hin for-
træffelige Tale, som han har udgivet til Ære for Eders afdøde Konge, og som
du har fundet for godt at sende mig; den vil jeg ogsaa dele med flere af mine
Venner, som i Kraft af det Bartholinske Navns Ry higer efter at læse den, thi
det staaer i høj Glans hos os. Jeg beder dig om, at vor Bartholin gennem dig
maa forstaa, hvor højt jeg værdsætter ham, og hvor stor Ærbødighed, jeg
nærer for ham.

Lev vel, min Worm, og vær min Ven som hidtil.

Paris, den 26. August 1649, gregoriansk Stil.

1651. (Ep. 992). *Fra Greve Achille Harlay i Paris.*17.8.1649.
(27.8. ny Stil).

Achille Harlay hilser den berømmelige og højlærde Mand, Dr. Oluf Worm, de Danskes og de Svenskes Cato.

Berømmeligste Herre! Det Brev, min Herre skrev til mig i København den 7. April indeværende Aar, er blevet mig overbragt gennem vor meget kære Ven Hr. Chanut sammen med to Bind Love og Kataloget over de meget skønne Ting, som opbevares i Eders rige Museum. Alle disse Sager tager jeg imod med Glæde som herlige Vidnesbyrd om Eders Interesse for mig, og jeg siger i den Anledning mangfoldigst Tak. Men da jeg fornylig sendte min Herre adskillige Mønter af vore Konger af Frankrig, tilkendegav jeg Eder samtidig, at jeg vilde sende flere og en længere Række af dem, dels af den tredie, dels af den anden Familie, men dels ogsaa af den første. Men hvis jeg faar Opfattelsen af, at det vil være Eder kært, skal jeg drage Omsorg for, at de ved første givne Lejlighed bekvemt og omhyggeligt overbringes. Til disse vil jeg, om det lyster Eder, ogsaa føje nogle Mønter fra Italien og Spanien, af hvilke jeg ligger inde med en Del. Hvis der yderligere i disse Egne er Bøger, efter hvilke min Herre nærer Længsel, saa skal jeg, hvis jeg bliver mindet derom, sørge for, at de bliver opsøgt og sendt til Eder samtidig.

Men for at vende tilbage til min Herres meget kære Gave, erklærer jeg mig derved i dobbelt Henseende gældbunden, baade fordi I har skænket mig de Ting, som jeg længe ivrigt havde efterstræbt, og fordi I har skænket dem af saa redebont og velvilligt et Sind med yderligere Tilbud om Museets saare fremragende Hjælpekilder, som jeg ikke betvivler, at enhver af de kyndigste Forskere paa slige Felter vil værdsætte meget højt.

Hr. de Lapeyrère besøgte mig for faa Dage siden og viste mig dit Brev og berettede mig, hvor fortroligt han omgikkes dig, af hvilken Grund han voldte mig ret inderlig Glæde. Men nu, førend jeg tager Pennen fra Papiret, vil jeg sige, med Forlov, at der synes at mangle nogle Blade i Slutningen af det Lovhaandskrift, som min Herre har givet mig, og som I hævder er ret sjældent. Desaaarsag beder jeg atter og atter om, at de Stykker, som er udrevet og mangler i vort, maa blive afskrevet efter et andet og fuldstændigt Eksemplar, dersom det kan findes nogetsteds, og maa blive sendt til mig med den Velvilje, som min Herre har lagt for Dagen. Derfor har jeg ladet de sidste Linier af dette Haandskrift afskrive samt de Ord og Bogstaver, der betegner Sidernes Rækkefølge. Lev vel.

Paris, den 27. August 1649.

1652. (BA 82). *Fra Gisli Magnusson i Vapnafjörður.*

4.9.1649.

(Skrevet paa Dansk).

Tak for Eders Hæderligheds gode Skrivelse, som jeg modtog ved Jens Sørensen paa Bessestad. Dette Land har haft et godt Aar til Lands og til Vands. Vi takker Gud for den gode og fromme Lensherre [Henrik Bielke], som Kongen har sendt os. Tak for Bryllupsversene fra Eder og Eders Søn, min tilforladendes gode Ven Willum Worm. Hilsen fra mine Forældre, min unge Kone og hendes Forældre. Jeg er nu kommet her til mit Syssel og holdt igaar det første Ting. Jeg skal nu være paa Rejse til Allehelgensdag, da jeg vender tilbage til min Gaard Hliðarendi. Christen Olufsen, Købmand i Husavik har ladet mig forstaa, at min ringe Gave er afleveret. Med Peder Hansen, Købmand i Øya-fjord sender jeg nu et gammelt Skjold fra vore Forfædre paa Möðruvellir, hvor der findes flere Vaaben af samme Slags. Jeg sender ogsaa islandske vilde Ærter. Hilsen fra mine Forældre og min Svigerfader [Thorleif Magnusson].

1653. *Fra Hans Rasmussen i Thorshavn.*

4.9.1649.

Tak for din Hjælp til min syge Hustru under hendes Ophold i København, samt for de tilsendte Piller. I August sendte jeg en Halvtønde Klipfisk og nu atter et Halvkar med min Søstersøn Daniel Berthelsen. Min Søn Christen eller ogsaa Daniel Bertelsen vil bede dig om en Opskrift paa Pillerne. Min Hustru hilser og sender et Par Strømper. Hilsen til din Hustru og til Erik Torm med Hustru.

(Kv. 45).

1654. (Ep. 309). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

8.9.1649.

For at indfri min Forpligtelse over for dig, sender jeg dig endelig her hin Vejrum-Urne, som jeg ønsker skænket til dit Museum, og som der indtil nu har manglet en gunstig Lejlighed til at sende. Det er sikkert et Minde fra den seneste Oldtid, hvilket de tilhørende Knogler og Asken godtgør. Thi de hører tydeligt nok til hin første Tid, hvor man jordfæstede de døde (den kaldes *Roissold*); dengang brændte man de dødes Legemer, samlede Asken og nedlagde den i Urner; med denne Højtidelighed gravsattes især Kongerne. Og i det hele taget mener jeg, at en Dronnings eller berømt Heltindes brændte Legeme har været skjult i denne Urne, dels paa Grund af Urnens Størrelse og Rummelighed (det er meget sjældent, at nogen af den Slags fremdrages saa stor som denne), dels fordi der heri findes nogle smaa og spinkle Ribbensstumper, som de plejer at være hos Kvinder, ligesom ogsaa Rester af en Hovedskal, et Skinneben og andre Dele, som er meget forskellige fra Mandens stærke og store Knogler; derom maa du som særlig kyndig Anatom fælde en grundigere Dom. For ikke at tale om Smykkerne i Urnen, især Ravstumperne og en Ring, som maaske har været en Kvindes Armring, og

hvorom der gives dig fyldig Oplysning i Brevet fra den højædle [Just] Høeg, hvilket jeg derfor har vedlagt mit eget. Gid alle disse Levninger maa kunne naa dig hele og uskadte. Christiern Lætus, hvem jeg har betroet at bringe denne Skat til dig, har rigtignok lovet mig sin trofaste Bistand hertil.

Lev vel og hav det rigtig godt, du bedste Svoger blandt alle, befalet Gud i Vold med alle dine.

Sorø, den 8. September 1649.

1655. (Ep. 136, BA 210). *Fra Thorlak Skulason paa Holar.* 10.9.1649.

Bøn om Velfærd og alt godt fra Herren!

I Øjeblikket har jeg ganske vist næsten intet at skrive til dig, du berømmelige og fremragende Mand, min ærværdige Præceptor; tilmed forekommer det mig, at jeg allerede har gjort min Pligt i Sommer ved at sende Brev med vor Statholder, den dygtige og energiske Bielke; alligevel vil jeg dog ikke have, at du skal vente forgæves paa endnu et Brev med min Købmand.

Paa dit sidste Brev, der kom til mig som en Anbefalingskrivelse med vor Thorkel Arngrimsson, svarer jeg, som jeg bør, at jeg altid vil gøre meget ud af, hvad du beder mig om, og at dit Ord altid, saalænge jeg lever, vil have stor Vægt hos mig. Jeg har altsaa bestemt ham til at blive Lærer ved vor Skole, for at han ikke skal falde sin enligtstillede Moder til Byrde; desuden har jeg efter Evne hellere villet gavne end skade hans Moder, og det saa meget hellere, jo mere trofast og indtrængende du har anbefalet mig hende.

Hvorledes det staar til hos os, vil du faa en tydeligere og udførligere Beretning om gennem vore Landsmænd, som er draget ned til Eder. Denne Sommers rigeligere Afgrøde tillands og tilvands har raadet Bod paa forrige Aars Misvækst. Naar vi hjemsesøges, maa vi se det som Guds retfærdige Dom, og befries vi for Hjemsesøgelse, maa vi prise hans Mildhed og Langmodighed.

Lev vel, du berømmelige og fortræffelige Mand. Jeg beder dig om en Ting, skønt jeg ved, at du vil gøre det af dig selv: Svigt ikke min Søn Gisli Thorlakson med din Gunsts Bevaagenhed, som jeg selv indtil nu har nydt godt af. Jeg haaber, at han paa enhver Maade maa gøre sig fortjent dertil.

Skrevet paa Holar, Nordisland, den 10. September 1649.

1656. (Ep. 993). *Til Greve Achille Harlay i Paris.* 12.9.1649.

Berømmeligste Hr. Greve! Det glæder mig, at de smaa Bøger, jeg sendte, er naaet frem til Eders Excellence; men jeg priser mig lykkelig, at de har været kære og velkomne for Eders Excellence. Visselig vilde jeg meget gerne

have sendt dem nettere og mere fuldstændige, hvis jeg havde kunnet faa fat paa dem nogen Steder. Det, som manglede i Haandskriftet til de jyske Love, har jeg udfyldt efter at have faaet et Eksempplar fra en Ven, og jeg sender det hermed; det vil kunne afskrives med en smukkere Haand og føjes til Haandskriftet. Min Medhjælper har fulgt de gamle Bogstaver, for at de kunde passe til Haandskriftet, skønt de ikke sjældent støder an imod Retskrivningen. Jeg beder Eder tage vel imod det.

Iøvrigt siger jeg Tak for det saa elskværdige Tilbud om Rækkerne af Mønter, og jeg beder Eder ikke undslaa Eder for at dele med mig, dersom der findes et Forraad saavel af første, anden og tredie Række, som af de italienske og spanske, I kan undvære; det vil bestemt tjene til stor Pryd for mit Museum, og Eders Excellence vil til sin Tid blive fejret i taknemmelig Erindring gennem mine Skrifter. I den tilsendte Række manglede en Mønt for Frands den Anden, og det vilde være mig meget kært, om den kunde faas, for at jeg kunde have den Række fuldstændig. Jeg hører, at der i Frankrig er en vis Mand ved Navn Tristan, som har skrevet nøjagtigt om Romernes Mønter; [Jean Tristan: *Commentaires historiques contenant l'histoire generale des Empereurs I-III*, Paris 1644, Fol.]. Forfatteren har jeg ikke set; hvis der blev fundet en bekvem Lejlighed til at sende den hertil, vilde jeg meget gerne og med største Taksigelse betale Prisen. Den høje Hr. Greve maa tilgive mig, om jeg er altfor besværlig med min Anmodning; dette maa tilskrives Eders Excellences Elskværdighed og Eders i Brevet tilbudte udstrakte Velvilje. Hvis der er noget i disse den nordiske Verdens Egne, som kan udføres gennem mig, saa befal det blot, og I skal finde mig medgørlig og redebon. Lev vel.

København, den 12. September 1649.

(W II 12).

1657. (Ep. 896). *Til Isaac Lapeyrère i Paris.*

12.9.1649.

Hvor kært det var mig at erfare gennem dit Brev, at du lever og har det godt, og at du har fjælet dig i Ro under de offentlige Uroligheder og Ulykker, ja det kan jeg slet ikke udtrykke. Thi du er mig nu den eneste ved langt Samkvem prøvede Ven, med hvem jeg frimodigt kan passiare om franske Forhold og lade mine Synspunkter faa Indpas. Det glæder mig overordentligt, at jeg har faaet Adgang til gennem Breve at føre fortrolige Samtaler med den høje Hr. Greve de Harlay; jeg mærker hans enestaaende Velvilje, Gunst og Imødekommenhed, som jeg vilde ønske, at jeg kunde tage imod med gengældte Tjenester, som de fortjener. Alt dette er noget, for hvilket jeg staa

i Gæld til de Herrer Chanut og Hennequin; hvis de snart vender tilbage til os, haaber jeg, at de vil medbringe de mig lovede og stærkt eftertragtede Sager. Naar du er kommet under Vejr med, at Hr. Gassendi er kommet nogen Vegne med sit Skrift om Tyge [Brahes] Liv, saa lad mig det vide. Hils skyldigt Naudé og de andre fælles Venner, som er hos Eder. Lev vel.

København, den 12. September 1649.

Sidste Aar drev der en Hval, en saakaldt »Nahual« iland paa Island; dens Længde overskred ikke de tolv Alen, og dens Hovedskal tilfaldt mig; men Kongen fik Tandens, som ikke var hel, men afknækket i Spidsen og paa to en Kvart Alen. Han, som har set Dyret, siger, at det havde en anden Form, end det, vi har tegnet. Hovedet er lille i Forhold til Kroppen, og Maven er bred, saa at Længde og Brede næsten svarede til hinanden, men Halen var tynd; paa Ryggen havde den to store Knolde, men ellers svarede den i Hud og andre Dele til en almindelig Hval. Ejheller har dens Kød været giftigt, idet nemlig Fiskerne spiste det uden Skade. I fælles Interesse har jeg ikke villet undlade at give Oplysning om disse Ting. Skønt Hovedskallen, som jeg modtog, var blevet mishandlet af dem, som rev Tandens ud, havde den dog endnu meget Kød (der var meget senet) og Hud i Behold. De øvrige Ting stemmer overens med den af os meddelte Tegning.

(W II 13).

1658. (Ep. 310). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

2.10.1649.

Næppe havde jeg fornylig sat Foden paa min Dørtærskel, før jeg gjorde grundig Jagt paa Absalons halvt ødelagte Gravsten, som hidtil har ladet Læseren tvivlraadig og forvirret paa Grund af den mærkeligt forvanskede Gengivelse i Hvidtfeldts Krønike. Og længe varede det ikke: Medens jeg gennemstøvede min salig Faders Papirer — han har med uforlignelig Flid samlet Sorøs Oldtidsminder i et Bind — se da! Blandt andre Gravskrifter, forfattet af forskellige til Minde om en saa herlig Helt, viste sig da ogsaa straks den, som vi var ude efter, skrevet saaledes i Marginen med min Faders Haand: »Der er ogsaa en anden Gravskrift over Absalon i en gammel Bog; vel er den ubehjælpssom, men jeg vil dog gerne tilføje den. Den lyder:

Gravskrift over Hr. Absalon, Ærkebiskop, som er begravet foran øverste Trin af Højalteret i St. Maria Kapel:

Absalons Legem, en Samson i Kraft med en Salomons Visdom:

trende maa dække hans Navn, Stenen kan skjule ham her.

Rigernes Rædsel som Støv bliver traadt under Fode. O Stormænd!

frygt, thi I bliver som han, skønt I nu er, hvad han var!«

Hvad der ved første Blik tog sig ud som en Gaade er nu let at forstaa: *Terror terrarum teritur* (ikke *tegitur* som Hvidtfeldt har det) betyder, at Absalon, som i levende Live var Folkeslagenes Rædsel, nu slides (*teritur* og) trædes under Fod af de forbipasserende, eftersom *terror* nu er *terra*, nemlig Støv og Aske. Derfor kan *hoc ejus esse* (= hans nuværende Tilstand) et forraadnet Lig, Støv og Aske; fremdeles *hoc ejus fuisse* (= hans forhenværende Tilstand), det han var, medens han var blandt de levende, nemlig *terrarum terror* (= Landenes Rædsel); og endelig *hoc ejus fore*, nemlig hvad han skulde blive, nemlig Ormeføde, Skygge, Intet o.s.v., med Rette skræmme de mægtige og indgyde Stormændene Frygt, at de ikke skal misbruge deres Magt. Her sættes Infinitiv som Substantiv ifølge den Tids elegante Stil og det bekendte *Scire tuum nihil est etc.* (= din Viden er Intet) [Persius, Sat. I,27]. Saaledes mener jeg, at det skal forklares. Lad andre dømmе og fortolke det, som de vil, Fædrelandets Velfærd staar og falder ikke dermed! Imidlertid kunde det være Umagen værdt at indføje denne Gravskrift fejlfrit ved Slutningen af det Bind og omtale mig, som har bragt det iorden, hvis det gør mig fortjent dertil. Men skulde der under den videre Trykning møde dig flere af den Slags tvivlsomme Problemer, beder jeg dig raadspørge mig itide. Jeg skal gøre mig Umage for at faa alt bragt iorden — men kun for din Skyld, ikke for Bogtrykkerens, thi han har ikke indlagt sig saa stor Fortjeneste hos mig.

Jeg beder dig om redebon Tilgivelse, fordi jeg ikke besøgte dig noget tiere, da vi var sammen hos Eder. En Grund var, at jeg foretog Henvendelser om min Løn, hvorpaa jeg anvendte al Tiden efter Brylluppet: Men forgæves! Jeg hjembragte nemlig Slagger for Guld, Haab for Haandgribelighed, Løfter for gylden Høst. Hvad skal det ende med? Kun Nød og Vanære er mig levnet. O Gud! til hvilke Tider har du ikke bevaret os! Men nu maa det have en Ende med Jammerklager; de er jo aldrig velkomne, hvor nødvendige de saa maaske end kan være.

Du bedste blandt Svogre og Venner, lev, hold dig længe frisk og velholden til Raadighed for Videnskaben, og oprethold og trøst du mig haardt beængstede med de rare Besøg, jeg faar gennem dine Breve.

Skrevet i Sorø, dybt bedrøvet, den 2. Oktober 1649.

Nær havde jeg glemt det Digt, jeg gerne vilde have dig til at skrive i Christian III's Historie, som jeg har besluttet snarest at sende i Trykken her.

1659. (Ep. 311). *Til Samme.*

6.10.1649.

Jeg vilde have besvaret dit sidste Brev tidligere, dersom Budet havde ryk-

ket mig for Svar, men han tog afsted uden at aflægge mig Besøg; dog gør det mig ondt, at du ikke holdt dit Løfte og besøgte mig før din Afrejse, thi der var en Sag af ikke ringe Betydning, hvorom jeg vilde forhandle med dig mundtligt.

Det Brev, du har vist mig, skrevet af Ove Bille, synes mig ikke at overbevise om det, som det paaberaabte sig. Thi jeg ser, at Christiern I har udnævnt to Riddere, førend han kom til Rom, hvilket vor Hvidtfeldt beretter i hans Historie Side 238, hvor han fortæller, at Kongen har kaaret to Riddere den 13. Marts; men til Rom kom han først den 6. April; allerede forinden havde han altsaa noget at tildele. Denne Orden maa altsaa forfølges længere tilbage. Nævnte Brev tager sit Udgangspunkt i et Rygte, og det er det usikreste, man kan gøre. Jeg skal sige, hvad jeg mener: Christiern I overtog den Elefantorden fra de foregaaende Konger. Men Paven øgede dens Ordenstegn med en Tornekrone og de andre Ting, hvorom Ove Bille taler. Se du efter, og tag det under Overvejelse.

Mind vor Svaning om betids at sende hertil, hvad han ønsker ændret i sit Værk.

Jeg takker for ydet Bistand med at bringe Gravskriften i orden; i Værket skal jeg besørge indføjet, at den er forbedret af dig, og det ikke uden en hædrende Omtale af dit Navn.

Vor Moltichen lever ikke for andre end sig selv og vil hverken tage fat paa mine Oldtidsskrifter, paa hvilke han har tjent adskillige Tusinder, eller anerkende nogen anden Gud end Profitten. Der er altsaa ingen Grund til, at du prøver at hidføre nogen Forvirring i hans Gudsdyrkelse.

Tab ikke Modet: Du skal se, at vi med Guds Hjælp snart har Guld i Overflod, og saa vil du snart se dine Papirer prydet med Guldsnit.

Hvor vilde jeg ønske, at jeg kunde digte noget, som er dit Værk værdigt, men min Aare er udtørret af Ælde og Bekymringer; hvis den vil yde noget, skal jeg dog nok presse den til at »skræppe blandt Svaner«. [Verg. Ecl. IX,36]

Lev vel og vær ved godt Mod. Juppiter vil snart gyde en gylden Regn i dit Skød.

Lev vel. København, den 6. Oktober 1649.

(W II 13).

1660. *Til Niels Bertelsen (Wichmand?) i Rostock.*

7.10.1649.

Tak for Nødder og Brød. De vedlagte urindrivende Midler skal du anvende med Varsomhed.

(W II 14).

1661. (BA 95). *Fra Gudmund Andresson i Blaataarns Fængsel.* 7.10.1649.

Ved en højeste Jehova og vor Jesus Immanuel hilser jeg ydmygst den ærværdige Doktor.

Det er mit allerførste Behov allerførst at forudskikke en Bøn om tiltrængt Tilgivelse, fordi jeg som en ukendt Mand ter mig som en bekendt og vil fremføre alvorlige Ord til en mig ubekendt, men højst berømmelig Hr. Doktor. Men bortset fra det stærke Spyd, Nødvendigheden, der tvinger mig til at forsøge alt, kan der ikke fremføres nogen enkelt Grund eller en enkelt Spore, hvoraf jeg drives frem eller tilskyndes til at bønfalde Eders Ærværdighed lidt mere højstemt og med Forsæt raadspørge Eder lidt inderligere, dersom ikke min Bondskhed hæmmede mig vankundige alt for meget.

1. For nu at betragte i Almindelighed, hvad det ene Menneske formaar over for det andet, nemlig at være Gud: Dette Ordsprog (der er benyttet i Plinius' syvende [sic!] Bog [Hist. Nat. II,7] og maaske laant fra Grækerne, der, som du ved, siger: Mennesket er Menneskets Gud [Zenobius, 1,91, Corp. Paroem. Graec. vol. I]), det lader en Læskedrik tilflyde en Mand, som ogsaa har Guds formidlede Bistand Behov for hurtigere at hidkalde ærligere Hjælpere eller Formidlere til at bringe sig Hjælp.

2. Og for at genkalde sig i Særdeleshed, hvad der med Føje sømmer sig for de enkelte gode og hver enkelt højbaaren Sjæl, saa findes det hos Seneca (i Brevene til Lucilius [Ep. 95,51]) iklædt Ordsprogsform paa denne Maade: Det er en stor Ros for en Tidsalder, hvis en venlig Mand hjælper en anden. Eller, hvis vi foretrækker det, saa kan vi genfinde det samme i den meget kloge Moders udsøgte og gennem den hellige Skrift hædrede Formaninger til sin Søn Lemuel i Ordsprogenes sidste Kapitel [31,1-9]: Luk din Mund op i de Fremmedes Sager o.s.v.; for ikke at tale om den meget fromme Jobs Lovsang, som i Kap. 29. er tilføjet saaledes.

3. Og naar jeg nu atter i Almindelighed genkalder mig Eders højst elskværdige Velvilje mod vort Folk, saa kan jeg ikke holdes tilbage; og Eders fire kyndige Værker eller Bind, som er bragt i Trykken, udgivet offentligt og tillige bragt til os, de har ligeledes for os bevidnet, hvor sødt og veltalende du fremlægger din Visdom om os. Jeg kan fortælle, at jeg har set dem, og Folk der var ukyndige i Latin har benyttet mig som Fortolker af dem (skønt jeg ikke var egnet dertil). Modstræbende maa du ogsaa nok indrømme, at du har været heldig i din Opfattelse af vort Aandsliv og vore Mindesmærker; man gør ikke Uret mod den, som vil det sande. Kløgtigere Folk i Fædrelandet lægger derfor ingenlunde Skjul paa, at de altid staar i stor Gæld til Eders Ærværdighed.

4. Men ogsaa i Særdeleshed vil jeg minde om Studenter af vort Folk, som her har gennemført deres akademiske Studier og stolet paa dig som deres

Privatpræceptor eller særlige Velynder, thi disse har, endog uden at jeg aabnede Munden, helt betimeligt erkendt, med hvilken Imødekommenhed, Venlighed og Elskelighed du har behandlet dem, saaledes at det er dig alene, de skylder deres Forfremmelse og Fremgang.

5. Og for nu endelig at naa frem ret som til de spredte Enkeltpersoner, saa har der sandelig været en og anden, som har ladet »Haabet lysne i Panden« [Verg. Æn. IV, 477] paa mig usle Mand, om at det i ikke ringe Grad vilde gavne mig, om jeg kunde vinde Eders Ærværdigheds Fortrolighed. Blandt disse vil jeg som i Aldersorden først kunne nævne Bjørn [Jonsson] i Skarøsa (I kender ham), meget veltalende hvad vore Oldsager angaar; hans Omgang har jeg plejet meget i min Ungdomstid, idet han var den nærmeste Nabo ved mit Hjem. Dernæst Halgrim Jonsson, fordem Eders private Elev, og mange andre desuden. Thi disse har haft mine Skrifter ihænde og rost mig mere, end jeg ønskede, ja de har hyppigt lagt paa Sinde — mig, der er vild som det tornede Krat, mer ussel end opskyllet Havtang [Verg. Ecl. VII, 42] — at jeg straks skulde tage min Tilflugt til Eder, fordi jeg var Genstand for Ringeagt fra nogle snyltende Medbejleres Side. Thi du vilde ikke aldeles underkende min Begavelse (som de maalte med deres egen). Og ifjor var det ikke langt fra, at jeg vilde være sejlet afsted, udrustet med deres Anbefaling. Men:

»Viljen maa komme tilkort, naar Skæbnen imod den er fjendtlig« som den filosofiske Digter [Marcellus Palingenius] Stellatus bevidner det. Jeg sagde endda Farvel til min Familie og gik ombord i et Skib, dog altfor sent, thi da der blæste en gunstig Vind, blev det omsonst at vente paa mit Rejsegods, der kom bagefter; jeg opgav derfor Rejsen, da den ventelig maatte faa et ugunstigt Udfald, dersom det skulde gaa, som det nu ser ud til, at den gør; men hvorfor ripper jeg letsindigt op i dette? Det er ikke den daarligste Lykke at kunne glemme, hvad man ikke kan genoprette; thi ifølge Ecclesiasten Kap. 7 [?]: Det er bedre at tage Vare paa det nærværende end forgæves at længes efter det forbigangne. Og nu er jeg da endelig i København under Gudernes Vrede (det maa med Rette hævdes) og med krank Lykke, dersom ikke Christi Miskundhed vender det Onde til et bedre Endemaal, thi den alene kan lede Menneskers ubetimelige Planer til lykkelige Udfald, og uden ham kan vi heller intet udrette, Joh. 10 [?]. Ja, tilstede er jeg, maa jeg sige, men hvorfor har jeg sagt det? Jeg er jo tillige ikke tilstede, thi under svigtende Held og med mødig Hu kæmper jeg med langvarig Fængsling, døjer Vold og er ingenlunde kommet dem for Øje, som jeg ønskede, ja jeg kunde endog frygte at hensmægte indtil en snarlig Dødstime, skamskændet af Bagvaskelse og ugleset af enhver. Men gid jeg paa værdig Vis kunde bønfalde Hr. Doktoren og ligervis rette den Bøn til Eders Værdighed, at I vil være mig en Smule behjælpelig ved at antage Eder min Sag, der mere er sat istaa end

egentlig opgivet. Og saa vidt som de Veltalende plejer at gøre selv de sletteste Sager til de bedste (hvad Cicero belyser gennem sit Ry, idet han derved erhvervede sig uødelig Hæder), hvad kunde saa ikke nu den kristelige Veltalenhed udrette, hvis den vilde, ved at støtte en meget let Sag? Thi denne synes jo nemlig ved sin egen Vægt at true sig selv med Fald, hvis ikke den Anklagedes yderste Klejnmodighed og Anklagerens altfor vidtdrevne Skamløshed kommer den i Forkøbet. Nu taler jeg rigtignok trøstigt, men trøstigere vilde en anden føre min Sag, hvis han havde Kendskab til mine Lidelser fra først til sidst og vedgik at ville foretrække Forsvarerens frem for Anklagerens Rolle. Skal noget vinde Tiltro, da bliver det ikke saa meget min Egenkærlighed, men en renlivet Dom fra ærlige Folk, som kender mig uden Nid. Jeg higer ret efter at vente mig store Ting af Eders Storsind, thi ligesom enhver har sin Zoilus (= Kritiker), saaledes skal der engang tilfalde enhver Begavelse sin Mæcenas (= Beskytter); men jeg vover at anholde om nogle faa Ting, ja at give nogle ganske faa Ting tilkende; thi hvorledes skulde jeg vove at være en højtforfaren Mand til Besvær med Anmodning om saadanne Ting, hvorom Cato med saare velberaad Hu synger dette:

»Taabelig er jo en Bøn, som møder berettiget Afslag«

[Disticha Catonis I,31]

Men af førortalte, tydeligt tilskyndende Aarsager kan jeg aldeles ikke afholde mig fra at gaa til Eders Ærværdighed med mine Bønner om at yde Bistand og at bønfalde om Hjælp, idet jeg til Gengæld lover en hvilkensomhelst Tjeneste, om ikke gennem mig selv, som er intet, saa gennem trofaste Venner i mit Fædreland. Thi skønt jeg har haft saare mange Avindsmænd, saa har jeg visselig lige saa mange, der omfatter mig med mere virkningsfuldt Venskab. Og om jeg ikke har nogen blandt Mennesker, saa vil du dog faa Gud som den mest rundhaandede Lønner af hvilkensomhelst Velgerning; han er dels Sandhedens Hersker, dels dens Befordrer og sikreste Værner, ja selve Sandheden er jo endog endelig sin egen sikreste Talsmand. I dens Navn anraaber jeg dig, som har Evne dertil, og for hvem det er sømmeligt, om du vil drage beskyttende Omsorg for mig Stakkel, saa vidt det kan gøres med god Samvittighed. Paa samme Vis som du med din Kunst plejer at helbrede Legemets Sygdomme, saaledes maa du gennem anvendt Modgift ønske at lindre dette Menneskes Lidelse paa Omdømme og Lykke, thi du vil finde, at Patienten ikke ligefrem ligger i Dødskamp, men er plaget af en Giftslange med sort Galde. Dette smager nok som en Spøg, hvor alvorlig Handling burde øves, og jeg vil da ophøre dermed for at skride til en Fremstilling af mere end lakonisk Korthed angaaende Helbredstilstanden af mit Omdømme og hvad det er for en Feber, der har ramt det, dog i stadig ængstelig Frygt for at falde til urimelig Byrde ved min altfor langstrakte Plagsomhed. At du

holder mig ud saalænge skal ikke være afhængigt af mine Smigrerier, men af dit Ædelmod.

Hvad angaar Maade og Art af min hidtidige Livsførelse, saa ved jeg, at den ikke skal tilvejebringes gennem min egen Tunges Lovtale, men ved paalidelige Mænds Vidnesbyrd; af saadanne medfører jeg adskillige, men de vilde være fyldigere, dersom jeg forud havde vidst, at jeg nedrigt skulde røves og tages til Fange. Med faa Ord vil jeg dog komme ind herpaa: Jeg har i sin Tid henved fire Aar bivaanet Undervisningen i Holar Latinskole. Og jeg er endvidere én blandt tyve, som før Tiden blev udsondret derfra, og som tvinges til det Tilbageslag at udføre Tjenesteplichter for Forældre eller private Landbrugere. Det er som i den Sætning hos Horats [sic!]

»Vanskeligt naar man tilvejs, naar Dyderne hæmmes af Hjemmets trykkede Kaar«

[Juvenal Sat. III 164—65]

Thi det er ikke ofte, at passende Belønning dersteds ydes for boglig Færdighed eller en veltalende Tunge, saafremt Velynderes eller Gavers Gunst og Fortjeneste mangler. Men at rejse til Lærdoms Samkvem med fremmede, det forbød baade min Mangel paa Midler og mit hyppigt vaklende Helbred, for slet ikke at tale om mine Kundskabers ufærdige Tilstand; thi det hjælper meget lidt at være fornøjet med sig selv, hvis ikke andre anerkender det. Men som mit Standpunkt dengang var, saa havde hverken min Lærer eller min Hr. Fader opgivet mig som uegnet til bedre Kaar. Men da jeg nu imidlertid var blevet ansat som Degn og saaledes friere stillet, blev jeg atter snart fjernet derfra og forstødt ved tomme Bagvaskelser og Lægmandssnak, som dog ved »Tidens Datter Sandheden« [Gellius Noct. Att. XII,11,7] blev neddysset, saa snart de rejste Hovedet; og skønt jeg nu endelig af og til var ønsket til Præstegerning, saa lykkedes det aldrig, thi dels har jeg hverken rigtigt lært at ansøge, dels har ejheller min Hjælperes Sind været mig gunstigt, idet han sagde, at naar Afsind plejede at ramme saa mange oplyste Aander, saa maatte det saa meget desto lettere ramme de ringere uddannede. Han frygtede, at jeg vilde blive ham altfor stor, men ligesom jeg altid har været en ydmyg Sjæl, saaledes har jeg heller ikke været saa særlig forslugen paa Hæder. I ti Aar levede jeg mest ubemærket som Privatmand og ofrede imidlertid min Kraft paa forskellige Forskningsarbejder, som jeg næppe skammer mig over, men som ærgrer mig paa Grund af ildesindede Folks Utaknemmighed, saa mine Kræfter blev ofret paa uheldig Vis (for saa vidt som jeg i saa lang Tid har dyrket Guder, der var »farlige for deres Dyrker« [Ov. Trist. V, 1,68]). En Tid lang var jeg Huslærer hos Præster og ansete Folk. Det var nu det. Der udbreder sig en meget vid Slette, hvis jeg skulde skildre Fremvækst og Vendepunkt i denne skæbnesvangre Ulykke, hvori jeg er stedt. Thi hvis det

altsammen skulde fremstilles, som det er hændt, maatte man opføre en Komædie, der var mere vidtløftig end nogen af Menanders, saaledes at Latter undertiden blander sig med Taarer og Sukke for mig selv, naar jeg tænker det igennem. Men at den ikke ender i Tragedie, der faar bero paa den højeste Gud og Guddommens Formidlere; det er mig ukendt. Men det forholder sig saaledes, som jeg blot med Pegefingern vil angive Eder, nemlig som følger:

Dels ved en tilfældig Hændelse, dels i en ubetydelig Anledning kom jeg ind i en privat Drøftelse med en god Ven [Einar Arnfinnsson], som var langt mere veltalende end jeg og optog det med Glæde; thi fordum havde der mellem os været et behageligt Samvær til Meningsudveksling. Spørgsmaalet omhandlede Ægteskabet og dets Form, og paa den anden Side Yderpunkterne for Misbrug deraf og Hindringer derfor; over Ægteskabet havde i sin Tid den verdslige Magt tilrevet sig Retsmyndigheden ved at tage den fra den kirkelige; man skød sig ind under en kongelig Afgørelses Myndighed. Mellem os finder der en gensidig og frimodig Drøftelse Sted om, hvorvidt denne retslige eller politiske Afgørelse var forenelig med juridisk Sikkerhed og streng Klogskab. Thi med hans Tilladelse (da han var Præst og det tidligere i et offentliggjort Skrift havde været ham tilladt ustraffet at gøre Bemærkninger, eller rettere Indvendinger, imod Lovenes Udøvelse), paatager jeg mig Opponentens Rolle; atter og atter anfører jeg, at hine Sofister har fremsat Meninger og Kendelser, der afveg fra Naturretten og Moseloven, ja fra den guddommelige Rets Regel saa vel som de lærdes og ulærdes Mening samt fremmede Love; derved indsniger der sig Samvittighedstilfælde, ikke blot for mig, men for saa godt som det ganske Folk, og længe før mig har det været almindeligt blandt de fineste Digtere blandt vore Landsmænd at drive vittig Spot dermed, for slet ikke at tale om saa mange forskellige Domme af saa mange lærde Mænd, hvor meget saa end de fremmede Skatteopkrævere har vogtet det med Hænder og Fødder, fordi de havde Indtægt deraf i Flæng; jeg indbød ham elskværdigt til at udarbejde en fyldigere Erklæring og en Løsning paa de foreliggende Spørgsmaal, for at denne Lovkyndighed kunde faa et bedre Ry hos os, eller hvis han havde den Slags Samvittighedstilfælde fælles med mig, han saa kunde raadspørge dem, der var mere kyndige, for at de enten kunde fremsætte deres Opfattelse eller ved Lejlighed bønfulde de foresatte om en Fornyse. Hvad sker? Han gaar altfor tidligt over til min Opfattelse; han er rede til at indrømme mange Ting. Dette vilde jeg ingenlunde finde mig i, men trængte alvorligt ind paa ham, om at han efter Sindelag og Pligt, det være sig mod sin Ven eller mod sig selv, beredvilligt vilde stille sig som Respondent. Han siger: »Hvem skal dømme os imellem? Jeg kender her en Nabo til os, den gamle Hr. Arngrim [Jonsson], som er meget berømt for sine Kundskaber. Hvad om han raadspørges?» I Begyndelsen mente jeg

næppe at burde gøre dette, men hin ønskede ikke, at det skulde holdes skjult for ham. Da den gamle Herre fik Nys herom — thi han var iøvrigt ikke fremmed for min Opfattelse — skriver han straks til mig og beder mig meddele sig mine Indvendinger. Men eftersom han paa Grund af Alderdom hørte daarligt, ønskede han, at jeg skulde skrive det ned, idet han betalte mig Udgifterne til Papir dertil. Jeg affandt mig med min Skæbne og skrev et privat Brev, som jeg sagde kom til ham under Navn af en *Discursus* til venlig Berigtigelse. Thi ved at give sit Ord paa — hvad han da ogsaa senere ærligt har holdt — at det ikke skulde komme ud blandt Folk og blive kendt for nogen, syntes han ikke blot at give mig Tilladelse, men at befale mig det. Han tog ærligt imod det, saaledes som det nu var, idet han skrev tilbage, at jeg havde gjort ham en mere end almindelig Tjeneste med mine Bemærkninger til den Vedtægt, som af de indfødte er betegnet med det frygtindgydende Navn »Storadom«, det er den store Lov, og som synes at være fast underbygget ved et Kongebrev. Men han svarede med Sokrates: »Hvad jeg har forstaaet, er fornuftigt, jeg haaber, det samme gælder, hvad jeg ikke har forstaaet« (thi Skrivefejl havde medført, at der var Enkeltheder, som han ikke havde faaet fat paa ved Læsningen). Imidlertid fordømte han det ikke, misbilligede det ikke, men sagde, at han ikke vilde gøre sig til Talsmand for den fremførte Opfattelse, som han sammen med os vilde undersøge lidt nøjere, med Hensyn til hvorvidt og i hvilken Forstand den burde vinde Tilslutning; som jeg senere har forstaaet, gik han i Gang dermed, men fik ikke Lejlighed til at gennemføre det; thi hans Død, der voldte baade mig og andre Sorg og Tab, kuldkastede hans Ønsker. Jeg generhvervede øjeblikkelig dette Skrift, som dernæst hin Præst, med hvem jeg først havde drøftet det, opfordrer til at lade sig forelægge og beder om, at jeg vil sende ham det som en personlig Tillidssag. Endelig sendte han det ogsaa tilbage med en vag Paategning og skriver, at han ikke kan gendrive det med klare Grunde, thi det var lettere (som det er andres Skik) at give igen med Skældsord end at føre Kampen ved Hjælp af Beviser, og det laa nærmere at spotte Sandheden end at omgaa den, samt mere af samme Skuffe. Og selve *Discursus Polemicus* med begge Præsters Randbemærkninger opbevarede ogsaa derefter hemmeligt hos mig, meddeltes ikke til nogen og ligger endnu gemt andetsteds. O, hvor lykkelig vilde jeg ikke være, om jeg kunde fremlægge den til Eders højst kyndige Gennemsyn med tilhørende hemmeligt vedføjede Tilskrift. Dels fordi du siges at være fint kyndig i vort Sprog, som har sat sit Præg paa det meste deraf, dels fordi Meningen i samme søges ført tilbage til Ordlyden i den græske Tekst, i hvilket Sprog du, om nogen, er en uovertruffen Dommer. Og mon det da er uden Grund, at jeg, efter at være ført herhen, atter bønfalder og opsøger dig, berømmeligste Doktor? Det er en møjsommelig Klage

der staa igen, at fremstille denne Landflygtighed, ikke til Babylon, men til Blaataarn. Men hvorledes jeg skal fortælle det i Korthed, det gad jeg nok vide, for jeg kan næppe finde ud af det. Jeg indrettede mig imidlertid ganske og aldeles paa at finde mig i mine Landsmænds Love. Og man skal ikke kunne hævde at have sporet noget Tegn paa Oprør fra min Side; thi om man end slaar mig ihjel, vil dog Sandheden overleve og rejse sig mod enhver Bagvaskelse. Ej heller var det min Tanke at offentliggøre eller udbrede nogen Indsigelse. Men som det gaar: Rorkarlene ser den ene Vej, Fartøjet sejler den anden; saaledes kom jeg ogsaa ved en skæbnesvanger Drift ud over Maalet og til et andet Sted. Sin Skæbne kan ingen staa imod. Der er en Hanekylling, en Søn vilde jeg sige, særdeles rig, af en Mand i offentlig Stilling [Thorkell Gudmundsson, Søn af Sysselmanden Gudmund Hakonarson]; jeg var dennes Gæst en eneste Dag omkring ved den Tid, da jeg var ifærd med at skrive Brevet til Hr. Arngrim; saa geskæftig som nu rige Folk kan være, kommer han under Vejr dermed og fravrister mig under et Paaskud et ganske løst Udkast, førend jeg havde gennemset det; han lader en ukyndig Dreng afskrive noget deraf med Beskæring, som det passer ham, og med Ændringer, hvor han vil; de havde ogsaa ganske frie Hænder til Ændringer og Tilføjelser, idet de havde indsuget en tøjlesløs Frihed til Bagvaskelse. Jeg ved heller ikke, om de havde lagt Haand paa saa meget som to Sider ud af to Gange ti skrevet med min Haand. Da jeg fik Nys herom, vilde jeg ingenlunde gaa med dertil, men han lovede højt og helligt ikke at ville røbe det for nogen, men tager Gud til Vidne paa, at han blot vilde have det for sine private Overvejsels Skyld. Saaledes skiltes vi fra hinanden, og hvad hine har skriblet, det har jeg intetsteds læst eller stiftet Bekendtskab med og var ej heller nyfigen derefter, da jeg mente, at de manglede Vitterlighedsvidner.

Hvad sker der saa? Efter hvad der er blevet mig sagt, paanødede han sin Fader, endog mod hans Vilje, dette Skrift, som det nu var, eller et, der lignede det, og denne blev alvorligt rystet og vred paa mig, thi han forudsætter, at der drives Gæk med hans egen Lovkyndighed og Forfædrenes Visdom, og det siges, at han tordnede med Trusler. Da jeg erfarede det, skrev jeg ham et meget ydmygt Bønskrift om, i hvilken Forstand jeg havde udtalt noget, og at jeg ikke anerkendte et saadant Skrift som mit eget, men hvis han ønskede, selv uden mit Vidende, at undersøge mit uantastede Skrift, saa kunde han spørge efter det, som det nu opbevaredes hos Præsten; jeg vilde bøje mig for en Undersøgelse paa Grundlag af dets Indhold under rimelig Hensyntagen til Sagen. Den Myndighedsperson værdiger mig ikke et Svar, men rammer mig fra Siden med den sammenfattende Bemærkning, at jeg ret saa næsvist (thi det Ord er deres Forsvarsyn eller eneste Modargument) foretager Undersøgelser vedrørende det, som Forfædre og Embedsmænd én Gang har fore-

skrevet; thi hvem skulde vove at gøre Forandring deri? Hvilket andet Svar synes at have Mening herimod end dette ugudelige Ord fra Psalmistens Vekselsang, i Psalme 12 [Vers 5]: »Vore Læber ere med os, hvo er vor Herre?» eller om man foretrækker Luthers tyske Omskrivning til de samme Ord, som Menigheden synger. Hverken hos mig eller hos Præsten vil han erkyndige sig yderligere om, hvad der virkelig er blevet fremført af os, men tilfreds med sit eget Bytte offentliggør han det, som nu hos dem havde antaget Skikkelse af et Skandskrift; det udbredes uden Forfatternavn, men tillægges utvetydigt mig, den ene sender det til den anden, og som Folk nu engang er villige til at yde de Store Bifald, forstaar mange at dadle det, skønt kun faa at imødegaa det. Sammen med Jobs Ord til sine Venner i Kap. 29 rinder mig her ogsaa i Hu, hvad den højveltalende hollandske Doktor har efterladt skriftligt: »Ligesom Tingstude af Naturen er dumme, saaledes er de ved deres Udskælde-Syge dobbelt blinde, hvorfor man forgæves anfører Bevæggrunde over for dem, idet de med Flid lukker deres Øjne for ikke at se og deres Øren for ikke at høre«; ligeledes Psalme 58, og hvad der siges mod saadanne i Visdommens Bog Kap. 6, Esajas 10 og Psalme 36. Og i den Grad blev jeg bragt ud af Fatning og tillige skrækslagen af dem, at jeg tager mine Sejl ind og henlægger mit Skrift for at afvente Udfaldet af, hvor de vil hen med deres Misfoster. Og saaledes forløber et helt Aar, indtil jeg hørte, at et saadant Skandskrift var bragt vor Hr. Biskop ihænde, og at der afæskedes ham eller Skolens Rektor en Gendrivelse deraf. Saa sendte jeg atter et Brev dertil, at jeg ikke anerkendte et saadant Skrift som mit, men som et forfalsket og underskudt. Christus har rigtignok sagt om Templets Ødelæggelse: »Men, o.s.v.« [Matth. 26,59 ff?]. Paa samme Maade — skrev jeg — kæmper de, der vil gendrive det, imod deres egen Skygge og med Genfærd; men hvis de ønskede paa lovlig Vis at faa at vide, hvad jeg havde disputeret privat og med Overlæg, saa vilde jeg selv meget gerne træde frem og afgive det med Vidnebekræftelse. Jeg faar intet Svar derfra, og saaledes gaar der et halvt Aar eller mere. Imidlertid træffer jeg Skandskriftets Forfatter eller ynglende Hane-kylling. »Er det ærligt af dig, spørger jeg, at udgive et Skrift under mit Navn, eller at angive mit Navn mundtligt, omend det var udeladt skriftligt?» Han svarede mig: »Jeg indrømmer at have givet dig mit Ord paa ikke at ville offentliggøre noget, som du havde tilladt at blive mig meddelt«. »Saa maa du virkelig se efter, sagde jeg, om du ikke falskelig har udbredt og paaduttet mig noget, som jeg aldrig har meddelt, sagt eller ment. Hvor er dit Vidne?«. »Vidne, sagde han, det kan dit eget Manuskript til Præsterne være, hvis der findes Overensstemmelse dermed«. »Nuvel, sagde jeg, naar jeg lovligt faar Paalæg om at fremlægge det, kan jeg sige: Her er Rhodos, spring her! Præsten og to ærlige Mænd har i hvert Fald hørt os«. »Jamen jeg hævder og

bevidner, at det blev mig frataget mod min Vilje og med Magt«. »Du lyver! Du mener, det blev taget af din Fader; saa har han sandelig skadet sig selv eller dig, sagde jeg, mere end han har skadet mig ved at iværksætte Udgivelsen paa den Maade, som jeg hører. Det er ganske vist mig, der har lagt Ægget, men du har udklækket en Kylling, der slet ikke ligner det; hvad din Skriver skriver, vedgaar ikke mig, hvis I ikke aflægger Ed paa Ordene. Og saa staar dog tilbage i hvilken Betydning og Hensigt, i hvilken Forsamling og med hvilket Formaal noget er blevet sagt«.

Ak ve mig! Jeg frygter for at slide paa Lægens Taalmodighed under Skiltringen af mine enkelte Krampetrækninger!

Senere kommer den nye Statholder til Landet. Han hed »Øffverste Henric Bielk«. Langt fra min fædrene Arne er jeg undervejs dertil sammen med de øvrige, da jeg møder en Lagmand, en Mand med et ypperligt Navn paa Stedet, Hr. Arni [Oddsson]. Han henvender sig til mig: »Hør, min Ven! Hvad tror du, der vil ske med dig, naar du føres til Statholderen som Bagtaler af vedtagne Love? Thi man siger, at han selv truer med at overføre dig blandt Kongens Fanger; du kan befrygte Vold og døve Øren ved Stemmeafgivningen. Jeg hverken dømmes eller dadler dine Skrifter og vil heller ikke afgøre noget angaaende dig; det tilkommer ikke mig. Visse kloge Folk tilkender dig første Pris i Klogskab og Kundskab. Men saa vidt du kan, saa tag dig iagt, det raader jeg dig privat ogsaa til«. Hvad jeg svarede, er det ikke nødvendigt at erindre om, men hvad skulde jeg gøre? Blandt Vaaben tier Muserne, slumrer Lovene, og hvis en dansk Krigsmand angriber mig, hvorhen skal jeg da vende mig? Jeg ved, at jeg besejres med Love og godkendte Aktstykker, ikke ved Hjælp af Sandheden, og hvad kan ikke yderligere Magthaveren udrette? Jeg var ganske ukendt med Rettergang. Dette var min Retshjælp, hvorfor jeg besluttede at sætte min Kurs hjemad samt skrev et Brev til en Mand, som var min Bekendt, Hr. Thordur [Jonsson] i Hitardal; han sad efter min Mening i ikke ringe Kaar og delte maaske min Anskuelse. Indholdet var følgende: »Bliv min Tolk og Bisidder over for Statholderen og hans Ledsager, den kongelige Kommissær, idet du gengiver eller fremlægger disse Ord for dem: »Jeg er mig ikke noget udgivet Skrift bevidst, og det, for hvilket jeg anklages, er fremmed og forfalsket; men hvis I vil kræve det af mig og forlange mit virkelige Skrift — hvilket dog blot var en privat Meningsudveksling — og selvom jeg i Øjeblikket undviger til mit Hjem (idet jo ingen stævner mig eller paafører mig en Retssag), er jeg dog aldeles rede, hvis jeg bliver kaldet, til at følge Eder til Bispesædet eller Tinget.« Næppe havde jeg tilbagelagt en Trediedel af Vejen, førend Statholderens Udsending ledsaget af to Mænd afhenter mig, og jeg tvinges til at efterlade alt, hvad jeg førte med mig, der paa et øde Sted i Fjeldene, som vejfarende, henved tyve Mil hjemmefra. Og

da Øens offentlige Ting nu var igang, frembydes der mig derfor et nyt Skue. Jeg føres da ind i et Telt eller Tabernakel til *Beelke* og *Archelas* [Henrik Bielke og Gabriel Knudsen Akeleye], som de kaldtes; sammen med dem er der tilstede saavel en Mercurius for de verdslige som en anden for de gejstlige, en Gudernes Tolk [Thorlak Skulason]. En Soldat eller Soldaternes Hovedsmand forelægger mig blot Spørgsmaalet: »Haffer du schriffuet jmod Store-döm?« Helst vilde jeg først hverken bekræfte eller benægte, men høre, hvad der var dem berettet og mig ubekendt, før jeg svarede. Han forlanger af mig, der er som indesluttet i en popiliansk Kreds, at jeg enten skal tilstaa eller nægte; da kalder jeg det Brev til Vidne, som jeg har sendt dertil, og som først nu fremlægges og oplæses. Kommissæren og Statholderen gør Nar ad det eller modtager det med Latter og den spottende Bemærkning, at det ikke kan stille dem mere tilfreds end en Pris Tobak. Jeg sagde, at jeg mente det mig tilladt at føre en privat Meningsudveksling, de siger, at det netop er upassende og antyder, at den Frø hellere burde være paa Seriphus, samt at jeg ikke skulde slippe derfra uden Straf. »I kender ikke, sagde jeg, min Redegørelse, og jeg regner med, at den, som er sendt Eder, er ugyldig.« Ved disse Ord faldt den højærværdige Hr. Biskop over mig, bearbejdet, som jeg har forstaaet at han var, af Myndighedspersonen [Gudmund Hakonarson], der holdt sig skjult udenfor som Reserve sammen med de øvrige. Jeg faar at vide, at min Herre og Fader er meget opbragt paa mig, optændt af dem ved Hjælp af en ny og løgnagtig Slags Bagvaskelse (hvad den gik ud paa, har jeg nu endelig fornylig erfaret her); dog havde jeg intet fjendtligt at vente fra ham, men af Iver for min Medbejler havde de ophidset ham imod mig med deres onde Snak. Senere hen fortrød han dette. »Wenn mann wil Aale fangen, so muss man das Wasser zuvor trub machen«. Hans Ærværdighed hilses ydmygt af mig, men modtager mig ikke uden Haan. Han fremtager blot Skandskriftet og slaar det op, idet han slynger mig Forfatterskabet dertil i Ansigtet med Opfordring til at forsvare det, thi han maatte nødvendigvis klage over mig til sin Øvrighed. Det af ham paaberaabte Skrift fremkom under Navnet *Theses* og mod dets Titel og Indhold gjorde han Indsigelse og gendrev det baade i Skrift og Tale paa Islandsk. Skønt Svaret herpaa kunde være meget let, sagde jeg dog, at jeg intet svarede, thi dette Skrift var ikke mit, og selv om det var det, var der heller ikke her Plads for Meningsudveksling; man søgte Strid med en udmattet, og hvem skulde være vor Opmand? Thi efter hvad jeg tror, forstod Danskerne meget lidt af, hvad der blev talt, mente blot, at det, han sagde, var noget betydningsfuldt, som jeg ikke kunde give igen paa, men det havde ikke mere Vægt end en Fjer. Jeg ved heller ikke, om han var ædru. Jeg sagde endvidere: »Bevisbyrden paahviler Anklageren. Ved hvilket Vidne kan jeg overbevises om at have skrevet saaledes?« Han svarede først noget me-

get overfladisk, som jeg skammer mig ved at gengive. Da jeg gjorde dette til Skamme, sagde han: »En eller anden maa nødvendigvis have skrevet det, og vi har faaet at vide, at det var dig«. »Ja, sagde jeg, men ubevidnet«. »Jamen der findes et Indskud skrevet med din Haand«. »Hvad nu, sagde jeg, om det er et ufuldstændigt Blad af en Kladde, som er mig frataget ved Svig? Hvad der er hæftet paa Forsiden paa et løsrevet og forskelligt Ark, saa lidt som hvad der ubegrænset kan tilføjes forneden paa dette, angaar ikke mig det mindste. Og se, begge de fordrejende Udgivere er borte, Sønnen har klogeligt bragt sig i Sikkerhed fyrretyve Mil borte, men Faderen holder sig skjult udenfor«. Af Mangel paa paalidelige Vidner gav Anklageren mig endelig Udsættelse, men visselig kun nødtvungent opnaaet og ikke som en Gave, idet han sagde: »Gør Uddrag af de Ting, du ikke vil vedgaa, men vedgaa, hvad du ved, at du har fremført«. »Det skal jeg gøre, sagde jeg, naar Sted og Tid kræver det, thi nu kan I nok selv se, at der ikke er Tid, da to Dage alene skal række til at holde Ting om alle de største Sager paa Øen«. Og nu var det den anden Dags Aften. Hr. Statholderen (som bortset fra skjulte Bagvaskelser maaske veksler mere end Vertumnus) havde under Bispens Udfald imod mig hørt ham nævne Frafald, Kætteri, Dadel af Lovene, Øvrighedens Ære o.s.v. Men med hvilken Spidsfindighed han sagde det, eller jeg modtog det, kan fremmede ikke opfatte, idet vi trættedes paa vort Modersmaal; imidlertid blev jeg i den Grad dænget med Stiklerier, medens hans høje Ærværdighed som en Stormand triumferede over sin Fange, en fattig, usselt klædt Mand, der skælvede af Frygt; og han manglede ikke Forbundsfaller, som, dersom jeg havde opirret dem tillige med ham, med deres blotte Larmen kunde have overdøvet mig og bragt mig fra Fatningen med deres Vrængen; »ikke engang Herkules kan magte to« [Platon, Phaedo 89c], og en Mand mod saa mange Myrer o.s.v. Jeg blev tvunget til at give Køb. Men de kongelige Embedsmænd mener, at alt hvad en saa høj Ærværdighed blot henaander, for slet ikke at tale om, hvad Myndighedspersonen brygger sammen, kommer fra Jupiters Trefod og slynges imod mig som de pureste Sandheder. Sidstnævnte siges at være tilbøjelig til at overgive mig til Henrettelse uden Dom. Jeg bøjer Knæ og kaster mig ned for ham med Bøn om, at han ikke med skændig Vold fratager mig, hvad han ikke kan give mig tilbage igen, hvis han saa voldsomt og pludseligt berøver mig Livet. Han siger: »Du kan udbede dig at beholde Livet i otte Dage, men du slipper ikke fri længere«. Hertil svarede jeg: »I kan ikke antages at mene det alvorligt med at dræbe en uskyldig Mand uden Dom; hvis jeg har forset mig ved Dadel af kongelig Majestæt, mon det da ikke er tilladt at bønfalde ham om Naade? Hvis jeg beskyldes for at have vakt Kætteri, er det da ikke rimeligt at appellere til Bispestolen, thi derhen vil jeg gerne komme, hvis det er mig tilladt at komme frit«. Han gav sit Samtykke:

»Du følger med os, men som Fange«. Og han sætter mig straks under Bevogtning. Da jeg mærkede dette, begyndte jeg at knurre, at Fremgangsmaaden ikke blot var uregelret, men utilstedelig, og jeg henvender mig til Magister Brynjulf [Sveinsson], Biskoppen over det andet Stift, om hvorvidt jeg er fængslet med Rette. Han fremsætter sin Mening: »Jeg synes, siger han, at hvis han forfølges for at have udtrykt en vrang Mening med sin Pen, saa skal han ogsaa tilbagekalde den med sin Pen. Her er Papir, lad ham faa Lov dertil!« Men der opnaas intet. Et Tilbagetog er ikke muligt; det tillades mig ikke at sige mine Venner Farvel eller erhverve mig nogen Udtalelse til virkelig Renselse af mig, ejheller gives der mig Lejlighed til at medtage en eneste Skilling, nogen Bog eller et Vidnesbyrd. »Ak, Jehova, jeg døjer Vold« [Esajas 38,14], jeg overgives til uværdigt Fangenskab, jeg tirres af Antydninger, som jeg ikke hører; jeg opelsker her et alvorligere Kætteri, dennegang ikke mod Religionen, men mod Øvrigheden — nemlig at intet er mere løgnagtigt end Had, tomme end Vrede, falskere end Fjendskab, intet er grummere end Bagvaskelse og farligere end Forfølgelse: O, guddommelige Jomfru Sandhed, er det alle disse sammensvorne mod mig, du har som Følgesvende? Følgagtig følger jeg dog deres Trældom, men af hvilken Uret rammes jeg ikke! Udmarvet af Hunger føres jeg lige ombord paa et kongeligt Skib. Imidlertid lindrede jeg mine Ulykker ved Haabet om, at der i Danmark til Slut vilde blive foranstaltet en retfærdigere Undersøgelse, thi Statholderen lod det blive mig betydet, at jeg der vilde blive underkastet Professorernes Eksamination og Undersøgelse. Naar Haabet glipper, bedrøves Hjertet (Ordsprogene 10 [skal være 13,5]). Jeg sejles hertil, nøgen indesluttet jeg bag en nøgen Mur og æder nu paa fjerde Maaned Smertens Brød som Fange, og intet Ord er der målet fra Myndighederne, jeg sidder her ved Eurotas, og vilde i hvert Fald have følt, at jeg led Døden, hvis ikke den himmelske Gud havde foregrebet menneskelige Planer. Hvad kan jeg andet end klage med den dybt bedrøvede Job, Kap. 30[v. 26 og 29]: »Jeg ventede det gode, men til mig kom det onde; jeg haabede paa Lys, men Mørket brød frem. Jeg er Dragernes Broder og Strudsenes Fælle, o.s.v.; fremdeles Psalme 56.

Jeg bønfuldt atter den øverste Statholder om at iværksætte en Undersøgelse over for Professorerne, men fik intet Svar. Hr. Biskoppen, Doktor theol. [Jesper] Brochmand, anmodede jeg i Breve, som endda blev sendt to Gange til hans Højærværdighed, om dog med faderlig Omsorg og præstelige Følelser at ville tage lidt Hensyn til denne ringe Sjæl, mod hvilken Fortvivlelsen daglig væbner sig, og hvem Døden truer. Jeg modtog intet Svar; det smerter mig visselig, og jeg savner Islands Skik, som er forskellig fra denne, thi min Religion forbyder mig at unnlade Besvarelsen af hvilket som helst Brev, idetmindste med et Ord, et Bogstav, et Tegn eller en Handling; eller

ogsaa, hvis det er aldeles forhadet, sendes det ulæst tilbage til Afsenderen. O Danmark, vis dig værdig for dig selv, omend jeg er uværdig for dig! Dog anser jeg Gud for højere end dig, og alt er under Christi Naades Herredømme. »Den Aand, som bor i os, higer mod Vrede, men han viser større Naade.« [Ep. Jac. IV, 5—6].

Se, jeg har fortalt en snaksom Fortælling, men gid den dog ikke maa være fortalt til en døv, men snarere til en, som kun for en Tid er stum; lad den imidlertid ogsaa indlægge sig Fortjeneste til mit Bedste og som en bekvem Lejlighed for Tilhøreren til at hjælpe, tjenende til hans Ros og Hæder og til Hjælp for denne. Men hvis jeg paa en eller anden Maade undslipper, lad det da gaa med denne Fortælling, som med den, der »fordum engang blev i Himmelen kendt overalt som en Fabel« [Ovid Met. IV, 189].

Efter meget bredt at have fortalt først, hvad der burde komme bagefter, tyer jeg nu endelig til Eder, ærværdige Doktor, ansøger, beder, bønfaller og anraaber Eder om at bringe et sjældent og herligt Lægemedel til en syg; du savner ikke Løn, Dyden faar altid sin Løn, men en vis Del af Ulejligheden eller Udgiften vil blive godtgjort.

Doktorer i Lægekunsten og Naturforskere siges undertiden at have købt afsjælede Legemer af nyligt afdøde Røvere, som de anatomiserer og dissekerer indtil Lemmer og Muskler for derefter at sænke det øvrige i Graven o.s.v. Hvad nu om en medicinsk Doktor og Naturkender gjorde det samme med mig, som nylig nok var bedøvet, men ikke ganske livløs, og foretog en Under søgelse af, hvorledes denne berygtede Oprørers Tilstand er? Jeg har aaben baret nogen Aarsag til Sygdommen, men selve Sygeligheden er tilbage, og den vil (efter Stormændenes Udsagn) med god Grund føre Døden med sig; gid det da var mig tilladt i en fortrolig Samtale at fremstille denne, nemlig hvad der har tilskyndet mig til at fremsætte Paastand om Samvittigheds tilfælde, og om det er det bedste at aabenbare eller at fortie det, hvorom jeg svæver i Uvished. Der er sagt tilstrækkeligt til den, som forstaar det: Om du blot kunde opnaa, at jeg fik Adgang i tre Timer og nød fortroligere Til tale, da jeg jo alligevel skal begraves i den samme Grav, om det saa sker under Paaskud af Mindesmærkernes Udforskning eller af Lægebesøg. Thi jeg ved ikke, hvilken Time eller Dag en pludselig Vold eller en for tidlig Død river mig bort. Jeg synes at have bidt Hovedet af al Skam ved at anraabe Eders Mildhed saa stærkt. Men jeg fremturer hermed ved ogsaa at sende nogle andre Aandsprodukter, ikke fordi jeg tror paa, at I kan glædes derved, men som Optakt til noget bedre, om det forundes mig at drage Aande.

Hav Overbærenhed med mig, som jeg er, tilgiv den ukendte, udelige, uvidende, af Tummel fortumlede! Kom den syge til Hjælp! Støt den vaklende og helbred ham med en kendelig Behandling, som er dig værdig!

Men hvis det hidtil ansøgte ikke kan indrømmes, saa find det i det mindste værdigt til en Svarskrivelse, som den nu synes dig værdigst for begge, og hvis jeg endda ikke opnaar dette, saa send mig ret snart mine Taabeligheder tilbage. En af disse Ting maa du være saa imødekommende ikke at lade mig vente paa indtil den syvende Aften. Stort er det, hvorom jeg ansøger, bedre det, hvorpaa jeg haaber, jeg ringe Mand, af en Stormand, jeg ukendte, af en fin Mand.

Storsind er Stormandens Pryd. Af lidet det større at skabe klæder ham skønnere end intet at gøre af lidt.

Før er det hændt for en Sjæl, at Velgerning lige blev gengældt, selv af min ringere Sjæl, usselig som jeg dog er.

Forskninger flere jeg skrev, og Bifald, jeg haaber, de høster mer end de røvede Ark, som man mig fratog ved Svig.

Nu er min Røst blevet kvalt, da just jeg Farvel vilde sige.

Sige jeg vil, om jeg kan, helt denne Verden Farvel.

Skrevet i Blaataarn Fængsel den 7. Oktober 1649.

Eders Fortræffeligheds skyldigt sukkende
GUDMUNDUS ANDREAS Islandus, egen Haand.

Goda bid eg Gudz nåd	giede ydar sie teed
Fridar stod og føst rad,	fied og audnu langt ved,
Heidurs pryde, holl dad,	hiedan af sem fyrr skied.
Greidi lidit glogt spad	glede himna samt med.

Margra var þad manna form,
mælltu fyrer mier svinner,
þier mun duga Doctor Worm
danske þott þu finner.

Bid eg þui þrauta storm
ad þuingun vorre hlynner,
lækna kunnid klækia Gorm.
Kued eg sem þad minner.

Et møjsommeligt Væv har jeg vævet. Men et endnu mere besværligt staaer tilbage, hvis det var tilladt at ramme Hovedet paa Sømmet.

1662. (Da. Saml. Rk. I Bd. 3, 1867—68 pag. 257).

29.10.1649.

Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.

(Skrevet paa Dansk).

Skønt plaget af Stensmerter kan jeg ikke undlade at skrive dette lille Brev for at spørge, om Statholderen har kunnet stille mig noget af min Besoldning i Udsigt, thi jeg er haardt trængende. I skrev jo, at Juppiter *snart* vilde lade en Guldregn falde i mit Skød.

(Kv. 100).

1663. (Ep. 920). *Fra Rasmus Bartholin i Leyden.*

2.11.1649.

(12.11. ny Stil).

Jeg har ikke kunnet forsømme den Lejlighed, der frembød sig til at tage alle disse Provinsers Seværdigheder i Øjesyn sammen med Frans van Schooten, den herværende Professor i Mathematik, til hvem jeg er knyttet i nært Venskab — og da navnlig ikke, fordi baade Hundedagsferierne og det smukke Vejr indbød dertil. Det er sandelig noget, jeg ikke har fortrudt. Thi for nu ikke at tale om, hvad jeg paa Rejsen fik Mulighed for at lære ved hans dannede Samtale, saa fik jeg i den Tid Lejlighed til ikke blot at se og undersøge alle de derværende befæstede Pladser, tage Stilling til den praktiske Gennemførelse af Befæstningsarbejder, som jeg i Forvejen kendte i Theorien, og til at besigtige Byerne med alt det, der kunde findes værdigt til mine videbegærlige Blikke, men ogsaa til at knytte Bekendtskab med Folk af Lærdom og anden Levevis. Og første Gang, det lykkedes mig, var i Gent, hvor jeg blev venskabeligt modtaget af Jesuiterpateren Gregorio di San Vincentio, som ifjor offentliggjorde sit vældige geometriske Værk om Cirkelns Kvadratur [Opus geometricum quadraturæ circuli et sectionum conii, Antwerpen 1647, Fol.]; men ogsaa i Louvain, hvor jeg sluttede Venskab med Matematikprofessoren Dr. Gerhard Gudscovius, som er en varm Tilhænger af Dr. Descartes' Filosofi og Opdagelser; Venskabet bevidnede han mig personligt, da han fornylig gjorde Genvisit hos mig i Leyden; i Antwerpen og Brüssel havde jeg Held til at lære andre at kende. Men af Folk, som er fremragende i Lægekunsten, fandt jeg kun faa ud over Dr. Oppenheim, første Professor i Louvain. Dr. Plemp var paa den Tid i Amsterdam og er nu, som jeg hører, blevet valgt til Universitetsrektor efter sin Tilbagekomst. Blandt Jesuiterne i Louvain var Pater Alexander Barvoetius, som har udgivet en Fortegnelse over de haandskrevne Bøger, der findes i det Bibliothek, som er i Salamanca, [Catalogus ineditorum bibliothecæ Scorialensis] som Tillæg til Kyrillos' Kommentarer til Jeremias, udgivet i Oktav i Antwerpen med [Balthasar] Corder som Udgiver [S. Cyrilli archiepiscopi Alexandrini Homiliæ 19 in Jeremiam prophetam, hactenus ineditæ, Antwerpen 1648,8°]. Da denne

kendte mig af Navn, bad han mig, om jeg vilde fortsætte det sluttede Venskab ved Brevveksling, hvad jeg ogsaa lovede, blot han ikke vilde undslaa sig for straks at meddele mig de Undersøgelser om Insekternes Anatomi, som han sagde, at han anstillede sammen med P. Minister. Han har selv vist mig visse Prøver paa denne interessante Anatomi i Øjet paa en Flue, som han lukkede inde i sin Kikkert eller Mikroskop; og han underbyggede, hvad hin Italiener har udgivet om Flueøjets Anatomi; thi der viste sig for vort Øje utallige Smaadele forbundet aldeles som et Net, og han troede, at alle Insekters Øjne var saaledes. Han viste mig ogsaa mange Haandskrifter, græske, mathematiske og vedrørende kirkelige Antikviteter, som han bragte med sig fra Spanien.

Vi glæder os og lykønsker os til, at din Bog om Runeskriften nu udgives i forøget Skikkelse sammen med dit Runeleksikon; baade med Glæde og med største Længsel har Saumaise, Golius og andre lærde Mænd hos os hørt dette af mig.

Fra le Maires Bogtrykkeri er nylig fremkommet René Descartes' Geometri i latinsk Oversættelse og forsynet med Kommentar af Professor van Schooten; den var i sin Tid skrevet paa Fransk og knyttet til den i 1637 udgivne Methode [Discours de la Méthode]. Men nu blev Descartes i et Brev opfordret af Matematikerne i Frankrig til at udvide dette Værk med et meget vanskeligt Spørgsmaal, som for nogle Aar siden var rejst her af J. Stampianus og udgivet i det nederlandske Sprog (han mistede 600 Floriner, hvorom han havde indgaaet Væddemaal med en anden vedrørende Løsningen af dette Spørgsmaal, idet han ikke selv kunde løse det rejste Problem) — og til at tilføje Kommentarer, hvorved Vejen kunde staa aaben for enhver til den meget dunkle og sindrige Løsning af det fremsatte Spørgsmaal; han vilde ikke modsætte sig deres Anmodninger, og da han havde hørt, at jeg har liggende nogle Kommentarer dertil, som jeg har opskrevet for at fastholde det i Hukommelsen, saa bad han mig give mit Minde til, at de i kort Form knyttet dertil; over for denne hans Anmodning har jeg stillet mig imødekommende. Paa den svenske Dronnings Bønner er René Descartes endelig blevet kaldt til Sverige, men vil dog vende hjem, naar Vinteren er forbi. Hans paa Fransk skrevne Afhandling om Sindsrørelserne er i Trykken. Det samme gælder [Claude] Saumaise's Skrift om Englændernes Skændselsgerninger [Defensio Regia pro Carolo I, London 1649, 24°, 1650, Fol., 1651, 12°, Utrecht 1650, 12°], om hvilket han selv har fortalt mig, at det snart vil være fuldført, omend Rygtet gaar, at det allerede er tilendebragt, men tilbageholdes af Myndighederne. I Amsterdam udgives hos Elzevir i Kvartformat de gamle Musikere Euklid, Alypius, Aristoxenus m. fl., tilbageført til deres fordums Glans af Marcus Meibom [Antiquæ musicæ auctores septem græce

et latine. Marcus Meibom restituit ac notis explicavit. Vol. I, Amsterdam 1652,4°; Vol. II Aristidis Quintiliani De musica libri III, Amsterdam 1652]. Ogsaa Scapulas Leksikon trykkes her af Elzevirene i rettet og forøget Skikkelse [Johann Scapula: Lexicon Græco-Latinum, Frankfurt 1579,4°, Basel 1580, 1594, 1615, 1628, 1665, Fol.; Leyden 1652, Fol. cum Glossario Meursii contracto].

Jeg sender en Tegning af Hvaltanden eller den Amsterdam'ske Enhjørning i det grønlandske Kompagni; der afbildes Hovedets Udseende set indefra, delt paatværs i to Stykker efter Flabens Forløb; og der findes den øverste Del, hvorpaa Tandens er fæstnet, og som jeg har ladet ategne paa denne Maade, saa at Tandens Indføjelse er synlig. Men den rager frem som paa en *Xiphia* (hos os »Suerdfisk«), men jeg sender den ogsaa samtidig set fra den anden Side, dog blot i løs Streg, da den ikke er af saa stor Betydning. Sammesteds findes en anden Tand uden Hovedskal; den er ret mørk, men eftersom Forskellen blot ligger i Farven, fandt jeg det ikke Umagen værdt at vedføje den, da den i Størrelse svarer til den, hvis Afbildning jeg hermed sender.

Hvem der skal træde i de hos os afdøde Professorers Sted, vides endnu ikke med Sikkerhed; man nævner forskellige Ansøgere: Van der Linden, Primrose, Elichmann og Geesteranus, som er Læge her i Leyden. Dog er Van der Linden kaldet til medicinsk Professor i Utrecht.

Men jeg frygter, at jeg er altfor meget til Besvær med min Vidtløftighed. Altsaa standser jeg, naar blot jeg først ydmygt maa bede dig ikke finde mig uværdig til, at du fremdeles omfatter mig med samme Gunst, hvormed du altid har ledsaget mig.

Leyden, den 2. (12.) November 1649.

1664. (Ep. 735). *Til Peder Winstrup i Lund.*

7.10./30.11.1649.

Ærværdige Hr. Biskop, skyldigt hæderværdige Ven! Jeg har faaet saa meget at vide om Ændringerne i Eders Forhold, at der er sikkert Haab om, at Rektoren ved Eders Skole, min kære Svoger Magister Oluf [Hansen Bagger] vil blive befordret til et større Embede; jeg beder derfor venskabeligt om, at du vil tænke paa min Svoger [Henrik] Motzfeld; det forekommer rimeligt, at han, som allerede temmelig længe har baaret Skolebesværet, som er kendt med Elevernes Begavelsestrin, og (hvad jeg haaber) har godtgjort sin Flid i det betroede Embede gennem saa langt et Tidsrum, maa blive foretrukket for en Fremmed, som ikke har gjort sig fortjent af Skolen i nogen Embeder, som er Eleverne ukendt, og om hvis fremtidige Flid I endnu er uvisse. Sørg altsaa for, du meget nidkære Biskop, at dine Undergivne mærker

paa din Gunst og Velvilje, at de ikke arbejder uden Haab om Forfremmelse og Belønninger; paa den Maade vil du faa Undersaatter, som er ivrige, glade og taknemmelige imod dig, og de hæderlige Begavelse vil glæde sig omkap ved at kunne tjene Skoler og Kirker under dit Herredømme. Lev vel og lad min Ansøgning have nogen Vægt.

København, November 1649.

(W II 14).

1665. (Ep. 994). *Fra Greve Achille Harlay i Paris.*

23.11.1649.

(3.12. ny Stil).

Dit Brev, højlærde Mand, har jeg modtaget med villigt og aabent Sind, tilligemed Tilføjelsen til de jyske Love; jeg nærer største Taknemmelighed mod dig derfor. Jeg har nu ladet denne afskrive i Overensstemmelse med Størrelsen og Skriften i det Haandskrift, som var hos mig, og nu har jeg anbragt det Bind samlet og indbundet efter vor Skik sammen med andre Love for forskellige Folkeslag, som er i vort Bibliothek. Frands den Andens Mønt har jeg ikke sendt dig, fordi jeg simpelthen kun havde et enkelt Eksemplar hos mig, og der ikke var noget Sted, hvorfra jeg kunde erhverve den, idet den er yderst sjælden, ja saa sjælden at Møntbøgerne har ladet den uomtalt, fordi Kendskabet til den ikke var naaet til Forfatterne. Dog skal jeg anvende Omhu paa at opsøge den, samt den største Omsorg, jeg formaar, for at jeg kan sende den til dig, saasart den findes. Imidlertid vil jeg lægge adskillige Rækker af spanske og italienske Mønter tilside til dig, og ved første givne Lejlighed skal de blive besørget dig bragt. Men hvis jeg havde været hjemme hos mig selv dengang, da Hr. Chanut tog afsted, saa vilde du bestemt have haft dem nu. Men Tristans Bog, som du skriver om, er en romersk Historie, som han i vort franske Sprog har beskrevet paa Grundlag af Kejsernes Mønter i tre omfangsrige Bind paa udfoldet Papir, eller som man kalder det: i Folio. Dette Værk, som er udarbejdet med Iver og stor Omhu saa fra Forfatterens Side, synes ret anerkendt af kyndige Mænd. Deri har han ladet alle de sjældneste Mønter afmale, som han har kunnet faa fat i, og dertil har han nidkært og heldigt knyttet en fortrinlig Historie og Tidsrækkefølge. Disse Bøger vil kun ret vanskeligt kunne bringes til Eder, fordi de vejer temmelig meget. Dog vil jeg altid have dem paa rede Haand, saa de kan bringes Eder ved første givne Lejlighed, og Hr. de Lapeyrère vil jeg ligeledes bede give mig et Varsel, hvis han kommer mig i Forkøbet med at finde en Lejlighed til Udførelsen af dette Hverv. Men det Brev, du har skrevet til ham, har han modtaget lidt senere, end jeg kunde have ønsket, eftersom jeg

vitterlig først for faa Dage siden er vendt tilbage fra Landet, og han selv ogsaa har været længe borte. Men nu er jeg i Staden og vil blive her til Stadighed i et Kvarter og en Standlejr, som er mere sikker over for hele Vinteren og tillige imod Foraarsvejrliget, og under disse Forhold bliver der ogsaa bekvemmere Mulighed for mig til at henvende mig hyppigere til dig gennem Breve. I Øjeblikket vilde jeg gerne have, om du lader mig vide, hvorvidt der findes nogle Bøger, hvori danske Mønter er optegnet og gengivet i Stik, altsaa Bøger af den Slags, som ses at være indrettet til Brug for Møntmestre og Veksellerere. Adskillige saadanne Bøger er bragt mig fra Hamborg, og i dem fremstilles enhver Art af de Rigsdalere, som udmøntes i Tyskland og dets Nabolande. Fra Flandern og Holland har jeg ligeledes noget tilsvarende, hvori der er sammenstillet og afbildet en stor Mængde Mønter, som de fleste Folkeslag benytter. Hvis der ikke er nogen af denne Slags Bøger hos Eder, bønfaller jeg dig indtrængende om, dersom det skulde hænde, at dine Hjælpere har Tid for deres Arbejde, at de saa skriver mig en Fortegnelse over danske Mønter af enhver Art, idetmindste de mere kendte, med Navnene paa hver enkelt, dels paa Latin, dels paa Dansk, og med vedføjet Pris og Værdi, saavidt det lader sig gøre, og saavidt (det gentager jeg) det er muligt for Tidens Skyld. Thi jeg har ikke isinde at fremtvinge denne Tjeneste. Og samtidig anmoder jeg dig med tilsvarende Bønner om at lade mig vide, om der hos Eder er nogen Skuepenge eller Mønter slaæet i Anledning af Belejringer, Plyndringer af Stæder, Stridigheder, kongelige Salvinger og Bryllupper eller mærkværdige Tilskikkelser og Handlinger, som fortjener den Slags Ihukommelse og offentlige Mindesmærker. Af den Slags har jeg nu en ret stor Samling. Det vil visselig være mig kært, hvad du gør i denne Retning. Lev vel.

Paris, den 3. December 1649.

1666. (Ep. 736). *Fra Peder Winstrup i Lund.*

30.11.1649.

Hilsen og Tjenstvillighed! Berømmeligste og højtforfarne Mand, Ven og hæderligste Kollega! Morten Poulsen [Ostrup], hvem vi efter forudgaaende Bedømmelse fra Københavns Universitet havde besluttet at sætte i Spidsen for vor Skole — han var nemlig anbefalet af den kongelige Lensmand [Tage Ottesen] Thott — han har langt om længe afgivet det Svar, at han ikke ønsker, ja ikke formaar at bestride dette Hverv. Da han altsaa har givet Afslag, har jeg tilbudt Magister Henrik Motzfeld, Konrektoren, den øverste Ledelse af Skolen og har indtrængende bedt ham følge den kongelige Forordnings Anvisning ved villigt at fremstille sig for de københavnske Professorer for at

underkaste sig deres Bedømmelse. Men ogsaa han har vægret sig ved at modtage det tilbudte Embede. Da han nu er særdeles tilfreds baade med sin Lod og med den Stilling, han nyder i Øjeblikket, saa ønsker og venter han en anden Befordring i Fremtiden, og jeg lover alvorligt, at jeg med Iver vil lade dette nyde Fremme. Da det ledige Embede ikke kan paanødes nogen af dem, som ligger foran, tilfalder det Magister Jacob Bing at tage imod det, naar blot han findes værdig af de Herrer københavnske Professorer, hvad vi ønsker og haaber. Han er en Mand med utrættelig Arbejdsomhed, højeste Duelighed og Hæderlighed, og jeg er ikke i Tvivl om, at han er den, Magister Motzfeld mest kunde ønske sat ved sin Side.

Jeg beder dig, højtforfarne Hr. Doktor, hæderværdigste Hr. Kollega, at du ikke vredes paa mig eller tror noget ufordelagtigt om mig. Jeg stoler paa, at jeg vil blive fuldstændig undskyldt gennem Magister Henrik Motzfelds eget Brev eller hans mundtlige Redegørelse. Hvis der kan udvirkes noget af mig til Glæde og Behag for dig og dine, skal jeg gøre det efter Evne og med Glæde. Lev vel og vær min Ven, som jeg er dig og dine meget hengiven.

Lund, den 30. November 1649.

1667. (Ep. 921). *Til Rasmus Bartholin i Leyden.*

1.12.1649.

Jeg lykønsker dig til din Tilbagekomst fra den flanderske Rejse, navnlig til Samtalen med saa mange fremragende Mænd; og jeg takker dig for din Lykønskning. Endnu lever mine smaa Døtre og trives; give Gud, at de maa vokse op til hans Navns Ære og til Forældrenes Glæde.

Den tilsendte Tegning af Enhjørningen passer fortræffeligt med vor. Sidste Aar drev et Bæst i fuldstændig Tilstand iland paa Island, og Biskoppen paa Holar har sendt mig en Beskrivelse deraf. Hornet eller Tandene, som var delvis itubruddt, blev overrakt Kongen; i Aar er der sendt en Hovedskal, som kongelig Majestæt har sendt mig som Gave; den stemmer ganske overens med den, vi havde iforvejen, og med din Tegning, bortset fra at Fiskerne har afhugget den Fordybning, hvori Tandene er indstukket, for at kunne trække den ud med Roden. Der forefindes ogsaa Høreknoglerne, som savnes hos den forrige, jeg havde, og hvorefter jeg sender et Billede. Da jeg modtog den, hang en stor Del af Kød og tillige Spiserøret fast derved, men jeg var nødt til at befri Knoglerne for disse paa Grund af Stanken. At den anden Tand i Amsterdam er mørkfarvet, betyder intet, ejheller foranlediger det Antagelsen af en anden Art; thi du ser, at ogsaa Elefantens Tænder antager en saadan Farve udvendig, naar de længe har været udsat for Luften, skønt de indvendig er hvide. Hos de Folk, som har deltaget i Fangsten, vilde det være Uma-

gen værd at rette Forespørgsel angaaende selve Hvalens Form og Størrelse, og det vilde være nyttigt at have et Billede af den; naar du har undersøgt dette, skal jeg fortælle dig, hvad vore Islændinge beretter derom.

Jeg blev rigtignok glad, da jeg havde forstaaet, at din Udredning af et meget vanskeligt Problem er blevet føjet til Descartes' Geometri; thi heraf greb jeg Anledningen til at fortælle om dig til vor høje Kansler og til at anbefale dine Bestræbelser, hvori han fandt stort Behag. Du vil altsaa gøre ham en Glæde ved at sende ham et Eksemplar, saa snart disse Skrifter er udkommet. Bliv ved med paa denne Maade at afgive Prøver paa din Fremgang, naarsomhelst Lejlighed byder sig, thi disse Ting vil gøre dig navnkundig og velanbefalet hos vore Beskyttere. Som du ved plejer nemlig Skrifter, der udgives i Udlandet af vore, at regnes for mere end det som er hjemmefødt.

Fortsæt ligeledes, min Bartholin, med, som du gør, at give mig stadig Underretning om Eders Forhold; jeg vil hellere, at du skal mærke min Hengivenhed for dig paa haandgribelig Maade, end at jeg skal love dig den i Ord. Lev vel.

Hils Hr. de Laët, hvem jeg, naar bedre Lejlighed byder sig, skal sende Tegningen af nogle sjældne Sten hos os. Hvis han imidlertid selv har modtaget noget fra Indien, maa han have mig i Erindring. Mit sidste Brev har han endnu ikke besvaret. Jeg beder dig skyldigt hilse Hr. [Willum] Lange, og ligeledes vor [Christen] Foss og andre; jeg holder endnu Liv i det levende *Coati* [Abe-]Dyr, som han [Foss] sendte mig.

København, den 1. December 1649.

(W II 14).

1668. (Ep. 737). *Til Peder Winstrup i Lund.*

4.12.1649.

Om din Hengivenhed for mig og mine har jeg aldrig tvivlet, ejheller har jeg været i Tvivl om, at min Svoger havde faaet sit Ønske opfyldt, hvis det havde staaet til dig alene. Blot nager det mig, at Domkapitlet bag min Ryg arbejdede for en anden just paa samme Tid, som jeg mødtes med Kansleren. Og jeg ved ikke rigtigt, om vor [Oluf] Bagger har gjort sin Pligt som Ven og Slægtning, idet han mødte hos mig og udbredte sig vidtløftigt om alt muligt andet, førend han afleverede Domkapitlets Brev og ikke omtalte det med det mindste Ord. Thi hvis han havde gjort mig opmærksom derpaa, havde jeg kunnet slippe for den Pligt at opsøge vor høje Hr. Kansler. Hvorledes kunde jeg sætte mig op imod alle Kollegerne? Jeg kan ikke noksom rose vor høje Hr. Kanslers Oprigtighed, idet han med det samme gav mig Eders Brev at læse og viste mig, hvor snedigt det hele udførtes. Thi ingen kan være saa

tyknæset, at han ikke skulde lugte Luntten. Men i tillidsfuld Forhaabning om din Gunst betvivler jeg ikke, at min Svoger vil rette sig efter fornuftige Raad; derfor beder jeg om, at han ogsaa i Fremtiden maa have dig til Fader og Beskytter som hidtil. Hos mig vil du ikke komme til at savne noget, hvorved jeg til Gengæld kan være nyttig for dig og dine. Lev vel.

Den 4. December 1649.

(W II 15).

1669. (Ep. 897). *Fra Isaac Lapeyrère i Paris.*

13.12.1649.

(23.12. ny Stil).

Størstedelen af den forløbne Sommer og næsten hele Efteraaret har jeg tilbragt ved Bredderne af Meuse, hvor den skiller vort Champagne fra Luxemburg. Og da jeg vendte tilbage hertil derfra, gav Hr. de Harlay, som fortjener min største Agtelse og tillige sætter megen Pris paa dig, mig et Brev fra dig. Derigennem har jeg, min kæreste Worm, erfaret hvor godt du har det, og hvor stor Pris du sætter paa os. Bliv ved med begge Dele — baade at have det godt og at sætte Pris paa os.

Iøvrigt føler jeg mig i Taknemmelighedsgæld til dig, fordi du har gjort mig saa ypperligt Rede for Hvalen »Narwal«, hvis Hovedskal er tilfaldet dig; jeg vil saaledes give det Plads i den paatænkte anden Udgave af min Grønlandsbeskrivelse tillige med andre Afhandlinger af samme Art, om Gud giver Naade dertil.

Om vor Gassendi har jeg siden min Hjemkomst endnu intet hørt. Naudé, Bourdelot og en talrig Skare af vore Venner sender dig mange Hilsner.

Lev vel, min Worm, jeg er din Ven.

Paris, den 23. December 1649, gregoriansk Stil.

1670. (Ep. 922). *Fra Rasmus Bartholin i Leyden*

27.12.1649.

(6.1.1650 ny Stil).

Med al sømmelig og taknemmelig Hengivenhed har jeg gennemlæst dit længselsfuldt ventede Brev skrevet den 1. December; thi straks ved første Øjekast mærkede jeg, at du ikke blot omfattede mig med samme Kærlighed som sædvanligt, men at jeg for hver Dag bliver mere og mere din Skyldner. Jeg nærer derfor den største Taknemmelighed, fordi du over for Hr. Kans-

leren har ladet et Ord falde om mig og selv har anbefalet ham mine Bestræbelser, og skønt jeg ved, at det er sket, uden at jeg har gjort mig fortjent dertil, kan jeg dog ikke sige, hvor meget det har betydet for mig til nærmere at betragte forskellige Ting, jeg havde overvejet. De Smaabemærkninger til nævnte Spørgsmaal, som er vedføjet Descartes' Geometri, er saa korte, at jeg ikke vilde vove af den Grund at sende den høje Hr. Kansler selve Bogen. Thi hvis de havde været udgivet af mig selv, vilde de maaske have været udførligere fremstillet og burde nok have været fremsat andetsteds, da der endnu er visse Folk, som vil regnes for Lærde, men af hvem selve Problemet endnu ikke forstaas; da de nu imidlertid er offentliggjort af ham, som ikke ynder andet end kortfattet Enkelhed, maatte man finde sig i, at ogsaa de var samme Vilkaar underkastet. Derfor vilde jeg hellere samtidig sende Jer noget andet, som synede noget mere og kunde tjene som en Smule Anbefaling for det tidligere, tiltrods for, at det ikke er mig ukendt, at sligt hos Eder ikke værdsættes saa meget efter Vægt som efter Vægtighed, og jeg ikke selv kan faa mig til at lade noget komme offentligt frem, hvis det ikke anbefaler sig selv ved Kortfattet-hed.

Jeg er ked af at maatte være nødt til uden Renter at tilbagesende dig den Hilsen, som du har sendt Hr. de Laët, idet han nylig er gaaet bort; han blev pludselig ramt af et Slagtilfælde i Haag, men blev begravet her i Leyden.

Saaledes er der hos os begyndt at være Knaphed paa lærde Mænd, thi ogsaa Dr. Verchorst, en fremragende Praktiker hos os, har mødt sin Skæbne. I det kommende Foraar vil ogsaa Cl. Saumaise foretage en Rejse til Sverige, dog næppe i den Hensigt at forblive der, men blot for at imødekomme Dronningens Bønner, som er fremført i et egenhændigt Brev fra hende. Endnu foreligger der intet bestemt om en Efterfølger for de Wale, og der bliver heller ikke truffet nogen endelig Beslutning, førend vort Universitets Kuratorer træder sammen den 8. Februar.

I de sidste Dage har vore Tanker været optaget af et anatomisk Subjekt af Mandkøn, som Falcoburg har dissekeret. Det var en ung Mand paa omkring ved 16 Aar, som paa vort Sygehus var blevet kvalt midt under et epileptisk Anfald. Vi har ikke kunnet finde nogen tilstrækkelig tydelig Dødsarsag, bortset fra at Hjerneventriklerne var stærkt sammentrykte, saa at de let havde unddraget sig Iagttagelse, hvis han ikke havde bortskaaret Hjerne-massen lidt efter lidt — i den Grad var deres Hulrum sammenpressede.

Jeg siger dig ogsaa umaadelig mange Tak for det tilsendte Billede af Hvalkraniet. Hvis du lader mig faa nogle Oplysninger om Bæstet, vil du gøre mig en overordentlig stor Tjeneste. Fra Amsterdam'erne har jeg intet sikkert kunnet faa at vide, da de fortæller, at de har gravet dem, de har fundet, op af Jorden, hvilket ogsaa stemmer med den af dig anførte Aarsag til den enes

sorte Farve; dog vil endnu ikke alle tro, at det er en Hvaltand. Den store Jordglobus, hvis Tværmaal var fem Fod, og som det ostindiske Kompagni havde ladet fremstille for at sende den til Kongen af Celebes i Nærheden af Kina, har nu faaet sin sidste Afpudsning og er i Færd med at blive gjort istand til Rejsen.

* * *

Leyden, den 6. Januar 1650.

1671. (Ep. 996). *Fra Peder Scavenius i Rom*5.1.1650.
(15.1. ny Stil).

Berømmeligste Mand! Saasart jeg af den Seddel, der var indlagt i den berømmelige Hr. Bartholins Brev, havde erfaret dit Ønske, laa intet mig mere paa Sinde end at opfylde din Anmodning. Og skønt jeg var forhindret af Tidens Knaphed, saa at jeg ikke kunde udføre hver enkelt Ting efter Ønske, forbød dog din enestaaende Hengivenhed for mig og min meget store Lydighed mod dig at udskyde mit Svar yderligere, for at jeg ikke skulde synes at svigte min Pligt. Igaar, straks efter at Brevet var mig overbragt, besøgte jeg den berømmelige Hr. Ridder dal Pozzo og rettede paa dine Vegne Henvendelse til ham vedrørende Erhvervelsen af et Eksemplar af den mexikanske Naturhistorie; jeg fik imidlertid det Svar, at den Bog var udgivet paa Bekostning af en Sekretær hos den spanske Konges Udsending, og at den af visse Grunde endnu tilbageholdtes. Ikke desto mindre lovede samme højædle Ridder, at han ved første Lejlighed vilde fremskaffe et Eksemplar til dig og betro det i mine Hænder. Imidlertid bød han mig at formidle dig sin skyldigste Hilsen, og ved den blotte Erindring om dit Navn, som dyrkes af ham med Ærbødighed, viste han mig alskens elskværdige Tjenester.

Da der paa det videnskabelige Omraade ikke foreligger noget, som fortjener at skrives, er det for Øjeblikket tilstrækkeligt at have berørt disse Ting. Tilbage staar, at jeg ydmygt beder til Gud, at han længe vil bevare dig uskadt til Fædrelandets Pryd og Gavn. Lev vel, du store Mand, og vær mine Forhold bevaagen.

Rom, den 15. Januar 1650.

Den ypperlige Hr. Aranda fra Brügge, tilligemed hans Rejsefælle, den højædle Hr. Brostrup Gjedde, hilser dig.

1672. (Ep. 995). *Til Greve Achille Harlay i Paris.*

19.1.1650.

Det glæder mig, at Tilføjelsen til de jyske Love er rigtigt besørget, og jeg takker for den velvillige Hengivenhed. Jeg ønsker ikke, at Eders Excellence skal trætte Eder altfor meget med at opspore Frands II's Mønt, thi fra Historien erfarer jeg, at han ikke har været længe ved Magten, hvorfor det er

forstaaeligt, at han heller ikke har ladet mange forfærdige. Jeg frygter, at jeg er en altfor besværlig og ubehagelig Plageaand med min Anmodning om Tristans Værk, da jeg hører, at det vejer saa meget. Hvis der imidlertid gaves Lejlighed til at sende det, betalte jeg gerne Prisen, da jeg forstaaer, at det er saa dygtigt udarbejdet. Gennem vor faste Udsending hos Eder, Hr. [Peder] Reedtz, min gode Ven, kunde Sagen maaske ordnes.

Bøger, hvori danske Mønter er gengivet i Stik, findes der ingen af hos os, ejheller har der nogensinde været nogen. Dem, du anfører som forefundne i Tyskland, har jeg set, men intet saadant er nogensinde forsøgt hos os. Johan Jacob Luckius har Aar 1620 i Strassburg udgivet en Samling finere Mønter, i Kvartformat [Sylloge numismatum elegantiorum, Argentinae 1620, Fol.]; i denne vil du Side 45 finde gengivet en af Christian II's Mønter, som jeg dog aldrig har set, og Side 208 findes der to af Frederik II's, af hvilke jeg skal sørge for, at du faar et Eksempplar af den mindre sammen med de øvrige; og Side 365 findes en af Christian IV. Jeg har ikke set, at vore Mønter er blevet gengivet af andre. Hvordan vort Møntsystem er, vil du se af vedlagte Papir. Selve Mønterne skal jeg ved given Lejlighed vedføje.

Danskernes Møntvæsen ses at falde i to forskellige Grupper, idet vi dels bruger udenlandske eller andre Folkeslags Mønter, dels dem, som er præget hos os. Af udenlandske bruger vi dels Guld- dels Sølvmønter præget i Spanien, Frankrig, England, Tyskland og Nederlandene, og af omtrent samme Værdi, som de gælder for blandt deres egne, bortset fra, at deres Værdi undertiden paa kongelig Befaling øges og mindskes i Forhold til vort Statssamfunds Vilkaar. *Imperiales Daleri* og *Rosæ nobiles* og *Ducati* er de hyppigste. Hos os præges Guld-, Sølv- og Kobbermønter. Guldmonterne kaldes *Rosæ nobiles* »Rosenobler«, og disse gjaldt tidligere fire Imperialdaler, men nu er der lagt en Kvart til. *Coronati* »Kroner« er tre Imperialer. *Ducati* »Ducater« er to, og disse findes ogsaa halve, til en Værdi af een Daler. Sølvmonterne er *Daleri Imperiales* »Rixdaler«, som regnes til seks danske Mark, og *Daleri communes* »Slettedaler« til en Værdi af fire danske Mark. Der er ogsaa en tredie Slags, som kun findes af Navn, men ikke i Virkeligheden og som man kalder *Dalerus currens*, almindeligt kaldet »Current Daler«, regnet til fem almindelige Mark. Og skønt den ikke findes som helt Pengestykke, er dog dens Dele, kaldet »Current Marck« i Brug, og fire af dem udgør en Kurantdaler. Af Sølv er ogsaa halve Slettedalere og Mark. *Marca*, »En Marck« gælder seksten *solidi* eller »skilling«, men *Marca currens* »En Current Marck« 20 Skilling; der er ogsaa halve Mark paa otte Skilling. Af Kobber slaas de mindre Mønter som er af mindre Værdi end en halv Mark; men de er forskellige i Art og Udseende. Den mindste almindelige Mønt er *solidus* »En Skilling«, af hvilke 96 udgør en Rigsdaler, 80 en Kurantdaler,

64 en Slettedaler. I denne Gruppe findes Smaamønterne, af hvilke nogle er Værdien een Skilling, nogle paa to, nogle paa fire, nogle paa otte eller en halv Mark. Der er ogsaa nogle, som gælder 5 1/3 Skilling, af hvilke tre udgør en Mark, endvidere nogle paa 6 2/3 Skilling, af hvilke tre udgør en Kurantmark, endvidere paa 3 1/3 af hvilke seks gælder lige med en Kurantmark og i Almindelighed kaldes »Rytter« paa Grund af det paatrykte Rytterbillede. Tidligere var der ogsaa Mønter i Anvendelse, mindre end en Skilling, nemlig Halvdelen deraf, almindelig kaldet »En Sysling«, og Trediedelen »En Hvid« eller *Albus*, og en Sjettedel »En Blaffert«; men nu er det sjældent, den Slags ses. Mønter slaaet i Anledning af Belejringer, Plyndringer eller Kampe er hos os ret sjældne, og jeg har ingen set udover de Kastepenge, som plejer at uddes til Folket ved Kongernes Kroninger. Da Svenskerne for faa Aar siden gjorde uventet Indfald hos os, lod Christian IV, salig Ihukommelse, nogle offentlige Mønter indslaa med disse Ord: *Justus Jehova Judex* [= Gud er en retfærdig Dommer].

Af alle de opregnede skal jeg sende Prøver med deres anførte Værdi, saa snart der byder sig en gunstig Lejlighed. Dette er blot hvad jeg denne Gang har kunnet oplyse for at besvare Eders Excellences Brev. Selve Mønterne kan I vente ved given Lejlighed. Man siger, at Hr. Hennequin snart vender tilbage til Eder, og hvis det forholder sig saaledes, vil der maaske frembyde sig Lejlighed til fra begge Sider at sende Ting gennem ham. Lev vel.

København, den 19. Januar 1650.

(W II 15).

1673. (Da. Saml. Rk. I Bd. 3, 1867—68, pag. 258).

23.1.1650.

Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.

(Skrevet paa Dansk).

Da vor Bogtrykker vil have Penge forud, sender jeg hermed min Christian III's Historie, for at I kan overlade den til Joachim Moltichen eller Martzan, for at den kan blive trykt i Henhold til vedlagte Memorial. Jeg beder dig, Caspar Bartholin og Vitus Bering skrive Indledningsdigte.

Den 10. Januar udskilte jeg en Blæresten paa Størrelse med et Fingerled. Jeg havde aldrig troet at skulle komme over det. Lad mig vide, om Statholderen har givet nogen Forhaabning om Penge fra Rentekammeret. Jeg vil gerne vide, om I rigtigt har modtaget mit Eksemplar af Svanings Tidstavler.

(Kv. 101).

1674. (Ep. 813). *Fra Laurits Bording i Rom.*

25.1.1650.

(4.2. ny Stil).

Berømmeligste Mand, Velynder og højst fortjente Beskytter! Ligesom dine Velgerninger imod mig daglig øges, saaledes er mit Sind til enhver Tid optaget af ikke blot nidkært at gengælde dem, men ogsaa at efterlade sig et eller andet Kendetegn paa Højagtelse og taknemmelig Erindring. Det er saa vel omtrent et halvt Aar siden, jeg modtog vor høje Hr. Kanslers Brev, hvorigennem jeg lærte at kende, at du paa mine Vegne havde forhandlet med ham med ikke mindre Iver, end om Sagen havde angaaet dig selv. Det er visselig et tydeligt Kendetegn paa din Velvilje, hvormed du holder mig i en saadan Gæld, at der ikke er den Ting, jeg ikke for din Skyld kunde love at paatage mig.

Endnu et halvt Aar har vi besluttet at benytte her, og det ikke uden tydeligt indlysende Bevæggrunde. Italiens øvrige Byer kan have deres Fortjenester, men Rom, som Rigets Hoved og Videnskabernes Sæde, rager altid med vel-fortjent Ret op iblandt dem. Hertil kommer Pavens Mildhed mod Udlændinge af begge Trosbekendelser, og tillige den berømmelige Ridder Cassiano dal Pozzo og den ærværdige Hr. Lucas Holstenius' utrættelige Vilje og Iver efter at tjene vore Interesser. Dette er Grunden til, at jeg har valgt denne By frem for andre som det Sted, hvor jeg har besluttet at tilbringe Vinteren. Ved Foraarets Komme vil vi gennem de toscanske Egne vende tilbage til Venezia for endelig efter Lejlighed at tiltræde Rejsen til Tyskland. Fra Tyskland har vi isinde at vende tilbage til Frankrig og med Guds Hjælp at gense de fædrene Guder, naar vi har beset de bedste Stæder i Nederlandene.

Vi har her set, med hvilken Højtidelighed Paven har aabnet den saakaldte hellige Dør. Den Begivenhed spiller mere paa at vække Opsigt end paa at vække til Tro; den var ikke saa lang en Tid og saa lang en Rejse værd, dersom den ikke laante Kronen til sin Berømmelse fra Folketro, for ikke at sige Overtro. Til Minde om Begivenheden er der slaæet en Mønt, hvoraf jeg har lagt et Eksemplar tilside, og det skal med Tiden være dit.

Athanasius Kircher lever endnu i bedste Velgaaende; for faa Dage siden har han udgivet et Værk om Musik i to Bind, og ikke blot paa Grund af Forfatterens Begavelse, men ogsaa i Kraft af hans højeste Fuldkommenhed i Kunsten har det vundet alle Lærdes Bifald. Han overvejer en Oedipus over Staden [Oedipus Ægyptiacus, Tom. I—III, Romæ 1650, 1652, Fol.] og har faaet i Sinde (efter hvad han siger paa andres Opfordring og med Pavens og Kejsereisens Godkendelse) at tilegne og hellige den til de Svenskes Dronning. Han er en Mand, hvis Begavelse er forud for sin Tid og meget duelig til at finde og fremlægge skjulte Ting; alle der væ dsætter disse Ting beder til, at han maa opnaa de hundrede Aar, ja evigt Liv. Der er en, som lover Levned-

løb over Paver og Kardinaler og vil overbevise [Alphonsus] Ciacconius [De vitis & rebus gestis Pontificum & Cardinalium Romanorum I—II, Romæ 1630, Fol.] og de andre om Fejl paa visse Punkter. Bogtrykkeren har udstillet Bogens Titelblad med Udeladelse af Forfatternavnet.

Iøvrigt ønsker jeg dig, du højtberømte Mand, indtrængende anmodet om fortsat at ville omfatte mig med din Kærlighed og Gunst. Lev vel og lev lykkeligt til manges offentlige og dine egne private Vel.

Skrevet i Hast i Rom Dagen før jeg drager til Neapel, hvilket er den 4. i Februar Maaned i Aaret 1650.

1675. (Ep. 312). *Fra Steffen Hansen Stephanius i Sorø.*

30.1.1650.

Jeg ved ikke, hvoraf det kommer, at mine Historiegransknings Førstegrøde mødes med saa stor Vrangvilje hos Eders Bogtrykkere. Denne usalige Gren af Menneskeslægten skulde ikke faa Lov at tvinge mig til saa dybe Knæfald, det er sikkert og vist, dersom det ikke var, at disse her Aarbøger skulde og maatte udgives snarest og pressede saa stærkt paa. Overalt i Nederlandene vilde man jo med aabne Arme modtage hint lille Arbejde til Udgivelse.

Imidlertid siger jeg dig den inderligste og uvisneligste Tak baade for det tilsendte Epigram, som faldt ganske i min Smag, og for den enestaaende Oprigtighed, som du saa rigeligt har vist mig ved de tilsendte Iagttagelser.

Pag. 9 har jeg kaldt Munkene for Mænd med ragede Hoveder, i Efterligning af Saxo, der, om jeg ikke tager fejl, kalder dem saaledes i den 14. Bog. Stedet er nu gledet mig af Minde, men jeg skal anføre det en anden Gang.

Pag. 19. Der læses ikke *propellere* som du foreslaar, men *perpellere* hvilket er meget benyttet for *compellere* hos Cicero, Livius og andre velansete Forfattere.

Pag. 22. *Præbitis annuis* er et Udtryk fra Sveton. Thi han siger saaledes: »Hvad hans Fader havde tilstaaet hende af Særeje eller ydet som Aarpenge (*præbitis annuis*) tilbageholdt han under Foregivende af, at det var lovmedholdeligt«. Plinius Epist. 248:» Og at ligeledes Statsslaver modtager Aarpenge (*annua*)«. Saaledes betegner ogsaa hos Juristerne *annuum* i absolut Betydning Underholdet for de enkelte Aar. Om jeg husker ret, er Udtrykket heller ikke ukendt for Livius.

Men pag. 60 tvivler jeg ikke om, at *juvassent* i Stedet for *juwissent* har indsneget sig som en nærliggende Skrivefejl under Afskrivningen. Thi den menneskelige Forstand plejer at være desto mere unøjagtig, jo stærkere den er optaget. Men i Guds Øjne drejer det sig om svære Synder, selv om vi

finder, at der kun foreligger Smaafejl af mindre Betydning. Men ogsaa dette Ord kan stryges.

Hvad iøvrigt angaar det Sted hos [Monachus] Aimonus [Libri IV de gestis Francorum: Chronicon Cassinense Leon. Marsicau, studio Jac. du Breul, Paris 1603, Fol.], saa bemærker jeg, at der i alle de Eksemplarer, som det er faldet i min Lod at læse, læses der bestandig *Urmum*, ikke *Urnum*, som nogle har gjort til en Ros over Familien Urne: Jeg mener følgelig, at *Urmus* er et Fornavn (hvilket man med din Tilladelse maa fastholde), ikke et Tilnavn, og at han er den samme, som Hvidtfeldt kalder *Orm*. Men det skulde være langt fra, at jeg sætter mig op imod din Mening eller ønsker den højædle Familie berøvet noget af sin Ælde. Lad det blive mellem os. Imidlertid fastslaaer jeg, at adelige Tilnavne har været i Brug hos os længe før Valdemar IV's Tider, hvilket fremgaar klart af talrige fra Saxo anførte Eksempler. Blev ikke Thymme Sjællandsfar kaldt »Banner« for sin Tapperhed i Knud den Stores Regeringstid? Finder vi ikke Petrus Bos (»Hr. Peder Oxe«) i Saxos fjortende Bog? Og var da maaske ikke utallige Familier i Valdemar I's [den Stores] Tid udmærkede og kendetegnede ved Tilnavne, som ogsaa i Dag er i Brug? Selve Sekretær [Otte] Krag vil maaske kunne udlede sin Afstamning fra Rolf Krake o.s.v. For at udvikle det friere: Hvad om Urnernes Familie har faaet deres Tilnavn fra de skaanske Høns, som kaldes Urhøns? Thi de fører som deres Vaabenmærke Laar og Kløer af en Fugl. Eller maaske det er efter det sydjyske Tingsted, som fordem kaldtes Urneting? For nogle Aar siden udgav Magister Erik Pontoppidan, som nu er Guds Ords Forkynder paa Antvorskov Slot, et meget fint Digt til de Urners Pris; heri har han samlet meget interessant Stof om Urneslægtens Oprindelse.

Til eget Brug vilde jeg have ladet dit Brev til den højædle Krag afskrive, dersom du ikke havde forlangt det saa hurtigt igen; det støtter sig paa meget solide Argumenter, dersom Aimonus' Sted skal læses saaledes. Da du lover snart at udgive det, ærgrer jeg mig ikke nu over at mangle det.

I dine Mindesmærker har jeg faktisk intet fundet, som det var værdt at gøre Bemærkninger om. Et Eksemplar af den nye Udgave venter jeg fra dig. Lev vel, bedste Mand, og bevar mig i dit hidtidige Venskab.

Mit Helbred er fremdeles ikke godt, især plages jeg af en svag Mave. Sorø, i største Hast, den 30. Januar 1650.

Jeg beder dig redebon tilgive mig, fordi jeg forhandler lidt fortroligere med dig om det Aimonus-Sted. Thi hvis der skal læses *Urmus*, som du fastholder, er jeg enig med dig i, at det Ord bør knyttes til den kendte Families Oprindelse. Denne din Opfattelse skal jeg holde i Hævd overalt og ikke lade mig mærke med, at jeg mener noget andet, endskønt jeg — uden at det skal berøre vort Venskab — føler mig uenig med dig m.H.t. den anden Læsemaade.

1676. (Ep. 313). *Til Samme.*

4.2.1650.

Jeg kan ikke sige dig, hvor meget Besvær vor [Jørgen] Holst har forskaffet mig, førend jeg har kunnet faa ham bragt ned paa de Betingelser, han nu stiller; i Pengespørgsmaalet var han ret vanskelig. Sørg du for, at Eders Bogtrykker ikke springer fra, thi ellers er vor Mand meget upaalidelig og kan let lade sig lede paa Afveje.

M.H.t. Urne er jeg ikke bekymret, da Pontanus, [Gerhard] Mercator [Chronicon ab initio Mundi usque ad An. 1568, Köln 1599, Fol.] og [Paul] Cypræus [De origine Saxonum, Cimbrorum & c., Hafniæ 1622,4°] kæmper paa min Side; thi Ideens Fader er ikke mig. Jeg kan kun daarligt udlede dette Tilnavn af *Urhøns*, da de ellers vilde have beholdt hele dette Tilnavn og ikke blot den halve Stump deraf. Den Fod i deres Skjold er af en Ørn, hvis gamle Navn er Aurne, hvilket passer fortræffeligt.

Fra Bartholin og Bering kan du vente Digte, naar Trykkeren har tilendebragt dit Værk.

Hvis du nogensinde ser Nithardus, som vor Hvidtfeldt citerer, udgivet paa Tryk, saa gør mig opmærksom derpaa og send den, hvis du har den. Thi der er ingen her, som husker at have set den. Lev vel.

København, den 4. Februar 1650.

(W II 16).

1677. *Fra Jonas Mikkelsen paa Nordstrømø.*

14.2.1650.

Tilsendelsen af Naturmærkværdigheder er vanskelig, da vi først kan indsamle Fugle efter den 25. August. I ønsker en *Corvus variegatus* død eller levende, men de er sjældne. Jeg sender en Flaske med Vand, som siges at fordrive Lændesmerter m.m. samt nogle Rødder, som her kaldes »Hielperødder«.

(Fol. 51).

1678. *Fra Ludvig Pouch i Ribe.*

27.2.1650.

Borgmester Hans Friis, Fader til min Ven Magister Niels Friis, lider af Kolik og Nyrtesmerter. Hans Vandladning afsætter et rødtligt Bundfald. Hans Mave er bespændt og upaavirkelig for Lægemedler.

Jeg sender et Billede af det monstrøse Hoved paa det Pigebarn, som nylig blev født her i vor By og levede i 26 Timer.

(Kv. 77).

1679. *Til Laurits Bording i Rom.*

1.3.1650.

Dit Brev fra Rom den 4. Februar lod mig forstaa, at du ikke har modtaget det, jeg overdrog en Adelsjomfru i Kanslerens Hus til Besørgelse. Det glæder mig imidlertid, at du gennem Kansleren selv har mærket, at jeg ikke har svigtet dine Interesser.

(Gentagen Anmodning om en Afskrift af Runemindesmærket i Ateste).

Gennem Scavenius har jeg faaet Haab om dal Pozzos Udgave af den mexicanske Naturhistorie. Jeg skal gøre Gengæld med mit Runeleksikon, som nu er i Trykken. Hils Axel Sehested.

(W II 17).

1680. (Ep. 997). *Fra Johann Conrad Saurius i Stralsund.*

7.3.1650.

Gid I maa nyde Sundhed! Da Eders Excellence i Aaret 1646, den 3. April, paa hæderfuld Vis prydede og begavede mig med Kataloget over Oldsagerne i Eders Museum, og blandt andre Ting viste mig et ganske lidet og smaat Horn af et Næsehorn, lovede jeg dengang at ville bringe et andet og lidt større end dit. Da dit eget var sønderbrudt i Toppen og mindre egnet for dig til profylaktisk Brug, gav du mig det venskabeligt tilbage efter Overrækkelsen. Nu har jeg faaet et andet, hvis Billede jeg sender, og som jeg mener, du vil synes bedre om. Sammes Længde er en Alen; dets Omkreds en stralsundsk Halvalen; endelig vejer det syv Pund i vor Vægt. Da du har vist dig saa begavet og magtfuld med hans prinselige Naades, salig Ihukommelse, Guldhorn, maa du derfor vise dig som en Mand med at gøre Rede for dette og forklare dets Egenskaber. Thi du ved iforvejen, hvorledes det med Held kan anvendes mod Sygdomme, Hjertebanken, Lammelse, Apopleksi m.v., naar det tilberedes kemisk. Denne Videnskab har du taget dig til Hjerte og med Fornøjelse tilegnet dig: Og i Sandhed, den der ikke elsker den, ja kryster den i sin Favn, han hverken elsker den høje Visdom eller bryder sig nogensinde hverken om de Forhold, som er afgørende for hans eget eller for andres Liv. Sælgeren forlanger en Betaling paa et Hundrede Rigsdaler; jeg har tilbudt ham tredsindstyve for Købet, og jeg skulde mene, at det er et Vilkaar, som ogsaa vil passe dig. Isaafald skriv omgaaende tilbage (thi jeg staaer rejseklar og agter at drage andetstedshen), og jeg vil sende det ved første givne Lejlighed. Der kan sendes Svarskrivelse til min Svoger Michael Meder, Stadens Bogtrykker, han vil besørges Breve videresendt til mig. Imidlertid bønfalder jeg Eders Herlighed om ikke at foragte denne min ringe Tjeneste, thi I skal altid finde mig mere rede til større Ting; og ophør ikke med at støtte mig og vær min Ven.

I Hast, Stralsund, den 7. Marts 1650.

1681. *Til Ludvig Pouch i Ribe.*

9.3.1650.

Dit Brev af 27. Februar blev mig bragt af Magister Friis. Hans gamle Faders Tilstand beskriver du og spørger mig til Raads. At give Raad paa Afstand er vanskeligt. (Detaillerede Anvisninger paa Lægemedler).

(W II 17).

1682. *Til Hans Rasmussen paa Færøerne.*

2.4.1650.

(Om Lægemedler til Modtageren og hans Hustru).

De Fugleskind, jeg modtog fra Eders Øer, var fordærvede, og jeg vil sætte Pris paa nogle andre, navnlig *Corvus variegatus* samt en stor Maage, som I antager at være en *Alcyon*. Jeg vil gerne have dem helt tørrede, for at de kan bevares mod Orm.

(W II 18).

1683. (Ep. 923). *Fra Rasmus Bartholin i Leyden.*

2.4.1650.

(12.4. ny Stil).

Erindringen om dine Velgerninger, højtforfarne Mand, tillader mig ikke at lade mine Forpligtelser gaa i Glemme, thi altid skal de være viet til dig. Og endskønt nok selve min Tavshed med Breve kunde bære Vidne om skyldig Lydighed og Ærefrygt, idet jeg var bange for ubetimeligt at afbryde dine Beskæftigelser, saa vil dog min nidkære Agtelse for dit Videbegær undertiden overvinde denne Tavshed og overtale mig til atter at gribe Pennen.

Jeg sender den kongelige Grammatik [Marcus Zuerius Boxhorn: *Grammatica Regia sive nova & facillima Ratio discendi Lingvæ latinæ præcepta pro Christina Suecorum Regina, Stockholm 1635,12°, Leyden 1650,12°*], som fornylig er udgivet her sammen med Boxhorns Afhandling om det skythiske Sprog [Dissertatio de Græcæ, Romanæ et Germanicæ linguarum Harmonia, Leyden 1650,16°], som jeg beder dig tage vel imod. Saumaise vil begive sig paa Vej, saa snart Vejret er taaleligt for hans Alder, og han vil ikke lade sig binde saa længe, at der kan paaføres ham nogen Fare ved Kulden — han er skræmmet af René Descartes' Eksempel; mange Lærde beklager hans altfor tidlige Død. Ifølge sikker Underretning gennem Breve fra selve den kongelige franske Udsending, der opholder sig i Sverige, og hvis Gæstfrihed Descartes nød, samt Breve fra den afdødes Tjener til Hogheland og Regenten (van Bergen) har vi faaet at vide, at han (for ogsaa paa dette Punkt at imødekomme Dronningens Bønner) hver Dag Klokker ti om Morgenen underviste Dronningen i sin Filosofi, som hun var meget begærlig efter at tilegne sig. Og undertiden hændte det i den bitreste Vinters Hjerter, at han, hjemkommen fra

Dronningens Bibliothek (hvor Undervisningen foregik), var saa gennemisnet af Kulde, at han forlangte Vinsprit som Lægemedel. Men den stærke Kulde syntes ikke at kunne lindres paa anden Maade end ved at han atter gik i Seng. Da Dronningen havde modtaget Meddelelse om hans svækkede Helbred, sendte hun straks en af sine Læger, men da denne vilde aarelade ham, vilde han i Begyndelsen ikke tillade det; da der nu senere stødte Lungehindebetændelse til med høj Feber, gik han dog med til, at der tre Gange foretoges Aareladning paa ham, men med ringe Held, saa at han afgik ved Døden den første Februar til største Sorg for alle samt for Dronningen selv, om hvem vi hører, at hun har ladet tage et Voks billede af ham. Men skønt Dronningen bad om, at der blev vist ham en sidste Ære med al Pomp, og at han blev begravet i Hovedkirken, blev han dog som Følge af en eller anden Overtro jordfæstet uden for Staden paa en Kirkegaard, hvor de plejer at begrave Spædbørn. En Formodning faar mig ligefrem ind paa den Mistanke, at det er sket paa Opfordring af en Jesuit, som tilfældigvis opholder sig hos den derværende Udsending; det staar nemlig fast, at de er hildet i en saadan Overtro, at de endog plejer at piske Kirkerne i de reformerte Byer, som de har erobret, førend de lader deres Gudstjenester finde Sted deri. Adskillige af Descartes' Skrifter er i Sverige, men nogle er ogsaa her, og hvis Gesandten handler ærligt, som han har lovet, vil Høgheland, hos hvem hans Ejendele opbevares, ikke tillade, at det fælles Vel gaar Glip af de mange nyttige Opdagelser. Jeg ved rigtignok, at han i Tankerne havde udarbejdet en Afhandling om Mennesket, thi han har mundtligt erklæret, at han havde en lige saa klar og tydelig Erkendelse af Menneskets hele Natur og Opbygning og kunde fremlægge den lige saa klart som Euklids Beviser, men jeg frygter, at den er gaaet i Graven med ham, da han næppe har efterladt noget haandgribeligt i skriftlig Udformning; han plejede nemlig ikke at fæstne noget til Papiret, før han havde udklækket det hele paa en Gang i Tankerne og havde gennemtænkt det godt. Sveriges Dronning har sendt Dr. Heinsius et Brev med en Guldmønt prydet med Dronningens Billede og med Anmodning om, at han vil tillade hende at gense hans Søn og nyde hans Undervisning ligesom tidligere, idet Sønnen snart skal vende hjem for at besøge sin Fader og sine Venner.

Bogtrykkerne har isinde at trykke [Jean] Passerat's »Calepin« [Ambrogio Calepino: Dictionnaire des langues latine, italienne etc., Reggio 1502, Fol., 1505, 1509; Ambrosius Calepinus Passeratii, sive Lingvarum 9, Romanæ, Græcæ, Ebraicæ, Gallicæ, Italicæ, Germanicæ, Hispanicæ, Anglicæ, Belgicæ Dictionarium, Leyden 1654, 4°] med Tilføjelse af det danske eller svenske Sprog foruden de elleve tidligere udgivne Sprogarter — eller ogsaa dem begge, skønt jeg tror, at jeg har overbevist Hake tilstrækkeligt om, at det

danske er nok, og at de Folk af vor Nation, som til enhver Tid findes her, vil staa til hans Raadighed i denne Sag; det vilde være nyttigt og nødvendigt at høre Eders Mening om disse Ting. Hos Hake trykkes [Willem] Piso's Skrift om Sygdomme fra forurenede Blodvæske og ligeledes Bramæernes Liv, hvilke Folkeslag ikke tidligere er tilstrækkelig nøje beskrevet, og hvis Liv og Tidsregning (som de fører omtrent saa langt tilbage som Kineserne) er ret bemærkelsesværdig. Elzevir trykker [William] Gilberts nye Filosofi om vor dennesidige Verden, i Kwartformat med Billeder [De Mundo nostro Sublunari Philosophia nova, Amsterdam 1651,4°]. Om Stensygen er der udgivet en lille Afhandling af Dr. [Gautier] Charleton; den er meget navnkundig blandt dem, som interesserer sig for Kemi og spagyriske Filosofi. I disse Dage venter man Dr. van Straten, Læge hos Prinsen af Oranien; han skal overtage den øverste Lærestol i Lægekunsten.

Den Enhjørning i Utrecht, beskrevet med Runebogstaver, skal jeg snarest sende en Tegning af, naar jeg gennem Brev fra min Broder har faaet Underretning om din Vilje. Efter at jeg gennem min Broders Brev havde forstaaet, at du vil tilraade mig at sende René Descartes' nyudgivne Geometri, har jeg sendt et Eksemplar, som jeg stiller til din Raadighed, ligesom jeg underkaster dit og alle lærde Mænds Skøn, hvad der findes Side 318 ff., idet jeg siger uhyre mange Tak, fordi du altid holder Erindringen om mig vedlige overalt, ogsaa over for Hr. Kansleren; jeg vilde visselig ønske, at jeg engang paa anden Maade end med min gode Vilje kunne svare til saa stor Hengivenhed og saa store Velgerninger. Dog haaber jeg at kunne finde en Lejlighed, som er dit Sindelag værdig, og som kan lære mig, paa hvilken Maade jeg bør og kan tjene dit og alle dine Venners Tarv, og ikke saa meget privat som offentligt bevidne, at jeg mit hele Liv ønsker, at jeg kan nævnes som en nidkær Beundrer af din fremragende Lærdom og af alle dine Dyder.

Leyden, den 12. April 1650.

1684. *Til Abraham Pedersen Gramandstrup i Landskrona.*

9.4.1650.

Tak for Brevet og Laksen. Der er ingen Grund for dig til at komme hertil. Med Flid vil du senere kunne indhente det forsømte. Hvad du fortæller om den Student, der beklædte et Skoleembede i Halmstad, har jeg nylig hørt fra andre; han siges at være udvandret til Stockholm. Tak for dine Tjenester. Jeg skal være dig bevaagen.

(W II 18).

1685. (Ep. 924). *Til Rasmus Bartholin i Leyden.*

23.4.1650.

Jeg har rigtigt modtaget dit meget kære Brev skrevet den 12. April tillige med den kongelige Grammatik, for hvilke jeg siger overmaade mange Tak; jeg skal bestræbe mig for at gøre Gengæld. Jeg haaber, at vi skal se den navnkundige Saumaise paa Gennemrejse her, thi jeg hører, at han har lovet din Broder Dr. Thomas dette. Alle smertes vi dybt ved Hr. Descartes' Død, thi han var en Mand af sjældent Snille og født til Lærdoms Fremme, en ypperlig Geometriker og Mathematiker; gid de, som er i Besiddelse af hans efterladte Værker, ikke maa forholde os dem. Det er ikke blot en enkelt Gang, jeg har forhandlet med den høje Hr. Kansler, som ogsaa paa disse Omraader er mere end overfladisk kyndig, om hans Geometri og dine Fremskridt paa dette Felt, og skønt der har været dem, som har forklejnet disse, lagde han dog rigeligt for Dagen, at de behagede ham i høj Grad, navnlig da jeg overbragte ham Geometrien forsynet med dine Noter, som til Overmaal godtgjorde, hvad jeg tidligere havde fortalt om dig. Gaa blot videre: Du skal ikke tvivle om denne store Beskytters Gunst.

Selv har jeg næsten en Maaned igennem kæmpet med en alvorlig Katarrh, som gaar ned i Brystet i Forbindelse med Hovedpine, og jeg er endnu ikke fuldtud kommet mig; gid ikke et større Onde truer mig i mit store Klimakterium! Imidlertid giver jeg mig ganske Gud i Vold, thi ham er det rimeligt at adlyde.

Den yngre Heinsius besøgte mig paa sin Gennemrejse her to Gange, medens jeg var syg, og drøftede elskværdigt forskellige Spørgsmaal. Han viste mig ogsaa Dronningens Portræt i Guld, og jeg til Gengæld ham det, som er sendt mig af Kardinal Mazarin.

Jeg billiger dit Forsæt med Passerat's »Calepin«; hertil kunde maaske vor (ak, for fire Dage siden i Sorø afdøde) Stephanius' større Ordbog yde ikke ringe Hjælp. Efter de Oplysninger, jeg har modtaget om det beskrevne Horn i Utrecht, saa synes jeg at læse med Runebogstaver 𐀓𐀔𐀕𐀖 = »Sverri«, som betegner en vis Konge i Norge, der efter min Mening fordum ejede det; det er muligt at dømme nøjagtigere om denne Sag, naar jeg faar Billedet at se. Imidlertid siger jeg Tak for dette og de andre Ting, du har gjort for mig, og jeg skal bestræbe mig for, at du ikke kommer til at angre det. Alle hilser dig. Lev vel.

København, den 23. April 1650.

Hvad Charleton har skrevet om Sten, har vor [Christen] Foss sendt mig. Hvad det er for en Sten, og hvorledes den er, som han kalder *Ludus* og siger forefindes i Antwerpen (læs selv, hvad han fortæller), er jeg brændende ivrig efter at faa at vide. Men hvis du gennem en Ven kan faa noget af den, beder

jeg dig ved given Lejlighed sende mig et lille Stykke. Jeg har altid været af samme Mening som de andre Paracelsister: At han ved *Ludus* forstaar en lille Sten udskilt fra det menneskelige Legeme eller udtaget ved Snit. Hvis du kan finde ud af mere om denne Charletons *Ludus*, beder jeg dig meddele mig det.

(W II 19).

1686. (Ep. 814). *Fra Laurits Bording i Firenze.*

27.4.1650.

(7.5. ny Stil).

Fortræffeligste Mand, højst fortjente Velynder! Da jeg modtog dit meget kære Brev, opholdt jeg mig i Rom, hvor jeg var sysselsat med Besørgelsen af mange forskellige Ting, men mest med Overvejelser i Forbindelse med den Rejse, jeg skulde foretage til Firenze. Men for med min sædvanlige Lydighed imod dig at imødekomme din Vilje, begav jeg mig til den højtberømte Ridder Cassiano dal Pozzos Hus og fandt ham rigtignok meget medgørlig og redebøn over for dine Ønsker; ligeledes hævdede han at have vendt enhver Sten for at skaffe dig hin mexicanske Historie, men hidtil var hans Anstrengelser frugtesløse, især som Følge af Sløvhed hos dem, som havde forestaaet Bogens Trykning. Og for at betage mig enhver Mistanke sendte den berømmelige Ridder sin Tjener med mig til Francesco Stilluto, hvem den ærværdige Hr. Abbas de Torres, den spanske Konges Udsending ved Pavestolen, har overdraget Gennemførelsen og Fuldendelsen af dette Værk, og fra ham fik vi det Svar, at der endnu manglede adskilligt, der skulde indføjes i dette Værk, men naar de var kommet, vilde der intet være i Vejen for, at Bogen kunde bringes til Afslutning.

Hvor vilde jeg ønske, at Forholdene stillede sig saaledes, at jeg kunde opfylde dine Ønsker med Hensyn til Runemindesmærket i Ateste. Men vort tre Maaneders Ophold i Firenze stiller sig ivejen. Saafremt Sagen imidlertid ikke taaler Opsættelse, har jeg bedt den højlerde Hr. Peder Scavenius, der i Morgen skal rejse til Venezia, om at overtage mine Forpligtelser paa dette Punkt, hvilket han indvilligede i at ville gøre.

Min ædle Hr. [Axel] Sehested hilser dig skyldigst, glad over at du endnu kommer ham ihu. Jeg vil føle det som en stor Tjeneste, du gør mig, hvis du vil have den Ulejlighed med mine Ord at formidle min Hilsen til de højærverdige Herrer [Rasmus] Brochmand, [Laurits] Scavenius, [Hans] Resen, Svaning og Torm, samt den berømmelige Hr. Bartholin og From.

Lev vel, du bedste blandt Mænd.

Firenze, den 7. Maj 1650.

1687. (Ep. 998, BA 97). *Til Jon Arason i Vatnsfjörður.*

1.5.1650.

Eders Velærværdigheds Brev, fyldt med Venskab og Velvilje, har jeg rigtigt modtaget ifjor sammen med en Prøve paa Jeres Digtning i det danske Sprog. Den behagede mig, og jeg kan ikke andet end rose disse Bestræbelser. Men jeg har forlængst lagt disse Interesser paa Hylden, da dels alvorligere Bekymringer, dels et skrøbeligt Helbred forbyder mig at ofre Tid paa sligt. Imidlertid takker jeg for de tilbudte Tjenester og for din Elskværdighed. Jeg indrømmer ærligt, at jeg er blevet meget hjulpet ved den berømmelige Hr. Arngrims Bistand, som medens han var i Live, var overordentlig nært knyttet til mig; dette kunde jeg derfor ikke undlade at lade komme offentligt frem i mine Skrifter, ligesom jeg har vist min Taknemmelighed over for Enken og Børnene. Men efter at han er død, er ogsaa hos mig Iveren for disse Oldsager forsvundet; jeg overlader den til Eder, især Hr. Biskop Brynjulf, hvem jeg af de hertil sendte Prøver ser har smukke og fortræffelige Planer inden for dette Emne. Men hvis jeg paa noget Punkt kan være dig og dine til Behag, skal du finde mig redebon, hvis Gud forlænger mit Liv. Thi dette skriver jeg med syg Haand og med et Helbred, som er mindre godt end det kunde ønskes. Lev vel med dine.

København, den 1. Maj 1650.

(W II 19).

1688. (Ep. 953, BA 158). *Til Torfi Jonsson paa Skalholt.*

1.5.1650.

Den Stenart, du har sendt mig, var meget kærkommen, dels for sin Sjældenhed, dels for sin Skønhed. Den synes mig blandet af Chalcedon og Kryстал, og det saaledes, at den ene Sten forekommer mig at dække den anden og danne en Skorpe. Forekommer der andet af den Art, beder jeg dig have mig i Erindring. Dette Havinsekt er af Lusenes Art og beskrevet af Gesner og Marcgravius; i Brasilien angriber den ogsaa større Fisk. Hvis jeg paa noget Punkt er i Stand til at gøre dig en Gentjeneste, vil du finde mig rede, og jeg skal ikke ophøre med at anbefale dine Bestræbelser til Hr. [Henrik] Bielke, hvilket forlængst vilde være sket, hvis ikke mit daarlige Helbred, som endnu plager mig, havde afholdt mig derfra; og heraf kommer det, at jeg svarer dig saa kortfattet. Lev vel.

København, den 1. Maj 1650.

(W II 20).

1689. (Ep. 137, BA 211). *Til Thorlak Skulason paa Holar.* 1.5.1650.

Ifjor modtog jeg dine to Breve, hvori du anbefaler din Søn [Gisli Thorlaksson], som er ankommet hertil; ja han er sandelig en Yngling, af hvis Aasyn udstraaler Beskedenhed og en skøn Sjæls Ynde; jeg lykønsker dig til dette Afkom og ser hen til, at han maa svare til dine Forventninger. Fra min Side skal der ikke mangle noget af det, som kan tage Sigte paa at støtte hans Stræben. Thi dette byder mig vor venskabelige Fortrolighed, hvormed vi i saa mange Aar har været knyttet sammen, og jeg kender mig paa mange Maader forpligtet mod dig for alle de Tjenester, jeg har modtaget af dig.

Hovedskallen af Havuhyret bragte Hr. [Henrik] Bielke til kongelig Majestæt, der har sendt mig det som Gave sammen med en biskoppelig Sadel udarbejdet med ikke ringe Kunstfærdighed.

Det gør mig ondt, at Knoglerne er saa ilde medhandlet af dem, som brød Tandem af, og den er ogsaa berøvet Underkæben, som Hr. Runolph [Jonsson] fortæller mig har været der; hvis den endnu ligger hos Eder, beder jeg dig sørge for, at den sendes til mig, thi den vilde bidrage meget til at pynte paa den Fremstilling deraf, som jeg paatænker.

Den Strid, du har med din Kollega [Brynjulf Sveinsson] om Bogtrykkeriet, vil nu uden Tvivl blive bilagt. Thi de højeste Myndigheder har fattet den Beslutning, at Hr. Brynjulf skal kaldes hertil for bekvemmere at kunne udnytte vort Trykkeri og vore Raad ved Udgivelsen af Skrifter, saa vidt jeg ved paa gunstige Vilkaar. Men Eders Statholder vil udførligere forhandle alt dette personligt med dig.

Du maa ikke betvivle, at jeg paa alle mulige Maader vil drage Omsorg for din Søns Studier og Velfærd.

Gennem mere end en Maaned har jeg kæmpet med daarligt Helbred, som endnu ikke fuldt har gengivet mig Kræfterne, men truer mit store Klimakterium [det 63. Aar] med lidet gunstige Kaar. Jeg overlader alt til Guds Vilje. Lev vel.

1. Maj 1650.

(W II 20).

1690. (Ep. 971, BA 61). *Til Brynjulf Sveinsson paa Skalholt.* 1.5.1650.

Med hvilken Slags Tjenester jeg skal tage imod den overvættes Hengivenhed for mig, som lægger sig saa rigeligt for Dagen i dit sidste Brev, det ser jeg ikke; i taknemmelig Gengældelse skal jeg stræbe efter at kunne lønne den mere i Gerning end i Ord. Prøven paa dine Strøbemærkninger har jeg læst med stor Fryd og gav den snart efter at læse til den ædle Hr. [Otte] Krag,

kongelig Sekretær, som har den endnu. Du vil visselig vinde stor Yndest hos alle Dyrkere af de nordiske Oldsager, hvis du, saa snart det blot er gørligt, faar hele Værket draget frem i Lyset. Saa nøjagtigt er alt afvejet og udførligt udledet af vore Kilder, at jeg næppe tror, at nogen vil kunne paapege nogen Mangel deri. De vil afgjort kaste det klareste Lys over gamle Skikke og oversete Oldsager, hvilket ikke kan undgaa at blive modtaget med Tak fra alle Sider. Jeg vilde ønske, at saadanne Hjælpebidler var kommet mig ihænde, medens jeg lagde nogen Vind paa dette Studium; jeg betvivler da ikke, at jeg kunde have naaet adskillige sikrere Resultater. Hvad mig angaar, saa er jeg bestemt ikke stødt paa noget, som fortjener nogen Dadel eller Paatale, blot finder jeg visse Runebogstaver, som er forskellige fra alle dem, som enten Stenene, vore Obelisker eller Haandskrifterne hidtil har fremvist; men hvorfra de er hentet, er jeg meget ivrig efter at vide. Det er ʒ for B, K for R, ʒ for V, ʌ for S, ʒ for D, ʌ for P, ʒ for F o.s.v. Om disse og andre Ting bliver der maaske en bekvemmere Lejlighed til at forhandle, hvis du snart følger dig efter Kongens Vilje. Gør derfor Ende paa din Tøven, her vil du kunne benytte vore Trykkerier efter Ønske. Og det vil ikke blive nødvendigt for dig at være afhængig af andres Forgødtbefindende.

I Bogtrykkersagen er jeg ikke blevet taget med paa Raad, men saa vidt jeg har forstaaet paa indflydelsesrige Mænd, mener de, at Sagen kan gennemføres paa bekvem og nyttig Vis, hvilket Eders Statholder utvivlsomt vil gøre dig fyldigere Rede for.

For den ydede Bistand med at efterspore de Ting, som rygtevis var blevet os forebragt, siger jeg Tak og betvivler ikke, at du vil sende mig hvad sikre Oplysninger du maatte faa enten fra Helgafjell eller fra Hitardal. Det var mig virkelig meget kærkomment, hvad du fortæller om disse svenske Stormænd, thi førend jeg modtog denne din kyndige Udredning, havde jeg intet kunnet svare paa en Forespørgsel fra en Ven i Sverige.

I Slutningen af April Maaned gik den kongelige Historiker, vor gode Stephanius, bort, og mange tager sig hans Død meget nær. Thi han var født og opdraget til denne Gerning.

Et ret svagt Helbred, som har hæmmet mig i over en Maaned, tillader mig ikke flere Ting. Lev vel og lev længe velbeholden til offentligt Gavn.

København, den 1. Maj 1650.

(W II 20).

1691. (Ep. 977, BA 68). *Til Einar Arnfinnsson paa Stadur i Hrutafjörður.* 1.5.1650.

Din Iver med at samle og tilsende mig Naturens Sjældenheder behager mig i høj Grad, thi jeg haaber, at der ved den vil komme en ikke ringe Forøgelse til mit Museum. Jeg betvivler nemlig ikke, at de Sten, du omtaler, og som i Form og Vægt afviger fra de almindelige, frembyder noget smukt og sjældent. Den, som du har sendt, og som hos Eder kaldes »Marmendils smide« er af Arten Stalagmit og findes hyppigt paa visse Steder ved Norges Kyster; den er fortættet af Havskum som Følge af en vis Forsteningskraft. Jeg tror, den besidder sammensnørende Egenskaber og er nyttig for dem, som har Dysenteri. Men hvad der tilføjes om en Pluto-Hjelm er det rene Opspind.

Eders Gudmund [Andresson] var stedt i stor Fare, og hvis jeg ikke havde taget mig af hans Sag for at glæde dig, havde han maaske mistet sit Liv og var omkommet af Kulde og Sult. Men jeg betvivler ikke, at han selv vil fortælle dig nøjere om Enkeltheder. Det er farligt at undergrave Fyrsters Anordninger og at skrive mod dem, som har Magt til at domfælde. De Ting, du har sendt ham, har jeg trofast besørget. Men nu sender jeg dig det nye Testamente helt paa Græsk, dog i Strassburgerudgaven, som man anser for bedre end den nederlandske; jeg beder dig tage vel imod den; jeg haaber, at Eders Købmand vil besørge den paa tilbørlig Vis. Lev vel og hils Erlendur [Olafsson], om Lejlighed gives.

København, den 1. Maj 1650.

(W II 21).

1692. *Fra Birgitte Thott paa Thureby.* 19.5.1650.

Baade dine Skrifter og din Samling viser, med hvilken Nidkærhed du samler Fortidens Minder og Naturgenstande fra hele Verden. Alle Fædrelandets og Videnskabens Elskere maa takke dig herfor, og min Broder [Henrik Thott] sender dig derfor medfølgende gamle Skjold, som ganske vist er fortæret af Tidens Tand, men dog minder om dem, Cluver omtaler i sit Værk om de gamle Germanere [Philipp Cluverius: *Germaniæ antiquæ libri tres, necnon Vindelicia et Noricum*, Leyden 1624, Fol.]. Min Broder fandt det i en Kirke i Røldal ved Hardanger, da han for ti Aar siden var Lensmand i Norge. Beboerne mente, det stammede fra en Gravhøj og var tre Hundrede Aar gammelt.

(Kv. 105).

1693. (Ep. 999). *Til Samme.* 21.5.1650.

Ædlest Beskytterinde! At jeg ret sent besvarer Eders meget smukke Brev, skyldes det ugunstige Helbred, hvoraf jeg i over seks Uger har været hæmmet, og som har efterladt sig Hovedsmerter og en Forkølelse, der endnu

plager mig i den Grad, at jeg hverken alvorligt kan planlægge noget eller uforstyrret føre mine Tanker i Pennen, hvilket jeg frygter skal true mig med større Ulemper i dette mit store Klimakteriums Aar; jeg beder Eder altsaa tilgive Opsættelsen.

Iøvrigt kan jeg ikke udtrykke, med hvor stor Fryd dette højlærde Brev har opfyldt mig, da det ikke blot er et meget rigeligt Vidnesbyrd om velvillige Følelser over for mig, men ogsaa ledsagede et meget sjældent Oldtidsklenodie, som blev saa krydret og udpenslet ved fin og behagelig Tale, at jeg med Rette kan hævde, at Brevets Ynde kappes med Gavens Ypperlighed. Jeg siger derfor uendelig mange Tak og skal altid bestræbe mig for at kunne gengælde den mig viste store Ære med Tjenester og ydmyg Ærbødighed. Udover den utrættelige Iver for hellige Ting og gode Sæder kan jeg hos en Person af Eders Køn og Stand ikke noksom beundre Eders store Kendskab til fremmede Sprog, især det romerske, samt Eders bestandige Iver efter højere Kundskaber — og navnlig at I dyrker det med saa stor daglig Nidkærhed, at I lader mange af de Lærde uendelig mange Parasanger bag Eder, og det Folk som har hengivet sig fuldt og helt til disse Studier og paa Grundlag af dem higer efter Ry og Indflydelse. Hvem maatte ikke værdsætte saa betydelige Aandsevner krydret med saa stor Elskværdighed og Velvilje hos saa ædel en Kvinde? Hvem maa ikke mene dem værdige til at fejres med Lovprisninger? Mig har de i hvert Fald aftvunget en saadan Beundring, at jeg dog aldrig vilde mene at kunne bringe nogen Tak, som opvejede deres Fortjenester, om jeg saa hengav mig ganske til deres Pris. Nuvel da, I Musers Blomst, I Gratiernes Pryd! Fortsæt som I er begyndt! Paa Ærens Mark kan I vente en udødelig Sejrskrans liggende rede til Eder.

Sjælden og dyrebar var visselig den Gave, hvormed I glædede mig, idet jeg jo ser, at den er gjort for saa mange Aarhundreder siden af vore Forfædre; og hvad enten jeg betragter Maaden, hvorpaa den er gjort, eller dens Dygtighed til at modstaa Slag, kan jeg ikke andet end beundre de Gamles Kløgt og Flid (mig bekendt er den ikke tidligere tilstrækkeligt paaagtet) hvad angaar Vaabenfremstilling. Thi for at dette Skjold ikke skulde tynde sin Bærer, ser jeg, at det er gjort af meget lette Stoffer, nemlig Skind og Træ (Lindetræ, om jeg ikke tager fejl) saaledes sammenføjet, at det let formaar at gøre alle Modstandernes Stød til Skamme. Skønt det nemlig bestaar af fire Plader, to af Skind og lige saa mange af Træ, ses alt at være forenet og anbragt med saadan Kunst, at det ikke kan brydes itu selv med den største Kraftanstrengelse. En ydre Plade af Skind forbindes ved Hjælp af en særlig Lim saaledes til den første af Træpladerne, at den er istand til at sløve en Sværdod, og den holder Træfibrene saaledes sammen, at de ikke gaber efter et Stød. Jeg mener, at Yderfladen er farvet rød, for at den ikke skal fremkalde Frygt hos nogen,

dersom den farves med Bærerens Blod. Denne Beklædning efterfølges af en Træplade af Fibre, der er anbragt paa tværs og krydser den tredies lige og lodrette ved Hjælp af en kunstfærdig Limning, saa hvad enten Hugget sættes ind fra oven eller fra Siden, trænger det kun gennem den ene og holder Bæreren beskyttet mod Saar. Hertil bidrager i høj Grad det indre Skindlag og hele Stykkets hvælvede og aflange Form, der tjener til Beskyttelse for hele Legemet. Jeg bemærker Spor af tre Haandtag, ved hvis Hjælp det anbragtes paa venstre Arm paa en saadan Maade, at det ikke let gled af, idet to af dem omsluttede Overarmen, det tredie Underarmen eller Albuen. Paa Trajansøjlen, som findes i Rom, har jeg set nogle romerske Soldater forsynet med lignende Skjolde, for saa vidt Formen angaar; men om Sættningen har været den samme, kan jeg ikke sige.

Imidlertid siger jeg atter overmaade mange Tak for det saa sjældne, saa kostbare og ved saa stor Ælde særegne Skjold; blandt mit Museums Kostbarheder skal det sammen med Eders Brev bevare et evigt Minde om Eders store Naade og Velvilje imod mig, og i min Museumshistorie vil jeg taknemmeligt indføje Tegningen deraf tilligemed hædrende Omtale af Eders Navn.

Lev vel og vær ved Helsen, ædle Herskerinde, Eders Køns sjældne Smykke og vort Aarhundredes ypperlige Pryd.

København, den 21. Maj 1650.

Hvis der yderligere forefalder noget af den Art, beder jeg Eder have mig i Tankerne.

(W II 21 og 24 samt Renskrift 22—23).

1694. (Ep. 925). *Fra Rasmus Bartholin i Leyden.*

23.5.1650.

(2.6. ny Stil).

Der kunde ikke være overgaaet mig noget behageligere, end da der for nylig blev bragt mig et Brev fra dig; det vilde have tjent mig til udelte Glæde, dersom det ikke havde bragt Bud om dit daarlige Helbred; nu haaber jeg dog senere at faa Meddelelse om en Bedring; give Gud, at Hr. Saumaise's Mening om de klimakteriske Aar ogsaa bekræftes ved dit Eksempel!

Jeg siger saa saare mange Tak, fordi du atter har ladet et Ord falde om mig hos Hr. Kansleren og har anbefalet mine Bestræbelser, som jeg vilde ønske kunde gavne Fædrelandet og det fælles Bedste; jeg skal stræbe efter at bevare saa inderlig en Hengivenhed og saa store Velgerninger i trofast Erindring og med alskens Lydighed gøre mig fortjent dertil.

Færdige til Trykning har jeg nogle Begyndelsesgrunde i Ting, for hvis

Skyld andre nu ikke skal behøve at søge til fremmede Lande [Francisci a Schooten, Principia matheseos universalis seu introductio ad geometriæ methodum Renati des Cartes, edita ab Erasmo Bartholino, Leyden 1651,4^o]; thi jeg har knækket Nødden for dem, og de kan hurtigt tilegne sig, hvad der ikke har været Adgang til i vort Fædreland. Jeg agter at dedicere dem til Hr. Kansleren, for at han kan se, at jeg ikke har tilbragt min Tid her i Uvirksomhed; nogen Hæder venter jeg mig rigtignok ikke deraf, thi forskellige Aarsager har fremmet mit Forsæt om at sætte Frans van Schootens Navn øverst; af ham har jeg nemlig lært alt dette, og jeg vil affinde mig med det, dersom blot det bliver modtaget ud fra den Hensigt, i hvilken jeg har ønsket disse Ting offentliggjort: For at tjene det fælles Formaal og ikke for at prale. Ellers havde det nemlig ikke manglet mig paa Stof til at vise mit Snille i et andet Emne, dersom jeg havde foretrukket Berømmelse frem for Offentlighedens Gavn; men det var simpelthen nødvendigt, at dette blev offentliggjort, og navnlig at det blev bragt til mit Fædrelands Kundskab, og derfor vilde jeg ikke af Magelighed slippe en gunstig Lejlighed til at yde dette, da den frembød sig for mig frem for andre. Derfor har jeg besluttet engang at gavne mit Fædreland ogsaa paa andre Omraader: Næsten alle Folkeslag har Euklid og anden Mathematik oversat og udgivet paa deres eget Sprog, men vort Danmark har intet. Hvis jeg derfor finder en gunstig Lejlighed, vil jeg maaske kunne vise noget af det, jeg for nogen Tid siden har oversat til det danske Sprog: Euklid, Archimedes og andre Skrifter, som tager Sigte paa selve Mathematikens Grundbegreber. Thi det forekommer mig utaaeligt, at andre Folkeslag ad denne Genvej kan tilegne sig saadanne Ting, som i Krigs- og Fredstid er Grundlag for de menneskelige Handlinger, medens vore Landsmænd er enten helt uvidende derom, eller først faar det lært meget sent og ad mange Omveje. Jeg kunde belægge dette med utallige andre Bevæggrunde og paavise denne Sags Nødvendighed, hvis jeg ikke vidste, at jeg skriver til den kyndige, ved hvis Dom og Raad jeg ogsaa ønsker at blive bistaet. Jeg tror, det er et Arbejde, som er vanskeligere, end man skulde formode, og at det ikke kan iværksættes uden efter Tid og Lejlighed.

Jeg sender et Portræt af Hr. Descartes; det fremstiller ham ret nøje og livagtigt, saa vidt jeg og andre, der har set ham, kan bedømme det. Hidtil har jeg ikke kunnet faa flere Eksemplarer deraf, thi Udgiveren har selv kun ladet tage hundrede Aftryk, af hvilke de to er kommet i min Besiddelse; hvis jeg senere kan erhverve andre, skal jeg ikke kvie mig ved at sende dem. To Gange tidligere er han blevet stukket i Kobber her, og det endda i anseeligt Format og tillige med ypperlig Kunst, men eftersom de absolut ikke gengiver Descartes' Træk, har jeg ikke fundet det Umagen værd at sende dem.

Endnu har det ikke været mig muligt at faa en Samtale med Charleton eller

nogen af hans Venner; men da jeg vendte tilbage fra England med Dr. Langlot, saa jeg en Stump af den *Ludus*, som Dr. Langlot har faaet fra en Søn af [Jan Baptist van] Helmont (thi Charleton har mange Ting fra Helmont) . . . om den samme *Ludus*, der findes omkring Schelde . . . en Flintesten eller en bestemt Slags Flint, thi det var en Sten . . . eller af Farve som Ler, men den kaldes *Ludus*, fordi alle saadanne Sten udgraves som Terninger af kubisk Form. Da jeg var i Antwerpen, søgte jeg ivrigt ved Bredderne af Schelde, men da den udgraves fra dybere Jordlag, fik jeg ikke mit Ønske opfyldt. Det staar fast, at denne *Ludus* ikke er nogen anden Slags Sten end Flint af en saadan Farve, som jeg har set med mine egne Øjne; maaske de Sten, som udgraves der, har en anden Egenskab end andetsteds. Den Stump, jeg saa, var omgivet af en Slags Skorpe, saaledes som den beskrives af dem. Hvis jeg faar yderligere Oplysninger, skal jeg med Glæde meddele dem.

Hr. Saumaise vil I snart faa at se, dersom han holder sine Løfter. Nu da jeg er rede til min Frankrigsrejse, haaber ogsaa jeg at blive bæret med Opgaver af dig, hvis du anser mig for skikket til at løse saadanne. Imidlertid beder jeg indtrængende om, at du i Fremtiden vil omfatte mig med samme Gunst, som jeg altid har mærket, og at du altid vil regne mig blandt dine Tjenere; aldrig skal jeg slippe Mindet om disse og andre Velgerninger imod mig; Skammen over min svigtende Evne til Gengældelse afholder mig dog fra at opregne dem. Men før jeg gør Ende paa dette Brev, vil jeg tilføje et ikke saa ringe Digt, som er sendt mig fra Gent af Jesuitten Pater Gregoire de Saint-Vincent, Forfatteren til en nyligt udgiven, men saa langt fra opdaget Cirkelns Kvadratur.

VED RENATUS DESCARTES' DØD

Frankrig dit Fødeland var, men Sverrig dig bortrev fra Jorden.

Gengælde Frankrig hans Værd, Svea, du næppe formaar.

Selv du ved Dyd og ved Skrifter igen dog vil gøre dig genfødt:

Saaledes Verden maaske to Gange genfødt dig ser.

Lev da med Lykke, thi aldrig du dør, genfødte RENATE,

Skønt til at dø du blev født, genfødt du blev ved at dø.

Hermed Farvel og vær min Ven, som du plejer.

Leyden, den 2. Juni 1650.

1695. (Ep. 1000). *Fra Rasmus Hansen Brochmand i Amsterdam.*

18.6.1650.
(28.6. ny Stil).

Berømmeligste og navnkundigste Mand, ærværdige Slægtning! Ikke blot det Baand, som forbinder dig med vort Hus, men ogsaa dit Navns Berøm-

melse, hvormed du kaster Glans ikke mindre over vor end over din egen Familie, har forarsaget, at jeg anser det for min Pligt nu samtidig at hilse og dyrke dig paa Afstand med mit Brev, som dit herlige Ry fortjener, ligesom jeg fordem, som Slægtskab byder, har lyttet til din Samtale, da du var nærværende. Skønt denne Tanke er rundet mig i Hu adskillige Gange, har den dog ogsaa forhalet mit Forsæt, naar jeg erindrede de Fortjenester, hvorved du har bundet mig til dig og gjort mig til din gældbundne Skyldner.

Efter at jeg nu har besluttet (blot Gud og Vinden vil være mig gunstig) inden faa Dage at sætte over fra Nederlandene til England, har jeg ikke villet undlade først at give dig en Meddelelse om den Rejse, for det Tilfældes Skyld, at du der kunde ønske noget besørget af mig. Jeg tror ikke, at du paa nogen Maade hidtil har kunnet drage i Tvivl, at jeg ikke mangler Vilje til, saa vidt min Evne rækker, at udføre det omgaaende, men du bør ikke faa Viden herom gennem andres Meddelelse frem for gennem min egen.

Da jeg ved, at du har dyrket Venskab med afdøde Hr. de Laët, salig Ihu-kommelse, vil jeg ikke, at du med Hensyn til ham skal være uvidende om, at han, medens han endnu var ilive, har skrevet et angelsaxisk Leksikon og gjort det trykfærdigt ved en smukt udført, egenhændig Afskrift; Omsorgen for dets Udgivelse har hans Arvinger for ikke længe siden overdraget den berømmelige Hr. M. Z. Boxhorn, om hvem det ikke var dem ubekendt, at han var ivrigt optaget af disse Oldsager ligesom af vore nordiske. Men han vil med det første iværksætte, hvad han har paataget sig, ikke mindre til Højnelse af den navnkundige Mands Ry, hvis Navn det skal bære, end til Forherligelse af det Folks Oldsager, som ogsaa for en stor Dels Vedkommende er vore. Selv har han fornylig paa Grundlag af sin haandskrevne Codex offentliggjort den kristne Religions Læresætninger skrevet i Angelsaxernes og Alemannernes Sprog, saaledes som de for 700 Aar siden er blevet formidlet til disse Folk og med Tilføjelse af en lille Del af Alfreds Love i det samme Sprog med samme Boxhorns Oversættelse [Marcus Zuerius Boxhorn: *Originum Gallicarum liber . . . Cui accedit antiquæ linguæ Britannicæ Lexicon Britannico-Latinum*, Amsterdam 1654,4°. Samme: *Prima Religionis Christianæ Rudimenta Vetusstissima Alemannorum et Saxonum lingua scripta*, Leyden 1650,8°]. Forud for disse Bøger har han udsendt Biskop Haimon af Halberstadts Kirkehistorie [Haymonis Halberstattensis historiae ecclesiasticæ Breviarium scriptum circa A.D. 800, Leyden 1650,8°]; disse faa Ting har han fremlagt som en Slags Appetitvækker, og han har i Fremtiden lovet andet, som synes at gaa i samme Retning, blot han faar Opfattelsen af, at hans Stræben ikke møder Misbilligelse hos de Lærde. Han har ogsaa isinde snart at udgive et Katalog over det Bibliothek, han besidder, og som er yderst velforsynet paa det Omraade og paa saa godt som Alverdens Tungemaal. Han har sendt det i Afskrift til de

Svenskes Dronning for at imødekomme hendes Forlangende. At han sender det til dig, naar det er udkommet, betvivler jeg ikke, thi han sætter dig højt og regner dig blandt vort Europas største Mænd paa Grund af vore Oldtidsminder, som med dig som Talsmand har set Lyset og høstet Ros, og du selv uddelig Hæder gennem dem. Lev derfor længe til Gavn for Fædrelandet, du som er dets Pryd, og den almægtige Gud fremdeles begunstige dine Studier, som du endnu driver til dit Danmarks Forherligelse, ligesom du tilforn har stridt for dets Navn og dets Ry, og han bevare dine Kræfter og din livskraftige Oldingealder! Men bliv ved med at være mig bevaagen og hils paa mine Vegne din Hustru og dine Børn.

Amsterdam, den 28. Juni 1650.

1696. (BA 159). *Fra Thorarinn Eiriksson paa Skalholt.* 29.7.1650.

Berømteste og fortræffeligste Mand, Hr. Doktor Oluf Worm, Doktor og offentlig Professor i Lægekunsten ved det hulde københavnske Universitet, min Præceptor, Beskytter og Velgører, som jeg i evig Ærbødighed maa se op til!

Maaske synes jeg at overskride Ærefrygtens Grænser, fortræffeligste Mand, Præceptor og Velgører, som jeg med al Ærefrygt maa se op til, fordi jeg vover saa hyppigt at anraabe Eders Ærværdighed i den samme Sag. Men Anledning til denne Dristighed yder mig den paaløjede Uret og Skændsel — utaaelig for enhver der stræber efter Hæderlighed og Retsind — hvormed nogle af mine Landsmænd saare skamløst har beklirket mig i København, idet de har ført Krigen over i Fjendens Land ved over for Eders Ærværdighed at stille mig under Anklage i en urimelig Sag angaaende Bagvaskelser, Umaadehold og tøjlesløst Levned. Hvem skulde finde sig i en saa stor Uret med Sindsro? Hvem vilde ikke klage over en saa skamløs Sammensværgelse? Ja, hvem vil ikke ræddes ved en saa skadelig Nedrakningens Gift? Ja, gid den aldrig var sivet saa langt ud, at den kom i Berøring med de bedste og største Mænd! Thi hvis der ikke gives nogen Plads for mine Undskyldninger og Bønner, som jeg fremfører til Aftvætning af dette Vanry, saa vil jeg anbefale denne Sag til Gud selv, som er den bedste Værner og Beskytter for alle Undertrykte; thi fra ham kommer den nærmeste Frelse, naar der er allermindst Haab om menneskelig Hjælp. Vel indrømmer jeg ærligt, at jeg har levet noget uordentligt i København og har anvendt gode Timer daarligt ved undertiden desværre at bruge dem til Drik. Men slig Sygdom plejer i Almindelighed at angribe de fleste af vore Folk i samme Grad, saa at de undertiden tilbringer nogen Tid ved Bægrene; ikke desto mindre raader de dog ved Guds Hjælp

med Tiden Bod paa deres Daarligdom og lærer at afsky den, naar de kommer paa bedre Tanker; ligesom jeg da var gaaet i disses Fodspor til Synd, saaledes vil jeg nu følge sammes Fodspor til Forbedring. Desaaarsag gør jeg alvorlig Afbigt og beklager alt, hvad jeg har sagt og gjort uoverlagt, medens jeg for mine Studiers Skyld boede i København, og med ydmygt bønfoldende Sind beder jeg om Forladelse og Tilgivelse for hver og en Ting; at jeg vil opnaa dette fra Eders Ærværdighed, det stoler jeg paa, navnlig da ingen hos mig har fundet nogen virkelig aabenbar Forbrydelse bortset fra disse almindelige og næsten dagligdags. Men for ellers at rense mig over for Eders Ærværdighed og give Svar paa de Beskyldninger, som nogle af mine Landsmænd falskeligt har kastet paa mig ved deres Sammensværgelse, saa havde jeg rigtignok besluttet at aftvætte dem, førend jeg forlod København, men Søfolkens pludselige Afrejse hindrede mig i at gennemføre det; endelig havde ogsaa Hovedmanden i denne Historie, Gisli Einarsson, dengang gjort sig usynlig, idet han oppebiede Købmændene i Helsingør.

Nu sender jeg derfor Eders Ærværdighed det Forsvarsskrift, som jeg tidligere havde forfattet imod deres Bagtalelse, og jeg vedlægger Afskrifter af mine Vidnesbyrd, tillige med det Testimonium for Liv og Vandel, som jeg opnaaede fra den berømmelige Mand og Provst, Hr. Magister Christen Aagaard, saa snart jeg fik Nys om deres Bagvaskelses pestbefængte Edder. Jeg beder og bønfalder indtrængende om, at Eders Ærværdighed vil læse og overveje alt dette og omhyggeligt betragte Undskyldninger og Anklager i mit Forsvarsskrift; I maa ogsaa høre, hvad den ypperlige Hr. Runolph Jonsson mener om mig; jeg havde i sin Tid været hans Husfælle. Hr. Pall Hallsson var engang tilstede ved disse Tumulter, men dog uden for Sammensværgelsen; om hans Ærlighed med at fremlægge et Sandhedsvidnesbyrd nærer jeg ingen Mistanke. Det staar nu tilbage for mig med faa Ord at gendrive de skrevne Vidneerklæringer, som de har givet Eders Ærværdighed ihænde. Jeg hævder bestemt, at de er mig skamløst paaløjet; men Grunden til den paaløjede Vidneerklæring var følgende: Da Hr. Gisli Einarsson sammen med de to, Thorkel Arngrimsson og Teitur Torfason, med hvem han havde slaet sig sammen, ofte uden al Aarsag havde lagt voldelig Haand paa mig og var bange for, at jeg skulde melde saa store Uretfærdigheder til Øvrigheden, saa udtænkte Gisli en meget snedig Plan i sin Søgen efter en Smutvej, ad hvilken han og hans Fæller kunde undslippe, nemlig at de først skulde melde og anklage mig for Øvrigheden, men da de tvivlede om Udfald og Vægtighed i denne Plan, gaar de til Jon Westman, bagvasker mig hadefuldt over for ham, melder ham, at jeg turer rundt med ustraffet Tøjlesløshed, føjer ogsaa til, at jeg ikke sjældent har bebrejdet ham, at han var omskaaren, og taler mange andre Ting i samme Retning. Manden undrer sig først og fæster

endelig Lid til det falske Rygte, hvorover han bliver rasende og lover dem sin Bistand og sin Stemme til at komme Thorarinn tillivs. Efter dette gaar de straks til en Skænkestue, og omtaagede af Vin skriver de dér deres Vidneerklæringer til mit Fordærv og skriver deres egne Navne under; jeg er uvidende om alt dette. Men da de intet havde, for hvilket de selv kunde anklage mig, fører de en andens Sag frem, saaledes som det tilstrækkeligt fremgaar; men denne var paa det frækkeste opfundet af dem selv. Thi Hr. Stefan Olafsson og jeg har altid været knyttet til hinanden med et snævert Kammeratskabs Baand, da vi var nært blodsbeslægtede; bortset fra at der blot en enkelt Gang opstod nogle ubetydelige Skærmysler imellem os, hvilke vi dog straks bilagde og fornyede fordums Venskabs Baand.

De Vidneerklæringer, som er sammenskrevet til mit Fordærv, gendrives altsaa paa denne Maade. For det første, fordi de er skrevet af fulde Folk i en Skænkestue; for det andet er det sket som en hadefuld Sammensværgelse; for det tredie fremfører de med deres Vidneerklæringer ikke deres egen Sag, men en andens, og den er tilmed opdigtet; for det fjerde vil jeg slet ikke tale om Vidneerklæringernes Forfatter, nemlig Hr. Gisli Einarsson, om han fortjener Tillid eller ej; thi det er ham, som har ophidset de øvrige til mit Fordærv. Men lad det nu denne Gang være nok at have fremstillet dette i al Korthed for Eders Ærværdighed, thi jeg er ikke tilsinds at rippe op i alt det; blot frembærer jeg dette som Renselse og beder underdanigt og ydmygt Eders Ærværdighed undersøge det altsammen hver for sig og værne mig med Eders højst redebomme Gunst og finde mig værdig til et Testimonium, som det nu kan blive, for at jeg til sin Tid kan høste nogen Løn for mine Studier, skønt de er ringe nok, og for min videre Uddannelse og for mine hæderlige Udgifters Skyld. Lev vel, meget ærværdige Mand, og beskyt mig, Eders ringe Tjener, med Eders Forsorg.

Skalholt, den 29. Juli 1650.

Eders Ærværdigheds ydmygste Tjener
THORARINUS ERICIUS
med egen Haand.

(Følgende syv Bilag til Brev Nr. 1696 er aftrykt i BA).

I

18. Juli 1640. Testimonium for Thorarinn Eiriksson udstedt af Brynjulf Sveinsson, Biskop paa Skalholt.

II

13. Maj 1643. Testimonium og Indstilling til Testimonium publicum, udstedt af Professor Christen Longomontanus.

III

19. Maj 1643. Testimonium publicum udstedt paa Rektor Oluf Worms Vegne af Universitetets Notar, Professor Peder Spormand.

IV

9. August 1646. Anbefaling udstedt af Biskop Brynjulf Sveinsson ved Thorarinn Eiriks-sons Tilbagevenden til Universitetet.

V

28. September 1647. Testimonium udstedt af Regensprovsten Magister Christen Aagaard.

VI

13. Maj 1643. Vandelsattest underskrevet af Islændingene Erlendur Olafsson, Runolph Jonsson, Thorleif Jonsson, Pall Biørnsson, Torfi Jonsson og Thorsteinn Illugason.

VII

13. Maj 1642. Vandelsattest underskrevet af Islændingen Bödvar Sturluson. (Rigtigheden af Afskrifterne er bekræftet af Olaf Magnusson og Biørn Thordarsson, Skalholt den 28. Juni 1650).

1697. *Til Magnus Durell i Helsingør.*

31.7.1650.

Ved Undersøgelsen af din lille Søn har jeg fundet en Hævelse paa højre Side af Underlivet. Den kan ved kraftig Bevægelse udvikle sig til Brok. Jeg har foreskrevet et Bind samt Indgnidning med Olie. Han bør af holde sig fra stærk Bevægelse, saa vil han sikkert blive dette Onde kvit.

(W II 25).

1698. (Ep. 104). *Til Johan Rhode i Padua.*

20.8.1650.

At jeg i saa langt et Tidsrum ikke har hilset dig med mine Breve, vil du lettere tilgive, naar du for dig selv har tygget paa Aarsagen til min Tavshed: Thi da vi idelig har ventet din Tilbagekomst til Fædrelandet, mente jeg, at det vilde være dig kærere at passiare personligt om vore fælles Studier end at afsende et Brev i det uvisse og med de døde Bogstaver bringe Forvirring i dine Bestræbelser. Men da nu den meget dannede unge Willum Lange agter sig til Eder, og jeg er blevet skuffet i min Venten, har jeg ikke kunnet sende ham til dig uden Brev fra mig, især da han er videbegærlig, en Ven af mig og vellærd i forskellige Videnskaber. Fortæl mig altsaa, hvad du foretager dig, og hvorledes det er gaaet dig i dette Aar, som for os begge er »det store Klimakterium«. For mig havde det rigtignok ingen ønskværdig Begyndelse. Thi jeg blev angrebet af en meget alvorlig Brystkatarrh med Feber, og den bragte

Forstyrrelse i Størstedelen af saavel mine indre som ydre Sanser, saa at jeg endnu ikke har overvundet dens Besværigheder, ejheller stoler paa at kunne overvinde dem, idet Alderdommen svækker alle mine Kræfter, saa at jeg ikke er sikker paa, hvilket Udfald Aaret vil faa; imidlertid lægger jeg Afgørelsen i Guds Haand.

Jeg har anden forøgede Udgave af min Runeskrift [Kbh. 1651, Fol.] i fuld Gang i Trykken; den er udvidet med en Prøve paa mit Runeleksikon og et Tillæg med Mindesmærkerne, hvortil jeg længe har savnet din Bistand.

Hvad med dig? Mon vi snart kan vente Kyllingemoderen, som du har faaet Arveret til, og ligeledes Scribonius, Celsus og andre, som du nu »paa niende Aar holder fangen« [Hor. A. P. 388]. Jeg har nu virkelig opgivet Haabet om din Tilbagekomst, men hvis du ikke kan være nærværende i legemlig, beder jeg dig være det i aandelig Forstand.

Ved Lejlighed maa du lægge Pres paa Kircher, at han ikke trækker sin Underjordiske Verden i Langdrag, thi alle lever i stor Længsel efter den. Jeg ved, at han har travlt med sin Oedipus [Ægyptiacus], men ved at fremskynde den vil han i ikke mindre Grad gøre sig alle de Lærde forbundne.

Hvis du har noget, som kan interessere vore, saa send det, thi jeg har sat mig for at holde fast derved til min Død. Lev lykkeligt. Saa længe Gud vil, at vi jævnaldrende skal forblive ilive, vil vi ikke afbryde denne Brevveksling, over hvilken jeg i denne min Svaghed glæder mig saa meget. Endnu engang: Lev vel og bevar mig i dit Venskab. Vore Bartholiner og Brødrene Fuiren hilser dig.

Den 20. August 1650.

(W II 25).

1699. (Ep. 1001). *Fra Friedrich Klinger i Königsberg.*

13.9.1650.
(23.9. ny Stil).

Nu er jeg da naaet til Königsberg i Prøjsen uden altfor megen Vrede fra Neptuns Side og agter at sige et sidste Farvel til Havet og Kystegnene samt de der værende Venner og Velgørere, hvis store Bevaagenhed imod mig jeg navnlig i København har følt. Straks træder da frem for mig den overvættede Velvilje, hvormed Eders Excellence altid har nedladt Eder til at komme mig imøde og ladet mig vederfares; da jeg imidlertid slet intet kan finde, hvormed jeg kan gøre Gengæld (udover et trofast Sind, som vil bevare Mindet om Eders Velgerninger), saa har de gunstige Vilkaar her paa Stedet, hvor der findes meget Rav, som med kunstfærdig Haand tildannes i forskellig Skikkelse, endelig skaffet mig denne lille Kugle, som du her ser, inden i hvilken

ligger ni til ti Kegler, to Kugler og tre Smaaterninger. Skønt jeg vilde anse denne ringe Gave som ganske uværdig for det Worm'ske Museum, dette Naturens og Kunstens mest fuldendte Theater, vil jeg dog hellere anses for taabelig end utaknemmelig. I maa derfor ikke værdsætte denne Ubetydelighed efter dens Pris, men efter Giverens Sindelag, som i sit Ønske om at vise Taknemmelighed ikke har tilbudt, hvad der sømmede sig, men hvad han formaaede.

Forresten blev jeg ved min Ankomst hertil optaget i Hr. Schmeiss's Hus og fandt der Hr. Magister Schultzius, som i sin Tid i København har levet i Huset hos den yngre Dr. Fabricius. Han bliver aldrig færdig med at prise den Velvilje og Gunst, som er vist ham af Eders Excellence; ved hans Raad og Tilskyndelse er det ogsaa lykkedes mig at faa Adgang til Hr. Dr. Lösel, den navnkundigste Professor her; jeg har hilst ham fra Eder; med sin varme Interesse for Eder har han ikke blot modtaget mig yderst venligt, men tillige har han sendt mig bort med adskillige Genstande, som maaske ikke er uvelkomne i Eders Museum, men som han ikke vilde anbefale gennem en egenhændig Skrivelse, fordi han ansaa dem for lidet værdifulde. Men disse samme Ting er et Par Trompeter og et Par Fløjter fra Litauen, samt et andet Musikinstrument, hvilke hint Folk plejer at anvende ved sine Fester; et Stykke Svovlkis dannet som Brystvorter; en Træstamme, som ligner en Slyngeknude; Næbbet af en *Onocrotalus* eller Pelikan (»ein Leffel-Ganss«); en stor Vildsvinetand; Foden »von einem Rohrdrommel«. Dr. Lösel har ogsaa andre ypperlige Sjældenheder, som han gerne selv vilde sende dig; saaledes Skindet af en ni Alen lang brasiliansk Slange, Hvepsereeder, præjsiske Diamanter og forskellige Planter, som vokser ved Kysten af det præjsiske Hav, blot han er sikker paa, at de ikke allerede findes i Eders Museum. Hvis I altsaa ønsker nogen af disse Ting, saa lad et Ord falde til omtalte Magister Christopher Schultzius, der opholder sig i Hr. Schmeiss's Hus, eller — hvad der var bedre — henvend Eder selv til Hr. Dr. Lösel i et Brev, om I finder det bekvemt. Han har selv ladet mig forstaa, at det vilde være ham kært, om han kunde faa den Bog, I har skrevet om Runeskriften, samt nogle arktiske Sjældenheder, som maatte findes i to Eksemplarer i Eders Museum, og denne Egn ikke frembringer.

Lev meget vel og bevar Eder længe til Gavn for den lærde Verden.

Königsberg, den 13. (23.) September Aar 1650.

1700. (Ep. 368). *Fra Hans Rasmussen i Thorshavn.*

19.9.1650.

Dit Brev, fyldt med Venlighed og Tjenester, skrevet med skælvende Haand den 2. April i Aar, modtog jeg den 23. samme Maaned; jeg har læst og atter læst det, fordi det bar Vidnesbyrd om din Oprigtighed, Troskab og grænseløse Godgørenhed imod mig og min syge Hustru.

* Men da disse Ting er mere ophøjede og herlige, end mine svage Bestræbelser kan staa Maal med, vil jeg til enhver Tid gerne erklære dig, du berømmeligste Mand, min Troskab, da du er i højst fortjent Erindring blandt mine; ja ogsaa dine Fortjenester ved dels at anerkende, dels omtale mit Studium.

De Piller, som den ærværdige Olding foreskrev, har jeg modtaget, og dem bruger baade jeg og min svage Hustru efter den af Hr. Doktoren angivne Methode. Men den berømmelige Hr. Doktor bedømmer sandelig min Hustrus Sygdom kærligt og oprigtigt. Saa iagttager jeg imidlertid den Natur i denne indgroede Sygdom, at den tiltager hver Maaned ved Nymaane og Fuldmaane, og naar Solen gaar mod Ækvator, og ligeledes ved Søndenvind og i Stormvejr. Men jeg kan ikke være Gud taknemmelig nok, fordi han naadigt har forundt min Hustru Taalmod og Taalsomhed under Korset gennem saa lang Tid, og jeg beder af min inderste Sjæl om, at han ogsaa fremdeles for Christi Skyld vil gøre det.

Aarets Besværlighed paa dette Tidspunkt forhindrer mig i at tjene dig, men kæreste Ven, som jeg gerne vilde. Jeg sender kun to Par Strømper, det ene af hvid Farve, vævet af ret fint Uld, det andet af rødlig Farve, hvilken Farve uden Tvivl paa Eders Sprog er *Dyrfarffue*, men hos os *Morrod*; jeg husker engang at have læst i en Bog udgivet af den berømmelige Hr. Worm og som kaldes Danske Mindesmærker, at den berømmelige Worm ikke forstod det Ord. At opspore finere Uld af den Farve var denne Gang ikke muligt, thi det er en Slags Farve, som er meget sjælden hos os.*

Jeg sender de Dyreskind, som jeg denne Gang har kunnet lade opjage gennem mine Venner: Jeg sender ogsaa en Ravn med forskelligtfarvede hvide og sorte Fjer og ogsaa en Maage [*mergus*], men kun en Unge; tillige nogle andre, hvis Navne man kan se af det Papir, som er viklet omkring Halsen. *Hvis jeg i nogen Ting skulde kunne tjene den berømmelige Mand, maa han sige til; han skal aldrig betvivle min Troskab.* Imidlertid har jeg lagt al mulig Vægt paa, at de blev tørret med al den Omhu, det har været muligt, og det har været hele Sommeren, undtagen Ravnene, som jeg har modtaget for nylig; men jeg har bedt Skipperen om at sørge for, at den ikke gik til Grunde undervejs.

*Alle vore, især min Hustru, hilser skyldigt Eder: Dig berømmelige Mand og din Hustru. Den treenige Gud skærme faderligt den berømmelige Mand og alle de berømmelige Herrer Professorer i Eders Akademi og alle, som er knyttet til Eder ved Blod eller Svogerskab, alle Eders Studier, Handlinger og

Tanker styre han til sit Navns Ære, Kirkens Opbyggelse og til Frelse for os alle. Lev vel i al Evighed, lev vel berømmelige Mand med alle Eders og elsk os fremdeles.

Skrevet i Thorshavn paa Færøerne med ilsom Pen den 19. September i det fortabte Aarhundredes Aar 1650.*

Se nu, hvor glensom jeg er:

I sidst afvigte Vinter er der hos os paa Kysterne af Suderø drevet en død Hval iland, men næsten fortæret af Raaddenskab; i dennes Hoved er der fundet en Benkrans, som omgav Kraniet, og af hvilken den stedlige Præst har foræret mig disse Stykker, som jeg sender dig hermed* og hæfter ved Brevet, naar det er forseglet.

Lev atter vel, lev evigt vel.*

(Kv. 46).

1701. (Ep. 1003). *Fra Johann Daniel Horstius i Frankfurt.* 23.9.1650.

Gennem Mumm sender jeg de lovede fossile Tudsesten. De opgraves fra Kobberminerne nærved *Hangundia* i Grevskabet Innsbruck. I ren og opløst Tilstand gavner de mod Kopper og ondartede Febre i Kraft af den sveddrirende Evne, de besidder. Men Stenene i Nærheden af Koblenz, som gengiver de kvindelige Kønsele, har jeg endnu ikke kunnet faa fat i. Hvis jeg faar dem, skal jeg sende dem. Hermed Farvel og tilgiv min fortravlede Pen.

Frankfurt, den 23. September 1650.

Eders fordums og nuværende Tilhører og hengivne Elev

JOHANN DANIEL HORSTIUS
Livlæge i Darmstadt.

Hvis Eders Excellence ønsker at værdige mig et Svar, beder jeg Eder skrive, hvad I mener om Aareladning ved Febre med Udslet. Jeg har i min Lægegernings tretten Aar brugt den med godt Udbytte i Sygdommens Begyndelse. Jeg beder Eder sende mig Eders Mening om dette Spørgsmaal.

1702. (Ep. 1006). *Fra Jens Pedersen Svenstrup i Nykøbing M.* 29.9.1650.

Ypperste og berømmeligste Hr. Doktor Oluf Worm! Skønt det ikke er mig ubekendt, at Eders Excellence er bundet af talrige og tillige meget vigtige Forretninger, ved jeg dog, at Eders Elskværdighed er saa stor, at den ikke afholder sig fra Samtale med nogen, og at et Brev, selv fra den ringeste

Mand, end mindre volder Eder Ærgrelse; jeg har derfor sat mig for at henvende mig til Eders Excellence i et Brev, ud fra den Opfattelse, at jeg paa denne Maade ikke i Øjeblikket vilde handle ukært mod Eder.

Den ædle Hr. Hans Juul, kongelig Lensmand paa Dueholm Kloster, viste mig for faa Dage siden tre Sten, som fornylig blev fundet i Mosen ved Sejerlev (det er en Landsby beliggende i Nordenden af vor Morsø); de var forsynet med hvidlige Pletter. Medens de var af samme Form, idet de gengav et tveægget Sværd, som løb gradvis ud i en Spids, omtrent paa denne Maade: , var deres Størrelse dog forskellig. Farven var meget nær som Flint. De blev fundet indsvøbt i Mos, som (efter hvad de Bondedrenge, der gravede dem frem, haardnakket paastod) endnu var grønt, saa at de ikke fremtraadte blottede paa noget Sted; den ene var lagt oven paa den anden, saaledes at den største laa paa nederste Plads, en mindre i Midten og den mindste øverst, saa de syntes forfærdiget og nedgravet ved menneskelig Virksomhed og Flid. Dette har jeg ment at burde lade Eder vide, I ypperlige Mand, for at I kan øge Eders Oldsager, om ikke i Værd saa dog i Antal. Thi ved at sende et Brev til den højst elskværdige Hr. Juul selv vil I let kunne opnaa at faa en af dem. Blandt vore Folk hersker der delte Meninger om dem, men de ligger vist ret langt fra Sandheden, i hvert Fald saa vidt jeg kan skønne. Ejermanen vilde derfor ikke nære noget højere Ønske, end om deres sande, eller i det mindste sandsynligste, Anvendelse kunde blive ham angivet gennem en kyndig Oldgransker. Og en saadan er jo I, fortræffeligste Dr. Worm! For saa stor en Mand og saa ophøjet, saa nidkær en Dommer over saadanne Sager fremlægger jeg dette, hvad det saa maatte være, men som bør værnes mod Glemsels Tort, og hvis jeg ikke gjorde det, vilde jeg begaa Uret mod vor Morsø.

Løvrigt maa jeg i særlig Grad bønfalde Eder om at tage vel imod dette ringe og magre Brev og finde det værdigt til Frikendelse for enhver Mistanke om Dristighed — Eders Elskværdighed og Kærlighed til det fælles Bedstes Fremme har jo gjort Eder kendt baade for mig og i hele den lærde Verden. Med en inderlig Hjertens Hengivenhed anbefaler jeg Eders Excellence til den almægtige Guds Værn og Varetaget.

Nykøbing paa Mors, den 29. September, det er paa selve Ærkeenglen Michaels Helligdag, i Aaret 1650.

Eders Excellences mest hengivne JENS PEDERSEN SVENSTRUP,
Rektor ved Skolen i Nykøbing paa Mors.

1703. *Fra Poul Moth i Odense.*

13.10.1650.

Med Glæde mindes jeg den Tid for 22 Aar siden, da jeg underviste de nu berømte Sønner af Familierne Bartholin og Fuiren.

Borgmester Hans Nielsen [Chulenbrun], 62 Aar gammel, af et cholerisk, stundom melancholsk, Temperament, har i en Aarrække afvist Dr. Krucks og min Behandling, men har nu bedt mig søge dit Raad. For to Aar siden faldt han ned af Trappen efter et Gæstebud hos Steen Bille. Jeg blev tilkaldt den følgende Dag. Han var feberfri, men hans højre Side var blodunderløben, dog uden Saar. Jeg anvendte Plastre og Salver samt en mild Udrensning, og han kom sig snart, saa han kunde rejse til Kongevalget i København. For nogle Maaneder siden begyndte han at lide af Hæmorrhoider, hvad jeg betragtede som Naturens egen Udvej, men da hans Kræfter svækkedes, skred jeg til Aareladning, let Klyster og styrkende Midler. Da Dr. Kruck kom til Byen, søgte han uden mit Vidende hans Raad, som blev afgivet skriftligt og gik ud paa Svedekur og Aareladning. Jeg opsøgte Dr. Kruck, for at vi kunde handle i Fællesskab. Vi forsøgte Aareladning, som dog medførte en heftig Trediedagsfeber, som dog fandt sin naturlige Udvej gennem en stærk Næseblødning. Siden er han kommet sig, men lider dog stadig af Smerter og Blødninger ved Afføringen.

(Fol. 55).

1704. (Ep. 986). *Fra Willum Lange i Wien.*

2.11.1650.

Skønt jeg havde bestemt et Brev til dig noget tidligere, har dog bestandig andre Forretninger optaget mig, medens jeg var i Færd med min Rejse hertil; nu har jeg endelig kunnet opfylde baade min Vilje og mine Løfter. Om min Rejse er det ikke nødvendigt at skrive meget, da der under den næsten intet indtraf, som fortjente, at du skulde have det at vide.

Alle hævdede ganske vist Kunstammeret i Dresden til Skyerne, og jeg brændte derfor af den største Længsel efter at tage det nærmere i Øjesyn. Men da jeg havde betragtet alt nøjere, fandt jeg intet, hvorved det kunde side-stilles enten med dit eller med andres, som jeg har set. Det er nok en stor Indretning med mange Værelser, men Genstandene selv er almindelige; nogle havde jeg dog ikke set før, og dem vil jeg antegne her og samtidigt give en kort Oversigt over hele Kunstammeret, som er fordelt i seks Værelser. Det første rummer forskellige mekaniske Instrumenter saasom Guldsmedes, Træarbejderes og Kirurgers. I det andet er der forskellige Slags Bægre formede paa forskellige Maader af forskellige Stoffer. De væsentligste var Griffekløer, forskellige Skildpadder; en Papegøje og en Høne fremstillet af kunstfærdigt sammensatte Perlemuslinger. Et Stykke Glas af syv Metaller, som imidlertid hverken i Farve eller i andre Henseender kunde skelnes fra et andet venetiansk, som jeg senere saa i Coloredus' Hus i Prag. Ogsaa en Kugle af et eneste massivt Stykke Krystal af forbavsende Størrelse, paa tyve Pund, var meget seværdig. Dér var flere kostbare og ret store Stene, saasom

meget smukke bøhmiske Diamanter tilligemed Rubiner og andre, som imidlertid var mindre værdifulde. Det tredje Værelse rummede kunstfærdige Malerier af Albrecht Dürer, Lucas Cranach og andre. Det fjerde Værelse forskellige matematiske Instrumenter, dog smaa. Bemærkelsesværdigt var der et ret stort Musikorgel af Sten og et andet af Glas; i det ene var der Stenpiber, i det andet Glaspiber, som frembragte den behageligste Lyd. I det femte er der forskellige Naturgenstande, en uformelig, ret stor Sten paa 72 Pund, som er faldet ned fra Himlen; jeg vilde tro, at det har været et Klippestykke. En Enhjørningstand ophængt i en gylden Kæde og skænket Hertugen af Danmarks Konge; men den kan hverken sammenlignes med den, som Danmarks Konge for tre Aar siden overrakte Frankrigs Konge, eller med de tre i Utrecht. Den er nok meget hvid og langt finere end de tre i Utrecht, som er gullige; men den er hverken saa lang eller saa tyk, ejheller saa snoet som hine. Den synes at have været meget længere og at have mistet den bagerste Del. Der saas ogsaa Fugl Fønix. Men de gamle Forfatteres Opfattelse gjorde den mistænkelig for mig, idet de mener, at der kun er en eneste i hele Verden, og at en anden opstaar af dens Aske, naar den er død; skønt rigtignok ikke alle er enige herom. Ejheller stemmede Skikkelsen eller Farven med de gamles Beretninger; dog havde den en meget smuk Farve af gult og rødt. Der saas en stor Paradisfugl med Fødder og nogle andre smaa uden Fødder; en meget stor Elefanttand paa 150 Pund. Ogsaa forskellige Mineraler og forskellige uforarbejdede Metaller. I det sjette Værelse rummedes Kunstgenstande: Forskellige Statuer af Gips, Bronze og Marmor. Blandt disse Kostbarheder var en Hjort paa 2800 Pund forfærdiget helt af filosofisk calcineret C.C. Forskellige og mangeartede selvbevægelige Maskiner med adskillige Figurer paa, af hvilke nogle forestillede Solens, Maanens og alle Planeternes Bevægelser. En iblandt disse var virkelig fortræffelig: Den bevægede sig i Løbet af fireogtyve Timer. Paa sin ydre Omkreds havde den en Sneglegang af Messing, gennem hvilken en Krystalkugle løb ned, og naar den var naaet til Enden deraf, skjulte den sig indeni og kom atter straks som i samme Øjeblik frem foroven og gennemløb sin forrige Bane, hvilken samme Virksomhed den gentog, saalænge Maskinen bevægedes. Saa var der ogsaa alle Ønskers saa stærkt eftertragtede Maal, Evighedsmaskinen, som dog slet ikke gjorde sig fortjent til dette Navn. Jeg tror imidlertid, at den er den samme eller ialtfald af samme Slags som Drebelius'. En mørkeblaa Væske var lukket inde i et rundt Glas, som drejedes i et Kredsløb; den bevægede sig straks, saasart blot den øverste Del af Glasset berørtes med Haanden, og den hævede sig lidt efter lidt, indtil den efter 24 Timers Forløb atter var i Ro. Glasset havde som Underdel et Ur, som de sagde blev drevet af en saadan Væske, hvilket vi ikke kunde iagttage inden for saa begrænset et Tids-

rum. Men sandt er det, at Væsken, som i Forvejen var ganske i Ro, bevægedes i en Kreds, saasnt den blev paavirket af den mindste Smule Varme blot ved Haandspaalæggelsen, og at den bestandig hævdede sig mod Højre i jævn og rolig Bevægelse. Men hvis Haanden atter blev lagt derpaa, bevægedes Væsken kraftigere, hvilket jeg flere Gange erfarede ved egenhændigt Forsøg. Baade Tidens Knaphed og Kunstkammervogterens gnavne Vrangvilje hindrede imidlertid en Undersøgelse og tilstrækkelig grundig Udforskning af det hele. Der var ogsaa andre Drejerarbejder: En Elfenbenskæde, som var gjort af et eneste Stykke med et Hundrede og tredive helt ens Ringe. Der var ogsaa et højt kunstfærdigt Elfenbensskib, som paa Spanterne fremviste de sachsiske Hertugers Navne og Fødselsaar. Men alle disse Ting blev overgaaet af en Kirsebærsten, i hvilken der var indridset over hundrede Menneskeansigter forestillende Paver, Kejsere, Konger, Kardinaler, Fyrster, Bisper og andre, hver med deres særlige Hovedbeklædninger.

Af al denne Overflod er det kun ovenstaaende faa Ting, som jeg syntes fortjente, at du fik en Skildring deraf. Kurfyrst August som grundlagde det i Aaret 1567 (en Indskrift anbragt over den sidste Dør fortæller dette), lagde ganske vist Grunden til et fortræffeligt Kunstkammer, navnlig i Betragtning af, at det var i en Tidsalder, hvor Videnskaberne endnu ikke havde naaet deres fulde Kraft; og alene af den Grund fortjener han fuldtud en evig Ihu-kommelse. Men han. Efterkommere forsømmer alle disse Ting, hengivne som de er til umaadeholdne Jagter og Fisketure samt Drikkelag Nat og Dag. Men maaske vil den udvalgte Kurfyrste efter sin Faders Død raade nogen Bod herpaa. Man siger, at han er meget optaget af Mathematik, Musik og andre Ting, som sømmer sig en fribaaren Mand, men at han rigtignok nu under et andet Herredømme tvinges til at hyle med de Ulve, han er iblandt.

Da jeg var kommet til Prag, spurgte jeg straks efter Marcus Marci, og da jeg havde truffet ham, hilste jeg ham fra dig. Han er en ypperlig Lærd, Professor i Lægekunst samt Livlæge og Kammerherre hos Kejseren. Han skænkede mig alle sine Skrifter som Gave, og det er følgende:

Billede eller Fremstilling af de skabende Grundbegreber samt Klarlæggelse af den skjulte Kraft, som befrugter Sæden og deraf frembringer organiske Legemer, Prag 1635,4°.

Thaumantia, Bogen om Regnbuen og de fremtrædende Farvers Natur, Oprindelse og Aarsager, Prag 1648,4°.

Om de retliniede Figurers Bevægelsesforhold og Cirkulens Kvadratur efter Bevægelsen, Prag 1648,4°.

Om Bevægelsesforholdet eller Regel for Pulsen til uden Fejl at udmaale

Slagenes Hastighed og Langsomhed ud fra dens Bevægelse, afvejet med geometriske Lodder, Prag 1639,4°.

Afhandling om Iris og en anden om Iris'ens Vinkel imod Jesuiterpateren Baltzer Conrad, i 8°.

Om de naturlige Aarsager til Purpurregnen i Brüssel, Prag 1647.

Alle disse Værker agter jeg, om Gud vil, at sende hjem med Gesandten tilligemed andre Ting, og jeg vil skrive til min Broder Rasmus Lange, at han skal overgive dem til dig. Førnævnte Dr. Marcus Marci har lovet at ville skrive til dig ved første Lejlighed. Han har forlængst læst din Afhandling om Prinsens Horn, som han værdsætter meget højt: Jeg har givet ham Bogen om Runeskriften og har lovet at ville sende ham de danske Mindesmærker, naar jeg er vendt hjem til Danmark. Paa Gennemreisen traf jeg iøvrigt den Jesuiterpater Baltzer Conrad, med hvem hin var i Strid angaaende Iris. Denne har nok hidtil været matematisk Professor i Prag, men drager nu til Breslau. Han har især lagt sig efter Optik. Han mener ogsaa at have fundet en ny Kunst til Forfærdigelse af Kikkerter. Men da jeg spurgte, hvad han mente om Hevelius' Methode, som han havde fremstillet i sin Selenografi [Johannes Hevelius: Selenographia, Danzig 1647], svarede han, at han ikke havde set Hevelius. Jeg kan indtil videre ikke fælde den Dom, at han har ydet noget nyt paa dette Omraade.

Disse to Mænd har jeg raadspurgt om Tyge Brahes Observationer og hvor de var havnet; begge svarede overensstemmende, at de for otte Aar siden var sendt til Wien og givet til en ved Hoffet, men hvem, det var de lige uvidende om. Den ene mente, at de var overrakt Kejseren, den anden, at det var en af Ministrene. Men Dr. Marcus Marci lovede at ville opsøge Tengnagel, en af Tyge Brahes Børnebørn, som rigtignok har Bopæl i Prag, men dengang opholdt sig paa et af sine Godser paa Landet; han vil spørge ham om, hos hvem de er, og om den nuværende Besidder vil udgive dem eller sælge dem til en anden; derom vil han skrive til mig, og jeg har drøftet den Sag udføreligere i et Brev til den høje Kansler, sendt med forrige Uges Post.

Her har jeg indtil nu ikke blandt de Lærde kunnet finde noget, som var Stedets Navnkundighed tilstrækkeligt værdigt. Kun Lovtrækkere med deres Slæng af Følgesvende raader her. Om de andre hersker der dyb Tavshed. Men Tiden vil maaske vise mig det, der er bedre; saa skal jeg skrive mere. Imidlertid Farvel og vær stadig din Lange bevaagen som hidtil.

Wien i Østrig, 1650, den 2. November, juliansk Stil.

1705. (Ep. 1002). *Til Friedrich Klinger i Königsberg.*

7.11.1650.

Din Hengivenhed for mig har jeg rigeligt følt, ikke blot af det Brev, du sendte mig, men ogsaa af de Prydelser, du har sendt mit Museum, for hvilke jeg siger mangfoldigst Tak, ligesom jeg skal lade dig mærke, at du har med en taknemmelig Mand at gøre. Navnlig var det mig saare kært, at du har skaffet mig Adgang til den berømmelige Lösels Venskab; den Mand kender jeg meget vel af hans højlærde Skrifter: Han er meget kyndig. Thi i sin Tid har jeg med Fornøjelse læst hans Afhandling om Podagra og kendte Løven paa dens Klo. Hvad du sendte mig fra hans gavmilde Haand, var virkelig fortræffeligt og højst velkomment, navnlig Næbbet af Gesners Pelikan, som jeg længe har savnet, Svovlkis-Brystvorterne og de Musik-instrumenter, som er almindelige blandt Litaverne. En Fod af *Ardea stellaris*, som man almindeligt kalder »Rørdrum«, har jeg tidligere ejet, ja Fuglens fuldstændige Fjerdragt (thi heller ikke hos os er den sjælden), men den var nu gaaet næsten fuldstændig tilgrunde og opædt af Møl og Orm. Thi du ved, at jeg oftere har klaget over, at jeg ikke med noget Middel har kunnet bevare de meget smukke Fugle, jeg har haft, fra Boreorm. Hvis du derfor er istand til yderligere at faa noget ud enten af Hr. Lösel eller andre, noget, som kan tjene til deres Bevaring, beder jeg dig lade mig det vide. Forskellige Balsam-olier, Pulvere, Røgelsler og Udtørninger har jeg forsøgt, men forgæves. Som Gengave vilde jeg sende noget til den berømmelige Mand, dersom jeg vidste noget, der var ham tilpas. Jeg sender ham derfor Museumskataloget, for at han derfra kan udpege, hvad han maatte ønske sig. Hvad jeg har Forraad af, vil jeg gerne sende. Jeg vedlægger Runeskriften og andre Ting, som du kan overrække ham med venskabelig Hilsen. Jeg tilføjer de Ting, du beder om, til dig og Magister Schultzius (hvem jeg skylder meget, fordi han har haft mig i Erindring og givet Anledning til denne Handel); I maa tage vel imod det. Hils skyldigt Hr. Schultzius og hold ham stadig i Ørene, indtil han har opfyldt sine Løfter. Lev vel og vær min Ven, som du plejer.

København, den 7. November 1650.

(W II 26).

1706. (Ep. 1007). *Til Jens Pedersen Svenstrup i Nykøbing M.*

21.11.1650.

Dit Brev var mig meget kært, du herlige Yngling, navnlig fordi det gav mig Underretning om de Sten, som er fundet hos Eder. Saa vidt det er muligt at slutte af din Beskrivelse, er de af den Art, som undertiden findes her i de gamles Gravhøje; Stoffet er Flint, Formen som et Sværd. I dem findes visse- lig noget sjældent, som fortjener Overvejelse. Hvis man med nogen Omhu

udforsker deres Tilvirkning og Tilstand, kan man ikke undgaa at komme i Tvivl om, hvorvidt det er fremstaaet af Naturen eller ved Forarbejdning. Paa dem, som er hos os, ses tydelige Spor af Forarbejdning; vi maa derfor nødvendigvis erkende, at den Kunst at tilvirke Flint paa denne Maade nu er gaaet tabt, idet den springer itu ved den letteste Berøring med Jern. Men dette siger jeg om dem, som findes hos os, idet jeg ikke kan fælde nogen Dom om Eders, medmindre der gives mig Lejlighed til at tage dem i Øjesyn. Men da der ikke bestaar noget Fortrolighedsforhold mellem den højædle Hr. Juul og mig, ser jeg mig ikke istand til at henvende mig til ham skriftligt. Hvis det med dig som Mellemand var muligt at opnaa, at jeg fik den ene stillet til Raadighed med alle Omstændigheder vedrørende Sted og Tid, saa vilde jeg fælde en sikrere Dom derover. Du maa vende hver Sten. Lev vel.

København, den 21. November 1650.

(W II 26).

1707. (Ep. 1004). *Til Johann Daniel Horstius i Frankfurt.* 2.3.1651.

De Stene, du sendte gennem vor Haubold, har jeg rigtigt modtaget og er dig meget taknemmelig; men jeg vil ikke henregne dem til Tudsestene, idet de ikke har noget Slægtskab med dem, det være sig i Form eller Stof. Jeg ved, at der af nogle opstilles to Arter, den ene større, som de kalder *Umbria* eller *Bronia*; denne findes hyppigt hos os omkring ved Kysterne, og jeg besidder en afvekslende Mangfoldighed deraf; den afviger imidlertid meget fra denne; thi af Størrelse er den oftest som et Hønsæg og omtrent af samme Form, bortset fra, at den er flad i den ene af Enderne og har en Navle, fra hvilken fem Linier med lige stor Afstand løber op imod Toppen eller Spidsen, og noget saadant findes ikke paa denne. Den anden er mindre og plejer at blive indfattet i Ringe; man paastaar, at denne findes i Hovederne af Tudser, men Ferrante Imperato har klart paavist, at den udgraves af et særligt Jord-Mineral. Men hvor meget din Sten afviger fra disse, vil du bedre se, hvis du raadspørger Anselm Boëtius, som er den, der i vort Aarhundrede har skrevet nøjagtigst om Stene. Jeg mener, at det er en Skalbønne af Svovlkis, thi den gengiver ganske nøjagtigt en øreformet Muslingeskal, som man turde sværge paa er forstenet; og den ligner meget *Chama lapidea Rugata* hos Johs. Bauhin i Beretningen om Kilden og Badet Boll 4. Bog pag. 25. [Johann Caspar Bauhin: *De aquis medicatis nova Methodus, quattuor libris comprehensa*, Montbeliard 1605, 1607, 1612,4°]. Og den er ikke meget forskellig fra den, Aldrovandus i *Museum Metallicum* [Bologna 1648, Fol.] 4. Bog pag. 465 kalder en fossil Sten lignende en tyk Musling med pigget Hoved. Hvis den har de Egenskaber, du fortæller om, mener jeg, at den faar dem fra den Jord eller Mergel, hvori den opstaar; thi Jord fra Malta er ganske lignende, og i den opstaar ogsaa nogle Sten kaldet Tungesten. Og hvem ved, om ikke den Jord, der sidder paa denne Sten, besidder de samme Kræfter og Egenskaber, hvis den renses, vaskes og formes i Skiver? Hvorom alting er, Stenen er mig visselig saare kærkommen, idet jeg ikke har set den før, og den skal blive indføjet i min Museumshistorie med en hædrende Omtale af dit Navn. Med Begærlighed venter jeg paa den anden, som gengiver de kvindelige Kønsedele. Mon det er den, som er afbildet af [Michael Rupert] Besler i *Gazophylacium* [rerum naturalium, Nürnberg 1642] og

kaldes *Hysterolithus albicans*? Den har jeg endnu ikke haft Lejlighed til at se. Jeg sender mit Museumskatalog, for at du kan gøre mig en Vennetjeneste, som du har gjort Begyndelsen til, nemlig ifald flere Ting dukker op af den Art, hvormed du kan berige det.

Om Aareladning mod Feber med Udslet mener jeg omtrent det samme som du, og hos blodrige har jeg oftere med Held anvendt den i Sygdommens Begyndelse, men da jeg har besluttet snart at fremlægge dette Spørgsmaal ved en offentlig Disputats, mener jeg det ikke denne Gang nødvendigt at drøfte det udførligere; thi saasnart den er blevet trykt, skal jeg ved given Lejlighed sende dig selve Disputatsen, for at den kan være et Pant paa gensidigt Venskab og Velvilje mellem os. Indtil det sker, beder jeg dig frendeles være min Ven og Velynder. Lev vel.

København, den 2. Marts 1651.

(W II 26).

1708. (Ep. 987). *Fra Willum Lange i Rom.*

8.3.1651.

Jeg har skrevet til dig fra Wien og meddelt dig alle de Hændelser, som har været værd at lade dig vide fra min tyske Rejse. I Wien fandt jeg intet, som fortjente at blive skrevet til dig. Da jeg var kommet til Venezia, haabede jeg der at skulle finde Broder Angelico Aprosio Vintimiglia, saa jeg kunde hilse ham fra dig; men af andre fik jeg at vide, at det var mere end et Aar siden, han var draget derfra til Genua, hvor han nu opholder sig. I Padua gjorde jeg et Ophold paa omkring ved to Maaneder paa Grund af den strenge Vinter, men saa snart det var muligt for denne, ilede jeg til Ateste for at opsøge hine saavel gamle som skjulte Skatte. Men ak! Intet fandt jeg, som kunde tilfredsstille dig. Naar man traadte ind i Haven, mødte ens Øje ganske vist straks den Pyramidesten. Men paa den fandt jeg intet, som stemmede overens med vore Bogstaver. Dog tog jeg omhyggeligt alt i Øjesyn og opskrev samtlige Ting, for at jeg ikke skulde synes at være draget forgæves dertil. Og det er altsaa en Pyramidesten, som forneden har en Terning paa omkring tre Spandmaal, medens Stenens fulde Længde er ni Spandmaal og den øverste Firkant nærmest er seks Fingerbredder. Der findes to Rækker Bogstaver; den første begynder ved Toppen og strækker sig ned imod Fodstykket, den anden begynder fra Fodstykket og afsluttes paa selve Toppen. Bogstaverne i den første Række er følgende: $\text{E} \cdot \text{A} \cdot \text{O} \cdot \text{I} \cdot \text{U} \cdot \text{D} \cdot \text{I} \cdot \text{K} \cdot \text{I} \cdot \text{I} \cdot \text{E} \cdot \text{A} \cdot \text{E}$ og i den anden: $\text{X} \cdot \text{O} \cdot \text{D} \cdot \text{N} \cdot \text{O} \cdot \text{I} \cdot \text{I} \cdot \text{O} \cdot \text{I} \cdot \text{K} \cdot \text{L} \cdot \text{X} \cdot \text{I} \cdot \text{D} \cdot \text{I}$. Stenens Form er omtrent saaledes:

Og dette er tydeligvis de saakaldte gothiske Bogstaver. Om de er etruskiske, lydiske, frygiske eller snarere gamle latinske, hvad nogle her mener, ved jeg

ikke. Der findes i hvert Fald her i Omegnen af Padua ogsaa en anden Sten beskrevet med nogle Bogstaver, som synes i nogen Maade at stemme med de førnævnte; skønt jeg skulde mene, at de lige saa godt kunde være nogle andre og helt forskellige som være latinske og gothiske. Stenens Indskrift er følgende: ✕ ℵ. ϕ ◊ ↑ ↑ ^ · K | og i den anden Linie: ◊ E D. ℵ ◊. M. Kircher mener, at denne Sten er sat af de gamle Latinere, eller at det idetmindste er latinske Bogstaver, men jeg ved ikke, hvormed han begrundet det. Men da jeg saa, at jeg intet havde fundet her, gennemgik jeg alle Stederne, gennemrodede og undersøgte alle Afkroge, saa jeg saaledes kan bevidne, at der i den Have ikke er det mindste eller mest afsides Sted, som jeg ikke har set, og hvor jeg ikke har søgt. Jeg spurgte Gartneren, hans Hustru, Børn og Tjenestefolk, om de der havde set en anden Sten; jeg tilbød dem Betaling, hvis de vilde vise mig den. Han fortalte, at han havde boet der i ti Aar, men ingensinde havde set noget saadant, og han svor paa, at der intet var af den Slags. Mange andre gamle Indskrifter fandt jeg, græske og latinske, samt tre Bænke fra de gamle Grækere og Romere med græske Underskrifter.

Da jeg den følgende Dag var vendt tilbage til Padua, besøgte jeg en Eremit-pater, min Ven Jacobo Quaglie, hos hvem jeg havde set nogle meget smukke og sjældne Mønter, Statuer, Billedhuggerværker, Malerier og Spænder samt andre Ting, der angaar Oldsagerne. Over for denne Mand erklærede jeg aabent, hvor ulykkelig jeg var over at have været ude af Stand til at finde den Sten. I Begyndelsen tvivlede han imidlertid om, hvorvidt en saadan Sten nogensinde havde været der, men saa lovede han straks efter sin Ankomst til Venezia at ville spørge selve Giorgio Contareni, hvis Have det er, om hvor den Sten er ført hen. Tre Dage senere drager vi sammen til Venezia, og efter at han den følgende Morgen havde opsøgt Contareni i anden Anledning, spørger han ham videre om Stenen. Denne siger, at han saa vidt han ved aldrig har haft en saadan Sten, men at han dog, naar han fik Tid og Ro, vil gennemlæse sine Fortegnelser og senere anstille Undersøgelser efter den Ting. Det er alt, hvad jeg hidtil har kunnet yde i denne Sag.

Otte Dage senere forlod jeg Venezia, rejste til Firenze og derfra lige til Rom, hvor jeg straks hilste Abbed Cassiano dal Pozzo fra dig og blandt andet spurgte ham om den mexicanske Historie. Han svarede, at den Historie nu rigtignok er afsluttet, men endnu ikke sælges offentligt, idet en vis Don Alonso de las Torres, som havde foretaget det afsluttende Arbejde med dette Værk, tog en Del af Bøgerne med sig ved sin Afrejse til Spanien, medens han efterlod Resten til Salg her i et af Barberini'erne nyoprettet Kloster. Manden døde imidlertid ved sin Ankomst til Neapel, og Bøgerne er kommet i Hænderne paa nogle Mænd, som ikke vil sælge dem. Men de fromme Medlemmer her i Rom tør ikke sælge Resten af Frygt for Paven, som under ethvert nok

saa ringe Paaskud søger at skade alle, der har med Barberini'erne at gøre. Men hvis jeg ønsker det, har Cassiano lovet at skaffe mig to Eksemplarer, som hvert kan købes for 25 Paulinere.

Kircher har nylig udgivet den pamphylliske Obelisk [Athanasius Kircher: *Obeliscus Pamphilius*, Rom 1650, Fol.], i hvilken Bog han har forklaret alle de Hieroglyffer, som findes paa den Obelisk, som Paven nu lader opstille paa den navoniske Plads (»nella Piazza Navona«, som man siger). Sidste Aar udgav han sin *Musurgia*. Men hvis disse og andre Bøger endnu ikke er kommet til Eder, og du ønsker dem købt ved min Hjælp, skal jeg med første Lejlighed sende dem til Holland og derfra til Fædrelandet, og hvad du maatte have her af andre Ting, som kan besørges af mig, det skal jeg forsøge at forrette med den Omhu, som sømmer sig for den, der er dybt forpligtet over for dig. Hvis du imidlertid, berømmeligste Mand, vil fortsætte som du er begyndt med at forsvare mit Rygte og min Anseelse imod de ildesindede, vil du udføre en Gerning, som er højst værdig for dig, dine Dyder og dine uhyre Fortjenester over for Fædrelandet.

Lev vel og vær min Ven.

Rom, den 8. Marts, juliansk Stil, 1651.

1709. *Til Oluf Sørensen (Ørsted) i Randers.*

3.4.1651.

Dine Elever er alle blevet antaget, enkelte dog kun ved min særlige Mellemkomst. De synes alle at være beskedne; kun en enkelt var næsvis imod mig, men paa Venners Forbøn har jeg tilgivet ham, da hans Fader og Brødre er kendte som hæderlige. Jeg skal tage mig særligt af dem, du har anbefalet. Tak for Gaven.

(W II 28).

1710. *Til Jonas Mikkelsen paa Nordstrømø.*

19.4.1651.

Tak for Øjenvandet og »Hielperødderne«, som desværre var fordærvede. Tænk paa mit Museum! Hvis du kan skaffe et Hvalfoster, er det velkomment. Lad mig vide dit Opholdssted.

(W II 27).

1711. (Ep. 369). *Til Hans Rasmussen i Thorshavn.*

19.4.1651.

Skønt der næppe er noget, som jeg kan skrive til dig med denne Lejlighed — bortset fra at takke dig baade for de tilsendte Strømper og for de velpræparerede Fugleskind — har jeg dog ikke kunnet lade være med at fortsætte vor Brevveksling og sende dig dette som Vidne om det paabegyndte

Venskab imellem os, hvilket skal vedvare. Deri ønsker jeg mig ogsaa Underretning om din Hustrus Helbredstilstand, hun den bedste blandt Kvinder, samt om dine Sagers Tilstand; jeg betvivler ikke, at du vil meddele mig det, hvis du i det forløbne Aar er stødt paa noget sjældent. Især da jeg ved, at der hyppigt strander en Del Hvaler paa Eders Kyster, kunde jeg ønske, at hvis der forekommer en frugtsommelig af Hunkøn, at Fosteret da udtages i hel Tilstand, tømmes for sine Indvolde og bringes til mig i tørret Stand, hvilket jeg ved, at du let vil opnaa af Fiskerne. Hvis du altsaa kan gøre mig en Tjeneste i denne Sag, skal du til Gengæld ellers finde mig forpligtet og redebøn til Tjeneste af enhver Art. Den Hvalring, hvoraf der ifjor sendtes mig nogle Stumper, er visselig sjælden og, saa vidt jeg ved, aldrig tidligere iagttaget af nogen, hvorfor jeg har besørget dem aftegnet, for at de kan indsættes i min Museumshistorie [Museum Wormianum, Amsterdam 1655, Fol.] ikke uden hædrende Omtale af dig.

I dette mit store Klimakteriums Aar har jeg stridt med forskellige Sygdomme og Besværligheder, hvoraf jeg hidtil ved Guds Naade er blevet udrevet, saa jeg daglig haaber paa Bedring. Jeg er beredt paa alt.

Hvis der er noget hos os, hvormed jeg kan glæde dig, saa sig til, og du skal finde mig rede. Imidlertid befaler jeg dig og din ganske Familie til guddommeligt Beskyttelse.

København, den 19. April 1651.

(W II 28).

1712. (Ep. 972, BA 62). *Til Brynjulf Sveinsson paa Skalholt.* 8.5.1651.

Det var mig meget kært at forstaa, min Brynjulf, at det har haft nogen Vægt over for dig, at vi i vore Breve lagde Pres paa dig om snarest muligt at offentliggøre dine herlige Overvejelser til Saxos Fortale. Vi haaber derfor at ville faa vort Ønske opfyldt med disse vore Købmænd. Du maa visselig ikke betvivle, at du just herved ikke blot vil gøre dig alle dine Landsmænd forbundne, men ogsaa dem, som nærer nogen Omsorg for Nordens Hæder. For Styrbjørns Historie siger jeg saare mange Tak, thi den bidrager meget til Oplysning af Saxo og rummer Oplysninger, som hverken findes hos svenske eller danske Historikere, eller som er afvigende. Det fortjener bestemt at iklædes romersk Dragt og oplyses med Noter angaaende Oldtiden. Hvis jeg ikke var saa nedbrudt af Sygdomme, Alderdom og andre Bekymringer, at jeg har lagt Omsorgen for alle disse Spørgsmaal paa Hylden, vilde jeg forsøge noget. Jeg lader Faklen gaa videre til dig, for at du engang til offentligt Gavn kan udgive baade denne og Lodbrogs Saga, som jeg ved, at du ligger inde

med. Blandt Runemindesmærker havde jeg haabet paa nogle særlige Ting, som fortæltes at være fundet hos Eder fornylig, men eftersom Haabet glippede, har jeg ladet Bogtrykkeren gaa videre med den nye Udgave af min Bog om Runeskriften. Af denne sender jeg nu et Eksempplar sammen med nogle andre Skrifter (thi det øvrige føler jeg mig overbevist om, at du forlængst har faaet), og jeg beder dig tage vel imod det, gennemlæse det og trøstigt lade mig det vide, dersom du støder paa noget, der er mindre efter din Smag, for at det til sin Tid kan forbedres. Thi vi venter ikke mere noget af denne Art fra nogen, som er kyndigere i disse Sager. Bliv derfor ved og føj noget til disse mine magre Forsøg, smyk dem og giv dem Adgang til Afpudsning ved dit nøjagtige Omdømme. Intet skal nogensinde være mig kærere end Fornemmelsen af ved disse Arbejder at have opvakt herlige Aander til at generhverve Fædrelandets tabte Ejendom og til at holde Nordboers Hæder i Hævd. Hvis du stiller dig i dette Studiums Tjeneste, betvivler jeg ikke, at du vil vinde dig Udødelighed for dit Navn og dit Ry. Fortsæt, lev vel og vær min Ven, som tilforn.

København, den 8. Maj.

Jeg vedlægger Kataloget over mit Museum, for at du kan have mig i Erindring og ikke ophøre med at pryde dette Skatkammer med dit Bidrag, hvis der hos Eder skulde vise sig noget sjældent af denne Art; i min Museumshistorie vil du vinde dig en taknemmelig Ihukommelse deraf.

(W II 28).

1713. (Ep. 138, BA 212). *Til Thorlak Skulason paa Holar.* 8./13.5.1651.

Det glæder mig, du berømmelige Mand, at du hidtil har haft et taaleligt Helbred. Jeg er i dette Aar, som er mit store Klimakterium [det 63. Aar] næsten blevet sønderrevet af Sygdomme og Ubehageligheder; da jeg nu saa nogenlunde har staaet dem igennem, kan jeg ikke afholde mig fra at sende Underretning om mit Helbreds Bedring til dig; du staar nemlig ikke sidst paa Listen over mine Venner.

Din Søn [Gisli Thorlakson] stræber nu energisk fremad paa nyttig Lærdoms Bane. Med min Søn Willum har han i dette Aar gennemgaaet næsten hele Filosofien i Disputereform i privat Collegium, og jeg haaber, at der paa denne Maade imellem dem vil fremspire et Venskab, som ikke skal staa tilbage for det, hvori deres Fædre hidtil har været forbundne. Jeg siger dig oprigtigt: Han er en from og beskeden Yngling, fremmed for visse Islændinges Sæder, saa at du ikke skal tvivle om, at han vil blive dig til Glæde og Ære.

Den Hovedskal, som du har bestemt for mig, fik jeg som Gave af kongelig Majestæt; men for Hvirvlerne, som er ret sjældne, takker jeg dig. Hr. Magi-

ster Runolph [Jonsson] forelagde mig en Tegning af dette Uhyre, forskellig fra den, som du tidligere har meddelt mig; han siger, at den har to store Fremspring paa Ryggen, og de mangler paa det tilsendte Billede. Jeg beder dig skaffe mig Besked om, hvad mere jeg sikkert kan faa at vide om hele Kroppens Bygning. De Fiskere, som deltog i Fangsten og behandlede Hvalen, vil let kunne give alle Omridsene.

Du husker, hvad vi tidligere har forhandlet om Sejladsen til Grønland. Jeg har for ikke saa længe siden refereret vore Forhandlinger for nogle Adelsmænd hos os, og de haabede at kunne udvirke noget hos Kongen i den Sag. Men hvis din Beslutning staar fast om at forsøge noget, eller hvis du kender Midler, hvorved Maalet kan naas, beder jeg dig meddele det. Det tjener til Guds Navns Ære at bringe disse ulykkelige Hjælp paa Troens Omraade og vise dem Frelsens Vej. Hvis du med Raad og Daad vil stille dig til Raadighed som Apostel, vil jeg her arbejde for, at der i videst mulig Udstrækning drages Omsorg for deres evige Salighed.

Lev vel og lev længe til Kirkens Gavn.

Jeg sender anden Udgave af min Bog om Runeskriften, hvori du vil finde en gentagen hæderlig Omtale af dig tillige med nogle faa andre.

(W II 29).

1714. (Ep. 634, BA 151). *Til Sveinn Jonsson paa Barstad.* 13.5.1651.

At du nu i to Aar intet Brev har faaet fra mig, det skyldes ikke, at mit Venskab eller min Gunst er ophørt, men derimod en Forstyrrelse foraarsaget af forskellige Forretninger og Mangel paa Stof, hvorom jeg kunde skrive. Hertil kommer, at da der skulde skrives Brev ifjor, var jeg saa svag af Helbred, at jeg kun med Nød og næppe kunde affatte nogle faa Linier til Hr. Biskoppen. Nuvel, lad os da vende tilbage til vor Brevveksling, og da der ikke er andet for mig at skrive, lykønsker jeg dig til dit mere indbringende Embede og ønsker dig, at alt maa gaa heldigt. Skønt jeg tager mig vor Arngrim [Jonssons] Død ret nær, saa ved jeg dog, at man maa finde sig i, hvad der ikke staar til at ændre, og jeg haaber, at Gud vil opvække en eller anden blandt Eders Landsmænd, som med lignende Ærbødighed vil bringe sit Offer til de gode gamle Dage ved at dyrke fædrelandske Forhold og overlevere dem skriftligt til Eftertiden. Hvis du giver mig Anvisning paa, igennem hvilke Købmænd vore Breve bekvemmest kan besørgeres til dig, vil du tilvejebringe en Lejlighed til at skrive med større Nøjagtighed. Lev vel og bevar mig i dit hidtidige Venskab.

København, den 13. Maj 1651.

(W II 30).

1715. (Ep. 988). *Til Willum Lange i Rom.*

27.5.1651.

Tre Breve har jeg siden din Afrejse modtaget fra dig; det første var skrevet i Wien i Østrig, og deri gør du Rede for hele din Rejses Forløb, navnlig for Indretningen af det kurfyrstelige Skatkammer; dette modtog jeg med Kys-hand, hvad det fortjente, eftersom jeg nu endelig ved din Bistand har modtaget, hvad jeg oftere forgæves har eftertragtet fra andre, og for denne Tjeneste erkender jeg mig dybt i Gæld til dig. Især er det mig kært, at du i Prag har faaet Adgang til Dr. Marcus [Marci's] Venskab. For en Uge siden er Gesandten ganske vist vendt hjem til os, men medbragte hverken nogen af dine Sager eller dine Bøger. Hvis du gør din Broder eller mig bekendt med, hvem du har betroet dine Sager, kan der foranstaltes nøjere Eftersøgning desangaaende.

Dit andet Brev, skrevet i Rom, oplyste mig ogsaa om de Ting, jeg længtes efter, foruden om Rhode, over hvem jeg undrer mig, fordi han ikke endnu har sendt noget Svar paa mit Brev, men jeg har faaet Opfattelsen af, at hans Pen er frosset stiv i den haarde Vinterkulde, og den vil maaske i Sommer-tiden genvinde sin gamle Livlighed. Med Hensyn til Mindesmærket i Ateste opgiver jeg nu ganske Haabet, thi dine Beretninger og Bogstavformerne svarer til dem, som jeg har haft iforvejen.

Jeg kommer til dit sidste Brev, skrevet den 5. April, og ligeledes i Rom; ganske vist var det mig ukært, fordi det meldte mig om dit daarlige Helbred, som jeg undrer mig over, at saa navnkundige Læger hos Eder ikke kan raade Bod paa, da der selv her under den kolde Nordstjerne findes dem, som tappert kunde bekæmpe saadanne Onder. Lad mig anbefale dig blødgørende og smertestillende Klysterer, og ligeledes Rosenvand af Altheasaft *Fernel.* med *Ononis* og Persillevand. Men skulde jeg bringe Ugler til Athen?

Imidlertid var det mig meget kært at høre, at du har modtaget det Værk om de mexikanske Lægemedler fra den berømmelige Ridder Cassiano dal Pozzo; gid det bekvemt kunde sendes hertil. Hvor gerne vilde jeg ikke, om jeg kunde sende ham mine Runeværker som Gengave, thi nu er de trykt alle under et i Folio. Jeg vil gribe enhver Lejlighed til at faa mit Ønske opfyldt.

Gud gengive dig dit gode Helbred, for at du kan komme hjem og endelig lukke Munden paa visse Bagvaskere. Jeg skal sørge for, at du ikke kan tvivle om min villige Hengivenhed for dig. Drag imidlertid omhyggelig Omsorg for din Sundhed og vend velbeholden tilbage til os, naar du har fuldendt dine Studier. Lev vel. Tilgiv, at jeg ikke har besvaret hvert enkelt af dine Breve; det er visselig ikke Viljen, men Lejligheden til at sende Brev, som det har skortet paa.

København, den 27. Maj 1651.

(W II 30).

1716. (Ep. 973, BA 63). *Fra Brynjulf Sveinsson paa Skalholt.* 28.7.1651.

SPREDTE IAGTTAGELSER

til det gyldne Værk, den danske Skrift, af den højberømmelige Mand Hr. Dr. Oluf Worm, Doktor og offentlig Professor i Lægekunsten ved det hulde københavnske Akademi, den enestaaende Oprejser og Talsmand for Norden, der flygter fra Norden, affattet i Udpluk og stykvis paa Forfatterens Befaling midt i Forretningernes galne Forvirring.

Da du ønsker det saaledes, berømmeligste Mand, saa lad det ske! Paa din Befaling vil jeg optegne, og det ret frimodig, som du ønsker det, hvad jeg under Læsningen har fundet lidt anderledes overleveret af Eders Ærværdighed, end det er betroet vore Forfædre; jeg vilde nødtigt, at det skulde være dumdrigt, men den Mængde af Forretninger, som idelig overvælder mig, nøder mig dertil. Det maa blive din Sag, du lærdeste og bedste Mand iblandt alle, at tage vel imod din Elevs Studium og lade min Optagethed faa Skylden for det lille Arbejdes Uovervejethed, men dig selv for dets Frimodighed. [Sidetallene henviser til *Literatura Runica* 2. Udgave, Kbh. 1651].

S. 1. 1.15. Du skriver, at de gamle Daner har opfundet Runebogstaverne. Det gør Oldskrifterne ikke, thi de tilskriver Odin, Aserne, Alferne og Jætterne dette. Hos Sæmund Frodi siger Odin selv i Runapattr:

»Runar munt þu finna
Ok radna stafe,
Miok stora stafi,
Miok stinna stafi,
Er faadi fimbulthulur,
Ok gorþo Ginregin,
Ok reist hroptur Raugna.« [Havamál 142]

Det betyder: Du vil finde Runer og kyndigt formede Bogstaver, ret store Bogstaver, ret faste Bogstaver, hvilke det første Menneske har tilvirket, *Dipotes* (Aserne) har forfærdiget og Odin (Asernes Fyrste) har skrevet ved Indhugning.

Og straks efter:

»Odin med Asum,
Enn fyrer Alfum Dualin,
Dain ok duergum fyrer,
Eg reist sumar sialfur.« [Havamál 143]

Det betyder: Odin (nemlig: begyndte at indhugge, thi dette gik umiddelbart forud og afslutter nu Meningen i dette Vers) for Aser, Alfer, Dualin, Dain tillige for Dværge. Asvidus for Jætter (d.v.s. Kæmper), jeg har selv indhugget nogle«.

Men hvem denne »selv« synes at være, har jeg fremstillet i mine Antegnelser.

I Sigurd Fafnersbanes Saga erklærer Brynhildis Budlonia med Bestemthed, at de første Runer har været indhugget paa Odins Skjold, og at de er borttaget derfra, adsplittet og bragt forskellige Steder hen; Ordene er som følger:

»Hroptrar skilde voru ristnar þeim er stendur fyrer skinandi godi Alsvinnns haufdi« etc. [Vølsungesaga p. 51, 20—24]. Paa Odins Skjold (thi blandt mange andre Navne kaldes han ogsaa *Hroptur*) var de indristet, det, som staar foran den straalende Guddom, Alsvins Hoved.

Og kort efter:

»Allar voru afskafnar,
Er a oro ristnar,
Ok hrærdar vid hinn helga miød,
Ok sendar a vida vego,
Sumar ro med Alfum,
Sumar med Asum
Sumar med visum Vaunum
Sumar hafa mensker menn«.

[Vølsungesaga p. 52, 20—53,4]

Det betyder: Alle, som havde været indristet, er blevet borttaget og blandet med hellig Mjød sendt ad forskellige Veje, nogle er blandt Aser, nogle blandt Alfer, nogle blandt vise *Vanae*, nogle ejer Mennesker, opstaaet af Menneskers Sæd.

Du ser, at ogsaa de Runer, som Menneskene besidder, er Bestanddele af Odins Skjold. Flere Ting vil jeg ikke sammenstille. Hedningerne har sikkert troet, at de fra Aserne har modtaget adskilligt, i alt Fald af det, som der var Brug for i Menneskelivet.

Kap. 2. S. 12, L. 9. Du skriver: Men nu har vi selv saa klare og gennemskuelige Kilder til dette Ord $\text{K} \uparrow$, hvilket er paavist ovenfor, o.s.v.

Hvilke Kilder, berømmeligste Mand? Ja, vil du sige, det er jo dem, som er fremlagt ovenfor i Kap. 1 og 2, thi der ses nemlig »Run« at afledes fra det danske Ord »Ren«, som er blevet fordærvet og vanskabt i den seneste Tid; forhen kaldtes det »Renna«, hvilket Ord betegner en Strøm eller Kanal, hvorigennem strømmer Væsker eller Smaadele af Tørstof, som Støv, Sand, Aske o.s.v.

Væsker betegner det efter Ordet »eg renn«, jeg glider, flyder. Her efter »Rynner« = Plovfurer, hvilket du hævder er et gammelt og indfødt Ord, hvad jeg vilde tro for Doktor Worms Skyld, hvis det ikke var i Modstrid med det gamle og indfødte Ord »Rein«, som ikke blot kendetegner den lige Ud-

strækning af Plovfurer, men ogsaa af hvilkensomhelst Slags fortløbende Ting, samt deres Rækkefølge, naar de er adskilte. Dets Flertalsform »Reinar« betegner just selve Parallelismen. I den Tidsalder følte højsindede Folk sig ikke saa stærkt tiltrukket af Omsorgen for Agerdyrkningen, at de vilde opkalde deres Opfindelse efter en Foreteelse hentet derfra; som jeg har sagt andetsteds, blev Agerdyrkning overladt til Trælle og ukrigerske Mænd, altsaa til ringere Folk.

Derfor vilde jeg nødigt have, om hine nærliggende Ligheder skulde fremstilles som Kilder til Orddannelsen, tilmed som om de var klare og gennemskuelige; de er nemlig Vandhuller og Samlebrønde til Opsamling af det forlængst fordærvede Sprogs oprørte Vande. Saa meget desto rigtigere og mere stemmende med Grundlaget og med din Dømmekraft har du fastslaaet, at Ordet »Rune« er oprindeligt, og den Opfattelse skal ingen Mistanke om nærliggende Ligheder trække dig bort fra. Spelmans og andres Opfattelse vækker Harme hos dem, der er kyndige i Normannisk, idet de slutter, at Runa i sin Jomfrutilstand skulde have faaet Navn efter Trolddoms Misbrug og Skøgevirksomhed; som om ikke ogsaa de, der senere sælger deres Jomfrudom, fødes som Jomfruer? Runen blev læst og forstaaet, før den blev misbrugt, og mon den var uden Navn saalænge? Ja, Runen er saa sandelig ikke noget Trylletegn, hvad derimod en Runetekst er, naar den i kunstfærdig Forkortelse skjuler en hel Sang, saaledes som jeg har fremstillet det i mine Bemærkninger; men det er kun i uegentlig Betydning at den kaldes Runa, fordi den falder i Øjnene som en tilsyneladende Enhed, men mangfoldig af Mening; ligesom Udsagnsordet »eg Bryne« = jeg spidser, kommer af 𐌷𐌵𐌺 = BRUN, en Od, en Kyst, som løber ud i en Odde, saaledes kommer »eg Ryne« ogsaa af »Run« = Bogstav i Betydningen: Jeg retter Øjnene mod en fin Genstand saasom smaa Bogstaver, og betyder følgelig ogsaa, naar Trylleskrift bringes i Anvendelse, at jeg eftersporer noget, saaledes som jeg i mine Bemærkninger paaviser det ud fra Rolf Krakes Historie.

Kap. 3. S. 14. L. 24. Thi de kaldte endogsaa de Folk for »Runer« og »Adelruner«, som helligede sig denne Skriftkundskab, Naturforskning, Astronomi og Trylleri.

Intetsteds har jeg iagttaget dette, at de, som var kyndige eller ivrige i disse Kunster, er blevet kaldt »Runer« og »Adelruner« af Normannerne, ej heller tror jeg, at det kan bevises ud fra deres Mindesmærker. Hos Digterne finder man »Rune« staaende for en Ven og en Ægteemand saa vel som »Runa« for en Ægtehustru, hvad enten de er oplært i disse Kunster, eller de er uden Skriftkundskab; Völuspa (hvor der tales om de underjordiske Straffe):

»Sa hun þar vada þunga strau
Menn meinsuara ok morduarga
Ok þann annars glepur eyra Runo« o.s.v.

[Völuspa 39(38)]

Det betyder:

Der saa hun skride frem gennem heftige Bølger
 mensvorne Mennesker og Stimænd
 og den, som forførte anden Mands Viv.

Ordet »Adalrunæ« anklager jeg overhovedet for at være af fremmed Op-
 rindelse. De gamles Tavler maa dømme i Sagen. Jeg ved, at »Alf-Runa«, ikke
 »Adal-Runa« er Egennavn paa en vis Kvinde. Brynhildis Budlonia omtaler i
 Fortællingen om Sigurd Fafnersbane »Aulruma« blandt Trolddoms Sær-
 kender. Jeg kan slet ikke tro, at en Mand efter sin Interesse eller sin Bestilling
 kan kaldes et »Adalrunus« Menneske eller en Kvinde »Adalruna«. Men heller
 ikke Ordet »Adall« tilkom fordem Adelen som Betegnelse, saaledes som det i
 Dag anvendes dertil; men i den gamle Sprogbrug udtrykte det hver enkelts
 særegne Begavelse, Egenskab og Natur uden Adskillelse mellem uædel og
 ædel. Odin i Havamal:

»Fimbul-fambe heiter sa er fatt kann seigia,
 það er osnoturs adall«.

[Havamál 103]

Det betyder: En gruelig Døgenigt benævnes den, som intet kan tale; dette er
 den uvittiges Adel.

Senere tilfaldt det Ord de adelige som dem, der var født fribaarne og ædle,
 for at sondre dem fra Pøbelens Bærme og Mængdens Blandingsart, der
 blandede Sæd med Slaver og Fremmede. Endvidere fortolker jeg det af Eder
 anførte Halfrodes Kvad, hvor »Run« ses anvendt i Betydningen Hofmand,
 saaledes:

»Grams Rune letur glymja
 Gunrikur hinn er huot likar
 Hogna hamre slegnar
 Heipt bradur um sik vader«.

Kongens Husfælle (Drabant) lader klinge
 — kampkraftig ved Krigsgudinden, han hvem Kamp glæder —
 den af Hogna hamrede
 — brat til Vrede — Klædning omkring sig.

Rækkefølgen er denne: Kongens Husfælle (Drabant) opfyldt af den krigerske
 Guddom og brat til Vrede, han hvem Kampe ligger paa Hjerte, lader klinge
 omkring sig (naturligvis ved Omskrivning: han iførte sig) Klædningen ham-
 ret af Hognas Smedehammer, d.v.s. Jernpansret. Her betegner Ordet »Rune«
 i sin særlige Anvendelse en Hofmand, men ellers i egentlig Forstand en
 Mand af fortrolig Omgang, idet Betydningen Ægtemand er blevet lidt løs og
 varieret lidt. Det er altsaa forkert, naar Lipsius læser »Alirunia« hos Tacitus
 [Germania cap. 8] (saafremt jeg tør have nogen Mening herom,) og det er

forkert, naar [Elias] Schedius [De dis Germanis sive veteri Germanorum, Gallorum, Britannorum, Vandalorum religione syngrammata IV, Amsterdam 1648 p. 489] læser »Alironia«, fordi det Ord ikke har nogen Eksistens; men du kommer nærmere, naar du læser »Adalruna«, men faar dog ikke fuldstændig fat derpaa (dette være sagt med din Tilladelse, du store Mand), da jeg ikke er i Tvivl om, at hun har heddet »Alf-Runa«, det vil sige en Kvinde, som er beandtet af Alfernes Guddomskraft og fortrolig med dem, en Slags Alfernes Samleverske og ligesom en Hustru til dem, en med hvem de omgikkes ret nært, en Fortrolig, saaledes som jeg ogsaa læser hos Jornandes [Jordanes?] Lige til vore Fædres Minde holdt der sig blandt os enten opdigtede eller virkelige Eksempler paa denne Omgang med Alferne og paa Spaadomssevne ud fra denne Omgang, som jeg frygter ikke har været i Overensstemmelse med den rette Tro og i Dag er ophørt. Jeg vil altsaa vove paa eget Ansvar at foretrække Indsættelse af »Alfruna« hos Forfatterne i Betydningen en Alfs Hustru eller i hvert Fald hans nære Veninde. I sidste Forsøg blandt mine Strøbemærkninger har jeg sagt visse Ting om forskelligartede Guddommes Blandinger indbyrdes og mellem dem alle og Menneskeslægten: Dersom jeg ikke var overbebyrdet af andre Ting, vilde jeg sige mere i Bogen om Nordens gamle Gudelære og Skikke. Saa ofte som dette Ord forekommer for mandlige Venner eller for Ægtemænd, skrives det altid med Hankønsendelsen »Rune«, ligesom med Hunkønsendelsen »Runa«, naar det er om Hustruen og en Kvinde: Og saaledes er det, hvad enten det er Kaldenavne eller Fællesnavne; men naar det betegner Bogstav eller har sin særlige Betydning i Kvinde-navne, skrives »Run«, hvorfor de anførte Steder fra Edda skalrettes, og hvor der staar skrevet ᚱᚱᚱ, skal der skrives ᚱᚱᚱ, hvad mit Eksemplar har: Men aldrig har jeg fundet hverken ᚱᚱᚱ eller ᚱᚱᚱ undtagen i Digte.

Stedet, som er anført fra Havamál, lyder i sin Helhed saaledes i mit Eksemplar:

»Maal er ad þylia þular störar
þular sotle at, Urdar brunne at.
Sa ek ok þagðak, saa ek ok hugðak,
Hlyddak à manna maal.
Um Runar heyrdak ok regindoma,
Ne of risting þaugdo, ne of radom þaugdo,
Haafa haullo at, Haafa haullo i,
Heyrdak segia suo.«

[Havamál 111]

Det er: Tid er det at fortælle store Fortællinger
Ved Oldingens Sæde, ved Urds (Nornens) Kilde.

Jeg saa, og jeg tav, jeg saa, og jeg tænkte:

[Hlyddak à manna maal]

Om Runer hørte jeg og de mægtige Guders Domme (Mysterier)

Hverken fortav de, hvorledes de skal ristes, ej heller

fortav de, hvorledes de skal læses ved den

høje Hal, i den høje Hal hørte jeg dem tale saaledes.

Sammesteds pag. 22.: »Dunemune«, som i gammel Tid synes at være kaldet »Dimine«.] nej »Dinumynne«. Jeg mener, at de gamle har nævnet Floden med dens Egennavn »Dino« og dens Munding »mynne«, efter »munn« = Mund. »Krako mal«, som Danskerne i Dag kender af Navn, og fejlagtigt henfører til Kragens Skræppen (»Kragemaal«) fordi de almindeligvis er ukendte med Sagen, skønt det er et Digt (hvilket du, berømmeligste Mand, som den første har skænket Offentligheden), som gennemgaar Regnar Lodbrogs Bedrifter, er dels opkaldt efter ham selv i Fængslet, dels efter hans Hustru Aslaug, som blev kaldt Kraka, medens hun opholdt sig i Spangarheide i Norge, som den haandskrevne Beretning fortæller. Og Digtet i min Pergament-Codex [Ny kgl. S. 1824b,4°] bærer denne Titel skrevet med rødt. Dette er altsaa »Kraakomál«:

»Unnum atta Jarla Austur j Dino mynne«: Vi overvandt otte Jarler i Øster i Dinomynne.

Pag. 23. Om »Ofruner« i Havamál er den antagne Opfattelse opstaaet af en gal Skrivemaade paa føranførte Sted, hvor der skulde læses »ok regindoma«, som du ser lidt ovenfor. Man maa desuden vide, at de gamle ret ofte anvendte Ordet »of«, hvor vi i Dag skriver »um«. Egil Skallagrimsson [Hofuðlausn v.1]: »Sva er mitt of far« = saaledes er min Omflakken. Flere Steder møder man Vidnesbyrd herom. Det andet Sted fra Havamál om »Eyra runo« bør jævnføres med det, som jeg i Begyndelsen anførte fra Voluspá. Førstnævnte lyder saaledes:

»Annars kono teyg þu þer aldregi

Eyra runo at«

Det er: Anden Mands Hustru skal du aldrig lokke til fortrolig Samtale med dig. Eller, hvad der er det samme: Du skal ikke omgaas hende saa fortroligt, at du vækker Mistanke om, at hun er dig som en Hustru.

Der bør ikke herske nogen Mistanke om at det drejer sig om Arter af Runer:

»Gaman-Runer« er Samtaler og Drøftelser, som i lige Grad er muntre og dannede. Der staar et Sted:

»Godan mann teyg þu þer at gaman runom« [Havamál 120]

Det er: Knyt en Mand til dig ved munter og dannet Tale.

Brynhilde siger i sine Gaman-Runer, som er Samtaler af den Art:

»Bjor fære ek ther Brynthings apaldur

Megni blandinn ok megin tiri,

Fullur er liotha ok liknstafa

Godra galdra ok gaman-runa.« [Sigdrifumál 5]

Det er: Jeg bringer dig Øl, du onde Brynjetings-Mand (d.v.s. Kriger),
blandet af Gudernes Dyd og Kraft,
den er fuld af Ynde og gavnlige Bogstaver
gode Sange og muntre, dannede Ord.

Om et Digt af enklere Art vil du finde Ordet »Run« anvendt hos Sturluson i anden Del af Edda, hvilket Sted jeg anfører i mine Bemærkninger.

Cap. 5 pag. 31. Jeg erindrere ikke at have læst »Ofruna« som Navn paa en Kvinde.

Pag. 32. Jeg spørger, om det danske Sprog, taget i enkel Betydning, nogen-
sinde findes omtalt som »Runamaal«?

Pag. 35. Det anførte Sted fra Ragnars Saga om »Sigruner« skal rettes
saaledes: »Sigrunar skaltu rista ef thu uilt sigur hafa, ok rista a hialte hiors.«
[Sigdrifumál 6]. Saaledes har Sæmunds Edda det. Og selve Sagen kræver,
at »Sigur«, d.v.s. Sejr (ikke Veltalenhed eller Klogskab) skaffes gennem
»Sigrunar«, som har faaet Navn efter deres Formaal, nemlig Sejrsruner.
Saxo synes her at have kaldt dem Sejrstejn:

»Forud for Offer med Sejerens Tegn mit Øje jeg signer«

[Saxo II, 7,26]

Sammesteds, hvor du har nævnet »Brunn-Runar«, bør der i Stedet skrives
»Brim-Runar«. Men »Brim« er Havets Bølge, der brydes mod Strandbredden.
Thi foruden at de udtrykkelig skrives Brimruner i Haandskriftet til Sæ-
munds Edda, hvor hele den Samtale mellem Brynhilde og Fafnersbane gen-
gives, og i selve den gamle Beretning om Fafnersbane, saa kræver hele
Meningen med Brynhildes Paamindelse det samme. Thi hun siger selv:
»Brimrunar skaltu rista, of thu uilt borgit hafa a sunde segl maurom; a stafne
skal rista og stiornarblade ok leggja eld j ar, era sua brattur breke ne blar unn,
tho kiemur heill a hafi« [Sigdrifumál 1] Det er: Brimruner, eller Bølgebryd-
nings-Runer, bør du riste, hvis du vil bringe Skibsfolk Hjælp paa Havet, dem
skal du indriste paa Stavn og Ror og ætse Ild i Indskæringen. Ej skal der
være saa brat en Braadsø eller saa mørkt et Havdyb, at du jo skal kende
Hjælp fra oven.

Pag. 37. Gudrunus] Jeg mener, man bør se efter, om der ikke i Stedet bør
skrives »Gudraudus«, eller, som Udlændinge plejer, »Gudrodus«, hvilket
Navn jeg bemærker er velkendt i Norden; »Gudruni« slet ikke.

Sammesteds »Rungeir«, for hvilket nogle har »Rutgeir«. Det ægte og ind-

fødte er »Rodgeir« eller »Hrodgeir«, eller, som andre mener, »Raudgeir«, af hvilke de førstnævnte betegner det hærgende, det sidste det rødmende Sværd. »Run-Geir« husker jeg ikke, eller rettere: Jeg husker, at jeg ikke har læst det.

Cap. 16 pag. 87. »þurs« betegner altid en Kæmpe, der, efter hvad der var de gamles Overtro, beboede Bjærghulerne; han udmærkede sig altid ved et Legeme, som var umaadeligt at skue, ikke ved Dværgskikkelse.

1, »Os«, skal udtales med adskilte Læber og fuld Lyd og bør ikke skrives »Oys«. Ejheller betegner det en Bugt, men en Flodmunding, hvorigennem den udtømmer sig i Havet.

»Ridur« eller »Reid« oversættes ganske vist almindeligt ved Vogn og Kærre ifølge »þrideilur« Omskrivningerne; der bliver dog en Mistanke tilbage om, at det skal forklares som Lyn, som tidligere blev kaldt med begge disse to Navne.

Odins Runathattur: »þat kann ek hid tiunda, ef ek se tun-ridur leika lopti a.« [Havamál 155] Det er: Dette kan jeg som det tiende, hvis jeg ser tordnende Lyn lege i Luften.

Vort Haandskrift om Køb og Salg [Jonsbok, Kaupabok 16]: »edur lystur reid« = eller om han rammes fra Himmelen. Det første Ord betyder afgjort ikke en Vogn, men det sidste begge Dele. Ligesom nu andre Bogstaver har faaet Navn efter Vejrliget, som »Ur« = Stormbyge, »Hagel« = Hagl, saaledes vil jeg snarere udlægge »Reid« som Lyn end som en Kærre, da det er Navn paa et voldsomt Bogstav, hvis Lyd synes at efterlignes derved. Jeg iagttager ialtfald, at Bogstavernes øvrige Navne mere er hentet fra Naturgenstande end fra forarbejdede Ting.

Sammesteds: »þrideilur« Omskrivningerne forklarer ikke »Tyr« som en Tyr, men som »Tyem Asam« [Asaguden Tyr?], naar de fortolker »Asam« = med en Haand.

Cap. 19. pag. 97: þ ikke »fie«, men altid skrevet »fe« og bør altid skrives og udtales saaledes. Men »je« er blevet os paanødet af den daarlige Nutidsskik, hvormed vore Landsmænd maa døje, navnlig Beboerne i den nordlige Egn, saa at de ogsaa udtaler Vokalen »e« som »je«, og fra dem har det grebet vidt og bredt om sig blandt andre.

Pag. 99. »þuss« betegner et Spøgelse og sommetider en Dværg]. Det er paa ingen Maade rigtigt, at de ganske forskellige Arter »þurs« og »Duergur« sammenblandes: Hvor meget de (nl. Dværgene) afviger fra de større i Op-rindelse, Tid og Levevis, for slet ikke at tale om Legemsbygning og Boliger, det fremgaar klart, naar man raadspørger de gamle Pergamenter, blandt hvilke Voluspá er det fornemste, og betragter den ogsaa i Dag blandt Almuen udbredte Opfattelse.

Sammesteds: »Enn skalpur er suerda« = Sværdet plejer at være spidst], som om »skalp« eller »sklap« betegner et Sværd; det var imidlertid ikke dette, men dets Skede, Kroka-Ref udtrykte ved en Ordfælde, da han havde dræbt Harald Sigurdssons Følgesvend Skalp-Grane og havde meldt Kongen Drabet i en Gaade med disse Ord: »Vid urduunn saupsatter i dag, Sverdhus Grane ok ek«, det er: I Dag har Sværdets Bolig Grane og jeg været uenige. Den guddommelige Gaadegætter Harald løste kort efter denne Knude: »Skalp er hus Sverdsins« = »Skalp« er Sværdets Bolig, d.v.s. Skeden.

Sammesteds: »Ragn er sverdit bradasta[.], Af et Sværd, hvis Navn har været »Ragn« erindrer jeg ikke at have bemærket nogen Omtale i Edda, men det kan være smuttet for mig. Jeg tillægger denne Vending en anden Betydning, nemlig denne: »Ragn«, den grumme Forbandelse, er det skarpeste Sværd. Man maa vide, at efter at Christi Religion havde vundet Indpas blandt vore Forfædre, er »Ragn« og »Blot« begyndt at blive taget i Brug om grumme Forbandelser og Ofre. »Ragn« er nemlig egentlig en Bønfaldelse gennem Aser, som de kaldte »Raugn« og »Regin« og »Rakna«, og »Blot« er et Offer til de samme, medens de Kristne senere har opfattet dem i ond Betydning som Hævn gudinder. Og i Dag siger vi »Ragn« som heftig Forbandelse, ligesom ogsaa »Blot«: At forbandes »ad ragna« og »ad blota«. Det Tankesprog vil altsaa sige, at den onde Tunges Forbandelser er det skarpeste af alle Sværd.

Pag. 100. »Kaun« betegner et større Saar, ikke Udslet eller Kløe. Jeg opdeler og opstiller denne Sætning saaledes: »Kaun er beggia barna Bøl; giorer naar fol varna.« Det er: Saaret er (fordi det smerter) en Ulykke med to Børn. Underverdenen faar Læber til at blegne.

‡ Et vældigt Aarsudbytte; »Gumna« betegner Goder, Glæder, Udbytte]. Ikke disse; men med et digterisk Udtryk kaldes Mennesker »Gumar« og »Gumnar«. Merlinusspå, oversat til Modersmaalet efter Skjaldens Opfordring, af Munken Gunlaug: »Het Merlinus Marguitur gume«, det er: Merlinus hed en Mand, meget vidende. Meningen er altsaa: At Kornhøsten er Menneskenes Lykke.

↑ At dette Distichon er behæftet med Fejl, betvivler jeg ikke, thi dets andet Vers levner ingen Mening, saaledes som det affattes. Jeg skal forsøge at gengive det efter Hukommelsen, som jeg mener at have hørt det engang tidligere, thi adskillige af disse er i Omløb blandt Folk.

‡ eller fuldstændigt »Laugurin fellur ur fialle
Faust er gjauld hia Jarle«.

Det er: Vandet — og særlig Gautland Søen (som paa Svensk kaldes »Laugur« efter Eddas og andre Mindesmærkers Vidnesbyrd) — flyder fra Bjerget, men fast sidder Belønninger hos Jarlen.

Forfatteren synes altsaa at klage over Jarlens — som vi udtaler »Jallum«

(og maaske skrev Digteren selv saaledes for Rimets Skyld) — over Jarlens, sin Herres Paaholdenhed, idet han tilbageholder Krigernes og Hirdmændenes Lønninger, saa de ligesom sidder fast.

Sammesteds: »Mikil er greip a hauke«. »Greip« betegner det Mellemrum, som er mellem Fingrene, af Udsagnsordet »eg grip« = griber, holder, tilriver mig, tager; lignende Tankegang forekommer i det kendte Vers af Hesiodus:

Taabelig den, der med Trods mod Overmagt op sig vil sætte
[Hes. Erga 208]

Ligeledes dette:

Ved du mon ikke, at langt udstrækker Drotten sin Arm
[Ovid Heroid. 16(17), 166]

Ordret saaledes: Høgens Kløer har bredt Greb.

Cap. 20 pag. 107. En Tidsfæstelse af Harald Hildetand, eller rettere af alle Konger, synes aldeles usikker og tvivlsom, hvad jeg andetsteds søger at paavise. Den uhyrlige Ælde beror paa, at den hidrører fra en Forestilling, der er blevet uklar ved Misforstaaelse af Saxo. Jeg er sikker paa, at der ikke foreligger nogen som helst sikkert overleveret haandskreven Kilde fra Aarhundrederne før Asernes Fremtrængen mod Nord, idet disse indførte baade Sprog og Bogstaver til Norden. Hverken Hildetands eller andres Ælde kan være saa stor, at han skulde have staaet i sin Manddomskraft i Gallienus' Regeringstid Aar 270 efter Christus, saafremt da Danmarks Kongers Slægtsfortegnelse er rigtig, naar den paastaar, at Sigurd Ring, Ragnars Fader, hvem denne ogsaa overvandt i Krig, da han var svækket af Alderdom, har været hans Brodersøn gennem en kødelig Broder. Dette berettes i et af mig for nylig fremdraget haandskrevet Brudstykke om Braavallaslaget. Men herom maaske en anden Gang.

Pag. 108. »Fimbul« eller »Fimbulyr« er ikke et Egenavn, men findes anbragt paa Tillægssords Vis foran flere Navneord, hvor man er henvist til at opfatte det som Uhyrlighed eller vanvittig Størrelse, som i Edda »Fimbulvetur«, en vanvittig haard Vinter, der varede uafbrudt i tre Aar uden at nogen Sommer kom imellem.

»Fimbul-Fambi« = en vanvittig Nar, i Havamál. Saaledes her »Fimbulyr« = uhyre, vanvittig, stor. Der maa menes Jotun, af hvem Odin fortæller, at han har modtaget flere af Bogstaverne. Jeg tror, han vil hentyde til Jættekongen Baulþor eller en anden af lignende Surdejg. Saaledes »fimbul-ljod«, uhyrlig, vanvittig, alvorlige Lyde, Ord, Digte; samme Odin siger i Runapætte, at han har lært ni af denne Baulþor, med disse Ord: »Fimbul-liod niu nam eg af inum froda Jotne Baulthorni Berslu fodur«.

(Havamál 140)

Uhyre alvorlige Lyde («liod» anvendes ogsaa om Bogstaver) har jeg lært af hin kyndige Jætte Baulþor, Bersles Fader.

»þulur« har jeg ogsaa lært betød en Mand, som er anselig af Alder, Legeme og Aar, og af hvem jeg kunde lære adskilligt; Sæmund siger i Vafþrúðnismál:

Tha skal freista, hver er fleira viti,
Gestur edur hinn gamli þulur.

Saaledes kalder Jætte-Vafþrúðner sig selv, det er:

Det skal altsaa forsøges, hvem der ved mest,
Gæsten eller denne gamle Gubbe.

»Fimbul-þulur« er saaledes en uhyre gammel Mand eller Kæmpe, med en Omskrivning, som var de gamle velkendt. Her er det rimeligt, at det opfattes som Baulþor eller en anden Jættekonge: Ordet »Fimbul«, der sættes foran saa mange forskellige Ting, skal man ikke forstaa som et Egennavn for en bestemt Person.

Cap. 23 pag. 118. Tradla] mener jeg skal skrives »Tradka«, som er dagligdags for vore Landsmænd: »Tradla« var heller ikke de gamle bekendt.

Pag. 125: »mer ser« vil den berømmelige Mand skal læses »mier sier«. Jeg indrømmer, at det nu overalt fejlagtigt udtales saaledes, men det er meget daarligt: Alle gamle Pergamenter gengiver bestandig alle saadanne Ord uden dette falske nordlige »i«; »mier sier« er intet andet end slet Vane.

Pag. 146. I den poetiske Glosetavle findes flere Ting, som bør anmærkes, især angaaende Navne- og Udsagnsords Afledning og Bøjning: ganske enkelte Ord vilde jeg ogsaa tro har en anden Betydning, nogle er ogsaa overordentlig hyppige i almindelig Anvendelse til alle Tider, og dog anføres de som digteriske; men jeg har hverken Tid eller Lyst til at forfølge disse Enkeltheder; det er mig nok at have paapeget dem i Almindelighed. Ogsaa i Personnavnefortegnelsen er der visse Ting, jeg aldeles ikke forstaa, uden at jeg dog derfor misbilliger dem; der er andre, om hvilke jeg betvivler, hvorvidt det er Egennavne paa Mennesker eller Tingsbetegnelser paa Genstande. Navnet »Lifraudur« (medmindre det er Tilnavn paa en Mand) er det mig i hvert Fald yderst nærliggende at anse for et Tillægsord, som er daglig anvendt af Folk, idet vi taler om en »Lifrauda« Farve, der betegner Leverrødt.

Mere overkommer jeg ikke nu, da jeg altfor sent belaver mig paa en meget vanskelig Visitatsrejse østpaa. Men det maa staa til dig, berømmeligste, bedste Mand, Velynder og evigt ærværdige Lærer, at tage retsindigt og vel imod disse Ting, som er ubetydelige, og som vilde være dine højlyrde Øjne uværdige, hvis ikke du ønskede det anderledes, og du maa fatte den Mening om min Dannelsesiver, at jeg til enhver Tid, og som du fortjener det, vil frembære min Førstegrøde for Eders Excellence, som det sømmer sig en Elev. Thi hvis ikke Eders Herlighed havde brudt denne Is for os, saa vover

jeg at paastaa, at ikke blot jeg, men det ganske Norden evigt vilde have ligget lammet, bundet og livløst i Dødsøvnens Kulde. Du alene har som den første efter en lang Nat atter skænket os alle Øjne for de hjemlige Forhold, Øjne som bør bruges af enhver, der ikke vil være blind: I den Anledning skylder hele Norden dig Tak, vil nære dig uvisnelig Taknemmelighed og bestandig med taknemmelig Nævnelse af Worm, sin Genrejser, komme i Hu, at det er ved din Flid, det er blevet givet sig selv tilbage.

Lev vel, berømmeligste Mand, de nordiske Folks offentlige Lærer, Talsmand og evige Værner. Atter lev vel og tag paa bedste Vis mod disse efter-sankede Aks fra din store Høst, thi derpaa har jeg anvendt en hel Dag, skønt min Sjæl syder af Gøremaal.

Skrevet paa Skalholt, den 28. Juli 1651,
Eders berømmelige Ærværdigheds mest hengivne

BRYNJULF SVEINSSON

P.S. Tag vel imod og raad venligst Bod paa Bogstavernes klodsede Træk, paa Fejlene og paa den forvirrede Sætningsbygning samt de øvrige utallige Forsyndelser, som er begaaet dels af mig, dels af min nys tiltraadte Afskrivers uøvede Haand.

Lev vel, berømmeligste.

1717. (Ep. 1008, BA 162). *Til Thorkel Arngrimsson i Leyden.* 1.2.1652.

Jeg har rigtigt modtaget saavel det Brev, du har sendt gennem din Broder [Thorlak Arngrimsson], som det, du har sendt fra Leyden den 15. Januar. Jeg har forstaaet dit Forsæt, og hæderligt er det saavist, men besværligt, bekesteligt og med store Krav til Erfaring. Thi ikke alene skal forskellige Forfattere, som har skrevet om Naturforhold, indkøbes og omhyggeligt gennemlæses, men ogsaa Gruber, Have og uvejsomme Steder besøges og gennemvandles, og man maa lære at kende, hvad begge Indier frembringer. Før end nogen begiver sig paa en Rejse fyldt med saa mange Besværligheder, maa han omhyggeligt overveje, om hans Legemes, Sjæls og navnlig hans Pengepungs Evner kan staa Maal med disse og uendelig mange andre Forhold, som det her vilde være altfor vidtløftigt at gennemgaa. Visselig vilde det være ønskeligt, om en eller anden oplukkede os dit Fædrelands skjulte Skatkamre, og hvis det kunde ske gennem dig, vilde du vinde u dødelig Hæder for dit Navn. Jeg har overrakt den høje Hr. Kansler det Brev, som var stilet til ham, og har faaet det Svar, at vore Sager ikke er i den Tilstand, at der er nok til nye Stipendier. Derfor ser jeg ikke, hvad man kan gøre sig Haab om herfra. Hvis ikke dine Udgifter kan dækkes fra anden Side, vilde jeg tilraade, at du begiver dig hertil, hvor du personlig kan godtgøre dit Arbejde for Fædrelandet og lægge dig efter de Ting, som tager Sigte paa dette Studiums Theori, indtil du har erhvervet dig, hvad der er nødvendigt til Udenlandsrejser. Lev vel.

Den 1. Februar 1652.

(W II 31).

1718. *Til Peder Winstrup i Lund.*

Febr./Marts 1652.

Tak for Hjælp til min Svoger [Henrik] Motzfeld i hans Ægteskabsforretning.

(W II 31).

1719. (Ep. 1009). *Til Pierre Bourdelot i Stockholm.*

Marts 1652.

Til den berømmelige Dr. Pierre Bourdelot, Livlæge hos hendes Majestæt den svenske Dronning.

Berømmeligste Mand! Jeg kan ikke sige, af hvor stor en Fryd jeg straks gennemstrømmedes ved Synet af dit Brev. Min Pen har længe kløet efter at skrive til dig, og visselig vilde jeg have gjort det med de højlærde italienske Adelsmænd, hvis de ikke uformodet var rejst fra os; skønt jeg følte Trang til at nyde deres Omgang noget længere Tid, og skønt de lovede at vende tilbage til mig, blev jeg dog skuffet i mit Haab. Men eftersom du nu har ønsket at komme mig i Forkøbet og anfører saa klare Grunde til din Tavshed, vil jeg modtage dem med taknemmeligt Sind, dels for den velvillige Hengivenhed, hvormed du over al Maade omfatter mig, dels fordi du ikke blot lader mig være dig anbefalet, men ogsaa har ønsket at skaffe mine Bestræbelser Indpas hos hendes Majestæt Dronningen. At jeg ved din Naade har faaet Adgang til at blive kendt for saa stor en Fyrstinde, et Under for den ganske Jord, regner jeg for en stor Velgering og Ære, og intet skulde være mig mere magtpaa-liggende, end om jeg kunde frembringe noget, der vilde være hendes Maje-stæt kærkomment; men da jeg ikke formaar andet, skal jeg ikke ophøre med at opsende Ønsker og Bønner for hendes Velfærd.

Jeg husker, at du, medens du var hos os, gav mig Haab om et Spyd gjort af Amiant [Serpentin?]; hvis du har noget til din Raadighed, beder jeg dig sende mig lidt til Pryd for mit Museum, for at jeg ogsaa kan glæde mig ved dette Bidrag fra dig. Jeg ønsker gennem dig mangfoldig Hilsen sendt til Hr. De Buisson; alle de Tjenester, som en Ven kan yde, ønsker jeg ham tilbuddt. Hvis jeg faar Underretning om, hvor han nu opholder sig, og paa hvilken Maade Breve lettest kan sendes ham, vil det være mig saare kært. Hvis du har noget nyt om Gassendi og vor Ven Lapeyrère, saa lad mig det vide. Lev vel og vær fremdeles min Ven som hidtil.

København, Marts 1652.

Fornylig har Hr. Dr. Patin skrevet til os, at Riolan har udgivet noget bemærkelsesværdigt i det franske Sprog angaaende Lægevidenskab [Jean Riolan: *Curieuses recherches sur les écoles en médecine de Paris et de Montpellier, Leyden 1651,8°*], men selve Værket har vi endnu ikke set.

(W II 31).

1720. (Ep. 1012). *Til Lucas Jacobsen Debes i Thorshavn.*

22.4.1652.

Dit Brev afsendt i September Maaned ifjor har jeg rigtigt modtaget og samtidig de vedlagte Sager. Jeg nærer stor Taknemmelighed mod dig, baade

for din Hengivenhed og for den ydede Hjælp. Jeg haaber nu at skulle faa noget sjældent fra Eder, da jeg har bemærket, at du er saa videbegærlig paa det Punkt. Et Hvalfoster har vi faaet her tømt for Indvoldene og tørret; hvis altsaa Skindet tages af og udtørres, vil det lykkes, navnlig hvis det Fedt, det udsveder, efterhaanden tørres af. Løjerlige Fisk fanges ofte af Fiskerne, men da de ikke kender dem, smides de bort; hvis du kan formaa dem til at bringe dig alt det ukendte af denne Art, som de træffer paa, vil vi utvivlsomt faa nogle Sjældenheder fra det Hav.

Til Brug for din Forgængers Enke har jeg overdraget din Søn at bringe nogle Piller saavel som en Portion Theriak. Der er to Doser Piller, saa hvis den ene ikke skulde gøre fuld Virkning, kan hun bagefter bruge den anden eller gemme den til en anden Gang, naar Nødvendigheden kræver deres Brug. Eftersom hun har mærket Lettelse i den ene Side efter at der er sat en Fontenelle paa den Arm, tilraader jeg at prøve det samme paa den anden. Jeg beder dig hilse hende skyldigt fra mig og sige Tak for de tilsendte Strømper; jeg vilde have skrevet til hende selv, hvis jeg ikke havde været forhindret; du maa træde i mit Sted og have det godt. Lev vel.

København, den 22. April 1652.

(W II 32).

1721. *Til Oluf Sørensen (Ørsted) i Randers.*

11.5.1652.

Tak for *Exoa* og *flore farina*. Jeg skal tale din Sag for Kansleren, naar der bliver noget bedre ledigt under Aarhus Domkapitel.

(W II 32).

1722. (Ep. 139, BA 213). *Til Thorlak Skulason paa Holar.*

12.5.1652.

Din Søn [Gisli Thorlaksson], som nu agter at vende tilbage til Eder, kan jeg ikke sende afsted uden et Brev fra mig til dig. Jeg haaber, at du vil erkende, at han i Lærdom og Sæder har gjort saadanne Fremskridt, at han kan anses for værdig til et hvilket som helst af de bedste Embeder. Med Sandhed bevidner jeg, at han i Beskedenhed, Redelighed og Flid har overgaaet alle de her-værende Islændinge; derfor lykønsker jeg dig og nedbeder alt Held og Lykke for ham.

Jeg har sendt min Willum med vore Gesandter til England; han skal vende hjem med dem engang til Vinter. Jeg betvivler ikke, at han i Fremtiden stadig vil bevare det grundlagte Venskab med din Søn.

Din Mening om Grønlandssagen afventer jeg. I Aar har vore Købmænd

sendt to Skibe dertil; vi faar se, hvad Udfald det faar. Jeg er ikke i Tvivl om, at det havde været forudseende af dem forinden at drøfte denne Sag med dig. De savner kyndige Folk, som egner sig til denne Sejlads, skønt deres Hovedsmand [David Danell] er berømt for de mange Rejser, han har foretaget dels til Ostindien, dels til Vestindien. Staa dem bi med dine Raad, saa meget du kan, for at Guds Ære og manges Frelse sikrere kan udbredes paa de Steder, thi Sagen er din Omsorg og Flid meget værdig. Lev vel.

København, den 12. Maj 1652.

(W II 33).

1723. (Ep. 974, BA 64). *Til Brynjulf Sveinsson paa Skalholt.* 14.5.1652.

Nu indser jeg Sandheden i det gamle Ord: »Berømmelse blegner ved Nærhed«, thi af de tilsendte Forkortelsestegn fra Hitardal, hvori man har meddelt mig, at de største Hemmeligheder rummedes, faar jeg ikke fat paa andet end Vrøvl og sammenslyngede Tegn for visse Egennavne, maaske paa Folk, som under Besøg, de har aflagt paa Stedet, derigennem har villet bringe sig selv i Erindring. Men jeg takker for Arbejdet og for Tilsendelsen. Thi med deres Tilvejbringelse var der ikke forbundet mindre Besvær, end om Oplysninger af største Betydning havde været optegnet. Vi venter paa Resten af dine Forsøg, thi hvad der ventes med saa stor Længsel, kan ikke uden største Fare opsættes yderligere, og ethvert Løfte er at anse som en Gældsforpligtelse. Hvis du indtil nu har iagttaget noget sjældent eller noget, som bidrager til vort Forehavende, beder jeg dig meddele det.

Lev vel og vær min Ven som hidtil.

København, den 14. Maj 1652.

(W II 32).

1724. (Ep. 635, BA 152). *Til Sveinn Jonsson paa Barstad.* 16.5.1652.

Det er mig saare kært, min Sveinn, at du er ivrig efter med Omhu at oprettholde den paabegyndte Brevveksling imellem os. Det skal ikke komme an paa mig, at den jo skal fortsættes hvert Aar, saalænge den almægtige Gud vil skænke Liv og Helbred. Det Spørgsmaal, du fremsætter, kan næppe med Lethed besvares uden af den, som har set og erhvervet sig Kendskab til hine Lande og Egne. Alt hvad vi naar frem til gennem Formodninger, er ganske usikkert, hvis det ikke underbygges gennem Erfaring. Begge de fremsatte

Opfattelser synes antagelige, men hvilken jeg snarest bør slutte mig til, er jeg endnu ikke klar over. I Aar har vore Købmænd besluttet sig til en Grønlandsrejse med to Skibe; naar de er kommet tilbage, skal jeg omhyggeligt udfritte dem, om de har iagttaget noget, som kan tage Sigte herpaa, og om Gud vil, skal jeg ikke holde dig i Uvidenhed derom. Imidlertid opsætter jeg min Dom. Lev vel.

København, den 16. Maj 1652.

(W II 33).

1725. (Ep. 1010). *Til Pierre Bourdelot i Stockholm.*

29.5.1652.

Paa to Breve fra dig er jeg Svar skyldig, berømmeligste Mand; vel er jeg syg, idet jeg endnu ikke ret er kommet af med Angrebene af den Trediedagsfeber, som her raser blandt hele Befolkningen, men alligevel burde jeg virkelig have besvaret saa venskabeligt og forekommende et Brev. Med dit forrige Brev fulgte ogsaa Lærred og sjældne Asbester, som var mig saare kærkomne; blandt mit Museums Prydelser vil de under dit Navn komme til at indtage en Plads, som ikke bliver en Sidsteplads.

Sammen med den yngre Vossius var her hos mig fornylig Hr. Bochart, hin meget elskværdige og særdeles kyndige Mand, som jeg ønsker, at du skal hilse skyldigt fra mig, eftersom han nu er hos Eder. I Gaar var ogsaa Greve de la Gardie her med sit Følge, men ham kunde jeg ikke være til Tjeneste, som jeg gerne vilde, da det var Dagen for mit Anfald, og jeg ikke vovede at udsætte mig for den frie Luft. Hos os breder sig blandt Befolkningen en smitsom Feber, ikke at den just er ondartet, men eftersom nu Legemets Tilbøjelighed er, antager den Karakter af Trediedagsfeber, og hvis den behandles rigtigt, holder den op inden det syvende Anfald; hos dem, derimod, som gaar uforsigtigt tilværks og forsømmer deres Levevis, udarter den ofte til det dobbelte og varer syv til otte Uger. Da jeg blev angrebet af denne og havde benyttet det sædvanlige, ogsaa Aareladning (hvad du maaske vil undre dig over i denne min Alders 65. Aar), var der en Modgift, som havde voldsom Sved tilfølgelse, men som jog Ondet paa Porten før det fjerde Anfald; nu afventer jeg altsaa, hvad der vil ske denne Aften, thi den plejer at komme over mig med en let Kuldegysning ved Ottetiden om Aftenen. Helmont regner ikke den Mand for Læge, som ikke kan faa Bugt med hvilkensomhelst Feber paa Trediedagen. Jeg betvivler i høj Grad, om han selv har kunnet gøre det. Riverius praler meget af sin Feberfordriver, ogsaa i Trediedagsfeber. Hvis du har nogen sikker Viden om dette, saa forhold mig den ikke. Hos os er der en, som i alle Tilfælde anbringer en Amulet paa Haandleddene, at bære i ni

Dage, hvormed han paastaar at have helbredt adskillige Hundrede, men jeg har endnu ikke kunnet gøre denne Iagttagelse; thi alle, som har benyttet det, har ladet de almindelige Midler gaa forud, og dem stoler jeg mere paa, navnlig de feberstillende. Meddel mig din Mening herom, hvis du vil have Ulejligheden.

For at komme til dit andet Brev, skrevet den 22. Maj, saa var det mig meget kært, at du sendte mig de Lærdes dig meddelte Domme om Solformørkelsen fornylig; skønt jeg læste dem med sygt Legeme og ikke kunde tage tilbørlig Stilling dertil, gennemlæste jeg dem dog og vil beholde dem hos mig en Stund, eftersom jeg ikke ved, om du ønsker dem tilbagesendt; men jeg skal sende dem tilbage, naar du forlanger det. Gennem vedlagte faar du, hvad vore Folk har observeret her. En udførlig Beretning om denne Formørkelse har jeg set afgivet af en Englænder i London, [William] Lilly, aftrykt i dette Aars Begivenheder. Den Ven, som laante mig den, vilde ikke undvære Bogen, ellers skulde jeg have sendt den samtidig. I sin Bedømmelse stemmer han ganske overens med den franske, som du sender, bortset fra, at han tilpasser Enkelthederne efter Englænderne. Lev vel og tilgiv mig, at jeg i min Sygdom skriver med en andens Haand.

København, den 29. Maj 1652.

(W II 33).

1726. *Til Willum Worm i London.*

12.6.1652.

Tak for dine tre Breve med Skildring af de Farer, du lykkeligt har overstaet. Da jeg var i Skaane til Henrik Motzfelds Trolovelsesgilde, blev jeg smittet af Trediedagsfeber, som ophørte efter det fjerde Anfald. Ogsaa din Søster Dorothea lider deraf. Moder venter snart sin Nedkomst.

Skade, at du led Tab ved at veksle dine Penge; du burde have benyttet det Vekselsbrev, du har fra Braem. Fortæl hvorledes du staar dig med Gesandtskabet.

[Hans Hansen] Resen er blevet den afdøde Biskop [Jesper] Brochmands Efterfølger, og [Thomas] Bang er rykket op i hans Sted. Hans Wandal vil faa den Lærestol, som derefter bliver ledig.

Opsøg Astrologen [William] Lilly, der skal have gjort nogle heldige Forudsigelser paa Grundlag af Solens Ekliptika.

Kast ikke dine slidte Klæder bort, men benyt dem paa Skibet, saa du kan bruge de nye herhjemme.

(W II 34).

1727. *Til Samme.*

17./26.6.1652.

Dit Brev til Moder, skrevet den 28. Maj modtog vi den 17. Juni. Du glædede mig meget dermed, da du ved, at det er vigtigt for dig at bevare hendes Bevaagenhed. Paa Grund af hendes Svaghed skriver jeg i hendes Sted.

Livet mellem Hoffolk er vanskeligt. Vi bør undgaa deres Laster og efterligne deres Dyder. Bland dig ikke for stærkt med Hoben, thi derved vil du tabe Respekt. Det undrer mig, at du ikke har truffet Selden, Spelman eller Lilly i den Uge, du var i London. Vor Treschomagerus [Gerhard Sørensen Treschow] agter sig nu til Oxford. I ham vil du kunne finde en from og beskeden Rejseledsager. Hvis Gesandterne rejser hjem gennem Nederlandene, maa du gerne ledsage dem, men det kan næppe ske paa offentlig Bekostning. Her er en smitsom Feber. Din Svoger Torm og din Broder Peder ligger syge.

(W II 35).

1728. *Til Samme.*

26.6.1652.

Det glæder mig, at dit Helbred nu er bedre bortset fra Næseblod, som dels kan skyldes det varme Vejr, dels den ædlere Vin, hvortil du ikke er vant. Drik hellere tyndt Øl end Vin og lad dig eventuelt aarelade.

Du har truffet forskellige Lærde, men skriver ikke, hvorledes de har modtaget dig. Om Tradescant har jeg før hørt, at han var en Idiot. Du forsømmer Arundels Marmor. Det glæder mig, at du har truffet [Rasmus Hansen] Brochmand, som yder dig trofast Hjælp. Moder har født en lille Søn, som vi Skt. Hansdag døbte med Navnet Hans. Dr. Resen skal indvies til Sjællands Biskop af Dr. Winstrup. Jeg ved ikke, om jeg kan besørge Breve til Oxford.

(W II 44).

1729. *Til Samme.*

31.7.1652.

Det første af de to Breve, jeg har modtaget fra London siden din Tilbagekomst, fortalte om den ulykkelige Rejse til Bath. Hvor uklogt af dig at medtage alle dine Penge. Men Sagen forekommer mig mistænkelig. Hvem var dine Ledsagere paa Rejsen til Oxford? Du har nu brugt to Hundrede Rigsdaler paa to Maaneder, skønt du har levet paa andres Bekostning og rejst gratis. Du har brugt mere end andre paa et helt Aar. Kom straks hjem, at du ikke skal lægge lige saa meget i Nederlandene og forøde din Mødrenearv.

(W II 44).

1730. (Ep. 1011). *Til Pierre Bourdelot i Stockholm.*

23.8.1652.

Da der frembyder sig saa bekvem og venskabelig en Lejlighed med vor gode Ven Naudé, har jeg ikke kunnet undlade at besvare dit sidste Brev, skønt jeg er trykket af uendelige Besværligheder med daglige Sygebesøg, medens ond-

artede og smitsomme Febre og Dysenteri breder sig hos os. Med Hensyn til Helbredelsen af en almindelig Trediedagsfeber er jeg rigtignok ganske enig med dig, og jeg har ikke noget tilovers for Amuletter eller de Empirikere, som raaber op om deres hemmelige Lægemidler, som maaske er godtgjort i et og andet Tilfælde, men slaar fejl i tusinde andre. Men min daglige Praksis tvinger mig til at indrømme, at andre Kendetegn opstaar i de Tilfælde, hvor Forsynet spiller Hovedrollen foruden de sædvanlige Aarsager. Thi jeg taler af Erfaring: Hvis man ikke straks i Begyndelsen kæmper ved Hjælp af Modgifte, vil Giftstoffets Kraft bemægtige sig Hjertet og hele Personen og ødelægge ham, og saa hjælper det ikke med hyppige Aareladninger eller Afføringsmidler givet efter den almindelige Fremgangsmaade, eller med Forebyggelsesmidler. De Sygdomme, som gaar i Svang hos os, er heftige, og imødegaar man ikke Ondet itide, er det ude med den syge; Fracastorius' *Diascordium* under ondartede Febre fortjener de højeste Lovtaler. Naar man har brudt Ondets Magt, bliver alle Symptomer mildere, og vi skrider tryggere frem ad den sædvanlige Vej. Men hvorfor bringe Ugler til Athen?

Den højtberømte Naudé har været hos mig, han er lige saa højlærd som elskværdig, og med ham kunde jeg have ønsket i længere Tid at have nydt Samtale. Skønt han havde travlt, vilde jeg dog ikke lade ham slippe afsted uden Brev fra mig, og han vil selv bevidne, med hvor stort Hastværk jeg har skrevet dette. Lev vel og vær min Ven, som du plejer. Hvis Bochart endnu er hos Eder, beder jeg dig hilse ham skyldigt fra mig. Lev vel.

København, den 23. August 1652.

(W II 45).

1731. *Til Jens Dolmer paa Gjessingholm.*

8.9.1652.

Her hænger, som du rigtigt har erfaret, en ondartet Feber med Dysenteri, saa du bør ikke komme hertil. Jeg har ikke kunnet tale din Sag for Kansleren. Universitetet har været opløst i to Maaneder.

(W II 45).

1732. (Ep. 1029, BA 128). *Til Runolf Jonsson i Helsingør.*

27.10.1652.

Paa dine Vegne har jeg talt med den høje Hr. Kansler om Opnaelsen af Konrektoratet i Trondheim; han bifaldt dine Ønsker og lovede at ville sende et Anbefalingsbrev til Stedets Biskop. Han sagde ellers, at han havde givet vor Biskop Paalæg om at tage Hensyn til dig, hvis der her hos os viser sig noget, som kan være dig tjenligt. Men dette er usikkert. Jeg tilraader dig at

begive dig hertil snarest muligt udstyret med dit Anbefalingsbrev fra den høje Hr. Kansler, saa at du itide kan gøre dig rejseklar, at ingen skal tage Brødet ud af Munden paa dig. Lev vel.

Den 27. Oktober 1652.

(W II 46).

1733. (Ep. 1005). *Til Johann Daniel Horstius i Darmstadt.*

17.12.1652/3.3.1653.

Dit Brev sendt den 22. September fra Darmstadt, modtog jeg den 17. December fra Hamborg sammen med den meget fine Sten, som du kalder *Hysterolithos*; den er mig saa meget desto kærere, som den er ret sjælden og saa vidt jeg ved endnu ikke gengivet; ligesom jeg siger mangfoldigt Tak derfor, vil jeg indføje den i min Museumshistorie med hædrende Omtale af dig. Men tillad mig at udgyde min Mening derom i din Barm: Jeg mener ikke, at det saa meget er Boëthius', Agricolas, Gesners og Cardanus' *Hysterolithos*, som det er Plinius' *Diphyes*, som han omtaler i 37. Bog Kap. 10, i Stedet for hvilket Ord man i nogle Eksemplarer fejlagtigt læser *Diphris*, saaledes som Gesner har paavist det i sin lille Bog om Stenene, da den nemlig afbilder baade Kvindens og Mandens Kønssdele; thi paa denne Mærkværdighed fremtræder baade en Pung og et mandligt Lem under det kvindelige, hvilket jeg ikke ved, om du har bemærket; jeg vil besørge det nøjagtigt aftegnet og indføjet i mit Museum. Men hvis du sender mig den Jord, du omtaler, og andre Sjældenheder efter Forgodtbefindende, vil du gøre mig en stor Glæde. Der er hos os en Boghandler Haubold, som hvert Aar plejer at besøge Messen i Frankfurt; hvis du betror ham noget, vil han besørge det rigtigt. Han plejer i Frankfurt at tage ind hos Boghandleren David Zohner. Fra Böhmen har jeg modtaget en Jordart med forskellige Kulører, navnlig Hvidt, Rødgult og Blaaligt, men jeg tror næppe, det er den, hvorom du skriver, da jeg ikke hos den har iagttaget de Egenskaber, nemlig at den flyder over med rigeligt Salt, er udstyret med alle Metallers Farver o.s.v. At den frembringer en Luftart, som smelter Guld, undrer mig ikke, da en Luftart udvundet af almindeligt Salt har samme Virkning.

Da jeg ikke har andet at give igen, sender jeg to Disputatser, i den ene af hvilke du vil finde min Mening om Aareladning ved ondartede Sygdomme, i den anden nogle ikke almindelige Oplysninger om vor Hav-Enhjørning, hvoraf jeg samtidig sender en Stump. Jeg vedlægger Beretningen om den norske Mus; og jeg beder dig tage vel imod dem; hvis du i dem bemærker noget, som ikke rigtigt smager dig, saa sig trøstigt frem, hvorved du vil gøre mig en stor Tjeneste. Lev vel og vær mig bevaagen, som du plejer.

(W II 46).

1734. (Ep. 722). *Til Thomas Bartholin i Roskilde.*

3.3.1653.

De Sider, du har vist mig, indeholdende et Udkast til den berømte Hr. Hieronimo Bardi's systematiske lægekemiske Naturtheater [*Theatrum naturæ iatrochymicæ rationalis*, Rom 1654,4^o] har jeg læst med Begærlighed; thi ved første Blik gav de Løfter om noget stort og herligt. Jeg har set en ypperlig Opstilling af meget smukke Ting hentede fra Naturens hele Forraadskammer, og hvis de behandles paa rette Maade og i anskuelig Orden med Udeladelse af usikre Ting, Falsknerier og hvad der ikke kan godkendes af en Læge, saa kan Forfatteren ikke undgaa at opnaa stor Yndest hos de Lærde og videbegærlige, og at berede sig en hurtig Vej til Udødelighed, derom tvivler jeg ikke, saa vist som han i Rom har opnaaet højeste Anerkendelse fra saa mange højlærde Mænd; blandt dem er ogsaa den højtberømte Kircher, der er velbevandret i Udforskning af Naturens Hemmeligheder: Hvis vi snart saa dennes lovede underjordiske Verden, tvivlede jeg næppe om, at vi jo vilde faa sjældne og forunderlige Oplysninger om Mineraler og Metaller og andre Ting, som Jorden gemmer i sit Skød. Jeg ser, at vor fælles Ven, den berømmelige Dr. Aurelius Severinus, det neapolitanske Gymnasiums Pryd og Førstemand blandt vort Aarhundredes Kirurger, ogsaa har afgivet sin Mening her. Vi kan altsaa ikke lade være med at love os noget stort og fremragende heraf. Det er visselig stort at have gennemvandret hele Naturens Omkreds, at have undersøgt Mineralers, Metaller, Planters og Dyrs enkelte Omraader, og at have erkendt deres Kræfter og Egenskaber til Menneskelegemets Gavn, og at have anvendt dem saaledes paa rette Maade imod de enkelte Lidelser, at den forhaandenværende Sundhed bevares derved, den mistede genvindes. Det tyder paa skarp Dømmekraft og meget Arbejde og Erfaring at have løst Kemikernes Gaader og fra deres Ovne at have udtaget de Ting, som hurtigt, sikkert og behageligt fjerner de heftigste blandt Sygdomme og uden Fare kan gives de syge. Thi af ingen Mangel lider nu denne Kunst saa stærkt som af Sammenblandingen af usikre og farlige Lægemedler, som ikke er bevisligt nyttige, og hvormed deres Udskrigere undertiden altfor ustraffet driver Gæk paa Menneskers Skind. Det tyder paa prisværdigt Videbegær at undersøge de Sjældenheder, som begge Indier og de andre fremmede Folkeslag frembringer, og til almen Nytte at drage dem frem i Lyset, saa sandt som den udtømte Naturs Skatkamre endnu ikke er tilstrækkeligt udbygget af nogen dødelig og paa værdig Vis fremstillet skriftligt. Da jeg har bemærket, at Hr. Bardi paa disse Omraader har vist sig som en Mand og har lovet forskellige sjældne og hemmelige Ting, hvem kan da prise ham i tilstrækkeligt høje Toner? Blandt disse Ting betvivler jeg ikke, at han vil formidle en Fremgangsmaade til Uddragning af Kvintessensen af Planterne, saa at denne ved Hjælp af en let Varme kan

fremstilles luftformigt i Glas, hvorved selve de Planter, hvoraf den er uddraget, bliver synlig med levende Farver, Blade og Blomster. Nuvel da, min Bartholin, læg Pres paa den højlerde Mand, at han ikke for længe skal forholde os et saa fortræffeligt Værk, men med det offentlige Vel i Erindring snarligt give det i Trykken; jeg tvivler ingenlunde paa, at han hos de Sagkyndige vil opnaa udødelig Hæder som Kampens Løn. Lev vel.

København, den 3. Marts 1653.

(W II 46).

1735. (Ep. 961). *Til Joël Langlot paa Gottorp.*

24.5.1653.

Min Søn Willum Worm har jeg sendt til Leyden, for at han kan fortsætte sit paabegyndte Lægestudium og skaffe sig Adgang til vidtberømte Mænds Bevaagenhed. Men eftersom han skal lægge Vejen gennem Holsten, har jeg paabudt ham at hilse dig fra mig og overbringe dette Brev, for at han ved Hjælp af din Beskyttelse kan opnaa Adgang til at bese Fyrstens Have og Laboratorium samt Sjældenhederne i hans Museum: Og for at han kan komme mere tilpas, og fordi jeg har bragt i Erfaring, at den herlige Fyrste savner et Eksemplar af det Dyr, som undertiden falder ned fra Skyerne i Norge (hvorom jeg fornylig har offentliggjort en Beretning), saa har jeg overladt ham at overrække det eneste Eksemplar, som jeg har deraf, thi jeg vil hellere selv undvære det, end at den herlige Fyrste skulde gaa Glip af sit Ønske. Det er visselig et sjældent Dyr, dels fordi det ikke er hvert Aar, det falder ned, dels fordi man næppe kan samle sig Forraad deraf; thi det er stærkt udsat for Forraadnelse og kan paa Grund af Skindets Sarthed ikke flaa. Nu har jeg gennem mange Aar ønsket at erhverve det og ønsket, at det skulde blive mig sendt gennem Venner, men har ikke kunnet faa mit Ønske opfyldt, førend min Svigersøn Biskoppen i Bergen [Jens Pedersen Schjeldepup] med største Iver havde bestræbt sig for at jeg kunde faa det.

Hvis du bistaar min Søn med Raad og Hjælp, vil du gøre mig en meget stor Tjeneste. Til Gengæld tilsiger og lover jeg dig mine Tjenester.

Lev vel og vær mig bevaagen.

København, den 24. Maj 1653.

(W II 47).

1736. *Til Willum Worm i Hamborg.*

4.6.1653.

Straks efter din Afrejse præsenterede [Bogfører Jørgen] Holst en Regning paa 24 Daler, skønt du har hævdet ikke at have nogen Gæld. Det drejer sig bl.a. om Papir, hvortil jeg forlængst har givet dig Penge. Du maa lære Sparsommelighed med dine Forældres surt sammensparede Midler. Paa knap to Aar har du brugt over 800 Rigsdaler.

(W II 48).

1737. (Ep. 926). *Til Rasmus Bartholin i Padua.*

4.6.1653.

Dit Brev skrevet i Padua den 6. Maj modtog jeg rigtigt den 3. Juni. Jeg glæder mig over, at du er kommet velbeholden og uskadt dertil og paa Rejsen er blevet bekendt med berømte Mænd.

Titlen paa [Johan] Rhodes *Analecta* [Lud. Septalii *Animadversionum et cautionum medicarum libri IX* (Milano 1629,8°). *Postremæ huic editioni quartæ accedunt Jo. Rhodii Analectæ et notæ. Patavii 1652*] har jeg læst i Frankfurter Kataloget; gid han ikke skal skrive for længe paa Scribonius [Largus]. Om de Mindesmærker i Brescia som du nævner, har jeg intet hørt; jeg beder dig altsaa belære mig udførligere om dem ved første Lejlighed. Bring Rhode selv min skyldige Hilsen og bed ham besvare mit Brev, som jeg skrev for to Aar siden, og at give mig Underretning om de Runer.

Fornylig har jeg udgivet en Beretning om den Mus, som i Norge falder ned med Regnen [*Historia Animalis, quod in Norvegia quandoque e nubibus decidit, & sata atque gramina magno detrimento incolarum celerrime depascitur, Hafniæ 1653,4°*], og en af mine Elever [Georg Seger] planlægger nu en systematisk Oversigt over de Ting, der findes i mit Museum. Min Søn Willum er for nogle Dage siden rejst til Leyden for der at studere Medicin. Han nærer Haab om det kongelige medicinske Stipendium, naar dine Aar er udløbet. Men mellem din Broder Thomas og mig er der truffet Aftale om, at du herefter skal nyde det mathematiske Stipendium, som bliver ledigt om et Aar (thi det er lige saa meget værd som det medicinske), for at du saaledes kan afstaa det medicinske til min Søn. Thi derved vil der blive sørget for dig, saa at du kan nyde det endnu i fem Aar, naar de to Aar af det medicinske er udløbet. Du vil faa udførligere Underretning om denne Sag af din Broder, og ved første Lejlighed skal du lade os vide, hvad du mener.

Lev vel og hils skyldigt dem, som du ved er det Wormske Navn hengivne.

København, den 4. Juli [Juni?] 1653.

(W II 48).

1738. (Ep. 962). *Til Joël Langlot paa Gottorp.*

4./18.6.1653.

(afsendt efter 1.7.)

Meget er jeg dig skyldig, berømmeligste Mand, dels for den enestaaende Elskværdighed, hvormed du har behandlet min Søn Willum, medens han var hos Eder, og som han ikke har kunnet noksom prise i sine Breve til mig (thi han tilskriver det din Indflydelse, at han ikke blot fik Mulighed for at besigtige de Sjældenheder, som er hos Eder, men ogsaa at han kunde glæde sig over at blive tiltalt af hans fyrstelige Naade og som Tegn paa dennes Velvilje faa skænket en rundelig Hædersgave) — dels for det meget kærkomne

Brev, hvori du ikke har undslaaet dig ved at drøfte forskellige interessante Spørgsmaal med mig. Blandt andet har min Søn fra Hamborg skrevet, at den ypperlige Fyrste savner en Sølvmønt af Caracalla og ligeledes af Constantin den Store. Af Sølv har jeg dem ikke, men af Kobber, og hvis han ønsker dem, skal jeg ved given Lejlighed sende dem. Han omtaler ogsaa et Bytte mellem os af Naturgenstande, og da jeg til dette Formaal mener, at et Katalog over mit Museum er hos Eder (eller hvis ikke, saa vil jeg sende det paa din Anfordring), saa vil Hr. [Adam] Olearius kunne undersøge det; finder han noget, som ønskes, vil jeg gerne sende det, blot jeg har det i Dublet.

Hvad angaar Fremgangsmaaden til Genoplivelse af Planter fra Aske, saa har jeg hørt mange gøre Rede derfor, og jeg har faaet nogle Methoder meddelt af Venner, men de afviger meget fra den, du har sendt. Paa ret tilforladelig Vis gør Philip Müller Rede derfor i sine kemiske Mirakler [*Miracula chymica & mysteria medica*, 1611; Wittenberg 1616,12°, 1623,12°], 4. Bog Kap. 4. For adskillige Aar siden fik jeg fra en Ven følgende Fremgangsmaade: Hele Planten i blomstrende Tilstand med Rod og det hele opløses i de tre Grundstoffer, som befries for Urenheder og atter forenes og nedlægges i et hermetisk lukket Kar, indtil det bestaar i Saltform, og i en Skaal, udsat for let Varme, ved Hjælp af den varme Uddunstning gengiver den hele Plante, hvoraf disse Ting er uddraget; hvilket synes mig mere antageligt, end hvis det sker af det blotte Frø. Men jeg bekymrer mig ikke saa meget om disse Meddelelser, da jeg alene ønsker selve Sagen, for at faa en sikker Viden om Kunstens Mulighed; thi du ved, at der er ikke saa faa, som benægter Muligheden heraf. I [Jacques] Gaffarel's Uhorste Mærkværdigheder S. 101 har jeg læst, at der i Paris har været en Mand, som efter Forgodtbeholdende foreviste det paa Opfordring. Jeg har skrevet dertil til en lærd Ven om at skaffe mig en Prøve til hvad Pris det skulde være; men han svarede, at Sagen rigtig nok forholdt sig saaledes, men at Ophavsmanden var flygtet bort under Mistanke for Falskmøntneri, og at ingen vidste, hvor han var. Hvis du har Lyst til at anstille et Forsøg, vil den fuldstændige Fremgangsmaade blive dig meddelt.

Hvad du beretter om Venushaar, har jeg læst hos en, som har gjort Bemærkninger til Lægens Religion [Sir Thomas Browne: *Religio Medici*, 1643]. Det er, om jeg husker ret, Kircher, som har det, og som i den magnetiske Kunst bryster sig af at kende Sagen, men paa det Tidspunkt endnu ikke havde anstillet Forsøget. En Omtale af *lapis malacensis* findes, foruden hos [Nicolaus] Tulp [*Observationes medicæ libri tres*, Amsterdam 1641,8°; *libro quarto auctior & multis in locis emendatior*, Amsterdam 1652,8°] ogsaa hos Anselm Boëtius [de Boodt] (efter [Alphonso] Garcia [*Moralis & naturalis insularum Canariensium historia*]), i 2. Bog Kap. 182; jeg har aldrig set den,

og der er heller ingen hos os, som har nogen, hvorfor det ikke er muligt at erfare dens Egenskaber. Man maa angaaende disse vogte sig omhyggeligt for Forfalskninger; thi portugisiske Jøder forstaar at eftergøre baade denne og andre Bezoarer saaledes, at de ægte kun med Vanskelighed kan skelnes fra de forfalskede. Det amerikanske feberdrivende Pulver er mig aldeles ubekendt, ejheller er [Johann Jacob] Chifflet's Afhandling derom [Pulvis febrifugus orbis Americani ventilatus, Antwerpen 1653,8°, Paris 1653,4°] endnu naaet til os; jeg erkender med Taknemmelighed, at du har skaffet mig Anledning til at undersøge det. Vor [Thomas] Bartholin hilser dig skyldigt og sender dig de Ting, han har overvejet imod [Jean] Peqvet [Experimenta nova anatomica, Paris 1651] og [Caspar] Hofman, idet han beder dig tage vel imod det. Jeg beder dig hilse Olearius fra mig; min Søn kan i sit Brev til mig ikke noksom prise saavel hans som din Elskværdighed og Velvilje; gid der gaves Lejlighed til at gøre den udmærkede Mand en Gentjeneste, han skulde da finde mig redebon og taknemmelig. Gud velsigne fra det Høje den store Fyrste for den store Ære, han har vist min Søn; da jeg ikke kan andet, indeslutter jeg i mine Bønner til Gud Ønsket om hans Velfærd. Kun en Vanskelighed staar tilbage for mig, nemlig at der kun sjældent viser sig nogen, med hvem jeg bekvemt kan sende noget; thi hvad der overlades til den faste Brevdrager, betaales altfor dyrt.

Lev vel og vær fremdeles min Ven, som du plejer.

København, Juli 1653.

(W II 48).

1739. *Til Willum Worm i Amsterdam.*

18.6.1653.

Tak for dine to Breve. Det glæder mig, at du har vundet den gottorpske Hertugs Gunst. Hans Hædersgave bør du sende hjem. Jeg har betalt Holst. Dine Sager kan jeg ikke sende, da engelske Sørøvere gør Søvejen usikker. Moder ligger med Feber. I et Brev omtaler Langlot dig rosende, hvilket glæder mig meget. Send med Resen eller en anden Landsmand Chifflet's Afhandling om det feberstillende Middel, *de Gannaperide*.

(W II 49).

1740. *Til Samme i Leyden.*

9.7.1653.

Tak for Breve til mig, Moder og Dr. Bartholin. Det glæder mig, at du har gjort lærde Mænds Bekendtskab og bor sammen med Rasmus Brochmand, der vil blive dig en trofast Ven. Vi har med ikke ringe Bekostning sendt dine Sager over Lybæk og Hamborg med Jørgen Madsen. Jeg synes godt om, at du har indtegnet dig til kemisk Collegium. Prøv ogsaa at lære Glaubers Methode. Jeg har intet imod, at du tager en Lærer i Fransk. Du kan

fremme Sprogtilægnelsen ved hyppigt at gaa til Prædiken, saa kan du efter en Maanedes Forløb undvære Lærer. Hvis du lægger dig efter Descartes' Filosofi, kan du maaske skaffe dig Indtægt ved at undervise deri.

Sky de manges Selskab, dyrk de faa og gode! Saa længe du ikke overskrider Sparsommelighedens Grænser, skal du faa det nødvendige. Hvis dit Deputat slipper op, kan du faa en Udbetaling gennem Pelt. Men undgaa Gæld. Jeg ønsker helst, at du ikke indlader dig paa Gladiatorøvelser og den Slags unyttige og skadelige Ting. Du bruger slet ingen Skilletegn i dine Breve, hvad ogsaa Thomas Bartholin har kritiseret. Læs gode Forfattere og efterlign dem.

(W II 50).

1741. *Til Samme.*

9.7.1653.

Med denne Amsterdammer [Dirk Piettersz] sender jeg de ønskede Bøger: Mine Mindesmærker, min Bog om Runeskriften, Additamenta, Runeleksikon, Festkalenderne og min sidste Disputats. Bartholin sender sine anatomiske Tvivlsspørgsmaal og Michael Lysers *Culter anatomicus*. Tillige en Prøve paa mit Museumskatalog, thi mere har Bogtrykkeren ikke gjort færdigt. Husk at forhandle med Elzevir om Trykning af min Museumshistorie, thi han har mange Figurer dertil.

(W II 50).

1742. *Til Samme.*

15.7.1653.

Tak for Brevet og tillykke med Købet af det levende Herbarium, som maaske har tilhørt Marcgravius og er beskrevet i de Laëts brasilianske Historie. Jeg medsender de Disputatser af Jørgen From, som Golius ønsker. Bremers Efterfølger er Erik Munk, som ventes til Amsterdam i September, men de engelske Sørovere truer Sejladsen, ogsaa paa Island, hvortil en Flaade lige er afsejlet. I Amsterdam maa du forhandle om Trykning af mit Museum. Den Elzevir (en Broder eller Slægtning), som var her, har optalt Værket og givet mig noget Haab, men rejste uden at tage Afsked.

(W II 51).

1743. *Til Samme.*

23.7.1653.

Fly de Fraadsere! Rejs om muligt til Strassburg, hvis du ikke kan undgaa dem. Skriv i god Tid, hvad du agter, saa skal jeg drage Omsorg for et Vekselsbrev.

Vi er alle raske. Kan vi vente [Rasmus] Brochmand inden Mikkelsdag? Dirk Piettersz afsejlede den 20. Juli.

Alle dine Breve er forsynet med Finckes Segl. Du har vel ikke mistet din Oldefaders Ring?

(W II 51).

1744. *Til Samme.*

1.8.1653.

Det har glædet og interesseret baade Dr. Bartholin og mig, at du har afskrevet store Dele af Chifflet's Afhandling og givet os Meddelelse om v.d. Lindens fysiologiske Medicin.

Det undrer mig, at du skriver om vore Breves Langsommelighed. Vi har det alle godt undtagen Bedstefader Fincke, der lider af Tertiærfeber og Stensmerter. Vi ved endnu ikke, hvem der skal beklæde den theologiske Lærestol. Er du blevet fri for Soldebrødrenes gale Streger? Dr. Bartholin har faaet Brev fra en Holstener, Vorstius, som fulgtes med dig til Gottorp og nu er i Rostock.

Tak for det tilsendte Digt. Du skal ikke savne min faderlige Kærlighed.

(W II 51).

1745. *Til Samme.*

17.8.1653.

Af Brevet til Svoger Motzfeldt erfarer jeg, at Sagerne er rigtigt besørget til dig. Men hvorfor læser du Plautus, Græsk og Hebraisk, der dyrkes lige saa godt herhjemme? Hvad med Kemi, Botanik og Medicin, som er Formaalet med din Rejse? Nu vil du ogsaa høre de Retslærde. Til hvilken Nytte? Du spilder Tid og Penge. [Thomas] Finckes Rejsemaal er jo ganske forskelligt fra dit.

Det er mig kært, at Eders Elzevir vil trykke min Museumshistorie. Jeg har kun et eneste Eksemplar, som først kan sendes, naar jeg finder et paalideligt Bud.

[Corfitz] Ulfeldts Sag staar, som da du rejste. Hans Tjener Kjeld Friis fremlagde paa Herredagen et hvast Skrift mod Konge og Rigsraad. Han er blevet idømt livsvarigt Fængsel.

For otte Dage siden anviste jeg dig 100 Rigsdaler gennem Braëm. Din Kammerat lever billigere. Du maa lægge din Leveform om eller komme hjem. Frygt Gud og læg dig efter Sparsommelighed!

Præsten i Aarhus, Magister Jacob Knudsen er kaldet til den theologiske Lærestol.

(W II 51).

1746. (Ep. 1013). *Til Samme.*

3.9.1653.

Nu har jeg tre Breve fra dig at svare paa, thi den 25. August bragtes der mig to, af hvilke det ene rummede Kataloget over Oldsagerne i Nijmegen, som jeg har ladet gaa videre til Venner og Stormænd; men vore Hjælpkilder er ikke saa rige, at vi er i Stand til at købe dem alle; imidlertid skal du sige til, saa snart der foreligger noget bestemt om Prisen. Det andet Brev omfattede en Fortegnelse over mine Breve, og jeg er glad over, at de, som du savnede, nu er kommet til. Nu, den 1. September, har jeg modtaget det tredie Brev, men uden Dato og Aarstal, og deri var indlagt andre Breve, som alle er rigtigt besørget undtagen det, som du har stilet til Anders Resen, thi han rejste herfra til Norge, og det er uvist, naar han vender tilbage. Det glæder mig, at du nu har modtaget alle de tilsendte Ting, hvilket jeg dog iforvejen havde

erfaret gennem de andre Købmænds Breve. Mit Museum vil jeg sende, saasnart der gives en bekvem Lejlighed; du skal imidlertid forhandle med Elzevirene, for at de straks kan give det i Trykken, naar det er ankommet dertil, og skænke mig en Del Eksemplarer for mit Arbejde. Jeg ønsker, at det skal sættes med de samme Typer, som de Laëts Amerika og Marcgravius' Naturhistorie. Naar jeg afsender det, skal jeg skrive flere Ting, som jeg ønsker iagttaget. Gid det kunde bringes sikkert til Eder, thi jeg har kun dette ene Eksemplar. Du skal forhandle med Elzevirene, for at jeg kan være betrygget, før jeg afsender det.

Hvad du skriver om, at de politiske Forhold her er i Oprør, er løs Snak, thi alt befinder sig i en fredelig Tilstand, og Kongen kommer fortræffeligt ud af det med Rigsraaderne og alle. I vor Havn har der været fem hollandske Skibe, som var vendt hjem fra Indien og nu paatænker at sejle tilbage til Nederlandene.

Til den theologiske Lærestol er kaldet Magister Jacob Knudsen, Præst ved Kirken i Aarhus; vi venter ham hver Dag. Fra dig længes jeg nu efter en akademisk Øvelse og en Studieplan. Peder Otte, en Svoger af os, er død af den hidsige Feber og har nu sagt sit sidste Farvel. Scavenius og Raphael har været hos mig for at undskylde de Fornærmelser, de har begaaet mod Eder; de fortalte en lang Historie, som jeg næppe kan faa mig selv til at tro paa. Især beklager de sig over Fincke. Men jeg lader det Skoledrengedrøvl fare. Lev vel.

Den 3. September 1653.

(W II 52).

1747. (Ep. 963). *Til Joël Langlot paa Gottorp.*

17.9.1653.

Berømmeligste Langlot! Dine meget venskabelige Breve er rigtigt overbragt mig og [Thomas] Bartholin. Det glæder mig, at du har din Opmærksomhed henvendt paa den ypperlige Hemmelighed med at genopvække Planter til luftformig Legemstilstand. Hvis der inden for Kemien er noget, som fortjener Opmærksomhed, saa er det visselig dette. Men for dig er der nu den rigeste Lejlighed til at forsøge alt under den høje Fyrstes Beskyttelse; der vil ikke mangle dig hvad du behøver, ejheller vil dit Arbejde være unyttigt; gaa derfor bestandig videre i dit Forsæt; jeg haaber paa et lykkeligt Udfald. Men eftersom du søger mit Raad i denne Sag, skal jeg kort fortælle, hvad jeg ønsker:

Da du har tre Tilberedelsesmaader, maaske endog flere, vilde jeg, for at spare Tid, forsøge dem alle (for saa vidt de blot er antagelige) paa en Gang i

forskellige Kar. Jeg sender dig en, som skal være en enestaaende Hemmelighed, meddelt mig fornylig af en Ven; den synes bestemt at tiltale Fornuften, men det har ikke været mig muligt at forsøge den, thi den kræver megen Tid og enestaaende Omhu. Den som [Philip] Müller fremsætter i sine Kemiske Mirakler, hos mig Side 88, er heller ikke helt urimelig. Her maa velegnede Kar staa til Raadighed. Ejheller mener jeg, det er nødvendigt at de Planter, som anvendes til dette Formaal, frem for andre rummer flygtigt balsamisk Salt, da der ikke blot fordres flygtigt Salt, hvilket skaffes uden større Besvær og blot i Omrids kan gengive Planter, men et saadant, som i et luftformigt Legeme kan fremstille Omrids, Farver, Blomster, Blade og alle de Dele, som findes i den virkelige Plante. Thi du ved selv, at det var saadanne, som Quercetanus [Joseph Chesne] saa. Da Morgenfruer, hos nogle ogsaa Nelliker, *Othona*, Rosenkatost, Sæbeurt, og maaske Julerose o.s.v. nu staa i Blomst, kan saaledes Forsøg maaske anstilles med disse og lignende, hvilket du med din Kyndighed let vil kunne afgøre.

Jeg sender et Katalog over mit Museum, nylig udgivet af en af mine Elever [Georg Seger]. Efter hvad min Søn skriver, er Elzevirene ivrige efter min Museumshistorie, og hvis det kunde gøres med Tryghed, vilde jeg sende den dertil, thi nu har jeg tilendebragt den. De har nemlig baade fint Papir og smukke Typer, og tillige endda mange af de Billeder (tidligere gengivet hos Marcgravius og de Laët), som min Historie fordrer. Tillige er min Søn tilstede, og han er istand til at løse Tvilsspørgsmaal, om saadanne skulde opstaa. Samme min Søn har fornylig skrevet til Hr. Olearius; selv har jeg sendt et Brev til Eder med den hamburgske Brevdrager, men ved ikke, om de er rigtigt besørget. Deri var indlagt et Katalog over Oldsager og over ni Tusinde Mønter, som er tilsalg i Nijmegen i nu afdøde [Johannes] Smetius' Bibliothek [Indiculus generalior supellectilis antiquariæ et nummariæ a Cl.v. Joh. Smetio collectæ, Leyden, X. Sept. 1653]. Men hvis Olearius endnu ikke er vendt tilbage, kan Brevet aabnes, for at hans fyrstelige Naade kan se og læse Kataloget. Vi har stort Besvær med at sende Breve og andet til Eder, idet nemlig den regelmæssige hamburgske Brevdrager ikke kommer til Gottorp. Dette er Aarsagen til, at mit Brev er blevet bragt dig saa sent. Hvis du kender en Maade, hvorpaa Breve og andet bekvemt kan sendes Eder, beder jeg dig angive mig den. Maaske hans fyrstelige Naade her hos os har en, som jeg endnu ikke har lært at kende, men som kan tage sig af hans Sager. Ophør ikke med at anbefale mine Bestræbelser til hans fyrstelige Naade; thi vi erfarer, at han er den højeste blandt Videnskabsmændenes Velgørere, og i den Egenskab hævder han sig et uødeligt Ry. Dr. Bartholin skriver tilbage til dig og hilser dig skyldigt. Lev vel.

København, den 17. September 1653.

(W II 53).

1748. (Ep. 1014). *Til Willum Worm i Leyden.*

17./24.9.1653.

Tre hele Uger er nu forløbet, i hvilke jeg har været uden Brev fra dig. Den Englænder, som har været i Følge med dig, og med hvem du havde besluttet at tilbagesende den holstenske Hædersgave, er vendt tilbage til os, men bragte slet intet. Brochmands Sager er bragt hertil, men selv er han endnu ikke kommet; hans Afhandling har jeg dog modtaget. Da der nu tilbyder sig en bekvem Lejlighed for mig, sender jeg min Historie til Niclas Relinkhuysen med en Kvinde fra Amsterdam ved Navn Remerken; hun er kendt af mange her.

Jeg sender min Museumshistorie, for at du kan give Elzevirerne den til Trykning paa den Betingelse, at de ikke lader den ligge længe hos sig, men omgaaende sender den til Trykning. Gør dig Umage for, at den ikke skal gaa tabt, thi du ved, at det er mit eneste Eksemplar. Jeg haaber, at de vil skænke mig nogle Eksemplarer for min Ulejlighed. Tilegnelsen opsætter jeg, indtil de har sendt mig en Prøve paa Udgaven. Jeg vilde gerne, om en lærd og i Naturhistorien erfaren Mand kunde tage sig af Korrekturen. Jeg ønsker de Typer, hvormed den amerikanske Historie er trykt. I Margin har jeg optegnet, hvorfra Billedgengivelser kan tages. Det vil være mig kært, dersom de vil pryde Titelbladet med et Billede. Register vil Korrektøren let kunne udarbejde. *Mind ham ogsaa herom, at jeg næsten overalt har skrevet Ordet Museum med Diftong, idet jeg har fulgt Calceolarius, men at jeg formoder, det rigtigere skrives med enkelt e; jeg vil gerne have, at de retter dette. Skriv, saa snart Bogen er blevet dig bragt, og fortæl mig, hvad Elzevirerne bestemmer sig til; fremskynd Værket, saa meget du kan.*

Fortæl mig om dine Studier. Eftersom du først paa Foraaret, som du andetsteds har skrevet, vil rejse til Italien, er det nødvendigt, at du i denne Vinter øver dig flittigt i Lægekunstens Theori. Lev vel.

(W II 53).

1749. (Ep. 1015). *Til Samme.*

24.9.1653.

*Just idag har jeg sendt dig min Museumshistorie gennem en vis Kvinde fra Amsterdam; hun er ret velkendt her og har noget at gøre med Ove Thott. Man kalder hende Remeke. Gennem Henrik Jacobsens Omsorg over for mig vil hun bringe Bogen til en Mand, Niclas Relikhuysen, som er Ven med Elzevirerne, og han vil besørge den til dig i Leyden sammen med mit Brev til dig; deri forklarer jeg, hvad jeg ønsker angaaende denne Sag. Jeg har ment, at disse Ting maatte tilkendegives dig gennem den ordinære Brevdrager, fordi det Tilfælde kunde indtræffe, at Kvinden nølede med Besørgelsen; saa kan

du opsøge hende i Amsterdam og fremskynde Sagen. Du maa ikke tøve med at fortælle mig itide, om du har modtaget den eller ej, idet du jo ved, at jeg ikke har noget andet Eksemplar. Det øvrige denne Sag vedrørende vil du faa i et Brev, som er vedlagt Bogen. Lev vel.

Den 24. September 1653.

Studer flittigt Lægekunstens Theori, for at du næste [Foraar ?] kan begive dig til Italien.*

Vi har erfaret, at Saumaise er gaaet bort under et Ophold ved Surbrønden; du maa fortælle, hvorvidt han fik sit Skrift imod Milton gjort færdigt. Lad mig vide, om du har stiftet Bekendtskab med den yngre Heinsius, thi du ved, at han har været til Selskab her hos mig og har lovet mig alskens Tjenester. Jeg er meget ivrig efter at vide, hvilke af Professorerne du omgaas. Lev vel.

Den 24. September 1653.

Jeg havde allerede forsegleet mit Brev, da jeg fik bragt dit, der var skrevet den 22. [d.v.s. 12.] September, og hvori du gør mig Rede for dine Studier. Jeg er meget godt tilfreds med det hele, naar blot det drives med Iver. Men det du skrev om, at du vilde følge en Retslærd, der var mig meget imod. Hvad har dette med Lægevidenskab at gøre? *Og eftersom jeg af de hidtil sendte Breve saa, at du lod dig trække væk fra dit Maal af andre og beskæftigede dig med uvedkommende Ting, blev besmittet af Stedets fordærvede Sæder, ja endog levede paa en større Fod end du kunde gøre det midt i Italien, saa besluttede jeg at kalde dig bort derfra, inden Tiden og din Arv var gaaet tilspilde. Og denne Beslutning staar endnu fast, hvis jeg ikke faar noget andet at vide.*

Brochmand er endnu ikke vendt tilbage til os; før hans Hjemkomst vil jeg næppe faa de Ting, du sender, skønt hans Sager er bragt hertil med et Skib. Om Saumaise's Død har vi tidligere hørt noget; ogsaa om [Jacob Caspersøn] Bartholins Død har vi nu faaet Vished.

Du er født Aar 1633, den 11. September Klokken halv et om Middagen, Maanen var i Tyrens Tegn. Jeg ønsker ikke, at du skal tillægge Fødsels-spaadomme nogen Betydning, thi jeg ser, hvor disse Ting bærer hen. Hvad jeg tidligere har skrevet om min Museumshistorie, stoler jeg paa, at du vil besørge paalideligt. Lev vel. Den 24. September 1653.

(W II 54).

1750. (Ep. 965). *Til Pierre Gassendi i Paris.*

‡ 30.9.1653.

Hvor stor Glæde dit Brev har voldt mig, kan jeg ikke udtrykke: Thi derigennem erfarede jeg, at du lever, har det godt og med Iver fortsætter dine Optegnelser om vor Tyges Liv. Selv har jeg det ved Guds Naade rigtig godt,

selvom jeg døjer med forskellige Lidelser, noget nedbrudt som jeg er af Alderdom og Bekymringer; over for dig er jeg rede til alskens Vennetjenester. For et Aar siden døde vor From. Vi har hidtil intet hørt om, at Kepler paa-tænkte noget om vor Tyge; jeg tror heller ikke, at han havde saa meget Stof, som du ligger inde med; du gør derfor rigtigt i ikke at lade dig drage bort fra dit Forehavende; thi jeg ved fuldt vel, at den, der efter dig prøver at skrive noget om dette Emne, vil gøre Homer Iliaden efter. Som Vidnesbyrd herom har vi din Peiresc, som nu er genoptrykt i Nederlandene, og vi har Vidnesbyrd i din Epikur saa vel som i de øvrige af din Aands herlige Frembringelser. Hvad mig angaar, saa har jeg, siden jeg skrev til dig, intet særligt kunnet fremfinde paa dette Omraade, ud over et Brev til Kejser Rudolph, hvori han fremlægger ham sin Opfindelse imod Pest og ondartede Sygdomme; dette har Dr. Caspar Bartholin offentliggjort [trykt i Breve og Aktstykker ang. Tyge Brahe og hans Slægtninge, udg. af F.R.Friis, Kbh. 1875, S. 31]. Hvis du maaske ikke har set det før, saa har jeg ladet det afskrive og sender det her. Jeg tror, at selve dette Brev aabenbarer det, hvorom i sin Tid Hr. Reedtz talte med dig. Thi dette Lægemiddel er os velkendt og sælges i vore Apotheker under Betegnelsen Tyges Elixir. Jeg har meget hyppigt benyttet den under Sygdomme og med stort Held; den fremkalder en vældig Sved og modarbejder Sygdom. Om hans Salve har jeg endnu intet hørt nogen Tale. Hr. Peder Reedtz, som nu er kongelig Rentemester, og hans Broder Jørgen, Sekretæren, er ikke hjemme og ventes ikke her før om fjorten Dage, ellers vilde jeg have drøftet denne Sag med dem og givet dem dit Brev at læse; thi de er mine særlige Venner. Men eftersom jeg af dit Brev forstaaer, at det har Hastværk, har jeg ikke villet opsætte Besvarelsen af dit Brev til deres Tilbagekomst. Naar de er kommet tilbage, skal jeg give dig Underretning, dersom de har noget særligt. Da imidlertid Jessens Tale ikke kunde afskrives saa omgaaende, har jeg for-handlet med Ejermanen om at overlade mig den, idet jeg til Gengæld har lovet ham Tyges Liv beskrevet af dig, samt selve denne Tale udgivet i fineste Parisertryk. Modtag den altsaa og gør dig den nyttig.

Jeg ved ikke, om jeg har skrevet til dig om en Nar, som Tyge holdt paa Uranienborg, ved Navn Jeppe, og som var i stor Yndest hos ham. Naar han skulde spise Frokost, havde han denne liggende ved sine Fødder og rakte ham de lækreste Bidder af sin Mad. Han pludrede ustandselig mange usammen-hængende Pudsigheder og stundom noget af større Betydning. Derfor gav han ret nøje Agt paa hans Snak og udfandt undertiden noget deraf, som ved-kom Sagen. Jeg vil fortælle, hvad jeg oftere har hørt om ham af salig Longo-montanus' Mund, idet han dengang boede hos Tyge paa Uranienborg: Tyge var rejst til København, og hans Tilbagekomst ventedes ikke saa snart; Studenterne, som han havde boende paa Uranienborg, begyndte da at slaa sig ret

lystigt løs; denne Nar var tilstede og begyndte midt i sin anden Snak uventet at raabe: »Juncker paa Landet! Hr. Tyge er kommet!« Da de vidste, at han undertiden talte sandt, sendte de en op i Observatoriet for at spejde, og ved sin Tilbagekomst meldte denne, at Narren havde talt sandt, hvorfor de begav sig hver til sit og takkede Jeppe. Men hvis de ikke havde fæstet Lid til hans Forudsigelser, vilde Tyge uventet have grebet dem alle i at opføre sig saaledes. Han har endvidere fortalt, at hvis nogen i Huset var syg, og han (Tyge) angav det for denne med Spørgsmaal om, hvorvidt han skulde dø, gav han altid det rigtige Svar. Tyge havde sendt to af sine Elever til København for at ordne nogle Forretninger. Som Tyge nu imens sidder ved Frokosten, begyndte denne blandt andet at raabe: »Se, hvor dine Folk nu vasker sig i Havet!« Da Tyge havde hørt dette, fik han en Anelse om, at hans Udsendinge (som det da ogsaa var Tilfældet) havde lidt Skibbrud; han befalede at en skulde begive sig til Observatoriet for at se, om han kunde faa Øje paa Baadene og hans Folk paa Havet, og denne meldte ved sin Tilbagekomst, at han havde set dem staa paa Stranden, gennemblødte og i en slem Forfatning, medens Baaden, de sejlede i, var kærtret. Flere Ting af den Slags, som han selv havde overværet, plejede denne min meget kære Kollega at fortælle. Men om disse Ting fortjener at gengives, vil du bedre selv kunne bedømme. Jeg beder dig skyldigt hilse Dr. Patin fra mig; jeg ukendte modtager med Kyshaand og af mit fulde Bryst hans Kærlighed og Velvilje.

Om Gud vil, agter jeg om faa Aar at sende min Søn Willum, der nu studerer Medicin i Leyden, til ham for at blive undervist, idet jeg haaber, at han for min Skyld vil hjælpe ham med sine Raad.

Lev vel og vær længe virksom for det fælles Bedste.

København, den 30. September 1653.

(W II 55).

1751. (Ep. 947). *Til Henrik Køster den Yngre i Haderslev.* 1.10.1653.

De Ting, du har sendt gennem vor Jurist Dr. [Hans] Müller, har jeg rigtigt modtaget, og ligesom jeg siger saare mange Tak for dem, saaledes erklærer jeg mig alene af den Grund som din Skyldner; thi det var saadanne Ting, som jeg ikke tidligere havde til Raadighed. Hvis du til denne Velgerning føjer endnu en og klargør mig visse Tvivlsspørgsmaal, som opstod for mig i Forbindelse med de tilsendte Sager, saa vil du i dobbelt Forstand gøre mig gældbunden.

Det er en fin Antimon-Aare, som jeg ikke før har set. Men om Helmonts *Ludus* er jeg i stærk Tvivl, idet der fra Nederlandene er sendt mig en Slags

Flint, der danner sig til smaa Terninger, hvilket man paastaar er Grunden til, at den kaldes *Ludus*; den er haard, modstaar Jern, har en Farve, som nærmer sig det gullige, og er glat; denne blev forhandlet som Helmonts *Ludus*. Og hvis *Ludus* er en Slags Flint, saa kan i hvert Fald den, du har sendt, ikke være en *Ludus*, thi den er en blød Sten, som kan skrubes med en Kniv og ikke nærmer sig Flinten i Haardhed. De som kender Helmonts Søn [Franciscus Mercurius van Helmont], siger, at han er en Mand uden nogen Lærdom, og jeg betvivler, at man tør fæste nogen tryk Lid til ham. Om de tynde Sølvmonter ønsker jeg ogsaa at faa Oplysning: Af hvilken Nationalitet, og hvorfra de er kommet til dig. Jeg beder dig ikke blive vred paa mig, fordi jeg voldet dig Besvær. Eftersom jeg har besluttet at indføje disse Ting i min Museumshistorie, ønsker jeg, at deres naturlige Egenskaber først bliver mig klarlagt. Det skal ikke ske uden hædrende Omtale af dit Navn. Dr. Müller nævnede en vis tyrkisk *Terra sigillata* og en spaltelig Sten, hvori der var Jern og Krystal; hvis du har disse Ting i Forraad, beder jeg dig sende mig en Smule. Hvis der i min Besiddelse er noget, du savner, skal jeg omgaaende sende det. Lev vel og vær fremdeles min Ven, som du plejer.

København, den 1. Oktober 1653.

(W II 56).

1752. (Ep. 1016). *Til Willum Worm i Leyden.*

8.10.1653.

Førend du ser dette Brev, haaber jeg, at du har faaet min Museums-historie, og du maa omgaaende lade mig vide, om det er sket. Tidligere har jeg nemlig skrevet, at jeg har sendt den med en Kvinde fra Amsterdam ved Navn Remerke, som skulde overlade den til Købmanden Niclas Relikhusen. Jeg haaber, at Elzevir er en god Mand, som vil tage Hensyn til mit Arbejde og give mig samme Antal Eksemplarer, som han plejer at give Hr. de Laët. Om denne Sag vil du kunne forhandle med Golius og andre Venner, og hvad de maatte raade til, det skal du gøre. Jeg sender dig paa et særskilt Papir nogle Udeladelser, som du skal besørge indsat paa rette Steder. Alt det, du har sendt med Brochmand, har vi rigtigt modtaget, ogsaa det holstenske Bæger. Jeg finder stort Behag i det brasilianske Herbarium: sjældent er det visselig, og det bør værdsættes højt; dette skal jeg ogsaa passe omhyggeligt paa indtil din Hjemkomst. Alle de øvrige Ting behagede mig. Eftersom jeg nu har faaet et bedre Indblik i Eders Forhold, afviser jeg ikke, at du kan opholde dig endnu et Aar der paa Stedet, saafremt du skulde mene, at du der kan gøre bedre Fremskridt i Lægekunst og Filologi end hos andre. Om Ophold hos Hr. van Horne kan jeg ikke udtale mig; hvis du mener, det vil være dig tjen-

ligt, saa gaa ind paa hans Vilkaar, hvis ikke, vil du kunne blive der, hvor du nu bor.

Thi dette overlader jeg til dit eget Skøn, idet du som nærværende vil kunne overveje alle disse Ting bedre end jeg, med rimelig Hensyntagen til Udgifter og Fordele.

Jeg har hørt, at Hr. Golius i sit Hus har en Kineser, som er kyndig i det kinesiske Sprog. Ham skal du i 4. Bog af min Museumshistorie vise Tegningen af Kompasset, maaske vil han meddele Oplysninger, som giver et bedre Bidrag til dets Tolkning. Lad mig vide, hvor langt I er naaet frem i det kemiske Collegium, og hvad I har fremstillet. For nogle Dage siden var den yngre Heinsius hos mig; det gjorde ham ondt, at han ikke havde gjort dit Bekendtskab. Hils hans Fader, hvis det synes passende, samt Hr. Golius, van Horne [Otto Heurnius] og andre, hvem mit Navn er bekendt. Lev vel.

København, den 8. Oktober 1653.

Jeg hører, at du endnu ofte angribes af Næseblod; forsøm derfor ikke at lade dig aarelade itide og at bære en Blodsten. Hvis du bærer Roden af *Nigellastrum Dodonæum* (hos os kaldet »Klinte«) i Munden, vil det sikkert standse Blødningen. Hvis den ikke findes nu, saa drag Omsorg for at faa den til næste Sommer.

(W II 56).

1753. *Til Samme.*

12.10.1653.

Den hollandske Kvinde, som skulde bringe dig Manuskriptet til min Museumshistorie, narrede os, saa Henrik Jacobsen har nu besørget det gennem Abraham van Cossat til Gerrit Jansson i Amsterdam i Henhold til vedlagte Seddel. Jeg har talt med Rasmus Brochmand, som tilraader at du bliver i dit nuværende Herberg. Du vil kunne nyde Gavn af van Hornes Samtaler.

(W II 57).

1754. (Ep. 966). *Til Pierre Gassendi i Paris.*

22.10.1653.

Saasnt den ædle [Peder] Reedtz, kongelig Rentemester, var vendt tilbage til os, søgte jeg ham, viste ham dit Brev og udspurgte ham om Tyges Lægemiddel. Han paa sin Side takkede meget for din Elskværdighed og ærlige Hengivenhed samt anbefalede i højeste Grad dine Bestræbelser; imidlertid svarede han, at han ikke havde Kendskab til andet end den Elixir, hvis Beskrivelse du har i Brevet til Kejser Rudolph, og som jeg nylig sendte dig sammen med Jessens Tale; jeg haaber, at du nu har modtaget alt rigtigt. Blandt de øvrige Emner, jeg drøftede med ham, genvakte han min Erin-

dring om nogle andre af Tyges Lægemedler, som vor Tyge har meddelt Henrik Rantzau, Statholderen i Hertugdømmerne; da jeg har en rigelig Forsyning af disse, sender jeg dem paa vor Reedtz' Tilskyndelse, skønt jeg stærkt betvivler, om de vil komme rettidigt til dig, idet jeg mener, at Bogtrykkerne nu har fuldendt deres Opgave med at trykke Tyges Levned. Det maa gerne bero paa din Afgørelse ogsaa at undertrykke dem, idet disse Ting hidtil har været anset for hemmelige Lægemedler. I min Iver for det offentlige Vel har jeg ikke kunnet undlade, omend sent, at sende dem. Jeg beder dig skyldigt hilse den berømmelige Patin, som i sine Breve til Bartholin ikke ophører med at omtale mig.

Lev vel og vær længe virksom for det fælles Vel.

København, den 22. Oktober 1653.

(W II 53).

1755. *Til Willum Worm i Leyden.*

29.10.1653.

I en Maaned har jeg utaalmodigt ventet paa Brev fra dig med Meddelelse om, at mit Manuskript var rigtigt modtaget.

(W II 57).

1756. *Til Samuel Hansen Bugge i Eid.*

1.11.1653.

Din Søn [Jens Samuelsen Bugge] har jeg optaget i mit Hus, skønt jeg har sagt Nej til mange. Han er flittig og beskeden. Jeg er taknemmelig over din Meddelelse om den nedfaldne norske Mus. Den skal om muligt blive indføjet i den nederlandske Udgave af mit Museum. Hermed et Eksemplar af mit Museumskatalog.

(W II 58).

1757. (Ep. 1017). *Til Willum Worm i Leyden.*

5.11.1653.

*Paa selvsamme Dag, nemlig den 2. November, modtog jeg dine to Breve, det ene skrevet i Leyden den 17. (d.v.s. 7.) Oktober, det andet i Amsterdam den 1. November (d.v.s. 22. Oktober). De var mig sandelig kærkomne, dels fordi jeg nu i samfulde fem Uger intet har faaet fra dig, dels fordi jeg havde en Mistanke om, at dit Helbred ikke var godt, men navnlig fordi der her var udspreedt Rygte om, at en eller anden Urolighed var opstaaet mellem de danske. Dine Breves Langsommelighed gjorde mig visselig ængstelig og forvirret i høj Grad, men nu er jeg glad, at du har befriet mig for min Frygt.

Nu har jeg betalt Braëm hundrede Imperialer, da han fremviste dit

Vekselbrev. I Løbet af fem Maaneder har du forbrugt 350! Hvortil egentlig, min Willum? Du maa enten give Laan til andre eller hengive dig til betydelig Overdaadighed. Hvad skal jeg sige? Det er rimeligt, at jeg afkræver dig Regnskab for saa store Udgifter.

Det gør mig ondt, at min Bog endnu ikke er kommet til Eder; jeg har flere Gange skrevet, at den er overgivet til en vis Amsterdammer Borger Abraham van Cossat; men hvis du endnu ikke har modtaget den, saa spørg efter den. Dag for Dag vokser der noget frem under mine Hænder at tilføje, og som jeg vil sende til Indføjelse paa rette Steder, saasnart jeg har faaet at vide, at I har modtaget den. Det er rigtigt gjort, at du bliver i dit gamle Herberg; hvis der paaføres dig større Udgifter, vil du ikke i din Arv have nok til at kunne underholde dig i to Aar. Jeg bifalder dine kemiske Studier.*

I det Hverv, som er overdraget dig af [Adam] Olearius, skal du være forsigtig ikke at støde Charisius eller vor Konge, fra hvem du med Tiden skal nyde Stipendium og Forfremmelse. Hvis du skriver til Olearius, saa bed ham om, at denne Opgave maa blive overdraget til en anden, for at du ikke skal udsætte dig for Fare.

Vi venter paa den Svenskers [Olof Rudbecks] Opdagelser angaaende Lymfekarreene. Jeg synes godt om, at du har sluttet dig til [Albert] Kijpers Collegium over Læresætningerne.

Moder, Broder og Søstre hilser dig; utvivlsomt har du fornylig faaet Breve fra dem. Lev vel og strøb efter Sparsommelighed. Og tøv ikke med at lade mig det vide, naar du har modtaget min Bog.

Den 5. November 1653.

(W II 57).

1758. (Ep. 927). *Til Rasmus Bartholin i Padua.*

18.11.1653.

Det var mig kært gennem dit Brev at erfare, at Stipendieombytningen har behaget dig, og jeg er ikke i Tvivl om, at den vil tjene dit Tarv, da du jo saa ganske har viet dig til dette Studium [Mathematik]. Jeg skal heller ikke ophøre med at anbefale dine Bestræbelser paa dette Felt over for Kansleren, thi de fortjener fuldtud enhver Ros; de haandgribelige Frugter af udstandne Besværligheder kan saaledes tilfalde dig tilsidst.

Jeg stødte fornylig paa en Afhandling af Theodosius fra Tripolis [Theodosia Tripolitæ De diebus et noctibus libri II, ed. Joseph Auria Romæ 1591] om Dage og Nætter, trykt i Rom Aar 1591; i dens Fortale gennemgaar Oversætteren, Joseph Auria, forskellige matematiske Forfattere, som endnu ikke er udgivet; de findes dels i Venezia i Kardinal Bessarions Bibliothek, dels i det

vatikanske Bibliothek, dels i andre af Italiens Bibliotheker; dette har jeg ønsket at gøre dig opmærksom paa, for at du kunde undersøge dem af dem, som maaske kunde tjene dit Forehavende.

Om den Komet, som er set for nylig, har endnu ingen af vore udgivet noget; vor [Willum] Lange ruger over visse Iagttagelser, men endnu er de ikke kommet offentligt frem. Jeg sender mit lille Arbejde om den norske Mus, og ligeledes mit Museumskatalog; jeg beder dig, naar Lejlighed gives, sende dem til Hr. Cassiano dal Pozzo og takke ham paa mine Vegne for den meksikanske Naturhistorie, som er gaaet tabt paa Vejen. Om hans velvillige Hensigt har jeg imidlertid faaet Underretning af Lange, som jeg nok kunde have ønsket havde besørget den med større Omhu. Fra Rhode har jeg hidtil slet intet modtaget, men hans Svoger Bang har vist mig tre Ark af hans Noter til Scribonius, [Andrea] Argoli om den kommende Solformørkelse [Observationes in Cometam anni 1653, Padua 1653], Holstenius' Brev til Rhode m.m. Jeg haaber, at vi snart vil faa hele Scribonius, for at ikke Largus skal blive til en Sinke. Hils Rhode skyldigt fra mig og giv ham en Paamindelse om ikke ganske at glemme gammelt Venskab. Hvis Skribenterne hos Eder har noget nyt paa Stabelen, saa fortæl mig det, og vær min Ven som du plejer, thi jeg er meget ivrig for dine Tarv. Lev vel.

København, den 18. November 1653.

(W II 58).

1759. *Til Willum Worm i Leyden.*

12.12.1653.

Urolighederne blandt vore Landsmænd hos Eder saa vel som dine store Leveomkostninger og dine Breves Langsommelighed har drevet mig til den alvorlige Beslutning, at du til Foraaret skal rejse over Frankfurt til Italien, da jeg ikke kan forsvare at lade dig bo længere i en saadan Fordærvsens Afgrund. Lad ikke dine Landsmænd vide noget herom. Gennem dine to Breve af 21. og 28. November erfarer jeg med Glæde, at mit Manuskript er ankommet. De Tilføjelser, som fandtes i mit Brev af 5. November, maa du besørge medtaget. Jeg ønsker Billederne bragt i Træsnit, dels fordi de har en dygtig Mand dertil, dels for at de kan passe til dem, der tages fra den brasilianske Historie, Boëthius de Boodt og de Laët i Henhold til mine Anvisninger i Margin. Jeg bryder mig ikke om den Sammenhobning paa en enkelt Side. Tegningen af Ægget skal du faa. Din Beretning om Kæmpeskelettet er næppe rigtig. »Stendal« er ingen Landsby ved Randers, men en Borg [Stenalt] og der findes intet sligt.

(W II 58).

1760. (Ep. 1018). *Til Samme.*

17.12.1653.

Jeg er meget godt tilfreds med den tilsendte Prøve; hvis han fortsætter paa den Maade, haaber jeg, at Værket ikke vil mishage de Lærde. Om Billederne

har jeg skrevet i mit sidste Brev, at jeg foretrækker dem skaaret i Træ, dels fordi de paa en smukkere og bedre Maade kan sættes foran hver enkelt Redegørelse, end naar de stikkes i Kobber som en kaotisk Sammenhobning, dels for at spare Udgifter; thi foruden dem, som jeg selv har ladet tegne i Bogen, kan han fra Le Maire faa de Billeder af Stene, som han har benyttet til Gengivelse i Anselm [Boëthius de Boodt] og Jan de Laëts Afhandling om Stene; dem, der forestiller Planter og Dyr, kan han faa fra Elzevir i Amsterdam, thi med dem har han prydet den brasilianske Naturhistorie, og en Del har han selv aftrykt i de Laëts Amerika. Da disse med Lethed kan faas uden store Udgifter, vil det være smukt, om de nye, der udkræves, bliver skaaret af samme Kunstner paa lignende Maade. Jeg kunde ønske at vide, hvor mange Eksemplarer han agter at give mig for mit Arbejde. Jeg ved ikke, paa hvilken Maade de Bøger, som du ønsker, kan bringes til dig.

Du giver ikke noget Svar angaaende den Kineser, som skal give os en Fortolkning af Kompasset. Med de sidste indiske Skibe, som har været i Bergen, var en Jesuiterpater, Martinus Martinius, som ikke har været her, men rejste til Nederlandene; han er særdeles kyndig i det Sprog. Han paatænker et kinesisk Atlas, hvis Tavler han maaske vil lade trykke i Amsterdam. Hvis det med Bestemthed vidstes, hvor han er, kunde han maaske gøre os en Tjeneste. Drøft dette Spørgsmaal med Hr. Golius, som maaske vil finde Manden. Naar du kommer til Padua, vil du maaske faa Celsus, oplyst med ypperlige Antegninger af Rhode. Han har fornylig sendt en Prøve paa Scribonius. Den Svenskers [Olof Rudbecks] Navn og Afhandling har vi ventet paa med vor Købmand Erik Munk. Han fortæller, at han havde talt med dig i Amsterdam, men intet fik fra dig. [Christen] Foss venter vi hver Dag, og hvis du har noget sjældent, vil du uden Tvivl overlade det til ham. Den korte Tid, hvori du skal opholde dig dernede, haaber jeg, at du vil tilrettelægge saaledes, at du i Italien med mere Held kan faa Tid til Praksis, botaniske og andre for dig nødvendige Studier. Lev vel.

Den 17. December 1653.

(W II 59)

1761. (Ep. 1019). *Til Willum Worm i Leyden.*

13.1.1654.

Dit Brev afsendt den 1. Januar har jeg modtaget den 10. i samme Maaned. Du klager over, at du i Løbet af seks Uger ikke har faaet noget Brev fra mig, skønt du dog svarer paa de Ting, jeg skrev til dig den 17. December. Jeg har skrevet den 5. November, jeg har skrevet den 12. November, men paa dem svarer du aldeles intet. Med dem har jeg sendt nogle Udeladelser, som skal indføjes i min Bog; du skriver ikke, om du har modtaget dem; *det er mig imidlertid meget om at gøre at faa dette at vide, hvorfor jeg sender dem endnu en Gang, at de ikke skal gaa helt tilspilde. For at vi i Fremtiden gensidigt kan være sikre paa, at det tilsendte besørgeres rigtigt, skal du foroven paa dine Breve angive Dagen, paa hvilken du har modtaget mine, og Datoen de er skrevet af mig; jeg vil gøre det samme, og svar saa i Rækkefølge paa de enkelte Punkter (hvad du sjældent gør). Den Formskærer synes ret dygtig, hvis han blot vil behandle vore Sager med samme Omhu som den tilsendte Prøve; i Randen af min Bog har jeg selv antegnet de Forfattere, hos hvem Billederne findes, for at det Arbejde kan være dig lettere; maaske vil du ved at læse dem igennem finde flere. Gid han ikke vil lade det trække for længe ud med Udgaven.*

Afhandlingen om Lymfekarrene [Olof Rudbeck: *Exercitatio anatomica exhibens hepaticos aquosos et vasa glandularum serosa*, Vesterås 1653,4°, Leyden 1654,4°] har vi modtaget fra Sverige.

Nu forbereder vi en ny medicinsk Doktorpromotion. Thi Frederik Arnisæus er eksamineret af os og skal disputere om hypochondrisk Melankoli den 18. Januar i Overværelse af Kongen og Stormændene — under gunstigere Varsler haaber jeg; men paa hvilket Tidspunkt Promotionen skal fejres, er endnu ikke fastsat. Jeg er dig taknemmelig for Tilsendelsen af den gyselige Historie; han, som har beskrevet den, synes at have været en lærd Mand. Hvis den var udgaaet fra dit Værksted, vilde jeg være glad.

[Christen] Foss er nu vendt tilbage til os medbringende et Brev til Moder, men ikke et Ord til mig. Jeg vilde gerne tillade dig at blive der endnu halvandet Aar, men Udgifterne er utaalelige, saa jeg med Sikkerhed ved, at det halve om Aaret vilde være dig tilstrækkeligt i Padua. *Hurtigere end du tror, vil din Arvelod svinde bort, og du maa hjemkaldes med Skam midt paa din

Studiebane, hvis du ikke tager bedre Vare paa din Formue. Det er uhørt at fortære halvtreds Imperialer og mere hver Maaned. Gud bevare dig i Fremtiden! Jeg kunde ønske at faa en offentlig Øvelse fra dig for at kunne godtgøre din Flid over for Kansleren, thi han har oftere spurgt til dig.*

Lev vel.

København, den 13. Januar 1654.

(W II 60).

1762. (Ep. 1020). *Til Samme.*

20.1.1654.

Dit Brev afsendt den 14. Januar modtog jeg den 18. samme Maaned. Med mange Bevæggrunde søger du at overtale mig til at tillade dig at opholde dig der endnu et Halvaar. Siden du ønsker det saa inderligt og betragter det som nødvendigt for dine Studier, tilstaar jeg det gerne. *Men medens du er ivrig efter at svare paa mine Bevæggrunde, undgaar du Kærnepunktet, hvorom jeg oftere har skrevet, uden at du alligevel giver noget Svar. Thi det kræver en altfor stor Byrde af Udgifter, og hvis du forstod at begrænse dem, vilde jeg indrømme dig hvadsomhelst. Men jeg haaber, at du vil tage Hensyn til Paa-mindelserne, hvorfor jeg ikke gentager det yderligere. Den Sum, som var sat af til dig, er nu opbrugt; hvis du ønsker yderligere, maa du gøre opmærksom derpaa.*

Jeg synes godt om din Aftale med Elzevir. Hvis han yderligere vil lægge sin Rundhaandethed for Dagen, afviser jeg den ikke. Jeg har faaet sikker Underretning om, at den Pater Martinius, som er vendt hjem fra Kina, nu opholder sig i Antwerpen; thi en vis Jesuit, der opholder sig her hos den spanske Udsending, har fortalt mig, at han vil lade sit kinesiske Atlas komme i Trykken der [Martinus Martinius: Atlas Sinensis hoc est Descriptio imperii Sinensis una cum tabulis geographicis, Amsterdam 1655, Fol.]. Ham har jeg overladt et Billede af Kompasset, som han har lovet at ville sende til denne, for at han kan fortolke det. Beretningen om Kapucineren, som du har sendt mig, gav jeg ham at læse; han sagde, at den var usand, dels fordi Misdæderens Navn ikke var anført, dels fordi Forfatteren holdt sit Navn hemmeligt.

*Vi maa se, hvad det bliver til. Nu besvarer jeg dine Tvivlsspørgsmaal vedrørende mit Manuskript. 1) Jeg har udeladt, eller rettere forsømt, Beskrivelsen af den norske Kongestatue; den sender jeg dig nu sammen med de øvrige Ting. Henfør den til Kap. 11 i fjerde Bog efter Skakbrikkerne og fjø den nedenunder den kinesiske Statue. 2) Det undrer mig, at du ikke har fundet Beskrivelsen af Antimon, idet den udtrykkeligt findes i mine Papirer under Betegnelsen *Stribium* i første Bog Afsnit 3 Kap. 8, i hvilket Kapitel der ogsaa

skrives om Blyasken og det levende Sølv. Men hvis det er udeladt i den Bog, som I har, saa gør opmærksom derpaa ved første Lejlighed, at jeg kan sende den. 3) Den kinesiske Libelle findes ogsaa i fjerde Bog Kap. 5 efter Segl, Sporer m.m. Hvis du ikke finder den i Eders Manuskript, saa sig ogsaa til, og jeg skal sende den. 4) Jeg har ikke skrevet, at Billedet af *Fungis lapis* findes hos de Laët i anden Bog Kap. 32, men derimod et Billede af *Bucardius*, som gaar forud for *Fungis*. Men Billedet af *Fungis* er hos Clusius, *Exotica* sjette Bog Kap. 10. Hos Clusius er der rigtignok flere Billeder, som kan tjene vort Formaal, men jeg ved ikke, om de kan faas. 5) Beretningerne om Mosaikfiskene har jeg sendt dig, men jeg skønner, at du ikke har modtaget Brevet, hvori de var indlagt. Jeg gentager dem derfor, men pas paa, at intet kommer to Gange. Disse Fisk skal anbringes i tredie Bog Kap. 10 efter Plinius' Svale. Naar Beretningen om den norske Mus trykkes, ser jeg gerne, at baade Tal og Kapiteloversigter udelades, saa at det trykkes som en ubrudt Sammenhæng ligesom det øvrige.*

Jeg har givet Dr. [Thomas] Bartholin Svenskerens [Olof Rudbecks] Vedbendkrans. Der er her en tysk Lægestuderende [Martin Bogdan], som paa-tænker nogle Bemærkninger imod hans Afhandling [Insidiæ structæ Cl.V. Thomæ Bartholini vasis lymphaticis ab Olao Rudbekio Sueco in suis Ductibus hepaticis, Frankfurt & København Febr. 1654,4°]; maaske vil de snart komme frem. Men jeg vil gerne have, at du hemmeligholder dette, indtil de er blevet trykt.

Vi afventer, hvad Eders nye og omvendte Dissektionsmethode vil bringe os af nyt. Lev vel.

Den 20. Januar 1654.

(W II 60).

1763. (Ep. 1021). *Til Samme.*

11.2.1654.

Mit Brev skrevet den 20. Januar haaber jeg er afleveret til dig. Dit Brev skrevet den 9. Februar [d.v.s. den 30. Januar] modtog jeg den 7. sammen med Fortegnelsen over Bøger tilkøbs, samt Rudbecks Tegning af Lymfekarrene, som jeg overgav til Dr. Bartholin sammen med dit Brev; men der fandtes intetsteds noget Spor af det Ark du nævner eller af *Papyrus Niloticus*.

*Dersom de Udeladelser, som blev sendt dig for anden Gang, rummer noget, som ikke tidligere er sendt dig, saa anbring det paa rette Plads, men pas paa, at intet kommer to Gange. Det undrer mig, hvorfor Elzevir forhaler Udgivelsen saa længe. Jeg beder dig rykke ham. Herværende Venner siger, at han har for Skik, undertiden at lade tilsendte Bøger ligge uudgivne et Aar

eller mere. Sørg for, at han ikke skuffer vort Haab og fortæl mig, naar han er gaaet igang. Om din Rejse har jeg nylig skrevet; din Ansøgning bevilliger jeg i Haab om større Sparsommelighed i Fremtiden.* I den tilsendte Fortegnelse er der ingen Bog, som jeg særlig savner, undtagen *Lapidarium* af Biskop Hylbert i Le Mans. Hvis den handler om Ædelstene og Sten, og du ser, at den indeholder Sjældenheder, der ikke findes hos andre, saa køb den, hvis den sælges for en rimelig Pris; hvis ikke, saa lad Ejeren beholde den. Vor Doktorpromotion er udsat, og der er endnu ikke fastsat nogen bestemt Dag. *Morten Scavenius skal ægte Apoteker Esaias [Fleischers] Datter Veronica; Trolovelsen skal snart fejres.*

Fornylig ved Zoëgas logiske Disputats, hvor Kongen og de Fornemme var tilstede, opponerede denne Munk, Gotfred, som du ved øver Lægekunst her, og som ogsaa opponerede mod os, men han høstede kun ringe Bifald ved sin skolastiske Snak. Hvad der er sket med Oldsagerne fra Nijmegen, ved vi ikke. Lev vel. Moder, Brødre, Søstre og alle Venner hilser dig.

København, den 11. Februar 1654.

(W II 61).

1764. (Ep. 1030). *Til Conrad von Höveln paa Thureby.* 1.3.1654.

Højlærde Hr. Hevelius! Du spørger, om Bogstavet C findes paa de ældste Mindesmærker og i de gamle Runeskrifter. Jeg tror, du ønsker at vide, om det findes gengivet ved noget Runebogstav. Skønt enhver let kan gøre sig bekendt med min Opfattelse af dette Spørgsmaal paa Grundlag af Tavlen Kapitel 8 i Bogen om Runeskriften, og ogsaa af mine Drøftelser i det ellefte og det fjortende Kapitel, vil jeg dog nu sende dig et forklarende Ord: Paa alle de Mindesmærker, som jeg hidtil har set, finder jeg intet Tegn, hvormed Latinernes Bogstav C særligt betegnes; thi de gamle har brugt dette Tegn *ʃ*, hvormed de betegnede baade C, G, K og Q, naar Nødvendigheden bød det. Hvilket til Overmaal fremgaar af de ældre, af mig anførte, Mindesmærker. Men de nyere og middelalderlige Forfattere, som søgte med vore Skrifte tegn at udtrykke latinske Ord og Ord fra andre Sprog, de gav C et særligt Tegn, og det fremgaar alene deraf, at det ikke er sket paa en enkelt Maade, saaledes som det fremgaar af Tavlerne Kap. 6 og 7 i Bogen om Runeskriften, og for at bringe det latinske Alfabet i Overensstemmelse med Tegnene, har nogle for C sat dette gamle *ʃ*, hvormed de paa lignende Maade har udtrykt K; G udtrykte de med det samme Tegn, men med Sidegrenen lidt krummet paa denne Maade *ʃ* eller endog med en tilføjet Prik *ʃ* ; men Q gengav de ved

samme Tegn, af hvilken Forvirring det ogsaa tilstrækkeligt fremgaar, at det er et nyt Paafund; men Sagen taler for sig selv.

Byrden af de Forretninger, hvoraf jeg er bundet, tvinger mig til at besvare dit Spørgsmaal med dette kortfattede Brev. Lev nu vel og være betænk paa det fælles Vel.

København, den 1. Marts 1654.

(W II 61).

1765. *Til Willum Worm i Leyden.*

5.3.1654.

Af dit Brev, skrevet den 3. Marts i Eders Stil og modtaget den 1. Marts i vor, fremgaar, at du ikke har modtaget mit af 11. Februar. Braëm behandler Breve meget skødesløst. Jeg sender Beskrivelsen af *Stibium*, hvortil kan føjes den nylig modtagne om *minera*. Hvad angaar Billedtyper har jeg ikke dem alle selv, men har laant nogle fra andres Afhandlinger. Jeg sender nogle ved Lejlighed, Resten maa han lade tegne tilligemed dem, der findes i Bøger. Jeg har ingen af hans Møntbilleder. [Paul] Resen kommer ikke saa snart til Eder, da Arven endnu ikke er delt. Manden fra Odense er ikke kommet, og jeg har endnu ikke modtaget den ægyptiske Papyrusplante. Bogens Titelblad overlader jeg til Bogtrykkerens Skøn. Jeg medsender mit Portræt, som jeg i Øjeblikket har det; det kan anbringes derpaa, hvis det bliver kobberstukket. Tilegnelsen vil han faa, naar Halvdelen af Arbejdet er gjort. Sørg blot for, at han kommer igang. Nu kommer Leonhard Klaumann med Hustru til Eder, samt Rosenmejer, Jansson og andre. De kan medtage Billedtyperne.

(W II 61).

1766. (Ep. 1022). *Til Samme.*

9.3.1654.

Dit Brev afsendt den 9. Marts [d.v.s. den 27. Februar] modtog jeg den 8. Marts. Det indlagte Brev har jeg rigtigt besørget og har holdt Papyrusplanten tilligemed Siden med det kinesiske tilbage.

Du gør vel i at holde Elzevir til Ilden. Om Bogens Titel har jeg skrevet i mit sidste Brev, at jeg overlader den til Bogtrykkerens Skøn. Nu, da vor Jansson rejste til Eder, har jeg ment, at de Billedtyper, jeg ejer, bekvemt kunde sendes med ham. Ham har jeg altsaa overladt saa mange, som kan faas; jeg haaber, at han rigtigt vil besørge alle Ting. Fra den Jesuit, Martinus Martinius, som har været i Kina, har jeg modtaget Svar, hvorfor jeg er nødt til at ændre, hvad jeg har skrevet om det kinesiske Kompas. Slet derfor, hvad der staar i fjerde Bog Kap. 9 og sæt istedet, hvad jeg sender. Der skal ogsaa tilføjes det Billede, som du ser her, thi derpaa findes nogle Tegn og latinske Bogstaver, som er paaført det af Martinius, for at Forklaringen bedre skal blive forstaaet.

Det er omsonst, hvad du skriver angaaende et Raad til at faa Fremgang i Lægekunsten: Ikke at jeg misunder dig noget af min Viden, men du har jo der paa Stedet dine Lærere, som ad kortere Vej kan føre dig til det ønskede Maal. Denne Opgave har Lindanus, Heurnius og andre løst paa passende Maade. Hvad angaar mine Iagttagelser og Lægemedler, saa vil du tidsnok faa dem, naar du med Guds Hjælp er vendt hjem og da efter min Død vil finde Enkelthederne i mine Papirer og Optegnelser. Til dig siger jeg om trent det samme, som Capivaccius engang svarede en Elev, der anmodede om hans Hemmeligheder: Læs min Methode, saa faar du mine Hemmeligheder! Hverken mit Helbred eller Byrden af mine Forretninger tillader mig at give en samlet Fremstilling af min Viden. Følg blot dine Læreres Anvisninger, saa vil du til sin Tid finde hos mig, hvad der er nyttigt.

Den 9. Marts 1654.

(W II 62).

1767. *Til Samme.*

15.4.1654.

Willum, min Søn! Glem ikke ^det fjerde Bud! Har du i den Afgrund for Arvemidler og Hæderlighed glemt din gamle, affældige Fader? Du har ikke besvaret mine to sidste Breve og lader mig svæve i Uvished om min Bogs Skæbne. Gid du aldrig havde sat din Fod uden for Hjemmet!

(W II 62).

1768. *Til Johann Schoner i Stralsund.*

15.4.1654.

Din Søn [Jacob Schoner] som er en lærd Yngling, har bragt dit Brev. Det glæder mig, at lære Mænd som du finder Behag i mine Studier af Oldtiden og Naturens Mærkværdigheder, som jeg dyrker, saa vidt min Lægegerning tillader det. Det skyldes mit svage Helbred, at jeg ikke har kunnet vise din Søn mit Museum. Hos Elzevir trykkes nu min Museumshistorie.

(W II 62).

1769. (Ep. 1023). *Til Willum Worm i Leyden.*

29.4.1654.

*Seks hele Uger er nu forløbet, og forgæves venter jeg paa Svar paa mine tre Breve; jeg har derfor ikke kunnet undlade at fatte alvorlig Mistanke og give dig en alvorlig Paamindelse om din Pligt. Jeg havde besluttet at overlade dig til dine egne Drømme og i Fremtiden forhandle med Elzevir, til hvem jeg nu har skrevet to Breve for at faa Klarhed over, hvad der sker med min

Bog; med det sidste, som Mule bringer, har jeg ogsaa sendt Tegningen af mit Museum, som jeg kunde faa den; det er for at den kan blive føjet til min Bog.

Medens jeg nu sidder i disse Tanker* faar jeg bragt dit Brev skrevet den 5. April; derved lettedes mit syge Sind en Smule, fordi det giver Oplysning om, hvad du foretager dig, og hvor du er, skønt det ikke gør Rede for saa langvarig en Tavshed. Med ikke mindre Bekymring har Dr. Bartholin ventet paa Brev fra dig; thi han haaber derfra at faa Riolan's Bemærkninger imod sine Lymfekar, thi her har vi endnu ikke set dem — samt Svenskerens [Olof Rudbecks] Mening om Bogdans Afhandling. Vor Bartholin har — medens jeg i min Sygdom tilskyndede ham dertil — opdaget Lymfekarreene hos en, som var død her af Svindsot, og har givet en Beretning om denne Sag i Trykken, maaske vil han nu ogsaa sende den til Eder. Jeg ved ikke, om nogen vil fravriste ham denne Sejrspalme.

Pesten er nu begyndt at hærge her; Gud se til os med naadigt Aasyn! Her i Foraaret har Jens Bugge fundet noget sjældent i min Have, thi medens vi rensede det første Stykke, hvis Bede du ved er kantet med Kæbeben, stødte han paa en Kæbe, gennem hvis indre Hulhed en lille Rod fra et Blommetræ ved Siden af var trængt ind der, hvor Kindtænderne begynder efter de mejselformede Fortænder, og den var vokset saa meget, indtil den havde skudt et lille nyt Rodskud gennem det runde Hul, som er dannet paa den skjulte Overflade ved Roden af Fremspringene, og gennem hvilket den tredie Gren af den fjerde af Nerverne fra Hjernestammen føres ind sammen med en Vene og en Arterie til Udfyldning af Tændernes Hulhed; Rodskudet var synligt med tre smaa Forgreninger, som lukker det nævnte Hul saa nøjagtigt, at intet Spor af Indførslen er synligt; men fra den anden Side, som var fæstnet i Jorden, fandtes den afknækkede Rod med sine Fibre. Jeg lagde Kæbebenet ned i Jorden igen paa den Maade, som den først blev set, for at finde ud af om det lille Træ vilde vokse her i Foraaret. Nu staar det grønt og har skudt Blade. Det synes at fortjene Plads i tredie Bog Kap. 25 i Nærheden af Hestens Kæbeben.

Vor Mathematiker Mercator er rejst til Eder for at faa Klarhed over Eders Mathematikers Bedømmelse af den af ham opfundne nye Indretning af Aaret. Hvad Golius mener derom, maa du ved given Lejlighed fortælle mig. Han tog afsted uden mit Vidende, ellers vilde jeg have skrevet til dig med ham. Lev vel og pin os ikke yderligere med altfor stort Savn af Breve fra dig.

København, den 29. April 1654.

Til Sankt Hans kommer maaske Paul Resen til Eder for at drage til Italien; hvis du kunde tilrettelægge det saaledes, at du kunde slutte dig til ham som Ledsager, vilde det maaske være nyttigt. Skriv til mig, hvad du mener derom, for at jeg kan træffe de nødvendige Forberedelser itide.

(W II 63).

1770. (Ep. 1024). *Til Samme.*

19.5.1654.

*Det ømme Forældresind holdes i omsorgsfuld Spænding med Hensyn til Sønners Velfærd og er nu blevet yderligere anspændt ved langvarig Tavshed, saa jeg har maattet give dig en ret skarp Paamindelse om din Pligt; imidlertid vedgaar du din Forseelse, hvorfor jeg fatter Haab om større Agtpaagivenhed fra din Side og let giver dig min Tilgivelse. Vi holdes i Uro af den grusomme Pest, der hærger hos os og bortriver Folk paa Sygdommens tredie Dag; saalænge vi lever og formaar det, maa vi derfor gensidigt holde hinanden underrettede om vor Tilstand. Jeg finder, at du begaar stor Uret imod Moder og andre, som flere Gange har skrevet til dig, uden at du har værdiget dem et Svar. Thi jeg kan ikke undlade at paaminde dig. Medens jeg skriver dette, faar jeg bragt dit Brev skrevet den 1. Maj [d.v.s. 21. April], og du klager deri over, at du ikke har modtaget mit Brev af 4. Marts før den 5. Maj [d.v.s. 25. April] — men hvordan kan du det, naar du skriver den 1. Maj [d.v.s. 21 April]?

Det er mig meget kært, at Elzevirerne tager saa alvorligt fat. Gid de maa være faste i deres Forsæt; jeg har sendt dem to Breve med Paaskyndelse, men endnu har de ikke svaret paa dem. Forresten tror jeg ikke, at de har modtaget det sidste, hvortil var føjet en Afbildning af mit Museum — jeg sendte det nemlig med Studenten Mule, og den Slags Folk plejer at være ret langsomme til at udføre deres Ærinder. De Studenter, som rejser herfra til Eder, presser paa, for at jeg skal skrive med dem, men jeg gør det kun nødigt, fordi de er langsomme til at besørge, hvad man har overladt dem.

Pas paa at øve dig omhyggeligt i det botaniske Studium. Maaske kan det gavne at gøre dig Gartneren hengiven med en lille Skilling, saa at du kan nyde godt af hans personlige Undervisning og Udveksling af Planter.*

Pestsmitten her volder os Bekymring, og mig desto mere, som man har lagt det akademiske Rektorats farefulde Byrde paa mine Skuldre. Gud bevare naadigt vor Familie, saa at vi uskadte kan slippe gennem denne Sot!

Jeg vil gerne have, at du itide fortæller mig, hvad du har isinde med Hensyn til Italiensrejsen, for at de nødvendige Forberedelser kan blive truffet. Moder og dine Brødre hilser dig — navnlig Matthias, som nu er indskrevet blandt de Studerende — samt dine Søstre og hele Familien. Gid du gennem hyppigere Breve vilde knytte Moder til dig, saa du derigennem voksede yderligere i hendes Gunst, dersom noget menneskeligt skulde hænde mig. Hun elsker dig sandelig inderligt. Christine, Dr. [Claus] Plums Enke, som er død af Pest, skal begraves i Dag. Herredagen er flyttet til Kolding. Lev vel.

Den 19. Maj 1654.

P.S. Om tre Dage skal Henrik à Møinichen rejse gennem Tyskland til Italien. Jeg kunde ønske, at du var hans Ledsager, men han kan berede dig Vejen, og snart vil han faa Paul Resen.

(W II 64).

1771. (Ep. 723). *Til Thomas Bartholin i Roskilde.*

22.5.1654.

Dit meget kærkomne Brev har jeg modtaget i Dag Klokken 10; ligesom jeg nærer den største Taknemmelighed for din store Omsorg, saaledes vil jeg ikke have, at du skal være uvidende om, at min Lidelse undertiden vender tilbage med noget blidere Kendetegn; det er dog det højst byrdefulde Rektoratshverv der mest volder mig Plage; dette har mine Kolleger lagt paa mine Skuldre i denne højst farefulde Tid, og jeg erkender rent ud, at jeg ikke er det mægtig. Iøvrigt har vi det gudskelov endnu alle godt i vor Familie, skønt Smitten daglig breder sig. Gud holde os uden for Fare fremdeles!

Fra min Søn [Willum] har jeg et Brev skrevet den 1. Maj, og deraf slutter jeg, at han har det saa godt, som han kan ønske det, men endnu har Bogtrykkerne ikke gjort en Begyndelse med min Bog [Museum Wormianum], idet de skylder paa Kobberstikkerens svage Helbred. Jeg skal ved given Lejlighed sende ham dit Brev. Han skrev, at Dr. Sperling er udvandret til Sverige med sin Familie, og at Sveriges Dronning ventes i Løbet af to Maaneder sammen med vor fordums Ulfeldt; at Prinsen af Oranien sammen med sin Moder vil tage Ophold i Leyden, og at Salmasius' Enke plages stærkt af en vis [Alexander] More, Professor i Amsterdam, og holdes i Arrest, skønt denne i sin Tid har modtaget utallige Velgerninger fra Salmasius.

Et Collegium for Naturinteresserede bifalder jeg i høj Grad, men der er nogle Ting, som bringer mig i Tvivl om, hvorvidt det vil faa nogen Fremgang. Jeg har set og læst, hvad du fremsendte om det Collegium; det er højst anerkendelsesværdigt, men vi vil se Tiden an; jeg tilbagesender det nu med største Taksigelse. Vor Moltichen her sælger din Bog om Brystgangen, trykt i London.

Otto Thott har sendt sin Læge hertil for atter at æske Lægernes Raad i den kendte Sag; paa Hr. Kanslerens Bud mødtes de i mit Hus for at afgive deres Udtalelser. Saavidt vi forstaar, forværres Sygdommen, og Forhaabningerne om Helbredelse er tvivlsomme.

Det glæder mig, at din Afhandling finder Behag hos vor høje Fyrste; maaske vil jeg ogsaa tilbyde ham mit Museum, thi som du ved anbefales saadanne Ting til vore Landsmænd uden noget Haab om Belønninger. Hvis du atter skriver til Joël [Langlot], saa tak ham ogsaa fra mig. Gud bevare dig

uskadt for os sammen med hele din Familie! Min Hustru og alle mine Børn hilser dig og hele din Familie. Gid jeg maa se den Dag, da vi kan mødes frelste og uskadte og efter Sædvane veksle vore kære Samtaler. Lev vel.

København, den 22. Maj 1654.

(W II 64).

1772. (Ep. 979, BA 131). *Til Stefan Olafsson paa Wallanes.* 23.5.1654.

Bedste Ven Hr. Stefan! At du i Løbet af adskillige Aar ikke har faaet noget Brev fra mig, ønsker jeg, at du ikke skal tilskrive udslukt Venskab, men dels den Omstændighed, at jeg ikke har vidst, hvem af vore Købmænd, der søger til Eders Havne, dels at de er taget afsted uden mit Vidende. Thi mine islandske Elever er nu ikke saaledes sindet, som du og dine Lige i sin Tid, at de giver mig Varsel om afgaaende Købmænd og lader mig vide, hvem der søger hvorhen. Men sidste Aar var alt i Forvirring paa Grund af de engelske Uroligheder, og de var ikke sikre paa, om der vilde blive sendt Skibe til Island. Iøvrigt ønsker jeg, at du skal være vis paa min Hengivenhed for dig, og hvis der er noget, hvormed jeg er i Stand til at gavne dine Sager, vil du finde mig redebon.

Ellers nærer jeg da den største Taknemmelighed for de tilsendte Fugleskind, thi de, som jeg havde, var der næsten gjort Kaal paa af Orme. Clusius kalder den for den store færøske Dykker. Men den af dig meddelte Beretning derom var meget velkommen, fordi den rummer Sjældenheder, som hverken er bemærket af Clusius eller af andre. Jeg har sørget for, at de (med hædrende Omtale af dig) indføres i min Museumshistorie, som nu trykkes af Elzevir i Leyden. Men hvor meget mit Museum er blevet beriget gennem Venner siden din Afrejse, vil du se af vedlagte Katalog, som jeg sender. Hvis der fremdeles dukker noget sjældent op, saa undlad ikke at meddele det. Du maa være trygt overbevist om, at det ikke skal ske uden Hæder for dig. Pesten er begyndt at hæрге hos os og har bortrevet mange; det er indtruffet til saa meget desto større Besvær for mig, som Kollegerne har lagt dette Aars Rektorat over paa mig. Gud bevare os naadigt; du maa anbefale os i dine Bønner. Lev vel.

København, den 23. Maj 1654.

(W II 65).

1773. *Til Willum Worm i Leyden.* 29.5.1654.

Jeg skriver med Samuel Engelberth. Jansson er kommet tilbage medbringende Manuskriftet om Stenene. Meddel mig hvad det har kostet. Han havde intet Brev fra dig til Gengæld for de mange han medbragte til dig. Du maa lade mig vide, om Mule er kommet medbringende Tegningen af mit Museum.

(W II 65).

1774. (Ep. 579). *Til Poul Moth.*

7.6.1654.

At I har skænket kongelig Majestæt den høje Prins [Christian (5)] sund og rask igen, glæder mig. Gud bevare ham fremdeles og begunstige Eders Bestræbelser! Pestsmitten griber mere og mere om sig Dag for Dag, saa at der i forrige Uge blev begravet mere end 180. Professorerne saa vel som de Studenter, der er nogenlunde velstillede, har begivet sig andetstedshen. Jeg sender den ønskede Afskrift af Apothekerreskriptet, men afskrevet af en Dansker, saa hvis du bemærker nogle Fejl, og at den tyske Retskrivning er fordærvet, saa maa du bære over dermed.

Fuiren har sammen med de øvrige begivet sig til sikrere Steder; med ham har det derfor ikke været muligt at forhandle om de Ting, som vore har bebrejdet ham selv. Han har efterladt os nogle Punkter, hvorved de havde skrevet NB, og som jeg sender, hvis det er muligt at slutte noget ud fra dem. Gud forbarme sig over os og naadigt mildne sin Vredes Svøbe, thi paa alle Sider omgives vi af befængte. Lev vel. Alle vore hilser dig.

København, den 7. Juni 1654.

(W II 65).

1775. *Til Jens Dolmer.*

13.6.1654.

Rygtet om, at Herredagen er flyttet til Kolding, har ikke kunnet bekræftes. Fuiren rejser dertil imorgen, hvis han ikke forinden faar anden Besked med den ordinære Brevdrager.

(W II 66).

1776. (Ep. 724, Barth. Ep. med. II, Nr. 41).

16.6.1654.

Til Thomas Bartholin i Roskilde.

(Udg. 1751 er trykt efter Barth. Ep. med., som paa enkelte væsentlige Punkter afviger fra Koncepten.)

Jeg har hastigt gennemløbet [Jean] Riolans Smaaarbejder, som jeg med Tak tilbagesender, for at du ikke for længe skal være dem berøvet. Men jeg har altid anset som sandt, hvad der synges i Skolerne:

». . . Lærdommens lydige Sønner

blideligt fører sig frem! Grovheden bortlagt de har«

[Ovid Ex Ponto, II, 9,47—48].

Det modsatte erfarer jeg imidlertid hos vor Riolan, som rigtignok er lærd og berømt for sine anatomiske Skrifter, men hvis Sæder dog hidtil hverken

Muserne eller Hoffet eller Aarene har kunnet mildne. Jeg tror, han er opdraget i Samliv med gamle Kællinger, blandt hvem det er en Forlystelse at skændes, at kappes i Skoser og Sarkasmer og at sønderlemme Godtfolks Rygte. Og denne gammeldags Skolemester røres hverken af venlige Henvendelser eller Paavisning af Fejltagelser, uden at han vælter en hel Skraldebøtte af Skældsord og Forbandelser over velfortjente Mænd, som med deres Anstrengelser befletter sig paa at gavne den lærde Verden. Han ønsker at herske alene og at blive tilbedt som en Anatomis Vorherre. Hvad er det for en Uforskammedhed? Det staar til dig, min Bartholin, med oprejst Pande og i Tavshed at lade haant om den gnavne Gamlings Skældsord. Lærde og ordentlige Folk, som læser begges Skrifter og afvejer Sagen paa en retfærdig Vægt, de foragter hans underlødige Snak: Saavist som han kun sjældent kommer ind paa Sagen, men som oftest spiller paa det uvæsentlige. Tro mig, han vil ærgre sig mere over, at hans Snak bliver foragtet, end om han blev anfaldet med skarpere Ord. Hvad er det godt for at tærse Langhalm paa den Slags Skænderier?

Hvis du vil yppe Kiv med drukken Mand,
saa gør du blot en Galning mere gal.

[Plautus Amphitruo 703]

Gud bevare os dig uskadt til større og nyttigere Formaal! Vi har det gudske-
lov alle godt i vor Familie og hilser dig og dine og ønsker Eder det vel.

København, den 16. Juni 1654.

(W II 66).

1777. (Ep. 1025). *Til Willum Worm i Leyden.*

19.6.1654.

Da Thomas Brochmand har meddelt, at han agter sig til Eder, har jeg ikke villet lade ham tage afsted uden Brev fra mig, skønt jeg har skrevet igaar med den regelmæssige Brevdrager og svaret paa dit Brev af 17. (7.) Juni.

Jeg har modtaget to ret pænt trykte Ark af mit Værk; det glæder mig, at man endelig er naaet saa vidt; gid de vil fortsætte nidkært, saa længe som det er muligt for dig at opholde dig hos dem, for at du kan klare de Tvivl, som maatte opstaa. Utvivlsomt vil de sørge for, at den bliver optaget i Frankfurterkataloget til næste Messe. Sig mig, om den nylig tilsendte Tegning af mit Museum er tilfredsstillende? Hvad mit Portræt angaar, skal jeg se, hvad jeg kan gøre. Brochmand har sagt, at han vil komme her hjem igen til Mikkelsdag; til ham vil du altsaa kunne overlade, hvad du maatte ønske paalideligt besørget. Nu er Paul Resen rejseklar til at drage til Eder, idet han agter sig

til Italien. Som Ledsager har han sin Broder Magister Hans, som efter at have frasagt sig Skolen i Slangerup ogsaa agter sig til Udlandet. Pestsmitten raser endnu hos os. Gud bevare naadigt os og vore! Du hilses af alle. Lev vel.

København, den 19. Juni 1654.

(W II 67).

1778. *Til Samme.*

20.6.1654.

I dit Brev af 7. Juni (17. Juni ny Stil) skriver du, at du ikke har hørt fra os i seks Uger; selv undlod du dog at sende Brev med Jansson. Jeg har skrevet den 29. April, 19. og 29. Maj gennem Samuel Engelbrechtsen, Moder har sendt Brev og tørrede Oksetunger med Morten Mikkelsens Søn, der ledsagede vor Lindenow til Amsterdam.

Det var mig kært at se en Prøve paa min Bog. Gid Trykkeren vilde benytte en Korrekturlæser, der var kyndig i Naturvidenskab.

Endnu har vi det alle godt, men for faa Dage siden døde din Bedstemoder Mette [Vibe], Dr. Mads Jensen Medelfars Enke. Dette Brev sendes med Thomas Brochmand, som vi venter tilbage til Mikkelsdag.

(W II 66).

1779. (Ep. 1031). *Til Henrik à Møinichen i Slesvig.*

25.6.1654.

Dit Brev var mig meget kærkomment, navnlig da du har villet meddele mig, hvilke Sjældenheder du har set i Fyrstens Laboratorium. Min gode Ven Dr. Joël [Langlot]'s Hengivenhed tager jeg imod med Kyshaand; han har i Gerning lagt den for Dagen over for min Søn Willum, saa jeg erkender min Gæld til ham af mange Grunde. Vist er det, at om nogen skal yde noget ros-værdigt med det hemmelige Urtemiddel, saa vil han gøre det; thi han har alt nødvendigt Tilbehør paa rede Haand og en Mæcen, som er lydhør for hans Ønsker. Jeg betvivler heller ikke, at jo Udfaldet til sin Tid vil svare til Ønskerne. Den omtalte Fermentering af Vinsyre forekommer mig ikke saa mærkelig, forsaavidt som saadanne Bobler plejer at fremkomme under ethvert saadant Foretagende, medens de luftformede Dele trænger igennem de tættere som Følge af Luftarternes Bevægelse, der løfter Svovldelene. Hvad du har set i den store Kolbe, tror jeg er opstaaet af *ros majalis*. Thi jeg ved ikke, om jeg har sagt dig, hvad jeg i sin Tid har set i frosset Snevand. Der skjuler sig store Hemmeligheder i disse Luftdannelser; de fortjener filosofiske Overvejelser, og de flygtige Salte i Legemerne frembyder forunderlige Ændringer. Hvis der forefalder noget sjældent paa dine Rejser, saa maa du ikke undlade at meddele mig det. Jeg beder dig skyldigt hilse Doktorerne Joël [Langlot] og [Adam] Olearius fra mig.

Nu gaar Elzevirerne alvorligt igang, thi i denne Uge har min Søn Willum sendt mig to Ark af mit Museum trykt paa ret fint Papir med nydelige Bogstaver. Endnu raser Pestsmitten hos os og tiltager Dag for Dag i Udbredelse; thi i den forløbne Uge begravede vi 279. Vor Familie er ved Guds Naade i Behold. Maatte Gud fremdeles ynkes over os. Lev vel.

Den 25. Juni 1654.

(W II 67).

1780. (Ep. 140, BA 214). *Til Thorlak Skulason paa Holar.* 1.7.1654.

At du i afvigte Aar ikke har faaet noget Brev fra mig, skyldes vore Forhold, der er bragt i Forvirring ved den engelske Krig. Thi vore Købmænd lod sig holde tilbage i Uvished om, hvorvidt Skibe med Sikkerhed kunde afsendes til Eder; og de, der saa endelig kom afsted dertil, rejste uden mit Vidende.

Med Hensyn til din Søns [Gisli Thorlakssons] Tilbagevenden hertil, saa er det noget, jeg ikke i Øjeblikket tør tilraade, for saa vidt som der nu raser en voldsom Pest hos os; i denne Uge har den bortrevet mere end tre Hundrede. Universitetet er opløst, Professorerne draget bort til sikrere Steder, saa vi kun er tre, som opholder os her, stolende paa guddommelig Beskyttelse. Jeg trykkes daglig i denne farefulde Tid af forskellige Vanskeligheder, fordi det brydsomme og besværlige Rektorat i dette Aar er mig betroet. Gud være vor Beskytter! Da det ikke vides, hvornaar det behager den højeste Gud at afvende sin Vrede fra os, har jeg villet give dig Meddelelse om disse Ting, for at du kunde overveje nøjere med dig selv, hvad du vilde bestemme med Hensyn til din Søn. Hvis han kommer hertil og Gud under mig Livet, skal jeg efter Evne opfylde al menneskelig Pligt imod ham.

Hin Mand, som skulde udforske Grønland, er ligesom alle de andre vendt hjem til os med uforrettet Sag.

Den Hovedskal, du sendte, samt Hvalrosskindet var mig saare kærkomment, da det er til ikke ringe Pryd for mit Museum. Jeg takker derfor meget for det, og hvis der fremdeles dukker noget op af den Slags, beder jeg dig tænke paa mig, thi over den Slags Ting glædes ikke blot jeg, men ogsaa talrige Udlændinge, der ofte bestormer mig og ønsker at tage de Sjældenheder i Øjesyn, som jeg er i Besiddelse af; hvad dette er for Ting, ses delvis af det Katalog, som jeg sender. Lev vel, bedste Ven, og bevar mig fremdeles i dit Venskab.

København, den 1. Juli 1654.

(W II 67).

1781. (Ep. 1033). *Til Jørgen Holgersen Rosenkrantz i Sorø.* 1./8.7.1654.

Højædle Hr. Rosenkrantz! I har ingen Aarsag til at tænke ringe om denne Jens Bugge, der overbringer dette Brev, thi han hører til min Husstand (som den almægtige Gud hidtil i sin besynderlige Naade har bevaret uskadt af Smitten fra den Pestsot, som hænger her); han er en renhjertet og beskeden Yngling, født af hæderlige Forældre i Norge, Kandidat til gejstligt Embede. Da han allerede havde levet hæderligt ved dette Universitet i over to Aar, indstillede han sig til Eksamination hos de Herrer Theologer, som — efter at de havde givet ham og andre Haab om den førstkommende Eksamen — alle uformodet rejste bort i urimelig Frygt efterladende denne og hans Medansøgere bedrøvede og skuffede i deres Forhaabning. Men da hans Forældre sendte mig et Brev og deri lod mig vide, at de med bekymret Ængstelse imødesaa Sønnens Hjemkomst, og da det er ham besværligt og usikkert at afvente vore Censurers Tilbagekomst, saa har han bedt mig anbefale sig til Eders Højhed, for at han kunde stedes til Eksamen hos Eders Theologer og, dersom han fortjener det, erhverve deres Godkendelse og Lejlighed til at øve sig i at prædike. Jeg gaar i Borgen for hans rosværdige Livsførelse her. Den enestaaende Gunst, som jeg oftere har mærket fra Eders Højheds Side, saa vel som den renhjertede Ynglings Fortjenester driver mig saa langt i Dristighed, at jeg ikke viger tilbage for at bede underdanigt derom paa hans Vegne. Men hvis han faar sit Ønske opfyldt, tilbyder jeg mig aldeles beredvillig til lignende menneskelig Tjeneste. Eders Højhed tillige med Eders ædle Hustru og Familie anbefaler jeg imidlertid i Guds Varetægt. Lev vel.

København, Juli 1654.

(W II 68).

1782. (Ep. 1032). *Til Henrik à Møinichen i Slesvig.* 6.7.1654.

Hvad jeg har skrevet til dig om de Hemmeligheder, du har set i hans fyrstelige Naades Laboratorium, var det rene Gætteri fra min Side, thi jeg hverken kender dem eller har set dem og bekymrer mig heller ikke saa stærkt om de Ting, hvis Anvendelse i det menneskelige Legeme jeg ikke kender. At Vinsyre fermenterer, anser jeg ikke for mærkeligt, thi hvorledes kan det, som afgiver Fermentering til andre Stoffer, give, hvad det ikke selv har? Men du ved, at intet er mere velkendt end dette: Naar man ønsker at udvinde flygtige Stoffer eller Olier af Planter, saa sker det ved forudgaaende Fermentering, som man endog fremmer ved Tilsætning af raa Vinsyre. De Syner, du har set i Glasset, mente jeg hidrørte fra *ros majalis*, men byggede det alene paa Gæt-

ning og har ikke paastaet det som sikkert. Imidlertid er jeg ikke uvidende om, hvad destillerede Hjortetakker og andre Stoffe, som er rige paa flygtigt Salt, fremviser. Hvad jeg skrev om Snevand forholder sig saaledes: Jeg har til særligt Brug destilleret Vand af Sne, og da jeg havde afbenyttet det, blev der en Smule tilbage i Glasset; det stillede jeg tilside, og det blev staaende hele Sommeren, men den følgende Vinter stødte jeg tilfældigt paa det Glas og fandt intet Vand deri, men et prægtigt Skue af Snefnug, Hagl, Istapper og uendelig meget af samme Slags, ikke hængende paa Glassets Sider, men indbyrdes sammenhængende og adskilte derfra; men Glasset var knækket som Følge af den Luftarts voldsomme Kraft, som var i Vandet. Alt dette forsvandt imidlertid, da der kom Varme til. Du handler rigtigt ved ikke at forsømme Lejligheden til at gøre Fremskridt i Kemien her. Fortsæt, saa at du engang kan blive en Pryd for Fædrelandet. Bring Dr. Joël [Langlot] min skyldige Hilsen og tilbyd ham min Tjeneste.

København, den 6. Juli 1654.

(W II 69).

1783. *Til Willum Worm i Leyden.*

6.7.1654.

Du har beklaget dig til Thomas Bartholin over vore Breves Langsommelighed, men det er ganske med Urette, da du selv ikke har besvaret vore mange Breve. Jeg har modtaget de fire Ark af mit Museum, og nu dit Vekselbrev, men uden noget ledsagende Ord. Karel van Mander har nu aftegnet mit Portræt, som bliver sendt til Elzevir med Paalæg om at bruge en bedre Stikker end ham, som stak Bartholin. Tegningen maa sendes tilbage, da den har kostet meget. Af Stikket ønsker jeg hundrede Eksemplarer særskilt til Fordeling blandt mine Venner. Om din Afrejse skriver du intet. Ved Frankfurter Messen vil du træffe Henrik Mortensen [à Møinichen] paa Vej til Italien. Han opholder sig nu hos Joël Langlot paa Gottorp. I ham vil du finde en paalidelig Rejsefælle.

(W II 69).

1784. *Til Thomas Bartholin i Roskilde.*

8.7.1654.

Tak for dit Brev, som meldte Eder alle raske. Ogsaa vort Hus er endnu frit for Smitte, men over 1400 er nu døde af Pesten, i denne Uge alene 428. I Spormands Hus ligger Jomfru Sinclair syg. Jeg vedlægger et Brev til min Søn, som med Urette klager over, at vi skriver saa sjældent. Selv er han meget forsømmelig paa dette Punkt. Henrik Fuiren har ogsaa skrevet til mig, og jeg vedlægger en Brændeseddel. Gid vore Bønder var flinkere. I Morgen sender jeg til Amsterdam mit Portræt gengivet af van Mander. Har du et Epigram dertil? Hvad gav du ham for Portrættet af dig?

(W II 68).

1785. (Ep. 1026). *Til Willum Worm i Leyden.*

8.7.1654.

(Koncepten betegnet: »Med Carl van Mandel«)

Se, min Søn Willum, her har du mit Portræt afmalet ret nøjagtigt af Karel van Mander, og Karel sender det selv til Elzevir, for at Stikkeren kan gengive det desto nøjagtigere; thi han synes ikke om Bartholins, som de overlod til en ukyndig Kunstner, hvilket han selv mener tjener ham til Vanære. Jeg ønsker, at der skal passes omhyggeligt paa det, saa det kan sendes tilbage til mig prydet med sin Ramme, thi jeg har givet det til din Moder. Karel har lovet at ville ordne alt paa mine Vegne. Naar det sendes til Trykning, ønsker jeg, at der skal sørges for hundrede særskilte Aftryk til mig; dem vil jeg købe for egen Regning. Jeg beder dig sørge omhyggeligt for alt, saa at det kan blive sendt mig tilbage med en paalidelig Mand, saa snart der ikke længere er Brug for det. Alt, hvad der yderligere er gjort færdigt fra Elzevir af mit Museum, skal du sende ved given Lejlighed. Maaske vil Brødrene Foss komme til Eder paa Hjemvejen fra Italien, idet de agter sig hertil; hvad du overlader til dem, vil blive besørget med Omhu. Lev vel.

København, den 8. Juli 1654.

Indskriften ønsker jeg gerne stukket i den Skikkelse, som du ser; om du kunde ønske noget ændret deri, maa bero paa dit eget Skøn. Jeg skriver dette i Hast, fordi Sendebudet har travlt. Om fornødent vil du besørge Bogstaverne afskrevet med nøjagtigere Skrift.

(W II 69).

1786. *Til Thomas Bartholin i Roskilde.*

6./15.7.1654.

Tak for dit smukke Vers til mit Portræt. Min Hustru bringer dig de Sider af mit Museum, som Elzevir har trykt. Desværre er Korrekturlæsningen ikke tilfredsstillende. Her raser Pesten. Der er nu død tre i Spormands Hus.

(W II 70).

1787. *Til Willum Worm i Leyden.*

15.7.1654.

Den 14. Juli modtog jeg dit Brev af 6. Juli og samme Dag Skrinet fra Roskilde, hvori jeg fandt Glaubers *Menstruum Universale* [oder *Mercurius Philosophorum* genannt, Amsterdam 1653,8°, Hanau 1653,8°], nogle sjældne Konkylieer og Karneolstene. Det undrer mig, at Elzevir ikke vil bringe Tegningen af mit Museum, og jeg frygter, han vil sige det samme om mit Portræt. Billeder vil dog øge Bogens Værdi. Jeg forstaar, at du endnu ikke har modtaget mine tre sidste Breve. Benyt enhver Lejlighed til at hjemsende færdig-

trykte Ark. Jeg har intet imod, at du vil fortsætte dine Collegier og senere rejse sammen med dine Venner, som du har truffet der.

(Lægeraad imod Underlivslidelser og Blødninger)

Læs Hermann van der Heydens meget fine Afhandling, som nu er trykt i London. [Discours et avis sur les flux de ventre douloureux (= Koleræ), Gent 1643,4°, latinsk Udgave: Discursus quinque . . ., London 1653,12°].

Dit Brev til Nascovius har jeg besørget. Her raser Pesten, som igaar bortrev 108.

(W II 70).

1788. (Ep. 725). *Til Thomas Bartholin i Roskilde.*

20.7.1654.

Jeg har gennemlæst de af dig tilsendte Iagttagelser af denne Kirurg fra Leyden og har fundet Behag i dem; jeg finder dem værdige til at faa Plads i dine Centurier [Thomæ Bartholini Historiarum anatomicarum Centuria I & II, Hafniæ 1654,8°]. For Tilsendelsen nærer jeg den største Taknemmelighed.

Endnu er Pestsmitten ikke ophørt at rase. Vi har endnu trygt fundet Skjul under Guds Vingers Skygge. Det synes nu ikke tilraadeligt at flytte en Fod herfra. Sporene skræmmer mig, thi den Forandring kan ikke ske uden Fare. Giv den evige Gud, at vi tilsidst velbeholdne og uskadede maa kunne mødes og veksle kære Samtaler! Lev vel og bed alle Venner, som er hos dig, være hilset fra mig og hav det godt.

København, den 20. Juli 1654.

(W II 71).

1789. (Ep. 1027). *Til Willum Worm i Leyden.*

22.7.1654.

Den 21. Juli modtog jeg det Brev, du havde skrevet den 19. [d.v.s. den 9.] Det var Braëm, der afleverede det. Jeg ser, at du endnu ikke har modtaget det, som jeg den 8. Juli besørgede til dig gennem samme Braëm. Hvad der er sket med Egbert, ved jeg ikke. Fornylig skrev jeg, at jeg har modtaget de første fire Ark af min Bog, men andre fire, som han sagde, var sendt til mig, har jeg ikke set; gid du vilde angive Navnet paa ham, du har sendt dem med, for at jeg kunde faa Mulighed for at efterspørge dem. Du maa ikke forsømme at sende, hvad der trykkes, dersom Studenter eller andre agter sig fra Eder til os, men angiv altid med hvem. Thi Venner plejer altid at lade Tingene ligge længe hos sig og at være skødesløse med Besørgelsen af betroede Ting.

Hvad skal jeg sige om Pesten, som hærger hos os? Paa Modersmaalet er der udsendt en Vejledning fra det medicinske Fakultet, og jeg vilde sende den,

dersom der var Lejlighed dertil. Det er en meget heftig Sygdom, som i Løbet af den fjerde Dag kvæler de angrebne. Kendetegnene er ikke ensartede hos alle, men veksler efter Temperamenterne. Kræfternes Aftagen, Trykken i Hjertet, Angst og Kulde bemægtiger sig straks i Begyndelsen de fleste; der kommer Svulster og Bylder, og mod Slutningen sorte og gustne Pletter. De fleste, som dør, begaar den Fejl, at de straks i Begyndelsen svækker deres Kræfter enten ved Aareladning eller ved Udrensning. Hvis man ikke inden for seks Timer træffer Forholdsregler imod Sygdommen, er det ude med dem. Saasnt man mærker Forandring i Legemet, skal der gives en Modgift, for at den syge kan forberede sig paa Svedanfald, og det skal gentages efter seks Timer, indtil han har mærket en tydelig Forandring og Giftstoffets Fordrivelse. I vor Vejledning vil du se det hele. Det glæder mig, at Brochmand har sendt dig et Brev; saa snart han vender tilbage, vil du kunne sende, hvad der er trykt. Jeg benægter ikke, at du i denne Ferie er i Stand til at foretage den omskrevne Udenlandsrejse, blot du har paalidelige Ledsagere, der er sagkyndige, og du viser den Sparsommelighed, som er forenelig med et godt Udbytte. Den Jesuit, som var min Bekendt, Pater Willem van Aelst, er rejst herfra paa Grund af Pesten, og hans Anbefalingsskrivelse kan jeg altsaa ikke skaffe. Vi kan heller ikke trygt stole paa Jesuitter. Hvis du ser Martinius, saa hils ham fra mig og den nævnte Pater van Aelst; maaske han i Anledning heraf vil være imødekommende mod dine Ønsker. Lev vel.

*Den 20. Juli afrejste herfra en Købmand, Isebrand Jansøn Pranger, som lovede at ville besørge mit Portræt med Omhu. Men hans Søn vil bringe det til den Købmand, som er Motzfelds Tillidsmand, og han vil sende det til dig. Men hvis du er rejst bort inden hans Ankomst, saa sørg for, at din Vært giver det til Elzevir, for at det kan blive fint stukket og mig tilbagesendt med største Omsorg. Det undrer mig, at du intet skriver til Moder; fortæl idetmindste, om du har modtaget hendes Brev og Oksetungerne med Morten Mikkelsens Søn. Hun og hele Familien hilser dig. Bugge er rejst til Sorø. Sidste Uge døde der her 614. Jeg har under disse Forhold frasagt mig al Praksis. Lev vel.

Den 22. Juli 1654.*

(W II 71).

1790. (Ep. 1034). *Til Hans Müller i Haderslev.*

27.7.1654.

Ja, saaledes forholder det sig: Pestsmitten raser mere og mere hos os. Næppe en Gade i Staden er sluppet for dens Angreb; den dræber over seks Hundrede hver Uge. Gud se i Naade til os og lade sin Vredes Svøbe faa

Hvile. I Gaar begravede vi Hr. Magister [Jørgen] Eilersens Hustru, i Dag bortbærer man Støvet af vor Bogtrykker Martzan. Mit Hus saa vel som dit er hidtil ved Guds Naade gaaet fri. Gennem Pedellen har jeg mindet din Moder om den Kiste, som skal bringes hen paa Konsistorium, men hun af-slog det med Paastand om, at det ikke var nødvendigt, hvis ikke et alvorligere Onde truede. Tvivl ikke om, at jeg paa enhver mulig Maade vil sørge for hende og dine Sager, blot Gud vil bevare mig Liv og Helbred. Jeg beder dig skyldigt hilse Dr. Køster fra mig. Lev vel.

København, den 27. Juli 1654.

(W II 72).

1791. *Til Samuel Hansen Bugge i Eid.*

10.8.1654.

Din Søn vender tilbage til dig med Testimonium. Han vil selv fortælle dig, hvilke Vanskeligheder det voldte, at han mødte Modstand hos dem, han troede sig venligt-sindede. Da Pesten raser her, fandt jeg det rigtigt at sende ham bort. Jeg har udstyret ham med det nødvendige og laant ham 75 Imperialer.

(W II 72).

1792. *Til Bertel Bartholin i Roskilde.*

13.8.1654.

Tak for dine to Breve. Tak for den Ære, du viser min Hustru ved at lade hende holde din lille Søn over Daaben. Du beder om ti eller tolv Læs Brænde fra Universitetets Skove. Vedlagte Seddel kan du give Fogeden paa Vallø, men prøv ikke at tage Bønderne fra Høstarbejdet. Den akademiske Domstol kan under de nuværende Forhold ikke træde sammen, og vi kan ikke lade den borgerlige Øvrighed i Roskilde tiltage sig Ret over akademiske Borgere. Pas paa, hvad du skriver under paa og advar din Slægtning om at vise Forsigtighed.

Det gør mig ondt, at din Hustru er syg. Vedlagte Brev er fra min Søn. Den unge Mand forekommer mig taabelig og uvittig.

(W II 72).

1793. (Ep. 1028). *Til Willum Worm i Leyden.*

15.8.1654.

Dit sidste Brev afsendt den 11. (1.) August har jeg modtaget den 14. og slutter deraf, at du ikke har modtaget mine tre, skrevet den 15. og 22. Juli, hvilket ærgrer mig, thi jeg har udførligt drøftet din Rejse og Pesten, som hænger hos os.

*Men jeg kan let regne ud, hvad der stikker under. Jeg gav det at besørge til Braëms Søn, men det slette Menneske har utvivlsomt ladet det ligge med

Vilje paa Grund af de hundrede Daler, han bad mig om, men jeg sagde nej til. Hans Fader er her ikke, hvorfor han skalter og valter som han vil, hvad han sikkert ikke vilde gøre ustraffet, hvis han var her. Med en vis Nederlænder, Isebrant Jansøn Pranger, sendte jeg blandt andre Ting til Købmanden Jahan Fige i Amsterdam mit Portræt kunstfærdigt udført af Karel van Mander, for at Elzevir kunde lade det stikke i Kobber og sætte foran i Bogen. Du maa ved første Lejlighed lade mig vide, om du har faaet det, thi jeg hører, at du nylig har været i Amsterdam hos Fige, og da han selv intet skriver herom, tvivler jeg om Overbringerens Paalidelighed; jeg vilde nødtigt, om dette Portræt gik tabt, thi det staar mig i mange Penge, og der er ingen Grund for Elzevir til at gøre Vanskeligheder med Stikningen, thi han kan sælge Bogen saa meget desto dyrere, og hvis der trykkes nogle Eksemplarer særskilt . . . Jeg vil gerne have Titlen paa mit Værk indsat i Kataloget for den kommende Frankfurtermesse. Jeg beder dig foretage en omhyggelig Eftersøgning og lade mig det vide, thi jeg er meget bekymret for denne Sag.*

Jeg sender nogle yderligere Tilføjelser til min Bog; sørg for, at de bliver anbragt paa de rette Steder. Det glæder mig, at de fortsætter uden Tøven. Hvis nogen tilforladelig Person agter sig hertil fra Eder, saa send de øvrige Ting, som du er begyndt. Hvis der ikke er nogen anden, vil Brochmand maaske snart komme tilbage, og ham vil du kunne betro det.

Endnu er vi ved Guds Naade alle raske, skønt stedt i de største Farer. I sidste Uge døde 561, i forrige 526. Gud bevare os naadigt! Din Broder Matthias har jeg sendt til Bergen, for at han kunde være i større Sikkerhed. Hvor Resen er, ved jeg ikke. Hvis der frembyder sig nogen Lejlighed, skal jeg sørge for, at du faar Dolmers Tavle. Moder og alle vore hilser dig — ved Guds Naade alle raske! Det omtalte Papir har jeg sendt til Roskilde til [Bertel] Bartholin, som jeg hører er i største Sorg, fordi hans Hustru ligger paa sit yderste.

Henrik à Møinichen har fornylig hos Fyrsten af Holsten paavist Lymfekarrene paa en Jagthund; han agter sig umiddelbart derfra til Italien og modtog under Fyrstens Bifald en Guldring tung af Diamanter.

København, den 15. August 1654.

(W II 73)

UDATERBARE BREVE

1794. *Fra Peder Didriksen Payngk.* 1627, 1636 eller 1642.

Til Rektor Magnificus Oluf Worm (skrevet paa Tysk).

Tak for din Ulejlighed med at tilse min Patient og sende skriftlig Udtalelse om hans Tilstand. Patientens Brødre, hans Farbroder og dennes Søn har ligeledes lidt af Sten.

(Kv. 75).

1795. *Fra Henning Arnisæus.* Formentlig ca. 1633.

(Om Willum Dopp's Sygdom).

(Fol. 16).

1796. *Fra Hans Rasmussen Brochmand.* 1628—29 eller 1637—38.

Til Prorektor Oluf Worm.

Tilgiv, at jeg ikke forlængst har besøgt dig, som jeg burde.

(Kv. 12).

RETTELSER OG TILFØJELSER TIL BIND I-III.

Foruden en Række Trykfejl og Misforstaaelser fundet under Registerarbejdet er i det følgende, foruden tre kortere Breve fundet i Mskr. Rostgaard 220,4°, optaget yderligere 150 af Worms Testimonier, dels *publica* konciperet af ham som Universitetets Notar i Aarene 1614—16, dels *privata* (og enkelte *publica*) fra Aarene 1617—22. Se Bd. I, Indledningen S. XII.

Arkivar cand. mag. Harald Ilsøe takkes for Noten til Bd. II S. 488 samt for Henvisning til to Breve fra Vitus Bering i Bøllings Brevsamling D Fol., til Otto Sperlnigs Konzeptbog Gl. k.S. 1110 Fol. og til de bevarede originale Breve fra Johan Rhode i Ny k.S. 2089,4°.

Bind I

S. 5 L. 13 f.n. Hans Majestæt Kongen — læs: den høje Prins.

S. 8 efter Nr. 15 tilføjes:

- 15 Aa. *Testimonium publicum for Anders Berger.* 3.7.1614.
(Rostg. 121 fol. p. 3).
- 15 Ab. *Testimonium publicum for Claus Rasmussen Rosing.* 5.7.1614.
Claudius Erasmus Rosingius Norvagus har studeret i tre Aar og haft W. Rhumann som Præceptor.
(Rostg. 121 fol. p. 4).
- 15 Ac. *Testimonium publicum for Søren Knudsen Vormslev.* 10.7.1614.
Severinus Canuti Ormslevius Cimber har været Hører i Aarhus og Rektor i Skaane. Han har Baccalaurgraden.
(Rostg. 121 fol. p. 5).
- 15 Ad. *Testimonium publicum for Laurits Svendsen.* 10.7.1614.
Laurentius Svenonis Norvagus har studeret i Rostock, før han kom til København.
(Rostg. 121 fol. p. 6).
- 15 Ae. *Testimonium publicum for Mikkel Mogensen Hassel.* 15.7.1614.
Michaelis Magnus Norwegianus [imm. 1610, relegeret for 2 Aar i 1611, Baccalaur 1614].
(Rostg. 121 fol. p. 6).
- 15 Af. *Testimonium publicum for Hans Arnoldsen de Fine.* 16.7.1614.
Johannes Arnoldus de Fine har erhvervet Magistergraden i Giessen og rejst i Tyskland, Frankrig og Nederlandene. Han har været Rektor i Helsingør.
(Rostg. 121 fol. p. 7).
- 15 Ag. *Testimonium publicum for Mads Jensen Bech.* 16.7.1614.
Matthias Johannis Alburgius var Hører i 1. og 2. Lektie i sin Hjembyss Skole, før han kom til Universitetet. Han har været Lærer for Henning Billes Børn paa Urlev.
(Rostg. 121 fol. p. 8).

- 15 Ah. *Testimonium publicum for Christoffer Olufsen*
Sterm (el. Pharo). 16./20.7.1614.
 Christophorus Stermius Norwagianus blev immatrikuleret 1602. Han har været ved udenlandske Universiteter og været Lærer for Steen Billes Børn.
 (Rostg. 121 fol. p. 8).
- 15 Ai. *Testimonium priv. for Mikkel Mogensen Hassel.* 16./20.7.1614.
 Michael Magnus skal være Rektor i Tronhjem.
 (Tilføjet Anbefaling til Claus Daa Lensmand i Tronhjem og Magister Grønbech Biskops ssts.).
 (Rostg. 121 fol. p. 9).
- 15 Aj. *Testimonium publicum for Morten Hansen Aalborg.* 26.7.1614.
 Martinus Johannis Alburgensis har studeret i to Aar.
 (Rostg. 121 fol. p. 13).
- 15 Ak. *Testimonium publicum for Poul Desiderius Foss.* 26.7.1614.
 Magister Paulus Fossius har rejst udenlands paa kongeligt Stipendium i 6 Aar og skal nu være Rektor i Helsingør.
 (Rostg. 121 fol. p. 13).
- 15 Al. *Testimonium publicum for Mogens Thomsen Aalborg.* 27.7.1614.
 Magnus Thomæ f. Alburgius blev immatrikuleret 1602 og studerede i to Aar. Han har været udenlands og været Huslærer.
 (Rostg. 121 fol. p. 14).
- 15 Am. *Testimonium publicum for Mourits Hansen.* 7.9.1614.
 (Rostg. 121 fol. p. 14).
- 15 An. *Testimonium publicum for Lambert Christensen Spentrup.* 13.9.1614.
 Lambertus Christiani Spendorpius har faaet Præstekald.
 (Rostg. 121 fol. p. 15).
- 15 Ao. *Testimonium publicum for Hans Nielsen Sæby.* 13.9.1614.
 Johannes Nicolai Sebyensis udmærker sig mere ved sædelig Vandel end ved Lærdom og Kundskaber. Ved Flid har han erhvervet Baccaaurgraden og været Inspector ved Valkendorfs Collegium.
 (Rostg. 121 fol. p. 16).
- 15 Ap. *Testimonium publicum for Peder Nielsen Ferslev.* 15.9.1614.
 Petrus Nicolai Ferslevius [blev immatrikuleret 1611].
 (Rostg. 121 fol. p. 16).
- 15 Aq. *Testimonium publicum for Niels Christensen Wuldum.* 27.9.1614.
 Nicolaus Christiani Uldum har været Huskapellan hos Fru Anne Friis.
 (Rostg. 121 fol. p. 17).

- 15 Ar. *Til Henning Valkendorf.* 3.10.1614.
 Tyge Nielsen og Thomas Christensen Ferslev anbefales til Optagelse i Valkendorfs Collegium.
 (Rostg. 121 fol. p. 17).
- 15 As. *Testimonium publicum for Laurits Halvorsen Sthen.* 12.10.1614.
 Laurentius Halvardi Norvagus [blev immatrikuleret 1613].
 (Rostg. 121 fol. p. 19).
- 15 At. *Testimonium publicum for Paaske Jensen Houfver.* 6.11.1614.
 Pascasius Johannis Hofverus [fik Kommunitet 1611].
 (Rostg. 121 fol. p. 19).
- 15 Au. *Testimonium publicum for Søren Knudsen Viborg.* 6.11.1614.
 Severinus Canuti Viburgensis [fik Kommunitet 1611].
 (Rostg. 121 fol. p. 20).
- 15 Av. *Testimonium publicum for Rasmus Thomsen Nyborg.* 17.11.1614.
 Erasmus Thomæ Neoburgensis [fik Kommunitet 1610].
 (Rostg. 121 fol. p. 20).
- 15 Aw. *Viaticum for Didrik Hansen Aarhus.* 11.12.1614.
 Theodorus Johannis Arhusiensis har Worm som Præceptor.
 (Rostg. 121 fol. p. 21).
- 15 Ax. *Testimonium publicum for Niels Jacobsen Roskilde.* 18.12.1614.
 Nicolaus Jacobi Roeskildensis blev immatrikuleret for 6 Aar siden og har været Hører paa Herlufsholm.
 (Rostg. 121 fol. p. 21).
- 15 Ay. *Testimonium publicum for Jacob Hansen.* 31.12.1614.
 Jacobus Joannis Selandus har været Huslærer hos skaanske Præster.
 (Rostg. 121 fol. p. 23).
- 15 Az. *Testimonium publicum for Hans Pedersen.* 7.1.1615.
 Johannes Petri Helsingorensis [fik Kommunitet 1602. En anden af samme Navn fik Kommunitet 1603 og var endnu 1613 Hører i Helsingør].
 (Rostg. 121 fol. p. 23).
- 15 Aæ. *Testimonium publicum for Christen Christensen Billum.* 21.1.1615.
 Christianus Billom [blev immatrikuleret 1609 fra Ribe Skole].
 (Rostg. 121 fol. p. 24).
- 15 Aø. *Testimonium publicum for Jacob Sørensen Harrestrup.* 22.1.1615.
 Jacobus Severini Harrestrup [fik Kommunitet 1603].
 (Rostg. 121 fol. p. 25).
- 15 Ba. *Testimonium publicum for Peder Christensen Arreboe.* 15.2.1615.
 Petrus Christiarni Arensis [blev immatrikuleret 1612].
 (Rostg. 121 fol. p. 25).

- 15 Bb. *Testimonium publicum for Søren Bertelsen Kolding.* 23.2.1615.
Severinus Bartolini Colding [blev vistnok immatrikuleret 1613 fra Aarhus Skole].
(Rostg. 121 fol. p. 26).
- 15 Bc. *Testimonium publicum for Jon Gissurarson.* 23.2.1615.
(Rostg. 121 fol. p. 26).
- 15 Bd. *Testimonium publicum for Jens Nielsen Kolding.* 3.3.1615.
(Rostg. 121 fol. p. 28).
- 15 Bdd. *Testimonium publicum for Christen Jensen Jelling.* 13.3.1615.
Christianus Jani Jellingius [blev immatrikuleret 1612].
(Rostg. 121 fol. p. 29).
- 15 Be. *Testimonium publicum for Niels Rasmussen.* 1.4.1615.
Nicolaus Erasmus Norvagus har været i Udlandet og er nu Hører i Fredrikstad.
(Rostg. 121 fol. p. 30).
- 15 Bf. *Testimonium publicum for Niels Christensen Tuckop.* 1.4.1615.
(Rostg. 121 fol. p. 31).
- 15 Bg. *Testimonium publicum for Niels Nielsen Ulfborg.* 2.4.1615.
Nicolaus Nicolai Wlborgensis [blev immatrikuleret 1612].
(Rostg. 121 fol. p. 31).
- 15 Bh. *Testimonium publicum for Kjeld Nielsen Ulfborg.* 2.4.1615.
(Rostg. 121 fol. p. 32).
- 15 Bi. *Testimonium publicum for Gisli Oddsson.* 7.4.1615.
Gislaus Ottonis Islandus [blev immatrikuleret 1613].
(Rostg. 121 fol. p. 32).
- 15 Bj. *Testimonium publicum for Niels Mikkelsen (Aalborg?).* 15.4.1615.
Nicolaus Michaelis Randrusiensis blev immatrikuleret 1612.
(Rostg. 121 fol. p. 33).
- 15 Bk. *Testimonium publicum for Morten Hansen Pratensis.* 22.4.1615.
(Rostg. 121 fol. p. 33).
- 15 Bl. *Testimonium publicum for Søren Nielsen Giwskud.* 29.4.1615.
Severinus Nicolai forlod Universitetet for 8 Aar siden.
(Rostg. 121 fol. p. 34).
- 15 Bm. *Testimonium publicum for Christen Madsen.* 6.5.1615.
Christianus Matthiæ Cimber blev immatrikuleret 1613 og har i to Aar været Hører i Landskrona.
(Rostg. 121 fol. p. 52).
- 15 Bn. *Testimonium publicum for Laurits Jensen Aarhus.* 8.5.1615.
Laurentius Janus Aarhusiensis [immatrikuleret 1613] er Hører i Aarhus.
(Rostg. 121 fol. p. 52).

- 15 Bo. *Testimonium publicum for Therving Gudmundsson.* 8.5.1615.
Tyrvingus Gudmundus Islandus [blev immatrikuleret 1613].
(Rostg. 121 fol. p. 55).
- 15 Bp. *Testimonium publicum for Rasmus Mikkelsen Andst.* 9.5.1615.
Erasmus Michaelis [fik Kommunitet 1612] og har været Hører i Stavanger.
(Rostg. 121 fol. p. 55).
- 15 Bq. *Testimonium publicum for Thomas Thomsen Høring.* 10.5.1615.
Thomas Thomæ [blev immatrikuleret 1611].
(Rostg. 121 fol. p. 54).
- 15 Br. *Testimonium publicum for Laurits Hansen.* 23.5.1615.
Laurentius Johannis Norvagus [blev immatrikuleret 1613].
(Rostg. 121 fol. p. 56).
- 15 Bs. *Testimonium publicum for Simon Nielsen Bleking.* 25.5.1615.
Simon Nicolai Bleking rejste i 1609 til Provst Thorup i Skaane som Huslærer.
(Rostg. 121 fol. p. 57).
- 15 Bt. *Testimonium publicum for Christen Christensen Stub.* 27.5.1615.
(Rostg. 121 fol. p. 58).
- 15 Bu. *Testimonium publicum for Lave Christensen.* 31.5.1615.
Lago Christiani Malmogiensis [fik Kommunitet 1610].
(Rostg. 121 fol. p. 51).
- 15 Bv. *Testimonium publicum for Sigurd Oddsson.* 2.6.1615.
Sigvardus Ottonis Islandus [blev immatrikuleret 1613].
(Rostg. 121 fol. p. 58).
- 15 Bw. *Testimonium publicum for Anders Poulsen Schandorph.* 5.6.1615.
Andreas Pauli Schandorphius har studeret 2 Aar ved St. Andrew's i Skotland.
(Rostg. 121 fol. p. 59).
- 15 Bx. *Testimonium publicum for Thomas Hansen Felder.* 5.6.1615.
Thomas Johannis Feldorpius blev immatrikuleret 1611.
(Rostg. 121 fol. p. 59).
- 15 By. *Testimonium publicum for Peder Rasmussen Nakskov.* 7.6.1615.
Petrus Erasmi Nascovius har Baccalaurgraden.
(Rostg. 121 fol. p. 60).
- 15 Bz. *Testimonium publicum for Jens Andersen Ørsløv.* 7.6.1615.
Joannes Andreae Orsleff Fionus [blev immatrikuleret 1613].
(Rostg. 121 fol. p. 60).
- 15 Bæ. *Testimonium publicum for Niels Ohlfsen Stenvad.* 15.6.1615.
Nicolaus Olai Stenvad har været Rektor i Middelfart.
(Rostg. 121 fol. p. 61).

- 15 Bø. *Viaticum for Thomas Christensen Ferslev.* 16.6.1615.
Thomas Christiani f. Ferslevius Randrusiensis blev immatrikuleret 1614.
(Rostg. 121 fol. p. 61).
- 15 Ca. *Viaticum for Niels Jensen Staureby.* 16.6.1615.
Nicolaus Johannis Falstrius [blev immatrikuleret 1615].
(Rostg. 121 fol. p. 61).
- 15 Cb. *Testimonium publicum for Jacob Clemensen.* 4.7.1615.
Jacobus Clementis Roskildensis [blev immatrikuleret 1613].
(Rostg. 121 fol. p. 61).
- 15 Cc. *Testimonium publicum for Hans Sørensen Ortved.* 4.7.1615.
Johannes Severini Ortved har været Huslærer i 3 Aar.
(Rostg. 121 fol. p. 62).
- 15 Cd. *Testimonium publicum for Iver Nielsen Krag.* 10.7.1615.
Ivarus Nicolai Cragius har Baccalaurgraden og har været Rektor i Slangerup.
(Rostg. 121 fol. p. 62).
- 15 Ce. *Testimonium publicum for Anders Mortensen
Skammelstrup.* 18.7.1615.
Andreas Martini Skammelstrup blev immatrikuleret 1605 fra Herlufsholm og har været
Hører i Sorø.
(Rostg. 121 fol. p. 62).
- 15 Cf. *Testimonium publicum for Oluf Rasmussen Fynbo.* 3.8.1615.
Olaus Erasmi Fionus [blev immatrikuleret 1610] og har i 2 Aar været Huslærer i
Norge.
(Rostg. 121 fol. p. 64).
- 15 Cg. *Testimonium publicum for Hans Pedersen.* 23.8.1615.
Johannes Petri Norvagus [fik Kommunitet 1607].
(Rostg. 121 fol. p. 65).
- 15 Ch. *Testimonium publicum for Daniel Iversen Fynbo.* 30.8.1615.
Danielus Ivári Fionus blev immatrikuleret 1607 og fik Viaticum 1608.
(Rostg. 121 fol. p. 65).
- 15 Ci. *Testimonium publicum for Laurits Hansen.* 30.8.1615.
Laurentius Johannis Scanus blev immatrikuleret 1608.
(Rostg. 121 fol. p. 65).
- 15 Cj. *Testimonium publicum for Jens Lauritsen Kerteminde.* 5.9.1615.
Janus Laurentii Cartemundanus blev immatrikuleret 1607 og har studeret ved Uni-
versitetet i 4 Aar.
(Rostg. 121 fol. p. 66).
- 15 Ck. *Testimonium publicum for Christen Rasmussen Fabricius.* 7.9.1615.
Christianus Erasmi Fabricius blev immatrikuleret 1614.
(Rostg. 121 fol. p. 66).

- 15 Cl. *Testimonium publicum for Mads Olufsen.* 20.9.1615.
Matthias Olai Fionius [blev immatrikuleret 1609]. Han har været Hører i Middelfart og derefter i 3 Aar Huslærer for adelige Børn.
(Rostg. 121 fol. p. 69).
- 15 Cm. *Testimonium publicum for Anders Eskildsen Digsmed.* 22.9.1615.
Andreas Eschyli Fionius blev immatrikuleret for 3 Aar siden.
(Rostg. 121 fol. p. 69).
- 15 Cn. *Testimonium publicum for Jøns Dall.* 27.9.1615.
Joannis Dall blev immatrikuleret 1612.
(Rostg. 121 fol. p. 69).
- 15 Co. *Testimonium publicum for Mads Christoffersen.* 28.9.1615.
Matthias Christophori blev immatrikuleret 1611 og har været Hører i Horsens.
(Rostg. 121 fol. p. 70).
- 15 Cp. *Testimonium publicum for Poul Andersen.* 1.10.1615.
Paulus Andreæ Cartemundanus har studeret 3 Aar i Tyskland, været Hører i Odense, i Huset hos den lærde Holger Rosenkrantz i 2 Aar og faaet Magistergraden i København. Han er i Huset hos Professor Hans Resen.
(Rostg. 121 fol. p. 70).
- 15 Cq. *Testimonium publicum for Anders Christensen Aalborg.* 3.10.1615.
Andreas Christiani Alburgensis blev immatrikuleret 1612 og har Baccalaurgraden.
(Rostg. 121 fol. p. 38).
- 15 Cr. *Testimonium publicum for Søren Fanagrius.* 6.10.1615.
Severinus Fanagrius blev immatrikuleret 1615.
(Rostg. 121 fol. p. 38).
- 15 Cs. *Testimonium publicum for Hans Buxen.* 8.10.1615.
Johannes Buxenius blev immatrikuleret 1612 og har Baccalaurgraden.
(Rostg. 121 fol. p. 2).
- 15 Ct. *Testimonium publicum for Peder Hansen Hjorteland.* 9.10.1615.
Petrus Johannis Norvagus blev immatrikuleret for 5 Aar siden og studerede ved Universitetet i 2 Aar.
(Rostg. 121 fol. p. 2).
- 15 Cu. *Testimonium publicum for Knud Hansen Lund.* 14.10.1615.
Canutus Johannis Lundensis [fik Kommunitet 1610]. Han var 1613—15 Hører i Svendborg.
(Rostg. 121 fol. p. 44).
- 15 Cv. *Testimonium publicum for Peder Hansen Helsing.* 17.10.1615.
Petrus Johannis Helsingius blev immatrikuleret 1608 og studerede 2 ½ Aar i København, 2 Aar i Tyskland. For 3 Fjerdingaar siden vendte han hjem og blev Hører i Sorø.
(Rostg. 121 fol. p. 44).

- 15 Cw. *Testimonium publicum for Niels Desiderius Foss.* 18.10.1615.
Nicolaus Fossius blev immatrikuleret for 3 Aar siden og blev derefter Huslærer hos Præsten Jørgen Lauritzen i Dalby og Thureby, der ønsker ham som Kapellan.
(Rostg. 121 fol. p. 44).
- 15 Cx. *Testimonium publicum for Niels Mortensen Kolding.* 30.10.1615.
Nicolaus Martini Colding har været Huslærer for Knud Gyldenstiernes Børn i 5 Aar. Han blev immatrikuleret 24.4.1611.
(Rostg. 121 fol. p. 102).
- 15 Cy. *Testimonium publicum for Niels Baltzersen.* 22.11.1615.
Nicolaus Baltzari [fik Kommunitet 1609]. Han har været relegeret i 2 Aar og imidlertid været Huslærer hos Hr. Albert Skeel.
(Rostg. 121 fol. p. 102).
- 15 Cz. *Testimonium publicum for Christoffer Berger.* 16.12. 1615.
Christophorus Bergerius blev immatrikuleret 1615 efter at være vendt hjem fra *Academia Julia*. Han er kaldet til Præst i Halland.
(Rostg. 121 fol. p. 115).
- 15 Cæ. *Testimonium publicum for Jens Pedersen Strudsvad.* 18.12.1615.
Janus Petri Strudsvad [immatrikuleret 1610]. Han var nogle Maaneder Huskapellan hos Anders Sinclair i Kalmar, derefter Rektor i Ribe.
(Rostg. 121 fol. p. 115).
- 15 Cø. *Testimonium publicum for Jørgen Christoffersen Mariboe.* 16.1.1616.
Georgius Christophori Lolandus blev Baccalaur 1603. Han er kaldet til Præst i Skælskør.
(Rostg. 121 fol. p. 116).
- 15 Da. *Testimonium publicum for Christen Jensen Aalborg.* 16.1.1616.
Christianus Johannis Alborgensis blev immatrikuleret 1608 og har Baccalaurgraden. Han har været Hører i København i over 2 Aar og er kaldet til Præst i Søborg.
(Rostg. 121 fol. p. 117).
- 15 Db. *Testimonium publicum for Elias Poulsen Borthor.* 29.1.1616.
Elias Pauli Borthor blev immatrikuleret 1612. Han har i 2 Aar været Huslærer hos Raadmand Just Leddirbur i Malmø.
(Rostg. 121 fol. p. 118).
- 15 Dc. *Testimonium publicum for Christoffer Madsen Lyndelse.* 30.1.1616.
Christophorus Matthiæ Lyndesius [blev immatrikuleret 1612]. Gik i Odense Skole, hvor han var Hører i 2 Aar.
(Rostg. 121 fol. p. 118).
- 15 Dd. *Testimonium publicum for Peder Rasmussen Friis.* 4.2.1616.
Petrus Erasmi Frisius Hallandus blev immatrikuleret 1611. Han har Baccalaurgraden og har i 2½ Aar været Rektor i Halmstad.
(Rostg. 121 fol. p. 118).

15 De. *Testimonium publicum for Melchior Jacobsen Falch.* 8.2.1616.
Melchior Jacobi blev immatrikuleret i August 1613. Han har været i Udlandet.
(Rostg. 121 fol. p. 120).

S. 9 efter Nr. 18 tilføjes:

18 a. *Testimonium publicum for Niels Dall.* 27.2.1616.
Nicolaus Dalius blev immatrikuleret i August 1613.
(Rostg. 121 fol. p. 120).

18 b. *Testimonium publicum for Laurits Thomsen Lindum.* 12.3.1616.
Laurentius Thomæ Lindum blev immatrikuleret 1610. 1611 blev han Huslærer hos
Jacob Gregorius, Kanslerens Forvalter paa Hagedstedgaard. Derefter var han i 3 Aar Hører
paa Herlufsholm og i 3 Fjerdingaar Huslærer hos Oluf Jensen Blix i Norge.
(Rostg. 121 fol. p. 122).

18 c. *Testimonium publicum for Bertel Didriksen.* 15.3.1616.
Bartholomæus Theodorus Ripensis blev immatrikuleret 24.8.1613.
(Rostg. 121 fol. p. 122).

18 d. *Testimonium publicum for Hans Sørensen Wendelboe.* 17.3.1616.
Johannes Severini Wandalus [blev immatrikuleret 1612]. Han har Baccalaurgraden
og er Hører i København.
(Rostg. 121 fol. p. 72).

18 e. *Testimonium publicum for Knud Madsen Lerche(?)* 18.3.1616.
Canutus Mathiæ Lindesius blev immatrikuleret 1613.
(Rostg. 121 fol. p. 72).

18 f. *Testimonium publicum for Simon Frandsen.* 19.3.1616.
Simon Francisci f. Cimber blev immatrikuleret 1610. Efter 3 Aars Studier var han i
nogen Tid Huslærer hos Jacob Andersen [Langebæk], Præst i Kallehave.
(Rostg. 121 fol. p. 73).

18 g. *Testimonium publicum for Hans Pedersen Svendborg*
(el. Perlestikker). 29.3.1616.
Johannes Petri har været Huslærer i Marstrand, Hører i Svendborg, Huslærer hos
Præsten Isak Pedersen i Kippinge og Hører i Nyborg.
(Rostg. 121 fol. p. 74).

18 h. *Testimonium publicum for Christian Nielsen Varde.* 30.3.1616.
Christiernus Nicolai Vardensis blev immatrikuleret for 3 Aar siden.
(Rostg. 121 fol. p. 74).

18 i. *Testimonium publicum for Daniel Nielsen Arctander.* 2.4. 1616.
Daniel Nicolai Arctander har studeret i 2 Aar ved Universitetet.
(Rostg. 121 fol. p. 74).

- 18 j. *Testimonium publicum for Peder Troelsen Nyborg.* 3.4.1616.
 Petrus Trogili Neoburgensis [blev immatrikuleret 1607]. Han har i 6 Aar været Hører og 3 Fjerdingaar Rektor i Ringkøbing.
 (Rostg. 121 fol. p. 130).
- 18 k. *Testimonium publicum for Thomas Christensen Lund.* 3.4.1616.
 Thomas Christiærni Lunde har gaaet i Skole i Ribe og Lybæk. Han har Baccalaur-graden.
 (Rostg. 121 fol. p. 130).
- S. 10 efter Nr. 19 tilføjes:
- 19 a. *Testimonium publicum for Peder Jensen.* 9.4.1616.
 Petrus Jani Ripensis blev immatrikuleret 1612. I 2 Aar var han Huslærer hos Præsten Poul Nielsen i Lejrskov, derefter Lærer for Ove Urups Døtre paa Ovesholm.
 (Rostg. 121 fol. p. 132).
- 19 b. *Testimonium publicum for Jacob Hansen Sperling.* 9./23.4.1616.
 Jacob Sperling har levet 2 Aar i Worms Hus.
 (Rostg. 121 fol. p. 132).
- 19 c. *Testimonium publicum for Hans Christensen Ringsted.* 9./23.4.1616.
 Johannes Christiani Ringstadiensis blev immatrikuleret 1610. Han var Hører i Helsingør i 2 Aar.
 (Rostg. 121 fol. p. 132).
- 19 d. *Testimonium publicum for Knud Christensen Skrædder*
(Sartorius?) 9./23.4.1616.
 Canutus Christiani Schræderus blev immatrikuleret 1607. 1609 blev han Huslærer hos Fru Christina Norby paa Skovgaard, Enke efter Rudbeck Pors. Var derefter i 4 Aar Rektor i Bogense.
 (Rostg. 121 fol. p. 134).
- 19 e. *Testimonium publicum for Niels Hansen Winding.* 9./23.4.1616.
 Nicolaus Johannis Vinding Fionus blev immatrikuleret 1607. [Vistnok legeret 19.7. 1611]. Han studerede i 5 Aar og var derefter i 4 Aar Huslærer hos Fru Christina Norby paa Skovgaard.
 (Rostg. 121 fol. p. 134).
- 19 f. *Testimonium publicum for Anders Mogensen Leopodius*
(Lofoten?). 23.4.1616.
 Andreas Magni Leopodius Norvagus blev immatrikuleret 9.10.1611. Han har været Huslærer hos Herluf Eriksen paa Fuglebjerggaard og Hører paa Herlufsholm.
 (Rostg. 121 fol. p. 134).
- 19 g. *Testimonium publicum for Hans Andersen Tausen.* 23./30.4.1616.
 Johannes Andreae Tausanus blev immatrikuleret 1608. Han har været udenlands og blev Magister 1615.
 (Rostg. 121 fol. p. 136).

- 19 h. *Testimonium privatum for Niels Mikkelsen Basse.* c. 30.4.1616.
 Nicolaus Michaelis Bassi Arhusiensis blev immatrikuleret 1615. Han forlod Universitetet p.Gr. af kronisk Sygdom.
 (Rostg. 121 fol. p. 136. Test publ. for samme p. 42, dat. 30.4.1616).
- 19 i. *Testimonium publicum for Claus Lauritsen Scavenius.* 30.4.1616.
 (Rostg. 121 fol. p. 140).
- 19 j. *Testimonium publicum for Ditlev Lauritsen Scavenius.* 30.4.1616.
 Ditlevus Laurentii Scavenius har studeret i 3 Aar.
 (Rostg. 121 fol. p. 140).
- 19 k. *Testimonium publicum for Anders Mikkelsen Borring.* 30.4./2.5.1616.
 Andreas Michaelius Boring blev immatrikuleret 1607. 1612 blev han Rektor i Rønne.
 (Rostg. 121 fol. p. 140).
- 19 l. *Testimonium publicum for Torn Olsen Gammelgaard.* 2.5.1616.
 Thornus Olai Gammelgaard blev immatrikuleret for 4 Aar siden.
 (Rostg. 121 fol. p. 136).
- 19 m. *Testimonium publicum for Peder Hansen Vrang.* 10.5.1616.
 Petrus Johannis Wrang fik Kommunitet 1604. Han blev Baccalaur 1605 og var i 9 Aar Hører i Malmø.
 (Rostg. 121 fol. p. 142).
- 19 n. *Testimonium publicum for Erik Andersen Tuxen.* 13.5.1616.
 Ericus Andreae Teuxenius blev immatrikuleret 1610. Han blev Rektor i Svendborg 1614 og fik Baccalaurgraden 11.5.1615.
 (Rostg. 121 fol. p. 142).
- 19 o. *Testimonium publicum for Jørgen Poulsen Kolding.* 13.5.1616.
 Georgius Pauli Coldingensis blev immatrikuleret 1609. Han har været Rektor i Ronneby og fik Baccalaurgraden 1615.
 (Rostg. 121 fol. p. 142).
- 19 p. *Testimonium publicum for Peder Nielsen Fonopius.* 13./16.5.1616.
 Petrus Nicolai Fonopius blev immatrikuleret 1615.
 (Rostg. 121 fol. p. 146).
- 19 q. *Testimonium publicum for Morten Bentzon Aalborg.* 16.5.1616.
 Martinus Benedicti blev immatrikuleret 1613.
 (Rostg. 121 fol. p. 146).
- 19 r. *Testimonium publicum for Hans Olufsen Stisøn.* 17.5.1616.
 Johannes Stisonius Lundensis [blev immatrikuleret 1613]. Han har været Hører i Lund og studeret i Wittenberg.
 (Rostg. 121 fol. p. 150).

- 19 s. *Testimonium publicum for Søren Lauritsen Jorstrup.* 21.5.1616.
Severinus Laurentii Jordorpius blev immatrikuleret 1606. Han var Hører i Slagelse 1608—13.
(Rostg. 121 fol. p. 146).
- 19 t. *Testimonium publicum for Christen Thøgersen Hvass.* 21.5.1616.
Christianus Theocari Wiburgensis [blev immatrikuleret 1614]. Han har studeret i 3 Aar og boet hos Professor Christen Longomontanus.
(Rostg. 121 fol. p. 150).
- 19 u. *Testimonium publicum for Thomas Nielsen Hem.* 27.5.1616.
Thomas Nicolai Hemmensis blev immatrikuleret 1608. Han har været Huslærer hos Præsten Samuel Hansen [Schrøder] i Haarlev og i 2 Aar hos Just Høeg til Bjørnholm.
(Rostg. 121 fol. p. 76).
- S. 11 L. 10 f.n. Sivert — læs: Frants.
- S. 25 efter Nr. 34 tilføjes:
- 34 a. *Testimonium for Tyge Andersen.* 9.9.1617.
Tycho Andreae Hafniensis blev immatrikuleret Marts 1615. Han har i et Aar været Hører i Slangerup.
(Rostg. 121 fol. p. 77).
- 34 b. *Testimonium publicum for Christen Hansen Aarhus.* 20.11.1617.
Christianus Johannis Aarhusiensis [blev immatrikuleret 1612]. Han har studeret i 3 Aar, studeret i Rostock og taget Magistergraden i Wittenberg.
(Rostg. 121 fol. p. 45).
- S. 28 L. 17 f.o. hamle — læs: gamle.
- S. 31 L. 13 f.o. Ardeio — læs: Døgenigt (*ardalio*).
- S. 32 efter Nr. 45 tilføjes:
- 45 a. *Testimonium for Oluf Sørensen Koch.* 5.4.1618.
Olaus Coccus [blev immatrikuleret 1613]. Han har været Worms Famulus.
(Rostg. 121 fol. p. 77).
- 45 b. *Testimonium for Laurits Pedersen Aarhus.* 17.4.1618.
Laurentius Petreus Arhusiensis blev immatrikuleret 1615.
(Rostg. 121 fol. p. 77).
- 45 c. *Testimonium for Jens Sørensen Ørsted.* 17.4.1618.
Johannes Severini Ørstadius [blev immatrikuleret 1615]. Han er Hører i Aarhus og har Baccalaurgraden.
(Rostg. 121 fol. p. 77).
- 45 d. *Testimonium for Hans Lauritsen Odder.* 31.4.1618.
Johannes Laurentii Odderius blev immatrikuleret 23.8.1615.
(Rostg. 121 fol. p. 77).

- 45 e. *Testimonium for Thomas Christensen Ferslev.* 1.5.1618.
Thomas Christiærni Ferslevius blev immatrikuleret 1614 og har Baccalaurgraden.
(Rostg. 121 fol. p. 78).

S. 35 efter Nr. 50 tilføjes:

- 50 a. *Testimonium for Albert Hansen Ravn.* 9.6.1618.
Albertus Johannis Arhusiensis blev immatrikuleret 1617 og har nu faaet Præstekald.
(Rostg. 121 fol. p. 80).

- 50 b. *Testimonium for Christen Hansen Aarhus.* 11.6.1618.
Christianus Joannis Arhusiensis blev immatrikuleret 1615. Han har i et Aar tjent
Biskoppen i Aalborg.
(Rostg. 121 fol. p. 80).

- 50 c. *Testimonium publicum for Niels Andersen Odense.* 7.8.1618.
Nicolaus Andreæ Otthonianus blev immatrikuleret 1615. Han har undervist.
(Rostg. 121 fol. p. 82).

- 50 d. *Testimonium for Svend Pedersen.* 19.8.1618.
Sveno Petri Scanus erklæres moden til som Licentiat at erhverve Magistergraden.
(Rostg. 121 fol. p. 82).

S. 36 efter Nr. 52 tilføjes:

- 52 a. (Kirkeh. Saml. Rk. 3 Bd. 8 p. 308).

Fra Bertel Knudsen Aquilonius i Malmø. 25.12.1618.

Tak for Brev. Jeg har vejledet mine Elever trofast. Oldsagerne var mig velkomne. Vi burde efterligne Stormænd som Lipsius, Scaliger og Gruterus. De manglende gothiske Typer kunde vore Bogtrykkere faa i Nederlandene, hvor Vulcanius fik sit Værk trykt.

Apud fluvium Hermannum har jeg fundet en Sten med Indskrift, som Indbyggerne fortæller er knyttet til Longobardernes Afrejse herfra. Der er en Sten i Tryggevælde og mange i Blekinge og Halland. I Jelling har Kong Harald sat en Sten over sin Fader Gorm. I min Ungdom var jeg i Nærheden, men naaede ikke dertil. En Sten over Stærkodder er affattet paa Latin. I Haven ved Stenalt er der en beskadiget Sten med Indskrift. Grøndalstenen viser, at Datidens Bønder var Stormænd, men de blev tilintetgjort efter Skipper Clements Oprør.

S. 39 L. 9 f.n. Sabaudus — læs: Hertugen af Savoyen.

S. 41 efter Nr. 59 tilføjes:

- 59 a. *Testimonium for Thorlak Skulason.* 28.4.1619.
Thorlacus Sculonius Islandus blev immatrikuleret 14.12.1616. For et Aar siden fik han Baccalaurgraden.
(Rostg. 121 fol. p. 46).

S. 45 foroven tilføjes:

66 a. *Testimonium for Niels Jensen Staureby.* 1.1.1620.
Nicolaus Johannis Falstrius blev immatrikuleret 1615.
(Rostg. 121 fol. p. 86).

66 b. *Testimonium for Poul Rasmussen Færø.* Udat. c. 1620.
Paulus Erasmi Færoensis blev immatrikuleret 1618.
(Rostg. 121 fol. p. 88).

S. 46 efter Nr. 72 tilføjes:

72 a. *Testimonium for Rasmus Sørensen Rytter.* 24.6.1620.
Erasmus Severini Reuter blev immatrikuleret 30.5.1616. Han har Baccalaurgraden og er Hører i Aarhus.
(Rostg. 121 fol. p. 46).

S. 50 efter Nr. 78 tilføjes:

78 a. *Testimonium for Christen Clemensen.* 12.8.1620.
Christianus Clementis Arhusiensis [blev immatrikuleret 1616]. Han har levet i Worms Hus i et Aar og studeret ved tyske Universiteter.
(Rostg. 121 fol. p. 88).

S. 51 efter Nr. 83 tilføjes:

83 a. *Testimonium for Anton Gertsen.* 15.12.1620.
Antonius Gerhardi Helsingburgensis blev immatrikuleret 4.6.1617. Han har opnaaet en Skolestilling.
(Rostg. 121 fol. p. 89).

S. 54 efter Nr. 86 tilføjes:

86 a. *Testimonium for Thorlak Skulason.* 9.5.1621.
Thorlacus Sculonius Islandus blev immatrikuleret 1616. Han har Baccalaurgraden og blev 1619 Rektor i Holar. Han har været Respondent ved Worms Disputats *De Mundo*.
(Rostg. 121 fol. p. 90).

S. 56 efter Nr. 89 tilføjes:

89 a. *Testimonium for Mogens Pedersen Tilleman.* 6.9.1621.
Magnus Petrejus Telemannus blev immatrikuleret 1620.
(Rostg. 121 fol. p. 90).

S. 60 efter Nr. 95 tilføjes:

95 a. *Anbefalingsskrivelse for Henrik Gertsen Miltzov.* Sept. 1621/Marts 1622.
(Rostg. 121 fol. p. 91).

95 b. *Testimonium for Hans Hansen Buch.* Sept. 1621/Marts 1622.

Johannes Johannis Buchius Nestvedensis blev immatrikuleret 1615. Han har i nogle Aar beklædt en Skolestilling.

(Rostg. 121 fol. p. 91).

95 c. *Testimonium for Peder Jensen Viborg.* 9.3.1622.

Petrus Joannis Viburgensis blev immatrikuleret 1617. Han har studeret i Wittenberg og været Hører i Aalborg i 2 Aar.

(Rostg. 121 fol. p. 91).

S. 61 efter Nr. 99 tilføjes:

99 a. *Testimonium for Oluf Christensen Torslev.* 9.3./7.5.1622.

Olaus Christierni blev immatrikuleret 1615. I 1618 fik han en Skolestilling.

(Rostg. 121 fol. p. 92).

99 b. *Testimonium for Christen Jacobsen Vejle.* 7.5.1622.

Christianus Jacobi Vellejus blev immatrikuleret 1615. Han forlod Universitetet 1616.

(Rostg. 121 fol. p. 92).

99 c. *Testimonium for Laurits Nielsen.* 7./13.5.1622.

Laurentius Nicolai Fionus blev immatrikuleret 1620. Han er Hører i Odense.

(Rostg. 121 fol. p. 92).

99 d. *Testimonium for Jon Bessason.* 13.5.1622.

Jonas Bessonis Islandus blev immatrikuleret 6.12.1618. Han rejste hjem 2.6.1619 og var et Aar Lærer paa Island. 1620 vendte han tilbage.

(Rostg. 121 fol. p. 92).

S. 63 efter Nr. 105 tilføjes:

105 a. *Testimonium for Oluf Knudsen Kyng.* 27.7.1622.

Olaus Canuti Cingius har studeret i Udlandet.

(Rostg. 121 fol. p. 89).

S. 64 L. 2 f.n. Bessarson — læs: Bessason.

S. 68 efter Nr. 113 tilføjes:

113 a. *Fra Tage Thott til Eriksholm.* 11.11.1622.

Tilstaar at skyldte Worm 1000 gamle Dalere.

(Rostg. 220,4^o).

S. 68 Nr. 114 (Overskriften) (Ousted) — læs: (Rasted).

S. 75 L. 19 f.n. Bessarson — læs: Bessason.

S. 79 L. 1 f.o. Aalborg — læs: Holbech.

S. 87 L. 10 f.o. Bessarson — læs: Bessason.

- S. 95 L. 10 f.n. Juels — læs: Juuls.
- S. 145 Nr. 245 — læs: 246.
- S. 160 efter Nr. 255 tilføjes:
(Udat. Koncept Gl.k.S. 1110 Fol.).
- S. 164 efter Nr. 264 tilføjes:
(Koncept i Gl.k.S. 1110 Fol.).
- S. 165 efter Nr. 265 tilføjes:
- 265 a. *Til Margrethe Fincke Sal. Jørgen Fuirens.* Udat. c. 1628/29.
Worm tilstaar at skyldte hende 200 enkelte Rigsdaler in specie.
(Rostg. 220,4°).
- S. 176 L. 6 f.n. Argamemnon — læs: Agamemnon.
- S. 186 L. 9. f.o. Bayern — læs: Oranien.
- S. 186 L. 11 f.o. Kongens Broder — tilføj: [form. Hertug Gaston af
Orléans].
- S. 190 efter Nr. 296 tilføjes:
(Koncept i Gl.k.S. 1110 Fol.).
- S. 200 L. 8 f.o. tilhører — læs: tilhørte.
- S. 205 efter Nr. 337 tilføjes: 337 a (Kunstmus. Aarsskr. 1951, pag. 6-8)
Fra Simon de Pas i Utrecht. 1.3.1630
Takker for Brev af 30.8.1629. Krigen har sinket hans Tilbagekomst. Han vil komme
snaest og vil sende Prøver paa Stik til Worms Københavnsbeskrivelse samt paa
Plums Verdenskort.
(Univ. Arkiv Pk. 190).
- S. 223 L. 11 f.n. Frecher — læs: Freher.
- S. 227 L. 6 f.n. at — læs: af
- S. 234 Nr. 387 *Goch* — læs: *Coag[ensis]*.
- S. 238 L. 5 f.n. Hans Juul — læs: Jens Juel.
- S. 245 L. 10 f.n. Hans Juul — læs: Jens Juel.
- S. 246 L. 7 f.n. Hans Juul — læs: Jens Juel.
- S. 295 Nr. 496 efter Brevnummeret tilføjes: (Th. Bartholin Cista Medica
1662 p. 375—84).
- S. 304 L. 9 f.n. 299 — læs: 300.

Bind II

S. 2 L. 3 f.n. Vossius — læs: Voesium.

S. 38 efter Nr. 676 tilføjes:
(Koncept Gl.k.S. 1110 Fol.).

S. 89 L. 21—22 f.o. Beucero — læs: Peucero.

S. 101 efter Nr. 745 tilføjes:

745 a. *Fra Bogfører Jørgen Holst.*

20.9.1638.

Tilstaar at skyldte Worm 100 Rigsdaler.
(Rostg. 220,4°).

S. 157 Nr. 808 tilføjes i Overskriften:
(Jvf. Barth. Cista medica 1662 pag. 399).

S. 157 L. 6 f.o. [Jytte] — læs: [Birgitte].

S. 187 L. 10 f.o. Cassanius — læs: Casserius.

S. 187 L. 12 f.n. Pigasetta — læs: Pigafetta.

S. 197 efter Nr. 855 tilføjes:
(Ny k.S. 2089,4°).

S. 240 efter Nr. 908 samme Tilføjelse som efter Nr. 855.

S. 297 L. 10 f.o. [Otto] — læs: [Ove].

S. 302 efter Nr. 982 tilføjes:

982 a. *Fra Vitus Bering i Sorø.*

30.11.1641.

Om hans Gerning som Hovmester. Om Worms Genopvækkelse af Oldtidsminder.
(Bøllings Brevs. D Fol.).

S. 309 L. 8 f.o. [Otto] — læs: [Ove].

S. 316 efter Nr. 1000 tilføjes:

1000 a. *Fra Vitus Bering i Sorø.*

1.2.1642.

Min Iver efter den forestaaende Udenlandsrejse er kølnet, da jeg frygter, at min Elev [Ove] Thott vil blive vanskelig, naar han kommer bort fra Skoletugten.
(Bøllings Brevs. D Fol.).

S. 324 L. 17 f.n. Apollo — tilføj: [Udg. 1751 *Apelle*].

S. 332 efter Nr. 1015 tilføjes:
(Ny k.S. 2089,4°).

- S. 355 L. 3 f.n. [Louis] — læs: [Théodore].
- S. 366 efter Nr. 1049 samme Tilføjelse som efter Nr. 1015.
- S. 370 L. 6 f.o. [Cl.] — læs: [Guillaume].
- S. 442 L. 5 f.n. Mousettus — læs: Moufettus.
- S. 451 L. 15 f.n. Mousettus — læs: Moufettus.
- S. 459 L. 7 f.o. Mousettus — læs: Moufettus.
- S. 488 L. 14—15 f.o. »Identifikationen Petræus — Morten Pedersen (Ny k.S. 927,4°) er næppe rigtig. Der maa være Tale om en tidlig Redaktion af det kronologiske Arbejde, der er bevaret i en af Stephanius anlagt Afskriftsamling, ms. De la Gardie 25—29 i Uppsala (= Ma. phot. 67, fol., KB), bl. 210—55 under Titlen *Chronologica Danica . . . inchoata a M. Nicolao Petræo, præposito Moeoniensi, diducta per D. Cunradum Aslacum . . . nunc vero in annum MDCXLIII continuata ab Olao Worm* . . . Om denne Niels Pedersen, vistnok med Urette betegnet som Præst paa Møn, se Da.Biogr.Leks., Supplementbind S. 408. — Kronologien, der nævnes i Brev Nr. 1171 befandt sig aabenbart paa Universitetsbibliotheket og er derfor ikke identisk med ovennævnte. Antagelig gælder Laanet det MS, der anføres i S. Birket Smith, Om Kjøbenhavns Universitetsbibliothek før 1728, 1882, S. 138 Nr. 9: *Nicolai Petræi tabularum Chronologicarum partes duæ a Diluvio ad Imperii Danici initium* (altsaa uden Tilføjelse. Jvf. iøvrigt en lidt varierende Titel anført i H. F. Rørdam, Klavs Christoffersen Lyskanders Levned, 1868, S. 150 Spalte b.« (Meddelelse fra Arkivar cand. mag. Harald Ilsøe).

Bind III

- S. 479 efter Nr. 1729 tilføjtes:
 1729 a (Uddrag i Museum Wormianum 1655, pag. 51).
Fra Torfi Jonsson paa Skalholt. Form. Sommeren 1652
 Sender en Forstening (Stalactit) fra Geisir.

KONKORDANSER

mellem Brevnumrene i nærværende Udgave og de benyttede Samlinger:

Olai Wormii Epistolæ, Havnæ 1751 (fork.: »Ep.«).

Bibliotheca Arnamagnæana VII, 1948 (fork.: »BA«).

Gl.kgl.S. 1117 Fol., KB (fork.: »Fol.«).

Gl.kgl.S. 3119^d, 4°, KB (fork.: »Kv.«).

Ep. 1 = Nr. 10	Ep. 34 = Nr. 29	Ep. 67 = Nr. 110
- 2 = - 13	- 35 = - 28	- 68 = - 116
- 3 = - 14	- 36 = - 304	- 69 = - 128
- 4 = - 21	- 37 = - 327	- 70 = - 167
- 5 = - 16	- 38 = - 330	- 71 = - 173
- 6 = - 20	- 39 = - 331	- 72 = - 85
- 7 = - 38	- 40 = - 44	- 73 = - 147
- 8 = - 49	- 41 = - 48	- 74 = - 169
- 9 = - 127	- 42 = - 56	- 75 = - 174
- 10 = - 123	- 43 = - 54	- 76 = - 175
- 11 = - 43	- 44 = - 66	- 77 = - 181
- 12 = - 25	- 45 = - 87	- 78 = - 190
- 13 = - 47	- 46 = - 88	- 79 = - 630
- 14 = - 55	- 47 = - 89	- 80 = - 766
- 15 = - 79	- 48 = - 104	- 81 = - 812
- 16 = - 146	- 49 = - 90	- 82 = - 855
- 17 = - 150	- 50 = - 93	- 83 = - 886
- 18 = - 658	- 51 = - 112	- 84 = - 908
- 19 = - 663	- 52 = - 124	- 85 = - 901
- 20 = - 24	- 53 = - 137	- 86 = - 989
- 21 = - 34	- 54 = - 145	- 87 = - 1015
- 22 = - 42	- 55 = - 207	- 88 = - 1027
- 23 = - 46	- 56 = - 250	- 89 = - 1049
- 24 = - 51	- 57 = - 251	- 90 = - 1042
- 25 = - 58	- 58 = - 342	- 91 = - 1059
- 26 = - 62	- 59 = - 57	- 92 = - 1200
- 27 = - 65	- 60 = - 73	- 93 = - 1070
- 28 = - 77	- 61 = - 74	- 94 = - 1222
- 29 = - 27	- 62 = - 78	- 95 = - 1225
- 30 = - 30	- 63 = - 84	- 96 = - 1243
- 31 = - 31	- 64 = - 105	- 97 = - 1293
- 32 = - 41	- 65 = - 94	- 98 = - 1342
- 33 = - 26	- 66 = - 107	- 99 = - 1361

Ep. 100 = Nr. 1405	Ep. 140 = Nr. 1780	Ep. 180 = Nr. 585
- 101 = - 1389	- 141 = - 139	- 181 = - 586
- 102 = - 1431	- 142 = - 142	- 182 = - 601
- 103 = - 1452	- 143 = - 156	- 183 = - 603
- 104 = - 1698	- 144 = - 151	- 184 = - 619
- 105 = - 109	- 145 = - 193	- 185 = - 620
- 106 = - 106	- 146 = - 233	- 186 = - 647
- 107 = - 129	- 147 = - 159	- 187 = - 666
- 108 = - 144	- 148 = - 158	- 188 = - 673
- 109 = - 204	- 149 = - 194	- 189 = - 697
- 110 = - 219	- 150 = - 196	- 190 = - 699
- 111 = - 293	- 151 = - 221	- 191 = - 703
- 112 = - 404	- 152 = - 226	- 192 = - 751
- 113 = - 419	- 153 = - 227	- 193 = - 752
- 114 = - 442	- 154 = - 232	- 194 = - 776
- 115 = - 453	- 155 = - 242	- 195 = - 777
- 116 = - 474	- 156 = - 248	- 196 = - 822
- 117 = - 556	- 157 = - 254	- 197 = - 826
- 118 = - 609	- 158 = - 289	- 198 = - 228
- 119 = - 713	- 159 = - 302	- 199 = - 870
- 120 = - 744	- 160 = - 312	- 200 = - 871
- 121 = - 785	- 161 = - 352	- 201 = - 878
- 122 = - 806	- 162 = - 380	- 202 = - 882
- 123 = - 852	- 163 = - 383	- 203 = - 884
- 124 = - 1135	- 164 = - 402	- 204 = - 899
- 125 = - 1157	- 165 = - 435	- 205 = - 903
- 126 = - 1221	- 166 = - 498	- 206 = - 904
- 127 = - 1238	- 167 = - 499	- 207 = - 905
- 128 = - 1336	- 168 = - 503	- 208 = - 912
- 129 = - 1354	- 169 = - 504	- 209 = - 917
- 130 = - 1425	- 170 = - 511	- 210 = - 918
- 131 = - 1445	- 171 = - 517	- 211 = - 927
- 132 = - 1608	- 172 = - 541	- 212 = - 931
- 133 = - 1630	- 173 = - 542	- 213 = - 933
- 134 = - 1638	- 174 = - 550	- 214 = - 934
- 135 = - 1644	- 175 = - 551	- 215 = - 939
- 136 = - 1655	- 176 = - 558	- 216 = - 942
- 137 = - 1689	- 177 = - 573	- 217 = - 947
- 138 = - 1713	- 178 = - 574	- 218 = - 959
- 139 = - 1722	- 179 = - 575	- 219 = - 962

Ep. 220=Nr. 970	Ep. 260=Nr. 1211	Ep. 300=Nr. 1542
- 221= - 975	- 261= - 1226	- 301= - 1550
- 222= - 977	- 262= - 1229	- 302= - 1551
- 223= - 979	- 263= - 1231	- 303= - 1554
- 224= - 980	- 264= - 1237	- 304= - 1565
- 225= - 981	- 265= - 1241	- 305= - 1582
- 226= - 982	- 266= - 1244	- 306= - 1618
- 227= - 983	- 267= - 1245	- 307= - 1623
- 228= - 984	- 268= - 1255	- 308= - 1624
- 229= - 986	- 269= - 1257	- 309= - 1654
- 230= - 987	- 270= - 1260	- 310= - 1658
- 231= - 1001	- 271= - 1263	- 311= - 1659
- 232= - 1004	- 272= - 1264	- 312= - 1675
- 233= - 1006	- 273= - 1266	- 313= - 1676
- 234= - 1010	- 274= - 1277	- 314= - 202
- 235= - 1013	- 275= - 1287	- 315= - 220
- 236= - 1017	- 276= - 1333	- 316= - 228
- 237= - 1036	- 277= - 1343	- 317= - 245
- 238= - 1038	- 278= - 1345	- 318= - 253
- 239= - 1045	- 279= - 1350	- 319= - 272
- 240= - 1051	- 280= - 1384	- 320= - 288
- 241= - 1052	- 281= - 1387	- 321= - 354
- 242= - 1057	- 282= - 1393	- 322= - 364
- 243= - 1058	- 283= - 1404	- 323= - 405
- 244= - 1085	- 284= - 1410	- 324= - 416
- 245= - 1086	- 285= - 1412	- 325= - 436
- 246= - 1087	- 286= - 1415	- 326= - 440
- 247= - 1091	- 287= - 1435	- 327= - 447
- 248= - 1092	- 288= - 1436	- 328= - 451
- 249= - 1093	- 289= - 1451	- 329= - 476
- 250= - 1099	- 290= - 1453	- 330= - 485
- 251= - 1105	- 291= - 1456	- 331= - 525
- 252= - 1107	- 292= - 1458	- 332= - 555
- 253= - 1109	- 293= - 1480	- 333= - 637
- 254= - 1110	- 294= - 1482	- 334= - 714
- 255= - 1113	- 295= - 1489	- 335= - 727
- 256= - 1116	- 296= - 1504	- 336= - 738
- 257= - 1191	- 297= - 1510	- 337= - 787
- 258= - 1146	- 298= - 1526	- 338= - 801
- 259= - 1171	- 299= - 1527	- 339= - 849

Ep. 340= Nr. 859	Ep. 380= Nr. 443	Ep. 420= Nr. 553
- 341= - 932	- 381= - 456	- 421= - 559
- 342= - 955	- 382= - 467	- 422= - 572
- 343= - 1046	- 383= - 700	- 423= - 831
- 344= - 1136	- 384= - 781	- 424= - 843
- 345= - 1158	- 385= - 255	- 425= - 271
- 346= - 1219	- 386= - 259	- 426= - 284
- 347= - 1331	- 387= - 264	- 427= - 346
- 348= - 1428	- 388= - 303	- 428= - 389
- 349= - 1443	- 389= - 309	- 429= - 450
- 350= - 1503	- 390= - 314	- 430= - 500
- 351= - 203	- 391= - 582	- 431= - 510
- 352= - 218	- 392= - 583	- 432= - 536
- 353= - 229	- 393= - 610	- 433= - 563
- 354= - 246	- 394= - 1555	- 434= - 602
- 355= - 290	- 395= - 1557	- 435= - 614
- 356= - 353	- 396= - 1560	- 436= - 655
- 357= - 369	- 397= - 315	- 437= - 719
- 358= - 441	- 398= - 267	- 438= - 736
- 359= - 452	- 399= - 268	- 439= - 795
- 360= - 475	- 400= - 269	- 440= - 800
- 361= - 488	- 401= - 324	- 441= - 833
- 362= - 524	- 402= - 345	- 442= - 396
- 363= - 530	- 403= - 359	- 443= - 401
- 364= - 557	- 404= - 363	- 444= - 413
- 365= - 566	- 405= - 381	- 445= - 423
- 366= - 590	- 406= - 384	- 446= - 578
- 367= - 198	- 407= - 391	- 447= - 434
- 368= - 1700	- 408= - 400	- 448= - 466
- 369= - 1711	- 409= - 409	- 449= - 644
- 370= - 199	- 410= - 422	- 450= - 689
- 371= - 206	- 411= - 483	- 451= - 690
- 372= - 214	- 412= - 489	- 452= - 688
- 373= - 209	- 413= - 505	- 453= - 693
- 374= - 223	- 414= - 518	- 454= - 494
- 375= - 256	- 415= - 529	- 455= - 496
- 376= - 261	- 416= - 533	- 456= - 497
- 377= - 263	- 417= - 539	- 457= - 593
- 378= - 241	- 418= - 546	- 458= - 490
- 379= - 426	- 419= - 552	- 459= - 492

Ep. 460 = Nr. 495	Ep. 500 = Nr. 999	Ep. 539 = Nr. 509
- 461 = - 472	- 501 = - 1007	- 540 = - 520
- 462 = - 514	- 502 = - 1009	- 541 = - 606
- 463 = - 562	- 503 = - 1016	- 542 = - 633
- 464 = - 564	- 504 = - 1066	- 543 = - 695
- 465 = - 579	- 505 = - 1077	- 544 = - 729
- 466 = - 686	- 506 = - 1108	- 545 = - 753
- 467 = - 692	- 507 = - 1114	- 546 = - 796
- 468 = - 704	- 508 = - 1120	- 547 = - 807
- 469 = - 708	- 509 = - 1149	- 548 = - 816
- 470 = - 705	- 510 = - 1152	- 549 = - 824
- 471 = - 730	- 511 = - 1156	- 550 = - 847
- 472 = - 733	- 512 = - 1161	- 551 = - 885
- 473 = - 761	- 513 = - 1182	- 552 = - 909
- 474 = - 763	- 514 = - 1268	- 553 = - 920
- 475 = - 764	- 515 = - 1270	- 554 = - 950
- 476 = - 782	- 516 = - 1273	- 555 = - 985
- 477 = - 790	- 517 = - 1274	- 556 = - 994
- 478 = - 794	- 518 = - 1276	- 557 = - 1021
- 479 = - 815	- 519 = - 1279	- 558 = - 1014
- 480 = - 827	- 520 = - 1280	- 559 = - 1029
- 481 = - 829	- 521 = - 1282	- 560 = - 1064
- 482 = - 889	- 522 = - 1286	- 561 = - 1075
- 483 = - 890	- 523 = - 1298	- 562 = - 1106
- 484 = - 894	- 524 = - 1301	- 563 = - 1192
- 485 = - 895	- 525 = - 1304	- 564 = - 1201
- 486 = - 898	- 526 = - 1316	- 565 = - 1224
- 487 = - 911	- 527 = - 1338	- 566 = - 1208
- 488 = - 919	- 528 = - 1341	- 567 = - 1227
- 489 = - 922	- 529 = - 1348	- 568 = - 1228
- 490 = - 923	- 530 = - 1351	- 569 = - 1240
- 491 = - 925	- 531 = - 1367	- 570 = - 1242
- 492 = - 941	- 532 = - 1371	- 571 = - 1251
- 493 = - 954	- 533 = - 1379 +	- 572 = - 1269
- 494 = - 960	1382	- 573 = - 1420
- 495 = - 963	- 534 = - 1381	- 574 = - 1429
- 496 = - 972	- 535 = - 1398	- 575 = - 512
- 497 = - 991	- 536 = - 1399	- 576 = - 521
- 498 = - 992	- 537 = - 1439	- 577 = - 698
- 499 = - 993	- 538 = - 1441	- 578 = - 1594

Ep. 579 = Nr. 1774	Ep. 619 = Nr. 743	Ep. 659 = Nr. 837
- 580 = - 527	- 620 = - 786	- 660 = - 844
- 581 = - 540	- 621 = - 804	- 661 = - 842
- 582 = - 665	- 622 = - 853	- 662 = - 851
- 583 = - 674	- 623 = - 952	- 663 = - 874
- 584 = - 554	- 624 = - 974	- 664 = - 862
- 585 = - 565	- 625 = - 1033	- 665 = - 864
- 586 = - 588	- 626 = - 1067	- 666 = - 875
- 587 = - 604	- 627 = - 1137	- 667 = - 883
- 588 = - 712	- 628 = - 1159	- 668 = - 881
- 589 = - 594	- 629 = - 1220	- 669 = - 891
- 590 = - 595	- 630 = - 1332	- 670 = - 896
- 591 = - 1327	- 631 = - 1427	- 671 = - 915
- 592 = - 597	- 632 = - 1499	- 672 = - 978
- 593 = - 600	- 633 = - 1584	- 673 = - 990
- 594 = - 634	- 634 = - 1714	- 674 = - 1005
- 595 = - 701	- 635 = - 1724	- 675 = - 995
- 596 = - 775	- 636 = - 682	- 676 = - 1020
- 597 = - 928	- 637 = - 728	- 677 = - 1012
- 598 = - 608	- 638 = - 735	- 678 = - 1030
- 599 = - 642	- 639 = - 1125	- 679 = - 1023
- 600 = - 788	- 640 = - 1128	- 680 = - 1034
- 601 = - 803	- 641 = - 1275	- 681 = - 1041
- 602 = - 611	- 642 = - 1314	- 682 = - 1050
- 603 = - 613	- 643 = - 1318	- 683 = - 1048
- 604 = - 624	- 644 = - 702	- 684 = - 1061
- 605 = - 648	- 645 = - 722	- 685 = - 1063
- 606 = - 649	- 646 = - 739	- 686 = - 1069
- 607 = - 650	- 647 = - 748	- 687 = - 1088
- 608 = - 641	- 648 = - 746	- 688 = - 1090
- 609 = - 670	- 649 = - 762	- 689 = - 1095
- 610 = - 784	- 650 = - 758	- 690 = - 1097
- 611 = - 802	- 651 = - 773	- 691 = - 1103
- 612 = - 854	- 652 = - 780	- 692 = - 1122
- 613 = - 861	- 653 = - 793	- 693 = - 1132
- 614 = - 667	- 654 = - 799	- 694 = - 1141
- 615 = - 675	- 655 = - 810	- 695 = - 1153
- 616 = - 687	- 656 = - 818	- 696 = - 1154
- 617 = - 691	- 657 = - 832	- 697 = - 1164
- 618 = - 671	- 658 = - 839	- 698 = - 1168

Ep. 699 = Nr. 1178	Ep. 739 = Nr. 823	Ep. 779 = Nr. 1284
- 700 = - 1179	- 740 = - 1056	- 780 = - 949
- 701 = - 1194	- 741 = - 1447	- 781 = - 1019
- 702 = - 1196	- 742 = - 1576	- 782 = - 1031
- 703 = - 1233	- 743 = - 858	- 783 = - 1040
- 704 = - 1246	- 744 = - 916	- 784 = - 1072
- 705 = - 1256	- 745 = - 948	- 785 = - 1089
- 706 = - 1278	- 746 = - 863	- 786 = - 1112
- 707 = - 1357	- 747 = - 913	- 787 = - 1127
- 708 = - 1363	- 748 = - 935	- 788 = - 1138
- 709 = - 1378	- 749 = - 938	- 789 = - 1147
- 710 = - 1386	- 750 = - 1081	- 790 = - 1430
- 711 = - 1396	- 751 = - 880	- 791 = - 1462
- 712 = - 1403	- 752 = - 887	- 792 = - 1511
- 713 = - 1394	- 753 = - 907	- 793 = - 1512
- 714 = - 1397	- 754 = - 998	- 794 = - 1513
- 715 = - 1401	- 755 = - 910	- 795 = - 1577
- 716 = - 1408	- 756 = - 1469	- 796 = - 1592
- 717 = - 1417	- 757 = - 897	- 797 = - 1606
- 718 = - 1419	- 758 = - 1155	- 798 = - 1613
- 719 = - 1474	- 759 = - 1406	- 799 = - 1071
- 720 = - 1476	- 760 = - 914	- 800 = - 1186
- 721 = - 1477	- 761 = - 926	- 801 = - 1082
- 722 = - 1734	- 762 = - 943	- 802 = - 1121
- 723 = - 1771	- 763 = - 958	- 803 = - 1166
- 724 = - 1776	- 764 = - 1011	- 804 = - 1230
- 725 = - 1788	- 765 = - 1028	- 805 = - 1250
- 726 = - 731	- 766 = - 1024	- 806 = - 1448
- 727 = - 749	- 767 = - 1035	- 807 = - 1496
- 728 = - 745	- 768 = - 1043	- 808 = - 1537
- 729 = - 755	- 769 = - 1055	- 809 = - 1096
- 730 = - 774	- 770 = - 1047	- 810 = - 1098
- 731 = - 759	- 771 = - 1060	- 811 = - 1163
- 732 = - 820	- 772 = - 1083	- 812 = - 1631
- 733 = - 1235	- 773 = - 1104	- 813 = - 1674
- 734 = - 1236	- 774 = - 1123	- 814 = - 1686
- 735 = - 1664	- 775 = - 1172	- 815 = - 1100
- 736 = - 1666	- 776 = - 1177	- 816 = - 1118
- 737 = - 1668	- 777 = - 1188	- 817 = - 1126
- 738 = - 808	- 778 = - 1271	- 818 = - 1133

Ep. 819= Nr. 1144	Ep. 859= Nr. 1370	Ep. 899= Nr. 1312
- 820= - 1173	- 860= - 1285	- 900= - 1309
- 821= - 1183	- 861= - 1288	- 901= - 1422
- 822= - 1283	- 862= - 1294	- 902= - 1467
- 823= - 1295	- 863= - 1297	- 903= - 1360
- 824= - 1305	- 864= - 1300	- 904= - 1391
- 825= - 1131	- 865= - 1303	- 905= - 1373
- 826= - 1143	- 866= - 1306	- 906= - 1390
- 827= - 1175	- 867= - 1311	- 907= - 1409
- 828= - 1184	- 868= - 1321	- 908= - 1434
- 829= - 1202	- 869= - 1322	- 909= - 1385
- 830= - 1214	- 870= - 1323	- 910= - 1310
- 831= - 1281	- 871= - 1324	- 911= - 1407
- 832= - 1296	- 872= - 1326	- 912= - 1459
- 833= - 1169	- 873= - 1334	- 913= - 1460
- 834= - 1167	- 874= - 1335	- 914= - 1523
- 835= - 1174	- 875= - 1340	- 915= - 1536
- 836= - 1181	- 876= - 1362	- 916= - 1572
- 837= - 1190	- 877= - 1369	- 917= - 1575
- 838= - 1330	- 878= - 1377	- 918= - 1605
- 839= - 1356	- 879= - 1380	- 919= - 1637
- 840= - 1392	- 880= - 1421	- 920= - 1663
- 841= - 1446	- 881= - 1423	- 921= - 1667
- 842= - 1514	- 882= - 1433	- 922= - 1670
- 843= - 1262	- 883= - 1463	- 923= - 1683
- 844= - 1292	- 884= - 1470	- 924= - 1685
- 845= - 1359	- 885= - 1468	- 925= - 1694
- 846= - 1561	- 886= - 1472	- 926= - 1737
- 847= - 1209	- 887= - 1483	- 927= - 1758
- 848= - 1207	- 888= - 1525	- 928= - 1442
- 849= - 1210	- 889= - 1540	- 929= - 1471
- 850= - 1203	- 890= - 1545	- 930= - 1478
- 851= - 1212	- 891= - 1570	- 931= - 1485
- 852= - 1411	- 892= - 1581	- 932= - 1481
- 853= - 1437	- 893= - 1598	- 933= - 1484
- 854= - 1457	- 894= - 1634	- 934= - 1501
- 855= - 1465	- 895= - 1650	- 935= - 1509
- 856= - 1507	- 896= - 1657	- 936= - 1547
- 857= - 1223	- 897= - 1669	- 937= - 1559
- 858= - 1232	- 898= - 1307	- 938= - 1563

Ep. 939 = Nr. 1566

- 940 = - 1568
- 941 = - 1473
- 942 = - 1488
- 943 = - 1518
- 944 = - 1543
- 945 = - 1569
- 946 = - 1602
- 947 = - 1751
- 948 = - 1505
- 949 = - 1521
- 950 = - 1502
- 951 = - 1640
- 952 = - 1646
- 953 = - 1688
- 954 = - 1522
- 955 = - 1524
- 956 = - 1539
- 957 = - 1541
- 958 = - 1535
- 959 = - 1552
- 960 = - 1578
- 961 = - 1735
- 962 = - 1738
- 963 = - 1747
- 964 = - 1586
- 965 = - 1750
- 966 = - 1754
- 967 = - 1585
- 968 = - 1596
- 969 = - 1632
- 970 = - 1647
- 971 = - 1690
- 972 = - 1712
- 973 = - 1716
- 974 = - 1723
- 975 = - 1601
- 976 = - 1649
- 977 = - 1691
- 978 = - 1611

Ep. 979 = Nr. 1772

- 980 = - 1610
- 981 = - 1617
- 982 = - 1635
- 983 = - 1619
- 984 = - 1636
- 985 = - 1642
- 986 = - 1704
- 987 = - 1708
- 988 = - 1715
- 989 = - 1625
- 990 = - 1628
- 991 = - 1627
- 992 = - 1651
- 993 = - 1656
- 994 = - 1665
- 995 = - 1672
- 996 = - 1671
- 997 = - 1680
- 998 = - 1687
- 999 = - 1693
- 1000 = - 1695
- 1001 = - 1699
- 1002 = - 1705
- 1003 = - 1701
- 1004 = - 1707
- 1005 = - 1733
- 1006 = - 1702
- 1007 = - 1706
- 1008 = - 1717
- 1009 = - 1719
- 1010 = - 1725
- 1011 = - 1730
- 1012 = - 1720
- 1013 = - 1746
- 1014 = - 1748
- 1015 = - 1749
- 1016 = - 1752
- 1017 = - 1757
- 1018 = - 1760

Ep. 1019 = Nr. 1761

- 1020 = - 1762
- 1021 = - 1763
- 1022 = - 1764
- 1023 = - 1769
- 1024 = - 1770
- 1025 = - 1777
- 1026 = - 1785
- 1027 = - 1789
- 1028 = - 1793
- 1029 = - 1732
- 1030 = - 1764
- 1031 = - 1779
- 1032 = - 1782
- 1033 = - 1781
- 1034 = - 1790

BA 1 = Nr. 202

- 2 = - 220
- 3 = - 228
- 4 = - 245
- 5 = - 253
- 6 = - 272
- 7 = - 288
- 8 = - 354
- 9 = - 364
- 10 = - 405
- 11 = - 416
- 12 = - 436
- 13 = - 440
- 14 = - 447
- 15 = - 451
- 16 = - 476
- 17 = - 485
- 18 = - 525
- 19 = - 555
- 20 = - 637
- 21 = - 652
- 22 = - 714
- 23 = - 727

BA 24= - 734	BA 64=Nr. 1723	BA 104=Nr. 802
- 25= - 738	- 65= - 1601	- 105= - 854
- 26= - 787	- 66= - 1639	- 106= - 861
- 27= - 801	- 67= - 1649	- 107= - 951
- 28= - 829	- 68= - 1691	- 108= - 969
- 29= - 859	- 69= - 1159	- 109= - 867
- 30= - 932	- 70= - 1424	- 110= - 203
- 31= - 955	- 71= - 1500	- 111= - 218
- 32= - 971	- 72= - 1082	- 112= - 229
- 33= - 1046	- 73= - 1120	- 113= - 246
- 34= - 1053	- 74= - 1165	- 114= - 290
- 35= - 1065	- 75= - 1230	- 115= - 353
- 36= - 1136	- 76= - 1250	- 116= - 369
- 37= - 1158	- 77= - 1258	- 117= - 421
- 38= - 1219	- 78= - 1448	- 118= - 441
- 39= - 1234	- 79= - 1496	- 119= - 452
- 40= - 1331	- 80= - 1537	- 120= - 454
- 41= - 1349	- 81= - 1609	- 121= - 475
- 42= - 1428	- 82= - 1652	- 122= - 488
- 43= - 1443	- 83= - 448	- 123= - 524
- 44= - 1503	- 84= - 449	- 124= - 530
- 45= - 1529	- 85= - 468	- 125= - 557
- 46= - 1530	- 86= - 528	- 126= - 566
- 47= - 1590	- 87= - 554	- 127= - 590
- 48= - 351	- 88= - 565	- 128= - 1732
- 49= - 608	- 89= - 588	- 129= - 1595
- 50= - 642	- 90= - 604	- 130= - 1611
- 51= - 672	- 91= - 640	- 131= - 1772
- 52= - 724	- 92= - 653	- 132= - 671
- 53= - 742	- 93= - 664	- 133= - 723
- 54= - 788	- 94= - 712	- 134= - 743
- 55= - 803	- 95= - 1661	- 135= - 786
- 56= - 850	- 96= - 1641	- 136= - 804
- 57= - 1585	- 97= - 1687	- 137= - 840
- 58= - 1596	- 98= - 607	- 138= - 853
- 59= - 1632	- 99= - 641	- 139= - 865
- 60= - 1647	- 100= - 670	- 140= - 952
- 61= - 1690	- 101= - 715	- 141= - 974
- 62= - 1712	- 102= - 740	- 142= - 1033
- 63= - 1716	- 103= - 784	- 143= - 1067

BA 144= Nr. 1137	BA 184= Nr. 744	Fol. 9= Nr. 22
- 145= - 1159	- 185= - 785	- 10= - 35
- 146= - 1220	- 186= - 806	- 11= - 59
- 147= - 1332	- 187= - 852	- 12= - 95
- 148= - 1427	- 188= - 866	- 13= - 111
- 149= - 1499	- 189= - 953	- 14= - 212
- 150= - 1584	- 190= - 973	- 15= - 1383
- 151= - 1714	- 191= - 1032	- 16= - 1795
- 152= - 1724	- 192= - 1073	- 17= - 82
- 153= - 1328	- 193= - 1135	- 18= - 102
- 154= - 1502	- 194= - 1157	- 19= - 9
- 155= - 1600	- 195= - 1221	- 20= - 195
- 156= - 1640	- 196= - 1238	- 21= - 33
- 157= - 1646	- 197= - 1313	- 22= - 40
- 158= - 1688	- 198= - 1336	- 23= - 52
- 159= - 1696	- 199= - 1354	- 24= - 632
- 160= - 567	- 200= - 1425	- 25= - 643
- 161= - 589	- 201= - 1445	- 26= - 462
- 162= - 1717	- 202= - 1506	- 27= - 629
- 163= - 106	- 203= - 1508	- 28= - 645
- 164= - 129	- 204= - 1533	- 29= - 23
- 165= - 144	- 205= - 1591	- 30= - 4
- 166= - 154	- 206= - 1608	- 31= - 7
- 167= - 204	- 207= - 1630	- 32= - 307
- 168= - 219	- 208= - 1638	- 33= - 161
- 169= - 276	- 209= - 1644	- 34= - 185
- 170= - 287	- 210= - 1655	- 35= - 186
- 171= - 293	- 211= - 1689	- 36= - 300
- 172= - 349	- 212= - 1713	- 37= - 668
- 173= - 368	- 213= - 1722	- 38= - 424
- 174= - 404	- 214= - 1780	- 39= - 463
- 175= - 419		- 40= - 1094
- 176= - 442	Fol. 1	- 41= - 1259
- 177= - 453	- 2= Nr. 117	- 42= - 605
- 178= - 474	- 3= - 125	- 43= - 545
- 179= - 556	- 4= - 131	- 44= - 408
- 180= - 609	- 5= - 172	- 45= - 19
- 181= - 636	- 6= - 247	- 46= - 473
- 182= - 669	- 7= - 53	- 47= - 371
- 183= - 713	- 8= - 64	- 48= - 378

Fol. 49=Nr. 379	Kv. 2=Nr. 768	Kv. 41=Nr. 1205
- 50= - 486	- 3= - 779	- 42= - 1444
- 51= - 1677	- 4= - 1562	- 43= - 1497
- 52= - 1573	- 5= - 838	- 44= - 1604
- 53= - 1612	- 6= - 929	- 45= - 1653
- 54= - 1629	- 6a= - 1023	- 46= - 1700
- 55= - 1703	- 7= - 1048	- 47= - 320
- 56= - 1062	- 8= - 1063	- 48= - 370
- 57= - 1076	- 9= - 1132	- 49= - 678
- 58= - 1204	- 10= - 1475	- 50= - 680
- 59= - 168	- 11= - 1455	- 51= - 681
- 60= - 180	- 12= - 1796	- 52= - 682
- 61= - 182	- 13= - 306	- 53= - 657
- 62= - 71	- 14= - 326	- 54= - 662
- 63= - 72	- 15= - 329	- 55= - 684
- 64= - 97	- 16= - 1546	- 56= - 694
- 65= - 407	- 17= - 1567	- 57= - 706
- 66 udgaar	- 18= - 570	- 58= - 760
- 67= - 2	- 19= - 622	- 59= - 796
- 68= - 3	- 20= - 625	- 60= - 816
- 69= - 5	- 21= - 940	- 61= - 1580
- 70= - 6	- 22= - 1008	- 62= - 869
- 71= - 1532	- 23= - 1079	- 63= - 841
- 72= - 367	- 24= - 1080	- 64= - 15
- 73= - 427	- 25= - 1111	- 65= - 1440
- 74= - 797	- 26= - 1115	- 66= - 336
- 75= - 737	- 27= - 1129	- 67= - 1176
- 76= - 478	- 28= - 1165	- 68= - 1325
- 77a= - 373	- 29= - 1180	- 69= - 1366
- 77b= - 372	- 30= - 1187	- 70= - 1493
- 78= - 431	- 31= - 1291	- 71= - 1134
- 79= - 457	- 32= - 1299	- 72= - 1155
- 80= - 296	- 33= - 1302	- 73= - 560
- 81= - 297	- 34= - 1315	- 74= - 868
- 82= - 1101	- 35= - 1375	- 75= - 1794
- 83= - 11	- 36= - 1376	- 76= - 1643
- 84 udgaar	- 37= - 1398	- 77= - 1678
- 85= - 1	- 38= - 1449	- 78= - 921
	- 39= - 1449	- 79= - 239
Kv. 1=Nr. 716	- 40= - 1553	- 80= - 292

Kv. 81 = Nr. 563

- 82 = - 305
- 83 = - 581
- 84 = - 582
- 85 = - 610
- 86 = - 676
- 87 = - 1556
- 88 = - 1558
- 89 = - 197
- 90 = - 197
- 91 = - 200
- 92 = - 375
- 93 = - 778
- 94 = - 968

Kv. 95 = Nr. 1198

- 96 = - 1248
- 97 = - 1252
- 98 = - 1549
- 99 = - 1571
- 100 = - 1662
- 101 = - 1673
- 102 = - 1486
- 103 = - 286
- 104 = - 357
- 105 = - 1692
- 106 = - 100
- 107 = - 618

Kv. 108 = Nr. 721

- 109 = - 747
- 110 = - 772
- 111 = - 659-60
- 112 = - 599
- 113 = - 1130
- 114 = - 1267
- 115 = - 1317
- 116 = - 1319
- 117 = - 1320
- 118 = - 1517
- 119 = - 937
- 120 udgaar

FORTEGNELSE OVER FOREFUNDNE CITATER EFTER
GRÆSKE OG LATINSKE KLASSIKERE

Fortegnelsen — der ikke gør Krav paa Fuldstændighed, idet den latinske Tekst utvivlsomt rummer et endnu langt større Antal skjulte Citater — skal tjene til at paapege, i hvor høj Grad Antikken, og da navnlig de romerske Hovedforfattere, har præget Tidens Udtryks- og Tænkemaade.

Græske Forfattere

Anthologia Palatina IX, 784,1: Bd. I, S. 66

Aristoteles

Ethica Nicomacæa IX, 1-2: Bd. II, S. 478

Athenæus

XIV, 639 b-d: Bd. I, S. 147

Eratosthenes

Merkurhymne: Bd. I, S. 142, 157

Euripides

Alkestis 29: Bd. I, S. 286

Herakles 673-75: Bd. I, S. 58

Supplices 1489: Bd. III, S. 18

fragmenta 760: Bd. I, S. 292

Herodot

I, 119,7: Bd. II, S. 449

Hesiodos

Erga 208: Bd. III, S. 470

Homer

Iliaden VI, 236: Bd. II, S. 240, 433

- XVII, 570-72: Bd. I, S. 281

Menander

Gnomoi (Sententiæ) 10: Bd. II, S. 479

- - 295: Bd. II, S. 479

- - 408: Bd. III, S. 90

Platon

Phaidon 89c: Bd. III, S. 402

Theophrast

Historia Plantarum 31,7: Bd. I, S. 147

Zenobios

1,91: Bd. III, S. 392

Romerske Forfattere

Dionysius Cato

- Disticha moralia I, 31: Bd. III, S. 294
 - - II, 26: Bd. III, S. 212
 - - III, 7: Bd. II, S. 151

Catull

- I, 2: Bd. II, S. 402
 III, 12: Bd. III, S. 130
 XIII, 8: Bd. II, S. 59
 XIV, 3: Bd. I, S. 326
 XXII: Bd. III, S. 360

Cicero

- Pro Roscio Amerino 19,53: Bd. III, S. 287
 In Verrem II, 3,152: Bd. I, S. 182
 De oratore III, 83: Bd. II, S. 242
 Epistolæ ad Familiares VII, 29,2: Bd. III, S. 124
 - - - XIV, 8: Bd. II, S. 460
 - - - XIV, 9,3: Bd. III, S. 134

Corippus Africanus

- In laudem Justini I, 18 ff: Bd. II, S. 300

Ennius

- Annales 247: Bd. I, S. 223, Bd. II, S. 284
 - 589: Bd. I, S. 334
 - 370: Bd. III, S. 86

Aulus Gellius

- Noctes Atticae XII, 11: Bd. III, S. 395

Ad Herennium IV, 26,36: Bd. III, S. 286

Horats

- Carmina (Oder) I, 1,2: Bd. I, S. 163
 - - I, 1,10: Bd. III, S. 327
 - - I, 1,36: Bd. II, S. 128
 - - I, 3,12-14: Bd. I, S. 238
 - - I, 12,46-48: Bd. III, S. 31
 - - I, 22,21-22: Bd. II, S. 93
 - - II, 1,6: Bd. III, S. 324
 - - II, 1,7-8: Bd. I, S. 160
 - - III, 6,47-48: Bd. III, S. 334
 - - III, 30,1-5: Bd. I, S. 126
 - - IV, 1,36: Bd. II, S. 57
 - - IV, 2,23-24: Bd. I, S. 324

- Carmina (Oder) IV, 4,31: Bd. I, S. 246
 - - IV, 7,15: Bd. III, S. 130
 - - IV, 9,25-29: Bd. I, S. 176

Epoder I, 31-32: Bd. II, S. 58

Satirer I, 3,1-3: Bd. III, S. 335

- II, 4,2-3: Bd. I, S. 277

Epistler I, 1,32: Bd. II, S. 294

- I, 2,14: Bd. II, S. 62
 - I, 7,98: Bd. I, S. 82
 - I, 17,30: Bd. II, S. 63
 - I, 18,82: Bd. III, S. 281
 - I, 19,41: Bd. III, S. 267
 - II, 1,31: Bd. III, S. 212

De Arte Poetica, 180-81: Bd. II, S. 486

- - - , 292-93: Bd. III, S. 328
 - - - , 343: Bd. II, S. 232
 - - - , 356: Bd. I, S. 181
 - - - , 388: Bd. III, S. 442

Juvenal

Satirer III, 164-65: Bd. II, S. 395

- X, 39-40: Bd. II, S. 232
 - X, 50: Bd. II, S. 65
 - XIII, 26: Bd. III, S. 47
 - XIV, 34: Bd. II, S. 154

Lucreti

De Rerum Natura I, 22: Bd. I, S. 334, Bd. II, S. 61, 211

- - - I, 29-31: Bd. III, S. 11

Macrobius

Saturnalia I, 7,36: Bd. I, S. 155, 157

Martial

Epigrammer, V, 28,7: Bd. II, S. 281

Ovid

Metamorfoser IV, 189: Bd. III, S. 404

- XIV, 113: Bd. II, S. 372

Heroides 16(17), 166: Bd. III, S. 470

- 16(17), 213: Bd. III, S. 171

Fasti I, 7: Bd. I, S. 128

- I, 481: Bd. III, S. 253

Tristiæ IV, 3,37-38: Bd. II, S. 138

- V, 1,68: Bd. III, S. 395

Tristiæ V, 6,13: Bd. II, S. 454

Epistolæ ex Ponto II, 47-48: Bd. III, S. 512

- - - IV, 2,35-36: Bd. I, S. 199

- - - IV, 3,49: Bd. II, S. 7

Persius

Satirer I,27: Bd. I, S. 316, Bd. III, S. 390

- III, 56: Bd. II, S. 121

Petronius

Satyricon, 84: Bd. II, S. 298

- , 89: Bd. II, S. 362

Plautus

Amphitruo, 703: Bd. III, S. 513

Asinaria, 495: Bd. I, S. 379

Captivi, 617: Bd. III, S. 81

Casina, 258: Bd. II, S. 339

Persa, 308: Bd. II, S. 244

Truculentus, 743-44: Bd. II, S. 281

Plinius den Ældre

Naturalis Historia II, 7: Bd. III, S. 392

- - VII, 2,2: Bd. III, S. 241

- - IX, 43: Bd. II, S. 425

- - X, 49: Bd. II, S. 332

- - XII, 30: Bd. I, S. 366

- - XVI, 20: Bd. I, S. 154

- - XX, 6: Bd. I, S. 263

- - XXXI, 7: Bd. I, S. 154

- - XXXVI, 13: Bd. II, S. 16

- - XXXVII, 10: Bd. III, S. 482

Plinius den Yngre

Epistolæ 248: Bd. III, S. 420

Panegyricus: Bd. I, S. 106

Sallust

Jugurtha 109,3: Bd. III, S. 338

Seneca den Yngre

Epistolæ 95,51: Bd. III, S. 392

De Beneficiis I, 1,3: Bd. I, S. 380

Thyestes 621-22: Bd. II, S. 291

Sidonius Apollinaris 23, 254: Bd. II, S. 362

Silius Italicus, Punica III, 17-32: Bd. II, S. 253

Sveton

- Caligula 46: Bd. I, S. 156
 Tiberius 50: Bd. III, S. 420
 De Grammaticis 23: Bd. III, S. 359

Tacitus

- Historiæ IV, 15: Bd. I, S. 156
 - IV, 56: Bd. I, S. 170
 Agricola, 21: Bd. I, S. 147
 Germania, 8: Bd. III, S. 464

Terents

- Adelphoe 535: Bd. II, S. 256
 Andria 126: Bd. III, S. 267
 Eunuchus 381: Bd. III, S. 268
 - 411: Bd. II, S. 233
 Heautontimorumenos 77: Bd. II, S. 449
 - 222: Bd. II, S. 381
 - 931: Bd. I, S. 130
 Hecyra 9-10: Bd. II, S. 10

Vegetius I, 15: Bd. II, S. 365

- IV, 9: Bd. II, S. 365

Venantius Fortunatus VII, 18: Bd. I, S. 334

Vergil

- Eclogæ (Bucolica) I, 3-4: Bd. III, S. 333
 - - I, 16: Bd. III, S. 67
 - - I, 26-27: Bd. II, S. 402
 - - I, 66: Bd. I, S. 243
 - - II, 18: Bd. I, S. 5
 - - II, 65: Bd. II, S. 271
 - - III, 104: Bd. II, S. 306
 - - III, 111: Bd. II, S. 383
 - - VII, 26: Bd. I, S. 373
 - - VII, 42: Bd. III, S. 393
 - - VIII, 41: Bd. III, S. 384
 - - IX, 36: Bd. I, S. 322
 - - IX, 36: Bd. II, S. 455, Bd. III, S. 391

Georgica I, 130: Bd. I, S. 152

- I, 200: Bd. II, S. 479
 - II, 40: Bd. II, S. 152
 - II, 498: Bd. I, S. 355
 - III, 6: Bd. I, S. 296

- Georgica IV, 432: Bd. II, S. 90
- Æneiden I, 199: Bd. I, S. 316
- I, 379: Bd. I, S. 185
 - I, 436: Bd. I, S. 30
 - I, 646: Bd. III, S. 374
 - II, 274: Bd. I, S. 114
 - II, 724: Bd. I, S. 240
 - III, 700 f.: Bd. III, S. 101
 - III, 701: Bd. II, S. 299
 - IV, 188: Bd. I, S. 224
 - IV, 298: Bd. I, S. 160
 - IV, 336: Bd. I, S. 313, Bd. III, S. 211
 - IV, 340-41: Bd. I, S. 361
 - IV, 477: Bd. III, S. 393
 - IV, 569: Bd. III, S. 264
 - V, 709: Bd. I, S. 335
 - VI, 95: Bd. II, S. 117, 318
 - VI, 315: Bd. III, S. 190
 - VI, 471: Bd. III, S. 147
 - VI, 585: Bd. III, S. 175
 - VI, 625: Bd. II, S. 58
 - VIII, 563 ff.: Bd. III, S. 94
 - X, 468: Bd. I, S. 49
- Culex 17: Bd. III, S. 377

Register I

PERSON- OG FOLKENAVNE

Korrespondenter er betegnet ved Asterisk (*). — Kursiverede Tal angiver Numrene paa Breve til og fra vedkommende. — Er Bogstav(er) føjet til kursiveret Tal, maa vedkommende Brev søges under Rettelser og Tilføjelser, Bd. III S. 524ff. — Bogtitler er stærkt forkortede; den fuldstændige Titel vil som Regel kunne findes i Teksten, oftest ved første Forekomst. — Andre Forkortelser: Bsp.= Biskop. H.= Hører. Rt.= Rektor. Sp.= Sognepræst. — Registerne til Bd. I-II er udarbejdet med Bistand af stud. mag. *Otto Schepele*rn.

Aagaard, Christen Lauritsen 1616-64 Prof. Kbh., Rt. Ribe, III, 228, 439, 441 Aage, Sagnhelt, II, 140

Aalborg, *Anders Christensen -1612-15- Sp. Vartov, *15Cg.* — *Christen Jensen -1608-16- Sp. Søborg, *15Da.* — Christopher, se Holbech. — Hans 1542-1619 Mag., Univ. boghdl., I, 200. Hustru, se Anna Evertsen. — *Laurits Nielsen d. 1629 Rt. Sorø, *291.* — Mads Jensen, se Arctander. — *Mogens Thomsen -1602-14- Stud., *15Al.* — *Morten Bentzon -1613-38- Sp. Kregome, *19q.* — *Morten Hansen -1602-14- Stud., *15Af*

Aarhus, *Christen Hansen 1592-1633 Rt. Aarhus, *34b.* — *Didrik Hansen -1614- Stud., *15Aw.* — *Jacob Madsen 1602-60 Bsp. Aarhus, *893, 897, 1155, 1162, 1353, 1406, 1531.* I, 292, 305, 316, 324, 356, II, 6, 53, 56, 83, 109, 218, 220, 226, 272, 283, 285, 287, 288, 290, 314, 343, 380, 433, 436, 468, 480, III, 40, 43, 50, 53, 73, 286, 287, 303, 363. — *Laurits Jensen c. 1593-1643 Sp. Beder, *15Bn.* — *Laurits Pedersen c. 1588-c. 1660 H. Aarhus, Sp. Stadil, *45b.* I, 60, 78. — *Niels Poulsen - 1627-35- Sp. Hishult, *544.* II, 161. — *Søren Bertelsen (Kolding) c. 1593-c. 1644 Sp. Hasle, *15 Aø.*

Aase Ildraade, Konge, I, 176

Abel, Jacob -1620-36- Bogfører Aarhus, I, 45

Aben-Ezræ, Abraham d. 1174 Rabbiner & Læge Rhodos, III, 371

Aben-Zoar c. 1072-c. 1162 Læge Sevilla, II, 338, 350

Abraham, Patriark, I, 169

Absalon 1128-1201 Ærkebsp., Statsmand, III, 389, 390

Accius, Lucius 170-104 rom. Tragiker, I, 157

Achates, Æneas' Ledsager, I, 213

Acosta, Joseph 1539-1600 sp. Rejsende & Skribent, III, 8

Adam og Eva, I, 169, III, 130

Adam af Bremen 1072-1101 Krønike-Skriver & Ærkebsp. Hamborg, I, 197, II, 15

Adelsten, se Ethelstan

Adjutus, Joseph (Hugo Maria) 1602-68 Franciscaner, Prof. Wittenberg, II, 453, 463, 490. *Oratio revocatoria*, II, 491.

Adonis, III, 2, 19, 39

Aelst, Willem van -1654- nederl. Jesuit, III, 520

Agamemnon, homerisk Helt, I, 176

Agatharcides 2.-3. Aarh. gr. Geograf, III, 160

Aggesøn, Svend 12. Aarh. Historie-skriver, II, 415

Agricola, Georg 1494-1555 ty. Læge & Mineralog, II, 188, III, 482. *De anim. subterr.*, II, 177, 179, 338, III, 154

Agrippa de Nettesheim, Cornelius 1486-

1535 kabbalistisk Filosof, I, 235

Ahlefeldt, Claus 1614-74 General, III, 294

Aimoin d. 1008 fr. Abbed & Historie-skriver, I, 169, III, 421

Akeleye, Gabriel Knudsen d. 1652 Oberst & Skribent, III, 358, 362, 378, 401

Alanus, Hans Hansen f. 1624, I, 91. – Hans Jensen 1563-1631 Prof., I, 23, 30, 90, 91, 168, 278

*Albeck, Knud Nielsen -1622-31- Rt. Skive. 395

*Albin, Peder Nielsen -1641-45- Stud. 1365

Albertsen, Henrik, se Hamilton

Albertus Magnus 1193-1280 ty. Filosof & Naturforsker, III, 117

Alciatus, Andreas 1492-1550 it. Jurist & Filolog, I, 188, 296, II, 33

Aldobrandi, se Aldrovandi

Aldrighetti (Aldreghettius, Andergetius) 1573-1631 Prof. med. Padua, I, 2

Aldrovandi, Ulysses 1522-1607 it. Læge & Naturforsker, I, 136, II, 351, 380, 387, 407, 417, 492, III, 183, 195, 335, 341. *De animalibus*, II, 336, III, 186. *Museum metallicum*, III, 453

Alesius, Peder, se Alfssøn

Alexander den Store 353-323 makedonsk Konge, II, 359, III, 371

Alexandrinerne, III, 372

Alf, Aages Søn, II, 140. – i Hedemarken, II, 139. – Sigards Søn, II, 140

Alfred den Store 849-901 eng. Konge, III, 437

Alfssøn, Peder c. 1581-1663 Læge & Jurist i Oslo & Trondhjem, II, 55

Aliruna, se Alruna

Alkestis, gr. Sagnheltinde, I, 287

Allacci, se Allatius

Allatius, Leo 1586-1669 it. Theolog & Litterat, II, 196, 426, III, 173

Alpinus Prosperus 1553-1637 it. Læge & Botaniker, II, 219. *De plantis Ægypt.*, II, 190, 313, III, 127

Alrik Gestblind, sv. Konge, I, 176

Alruna, I, 334, 338, 344

Alvilda, no. Kongedatter, II, 169

Alpyus 4. Aarh. gr. Musikforf., III, 407

Amali, gl. nord. Kongeslægt, I, 175

Amaltheia, III, 32

Ambrosius 333-97 Kirkefader, Ærkebsp. Milano, II, 216

Amleth, se Hamlet

Ammon, I, 178, II, 338, 351

Anacharsis 6. Aarh. f. K. gr. Rejsende, I, 127

Ancker (Anchorius), Peder Christensen c. 1606-39 Stud., sen. Rt. Køge, I, 256

Anchises, Æneas' Fader, III, 371

Ancus Marcius, gl. rom. Konge, III, 130

Andergetius, se Aldrighetti

Andernacus, se Gonthier

Andersen, *Christen -1633-40- Stud. 836. – Erik, se Bredal, Tuxen. – Frederik d. 1644 Prof. design., II, 253, 372. –

*Hans (Gotschovius) -1638-41- Stud., 964. – *Hans (Næstved) -1637-44- Stud., 1195. – Hans, se Skovgaard, Tausen. –

Jacob, se Langebæk. – Jens, se Ørslev. – Jon, se Skonvig. – *Mads -1630-34- Stud., 526. – *Niels -1627-35- Stud., 571. –

Niels, se Holm, Odense. – Peder -1641- Borgm. Kallundborg, II, 288. – Poul c. 1580-1628 Læge Bergen, I, 16, 50. –

*Poul (Kerteminde) 1585-1640 Sp. Assens, 15Cp. – *Tyge c. 1594-1653 Sp. L. Lyngby, 34a

Andreas d. 1502 Abbed Bamberg, II, 403, 404, 405

*Andresson, Gudmund c. 1615-54 isl. Lexicograf, 1661. III, 383, 432

*Andst, Rasmus Mikkelsen -1612-15- Stud. 15Bp

Angelsachserne, II, 390, 434, III, 437

Anglerne, II, 233, 236, 390

Anglus, Antonius -1645- Læge?, III, 132

Anna 1574-1619 da. Prinsesse g. Jacob I af England, I, 61, 214. – Katharina 1575-1612 Christian IV's Dronn., II, 373. – se Evertsen, Pedersdatter.

Annius Viterbensis 1432-1502 it. Filolog og Antikvar, I, 114

Anselm, se Boodt

Ansgar c. 801-65 Nordens Apostel, Ærkebsp. Hamborg, I, 269

*Anonym, 1

Antenor, Saghelt, Paduas Grundlægger, II, 360, 363

Antæus, gr. Kæmpe, III, 123

Apel, Adolpho van -1643- Bogfører Venezia, II, 459. – Francesco van -1643- Bogfører Neapel, II, 459

Appelles, se Apollo

Apio 1. Aarh. gr. Skribent, II, 324

Apoliensis, Plato, se Apulejus

Apollo, gr. Gud, I, 20, 44, 171, 179, II, 306, 307, 324, 485, III, 279

Apollonius fra Tyana 1.-2. Aarh. pythagoræisk Filosof, I, 359, II, 353

Apro시오, Fra Angelico, se Vintimiglia

Apulejus (Madaurensis), Lucius 2. Aarh. e.K. rom. Forf., II, 283, 290. *De Platone*, II, 355, 356. *Herbarium*, II, 334, 347, 355, 390, 393

Aquapendente, Hieronimo Fabricio de 1537-1619 it. Anatom & Kirurg, III, 311. *Pentateuchus chirurg.*, I, 12. *Tract. de Visu etc.*, I, 359

*Aqvilonius, Bertel Knudsen 1588-1650 Sp. Löderup Lund St. 22, 35, 52a, 53, 54, 59, 64, 66, 87, 88, 89, 90, 93, 95, 104, 111, 112, 124, 137, 145, 207, 212, 215, 247, 250, 251, 262, 342. I, 114, 116, 306, 339. *Epist. select. cent. III-IV*, I, 43. *De altitud. Dan. panegy.*, I, 67

Araberne, III, 153

Aranda, Emanuel f. 1602 sp. Rejsende, III, 416

*Arason, Jon 1606-73 isl. Præst. 1641, 1687

Arbiter, se Petronius

Archimedes 287-212 gr. Opfinder, III, 435

Arctander, *Daniel Nielsen -1614-16-Stud., 18i – Laurits Samuelsen -1607-34-no. Stud., II, 406

Ardeio, se Tilf. & Rett. t. I, 31

Argensola, Bartholomæus 1566-1631 sp. Digter & Historiker. *Conquis. de 1. isl. Molucas*, II, 187

Argoli, Andrea 1568-1657 it. Astronom.,

III, 213. *Observ. in cometam*, III, 500
Argus, I, 217

Aristarchos 2. Aarh. f.K. gr. Grammatiker & Kritiker, I, 121, 356

Aristoteles 384-22 gr. Filosof, I, 46, 55, 62, 66, 67, 68, 69, 79, 88, 90, 91, 104, 119, 137, 292, 296, 305, II, 52, 215, 238, III, 145, 160, 284, 305, 308. *Physica*, I, 46, 67, 68, 69, 76, 79, 292. *De Mundo*, I, 55, 62, 66, 67, 88, 90, 292, 305. *Hist. animal.*, I, 296. *Ethica Nicom.*, II, 478

Aristoxenos fra Tarent 4. Aarh. f.K. gr. Musikskribent, III, 407

*Arnason, Hallur -1632-76 isl. Præst, 646

Arner, Skjald, II, 273

*Arnfinsson, Einar c. 1608-88 isl. Præst, 1601, 1639, 1649, 1691. III, 396

Arngrimsdottir, Hilda f. 1643, Ingeborg f. 1635, Solvejg f. 1634 isl. Præstedøtre, II, 477

Arngrimsson, Bjarne f. 1638 isl. Præst, II, 477, III, 339. – Bernhard, se Bjarne. – Gudbrand f. 1639 isl. Syssemand, II, 477, III, 339. – Gunnar f. & d. 1645 isl. Præstesøn, II, 477. – Jonas f. & d. 1632 isl. Præstesøn, II, 477. – *Thorkel 1629-77 isl. Præst, 1717. II, 477, III, 203, 249, 268, 321, 322, 339, 340, 366, 367, 387, 439. – Thorlak f. 1631 isl. Præst, II, 477, III, 339, 473

Arnisæus, *Frederik 1621-54 Læge, 1370 1374, 1383. III, 145. – *Henning -1611-36 Livlæge, 81, 82, 83, 102, 103, 494, 496, 497, 593, 1795. I, 48, 114, 324, 339, 348, 354, 355, II, 10, III, 145, 147, 151, 502

Arnoldsen, Hans, se de Fine

Arreboe, *Anders Christensen 1587-1637 Bsp. Trondhjem sen. Sp. Vordingborg, Digter, 84, 105. I, 59. – *Peder Christensen c. 1592-1629 Sp. Ølsted, 15Ba

Arrighetti, Nicolo c. 1580-1639 it. Digter & Matematiker, II, 187

Artemidoros fra Daldis 2. Aarh. gr. Naturvidenskabsmand, I, 296. – fra Efesus c. 104 f.K. gr. Geograf, I, 358

Aruchetto, se Arrighetti

Arundel, Thomas Howard c. 1580-

1646 eng. Jarl, III, 479

Asathor, se Thor

Ascanius (Julus), Æneas' Søn, III, 374

Ascensius, Jodocus Badius -1514- Bogtrykkeri i Paris, I, 126

Aselli, Gasparo c. 1581-1626 Kirurg & Anatom i Padua, I, 242, II, 121, 174. *De lacteis venis*, II, 136

Aser, Patriarken Jacobs Søn, I, 169, 177

Asiaterne, III, 370

Asklepios, se Æskulap

Aslaksen (Aslucus), Cort 1564-1624 Prof. theol., I, 22, 23, 85, 86, 87, II, 165, III, 541. *T. Brahei orat.*, III, 284. *Orat. in Jubil. Evang.*, III, 355

Aslaug, se Kraka

Asmund, Alfs Søn i Hedemarken, II, 139

Asmundsson, Halldor -1629-67 isl. Stud., I, 90

Asser, se Aser

*Asserous, Laurits Nielsen -1619-40- Sp. Asserum Lund Stift, *99b*, I, 37, 41, 55, 60, 61, 66. *Antigrapha*, I, 54, 56, 57

Athene, se Pallas Athene

Athenæus 3. Aarh. gr. Grammatiker, I, 142, 147, 157

Atlas, II, 363, III, 95

Attis (Atys), frygisk Gud, II, 352, 362, 366, 376, III, 17

Augias, III, 101

August I 1526-86 Kurfyrste af Sachsen, III, 449. - (Gustav Selen) 1579-1666 Hertug af Brunsvig, *Cryptographia*, I, 159

Augustinus, Aurelius 354-430 Kirkefader, I, 299

Augustus 63 f.K.-14 e.K. rom. Kejser, I, 177, III, 371, 372

Aunund, sv. Konge, III, 380, 381

Auria, Joseph 16. Aarh. it. Mathematiker, *Theodosius Tripolita*, III, 499

Aurifaber, Andreas 1512-59 Prof. med. Königsberg, *Succini Historia*, III, 154

d'Avaux, Claude de Mesmer 1595-1650 fr. Diplomat, II, 29, 106, 108, 118

Aventinus, Johannes 1466-1534 bayersk Historieskriver, II, 412

Avenzoar, se Aben-Zoar

Avery, Joseph -1634-60- eng. Resident i Hamborg, I, 308, 329

Avicenna 980-1037 arab. Læge, I, 104, III, 15

Axelsen, Cort, se Aslaksen

Baba -1643- Boghandler i Venezia, II, 452

Bacchus, Vingud, I, 142, 170, 178, 387

Backe, de la -1619- Raadsherre i Orléans, I, 38

*Bacmeister, Lucas 1570-1638 Prof. theol. Rostock. *1071, 1186, 1216*. I, 146, II, 379, 397, 403, 423, III, 21

Baden, Ernst von d. 1656 Borgmester i Horsens, II, 482

Badius, se Ascensius

Baerle, Caspar van 1584-1648 holl. Theolog, Digter & Læge, II, 6, 56, III, 308

Bagge, Christopher Pedersen d. 1611 g. Lene Worm, I, 241

*Bagger, Mikkel Rasmussen c. 1609-74- H. Helsingør sen. Skibspræst, *902*. - Oluf Hansen -1638-77 Lektor theol. Lund, III, 408, 412

Bagni, Kardinal -1613-25- it. Theolog, II, 241

Baif, Lazare d. 1547 fr. Lærd & Diplomat. *De re navali*, III, 330. *De re vestiaria*, III, 330

Balder, nord. Gud, II, 282, 303

Baldus, Ubaldus 1323-1400 it. Jurist, I, 361. *Cons. s. Resp.*, I, 296. - 1645-pavelig Livlæge, III, 138

Bale, John 1495-1563 eng. Theolog & Antikvar, III, 61, 62. *Scriptores Brit.*, II, 11, III, 59, 62

Balthar, Slægten, I, 175

*Baltzersen, Niels -1608-59 Sp. Aastrup-S, *15Cy*

Bang, Hans Henriksen 1560-1620 Sp. Samsø, I, 10 - *Iver Hansen c. 1619-44 Lektor theol. Roskilde. *650*. II, 23, 71, 72, 205, 219, 231, 252, III, 73. - *Niels Hansen 1614-66 Sp. Dalum sen. Bsp. Odense. *949*. II, 119. - Thomas 1600-61 Prof. theol., I, 386, II, 270, 330, 379,

396, 446, 449, 461, III, 30, 34, 40, 43, 84, 90, 93, 147, 151, 163, 181, 198, 280, 320, 478, 500.

Banner, Slægten, I, 176, III 421. – Erik 1618-87 Hofjunker sen. Gen. major, III, 357. – Thymme, se Thymme Sjællandsfar

Barbara g. Laurits Jørgensen -1629-, I, 199

Barberini, Slægten, III, 455, 456. – Antonio -1638- it. Kardinal & Theolog, II, 45, 298, 305, 311, 331, 425, III, 2

Bardi, Hieronimo 1603-c. 1670 it. Læge & Theolog, *Theatrum nat.*, III, 483

Barlæus, se van Baerle

Baronius, Cæsar 1538-1607 it. Kardinal & Historiker, II, 71

Bartholin, Brødrene, II, 212, 216, 272, 332, 341, 428, III, 32, 51, 53, 68, 136, 139, 170, 224, 258, 273, 442, 447. – Albert 1620-63 Rt. Frederiksbog, II, 261, 490, III, 250, 299, 301. – *Bertel 1614-90 Prof. eloqv. *926, 943, 958, 1011, 1024, 1028, 1035, 1043, 1047, 1055, 1060, 1083, 1104, 1123, 1172, 1177, 1188, 1271, 1284, 1792.* II, 189, 219, 330, 341, 342, 344, 357, 366, 376, 378, 388, 407, 420, 471, 482, 495, III, 18, 30, 36, 38, 39, 45, 52, 53, 54, 60, 64, 71, 90, 91, 115, 118, 135, 144, 159, 162, 163, 172, 174, 207, 232, 384, 522. *De lat. serm.*, III, 158. *Orat. in exc. Chr. IV*, III, 364, 384. – *Caspar 1585-1629 Prof. med. & theol. *159, 164.* I, 4, 5, 6, 7, 9, 14, 15, 19, 21, 22, 24, 25, 28, 31, 32, 33, 34, 36, 44, 55, 56, 60, 61, 63, 69, 73, 74, 76, 78, 79, 83, 84, 86, 87, 89, 91, 94, 106, 117, 123, 138, 149, 160, 162, 166, 167, 174, 185, 201, 206, 207, 215, 217, 232, 234, 238, 239, 241, 246, 292, 305, 316, 318, 324, 331, 336. II, 58, 180, 181, 186, 188, 193, 203, 212, 213, 218, 228, 485, III, 1, 23, 32, 45, 82, 100, 144, 148, 164, 168, 172, 494. *Anatom. inst.*, 116, 146, II, 174, 410, 416, 417, 443, 495. III, 133, 136, 140, 148, 151, 166, 167. *De aquis*, 41, 42, 43. *De ortu Reg. Acad. Hafn.*, 48, II, 386, 423, 439; 445, III, 102. *De Cauteriis*, 41, 90. *Underviisning af*

Guds Ord, 208. *Opuscula quattuor*, II, 177, 367, III, 100. *Systema physicum*, 286. *Metaphysica major*, 286. *De Pygmæis*, II, 177, 179, 187, 202. *Comm. in Cic. de Off.*, 208, 216, 233, 237, 287, 340. – Hustru, se Anna Fincke. – Caspar 1618-70 Dr. jur. II, 135, 145, 184, 257, 261, 297, 454, 460, III, 23, 34, 36, 39, 45, 52, 54, 60, 71, 73, 194, 418, 422. – Jacob Caspersøn 1623-53 Prof. design. Sorø, I, 73, III, 250, 253, 493. – *Rasmus Caspersøn 1625-98 Prof. med., *1459, 1460, 1523, 1536, 1572, 1575, 1605, 1637, 1663, 1667, 1670, 1683, 1685, 1694, 1737, 1758.* III, 164, 169, 171, 172, 229, 232, 254, 256, 257, 312, 313, 317. *De cometis*, III, 284, 317. *Principia*, se Schooten. – *Thomas 1616-80 Prof. med. *Anatom.*, 702, 716, 722, 739, 746, 748, 750, 758, 762, 768, 769, 773, 779, 780, 789, 793, 799, 805, 810, 818, 832, 837, 838, 839, 842, 844, 845, 851, 856, 862, 864, 874, 875, 881, 883, 891, 896, 915, 929, 978, 990, 995, 1005, 1012, 1020, 1023, 1030, 1034, 1041, 1048, 1050, 1061, 1063, 1069, 1088, 1090, 1095, 1097, 1103, 1122, 1132, 1141, 1153, 1154, 1164, 1168, 1178, 1179, 1194, 1196, 1233, 1246, 1256, 1278, 1357, 1363, 1378, 1386, 1394, 1396, 1397, 1401, 1403, 1408, 1417, 1419, 1474, 1475, 1476, 1477, 1562, 1564, 1734, 1771, 1776, 1784, 1786, 1788. I, 241, 246, 292, II, 76, 156, 193, 198, 208, 241, 248, 253, 257 271, 305, 311, 313, 344, 366, 381, 439, 453, 462, 489, III, 19, 23, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 44, 52, 60, 64, 71, 82, 91, 100, 116, 126, 133, 135, 139, 144, 159, 162, 187, 194, 196, 207, 213, 214, 216, 217, 218, 219, 228, 233, 236, 240, 241, 250, 256, 257, 266, 280, 287, 307, 309, 310, 321, 325, 341, 416, 426, 427, 428, 485, 487, 488, 489, 490, 491, 498, 504, 508, 518. *Anatomia*, II, 177, 178, 179, 184, 186, 189, 193, 197, 202, 213, 216, 218, 248, 253, 260, 351, 451, III, 123, 140, 164, 173. *Aneurysm. dissect.*, III, 54, 166, 172. *De monstris*, III, 140, 165, 166, 172. *De pleuritide*, III, 166. *De unicornu*, II, 420, III, 1, 13, 77, 138, 155, 165, 176,

- 183, 184, 185 ff., 233, 236. *De latere Christi*, II, 213, 215, 218, 225, 247, III, 177, 228, 229, 230, 232, 233. *De luce anim.*, II, 298, 380, 410, 438, 442, 451, 458, 462, 468, 469, 490, 495, III, 1, 165, 172, 229, 231, 232. *De angina pueror.*, III, 155, 166. *De armillis*, III, 45, 229, 232, 263, 265, 282. *Hist. anat. cent.*, III, 510, 519.
- Bartolus (Severus de Alphanis) 1313-55 it. Jurist, I, 361
- Bartskær, Didrik Johansen 1585-1642 Raadmand, II, 118, 156, 377
- Barvoetius, Alexander -1648- Jesuit i Louvain, *Catalogus*, III, 406
- *Basse, Niels Mikkelsen -1615-16- Stud. 19h
- Bauer, Friedrich von -1641-46- ty. General i da. Tj., III, 8
- Bauhin, *Caspar 1550-1624 Anatom & Botaniker i Basel. *12, 24, 34, 42, 46, 51, 58, 62, 65, 77*. I, 1, 4, 11, 31, 70, 95, 97, II, 181, III, 23, 116, 182. *Tract. de Hermaphrodit. natura*, I, 13. *Theatrum anatomicum*, I, 2, 43. *Phytopinax*, I, 14, 25. *Prodromus theat. bot.* I, 14, 25, 29, 32, 36, 40, 42, 43, 48, III, 116. *Catalogus plant.* I, 32, III, 116. *Synonyma*, I, 25, 29, 36. - *Johann Caspar 1606-85 Læge & Botaniker i Basel. *595, 1209, 1327*. II, 181, III, 71, 136, 139. *De aquis medic.*, III, 453.
- Baulthor, Jættekonge, III, 470, 471
- Bautzmann, Christopher -1645- Læge i Hamborg, III, 305
- Bayern, Prinsen af, se: Oranien
- Becanus, Johannes Goropius 1518-72 Læge & Polyhistor i Antwerpen. *Opera Hermath. Hierogl.* I, 209, III, 82. *Gotho-Danica*, III, 67, 68, 69, 77
- *Bech, Mads Jensen -1612-16- Stud., 15Ag
- Bechmann, Svend -1630- Stud. I, 229
- Beck, Johan 1619-44 Kancellisekretær, II, 53. - Lave 1614-59 Kancellisekretær, sen. Landsdommer, II, 53. - Steen 1603-48 Rentemester, III, 287
- Becker, Daniel 1594-1655 Prof. med. Königsberg, II, 203, 204. *De cultrivoro*, II, 71
- Beda Venerabilis 677-c. 735 eng. Theolog & Kronikør, I, 158, 159, 193, 209
- Begvinus, Johannes -1608- ty. Kemiker. *Tyrocinium chymic.*, I, 30, 38
- Bellarmin, Robert 1542-1621 katolsk Theolog, I 157
- Bellona, Gudinde, I, 127
- Below, Laurits -1633-61- Lensmand, III, 253
- Bender, Cecilie Jacobsdatter d. 1627 g. Thomas Wegner, I, 140
- Bendtsen, Oluf -1629-48 Sp. Køge, I, 202
- Benjamin, Patriarken Jacobs Søn, III, 114. - Musjafa, se Musjafa
- Bentzon, Morten, se Aalborg
- Bergen, van -1650- i Leyden, III, 424
- Berger, *Anders -1614- Stud., 15Aa. - *Christopher -1613-15- Stud., 15Cz
- Bergholm, se: Beyerholm
- *Bering, Vitus 1617-75 Historiograf, lat. Digter. *910, 982a, 1000a, 1003, 1455, 1469*. II, 216, 229, 248, 258, 271, 281, 297, 299, 301, 309, 317, 319, 375, III, 418, 422
- Bernhard af Clairvaux 1091-1153 Kirkefader, II, 216
- Berntsen, Jens, se: Falenkamp
- Berosus 3. Aarh. f.K. gr.-syrisk Historieskriver, I, 116. *Antiquitates*, I, 114
- Bersle, Jætte, III, 471
- *Bertaut, François 1621-1701- fr. Litterat. *1617, 1635*. III, 104, 108, 384
- Bertelsen, Daniel c. 1628-50 færøsk Stud., III, 341, 386. - Peder, se Kjerulf, Struck. - Søren, se Aarhus (Kolding)
- Bertius, Petrus 1565-1629 nederl. Filolog, Theolog & Geograf. *Germanica*, 358
- Bertram, Jeremias -1643- Prof. med. Wittenberg, II, 490, III, 5, 21, 25, 27, 81. - N.N. -1645-, III, 101, 110
- Besler, Michael Rupert 1607-61 Læge og Samler Nürnberg. *Gazophylacium rer. natur.*, III, 453
- Bessarion, Johannes 1389-1472 Patriark i Konstantinopel, III, 499
- *Besson, Jon -1618-75 isl. Præst, 99d. I, 64, 75, 87

Bethlen-Gabor, Gabriel 1580-1629 Fyrste af Transsylvanien, II 279

Beucerus, se Peucer

*Beyer, Absalon Christoffersen -1643-48 no. Stud. 1552

Beyerholm (Bergholm), Andreas Madsen 1617-75 Sp. Hagenbjerg?, II, 446, 452, 462, 463, 489

Beza, se Bessi Gudmundsson

Bichi, Cælius 1600-43- it. Kardinal & Jurist, II, 485

Bielke, Christian 1616-42 Hofjunker, II, 120. – Henrik 1615-83 Rigsadmiral, Statholder, III, 367, 374, 376, 377, 378, 379, 386, 387, 400, 401, 402, 403, 429, 430, 431

Biersholm -1627-, I, 139

Bieske, Knud 1576-1612 Prof. Græc., I, 3, 4, 5

Bilde, Bildt, se Bille

Bille, Anders 1580-1633 Rigsraad, I, 83. – Christopher -1621-60- Kammerjunker, sen. Lensmand, II, 1. – Eiler, 1604-49, til Nakkebølle, III, 309, 325 – Henning Jensen 1575-1615 Skibsløjtnant, III, 524. – Jens, 1599-1645, Hofjunker, I, 33. – Lisbeth 1576-1656 g. Sivert Beck, II, 53. – Ove c. 1480-1555 Bsp., Aarhus, III, 391. – Steen Eriksen 1606-72 Officer, sen. Lensmand, III, 447. – Steen Jensen 1565-1629 Lensmand, III, 52. — Vincents 1599-1662- Landsdommer, II, 167

Billich, Anton Günther -1623- ty. Kemiker, oldenborgsk Livlæge. *Anatome fermentat.*, III, 177

*Billum, Christen Christensen -1609-27 Sp. Brøns. 15 Aæ

Bing, Jacob -1636-54 Rt., Lund, Sp. Fjelie, III, 24, 129, 131, 132, 411

*Bircherod, Christen Jensen -1645-59 H. Køge, sen. Sp. Karlebo. 1579

Birgitta, sv. Helgeninde, III, 158, 163

*Birkop, Hans Madsen -1621-51/53 Sp. Brøndbyerne, 273

*Biskopperne i Danmark og Norge, 92

Bithynierne, III, 370

Bjarke, Bersærk, I, 303, 319

Bjarnadottir, Sigríð c. 1601-43- g. Arngrim Jonsson, II, 477

Bjarnason, Jon, Islænding, III, 331. – Thorlak, -1649-73, isl. Præst, III, 379

Bjørn, at Haugi, II, 141, 142, III, 249, 316, 332, 380, 381. – Hidælarkappi, III, 330. – Jernside, II, 170. – Skjald, II, 87

*Bjørnsen, Jon -1628-31- no. Stud., 418

Bjørnsson, *Gunnar -1626-72 isl. Præst, 275. I, 173, 180, 182, 189. – Hakon d. 1643 isl. Sysselemænd, III, 267. – *Magnus -1639-62 isl. Lagmand, 867, III, 326. – *Pall 1621-1706 isl. Præst, 1217. II, 476, III, 27, 46, 441

Blefken, Dithmar -1563-88- ty. Rejsende, III, 98. *Islandia*, III, 94

Bleking, *Carsten Lauritsen -1636-65 Sp. Aagerup, 860. – *Simon Nielsen -1615- Stud. 15 Bs

Blend, Thulebeboer, I, 321

*Blichfeld, Otto Christensen -1579-1625 Rt. Viborg, 134, 143, 153, 157

Blix, Hans Lauritsen -1608-66 Sp. Bodø, I, 59, 63. – Oluf Jensen -1616-, III, 532

*Bloch, Christen Sørensen -1638-41- Stud., 945

Bochart, Samuel 1599-1667 fr. Filolog & Theolog, III, 477, 480

Bodin, Jean c. 1530-96 fr. politisk Skribent, I, 125

Boëthius, se Anselm B. de Boodt, Bo Hansen Fock

Bogdan, Martin -1654-79 ty. Læge. *Insidiæ*, III, 504, 508

*Boldevin, Jacob Marcussen -1641-45- Sp. Ö. Herrestad, Lund St., 1346

Boodt, Anselm Boëthius de 1550-1632 nederl. Mineralog, kejserlig Livlæge, *Hist. gemmarum & lapid.*, II, 351, III, 171, 177, 182, 255, 257, 283, 453, 482, 486, 500, 501

*Borch, Peder Iversen -1594-1627 Rt. Herlufsholm, sen. Lect. theol., Trondhjem. 94. I, 63

*Borchardsen, Hans 1597-1643 Bsp. Ribe, 757. I, 203, II, 436

Borchorst, Mourits Jensen -1636-87 Sp. Gunderup, I, 369

Bording, Anders Christensen 1619-77

- Magister, Digter, II, 488, III, 208. – *Christen Lauritsen 1578-1640 Læge i Ribe, 10, 13, II, 357. – *Laurits Christensen c. 1617-75 Sp. Ulvborg, 823, 1039, 1056, 1447, 1576. – *Laurits Jensen, 1610-77 Lect. theol. Aarhus, 1098, 1163, 1170, 1631, 1648, 1674, 1679, 1686. II, 452, 460, III, 19, 138
- Borkar, Harald Hildetands Fader, II, 169
- *Borre, Hans Nielsen 1591-1641 Sp. N. Vedby, 15 Ax
- *Borring, Anders Mikkelsen -1608-20 Sp. Nyker, 19 k
- *Borthor, Elias Poulsen c. 1591-1653 Sp. Otterup, 15 Db
- Bos, Petrus, se Peder Oxe
- *Bourdelot, Pierre Michon Abbé de 1610-85 fr. Læge, sv. Livlæge, 1719, 1725, 1730. III, 122, 413
- *Boxbarten, Abraham 1580-1625 ty. Læge & Filolog, 9.
- Boxhorn, Markus Zuerius 1612-53 holl. Filolog & Historiker, I, 377, 386, II, 60, 75, III, 437. *Grammat. Regia*, III, 424. *Bedied. v. Nehalenn.*, III, 308, 310. *De Græcæ Harmonia*, III, 424. *Haymonis hist. eccl.*, III, 437. *Prima rel. christ. rudim.*, III, 437. *Orig. Gallic.*, III, 437
- Boø, Odins Søn, II, 282
- *Braad, Jørgen Madsen -1610-48- Sp. Vordingborg, sen. Malmø. 61. I, 146.
- Braëm, Gödert 1601-55 Købmand, III, 478, 489, 498, 506, 519, 521. Johan 1595-1646 Købmand, II, 13, III, 76, 79, 80, 84, 144, 159
- Brage, nord. Gud, II, 16, 267
- Braginger, II, 16
- Brahe, Slægten, I, 176. – Axel Ottesøn 1550-1616, I, 10, III, 317. – Axel Tygesøn c. 1622-57, II, 215, III, 309. – Birgitte Axelsdatter 1576-1619 g. Henrik Gøye, III, 309. – Elisabeth Ottesdatter 1545-63 g. Henrik Gyldenstjerne, III, 317. – Inger Ottesdatter, -c. 1550-, III, 317. – Jørgen Ottesøn 1554-1601, Lensmand, III, 317. – Knud Ottesøn 1555-1615 Lensmand, III, 317 – Sophie Ottesdatter c. 1556-1643 Astronom, III, 317. – Steen Ottesøn 1547-1620 Lensmand, Diplomat, III, 317. – Tyge, 1546-1601, Lensmand, Astronom, I, 155, 192, 279, III, 280, 284-85, 305, 306, 314, 315, 317-21, 336, 355, 364, 389, 450, 493, 494, 497, 498. *Responsio apologetica*, III, 284, 317. – Tyge Axelsen, 1593-1640, Lensmand, I, 180, II, 129, 134, 137, 157, III, 309
- Bramæerne, III, 426
- Brandal, Rasmus Povlsen, -1622-60-, Sp. Ulstein, Bergens St. I, 92
- Brandenburg, Kurfyrsten af, se Friedrich Wilhelm. – Markgreven af, se Georg Wilhelm
- Braulio, se de Breul
- *Bredal, Erik Andersen 1607/08-72 Bsp. Trondheim, 707. II, 116, 172, 269
- Brede, Jacob -1645-, III, 97.
- Bremen, Fyrstbiskoppen af, se Kong Frederik III, Johan Frederik af Gottorp
- Bremer, Andreas 1604-22- Stud., I, 37, 62, 78. – (Bremen, Bremermand), Christoffer -1632-48- isl. Købmand, I, 274, 290, 353, 380, II, 27, 34, 95, 96, 97, 152, 200, 207, 483, III, 64, 329, 335, 345, 488
- Brend, Christopher Jacobsen -1610-30 Sp. Grevinge, I, 231
- Breul, Henri de 16. Aarh. fr. Jurist, I, 170. – Jacques de (Dubreul) 1528-1614 fr. Historiker & Antikvar, II, 300. *Isidori Historia*, 170, 209, II, 300. *Aimoini de gestis Franc.*, III, 421
- Breuer, Johannes 1616-1701 ty. Theolog & Historiker, Prof. Riga, II, 446
- Brinio, se Brinno
- Brinno d. 69 e.K. Bataverhøvding, I, 156
- Briterne, II, 233
- Brochmand, Familien, I, 195, II, 105. – Christian Jespersen 1615-38 Stud., II, 104, 107, 109, 242. – *Hans Rasmussen 1594-1638 Prof. theol., 195, 316, 317, 322, 323, 1796. I, 36, 73, 74, 174, 190, 197, 201, 207, 217, 313, II, 23, 39, 104, 105, 107, 109, 112. – *Jesper Rasmussen 1585-1652 Bsp. Roskilde, 26, 27, 29, 30, 31, 33,

- 40, 41, 52, 304, 306, 310, 326, 327, 329, 330, 331, 332. I, 64, 143, 174, 181, 194, 246, 252, 256, 276, 281, 287, 291, 292, 306, 315, 322, 324, 332, 333, 336, 337, 339, 340, 349, 354, 355, 367, 375, 384, II, 81, 83, 108, 109, 113, 116, 117, 137, 220, 242, 252, 285, 287, 303, 379, 386, 397, 403, 449, 466, 481, 483, 491, III, 87, 97, 221, 403, 478. *Pro Pace*, 182. *Currus & eqv. Isr.*, 201, 202, 217. *Spec. Brandenb. confut.*, II, 319, III, 5. – Rasmus Enevoldsen 1619-62 Prof. hist., III, 170. – *Rasmus Hansen 1626-64 Prof. theol. 1695. II, 441, III, 428, 479, 487, 488, 492, 493, 496, 497. – Thomas Hansen d. 1662 Stud., III, 513, 514, 517, 520, 522
- Brockenhuus, Birgitte 1580-1656 g. Jacob Ulfeldt, I, 90. – Jørgen d. 1634 Lensmand i Norge, I, 68, 70
- Brod (Braad, Brodt), Christen Rasmussen – 1645-51 Rt. Ribe, III, 18, 19, 33, 54, 64, 71, 73
- Brok, Birgitte 1601-39 g. Tyge Axelsøn Brahe, II, 157, 158. – Jytte, se Birgitte Brok
- Bronchorst, Eberhard 1545-1627 Prof. jur. Leyden, I, 121
- Brosse, Gui de la d. 1641 fr. Læge & Botaniker, II, 103, 117. *Nature des Plantes*, II, 79, 120, 189, 203
- Brouwer, Christoffer 1560-1617, nederl. Historiker & Theolog, Prof. Fulda. *Venantius Fortunatus*, I, 334
- Browne, Thomas 1604-73 eng. Læge & Filosof. *Religio medici*, III, 486
- *Brunov, Jacob Hansen -1627-75 Sp. Aalborg Budolfi K., 319, 507. I, 202, III, 325
- Bruun, Hans Hansen -1623-55 Sp. Taagerup, II, 433
- Brynhilde, III, 462, 464, 467
- Brøns, Villads Nielsen 1548-1637 Lect. theol. Viborg, I, 257
- *Buchner, August 1591-1661 ty. Filolog & Digter, Prof. Wittenberg, 1131, 1143, 1175, 1184, 1202, 1214, 1281, 1296. II, 379, 389, 423, 445, 453, 463, 489, 491, III, 7, 81, 91. *Hymn. Prudent.*, II, 446, 462
- *Buch, Hans Hansen c. 1595-c. 1645 Sp. Aversi, 95b
- *Buck, Anders 1589-1623 Sp. Voss, Bergen St., 108. I, 66, 67, 77, 85
- Buckingham, George Villiers, Hertug af 1592-1628 eng. Minister, I, 159
- Bugge, Jens Samuelsen 1631-84 Sp. Leikanger, Bergen St., III, 498, 508, 516, 520, 521. – *Samuel Hansen 1605-63 Sp. Eid, Bergen St., 1756, 1791
- Bugislav I -1181-87 Hertug af Pommern, II, 255
- *Buisson -1646-52- fr. Diplomat & Litterat, 1385. III, 122, 125, 188, 474
- Bundesen, Hans 1600-30- Sp. Nr. Aaby, I, 101. – *Jacob -1636-40- Stud., 821.
- Bure, Anders 1571-1646 sv. Kartograf, I, 166, 167, 359. *Regni Sueciæ descriptio*, I, 358. – Johann 1568-1652 sv. Antikvar, Upsala, I, 58. *Tabula runica* 72, 78, 82. *Lib. alphabet* 166, 167
- Burser, *Esaias 1595-1666 Apoteker, Sorø, 1620. – *Joachim 1593-1649 ty. Læge & Botaniker, Prof. med. Sorø, 462, 466, 549, 629, 632, 635, 643, 644, 645, 688, 689, 690, 693. I, 277, 294, 295, 366, 367, II, 120, 125, 156, 250. *Cogitata physica* II, 46, 47, 50.
- *Buxen, Hans -1611-46/47 Præst i Bøge, 15 Cs
- Bødker, Johan, se van Delden
- Bøgvad, Niels Jensen -1630-68 Sp. Grevinge, I, 229
- *Børghlum, Jacob Nielsen -1642-c. 55 Sp. Rubjerg, 1520.
- *Bøtker, Jacob Sørensen 1606-44 Kap. Kbh. S. Nikolaj K., 235
- *Cabeljavius, Johannes 1600/01-52 holl., sen. sv. Jurist & Filolog, 345, 359, 363, 381, 384, 391, 384, 391, 400, 409, 422, 483, 489, 505, 518, 529, 533, 539, 546, 552, 553, 559, 569, 572, 831, 843. I, 234, 242, 247, 256, 289, 290, 293, 294, 295, 301, 314, 315, 336, 337, 345, III, 74. *De interpunctionibus*, I, 246. *Epistol. cent.*, I, 238, 246, 252, 291
- Caimus, Pompejus 1568-1638 Prof. med.

- Padua. *De calido immato*, 104, 137
 Calceolarius, Franciscus -1554-86- it. Botaniker & Samler, II, 338, III, 492. *Musæum Calceol. ed. Chiocco*, I, 363, 364, 365, II, 338, III, 37
 Calepino, Ambrogio 1435-1511 it. Leksikograf. *Dictionnaire*, III, 425, 427
 Caligula, 12-41, rom. Kejser, I, 156, 193
 Calundanus, se Kallundborg. – Søren Pedersen, se Pedersen
 Calvisius, Sethus 1566-1615 ty. Musiker, Astronom & Historiker, III, 27. *Opus chronologicum*, I, 312
 Cambden, William 1551-1623 eng. Antikvar, I, 170, 176, 179, 330. *Britannia* 171, 314, 315
 Canopus gr.-ægypt. Sagnfigur, II, 345, Capivaccius, Hieronymus d. 1589 Prof. med. Padua, III, 507
 Cappono -1639- Læge Paris, II, 120
 Capriulus, Pius Æneas 16. Aarh. it. Læge, II, 452
 Caracalla 188-217 rom. Kejser, III, 486
 Caranza, Alfonso -1629- sp. Jurist. *De partu nat.*, I, 296
 Cardanus, Hieronimus 1501-76 it. Læge & Filosof, II, 424, 451, III, 482
 Cardullus, Jo. Dom. -1644- Apotheker i Messina, III, 15
 Carion, Johannes 1499-1537 ty. Matematiker & Astrolog. *Chronicon*, II, 89
 Caroccio, Francesco -1642- Læge, Firenze, II, 366
 Carstensen, Jacob, se Pal
 Cartari, Vincentio -1556- it. Digter. *Le immag. d. dei*, II, 352, 362
 Cartemundanus, se Kerteminde
 Casaubon, Isaac 1559-1614 fr. Filolog, I, 320. *Geographia*, III, 330
 Casimir 12. Aarh. Fyrste af Pommern, II, 255
 Caspersøn, Jacob, se Bartholin
 Cassanius, se Casserius
 Casserius, Julius c. 1556-1616 it. Anatom. Prof. med. Padua, II, 187
 Castello, Pietro -1625-62 it. Læge & Botaniker, III, 14, 15
 Castor, II, 239
 Cato, Dionysius, 2. Aarh.?, lat. Epigrammatiker, III, 212. *Disticha moralia*, II, 151, III, 394
 Catullus, Gajus Valerius c. 87-c. 40 rom. Digter, I, 126, 326, II, 59, 402, III, 130, 360
 Cecilia, Stephanus' Moder, se Sørensdatter
 Celsus, Aulus Cornelius 1. Aarh. e.K. rom. Læge, I, 53, 96, II, 4, 66, 144, 156, 162, 197, 231, 252, 308, 331, 341, III 34, 54, 330, 442, 501
 Censorinus 3. Aarh. e.K. rom. Grammatiker, I, 155
 Ceres, Guddom, I, 142, 154, 157, 170, 178, 387
 Cernicou (Karncovius) -1607-, I, 2
 Cerutto, Benedetto -1622-, it. Læge, I, 364
 Cesi, Pietro Donato d. 1656 Kardinal, II, 366, III, 90, 224, 342. *Historia Mexicana*, III, 342
 Chacon, se Ciacconius
 Chalcidius 4. Aarh. e.K. nyplatonisk Filosof, III, 329
 Cham, Noahs Søn, III, 16
 *Chanut, Pierre 1600-62 fr. Diplomat, 1625, 1628. III, 147, 356, 357, 385, 389, 409
 Charisius, *Jonas 1571-1619 Dr. med. & jur., Diplomat, 23. I, 280. – Hustru, se Anna Pedersdatter. – *Peder, 1608-85, Diplomat, 1096. I, 60, 103, 161, 162, 163, 310, II, 257, 271, 309, 343, 428, 488, 489, 494, III, 8, 9, 13, 32, 37, 44, 141, 148, 156, 185, 229, 231, 232, 499
 Charles, eng. Konger, se Karl
 Charleton, Walter 1619-1704 eng. Læge, III, 426, 427, 428, 435
 Chartier, René 1572-1654 fr. Læge. *Hippocr. & Galeni Op.*, II, 52
 Chasseneuz (Chassanæus), Barthélemy de 1480-1541 fr. Jurist, I, 330. *Catal. glor. mundi*, I, 331, 347
 Chaucer, Geoffrey 1328-1400 eng. Digter, I, 210
 Cherub, Peder Rasmussen, se Rud
 Chesne, André du 1584-1640 fr. Histo-

riker, III, 129. *Antiquités de France*, II, 419, III, 125. *Historia Francorum*, III, 129. – François du 1616-93 fr. Historiker,, III, 129. – Joseph, c. 1544-1609 fr. Læge & Diplomat, I, 2, III, 313, 491. *Pharmacopæa*, III, 310

Chifflet, Jean Jacques 1588-1660 fr. Læge & Heraldiker, I, 216, 233, 237, 293, 340, 344, 345, 355. *Insign. gentil.*, I, 287. *Pulvis febrifug.*, III, 487, 489

Chilperic, fr. Konge, I, 194

Chiocco, Andrea, d. 1624 Prof. med. Verona, Jvf. Calceolarij, I, 364

Chiron, Kentaur, II, 356

Christen Skrædder, se Skrædder

Christensen, Anders, se Aalborg, Arreboe, Bording. – *Christen -1638-41- Stud. 892. – Christen, se Billum, Stub. – Christopher, se Holbech. – Dines, c. 1614-39-, Stud., II, 114. – *Eggert -1631-33- Stud. 479. – Hans, se Ringsted, Trochmann. – *Jacob, -1628-33-, Stud. 470. – Jacob, c. 1595-1657, Borgm., Nykøbing F., II, 269. – Jacob, se Helverschou. – Jens -1638- Borger i Helsingborg, II, 51, 52. – Jens, se Wegerslev, Ørum. – Kjeld, -1631-44 Sp. Gunderup, I, 369. – Knud, se Skrædder. – Lambert, se Spentrup. – Laurits, se Bording. – *Lave -1610-1653- Skibspræst, 15 Bu. – Marcus, se Humble. – Mikkil -1593-1637 Dr. med., I, 164. – Niels, se Hjermind, Spentrup, Tuckop, Winther, Wuldum. – Oluf, se Torslev. – Otto, se Blichfeld. – Paul, se Hummel. – *Peder -1642-47- Stud., 1498. – Peder, se Ancker, Arreboe, Roch, Øland. – *Rasmus -1638-45- Stud., 1352. – Thomas, se Ferslev, Lund. – Valentin, se Køler

Christian (Christiern), danske konger, den Første, III, 29, 391. – den Anden, I, 233, III, 301, 417. – den Tredie, III, 157, 355, 390, 418. – den Fjerde, I, 5, 6, 16, 18, 25, 38, 90, 108, 122, 126, 127, 153, 166, 167, 168, 196, 204, 217, 231, 233, 237, 266, 268, 269, 293, 308, 309, 336, 340, 345, 348, 353, 366, 369, 372, 379, 386, 388, II, 1, 2, 4, 6, 9, 235, III, 6, 7, 21, 22, 25, 31, 34, 35, 43, 51, 55, 56, 64,

71, 72, 74, 76, 79, 80, 84, 87, 89, 94, 95, 96, 97, 101, 110, 114, 123, 126, 137, 150, 152, 158, 166, 168, 169, 174, 186, 209, 210, 229, 231, 232, 236, 237, 239, 240, 241, 247, 253, 276, 282, 287, 294-98, 300, 301, 302, 304, 305, 318, 321, 364, 384, 417, 418. – den Femte, III, 512. – Den udvalgte Prins, I, 3, 34, 45, 51, 90, 108, 129, 346, 348, 363, II, 1, 2, 43, 50, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 80, 83, 109, 116, 129, 137, 161, 171, 208, 211, 212, 214, 218, 220, 223, 224, 226, 227, 228, 229, 230, 243, 244, 246, 247, 250, 251, 253, 254, 259, 262, 265, 268, 269, 278, 279, 287, 293, 310, 312, 316, 322, 323, 331, 337, 385, 398, 422, 430, 437, 438, 440, 449, 458, 461, 466, 468, 471, 480, III, 8, 9, 11, 50, 71, 74, 80, 87, 95, 96, 97, 101, 110, 132, 141, 144, 149, 151, 167, 178, 200, 201, 211, 214, 226, 228, 229, 230, 231, 233-37, 239-41, 246, 247, 250-52, 260, 293, 302, 423. – Wilhelm 1587-1665 Markgreve af Brandenburg, Biskop af Magdeburg, III, 221. – Kirurg, se Franke

Christiane 1626-70 Kirsten Munks Datter, g. Hannibal Sehested, II, 3, 10

Christina 1626-89 sv. Dronning, III, 85, 139, 140, 142, 407, 414, 419, 424, 425, 427, 438, 473, 510

Christine, Claus Plums Hustru, se Cortsdatter

Christoffersen, Absalon, se Beyer. – Claus, se Lyskander. – *Frants -1641-50 Sp. Tornby, 1254. – Hans 1604-64 Prof. Græc., Universitetsbibliotekar, II, 414, III, 340. – *Hans -1641-c. 53 Sp. Torslev, 1426. – Johannes, se Lyskander. – Jørgen, se Mariboe. – *Mads -1611-15- H. Horsens, 15 Co

Chulenburg, Hans Nielsen c. 1588-1651 Borgm., Odense, III, 447

Chytræus, Nathan 1543-98 Rt., Bremen, I, 55, 78. *Deliciae*, I, 54

Ciacconius (Chacon), Alphonsus 1540-99 sp. Lærd. *De vitis Pontif.*, III, 420

Cicero, Marcus Tullius 106-43 rom. Politiker, Taler & Skribent, I, 169, 178, 182, 208, 216, 233, 237, 287, 340, II, 82,

177, 242, 431, 460, III, 124, 134, 287, 394, 420. – Marcus Tullius d.Y., II, 82
Citadinus, Henricus 17. Aarh. fr. Læge, II, 146, 163

*Claccius, Christian -1608-28- Læge i Kassel, 18, 249. I, 4, 245

Claudius -41-54 rom. Kejser, III, 293

Clausen, Hans, se Jeger. – *Morten -1619-60 Sp. Glostrup, 91. – Niels, se Sinding. – Peder, se Friis

Claveria, se Clavière

Claves, Étienne de -1602-46 – fr. Læge & Filosof, III, 220, 225, 311, 313, 336

Clavière, Étienne de d. 1622 fr. Filolog & Digter, I, 30

Clemens VIII -1592-1605 Pave, I, 321. – Alexandrinus c. 160-c. 217 Kirkelærer, III, 20

Clemensen, *Christen, 1596-1654, Rt. Herlufsholm, 78a, 502. I, 214, 216. –

*Christopher -1641-46- Stud., 1402. – Erik, d. 1626 Dr. jur., Kannik i Lund, I, 214. – Erik, se Vejle. – *Jacob 1595-1623 Sp. Vejle-H., 15Cb. – Laurits, se Vejle. – *Oluf -1625-44 Sp. Dronninglund, 191, 278, 356, 365, 391

Clement, Skipper d. 1536, III, 536

Clerquius, se Le Clerc

Clusius, Carolus, se Lecluse

*Clutius, Augerius -1627- Læge & Botaniker, Amsterdam, 613. II, 117, 408. *De lap. nephrit.*, I, 364, 365

Cluverius, Philipp 1580-1623 ty. Geograf. *German. antiqu.*, III, 432

Clüver, Johannes 1593-1633, General-Kirkeinspektør i Holsten, I, 287, 292, 305

Cneuffel (Kneffel), Andreas d. 1658 ty. Læge, polsk Hoflæge, III, 96, 130, 144, 147, 149, 166

Colding, se Kolding

Colonna, Familien (jvf. Adjutus), II, 463. – Fabio c. 1567-1650 it. Lærd & Botaniker, Læge, Neapel, II, 380, III, 37. *Annot. de plant. mexic.*, I, 135. *Minus cognit. stirp.*, III, 36

Colorado, Radolpho, Greve af Waldsee 1585-1657 kejserlig Feltherre, III, 447

Columna, se Colonna

Colombo, Realdo d. c. 1577 it. Læge. *De re anatom.*, II, 180

Comenius, Johan Amos 1592-1671 ty. Pædagog. *Janua lingv. res.*, I, 284

Comes, Natalis, se Conti

Comestor, Petrus d. 1198 fr. Theolog, II, 428. *Rudim. Novit.*, II, 412, 414, 415, 421, 426. *Hist. vulg. scholast.*, II, 426

Commodus 161-91 rom. Kejser, III, 371, 372

Condé, Henri II 1588-1646 Prins af Condé, III, 227, 228

Condewin, Claus -1609-16- Borger i Kbh., I, 10

Conrad, Baltzer 1599-1660 ty. Jesuit, Matematiker, III, 450

*Conring, Herman 1606-81 ty. Polyhistor, Prof., Helmstedt, 1373, 1390, 1409, 1434. I 247, 248, III, 143, 146. *Tract. de sangv.*, II, 495, III, 145, 160. *Orig. jur. German.*, III, 160. *De fermentat.*, III, 177. *Imp. German. Rom.*, III, 160. *German. corp. hab. & causæ*, III, 160

Constantin d. Store 274-337 rom. Kejser, II, 411, 486, III, 486

Contareni, Nicolo 1556-1631 Doge i Venezia, I, 136, 196. – Giorgio -1646-51 ven. Adelsmand, III, 187, 197, 382, 455

Conti, Noël d. 1582 it. Litterat. *Mythologia*, III, 186

Contzen, Adam c. 1575-1635 ty. Jesuit, I, 39, 43

Copernicus, Nicolaus 1473-1543 polsk Astronom, III, 284, 306

Corder, Balthasar 1592-1650 Jesuit, Theolog. *Cyrylli Homiliæ*, III, 406

Corippus (Africanus) Flavius Cresconius 6. Aarh., rom. Digter, II, 300

Cornarius, Janus 1500-58 ty. Læge, Prof., Marburg & Jena, III, 34

Cornelius Nepos 1. Aarh. f.K. rom. Historiker, II, 6

Cornutus, Franciscus, se Troviluvius. – Jacques-Philippe -1626-51 fr. Botaniker. *Hist. plant.*, II, 52

Cortese, Giambattista 1554-1636 Prof. med., Messina. *Miscell. med.*, I, 104

Cortez, Fernando 1485-1547 sp. Rej-

sende, III, 8

Cortsdatter, Christine 1608-54 g. Claus Plum, III, 509

Corvinus, se Ravn

Cossat, Abraham van -1653- Borger i Amsterdam, III, 497, 499

Costa, Joseph a, se Acosta

Craig, John d. 1620 skotsk Læge, III, 284. *Capnuran. restinctt.*, III, 317

Cranach, Lucas 1472-1553 ty. Maler, III, 448

Cranzius, se Krantz

Craton, Johan 1519-85 ty. Læge, II, 429

Cremoninus, Cæsar 1550-1631 it. Læge & Filosof, Prof. i Padua, I, 96. *De calido immato*, 104, 137, II, 94. *De principatu cordis*, 137

*Creuzauer, Johann Christopher -1635-92 ty. Læge i Helsingør, Aarhus & Viborg, 1546, 1548, 1567

Curtius -1600- Borger i Prag, III, 318, 319

Cyprianus d. 258 Kirkelærer, II, 216

Cypræus, Paul 1536-1609 slesvigsk Jurist & Historiker. *De origine Saxonum*, III, 422

Cyrillus 4. el. 5. Aarh. Patriark, III, 330

Cæsar, Cajus Julius 100-44 rom. Felt-herre, Statsmand & Forfatter, I, 142, 147, 155, 156, 193, II, 431, III, 371

Cæsius, Kardinal, se Cesi

Daa, Claus 1579-1641 Rigsadmiral, Lensmand, I, 229, III, 525. – Herluf 1565-1630 Admiral, Lensmand, I, 81

Dagfulle, se Dan

Dagur, Ruthenerkonger, II, 16

Dalechamp, Jacques 1513-88 fr. Læge & Naturforsker, I, 376

Dall, *Johannes -1612- Stud., 15Cn. – *Niels c. 1593-1652 Sp. Nustrup, 18a

Damascenus, Nicolaus 1. Aarh. e.K. gr. Filosof & Historiker, II, 216

Damianus, Johan 1610-57 Slotspræst, Kbh., III, 229, 230

Dan Dagfulle, Sagnkonger, II, 169

Danell, David c. 1605-61 Skibschef, III, 476

Daniel, Profet, II, 31

David, Israels Konge, I, 380, II, 31, 101

*Davidsen, David -1639- Stud., 771

Davidson, William -1635-60- skotsk Kemiker & Botaniker, Livlæge i Paris, II, 79

*Debes, Lucas Jacobsen 1623-75, Sp. Sydstrømø. 1720

Degn, se Edelbalder

De la Gardie, se Gardie

*Delden, Johan Bødker van -1609-62 Købmand, 334

Descartes, René, 1596-1650, fr. Filosof, II, 181, 484, III, 170, 274, 308, 310, 406, 407, 412, 414, 424, 425, 426, 427, 435, 436, 488. *Traité des Météores*, II, 75, 92, 102, 103. *Discours de la Méthode*, III, 407

Deter, Hans -1638- Købmand, II, 84

Diaconus, Paulus Warnefrid 8. Aarh. Historieskriver, I 169, 175, 235, 334. *Orig. gest. Langob.*, 176

Diana, II, 60

Dictys Cretensis 4. Aarh. opdigtet trojansk Historieskriver, II, 402

Didacus, se Rengifo

*Didriksen, Bertel -1616- Stud., 18c

Didymus 3. Aarh. gr. Læge & Botaniker, I 142, 147

Dietrich, *Helvig 1601-55 ty. Læge i Danmark, 1471, 1478, 1481, 1484, 1485, 1501, 1509, 1547, 1553, 1559, 1563, 1566, 1568. II, 63, 64, 65, 80, 83, 115, 246, 251, 254, 256, 265, 266, 279, 285, 286, 287, 293, 385, 471, III, 70, 72, 74, 75, 78, 87, 93, 96, 97, 150, 152, 167, 168, 200, 201, 202, 233, 241. *Resp. med. de Usu Acidul.*, III, 300. – *Johan Conrad 1612-67 ty. Theolog & Læge, Prof., Marburg & Giessen, 611. II, 109, 116, 117

*Digsmed, Anders Eskildsen 1588-1671 Sp. Haarby, 15Cm

Dikel, Roeland van -1632- Nederländer, I, 259

Dinesen, Jens, se Jersin

Dio Cassius c. 155-c. 240 rom. Historieskriver, III, 373

Diodorus Siculus 1. Aarh. e.K. gr. Historieskriver, II, 354

Diogenes Laërtius 3. Aarh. gr. Historieskriver, III, 305

Diokletian 245-313 rom. Kejser, II, 362

Dionysios fra Halikarnassos 1. Aarh. f.Kr. gr. Historiker & Rhetor, III, 329

Dionysius Cato, se Cato

Dionysos, Vinens Gud, I, 151, II, 242

Dioscorides, Pedanius, 1. Aarh. e.K., gr. Læge, I, 147, II, 122

Disa, Gudinde, I, 148

Dithmars, Christen Madsen, se: Matthiæ

Dodonæus, Rembertus, 1517-85, nederl. Læge & Botaniker, I, 43

*Dolmer, Jens, -1636-70, Magister. 1205, 1206, 1207, 1210, 1731, 1775. III, 35, 43, 522

Domitian, 51-96, rom. Kejser, III, 371, 372

Donatus, Ælius 4. Aarh. rom. Grammatiker. *Vita Vergilii*, I, 252

Dopp, Willum c. 1571-1628 kgl. Kamertjener, III, 523

Dorenkamp, Herman -1639- Borger i Kbh., II, 119

Dorothea -1638- Slægtning af O. W. & Oluf Clemensen, II, 134

*Drachard, Bjørn Sørensen 1593-1667 Prof., Sorø, 39, 811. I, 160, 163, 277, 343, II, 105, 231, 269, 311, 410, III, 59

Drebbel, Cornelius 1572-1634 nederl. Matematiker, III, 448

Drejer, Frederik Jacobsen -1638- Drejer hos Prins Christian II, 83, 109. - *Jens Jacobsen -1630- i Kristiania, 339

Drepanus, II, 417

Drucchin, Niels 14. Aarh.? Borger i Kbh.?, II, 210

Dubreuil, se Breul

Duchesne, se Chesne

Dupui, Christopher 1580-1654 fr. Theolog, II, 494, III, 8, 351, 364. - Jacques 1586-1656 fr. Historiker & Filolog, II, 494, III, 8, 351, 364. - Pierre 1582-1651 fr. Historiker & Filolog, II, 494, III, 8, 351, 364. - Brødrene, jvf. Thou

*Durell, Magnus 1617-77 sv. Resident i Helsingør, 1797

Dybvad, Christoffer c. 1578-1622 Matematiker, I, 50, 53, 73

Dyre, Offe, Folkeviseskikkelse, II, 210

Dürer, Albrecht 1471-1528 ty. Maler & Kobberstikker, III, 448

*Dystrup, Henrik Jørgensen c. 1608-40 Skibspræst, 813

Dædalus, II, 59

Døglinger, Kongeæt, II, 16

*Döring, Michael d. 1644 ty. Læge, 4, 7. I, 1, 2

Eberhard III 1614-74 Hertug af Württemberg, III, 357

Ebn Baither (Baitharides, Ibnu el Baither) 12.-13. Aarh. arab. Læge, III, 183

Echensten, Johannes -1598- schweizisk Læge, II, 350

Écluse, se Lécluse

Edelbalder, Degn, II, 297, 300

Edward Bekenderen -1042-66 eng. Konge, II, 317

Egardus, Paul, se Eggers

Egbert, se Engelberth

Eggebrecht, Nikolaus d. 1638 Kancelliforvalter, II, 2, 50, 81, 113

Eggers, Paul -1621-43- Sp. Norrtorp i Sydslesvig, III, 146, 160. *Theol. u. schriftm. Gedanken*, II, 422, 437, 438, 440

Egil Skallagrimsson c. 900-80 isl. Stormand & Skjald, II, 273, III, 466

Eginhard 9. Aarh. Historieskriver i Aachen. *Vita Caroli Magni*, II, 431

Ehring -1644- Prof. bot., Wittenberg, III, 21

Eilersen, *Jørgen 1616-86 Rt., Kbh., 731, 749, 841. II, 75, 127, 137, 205, 212, 275, III, 521. - *Niels -1620-22- Stud., 120. I, 75, 76, 77

Einarsson, Gisli -1644-88 isl. Præst, III, 439, 440. - Oddur d. 1630 Bsp., Skalholt, I, 270, III, 334

Eiriksson, Magnus d. 1652 isl. Præst, I, 327. - *Thorarinn -1640-59 isl. Præst, 1696. III, 381

Eisenberg, Elias c. 1581-1635 Prof., sen.

- Sp. Samsø, I, 5, 49, 50, 328, II, 261. – Elias -1633-60 Sp. Kallundborg, II, 369, 374
- Elias, Profeten, I, 31
- *Elichmann, Johannes d. 1639 ty. Orientalist, 648. I, 335, 338, 341, 346, 356, 371, 376, 377, 386, II, 5, 60, 74, 102, 110, 114, 145, 148, 154, 159, 163, 173, 177, 179, 187, 191. – d. Y., holl. Læge, III, 408
- Elisabeth, Johannes Døberens Moder, II, 31
- Ellenberger -1640- Livlæge hos Fyrsten af Magdeburg, III, 235
- Else g. Gjelstrup, se Pedersdatter
- Elzevir, Bogtrykkere i Leyden, Amsterdam & Utrecht, I, 67, 185, 238, 256, 305, 371, 376, 377, 386, II, 159, 163, 197, 220, 221, 231, 241, 252, 257, 280, 308, 312, 335, 336, 341, 344, 355, 358, 360, 372, 390, 397, 407, 420, 425, 428, 433, 448, 456, 457, III, 30, 34, 90, 138, 174, 196, 262, 274, 407, 408, 426, 488, 489, 490, 491, 492, 496, 501, 503, 504, 506, 507, 509, 511, 515, 517, 518, 520, 522. – Johannes 1622-61 Bogtrykker, Leyden, II, 357. – Ludvig 1604-70 Bogtrykker i Amsterdam, II, 240, 331, 357, 375, III, 17
- Empedokles c. 483-25 gr. Naturfilosof, II, 402
- Encladus, Gigant, III, 16
- Endymion, gr. Halvgud, III, 65
- Enevoldsen, Rasmus, se Brochmand
- Engelberth, (Egbert, Engelbrechtsen) Samuel, -1648-54-, III, 305, 511, 514, 519
- Engelbret, Folkeviseskikkelse, II, 210
- England, Dronning af, se Anna. – Kongen af, se Jacob I, Karl I
- Englænderne, II, 257, 346, 389, 409, III, 42, 174, 492
- Ennius 213-169 rom. Digter, I, 223, 252, 334, II, 284, 334, III, 86
- Epiktet I. Aarh. e.K. stoisk Filosof, II, 6, 252, 487
- Epikur 341-270 gr. Filosof, I, 96, III, 305, 306, 317, 321, 494
- Epimetheus, gr. mythologisk Skikkelse, I, 352
- Eratosthenes 3.-4. Aarh. alexandrinsk Matematiker & Digter. *Merkurhymne*, I, 142, 157
- Erik Ejegod -1086-1103 da. Konge, I, 301, II, 488. – Menved 1274-1319 da. Konge, II, 168, 170. – Ræfils Søn, se Ræfilsson. – Haakansøn, III, 380. – Aununds Søn, apokryf sv. Konge, III, 381. – Seirsæl d. 995 sv. Konge, III, 380, 381. – den Vise sv. Konge, I, 176. – den Tredie, 1268-99 no. Konge, II, 20. – Frode III's Søn, II, 124
- Eriksen, Erik, se Pontoppidan. – Herluf -1602-20 Godsejer, III, 533. – Jens, se Nyborg. – Oluf, se Stockmann
- Erlandsen, Gudmund -1638- no. Bonde, III, 4
- Ernst, Borgmester i Horsens, se Baden. – *Henrik 1603-65 Jurist & Filolog, Prof., Sorø, 597, 600, 634, 701, 775, 924, 928. I, 386, II, 196, 213, 214, 233, 235, 237, 243, 244, 249, 250, 251, 253, 254, 255, 258, 259, 261, 263, 264, 269, 279, 280, 285, 286, 295, 296, 299, 310, 313, 315, 322, 323, 332, 350, 359, 378, 423, 439, 440, 445, 450, 453, 461, 493, III, 6, 111, 129, 132. *Variæ observ.*, I, 371. *Specul. prudent.*, II, 6. *Antiqv. Etrusc.*, II, 123, 196. *Regum Dan. geneal.*, III, 129, 199. *M. Valerius Probus*, II, 123
- Esajas, Profeten, I, 321, III, 399, 403
- Eskildsen, Anders, se Digsmed. – Laurits -1629- Raadmand, Kbh., I, 200
- Espen, Hofdværg, II, 440
- Ethelstan 895-940 eng. Konge, I, 218
- Etzler, August -1613-20- ty. Læge. *Isagogie*, I, 79. *Tract. fundam. explan.*, I, 80
- Eubios, I, 177
- Eugnis, I, 177
- Euklid 4.-3. Aarh. f.K. gr. Matematiker, III, 407, 425, 435
- Euripides 484-06 gr. Tragediedigter, I, 58, 94, 286, 292, 483, 489, III, 18
- Evertsen, Anna -1594-1627 g. Hans Aalborg, I, 200

- Eystein beli, Skjald, III, 249, 316, 380
- Faaborg, Hans Jørgensen (Ostrup) 1594-1633- Sp. N. Alslev, I, 60
- Fabius, rom. Jurist, I, 296, II, 402. – Maximus, Q. 3. Aarh. f.K. rom. Feltherre, III, 86
- Fabricius, Anders Hansen 1615-70 Stud., sen. Sp. Gamborg, III, 16, 348. – *Christen Rasmussen -1614-15- Stud., *15 Ck.* – Christian 1601-66 Læge, II, 350, III, 230, 443. – Henrik Jacobsen c. 1603-66 Læge, III, 198. – Jacob, 1577-1652 Livlæge, I, 322, II, 43, 67, 80, 116, 117, 161, 163, 226, 252, 312, 316, 406, 420, 430, 471, 481, 483, III, 79, 80, 97, 144, 182, 198, 229, 230, 241, 294-98. – Johannes, -1627-, ty. Naturforsker, (jfr. Smetius). *De animalibus Mexicanis*, I, 135. – Hildanus, Wilhelm 1560-1634 ty. Læge & Kirurg, I, 11, II, 338, III, 311
- Faesch, Johan Jacob 1570-1652 Prof. jur., Basel, II, 350
- *Falch, Melchior Jacobsen c. 1593-1639 Sp. Hitteren i Norge, *15 De*
- Falcoburg, se Valckenburg
- *Falenkamp, Jens Berntsen, -1628-59, Sp. Ø. Nykirke. *361*
- Falster, *Jesper Jacobsen -1622-26 – H. Nykøbing F., *184.* – Niels Jensen, se Staureby
- Falta, Dronning, II, 169
- *Fanagrius, Søren -1615- Stud., *15 Cr*
- Faraao, III, 114
- Faucart, se Foucart
- Faxe, Elias Poulsen, se Borthor
- *Felder, Thomas Hansen -1611-15- H. i Sorø, *15 Bx*
- Fengo, Sagnkonge, II, 169
- Ferber -1622- Bogtrykker, Rostock, I, 66, 67
- Ferdinand II 1578-1637 ty.-rom. Kejser, I, 313. – den Anden af Bayern 1577-1650 Ærkebiskop & Kurfyrste af Køln, III, 235. – den Anden 1610-70 Storhertug af Toscana, I, 134, 135, 136, II, 364, III, 35
- Fernel, Jean 1497-1558 fr. Læge, III, 148. *De abd. rer.*, III, 69. *Cons. med.*, II, 94
- Feronia, rom. Lokalgudinde, III, 94
- Ferrario, Ottavio 1518-89 Læge, Milano, II, 364, 366, 375. *Tab. consil.*, I, 4
- Ferslev, *Peder Nielsen c. 1591-1641 Sp. Voer, *15 Ap.* – *Thomas Christensen c. 1594-1629 Sp. Vium, *45 e.* III, 526. – *Thøger Nielsen -1630-70 Sp. Ørsted, *621.* I, 256
- Fesch, se Faesch
- Festus, Sextus Pompejus 2. Aarh. rom. Grammatiker, I, 334
- Ficino, Marsilio 1433-99 nyplatonisk Filosof, Firenze, III, 117. *Theologia Platonica*, II, 178
- Fiera, Giambattista 1469-1538 Læge, Mantua, lat. Digter. *De cæna*, III, 32
- Fige, Jahan -1654-, III, 522
- Fincke, Familien, III, 35, 488. – Anna Thomasdatter 1594-1677 g. Caspar Bartholin, I, 61, 207, 215, 233, 238, 241, III, 13, 71, 73, 148, 299. – Dorothea Thomasdatter 1596-1628 g. O. Worm, I, 8, 9, 10, 15, 22, 61, 162, 164, 168, 171, 172, 173, 185, 201. – Drude Thomasdatter 1604-71 g. Hans Rasmussen Brochmand, I, 73, 190, 199. – *Jacob 1592-1663 Prof. math. & phys., *17, 20, 37, 38, 49, 115, 123, 126, 127, 307, 313.* I, 70, 90, 97, 314, 364, II, 40, 195, 197, 272. – *Margrethe Thomasdatter 1595-1665 g. Jørgen Fuiren, *265a.* I, 190, 191, 385, III, 11, 45, 54, 61, 65, 71, 148, 194. – *Thomas 1561-1656 Prof. med.. *161, 185, 186, 187, 300, 311, 320, 321, 370, 568, 668, 677, 678, 679, 680, 681, 682.* I, 4, 5, 7, 8, 9, 15, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 36, 44, 45, 59, 61, 69, 70, 72, 75, 76, 83, 84, 90, 94, 97, 110, 114, 130, 138, 150, 160, 162, 183, 184, 199, 207, 229, 234, 241, 242, 246, 247, 249, 253, 256, 277, 281, 288, 294, 295, 300, 307, 313, 322, 348, 349, 354, 362, 371, II, 3, 50, 58, 81, 94, 103, 113, 115, 116, 117, 137, 164, 189, 195, 197, 218, 219, 228, 248, 252, 261, 265, 269, 272, 295, 298, 303, 314, 328, 335, 343, 366, 368, 377, 380, 397, 408,

449, 460, 481, 482, 483, 494, III, 1, 12, 18, 63, 73, 77, 87, 97, 148, 155, 163, 165, 166, 172, 182, 184, 193, 213, 229, 239, 250, 269, 352, 355, 489. – Thomas 1632-77 Amtmand, III, 489, 490.

Findbogie hin Ramme, Islænding, I, 129

*Fine, Hans Arnoldsen de 1579-1637 Rt. Helsingør, Sp. Helsingborg, 15 Af, 469.

Fingerlin, Famillen, I, 383. – Georg (Jørgen) -1636-39 Borger, Kbh., I, 370, 383

Finnerne, II, 411, 413

Fleischer, Esaias c. 1586-1663 Hofapotheker, I, 102, 197, III, 151, 239, 241, 295, 296, 505. – Veronica -1654- g. Morten Scavenius, III, 505.

*Flensborg, Johan Friderichsen 1603-41 Rt. Roskilde, 188. II, 59, 85, 86.

*Fleury, Francois de -1635- fr. Diplomat, 540, 665, 674. II, 28, 38, 45, 49

Fludd, Robert 1574-1637 eng. Læge & Theosof, III, 284

Flusteau -1639- fr. Diplomat, II, 123

Fock, Bo Hansen c. 1618-50- Sp. Sandby, III, 103. – Oluf -1617-44 Superintendent paa Gotland, III, 110, 111, 112. –

Foes (Voësius), Anuce 1528-95 fr. Læge & Filolog, II, 2, III, 540

Folli (Fuoli), Cecilio, 1615-60, Prof. anatom., Padua, II, 320. *Sanguin. a dextro in sinistr. via*, II, 162

*Follerup (el. Wedel), Clemens Lauge- sen -1630-88 Sp. Sandø, 726

*Fonopius, Peder Nielsen -1616- Stud., 19p

Forestus, Petrus, 1522-97, holl. Læge, II, 430. *Observationes* I, 317

Fortuna, I, 335

Foss, Brødrene, III, 518. – *Christen Nielsen 1553-1625 Lektor theol., Aarhus. 96, 138, II, 370. – Christen Nielsen 1626-80 Læge, sen. Prof. med., Lund, III, 242, 412, 427, 501, 502. – *Niels Christensen 1588-1645 Provinsialmedicus i Skaane, 16, 25, 43, 47, 55, 79, 118, 146, 150, 189, 208, 257, 328, 424, 425, 463, 587, 656, 657, 658, 662, 663, 684, 685, 694, 696,

706, 711, 720. I, 84, 92, 97, 99, 100, 102, 206, II, 25, 85, III, 139. – *Niels Desiderius c. 1589-1652 Sp. Dalby-T., 15 Cw. – *Poul Desiderius -1599-1616- Rt. Helsingør, 15 Ak

Foucart, Jacques -1624-41 Violinist, II, 2

Fracastorius, Hieronimus 1483-1553 it. Læge, III, 480

Frambot, -1642-46- it. Boghandler og -trykker, II, 410, III, 213

Framius, se From

Francke, Christian -1643-1645- Kirurg, II, 471, III, 97

Franckenberger, Reinhold d. 1663 Prof. hist., Wittenberg. *Diss. chronol.*, III, 27

Frands II 1544-60 fr. Konge, III, 388, 409, 416. – Albrecht 1598-1642 Hertug af Sachsen-Lauenborg, II, 279

*Frandsen, Simon -1610-16- Stud., 18f

Frantzius, Wolfgang 1564-1628 Prof. hist. & theol., Wittenberg, I, 76

Franskmænd, III, 41, 111, 120

Frecher, se Freher

Frederik, I, 364, se ogsaa Andersen, Jacobsen, Joh. Friderichsen

Frederik, danske Konger: d. Første, I, 177. – d. Anden, I, 249, 365, II, 464, III, 157, 235, 417. – d. Tredie, I, 72, 328, 333, 337, 339, II, 230, 385, III, 214, 332, 345, 355, 383, 389, 402, 411, 430, 431, 458, 459, 490, 499, 502, 505, 510, 512. – Barbarossa c. 1123-90 ty. Kejser, II, 416, 421. – d. Tredie 1415-93 ty. Kejser, II, 415, 426. – d. Tredie 1597-1659 Hertug af Holsten-Gottorp, I, 293, II, 2, 279, 293, 385, III, 124, 309, 313, 341, 484, 485, 486, 487, 490, 491, 514, 516, 522. – Henrik af Nassau 1584-1647 Prins af Oranien, Statholder i Nederlandene, I, 122, 126, 186, 377, III, 41, 190, 426. – Wilhelm 1620-88 Kurfyrste af Brandenburg, II, 63, III, 287

Freher, Marquard 1565-1614 Jesuit, Samler & Antikvar, Augsburg, I, 223

Freige, Johan Thomas 1543-83 ty. Jurist & ramistisk Skribent, I, 3

Fresne, Raphael Trichet du d. 1662 fr.

Numismatiker, III, 139

Friderichsen, Johan, se Flensborg

Fridlev I da. Sagnkonge, I, 176, II, 169

*Fridlev, Søren -1623-29- Stud., 285. I, 77, 88, 90, 98

Frigga, I, 148

Friis, Anne Albertsdatter -1596-1628-g. Gert Rosenkrantz, III, 525. – Christian Henriksen 1556-1616 Kansler, I, 10, 17. – *Christian Jørgensen 1581-1639 Kansler, 181, 201, 315. I, 16, 17, 24, 33, 40, 46, 47, 52, 53, 57, 64, 72, 73, 74, 78, 81, 82, 96, 97, 102, 108, 109, 112, 120, 124, 125, 127, 129, 133, 152, 153, 159, 172, 181, 182, 183, 185, 186, 187, 189, 194, 195, 196, 197, 200, 202, 203, 204, 212, 213, 216, 217, 222, 225, 230, 231, 232, 233, 237, 254, 258, 259, 261, 262, 267, 269, 271, 272, 275, 282, 283, 286, 288, 290, 291, 292, 294, 295, 299, 300, 305, 316, 324, 326, 327, 328, 332, 336, 339, 340, 342, 349, 350, 351, 352, 363, 367, 368, 371, 375, 379, 381, 385, 387, II, 9, 123, 159, 168, 191, 194, 195, 198, 201, 206, 263, 329, III 99, 103. – Christian 1617-57 Oberst, I, 185, 195. – *Christen Nielsen -1622-64 Sp. Aarhus Frue K., 160, 325. I, 77, 88. – Hans Nielsen -1618-50 Borgmester, Ribe, III, 422, 424. – Kjeld Hansen 1623-53- Corfitz Ulfeldts Tjener, III, 489. – Niels Hansen -1639-58 Magister, sen. Lagmand, Skien, III, 422, 424. – Peder Clausen 1545-1614 Sp. Undal, Historiker, I, 243, 288, 321, II, 465. *Norges Beskrivelse*, I, 254, 260, 262, 268, 275, III, 98. *No. Kongers Chron.*, se Snorri Sturluson. – *Peder Rasmussen c. 1590-1669 Sp. Söndrum i Lund Stift, 15Dd. – Sigvard -1633-53- Renteskriver, III, 56, 57

Frisingensis, se Otto

Fritschius, Bartholomæus -1609- Læge, Basel, I, 2

Frobenius, Georg Friedrich (Ludwig?) 1566-1645 Boghandler i Hamborg, II, 27

Frøde d. Første, da. Sagnkonge, II, 325.

– den Store, da. Sagnkonge, II, 327, 345. –

Fredegod, da. Sagnkonge, I, 176, II, 325, III, 178

From, Jørgen 1605-51 Prof. math., II, 253, 372, III, 40, 43, 181, 284, 306, 307, 317, 318, 319, 321, 384, 428, 488, 494

Froste, II, 306

Frygerne, II, 366

Fryhauff -1623-, I, 78

Frölich, Christian-1646- wittenbergsk Stud. i Kbh., III, 180

Fuchsius, Leonhard 1501-66 Prof. med., Tübingen. *Opera medica*, I, 146

Fugger, se Foucart

Fuiren Brødrene, II, 59, 120, 314, 332, 341, 388, 407, 428, III, 32, 44, 126, 159, 224, 442, 447. – Didrik 1621-56 Stud., III, 1, 36, 39, 45, 60. – *Henrik 1614-59 Læge, Samler, Legatstifter, 509, 520, 561, 596, 606, 616, 633, 695, 729, 753, 760, 767, 796, 807, 816, 824, 847, 885, 909, 920, 950, 957, 985, 994, 1014, 1021, 1026, 1029, 1064, 1075, 1094, 1106, 1192, 1201, 1208, 1224, 1227, 1228, 1240, 1242, 1251, 1259, 1269, 1420, 1429. I, 190, 191, 331, 360, 376, 385, II, 12, 117, 118, 120, 159, 160, 189, 231, 309, 320, 331, 336, 339, 351, 365, 377, 470, 482, 485, III, 18, 35, 73, 91, 116, 135, 136, 139, 141, 148, 156, 159, 162, 164, 171, 174, 177, 196, 197, 207, 216, 230, 231, 232, 256, 257, 258, 382, 512, 517. – Jørgen 1581-1628 Læge, I, 14, 15, 32, 79, 86, 101, 102, 146, 160, 163, 201, III, 148, 539. – *Thomas 1616-73 Læge. Legatstifter, 577, 605, 615, 649. I, 313, 346, 360, 371, 386, II, 59, 119, 163, 189, 193, 197, 212, 275, 280, III, 19, 23, 341.

Fynbo, *Daniel Iversen -1607-15- Stud., 15Ch. – *Oluf Rasmussen -1610-15- Stud., 15Cf

Fürstenhausen, -1631-, Købmandshus, Nürnberg, I, 245

Færø, Christoffer Olufsen, se Sterm. – *Poul Rasmussen -1618-20- Sp. Suderø, 66b

Fønikerne (Tyrierne), II, 354, III, 370

Fønix, Fuglen, III, 448

- Gabriel, Alexander -1631- Musikant, II, 172
- Gaffarel, Jacques 1601-81 fr. Lærd, III, 139, 225, 238, 321. *Curiosités inouïes*, III, 220, 311, 486
- Gagelmann, Peder -1618-46- Hofapotheker, II, 83, 172, 225, 316, 322, 323, 398, 430, 436, 438, III, 79. – Hustru, se: Inger
- Gaguin, Robert c. 1425-1502 fr. Kronikør, I, 358. *Annal. vet. Gall.*, I, 338
- Galenus, Claudius 131-c. 200 gr. Læge i Rom, Lægeforfatter, I, 41, 104, 137, 296, II, 52, 119, 121, 122, 146, 215, 224, 253, 297, 341, 452, III, 15
- Galfila, se Vulfilas
- Galilei, Galileo 1564-1642 it. Astronom, II, 364
- Galistini, Masoto & Carolo (=Vintimiglia), III, 10
- Gallienus 219-68 rom. Kejser, III, 470
- Galt, Peder 1584-1644 Viceadmiral, II, 25, 448, III, 75, 76, 81, 91, 124. *Lat. Skrift*, se Gunde Rosenkrantz
- Galvani, Duarte d. 1517 portug. Kronikør, II, 196
- *Gammelgaard, Torn Olufsen 1592-1653 Sp. Ry, 191
- Gampi, Sagnkonge, II, 169, 171
- Ganymedes, II, 366
- Garamanterne, III, 44
- Garcia, Alphonso d. 1618 sp. Jesuit. *Canar. ins. hist.*, III, 486
- Gardie, Magnus Gabriel de la 1622-86 sv. Diplomat, III, 477
- Gascogner, III, 84, 114, 115, 122, 125, 279
- Gassarus, se Gaguinus
- *Gassendi, Pierre 1592-1655 fr. Filosof, 1580, 1586, 1750, 1754. III, 280, 284, 285, 305, 306, 314, 336, 337, 341, 355, 364, 365, 384, 389, 413, 474, 498. *Adv. Aristot.*, III, 284, 305. *Vita Peiresc.*, III, 320. *Instit. astron.*, III, 306. *Vita Epicuri*, III, 305, 306, 317, 321, 494. *Vita T. Brahei*, III, 280, 284, 314, 389, 498.
- Gaston, Hertug af Orléans, se Orléans
- Gaultier, Jacques 1562-1636 fr. Historiker, Rt., Grenoble, III, 59. *Tabula chorogr.*, III, 14
- Geber Arabs 8. Aarh. arab. Alchymist & Astronom. *De investig. perf. met.*, II, 307
- Geesteranus, Petrus d. 1650 Læge i Alkmaar og Leyden, III, 408
- Gefion, II, 267, 268
- Gellius, Aulus 2. Aarh. rom. Forfatter, III, 395
- Gemma, Cornelius 1535-79 Prof. med., Louvain. *Cosmocrit.* (Cosmographia), III, 5
- Gemzøe, Anders Pedersen 1605-50 Sp. Helsingborg, II, 51, 52
- Gent, Jan van -1633- Købmand, I, 293, 295
- Georg Wilhelm 1595-1640 Markgreve, sen. Kurfyrste af Brandenburg, II, 63, 246
- Gerhard, Johann Ernst 1621-68 Prof. theol. Jena, II, 491
- Gerhardi, Johannes -1624- Boghandler Wittenberg, I, 86
- Gerhardsen, Henrik d. 1368 Bsp. Roskilde, II, 404, 406
- Germanerne, III, 153
- Gersdorff, Joachim 1611-61 Rigsraad, Statholder, II, 224, 225, 226, 227, 250, 251, 253, 254, 255, 259, 268, 279, 296, 310, 332, 388, 428, III, 168, 242, 295, 296, 297, 298, 352
- Gertsen, *Anton -1617-20- Stud., 83a. – *Gert -1623-31- Rt. Helsingborg, 393. – Henrik, se Miltzov
- Geryon, I, 281
- *Gesius, Gotfred 1608-79 Hofprædikant Nykøbing F., sen. Sp. Hamborg, 1487, 1490. II, 223, 310, 332, III, 240, 260. *Christl. Traurpred.*, II, 223
- Gesner, Andreas 16. Aarh. schweizisk Læge, I, 83. – Conrad 1516-65 tysk Filolog & Naturforsker, I, 43, II, 166, 338, 387, 442, III, 429, 451, 482. *De pisc. & aquat.*, 83, 96, II, 388, 492. *Bibl. Epit.*, II, 421
- Getha, Holger, se Holger Danske
- Gielstrup, se Gjelstrup

Gilbert, William 1540-1603 eng. Læge. *De mundo subl.*, III, 426

Gillenius, Arnold 1586-1633 Læge i Kassel, I, 2, 4, 149

Gislason, *Thord -1629-80 isl. Præst, 471, 567, 589. I, 180, 211, 275, 283. – Vigfus, 1608-47, isl. Sysselmand, I, 224, 243, III, 271

Gissurarson, *Jon -1615-60 isl. Præst, 15 Bc. I, 64, 250. – Magnus 1591-1663 isl. Kirurg, III, 117, 118

Giunti -1643-44- Boghandler Venezia, II, 452, 459, III, 33

*Givskud, Søren Nielsen -1607-26 Rt. Vejle, 15 B1

Gjedde, Brostrup 1628-68 Oberberghauptmand, sen. Amtmand i Norge, III, 416. – Ove 1594-1660 Rigsadmiral, III, 346

Gjelstrup, Peder Nielsen 1581-1630 Prof. pæd., I, 30, 229, 256, 263, II, 145. – Hustru, se Elisabeth Pedersdatter

*Gjødesen, Jens 1550-1626 Bsp. Aarhus, 75, 136.

Glad, se Lætus

Glareano, Scipio (= Vintimiglia), III, 10, 19, 26

Glaser, Philip 1554-1601 Prof. hist. Strassburg. *Epitome hist.*, I, 277

Glauber, Johann Rudolph 1603-70, ty. Alchymist, III, 487. *Menstruum univers.*, III, 518

*Glostrup, Niels Simonsen -1604-39 Bsp. Oslo, 338

Goch, se Villumsen, Peder

Goclenius, Rudolph d. Æ. 1547-1628 Prof. Log. Marburg. *De resurrect. carnis phys.*, I, 31 – Rudolph d. Y. 1572-1621 Prof. math. Marburg, I, 31

Godolphin, eng. Slægt, I, 176

Godwin -1018-53 angelsachsisk Jarl, II, 317

Goldast, Melchior 1578-1635 schweizisk Jurist & Historiker, Prof. Giessen. *Collect. consuetud.*, I, 194

Golius, Jacob 1596-1667 Prof. oriental. Leyden, II, 92, 178, 180, 184, 188, 189, III, 42, 60, 407, 488, 496, 497, 501, 508

Goltzius, Hubert 1526-83 nederl. Maler & Numismatiker. *Icones Imperatorum*, III, 288

Gomara, Francesco Lopez de 1510-78-sp. Historieskriver, III, 8

Gonsalvo, Juan, se Oviedo

Gonthier (Andernacus), Johannes 1487-1574 ty. Læge & Anatom. *De medic. vet. & nov.*, II, 181

Gonzaga, Louise Maria 1611-67 g. Kong Wladislaw d. Fjerde af Polen, III, 147

Gorm, Sagnkonge, II, 171. – den Gamle -860-935- da. Konge, I, 258, 344, II, 171, III, 536

Goropius, Johannes, se Becanus

Gotfred -1654- Munk & Læge, Kbh., III, 505

Gotherne, I, 44, 92, 96, 97, 99, 100, 103, 155, 169, 170, 175, 176, 192, 208, 209, 235, 257, II, 12, 44, 86, 196, III, 161

Gotschovius, Hans Andersen, se Andersen

Gottorp, Hertugen af, se Frederik

Gram, Sagnkonge, II, 271, 273. – *Laurits Nielsen -1621-34- Rt., Bogense, Ribe & Kallundborg, 531

*Gramandstrup (Coronensis) Abraham Pedersen c. 1626-57- Garnisonspræst, Helsingborg, 1684

Gras, Henri c. 1600-39- Læge & Bog-samler Lyon, II, 143

Grave, Mogens -1619-46 Rt., sen. Lec-tor theol. Lund, II, 51

Gregor af Tours 539-94 fr. Bsp. & Hi-storieskriver, I, 169

Gregorius, Jacob -1611-16- Forvalter, III, 532

*Grenaa, Frants Nielsen c. 1615-76 Sp. Hasle-S-L., 965. II, 284, 286

Greppus, Bersærk, II, 124

Gretla, se Grettir

Grettir Asmundarson, Islænding, II, 234, 236, III, 330

Grisenius -1616- Læge(?), Kassel, I, 9

Gro, II, 169

Gronovius, Jacob -1628- ty. Filolog, I, 155

- Grotius, Hugo 1583-1645 holl. Jurist, Theolog & Diplomat, III, 5, 114, 130
- Grubbe -1630- Adelsmand, I, 228
- Grum, Morten Poulsen, se Ostrup
- Gruter, Johannes 1560-1627 nederl. Filolog, Prof. Heidelberg, I, 44, III, 536.
- Inscriptiones antiquæ*, I, 309, 314, 315
- Grynæus, Simon 1493-1543 ty. Filolog, Prof. Heidelberg. *Novus orbis*, II, 388
- Grækerne, III, 152, 329, 372
- Grænov, Frants Nielsen, se Grenaa
- Grønbech, Isak 1564-1617 Bsp. Trondhjem, III, 525
- Guagnino, Alessandro 1538-1614 it. oficer & Skribent. *Sarmatiæ descriptio*, I, 359
- Gualtherus, Jacobus, se Gaultier
- Gudmundsson, Bessi -1641- isl. Stud., II, 454, 472. — Jon -1616-24- isl. Præst, I, 87, III, 379. — Jon, »den Lærde« 1574-1618 isl. Autodidakt, I, 225, 251, 252, 273, III, 379. — *Therving -1613-15- isl. Stud., 15 Bo. — Thordur, -1570-1609, isl. Lagmand, I, 129. — Thorkel -1647-62 isl. Sysselmand, III, 398, 399, 402
- Gudrod den Gamle, I, 176, III, 467
- Gudrun, Høvdingdatter, I, 218
- Gudscovius, Gerhard -1649- Prof. math. Louvain, III, 406
- Guillelmus Tyrius, se Wilhelm
- Guillemeau, Jacques 1550-1613 fr. Læge. *La chirurgie francaise, 1594, Fol.*, I, 7
- Guinterius, se Gonth'er
- Gulfila, se Vulfilas
- *Gunderup, Anders Thøgersen 1600-30 Sp. Radsted, 225
- *Gundesen, Jens c. 1600-29- Magister, 121, 217. I, 75, 86
- *Gundestrup, Niels Nielsen -1644-80 Sp. Gjellerup, 1616
- Gunhild, Dronning, III, 380
- Gunlaug, se Leifsson
- Gustaf II Adolf 1594-1632 sv. Konge, I, 38, 167, 306, II, 223, 468
- Guttorm, da. Konge, III, 199
- Gyldenløve, Elisabeth Sophie 1633-54 Chr. IV's Datter m. Vibeke Kruse, g.
- Claus Ahlefeldt, II, 288, 293. — Ulrik Christian 1630-58 Chr. IV's Søn m. Vibeke Kruse, III, 21, 22, 24
- Gyldenstjerne, Slægten, I, 176. — Erik Hardenberg 1622-65, I, 302. — Knud Henriksen 1575-1627 Lensmand i Bergen, I, 98, III, 531. — Preben 1548-1616 Rigsraad, I, 10
- Gylfi, II, 267, 268
- Günther, Frederik 1581-1655 Oversekr. i ty. Kancelli, III, 261, 279, 281
- Gyraldus 1479-1552 it. Lærd. *Syntagma*, III, 330
- Gyrithe, II, 169
- Gøye, Mette Henriksdatter 1599-1664 Slægtebogsforfatterinde, I, 174
- Haakon, da. Konge, II, 17, 18, 20, 21. — sv. Konge, II, 171. — Adelstensfostre c. 918-61 no. Konge, I, 218, III, 380. — Haakonssøn, 1204-63 no. Konge, I, 260, 268, II, 15
- Haakonssøn, se ogsaa Hakonarson
- *Haard, Jørgen Hansen 1598-1658 Sp. Arninge, 205
- Hacke -1640-50- Bogtrykker Leyden, II, 177, III, 140, 148, 156, 425, 426
- Hadrian 76-138 rom. Kejsler, III, 372
- Hagbart, Sagnhelt, I, 124, II, 209
- Hagmejer, *Joachim -1635- i Hamborg, 545, 547. I, 339. — Johannes -1635- i Hamborg, I, 336, 339
- Haimon, se Haymo
- Hake, se Hacke
- Hakluytus Posthumus, se Purchas
- Hakonarson, Gudmund -1647-59 isl. Sysselmand, III, 267, 269, 321, 398, 400, 401, 402
- Halbiørn, Skjald, II, 87
- Halfdan Bergram, sv. Sagnkonge, I, 176. — Hvidben, Sagnhelt, I, 176. — dcn Milde, Sagnkonge, I, 176. — Sagnhelt, II, 169
- Halfrode, III, 464
- Halldorsson, Halgrimur -1637-47- isl. Altingsmand, II, 34
- *Hallerfort, Johannes -1622-40- Boghandler i Rostock, 158. I, 66, 241, 292, II, 181

Hallesen, Poul -1647-63 isl. Stud., sen. Sp. Haraldsted, III, 439

Hallsson, *Olaf -1626-81 isl. Præst, 348. I, 113, 187, 188, 326. - Pall, se Halle- sen, Poul

Halvorsen, Niels, se Sthen

*Ham, Johan Herman van -1618-3; Rt. Roskilde, 281, 295

Hamelman, Herman 1525-95 ty. Theo- log & Historiker. *Oldenb. Chronic.*, II, 211, 385, 396, 397

*Hamilton, Henrik Albertsen c. 1590- 1623- Sekr. i ty. Kancelli, 86. I, 241, 245

Hamlet, Prins, II, 169, 299, 303

Hammer -1638- isl. Købmand, II, 85, 419. - Laurits Jørgensen -1641-68 Sp. Sorø, III, 156

*Hammermüller, Caspar (Jesper) Jør- gensen 1613-82 Konrektor Roskilde, sen. Sp. Slagelse S. Peder, 858, 869, 877, 916, 948. II, 212

*Hansdatter Margrethe -1638-, 728

Hansen (se ogsaa Jensen), Albert, se Ravn. - Anders, se Fabricius. - Antonius, se Kolding. - Bo, se Fock, Faack. - *Christen -1641-44- Stud., H. Æbeltoft, 1247. - Christen -1649- færøsk Stud., III, 386. - Christen, se Aarhus, Riber. - Christoffer, se Nyborg. - Daniel, se Pachoppidan. - Didrik, se Aarhus. - Erik -1626- Stud., I, 102. - *Hans -1627-35- Stud., 543. - Hans, se Aalborg, Alanus, Bruun, Buch, Resen, Skive, Wandal, Watz, Winsløv. - Iver, se Bang. - *Jacob -1614- Stud., 15 *Ay.* - Jacob, se Brunov, Kolding, Sper- ling. - Jens, se Trige. - Jørgen -1615-65 Sp. Skeby, I, 97. - Jørgen, se Haard, Ringe. - Kjeld, se Friis. - Knud, 1606- 47, Slotspræst Antvorskov, III, 237. - Knud, se Lund. - Laurits -1647- Færø- købmand, III, 245. - *Laurits -1613-15- no. Stud., 15 *Br.* - *Laurits -1615- Stud., 15 *Gi.* - Ludvig c. 1618-52 Konrektor Odense, II, 66, 127, 137. - Mads, se Rasted. - Mikkell, se Kraft. - Morten, se Aalborg, Pratensis. - *Mourits -1614- stud., 15 *Am.* - Niels, se Bang, Friis, Mule, Viingaard, Vinding. - Oluf -1630-

isl. Købmand, I, 222. - *Oluf -1623-26- Stud., 183. - Oluf, se Bagger, Slangerup. - Peder -1625- Borger i Bergen, I, 100. - Peder -1632-50- Renteskriver, III, 210, 211, 287. - Peder, se Helsing, Hjorteland, Riber, Vrang. - Samuel, se Bugge, Schrø- der. - *Steen -1628-31- no. Stud., 394. - Steffen, se Stephanus. - Søren -1633- Hovmester, I, 277. - Thomas, se Felder.

Harald, Sagnkonge, II, 171. - Sagn- skikkelse, II, 124. - Blaatand c. 940-c. 985 da. Konge, I, 258, 344, II, 319, 324, 325, 342, 359, III, 536. - Gulkampi, Sagn- konge, II, 201. - Haarderaade 1015-66 no. Konge, II, 19, 20, III, 469. - Haar- fager c. 860-930 no. Konge, I, 176, 218, II, 267, III, 380. - Hein d. 1080 da. Konge, II, 124. - Hildetand, Sagnkonge, I, 176, 321, II, 140, 169, 306, 307, III, 470. - Klak, -812-27, da. Konge, II, 299, 303, III, 146. - Sigurdsson, se Harald Haarderaade

*Harboe, Laurits Poulsen 1601-82 Sp. Svenstrup paa Als, 534

Hardeknud 1018-42 da.-eng. Konge, I, 150

*Harlay, Achille, Marquis de Breval -1630-57, 1627, 1651, 1656, 1665, 1672. III, 356, 358, 364, 384, 388, 413

Harpagos 6. Aarh. f.K. medisk Felt- herre, II, 449

Harpocrates, Tavshedsgud, II, 299

*Harrestrup, Jacob Sørensen -1603-51 Sp. Torsted, 15 *Aø*

Hartmann, Jacob -1626- ty. Stud. i Kbh., I, 101, 102. - Johannes -1591-1631 ty. Kemiker, Prof. Marburg, I, 9, 38, 76, 77, 149

Harvey, William 1578-1657 eng. Ana- tom, I, 242, II, 174, 177, 179, 181, 192, 193, 459, 468. *De motu cordis*, 247, 253, 277, 302

Hasebart, Christina, se Paaske. - Jacob Jacobsen 1591-1625 Sp. Kbh. Frue K., I, 16, 68. - *Torben 1593-1636 Sp. Lund, 199, 206, 214. I, 107. - Wichmand c. 1601- 42 Sp. Kbh. Frue K., I, 223, II, 344, 396, 398, 403

- *Hassel, Mikkel Mogensen 1590-1654
Sp. Nærø i Norge, *15 Ae, 15 Ai*
Haubold, Peder -1651-65- Boghandler, III, 453, 482
- *Havgaard, Jens Pedersen -1625-29-
Sp. Lösen i Lunds St., 301
Haymo Halberstatensis, se Boxhorn
Hechstetter, se Hochstetter
Hedvig 1581-1641 Frederik II's Datter, Kurfyrstinde af Sachsen, II, 379
- Hee, Peder Pedersen 1584-1628 Sp. Kbh. Helliggejst K., II, 67
Heer, Henrick van 1570-1636 ty. Læge, III, 235, 283. *Observ. med.*, III, 283
Heerbord, Adrian 1614-59 Prof. Leyden, III, 308
Hegelund, Anders Pedersen 1599-1653 Sp. Stege, I, 94
Hegstetter, se Hochstetter
Heidrik, da. Konge, II, 385
Heinsius, Daniel 1580-1655 holl. Filolog, Prof. Leyden, I, 133, 141, 228, 242, III, 355, 425, 497. *Aristarchus sacer*, I, 121. – Nicolai 1620-81 holl. Filolog & Diplomat, III, 425, 427, 493, 497
Helena, Menelaos' Hustru, III, 163
Helge, Sagnkonge, II, 171
Heliopoliterne, III, 370
Helmold 12. Aarh. ty. Kronikør, II, 329
Helmont, Franciscus Mercurius 1618-99 Læge i Amsterdam, III, 274, 496. – Johannes Baptista 1577-1644 nederl. Filosof, Læge & Kemiker, III, 148, 156, 283, 436, 477, 495, 496. *Ortus medic.*, III, 274
Helmreich, Paul 1579-1631 ty. Theolog, I, 77
*Helsing, Peder Hansen -1608-15- Stud., *15 Cv*
Helt, Peder -1635-48- Slotsskriver i Nykøbing F., II, 398
*Hellerschou, Jacob Christensen -1642-65 Sp. Skamstrup, *1515*
Helvetierne, se Schweizerne
Helvicus (Helwig) Christophorus 1581-1617 ty. Humanist, II, 426. *Theatrum histor.*, I, 312. *Theatrum chronol.*, II, 421, III, 188
Helwig, Dr., se Dietrich
- *Hem, Thomas Nielsen 1584-c. 1659 Sp. Sønder sø, *19 u*
Hennequin, Jacques 1575-1660 fr. Diplomat & Bogsamler, III, 193, 220, 221, 222, 223, 227, 238, 336, 356, 357, 358, 363, 365, 383, 389, 418
Henniges, Hieronymus -1563-97 ty. Genealog. *Theatrum geneal.*, I, 338
Henning, Simon 1608-61 Sp. Kbh. St. Petri K. sen. Bremen, III, 8
Henningsius, se Henniges
Henrietta Maria 1609-69 fr. Prinsesse g. Karl I af England, III, 41
Henrietta 1644-70 eng. Prinsesse, Hertuginde af Orléans, III, 41
*Henrik N. N. -1630- Stud., *377*
Henriksen, *Didrik -1620-28- H., Ystad, *252*. – Hans, se Bang
Herberstein, Sigismund von 1486-1553 østr. Rejsende. *Comm. rer. Moscov.*, III, 57
*Herbertsen, Laurits 1618-c.71 Sp. N. Rørum Lunds St. *1044, 1054, 1102*, III, 16
Herennius, III, 286
Herilus, mythisk Konge hos Vergil, III, 94
Herkules, II, 353, 354, III, 78, 101, 279, 353, 402
Hermann -1641- Boghandler i Rom, II, 240
Hermansen, Johan -1641- i Amsterdam, II, 248. – *Peder -1629-66 Rt., Malmø, *1643, 1645*
Hermes, III, 371
Hernandez, Franciscus 16. Aarh. sp. Rejsende og Botaniker. Jvf. *Lyncei*, III, 323, 342, 382
Herodot c. 480-c. 425 gr. Historieskriver, II, 449
Hertz, Jacob -1643- ty. Boghandler i Venezia, II, 452, III, 135, 162. – Johann Jacob, III, 207
Hesiodos c. 700 f.K. gr. Digter, I, 48, 50, III, 10, 135, 162, 470
Hesselberg -1642-44- isl. Købmand, II, 381, 382, 383, 384, 455, 476, III, 47
Hessen, Landgreven af, se Moritz

- Heurnius (van Heurne, van Horne), Otto 1577-1652 Prof. med. Leyden, I, 240, 248, 377, II, 59, 60, 109, 179, III, 274, 496, 497, 507
- Hevelius, Conrad, se Höveln. – Johannes 1611-87 ty. Astronom. *Selenographia*, III, 450
- Heyden, Herman van der 1572-1649- Læge i Gent. *Disc. & avis*, III, 519
- Hiarne, Sagnkonge, II, 482
- Hie, se Hee
- Hieronymus c. 340-420 Kirkefader, II, 216
- Hildanus, se Fabricius
- Hildebert af Lavardin 1057-1134 Bsp. Le Mans, III, 505
- *Hindsholm, Laurits Jacobsen 1600-63 Sp. Rudkøbing, sen. kgl. Konfessionarius & Bisp, Odense, 178
- Hippokrates 5. Aarh. f.K. gr. Læge, I, 290, 292, 296, 297, 312, 361, II, 1, 2, 52, 78, 162, 215, 223, 238, 355, III, 15, 246, 286, 308, 365, 370, 372
- Hirtius 1. Aarh. f.K. rom. Feltherre & Forfatter, II, 402
- Hjalte, Bersærk, I, 303
- Hjartvar, Sagnkonge, II, 21, 299
- *Hjelm, Jon Jensen -1597-1621- Sp. Stavanger, 69
- *Hjermind, Niels Christensen c. 1622-73 Sp. Bjerring, 1355
- Hjort, Søren Nielsen 1585-1653 Rt. Roskilde, Sp. St. Jørgensbjerg, I, 101
- *Hjorteland, Peder Hansen -1610-26- Sp. Tervestad i Norge, 15 Ct
- *Hobro, Mikkel Nielsen -1627-78 Sp. Tæbring, 444
- Hochstetter, Philipp -1624-35 Læge Augsburg. *Rarior. observ. med.*, II, 387, III, 235
- Hoffer, Adrian 1589-1644 holl. Digter, Borgmester i Zierikzee, III, 315
- Hofman, Caspar 1572-1648 Prof. med. Altdorf, II, 174, III, 140, 148, 155, 170, 487. – Søren 1600-49 Læge Randers, I, 370, 371, II, 158, III, 72
- Hogendorph, Henrik -1638- Stud., III, 303
- Hogheland, Cornelis van 1590-1651-holl. Læge & Filosof, III, 424, 425
- Holbech, Christopher Christensen c. 1597-1638 Sp. Stege, I, 79
- Holck, Christen 1558-1641 Rigsraad, II, 24, 376. – Ejler c. 1597-1648 Officer, II, 25
- Holger Danske (Holger Getha?), Sagnhelt, II, 412, 414
- Hollænderne (se ogsaa Nederlænderne), III, 25, 41, 42, 114, 140, 174, 377
- *Holm, Niels Andersen 1604-45 Sp. Aalborg, Frue K., 269
- *Holst, Jørgen -1630-63 Boghandler, 745 a. III, 422, 484, 487
- Holsten, Hertugen af, se Frederik
- Holstenius, Lucas 1596-1661 ty. Filolog, Bibliothekar i Vatikanet, III, 2, 185, 419, 500
- Homer, gr. Digter, I, 281, 295, II, 240, 281, 324, 433, III, 176, 494
- Hondius, Jodocus -1627-64- Bogtrykker i Amsterdam, I, 121, III, 154
- Horapollon, III, 329
- Horatius Flaccus 65-8 rom. Digter, I, 82, 126, 160, 163, 176, 181, 238, 246, 277, 324, II, 57, 58, 62, 63, 93, 128, 232, 281, 294, 324, 360, 486, III, 31, 130, 212, 267, 327, 328, 334, 335, 395, 442
- *Horatus, Mourits -1620-27- Rt. Helsingør, 213
- Hordanus -1639- Læge Venezia, II, 162
- Horne, Otto van, se Heurnius
- *Horstius, Georg 1578-1636 ty. Læge, 594. I, 383, II, 238. – *Johann Daniel 1620-85 Læge i Darmstadt, 1701, 1707, 1733
- Horvendil, II, 169
- *Houfver c. 1585-c. 1646, Præst Aarhus Domk., 15 At
- Howard, William 1563-1640 eng. Adelsmand og Oldgransker, I, 171
- Howell, James c. 1594-1666 eng. Adelsmand & Skribent, I, 308
- Hugo, Herman 1588-1639 nederl. Jesuit. *Obsid. Bredana*, I, 121

- Hugo Maria, se Adjutus
 Hugo, se Hauksbok
 Hulsemann, se Hülsemann
 *Humble, Marcus Christensen 1601-61
 Sp. Karleby, sen. Bsp. Stavanger, 956, 961, 996. II, 269, 285, 293, 310, 311, 315, 316, 321, 322, 323, 398, 430, 433, 436, 437, 438, 440, 472, 480, III, 70, 125
 *Hummel, Paul Christensen -1628-38-Stud., 741
 Hunnius, Nicolaus 1585-1643 Prof. theol. Wittenberg, I, 76, II, 369
 Husvig, Matthias Johansen -1619-43-Købmand, II, 454
 *Hvass, Christen Thøgersen 1591-1618 Sp. Viborg Sortebr. K., 19t
 Hvidtfeldt, Arild 1546-1609 Rigskansler, Historieskriver, I, 177, 266, 268, 269, 272, 288, 335, 347, 358, 388, II, 169, 404, 405, 406, 411, 413, III, 50, 389, 390, 391, 422. *Norske Kongers Krønike*, se: Jens Mortensen. *Skaanske Lov*, I, 330, 346. *Danmarks Krønike*, I, 320
 Hygæa, Lægegudinde, III, 175
 Hylas, I, 296
 Hylbert, se Hildebert
 Hülsemann, Johann 1602-61 Prof. theol. Wittenberg, II, 379, 397, 453, III, 5, 200. *Wiederlegung d. Calvinisten*, III, 215. *Contra Grotium*, III, 5
 *Hyphoff, Johan Melchior c. 1609-50 Læge i Lund, 624, 627. II, 146, 154, 159, III, 230, 311
 Høeg, Just 1584-1646 Rigskansler, Hofmester paa Sorø, I, 277, II, 161, III, 73, 172, 184, 199, 387, 535
 *Høring, Thomas Thomsen -1611-15-Stud., 15Bq
 *Höveln, Conrad von 1630-89 Godsejer, Forfatter, 1764
 Iacchus, III, 239
 Idbjerg, I, 221
 Ibn Baither, se Ebn Baither
 *Illugason, Thorsteinn -1642-1705 isl. Præst, 1329. II, 395, 396, 454, 456, 472, III, 52, 120, 252, 272, 441
 Imperato, Ferrante -1599-1609- Apotheker, Botaniker & Samler i Neapel, I, 136, III, 15, 218, 453. *Dell' istoria naturale*, II, 387, III, 257
 Inderne, III, 44
 Inge, sv. el. no. Konge, II, 16
 Ingeborg, II, 412, III, 381
 Ingegerd, Harald Haarfagers Datter, III, 380, 381
 Inger -1641- g. Peder Gagelmann, II, 225
 Ingjaldsson, Illugi -1625-35- isl. Præst, I, 153, 172, 182, 213, 270, 271, 282, 283, 288
 Inglingar, Kongeslægt, II, 16
 Irenæus 2. Aarh. Bsp. i Lyon, Kirkefader, III, 330
 Irlænderne, III, 42, 236
 Irus, Tigger i Odysseen, III 92
 Isak, Patriark, I, 169
 Isidor fra Sevilla c. 560-636 sp. Bsp. & Lærd, I, 170, 209, 235, II, 300
 Isis, II, 345
 Islædinge, se Sagregister
 Isokrates 436-338 gr. Taler, II, 82
 Italienerne, II, 257, III, 31, 32, 146, 342, 474
 Ivar Vidfadne, da. Sagnkonge, I, 176
 Iversen, Christoffer -1621-43- Renteskriver, I, 293, II, 373. - Daniel, se Fynbo. - Hans, se Wandal. - *Peder 1555-1629 Læge Viborg, 19. II, 189, 219, 240, 313, 329. - Peder, se Nordal
 Jacchæus, Gilbert c. 1578-1628 skotsk Læge, Prof. Leyden, II, 179
 Jacob, se Jakob
 Jacobi, Bruno, se Brunov, Jacob
 Jacobsdatter, Anna d. 1633 g. St. Stephanus, I, 258
 Jacobsen, Anders, se Langebæk. - Christen, se Urlev, Vejle. - Christoffer, se Brend. - Claus -1630- isl. Købmand, I, 225. - Frederik, se Drejer. - Hans, se Drejer. - Henrik -1633-68- Raadmand, III, 492, 497. - Henrik, se Fabricius. - Jacob, se Hasebart. - *Jens -1629-c. 60,

Sp. Skivholme, 538. – Jens, se Krog. – Jesper, se Falster. – *Johan -1629-33- no. Stud., 465. – Johan, se Schort. – Jon, se Venusinus. – Laurits, se Hindsholm. – Lucas, se Debes. – *Matthias 1569-1636 Livlæge, sen. Læge, Aarhus, 15. – Melchior, se Falch. – *Morten -1642-47, Stud., 1528. – Niels, se Roskilde. – *Oluf 1588-1638 Læge, Odense, 360. I, 4

Jacobæus, se Langebæk, Anders Jacobsen

Jakob, Patriark, I, 169, III, 21. – Apostel, III, 404

Jakob d. Første 1566-1625 eng. Konge, I, 13, 214

Jakobsen, se Jacobsen

Jamblichos 4. Aarh. nyplatonisk Filosof i Alexandria, III, 329

Jansson, Gerrit -1653- Borger i Amsterdam, III, 497, 511, 514

Janssonius, Johannes -1636-1648 Bogtrykker i Amsterdam, I, 371, 385, 386, II, 54, 61, 257, 316, 361, III, 163, 180, 310, 506

Jansøn, Isebrand, se Pranger

Janus, Jacob -1617-58- Livlæge, II, 471, 480, 483, III, 150, 226, 233, 241, 305

Jeger, Hans Clausen -1639-c. 76 Sp. Taarnby, II, 311

*Jelling, Christen Jensen -1612-15- Stud., 15 Bdd

Jens -1643- Stud., II, 444, 463

Jensen (se ogsaa Hansen), Anders, se Nannestad, Ørsted. – Christen, se Aalborg, Bircherod, Jelling, Wincke. – Hans, se Alanus, Svaning, Viborg. – Jens, se Welling. – Jon, se Hjelm. – Laurits, se Aarhus. – Mads, se Bech, Medelfar. – Mourits, se Borchorst. – Niels -1630-, I, 206. – Niels, se Bøgvad, Staureby. – Oluf, se Blix. – Paaske, se Houfver. – *Peder -1616-, Stud., 19 a. – *Peder -1648- Stud., 1603. – Peder, se Nytt, Viborg. – Poul, se Kolding. – Rasmus, se Middelfart. – Søren, se Skaarup. – Wilhelm, se Mule. – *Ægidius, c. 1591-1656 Læge, Randers, 808, 1440

Jeppe, Tyge Brahes Nar, III, 285, 319, 320, 494

Jeremias, Profet, I, 291, II, 61, 207, III, 334, 406

*Jersin, Jens Dinesen 1588-1634 Prof. Metafys., sen. Bsp. Ribe, 166. I, 9, 11, III, 30

Jessen -1641- Rt. Kristiania, II, 272. – Johannes Jessenius a 1566-1621 Prof. med. Wittenberg, III, 318. *De vita & morte T. Brahei*, III, 315, 317, 494, 497

Job, gl. test. Forfatter, I, 383, II, 96, III, 392, 399, 403

Joel, Profet, I, 69. – Franciscus d. c. 1597 østr. Læge. *Opera medica*, I, 146

Johan Moritz af Nassau 1604-79 ty. Fyrste i holl. Tjeneste, III, 41. – Frederik af Gottorp 1579-1634 Biskop af Bremen, I, 328. – Georg d. Første 1585-1656 Kurfyrste af Sachsen, I, 76, II, 188, III, 252, 448

Johannes -1629- Præst, I, 200. – Evangelist, III, 124, 125, 393

Johansen (se ogsaa Hansen), Didrik, se Bartskeer. – Erik, se Monrad. – Matthias, se Husvig

Jon Sverkersøn (Sørkvisson) sv. Konge, III, 249, 316

Jonathan, Kong Sauls Søn, II, 31

Jonsen, *Gudmund -1633-37- Sp. Hjertum Lunds Stift, 661. – Oluf -1624- no. Stud., I, 86

Jonsson, *Arngrim 1568-1648 isl. Præst & Skribent, 202, 220, 228, 245, 253, 272, 288, 354, 364, 405, 416, 436, 440, 447, 451, 476, 485, 525, 555, 637, 652, 714, 727, 734, 738, 787, 801, 849, 859, 932, 955, 971, 1046, 1053, 1065, 1136, 1158, 1219, 1234, 1331, 1349, 1428, 1443, 1503, 1529, 1530, 1590. I, 75, 82, 109, 112, 130, 153, 169, 189, 210, 211, 218, 225, 232, 235, 243, 261, 264, 265, 273, 274, 282, 287, 335, 344, 349, 352, 357, 369, 378, II, 6, 40, 53, 54, 61, 76, 86, 100, 105, 106, 131, 138, 294, 297, 447, 456, 458, 464, 466, 478, 483, III, 27, 64, 68, 69, 120, 208, 238, 339, 340, 344, 358, 366,

367, 368, 369, 379, 396, 398, 429, 459. *Crymogæa*, I, 75, 109, 120, 127, 128, 129, 169, 210, 213, 218, 221, 222, 244, 249, 258, 260, 268, II, 69, 99, 236, III, 120, 227. *Gronlandia*, I, 75, 82. *Anatome Bleferkiana*, III, 98. Ἀθανάσια *Gudbrandi Thorlacii*, I, 184, 211, 214, 249, 261, 274. *Specimen* (= *Apologia*), I, 145, 288, 320, 341, II, 53, 54, 61, 70, 78, 87, 106, 132, 199, 262, 279, 291, 382, 455, 457, 474, 476, III, 46, 47, 112, 113, 114, 120. – Bjørn 1574-1655 isl. Runolog, I, 342, 381, 382, II, 6, 100, 295, III, 267, 379, 393. *Etymologia*, I, 381, II, 6. – Christen -1630-Købmand, I, 222, 248, 259, 268, 272. – Finn -1641-48 isl. Præst, III, 326, 347. – Gisli -1635-52 isl. Præst, I, 353. – Gudmund -1616-18 isl. Stud., I, 81. – Halgrim -1626-80 isl. Præst, III, 393. – Jon, se Nupufjell. – *Runolph -1640-54 isl. Grammatiker, Rt. Kristiansstad, 1732. II, 473, III, 203, 374, 430, 439, 441, 459. – *Sveinn -1635-87 isl. Præst, 639, 671, 723, 743, 786, 804, 840, 853, 865, 952, 974, 1033, 1067, 1137, 1159, 1220, 1332, 1427, 1499, 1584, 1714, 1724. II, 7, 30, 68, 69, 88, 100, 130, 155, 236, 454, 473, III, 109. – Thordur -1649-70 isl. Præst, III, 379, 400. – *Torfi 1617-89 isl. Præst, 1328, 1502, 1600, 1640, 1646, 1688, 1729a. II, 405, III, 157, 162, 441. – Thorleif 1619-90 isl. Præst, III, 441

Jordanes, se Jornandes

*Jordrup, Søren Lauritsen -1616- Stud., 19s

Jornandes 6. Aarh. Bsp. Ravenna, Gothernes Historieskriver, I, 235, 334, III, 465

Josephus, Flavius 37-95 jødisk Historiskriver II, 324

Jorun, Jætte, III, 470

Juel, Christoffer, se Juul. – Jens 1580-1634 Statholder i Norge, I, 238, 245, 246. – Peder 1623-56 Officer, Diplomat, III, 18

Julia, Kejser Augustus' Datter, I, 177

Julus (= Ascanius), Æneas' Søn, III, 371, 372

Jungermann, Ludwig 1572-1653 ty.

Botaniker, Prof. Giessen & Altdorf, I, 9, 27

Junius, Adrian 1512-75 holl. Læge & Filolog, Prof. med. Kbh., I, 157, 334. *Nomenclator*, III, 245. *De Cons. & Eccl. mil.*, I, 157. *Batavia*, I, 334

Junti, se Giunti

Juppiter, I, 301, 373, 386, II, 65, 242, 281, III, 31, 141, 359, 391, 402, 406

Justinian 482-565 rom. Kejser, III, 17

Justinus 2.-3. Aarh. rom. Historieskriver, II, 402. – Augustus, II, 300

Juul, *Axel 1606-71, 336. I, 136, 168, 175, 266, II, 72, 86. – Christoffer 1603-24, I, 95. – Hans 1612-97 Lensmand, III, 446, 452. – Jens, se Juul. – Malthe 1594-1648 Rigsraad, I, 90. – Ove 1615-86 Kammerjunker sen. Vicekansler, II, 413, III, 321, 336. – Tønne 1620-84 Hofjunker, III, 19

Juvenalis, D. Junius 1. Aarh. e.K. rom. Satiredigter, II, 65, 154, 232, III, 47, 395

Jøderne, I, 170, 313, II, 364, 385, III, 70, 150, 188, 371, 487

Jørgen -1624-, I, 86

Jørgensen, *Daniel 1583-1635 Sp. Hielmeland, 67, 152. – Hans, se Faaborg, Mule, Nold, Søllinge. – Henrik, se Dystrup. – Laurits, se Hammer, Sommerfeldt. – *Niels -1628-33- H. Ringsted, 477. – Niels, se Pind, Stovrup, Ærlylæus

Kaas, Niels 1535-94 Kansler, II, 415

Kaj, I, 83, 84, 96

Kallundborg, Søren Pedersen, se Pedersen

Kappadokerne, III, 370

Karl d. Store c. 742-814 fr. Konge & ty. Kejser, II, 233, 431, 432. – d. Femte 1500-58 ty. Kejser, I, 89. – d. Niende 1550-1611 sv. Konge, I, 5. – d. Første 1600-49 eng. Konge, II, 23, III, 407. – Emanuel d. Første 1562-1630 Hertug af Savoyen, I, 39. – Sunesøn, se Sunesøn

Katrine, Knud Lavards Datter, III, 381

Kepler, Johannes 1571-1630 Astronom, III, 318, 494

Kerteminde, *Jens Lauritsen -1607-15-

Stud., 15 Cj. – Poul Andersen, se Andersen

Kewi, se Hegelund, Anders Pedersen

Kimberne, I, 156, II, 44, III, 161

Kimchi, David 1190-1235 sp. Rabbiner & Grammatiker, I, 182

Kineserne, III, 324, 426, 497, 501

Kirchner, Athanasius 1602-80 ty. Jesuit, Prof. math. Wien & Rom, II, 160, 177, 179, 188, 231, 240, 241, 252, 305, 309, 313, 319, 328, 330, 336, 341, 344, 345, 356, 365, 375, 495, III, 38, 52, 58, 62, 63, 77, 197, 224, 309, 419, 455, 483. *Prodrromus*, II 177. – *Magnes*, II, 240, 306, 313, 329, 339, 344, 351, 377, 381, 444, 496, III, 60, 71, 341, 486. – *Ars magna luc. & umb.*, III, 310, 341. *Oedip. Aegypt.*, II, 231, 252, III, 419, 442. – *Musurgia*, III, 309, 456. *Obelisc. Pamph.*, III, 456. *Mundus subterr.*, II, 444, III, 224, 382, 442, 483

Kirchmann, Johannes 1575-1643 ty. Filolog, Rt. Lybæk, II, 27, 36, 53, 187. *De Roman. fun.*, II, 28

Kirke, Troldkvinde, I, 132

Kirstein, Michael 1620-78 bøhm. Læge, Prof. phys. Hamborg, III, 198

Kjartan, se Olafsson

*Kjeldsen, Jens -1623-58- Sp. Landskrona, 482

Kjerulf, Peder Bertelsen c. 1586-1642 Prof. pæd. sen. Sp. Sæby, I, 11

Klaumann, Leonhard c. 1618-66 Raadmand, III, 506

*Klinger, Friedrich -1646-50- ty. Stud. i Kbh., 1699, 1705. III, 180, 200, 215

Knefelius (Kneffel) se Cneuffel

Knoff, Sophie -1598- g. Hans Kraft, I, 228

Knud d. Store 994-1035 da. & eng. Konge, I, 347, II, 267, 286, 426, III, 421. – Lavard, III, 381. – Valdemarson d. 1260 Hertug af Lolland, II, 165. – Mikkelsen, -1456-78- Bsp. Viborg, III, 358.

Knudsen, Bertel se Aqvilonius. – *Christen -1619-32- Stud., 430. – Hans, se Vejle. – Jacob 1603-60 Prof. theol., III, 489, 490. – Jens, se Soelberg. – Niels 12.

Aarh. jy. Stormand, II, 411, 413. – Niels, se Tanderup. – Oluf, se Præstholm, Kyng. – Søren, se Viborg, Vormslev

Koch, *Oluf Sørensen c. 1593-1650 Sp. Asmindrup, 45a. I, 364. – *Søren Olufsen -1635-40- Rt. Kristianstad, 857

Kolding, Antonius Hansen -1611-30- Provst Gotland, I, 91, 94. – *Jacob Hansen -1626-30- H. Malmø, 335. – *Jens Nielsen -1615- Stud., 15 B d. – *Jørgen Poulsen -1610-48- Sp. Twing Lund Stift, 19o. – *Niels Mortensen 1609-15- Stud., 15 Cx. – *Poul Jensen 1581-1640 Forst. Herlufsholm, 341, III, 318. – Søren Bertelsen, se Aarhus

Konstantin, se Constantin

Kopff, Peder -1617- i Frankfurt, III, 77

Krabbe, Anne 1552-1618 g. Jacob Bjørn t. Stenalt, I, 69. – Erik 1593-1659 Lensmand & Diplomat, I, 306

Kraft, Hans -1579-1631 Lector mus., I, 62, 228. *Pæan Danicus*, I, 62. – Mikkel Hansen -1630-60 Sp. Odden I, 228,

Krag, Anders 1553-1600 Prof. math., I, 4. – *Iver Nielsen 1594-1629 Sp. Oure, 15 Cd. – Niels c. 1550-1602 Prof. Hist., I, 109, 269. – Otte 1611-66 Rigsraad, III, 76, 244, 316, 328, 333, 352, 355, 377, 378, 421, 430

Kraka, Regnar Lodbrogs Hustru, III, 466

Krantz, Albert -1482-1517 ty. Historiker & Theolog, Prof. Rostock. *Dania, Suecica etc.*, III, 69

Kretenserne, III, 370

Kristine f. 1119 Knud Lavards Datter, no. Dronning, III, 381

Krodon, II, 302

Krog, Jens Jacobsen -1604-29, Lect. theol. Aarhus, III, 361

Kroka-Refi, II, 201, III, 469

Kronland, se Marci

Kruck, Georg 1598-1659 Prof. med. Sorø, III, 447

Kruse, Henrik -1641-50 Bogtrykker Sorø, II, 463. – Vibeke -1629-48 Christian IV's Frille, II, 163, 230, III, 21, 22, 24, 150, 167, 168, 304

Kræsus 6. Aarh. f.K. Lyderkonge, II, 326, III, 92

Kybele, frygisk Gudinde, II, 366, III, 16

Kyllaros, Dioskureernes Hest, II, 239

*Kyng, Oluf Knudsen -1622- Stud., 105 a

Kyper, Albert -1640-55 ty. Læge, Prof. med. Leyden, III, 499

Kyprioterne, III, 370

Kyrrillos 412-44 Patriark i Alexandria, III, 406

Kærup, se Cherub

Kølenbrunn, se Chulnbrunn

Køler, Valentin Christensen 1587-1649 Sp. Kallundborg, I, 73

Köln, Kurfyrsten af, se Ferdinand d. Anden af Bayern

Königsmarck, Hans Christopher 1600-63 sv. Greve & Hærfører, III, 22, 85

Köning, Ludwig -1617- Boghandler i Kassel, I, 21

Køster, *Henrik d. Æ. -1631-47 Livlæge Nykøbing F., 472, 481, 514, 562, 564, 570, 579, 622, 625, 626, 628, 631, 686, 692, 704, 705, 708, 730, 733, 756, 761, 763, 764, 782, 790, 794, 815, 817, 827, 829, 830, 834, 873, 889, 890, 894, 895, 898, 911, 919, 922, 923, 925, 940, 941, 946, 954, 960, 963, 972, 991, 992, 993, 997, 999, 1007, 1008, 1009, 1016, 1018, 1066, 1074, 1077, 1078, 1079, 1080, 1108, 1111, 1114, 1115, 1117, 1120, 1129, 1139, 1149, 1152, 1156, 1161, 1165, 1180, 1182, 1187, 1189, 1268, 1270, 1273, 1274, 1276, 1279, 1280, 1282, 1286, 1291, 1298, 1299, 1301, 1302, 1304, 1315, 1316, 1338, 1341, 1348, 1351, 1367, 1371, 1375, 1376, 1379, 1381, 1382, 1398, 1399, 1439, 1441, 1449, 1454. II, 265, 280, 314, III, 242. - *Henrik d. Y. -1641-47- Læge, 1488, 1518, 1543, 1569, 1602, 1751. II, 1, 2, 64, 65, 109, 115, 176, 268, 270, 274, 293, 430, 440, 481, III, 124, 144, 147, 149, 166, 167, 168, 201, 211, 521

Lactantius 3.-4. Aarh. lat. Kirkeforf., III, 330

*Laët, Jan de 1582-1649 holl. Geograf, 1019, 1031, 1040, 1072, 1089, 1112, 1127, 1138, 1147, 1430, 1462, 1511, 1512, 1513, 1577, 1592, 1606, 1613. I, 371, 376, 377, II, 483, III, 60, 64, 114, 115, 164, 171, 176, 182, 183, 185, 216, 217, 262, 310, 412, 414, 437, 491, 496, 500, 504. *Notitia orbis*, I, 371, 377, 386, II, 137, 356, 408, 434, 448, 457, 483. *Plinii Hist.*, I, 376. *De gemmis*, III, 171, 176, 195, 254, 501. *Historia nat. Brasil.*, III, 262, 307, 488, 490. *Vitruvius*, III, 308. *India occidentalis*, III, 9, 60, 195

La Frère -1639- Læge i Paris, II, 120

Lambarde, William 1536-1601 eng. Historiker, I, 331, 387, 388, II, 346. *Archæonomia*, I, 331, 387, 388, II, 71, 284, 286, 301, 302

Lamius, 18. Aarh., Filolog, I, 290, 293, 294, 295

Lang, (jvf. Lange), Bernhard -1626- Læge? i Kbh., I, 112

Lange, Slægten, I, 176. - *Peder Rasmussen -1625-46 Sp. Helsingør Olai K., 432. III, 158. - Rasmus Pedersen -1638- c. 53 Kap. Helsingør Olai K., III, 450, 460. - *Willum Pedersen 1624-82 Prof. sen. Landsdommer, 1368, 1388, 1619, 1636, 1642, 1704, 1708, 1715. III, 412, 441, 500. *De annis Christi*, III, 354, 365, 370, 371, 372

*Langebæk, Anders Jacobsen -1615-45 Sp. Kallehave, 36, 78, 366, I, 31. - Jacob Andersen 1563-1633 Sp. Kallehave, I, 41, III, 532

Langeland, Hans Pedersen 1612-75 Stud., sen. Sp. Stenstrup, II, 41, 42

*Langlot (Langelott), Joël 1617-80 ty. Læge & Kemiker, gottorpsk Hoflæge, 1578, 1735, 1738, 1747. III, 309, 310, 311, 341, 436, 487, 510, 514, 517

*Lapeyrière, Isaac 1594-1676 fr. Lærd, 1285, 1288, 1294, 1297, 1300, 1303, 1306, 1311, 1321, 1322, 1323, 1324, 1326, 1334, 1335, 1340, 1362, 1369, 1377, 1380, 1421, 1423, 1433, 1463, 1468, 1470, 1472, 1483, 1525, 1540, 1545, 1570, 1580, 1581, 1589, 1598, 1634, 1650, 1657, 1669. III, 119,

154, 155, 184, 228, 278, 311, 313, 317, 341, 351, 385, 409, 474. *Rapp. des Juifs*, III, 188. *Rel. du Groenland*, III, 278, 280, 306, 413. *Præadamitæ*, III, 188. *Rel. d'Islande*, III, 94

*Larsson, Peder 1606-81 Jurist, 473. I, 163, II, 159

Lauenborg, Hertugen af, se Frants Albrecht

Laugesen, Clemens, se Follerup

Lauremberg, Hans Willumsen c. 1591-1659 Digter, Prof. math. Sorø, I, 76, 102, 230, 373, II, 233, 235, III, 179. – Jacob Sebastian 1619-68 ty. Jurist, III, 151, 164, 166, 168, 170, 172, 182. – Peder 1585-1639 Prof. Rostock, II, 174, 193, 202, 213, III, 170. – Wilhelm c. 1547-1612 ty. Læge, I, 66, 70, 72, 75, 76, 364, 365. *Ep. de calcula*, I, 364

Laurentius, Helgen, I, 125

Laurentiusson, Gudmund -1632-79 isl. Præst, I, 352, 367, 375

Laurentz, se Lorentz

Lauritsen, Carsten, se Bleking. – Christen -1605-c. 14 Sp. Birkerød, I, 3. – *Christen -1620- Sp. Bøe i Norge, 68. – Christen, se Aagaard, Bording, Winther. – Claus, se Scavenius. – Ditlev, se Skabo, Scavenius. – Hans, se Blix, Odder, Wolf. – Jens, se Dall, Kerteminde. – Jørgen d. 1616 Sp. Dalby, III, 531. – Mikkell -1638-Bonde i Hvellinge, II, 51. – Peder, se Tuxen, Voldum. – Søren, se Jordrup

Lauro, Giambattista 1581-1629 paveilig Protonotar, lat. Digter. *Epistolæ*, III, 315

Lazaretto -1641- Boghandler i Padua, II, 305

Lazius, Wolfgang 1514-65 østr. Numismatiker, kejserlig Livlæge, II, 217. *De rep. Rom.*, I, 235. *Comm. in geneal. Austr.*, I, 344

Lebzelter (Leibzeller), Christoffer c. 1598-1646- Prins Christians Sekretær, II, 430, 436, 440, III, 95, 97

Leclerc, David 1591-1655 schw. Filolog & Historiker, Prof. Genève, III, 105

Lécluse (Clusius), Charles 1525-1609

Læge & Botaniker, Prof. Leyden, I, 25, 260, 345, 371, 377, 385, 386, II, 217, 356, 457, III, 511. *Herbarius*, I, 14, 386, II, 4, 216. *Exotica*, II, 137, 217, III, 343, 504

Leddibur, Just -1616- Raadmand i Malmø, III, 531

Leibzeller, se Lebzelter

Leicester, Greve, se Sidney

Leifsson, Gunlaug d. 1219 isl. Munk, II, 89, III, 469

Leland, John c. 1506-52 eng. Antikvar, III, 62. *In decl. Quintil.*, II, 11

Le Maire, Jean -1602-56- Bogtrykker i Amsterdam, II, 75, 92, 164, 173, 179, 180, 187, 194, 197, 198, 202, 208, 212, 213, 218, III, 165, 274, 407, 501

Lemuel, ismaelitisk Konge, III, 392

Leo Marsicanus -1101- Bsp. Ostia, III, 421

*Leopodius (Lofoten), Anders Mogenssen -1616- no. Stud., 19f

*Lerche (Lindesius), Knud Madsen 1593-1666 Sp. Nysted, 18e

Lery (Lerius) Jean de 1534-1611 fr. Missionær & Rejsende, *Hist. navigat. in Brasil.*, II, 5

Le Sage, Charles -1645-51- Hofkirurg, III, 220, 227

Leth, Christen Sørensen c. 1624-51 Sp. Fjellerup, III, 387

Leucoris, se Leucorea, Wittenberg (Stedreg.)

Leyel, *Hans c. 1612-41-, 792. II, 41, 50, 71, 75, 92, 93, 110, 126, 127, 135, 137, 298, 314, 328, 345. – Tancred (Dankert) -1587-1645 Læge, I, 83, 348, II, 11, 41, 50, 129, 134, 157, 158. – Wilhelm c. 1603-59 Købmand & Rejsende, II, 102, 109

Libavius, Andreas d. 1616 ty. Læge & Kemiker, III, 310

Licetus, Fortunius 1577-1657 it. Læge, Prof. filus. Padua, I, 137, 310, 318, II, 298, 311, 314, 319, 327, 331, 336, 337, 341, 344, 345, 350, 356, 364, 378, 451, 452, 459, 460, 469, 470, 482, III, 15, 17, 22, 23, 33, 60, 64, 71, 111, 146, 160, 173, 174, 196, 197, 213, 265, 280, 284, 314. *De intell. ag.*, I, 137, *De annulis*, II, 298, 311,

- 319, 327, 331, 364, 420, 459, 470, III, 11, 19, 52, 54, 57, 64, 71, 159, 178, 190, 225, 306. *De anim. immort.*, I, 137. *Lithosphorus*, II, 495, III, 52, 60, 173
- Lichtenau, Conrad, se Urspergensis
- Lilly, William 1602-81 eng. Astrolog, III, 478, 479
- Lindanus, se Linden
- Lindebrug, Friedrich 1573-1648 ty. Jurist & Filolog, I, 197
- Lindemann, Thomas 1609-53 Dr. theol., Sp. Kbh. S. Petri K., III, 181
- Linden, Johannes Antonides van der 1609-64 Prof. med. Leyden, III, 408, 489, 507
- Lindenbergius, Petrus 1562-96 ty. Kronikør. *Rostochiense Posth.*, II, 255
- Lindenov, Slægten, I, 223. – Jacob 1617-72 Hofjunker, sen. Højesteretsass., II, 305, 329, 363, 377, 381, III, 514
- Lindesius, Knud Madsen, se Lerche
- *Lindum, Laurits Thomsen -1609-16-Stud., 18b
- Lippe, Lorenzo -1517- it. Digter, II, 424
- *Lipper, Herman Mortensen c. 1623-82, Sp. Baarsløf, Lunds St., sen. Brøndby-Ø., 1491
- Lippius, se Lippe
- Lipsius, Justus 1547-1606 nederl. Filolog, I, 44, 235, III, 123, 464, 536
- Litaverne, III, 451
- Livius, Titus 59 f.K.-17 e.K. rom. Historieskriver, III, 420. – den danske L., se Saxo
- Livlændere, III, 80
- Lobel, Matthias 1538-1616 holl. Læge, eng. Hofbotaniker, I, 42, 77. *Icones plant.*, I, 28, 48
- Lodbrog, se Regnar
- Lofda, nord. Sagnskikkelse, II, 16
- Lofoten, se Leopodius
- Lomann -1635- Empiriker, I, 348
- Longinus, Helgen, III, 241
- Longobarderne, III, 536
- Longomontanus, Anna, III, 229. – Christen Sørensen 1567-1647 Astronom, Prof. math., I, 4, 7, 23, 24, 174, II, 23, 40, 67, 108, 312, 316, 322, III, 73, 169, 213, 259, 284, 285, 307, 319, 320, 440, 494, 535. *Astronomia Dan.*, II, 238, 316
- Longus, se Saxo
- Lopez, Francesco, se Gomara
- Lorentz, Johan d. Æ. d. 1650 Organist & Orgelbygger, I, 201
- Losse, Christian von -1648- sachsisk Diplomat, III, 300, 302
- Lucanus, Marcus Annæus 39-65 rom. Digter, III, 214
- Lucilius l. Aarh., III, 392
- Luckius, Johan Jacob 1574-1653 ty. Numismatiker. *Sylloge numism.*, III, 417
- Lucretius Carus, Titus 96-55 rom. Digter, I, 334, II, 61, 211, 214, III, 11
- Ludvig den Fromme 778-840 frankisk Kejser, I, 269. – d. Fjortende fr. Konge, III, 198, 383, 384, 448
- Lukas, Evangelist, I, 209, II, 31
- Lummer -1642-44- Købmand, II, 375, 403, 422, 439, 462, III, 24, 35
- Lund, *Jens Madsen -1631-77, Sp. Nimtofte, 484. – *Knud Hansen -1610-36 Sp. Lyø, 15Cu. – *Thomas Christensen -1615-36 Sp. Helsingør Marie K., 18k, 333. – Zacharias 1608-67 Filolog & Digter, Rt. Herlufsholm, II, 274
- Lusitanus, Zacutus, se Zacutus
- Luther, Martin 1483-1546 Reformator, I, 31, II, 423, 439, III, 82, 399. – Paul 1533-93 sachsisk Livlæge, II, 423
- Lykierne, III, 370
- Lykke, Frants -1606-55, Lensmand, I, 11. – Jørgen 1590-1616 I, 11. – Siverts, se Frants
- *Lyndelse, Christoffer Madsen 1588-1635 Sp. Gundslev, 15Dc
- Lyser, Frederik Wilhelm 1622-91 Oberdømprediger Magdeburg, III, 180, 200, 215. – Lucas 1620-72 Dr. jur. Hofrat Magdeburg, III, 180, 200. – Michael 1626-59 Læge Nykøbing F. *Culter anatom.*, III, 488. – Polykarp 1586-1633 Superintendent Leipzig, II, 379, III, 180. – *Wilhelm 1592-1649 Prof. theol. Wittenberg, 1134, 1142, 1176, 1185, 1203, 1212, 1325, 1337, 1366, 1372, 1411, 1437, 1457,

1465, 1495, 1507. II, 375, 446

Lysippos 4. Aarh. f.K. gr. Billedhugger, II, 362

Lyskander, Claus Christoffersen 1558-1628 kgl. Historiograf, I, 258, 357, 358, 365, II, 317, 333, III, 237, 282, 541. *Genealogi*, I, 57. *Synopsis Hist. Dan.*, I, 366. – Johannes Christoffersen, I, 357. *Antiqu. Dan. serm.*, II, 412, 414, III, 69

Lætus, Christen Sørensen, se Leth. – Rasmus 1526-1582 Prof. theol., Digter, III, 264, 265, 282

Lösel, Johann 1607-55 ty. Botaniker, III, 443, 451

Machaon, Grækernes Læge hos Homer, I, 12, III, 148, 337

Macrobius, 4.-5. Aarh. rom. Lærd, I, 155, 156, 157, III, 372

Madaurensis, se Apulejus

Madsdatter, Inger Margrethe 1622-48 g. Hans Numsen, II, 288. – Susanne 1613-37 g. O. Worm, I, 206, 207, 214, 222, 226, 228, 229, 231, 252, 254, 282, 299, 299, 301, 310, 315, 324, 335, 356, 366, 367, 374, 382, II, 29, 36, 38, 41, 49, 51, 52, 55, 56, 57, 67, 68, 70, 72, 75, 100, 111

Madsen, Anders, se Beyerholm. – *Christen -1613-15- H. Landskrona, *15 Bm.* – Christen, se Dithmars. – Christoffer, se Lyndelse. – Hans, se Birkop. – Jacob -1647- Læge Helsingør, III, 271. – *Jacob -1625-27- H. Skelskør, Kap. St. Hedinge, 236. – Jacob (Medelfar) 1612-32, I, 228, 232. – Jacob, se Aarhus. – *Jens -1643-49- H. Helsingør, 1622. – Jens, se Lund. – Jørgen -1653- III, 487. – Jørgen, se Braad. – Knud, se Lerche. – Mikkel, se Vibe. – Morten 1594-1643 Bsp. Aarhus, I, 85, 122, II, 421, 449, 467, 483, 489. – Otto -1644-, III, 57. – Poul 1527-90 Prof. theol., Bsp. Roskilde, III, 203. – Søren c. 1616-40- Stud., II, 192, 202, 212, 217, 225. – Søren, se Ørsted

Maffei Volaterranus, Raphael 1450-1521 it. Polyhistor. *Commentaria urbana*, I, 92, 99

Magdalene Sibylle af Sachsen 1617-68

g. Prins Christian, II, 226, 230, 268, III, 87, 141, 147, 231, 236

Maggio, Hieronimo d. 1572 it. Jurist & Ingeniør. *De tintinnabulis*, III, 330. *De equuleo*, III, 330

Magnus d. Gode 1024-47 da.-no. Konge, II, 19, 20. – den Blinde, no. Konge, III, 381. – Lagabøter 1238-80 no. Konge, II, 20. – Albertus, se Albertus Magnus. – Johannes 1488-1544 sv. Ærkebsp. & Historiker, II, 165. – Olaus 1490-1557 sv. Ærkebsp. & Historiker, II, 179, 431. *Hist. de gent. septentr.*, II, 188, 286, 410, 417, 424. – Valerianus, III, 306

Magnusson, *Benedikt -1626-40- isl. Stud., 350, 351, 608, 642, 672, 724, 742, 788, 803, 850. I, 110, 111, 113, 118, 130, 131, 146, 186, 187, 211, 212, 223, 225, 226, 251, 261, 273, 275, 283, 290, 291, 326, 327, 328, 342, 343, 350, 352, 368, 377, 380, II, 33, 95, 276, 289. – *Einar -1639-47 isl. Præst, 1037, 1160, 1424. II, 155, 194, 207, 278, 294, 348, 395, III, 272. – *Gisli 1621-96 isl. Stormand, 1082, 1121, 1166, 1230, 1250, 1258, 1448, 1496, 1537, 1609, 1652. II, 207, III, 191, 206, 251, 272, 326. – Gunnar -1639- isl. Bogtrykker, II, 152. – *Jon 1601-75 isl. Præst, 607, 641, 670, 715, 740, 784, 802, 854, 861, 951, 969. I, 327, 343, 381, II, 9, 34, 35, 76, 98. – Matthias -1632-36- isl. Købmand, I, 265, 376. – Olaf -1650-, III, 441. – Thord, isl. Digter, II, 34. – Thorleif d. 1652 isl. Sysselemmand, III, 386

Mainz, Kurfyrsten af, I, 76

Maire, se Le Maire

Makedonerne, III, 371

Maldonatus, Johannes Alvarez 1534-83 sp. Jesuit, II, 187, 188

*Maltbech, Niels Pedersen 1613-67 Sp. Galten, 732

Malteserne, III, 93

Manasse, jød. Konge, I, 178

Mander (Mandel), Karel van c. 1609-70 Maler, II, 437, III, 517, 518, 522. – Raphael -1622-43- Købmand, II, 213

Mandixen, Hans -1620-63 Borger i Kbh., I, 191

- Manducator, se Comestor
- Mansfeld, Grevinde af, I, 61
- Manutius, Aldus d.Y. 1547-97 it. Filolog, III, 18
- Marggrav (Marcgravius), Georg 1610-44 ty. Geograf & Ingeniør, III, 195, 217, 429, 488, 490, 491. *Hist. rer. nat. Brasil.*, III, 255, 312
- Marchetti, Pietro d. 1673 Prof. anatom. Padua, II, 162
- Marci, Jacob -1631-41- Bogtrykker Leyden, I, 241, 385, 386, II, 5, 11, 12, 73, 75, 94, 95, 103, 177, 178, 186, 224, 248, 265, III, 4. – de Kronland, Johannes Marcus 1595-1667 bøhmisk Naturfilosof, III, 449, 450, 460
- Marcianus Heracleotes 2./5. Aarh. gr. Geograf, I, 358
- Marcomirus 4. Aarh. Kimmererkonge, I, 338, 344
- Marcussen, Johannes, se Mumm. – Jacob, se Boldevin
- Margrethe, Knud Lavards Datter, III, 381. – d. Første, 1353-1412, da. Dronning, I, 260, 268, II, 406
- Maria af Medici 1573-1643 g. Henrik IV af Frankrig, I, 2, II, 52
- *Mariboe, Jørgen Christoffersen -1603-16- Kap. Skelskør, 15 Cø
- Marie Eleonora 1599-1655 g. Gustav II Adolph af Sverige, II, 223, 286, 288, 293, III 231
- Marigny, Jacques [Jan?] Carpentier de -1646-1670 fr. Skribent & Diplomat, III, 155, 188, 365, 384
- Marino, Giambattista 1569-1625 it. Digter, III, 2, 19, 26, 33, 39, 118
- Markus, Evangelist, I, 209
- Maro, se Vergil
- Mars (Martius), Krigsgud, III, 196, 213
- Marsicau, se Leo Marsicanus
- Marsvin, Otte 1573-1647 Lensmand, I, 282
- Martialis Marcus Valerius c. 40-c. 102 rom. Digter, II, 281
- Martin, Helgen, I, 125
- Martini, Jacob 1570-1649 Prof. theol. Wittenberg, I, 76, II, 462, 491
- Martinius, Martinus 1614-61 østr. Jesuit, Missionær & Geograf, III, 501, 503, 506, 520. *Atlas Sinensis*, III, 501, 503
- Martius, se Mars
- Martyr, Petrus 1500-62 it. reformert Theolog, Prof. Oxford & Strassburg, II, 418
- Martzan, Melchior -1626-54 Bogtrykker, II, 403, 407, III, 163, 418, 521
- Mascardi, Joseph d. 1588, it. Jurist, *Tractat. de probat.*, I, 296
- Massa, Nicolo d. 1563 it. Læge & Anatom. *Epist. medic.* I, 1
- Matthiæ (Dithmars) Christian 1584-1655 Prof. theol. Sorø, II, 156
- Matthæus Paris, se Parker, Matthew
- Matras, Daniel 1598-1689 Prof. Sorø, II, 106
- Matthiesen, Jacob, se Aarhus, Jacob Madsen
- Matthæus, Evangelist, I, 209, III, 399
- May, Louis du -1644-87 fr. politisk Skribent i württembergsk Tjeneste, III, 356, 357. – *Søren Nielsen -1629-79 Sp. Holbæk, 1022, 1140. III, 212
- Mayerne-Turquet, Théodore 1573-1655 schw. Læge, Livlæge Paris & London, I, 2, 5, 214, II, 355. *Dispens. spagy.*, I, 7
- Mazarin, Jules 1602-61 fr. Kardinal, Statsmand & Bogsamler, 1344. III, 67, 88, 104, 108, 109, 136, 137, 174, 193, 196, 198, 225, 238, 280, 299, 306, 314, 321, 335, 336, 427
- Mechelborg (Mechelberg), Hans -1602-23 Hofmønsterskriver, I, 28
- Medelfar, *Hans Nielsen -1624-45 Sp. Hvellinge, Lunds Stift, 522. II, 52. – *Mads Jensen 1579-1638 Bsp. Lund, 340, 343, 374. I, 10, 161, 214, 238, 284, II, 13, 23, 25, 51, 64, 120, 288, 369, 370, 374, III, 514
- Meder, Michael 1614-90 Bogtrykker Rostock & Stralsund, III, 423
- Meibom, Marcus 1611-c. 1710 slesv. Filolog & Bibliothekar, III, 308. *Musicae auctores*, III, 407
- Mejer, Albert c. 1606-87 Prof. Sorø, III, 68. – Bernhard 1570-1634 Sp. Kbh.

- Petri K., I, 276. – Ditlev 1582-1653 Sp. Itzehoe, I, 276. – *Hans Berntsen -1627- c. 1660 Stud., sen. Rt. Ribe & Bordselholm, 371, 378, 379, 385. I, 242, 285, 386, II, 399, III, 272, 273. – Samuel 1609-58 Apotheker, III, 79, 295, 296
- Mejland, Jørgen 1605-51 Stud., sen. Sp. Helsingør Marie K., II, 1
- Mela, Pomponius I. Aarh. e. K. rom. Geograf, II, 353
- Melampus, gr. Sagnskikkelse, Læge, I, 359
- Melanchthon, Philip 1497-1560 ty. Humanist, Theolog & Reformator, II, 89, III, 82
- Melo, Franciscus de -1641-44- sp. Statholder i Nederlandene, III, 41
- Menander 340-292 gr. Komædiedigter, II, 479, III, 90, 396
- Menelaus, Menelai, se Nelausen
- Menetrius, Johannes Baptista 1564-1657 Antikvar, III, 55
- Menochius, Jacob 1532-1607 Prof. jur. Padua, I, 296. *Consilia & resp. jurid.*, I, 296
- Mephiboseth, Jonathans Søn, II, 31, 32, 96
- Mercator, Gerhard, 1512-94 ty. Matematiker & Kartograf, III, 154. *Chronicon*, III, 422. *Atlas major*, III, 154. – *Nicolaus -1648-87 holstensk Astronom, 1610. III, 508
- Mercurialis, Hieronimus 1530-1606 Prof. med. Padua. *De arte gymn.*, I, 4, II, 282, 285, 295
- Mercurius -1609-23-, *Gallo-Belgicus*, I, 69, 76
- Merkur, Handelsgud, I, 142
- Merlin, Ambrosius 5. Aarh. angelsachsisk Naturkyndig, III, 469
- Mersenne, Marin 1588-1648 fr. Abbed & Matematiker. *Questiones in Genesin*, III, 330
- Merula, Paul 1558-1607 holl. Filolog, Prof. Hist. Leyden, *Cosmographia*, II, 233, 236
- Messenius, Johannes 1579-1636 sv. Historiker, I, 114
- Metzner von Salhausen, Leonhard 1570-1629 Prof. jur., I, 203, 204, II, 302
- Meulles du Tartre, Claude -1638-57-fr. Diplomat, II, 106
- *Meursius, Johannes 1579-1639 Prof. Sorø, 486, 487, 490, 491, 492, 495, 560. I, 155, 217, 252, 277, 287, 290, 292, 294, 301, 308, 314, 315, 329, 332, 336, 354, 355, 359, 386, 388, II, 54, 61, 69, 169, 354, III, 128, 330, 408. *Hist. Dan.*, II, 197, III, 157
- Meyer, se Mejer
- Michon, Pierre, se Bourdelot
- Midas, frygisk Konge, II, 242
- Middelfart (jvf. Medelfar) Rasmus Jensen -1638-51 Sp. Aakirkeby, II, 86, 111
- Mikkelsen, Anders, se Borring. – *Hans (Coronensis) -1631-34- Sp. Hammarlöf Lunds Stift, 535. – *Hans (Nidrosiensis) -1629-32- no. Stud., 439. – *Hans 1578-1651 Bsp. Odense, 710. I, 8, 10, 11, III, 167, 168. – Hans, se Ravn. – *Jonas 1624-65 Sp. Nordstrømø, 1677, 1710. – Ludvig, se Hansen. – Morten -1640-65- III, 514, 520. – *Niels -1626-29- Stud., 298. – Niels, se Basse, Randers. – Rasmus -1631-38- Stud., II, 67. – Rasmus, se Andst
- Milton, John 1608-74 eng. Digter, III, 493
- *Miltzov, Henrik Gertsen 1599-1666 Sp. Voss Bergens Stift, 95a, 141, 149, 155, 258, 355. I, 65, 68, 77, 92
- Mimring, nord. Skovgud, II, 282
- Minerva, Gudinde, II, 74, III, 212
- Minister, P. -1649-, III, 407
- Minadous, Joann. Tommaso -1564-1615 Prof. med. Padua, I, 2
- Minucius Felix 3. Aarh. rom. Advokat & Forf., III, 330
- Misingius -1614-, I, 8
- Moes, Catharina -1645- g. Henrik Køster, III, 132, 144
- Moffett (Moufet, Muffet), Thomas 1553-1604 eng. Læge & Entomolog. *Theatrum insect.*, II, 442, 451, 459
- Mogensen, Anders, se Leopodius. – *Erik c. 1618-61 Sp. Greve, 1395. – Mik-

kel, se Hassel. – Peder, se Tram

Moldenar, Christian -1616- Læge Wittenberg, I, 80. *Exercitat. Physiogn.*, I, 80

Molinus d. før 1645 Raadsherre i Venezia, III, 139

Molther, Georg -1617- Rosenkretzer, I, 15

Moltichen, Joachim -1626-64 Boghandler, I, 366, 373, 374, II, 1, 109, 116, 228, 316, 317, 319, 322, 428, 430, 436, 438, 452, 459, 470, 482, 495, III, 10, 11, 13, 17, 33, 40, 43, 75, 85, 87, 112, 113, 114, 121, 132, 135, 173, 174, 176, 178, 179, 180, 181, 196, 199, 207, 213, 215, 216, 262, 265, 283, 288, 289, 302, 391, 418, 510

Monrad, Erik Johansen 1607-50, Sp. Kbh. Trinitatis K., II, 436

Montague (Montacutius), Richard 1577-1641 eng. Bsp., II, 71, 87

Montanus, Comes -1584- it. Læge, III, 148

More, Alexander 1616-70 fr.-schw. Theolog, Prof. Amsterdam, III, 510

Moreau, René c. 1587-1656 Prof. chir. Paris, II, 203, 256, 494, III, 9, 165, 213. *Schola Salern.*, II, 489

Morel, Ferdinand -1620- Filolog, III, 330

Moretus, Balthasar 1574-1641 Bogtrykker Antwerpen, II, 137

Moritz, 1521-53 Kurfyrste af Sachsen, II, 440. – 1567-1625 Prins af Oranien, II, 126, 127. – 1572-1632 Landgreve af Hessen, I, 76, II, 44

*Morsius, Joachim 1593-1642- ty. Kemiker, 109

Mortensen, Anders, se Skammelstrup. – Henrik, se Møinichen. – Herman, se Lipper. – *Jens -1644-48- Stud., 1593. – Laurits, se Scavenius. – Niels, se Kolding. – Oluf -1626-45- fhv. Sp. Ormslev, III, 133. – Poul, se Ostrup. – Jens -1589-95 Rt. Herlufsholm, Sp. Slangerp, Historieskriver, I, 268. *No. Kongers Krøn.*, I, 268, 269, 288

Moræus, se Moreau

Moschion 5.-4. Aarh. f. K. gr. Tragediedigter, III, 34

Moses, Jødernes Lovgiver, I, 299, II, 410, 417, 435, 447

*Moth, Poul 1600-70 Læge, sen. kgl. Livlæge, 512, 521, 698, 1573, 1574, 1594, 1612, 1629, 1703, 1774. I, 307, 308, 312, II, 143, 174, 182, 184, 203,

Motzfeld, Eva 1613-1706 g. Borgmester Herman Schröder, II, 463. – Hans, se Johan. – *Henrik 1618-92 Stud., sen Sp. Arrie Lunds Stift, 868, 1062, 1068, 1076, 1083, 1100, 1118, 1126, 1133, 1144, 1173, 1183, 1204, 1215, 1283, 1295, 1305, 1450. II, 374, 389, 449, 450, 454, 460, 461, 493, III, 6, 7, 20, 26, 80, 92, 115, 123, 250, 408, 410, 411, 412, 413, 473, 478. *Disputats*, III, 103. – *Johan Pedersen 1626-76 Stud., sen. Sp. Egeslevmagle, 1505, 1521. III, 27, 228, 240, 241, 242, 489. – Johanne -1637- II, 40. – Magdalene 1617-91 g. O. Worm, II, 117, 118, 119, 120, 122, 125, 128, 130, 207, 491, III, 5, 27, 191, 230, 231, 478, 479, 487, 499, 502, 509, 511, 514, 520, 522. – Peder Pedersen d. 1650 Vinhandler, II, 117, III, 26, 81, 91, 92, 241, 242, 250, 520

Mouritsen, Mikkel -1613-37 Prof. Lund, I, 199

Mousettus, se Moffett

Mule, Hans Jørgensen 1605-69 Stud., sen. Højesteretsass., III, 138, 170. – Jens 1564-1633 Læge Odense, I, 50, 51, 281, III, 358. – Niels Hansen -1602-16 Sp. Samsø, I, 10. – Wilhelm Jensen 1628-99- Stud., sen. Højesteretsass., III, 358, 508, 509, 511

Mumm, Johannes Marcussen -1609-54-da.-holl. Købmand, II, 382, 476, III, 332, 339, 445

Mund, Pros -1620-44 Viceadmiral, II, 35

Munk, Erik -1653- Købmand, III, 488, 501. – Kirsten 1598-1658 g. Christian d. Fjerde, I, 46

Munster, se Münster

Munthe, Christoffer c. 1612-44 Prof., II, 128

Musjafa, Benjamin -1646- jød. Læge i Hamborg, III, 150

Mülg, Claus -1607- Boghandler i Basel, I, 1

Müller, Christen Ernst Madsen -1635-41- Stud. II, 246, 247, 265. - *Hans 1605-72 hertugelig holstensk Raad, sen. Prof. jur. Kbh., 216, 1790. III, 495, 496. - Philip 1585-1659 ty. Kemiker, Prof. med. Leipzig, III, 486. *Miracula chym.*, III, 238, 486, 491.

Münster, Sebastian 1489-1559 Geograf, Prof. theol. Basel. *Cosmographia*, I, 235, 338, 344

Myron 5. Aarh. f. K. gr. Billedhugger, II, 362

Mæcenas, Gajus Cilnius 1. Aarh. f. K. rom. Rigmand, II, 380, III, 394

Mævius 1. Aarh. f. K. rom Digter, I, 55
*Møinichen, Henrik Mortensen à 1631-1709 Læge, 1779, 1782. III, 510, 517, 522

*Møller, Morten Olufsen -1642-45 Stud., 1358

*Nakskov, Peder Rasmussen -1609-15- Stud., 15By. - Peder Zachariassen c. 1635-95 Stud., sen. Sp. Skjødstrup, III, 519
Nanna, Balders Hustru, II, 282

*Nannestad, Anders Jensen -1637-40-no. Stud., 846

Nansen, Hans 1598-1667 Storkøbmand, Borgmester, III, 332

*Narssius, Johannes 1580-1637 holl. Theolog & Læge, sv. Livlæge, 267, 268. I, 259

Naschou (Nascovius), se Nakskov

Naso, se Ovid

Nassau, Prinsen af, se Frederik Henrik

*Naudé, Gabriel 1600-53 fr. Lærdoms-historiker & Bibliothekar, 1262, 1292, 1359, 1561, 1597. II, 240, 241, 305, 313, 319, 320, 328, 330, 341, 344, 364, 365, III, 101, 104, 105, 108, 109, 128, 174, 188, 196, 198, 213, 220, 223, 224, 225, 227, 238, 239, 264, 278, 306, 314, 321, 336, 341, 384, 389, 413, 479, 480

Neander, Johannes -1622-27- ty. Læge. *Tabacologia*, I, 260

Nederländerne, III, 75, 97, 113, 190
Nelausen (Menelai), Johannes -1643-Stud., II, 488

Neobrigensis, se William af Newburgh
Neper, John 1550-1617 skotsk Mathe-matiker, I, 80

Neptun, Havets Gud, I, 134, II, 78, 291, III, 82, 165, 166, 183

Nero 37-68 rom. Keiser, I, 13, II, 437, 438

Nesselmann, Sigismund 1597-1660 ty. Læge, polsk Livlæge, III, 166

Nestor, Konge i Pylos, I, 135, II, 202, 290

Nettesheim, Cornelius Agrippa de, se Agrippa

Nicolas, skaansk Stormand, III, 381

Nicolettus, Paulus Venetus -1390-1428 it. Theolog, II, 388

Niels -1614-, I, 8. - -1646- Stud., III, 208

Nielsdatter, Christina, se Paaske

Nielsen, Balthasar c. 1602-57 Kap. Kbh. Frue K., I, 101, 202, 203. - Christen, se Friis, Varde. - Christoffer, se Sadelmager. - Daniel, se Arctander. - Enevold, se Randulf. - Frants, se Grenaa, Noseby. - Hans -1644- Borgmester i Kbh., III, 5. - Hans, Borgmester i Odense, se Chulnbrunn. - Hans, se Borre, Friis, Medelfar, Thorup, Sæby. - Herman 1570-1629 Prof. Hebr. I, 101, 197, 201, II, 71 - Iver, se Krag. - Jacob, se Børglum. - Jens -1631- Tolder Skagen, I, 245. - Jens, se Kolding, Pictor. - Kjeld, se Ulfborg. - *Laurits 1598-1657 H. Odense, sen. Sp. Langaa-Ø., 99c, I, 60. - *Laurits -1638-41- Stud., 967. - Laurits, se Aalborg, Gram. - Mikkel, se Hobro. - Niels, se Gundestrup, Krag, Stenløse, Ulfborg. - *Peder -1635-41 Stud., 930. - Peder, se Albin, Ferslev, Fonopius. - Poul -1592-1616- Sp. Lejrskov, III, 533. - Simon, se Bleking. - Søren, se Givskud, Hjort, May. - Thomas, se Hem. - Thøger, se Ferslev. - Tyge -1614- Stud., III, 526. - Villads, se Brøns

Nierenberg, Johann Eusebius 1590-1658
sp. Jesuit & Naturforsker. *Historia Naturæ*, II, 5, 136, 166, 418

Nigrinus, Georg 1540-1602 ty. Theolog, III, 318

Nihus, Barthold, 1584-1657 ty. Theolog, Ærkebsp, Mainz, III, 230, 232, 233. *De Cruce*, III, 228

Niord, nord. Guddom, II, 264, 268

Nithardus d. 853 frankisk Historie-skriver, III, 422

Noah, III, 16, 207

*Nold, Hans Jørgensen c. 1592-1627-
Rt. Køge, 230, 231

Norby, Christina 1583-1655 g. Rudbeck Pors, III, 533

Nordal, Peder Iversen c. 1604-33 Sp. Volden i Norge, I, 139

Nordmændene, III, 92, 290, 291, 292

Norfolk, Thomas 1536-72 fjerde Her-tug af, I, 171

Normann, Ernst 1579-1645 Herre-mand, I, 196

Normannerne, II, 44, III, 331, 338, 463

*Noseby, Frants Nielsen -1628- Stud., 244

Nupufjell, Jon Jonsson d. 1616 isl. Bogtrykker, III, 378-79

Nyborg, *Christoffer Hansen -1637-76 Sp. Skjørpinge, 1000, 1167, 1174. - Jens Eriksen 1614-77 Sp. Borreby Lunds Stift, I, 384. - *Peder Troelsen -1607-c. 21 Sp. S. Felding, 18j. - *Rasmus Thom-sen -1610-14- Stud., 15A*v*

*Nytt, Peder Jensen -1638-49- H. Ran-ders, 1633

Næve (Næfius), Sebastian 1563-1643 ty. Jurist, Syndicus Erfurt, III, 282

Obotritterne, II, 411

*Odder, Hans Lauritsen c. 1595-1655 Sp. Odder, 45*d*

Oddsson, Arni 1592-1665 isl. Lovmand, III, 400. - *Gisli 1593-1638 Bsp. Skalholt, 15*Bi*, 448, 449, 468, 528, 554, 565, 588, 604, 640, 653, 664, 712. I, 258, 267, 268. - Jon -1628-81 isl. Præst, I, 152, 172. - *Sigurd 1591-1675 isl. Præst, 15*Bv*

*Odense, Niels Andersen c. 1595-1648 Sp. Skamby, 50*c*

Odin, nord. Guddom, I, 148, 319, 325, 326, 342, II, 16, 282, 283, 284, 290, III, 461, 462, 464, 468, 470

Odysseus, se Ulysses

Oedipus, se Ødipus

*Ogier, Charles 1595-1654 fr. Diplomat, 755, 774, 872. I, 333, 334, II, 106, 118

Olaf den Hellige c. 995-1030 no. Konge, I, 125, 301, 325, 343, 351, 360, II, 19, 152, 165, 263, 267, III, 56, 57. - Kyrre -1066-93 no. Konge II, 19, 20. - Eriksøn (Skot-konge) c. 960-1020 sv. Konge, III, 380, 381. - Trygvesen -995-1000 no. Konge, I, 218, II, 422, III, 380. - Trætølge 7. Aarh. Underkonge, I, 176

Olafsson, Erik -1648-90 isl. Præst, III, 347. - *Erlendur -1640-97 isl. Præst. 1218, 1310, 1500. II, 183, 206, 277, III, 28, 109, 120, 192, 432, 441. - Halldor d. 1638 isl. Lovmand, I, 327. - Hans -1629-isl. Købmand, I, 184. - Kjartan, isl. Saga-helt, I, 218. - *Magnus 1573-1636 isl. Præst, 203, 218, 229, 246, 290, 353, 369, 421, 441, 452, 454, 475, 488, 524, 530, 557, 566, 590. I, 119, 189, 211, 259, 303, 304, 335, 377, 378, 379, 381, 382, II, 6, 8, 32, 33, 95, 96, 133, 234, 237, III, 192, 245. *Spec. lex. run.*, II, 124, 125, 234, 237, 244. III, 192, 364, 407, 423, 488. - *Ste-fan c. 1620-88 isl. Provst, 1583, 1595, 1611, 1772. III, 137, 188, 189, 220, 222, 223, 225, 227, 238, 293, 327, 338, 440

Olaus -1643- Præst, II, 433

Oldenburg, Huset, I, 232. - Otto d. Første 10. Aarh. Greve af, II, 211, 385

Olearius, Adam, 1603-71 gottorpsk Hofmathematiker, III, 486, 487, 491, 499, 514

Oliverius, Antonius -1644- Prof. med. Messina, III, 15

Olsen, se Olufsen

Olufsen, Christen -1648-49- isl. Køb-mand, III, 345, 346, 386. - Christen, se Pind. - Christoffer, se Sterm. - Erik, se Torm. - Hans -1642-46- Stud., III, 201. - Hans, se Stisøn. - *Jørgen 1570-1622 Sp.

- Hørup paa Als, 32, 70. – *Mads -1609-15-Kap. Nordborg, H. Middelfart, 15 Cl. – Morten, se Møller. – Niels, se Stenvad. – Oluf, -1623-66 Sp. Randers Frue K., III, 201. – *Rasmus -1643-46- Stud., 1464. – *Søren 1582-1636 Sp. Ørsted, 209, 280. – Søren, se Koch, Pind. – Torn, se Gammelgaard
- Omundsdatter, Anna -1638- no. Kvinde, III, 4
- Onomakritos 6. Aarh. f. K. gr. Digter, III, 329
- Opitz, Martin 1547-1636 ty. Digter. *Florilegium*, II, 324, 329
- Oppenheim -1644- Prof. med. Louvain, III, 406
- Ops, Frugtbarhedsgudinde, I, 157, III, 16
- Oranien, Prinsen af, se Frederik Henrik, Moritz, Wilhelm
- Origines c. 186-253 Kirkefader, III, 330
- Orléans, Jean Baptiste Gaston 1608-60 Hertug af, I, 186, III, 539
- Orm Engelskmand, II, 140
- Ormon Nordmand (el. Kongsbroder), II, 140
- Orpheus, gr. mythisk Digter, III, 329
- Ortelius, Abraham 1527-98 nederl. Geograf. *Theatrum orbis*, II, 424, 451
- *Ortved, Hans Sørensen -1610-15-Kap. Hörby, 15 Cc
- Osburn, Peter 1584-1653 eng. Antikvar, II, 86, 138, 139, 142, 146, 176
- Osler -1641-42- gottorpsk Livlæge, II, 286, 385
- Osmannerne, III, 174
- Ostrup, Hans Jørgensen, se Faaborg. – Morten Poulsen 1615-52 Sp. Kbh. Slotskirke, II, 369, 370, III, 410. – Poul Mortensen 1576-1619, Bsp. Lund, II, 369, 370
- Osveifsdottir, Gudrun, isl. Sagakvinde, III, 379
- Ottar den Sorte, Skjald, II, 273
- Otte, Peder -1634-53 Købmand, III, 490
- Ottesen, Hans d. 1644 Kannik i Lund, I, 114, III, 112. – Jacob, Jørgen, se Seeblad
- Otto d. Anden 955-83 ty. Kejser, II, 324, 325. – c. 1060-1139 Bsp. Bamberg, Pommerns Apostel, II, 403. – Frisingensis c. 1115-58 Bsp. Freising, Historieskriver, I, 125
- Ousted, Mads Hansen, se Rasted
- Ovid(ius) Naso, Publius 43 f. K.-17 e. K. rom. Digter, I, 128, 199, 377, II, 7, 182, 235, 372, 454, 487, III, 171, 253, 395, 404, 470, 512
- Oviedo, Juan Gonsalvo de f. 1478 sp. Rejsende & Geograf. *Summar de la hist. de las Indias*, II, 451, 459
- Oxe, Peder, III, 421
- Oxenstierna, Axel 1583-1654 sv. Rigskansler, III, 104
- Paaske, Christina Nielsdatter -1591-1648 g. Jacob Hasebart, I, 174. – *Henrik -1614-36 Læge, 263. I, 369. *Purgat. med.*, I, 163. – *Niels 1568-1636 Bsp. Bergen, 107, 110, 113, 122, 135, 162, 168, 170, 179, 180, 182, 238. I, 9, 10, 198, 214, II, 55
- *Pachoppidan, Daniel Hansen c. 1621-51- Stud., 1492
- Pacius (Pace), Julius 1550-1635 it. Jurist & Filolog, Prof. Heidelberg & Montpellier. *Comm. in Phys. Aristot.*, I, 69, 76, 77
- *Pal, Jacob Carstensen -1639-42- Stud., 1025
- Palingenius, Marcellus se Stellatus
- Pallas Athene, I, 157, II, 65, 257, 281, 362, III, 31, 196, 213, 261
- *Pallesen, Morten c. 1609-38 Sp. Rødinge Lunds Stift, 429, 437
- Paludan, Jens (Johan) 1538-1615 Læge Viborg, I, 80. – Johan c. 1591-1623-Læge & Apotheker Viborg, I, 80. – Peder Villumsen 1606-86 Lector theol. Viborg, III, 311
- Palæmon, Quintus Remmius 1. Aarh. e. K. rom. Grammatiker, III, 359
- Panarolus, Domenicus -1645-57, Læge

Rom. *De Chamaleonte*, III, 213, 231

Panciroli, Guido 1523-99 Prof. jur.

Padua & Turin. *Rev. deperd. libri*, II, 444

Pandora, gr. Sagnskikkelse, I, 352

Paparus, se Placitus

Paphierne, III, 370

Pappenheim, Jost Friedrich von -1609-49 Lensmand, II, 332

Pappus, Johannes 1549-1610 Præst & Prof. Strassburg, I, 2

Paracelsus von Hohenheim, Aurelius Bombastus 1490-1541 schw. Læge & Kemiker, I, 49, 79, 129, 198, II, 215, 249, III, 283, 428

Paradinus, Guilielmus 1510-90 fr. Historiker. *Symbol. heroic*, II, 370, 374

Paris, trojansk Prins, II, 257. - Matthæus, se Parker

Parisano, Emilio 1567-1643 Læge Venezia, II, 187

Parker, Matthew d. 1259 eng. Kronikør. *Hist. major Angl.*, II, 317

Parsberg, Manderup 1546-1625 Rigsraad, I, 10

Parulinus (Parolino), Antonio Maria 16. Aarh. Læge & Samler i Ferrara, I, 100

*Pas, Simon de c. 1595-1647 Kobberstikker, 337a. I, 125, 126, 133, 234, 374, 387, 388, II, 299, 300, 302, 318, 320, 373

Paschalius (Pasquali), Carolus 1547-1625 fr. Diplomat & Skribent. *De coronis*, II, 325, 417

Passerat, Jean 1534-1602 fr. Kritiker, Lexiograf & Digter. *Calepin*, III, 425, 427

Patin, Gui 1601-72 Prof. med. Paris, II, 203, 256, III, 165, 474, 495, 498

Patritius, Andreas, se Villandus

Paul d. Tredie 1468-1549 Pave, I, 321

*Paulli, Simon 1603-80 Botaniker, Prof. med. 527. II, 161, 182, 252, 428, 430, III, 87, 97, 141, 144, 201, 230. *Institut. anatom.*, III, 148, 156. *Quadripart. bot.*, III, 201.

Paulus, Apostel, I, 359, 360, II, 472, 486, III, 16, 130, 241

Pauw, Pieter 1564-1617 holl. Botaniker, Prof. Rostock, I, 317

Payngk, Ahasverus 1608-67 Stud., sen.

Læge, I, 315. - *Ferdinand 1607-60 Sp. Løsning, 623. - *Peder Didriksen c. 1575-1645 Kemiker, Læge, 1794. III, 110, 112

Peder -1620-, I, 45. - -1642-, II, 318. - -1644-, III, 27. - Kirurg, se Swanow. - Apostlen, III, 175

Pedersdatter, Anna 1586-1633 g. Jonas Charisius, I, 280. - Elisabeth (Else) - 1617-56- g. Peder Nielsen Gjelstrup, I, 30

Pedersen, Abraham, se Gramandstrup. - Anders, se Gemzøe, Hegelund, Varbjerg. - Christen -1609-c. 38 Kancellitjener, II, 114 - Christen, se Tisted. - Christiern c. 1480-1554 Forfatter, I, 126, II, 165, 168, 433. - Christoffer, se Bagge. - *Hans -1639-44- Kap. Oslo, 1150. - *Hans -1602-15- H. Helsingør, 15Az. - *Hans -1607-15- no. Stud., 15Cg. - *Hans -1642-45- Stud., 1347. - Hans, se Langeland, Svendborg, Todberg. - Henrik, se Motzfeld. - Isak d. 1623 Sp. Kippinge, III, 532. - Iver -1591-1645 Sp. Kristup, I, 10. - Jacob -1632- Forvalter i isl. Komp., I, 258. - Jens, se Havgaard, Schjelderup, Skive, Strudsvad, Svenstrup, Wistofte. - Johan, se Motzfeld. - Jørgen, se Schjelderup. - Laurits, se Aarhus, Thurah. - Mogens, se Tilleman. - Morten 1537-95 Sp. Roskilde, II, 488, III, 541. - Niels 1601-34 Prof. theol., II, 145. - Niels c. 1522-c. 79 Sp. Lødderup, Historiker, III, 541. - Niels, se Maltbech, Schjelderup, Tram. - Oluf 1606-54 Læge Bergen, III, 142, 144, 168. - *Peder -1640-46- no. Stud., 1418. - Peder, se Hie, Motzfeld. - *Svend (Vram) c. 1591-1636 Konrektor, sen. Prof. Odense Gymn. 50d, 97, 98. - Søren (Calundanus) 1607-57 Prof., III, 172.

Peiresc, Nicolas Fabri Sieur de 1580-1637 fr. Samler, II, 196, 220, 241, 252, III, 320, 321, 494

Penelope, Odysseus' Hustru, I, 23, III, 163

Pecquet, Jean 1622-74 fr. Anatom. *Exper. nov. anat.* III, 487

Pelt, -1653-, III, 488

Perlestikker, Hans Pedersen, se Svendborg

Perserne, I, 342, II, 11, 146, 161, 163, III, 153, 261, 370

Persius Flaccus, Aulus 34-62 rom. Satiredigter, I, 316, II, 121, III, 390

Petau, Denis 1583-1652 fr. Jesuit & Filolog, I, 312, III, 27. *De doctr. temp.*, I, 312

Peter, se Peder

Petit, Pierre 1594-1677 fr. Matematiker, III, 27. *Observ. touch. le Vide*, III, 306

Petri, se Pedersen

Petronius Arbitrator 1. Aarh. e. K. rom. Forfatter, II, 298, 362

Petrus Martyr, se Martyr

Petræus (jvf. Pedersen), Henrik 1589-1620 Prof. anatom. Marburg. *Nosologia harmon.*, I, 11

Peucer, Caspar 1525-1602 sachsisk Hoflæge & Kronikør, II, 89

Peyrère, se Lapeyrère

Pfannenschmied, Johann Theobald -1607- Borger i Basel, I, 1

Pfeiff (Pfeifer), Daniel Hansen 1618-62 ty. Præst Kbh. Petri K., III, 124

Pharo, se Færø

Philip d. Fjerde 1605-65 sp. Konge, I, 121, III, 428

Philoponos, Johannes (Grammaticus) 6.-7. Aarh. alexandrinsk Theolog, III, 329

Philostratos 2.-3. Aarh. gr.-rom. Grammatiker, II, 353

Phoca, se Fock

Phoebus, I, 240, II, 126, 127

Phoenix, I, 56

Picinus, se Ficino

*Pictor. Jens Nielsen -1644-48- Stud., 1607

Pierius, se Valerianus

Piettersz, Dirk -1651- Borger i Amsterdam, III, 488

Pigafetta, Antonio -1519-22- it. Rejsende, II, 187

Pighetti d. c. 1660, it. Jurist, III, 26, 33, 39, 214

Pignoria, Lorenzo 1571-1631 it. Samler & Ægyptolog, I, 96, 97, 99, II, 196, 330, 341, 352, 366. *De servis*, III, 330. *Le Origine di Padova*, II, 325, 330, 341, 354, 362, 363, 366, 376

Pind, *Christen Olufsen 1606-94 Sp. Voer, 532. - *Niels Jørgensen -1641-46- Stud., 1438. - *Søren Olufsen -1631-71 Sp. Haurum, 548

Pineau (Pinæus), Severin d. 1619 fr. Kirurg. *De virgin. not.*, I, 296

Pisani, Pietro Paolo -1646-54- Prof. med. Messina. *Antidotarium*, III, 14

Piso, Willem 1611-58- holl. Læge & Rejsende, II, 126, 127, III, 217, 426. Jvf. de Laët

Pistorius, Johannes 1546-1608 Sp. Hasedorf. *Script. rer. Polon.*, II, 388. - Zacharias d. c. 1631, I, 245

Pithou (Pithæus), Pierre 1539-96 fr. Jurist & Filolog, I, 170, II, 300

Pitschius (Pitæus), se Pricæus

Placitus, Sextus Paparus (Levetid ukendt) gr. Læge, II, 355

Plantin, Christoph c. 1520-89 Bogtrykker i Antwerpen, I, 67, 317

Plater, Felix 1536-1614 Prof. med. Basel, I, 208, III, 235. *Praxis medica*, I, 208

Platon 427-347 gr. Filosof I, 169, 277, II, 178, 179, 226, III, 329, 402

Platow, Jacob Abraham -1633-57- Kammerjunker & Jægermester i Nykøbing F., III, 79

Plautus, Titus Maccius d. 184 f. K. rom. Komediedigter, I, 80, 169, 379, II, 244, 281, 339, III, 81, 115, 141, 489, 513

Plazzoni, Francesco d. c. 1625 Prof. anatom. Padua, I, 95

Plemp, Vopiscus Fortunatus 1601-71 Prof. med. Louvain, II, 119, III, 406. *Fundamenta*, II, 119

Plinius Secundus, Cajus d. Æ. 23/24-79 rom. Skribent, I, 142, 147, 154, 170, 192, 218, 263, 364, 365, 366, 371, 376, 377, II, 16, 73, 90, 122, 332, 338, 351, 365, 417, 424, 425, 489, III, 130, 183, 241, 392, 504; jvf. Laët, Saumaise. - d. Y. 61/62-112-

rom. Skribent, I, 106, III, 420, 482.

Plotinos c. 200-70 nyplatonisk Filosof, III, 329

Plum, Claus 1585-1649 Prof. jur. I, 22, 94, 197, 200, 201, 203, 223, 314, 315, II, 40, 433, 436, III, 237, 259, 363, 509, 539.

- Hustru se Cortsdatter

Plutus, underjordisk Gud, I, 387

Poimer, se Pömer

Polakker, III 80, 104, 108, 258, 310

Polen, Kongen af, se Sigismund, Vladislav. - Dronningen af, se Louise Maria Gonzaga

Pollux, Julius 2. Aarh. lat. Lexicograf, II, 239

Polyhistor, se Solinus

Pompejus Festus, se Festus

Pomponius Mela, se Mela

Pona, Johannes -1595- it. Botaniker, Apotheker i Verona, I, 136

Pontanus, Johan Isaksen 1571-1639 kgl. Historiograf, I, 121, 141, 146, 147, 148, 153, 155, 159, 162, 191, 193, 194, 233, 245, 249, 260, 269, 270, 271, 288, 320, 358, 388, II, 14, 53, 61, 105, 106, 132, 147, 148, 191, 199, 262, 291, 382, 406, 431, 432, 433, III, 157, 301, 315, 422. *Hist. Dan.*, I, 121, 191, 233, 245, 249, 260, 269, 270, 271, II, 53, 197, 262. *Orig. Franc.*, I, 143

Pontoppidan, Erik Eriksen 1616-78 Stud., sen. Bsp. Trondheim, III, 17, 421

Poppo -960-90 Bsp. Slesvig, II, 412

Porfyrios c. 232-c. 300 gr. Filosof, I, 359

Pors, Rudbeck 1566-1609 Landsdommer, III, 533

*Porta, Niels Tryggesen -1605-35 lat. Digter, Sp. Vomb Lunds Stift, 60. *Epi-grammata*, I, 41

Portugiserne, III, 195, 324

Posthius, Johannes 1537-97 ty. Læge & Anatom, II, 180

Postumus -260-67 rom. Medkejser, III, 293

Poterie, Pierre de la -1615-40- fr. Kemiker, Læge i Bologna, III, 38, 283. *Op. pharmacop.*, III, 60

*Pouch, Ludvig 1620-81 Læge Ribø, 1678, 1681. I, 98

Poulsen, Anders, se Schandorph. - Elias, se Borthor. - Hans d. c. 1646 i Helsingør, III, 148. - Hans, se Resen. - Jørgen, se Kolding. - Laurits, se Harboe. - Morten, se Ostrup. - Niels, se Aarhus, Schandorph. - Peder, se Winding. - Rasmus, se Brandal, Winding. - Steen, se Rhode

*Pozzo, Cassiano dal d. 1657 it. Samler, 1026. II, 320, 330, 364, 380, 381, 397, 485, III, 18, 30, 224, 382, 416, 419, 423, 428, 455, 456, 460, 500

Prahl (Pral), Jørgen (?) -1637- Kannik i Lund, II, 25

Pranger, Isebrand Jansøn -1654- holl. Købmand, III, 520, 522

*Pratensis, Morten Hansen -1615- Stud., 15 Bk

*Preislinger, David -1609-31- Advokat Nürnberg, 398, 407, 412. I, 54

Price (Pricæus), John 1600-76 eng. Jurist & Antikvar i Rom, III, 62. *Apolog. pro Apulejo*, II, 283, 290

Primrose, James d. c. 1660 skotsk Læge, II, 187, III, 408. *De circ. sangu.*, II, 181

Priscian c. 500 rom. Grammatiker, I, 153

Probus, Marcus Aurelius 232-82 rom. Kejser, II, 362. - Marcus Valerius I. Aarh. e. K. rom. Grammatiker, II, 123

Procopius 6. Aarh. e. K. gr. Historie-skriver, III, 17

Proklos 410-85 nyplatonisk Filosof, III, 329

Prometheus, mythisk Helt, I, 352

Proximo, Giovanni Domenico d. 1651 Prof. metaphys. Messina, III, 15

Protagoras, 5. Aarh. f. K. gr. Sofist, I, 358, II, 239

Prudentius 348-c. 410 rom. Digter, II, 446, 462

Prævotius (Prevost), Johannes 1585-1631 schw. Læge, Prof. Padua, I, 104

*Præstholt, Oluf Knudsen 1599-1673 Sp. Saxild, 105 a

Psellos, Michael 1020-1110 byzantinsk

Filosof, III, 329. *De op. dæm.*, II, 179

Ptolemæus, Claudius 2. Aarh. e. K. alexandrinsk Matematiker & Geograf, I, 124, 269, 358, III, 284. – Philadelphus -285-46 ægypt. Konge, I, 359, III, 31, 306
Punerne, se Fønikerne

Purchas, Samuel 1577-1626 eng. Præst & Forf. *Pilgrim.*, II, 71, 87, 464, III, 183.

Puteanus, Brødrene, se Dupuy

Puteo, Cassiano a, se Pozzo

Pylasses, gr. Sagnskikkelse, Orestes' Ven, II, 379

Pythagoras c. 580-c. 500 gr. Filosof, I, 277, II, 60, 121, 241, III, 329

Pömer, Hector -1644-46 Rejsesekretær Nykøbing F., III, 95, 97

Quaglio, Jacopo -1651- Munk & Numismatiker i Padua, III, 455

Quercetanus, se du Chesne

Quintilian 1. Aarh. e. K. rom. Rhetor & Skribent, II, 11

Raadebandt, Marcus -1631-48 kgl. Kammertjener, III, 332

Racca, Sagnkonge, II, 71

Ragnar, Sangkonge, III, 467, 470

Raimund, Skjald, II, 16

Ramel, Henrik 1601-53 Rigsraad, II, 24, III, 315

*Ranch, Thomas Rasmussen -1643-89 Sp. Aagerup, 1615

Ranchin, François 1560-1641 Prof. med. & Univ. Kansler Montpellier, II, 144

*Randers, Niels Mikkelsen -1615- Stud., 15 Bj

*Randulf, Enevold Nielsen 1597-1666 Sp. Roskilde Domk., 1169. III, 12, 13, 146. *Tuba Danica*, III, 6, 12, 13, 20, 26, 33

Rantzau, Christian 1614-63 Rigs greve, Statholder, II, 379. – Frants 1604-32 Rigshofmester, I, 96. – Henrik 1526-98 Statholder, III, 318, 498

Raphael (jvf. Mander) -1653- Stud., III, 490

Rasmussen, Christen, se Brod, Fabricius. – Claus, se Rosing. – *Hans 1603-51

Sp. Thorshavn, 198, 1444, 1493, 1497, 1604, 1653, 1682, 1700, 1711. – Hans, se Brochmand. – Jesper, se Brochmand. – Mikkel -1609-40 Sp. Mesinge, II, 67. – Mikkel, se Bagger. – *Niels -1615- no. Stud., 15 Be. – Oluf, se Fynbo, Thestrup. – Peder -1637- i Malmø, II, 41. – Peder, se Friis, Lange, Nakskov, Rud, Thestrup. – Poul, se Færø. – Thomas, se Ranch
*Rasted, Mads Hansen -1622-c. 40 Sp. Ousted, 114. III, 538

Raué, Christian 1613-77 ty. Orientalist i Sorø, II, 404, 406

Ravn, *Albert Hansen c. 1598-c. 1640 Sp. Vomb, Lunds Stift, 50a. – *Hans Mikkelsen c. 1610-63 Sprogmand, Rt. Slagelse, III, 157

Reedtz, Jørgen c. 1625-82 Lensmand & Diplomat, III, 494. – Peder 1614-74 Kansler, III, 280, 306, 314, 417, 494, 497, 498. – Tønne c. 1620-69 Oberst, III, 314, 336

Regius, Hendrick 1598-1679 Prof. phys. Utrecht, III, 308

Regnar Lodbrog, Sagnkonge, I, 273, 282, 290, 300, 303, 304, 320, 326, 335, 344, 359, II, 304, 405, III, 457, 466

Reinboth, Johannes 1609-73 General-superintendent i Slesvig, I, 322, II, 466, 468, III, 124, 126

Reinstius -1645- holl. Bogtrykker, III, 90, 138

Relinkhuysen, Niclas -1653- Borger i Amsterdam, III, 492, 496

Remerken -1653- holl. Kvinde, III, 492, 496, 497

Remigius, I, 129

Rengifo, Didacus Garcias de 1553-1615 sp. Jesuit, III, 71

Renou (Renodæus), Jean 1609-31- fr. Livlæge, II, 387. *Disp. Med.*, II, 380

Resen, Anders d. 1680 Sp. Laastrup, III, 489. – Anne Hansdatter 1598-1650 g. Niels Paaske, I, 214. – Hans Hansen 1596-1653 Prof. theol. sen. Bsp. Roskilde, I, 54, 87, II, 111, III, 48, 49, 428, 478, 479. – Hans Hansen -1645-75 Rt. Slange-rup, sen. Sp. Ystad, III, 514, 522. –

- Hans Poulsen 1561-1638 Bsp. Roskilde, I, 152, 214, 249, II, 104, 109, 302, 332, 490, III, 167, 530. – Poul Hansen c. 1629-56 Dr. med., II, 111, III, 506, 508, 510, 513
- Reutze (Revitius) -1624-, I, 93
- Reventlow, Ditlev 1600-64 Kansler, II, 172, 186
- Rhea (= Kybele), III, 16
- Rhelinger, Johann Carl -1610-, I, 3
- Rhode, *Johan 1587-1659 da. Læge i Padua, 85, 147, 169, 174, 175, 181, 190, 630, 766, 812, 855, 886, 901, 908, 989, 1015, 1027, 1042, 1049, 1059, 1070, 1200, 1222, 1225, 1243, 1293, 1342, 1361, 1389, 1405, 1431, 1452, 1698. I, 9, 44, 136, 162, 164, II, 112, 119, 144, 156, 163, 167, 189, 190, 220, 241, 257, 258, 271, 280, 298, 306, 311, 312, 313, 314, 319, 320, 325, 326, 330, 338, 339, 342, 344, 352, 358, 359, 364, 372, 376, 377, 402, 428, 439, 452, 460, III, 32, 57, 61, 62, 63, 66, 88, 134, 137, 161, 187, 194, 197, 207, 258, 460, 500, 501. *De Acia*, II, 144, 156, 162, 190, 197, 220, 231, 252, 308, 376, III, 18, 35, 63, 90, 127. *Analecta in Lud. Sept.*, III, 485. – *Steen Poulsen -1645-49- Sp. Adserballe, 1621.
- Rhodium, Ambrosius 1577-1633 Prof. math. Wittenberg, I, 348. – *Ambrosius 1605-96 Læge, Prof. Kristiania, 835, 848, 880, 887, 888, 906, 907, 921, 944, 998. I, 345, 348, 362, 365, 369. *De scorbuto*, I, 345, 348, 362. – Johannes, se Rhode
- Rhumann, Wolfgang 1572-1637 Prof. rhet. Kbh., I, 3, 4, 197, 199, 281, II, 1, 67, 120, III, 524
- Riber, *Christen Hansen 1567-1642 Bsp. Aalborg, 344, 392, 399, 408, 411, 415, 434. – Peder Hansen -1641-47- isl. Købmand, II, 289, 401, III, 272, 345, 386
- Ring, Sagnkonge, I, 321, II, 306
- *Ringe, Jørgen Hansen 1603-28- Rt. & Kap. Middelfart, 243
- Ringelmann, Caspar 1603-52 oldenborgsk Livlæge II, 385
- *Ringsted, Hans Christensen -1616- Stud., 19c
- Rino, I, 179
- Riolan, Jean 1580-1657 Prof. anatom. Paris, I, 234, II, 52, 107, 174, III, 170, 509, 512. *Curieuses rech.*, III, 474
- Rivière (Riverius), Lazare 1589-1655 Prof. med. Montpellier, III, 477
- Roch, Peder Christensen -1642- Stud., II, 305, 313, 329, 330, 339, 344, 381, III, 138, 159
- Roeber (Röberg), Paul 1587-1651 Prof. theol. Wittenberg, II, 379
- Roland, Sagnhelt, II, 233
- Rolapus, se Rulp
- Rolf Krake, da. Sagnkonge, I, 176, II, 21, 22, 168, 171, 264, 268, III, 421, 463
- Romanus, Ludovicus 16. Aarh. it. Rejsende, II, 380, 387
- Romulus, Roms Grundlægger, II, 229
- Rondelet, Guillaume 1507-66 fr. Zoolog, Prof. anatom. Montpellier, III, 341. *De pisc. marin.*, II, 417
- Rosales, Jacob 1593-1668 portug. Matematiker, II, 385
- Rosenkrantz, Slægten, I, 176, II, 465. – Beate Holgersdatter 1608-47 g. Henrik Thott, I, 189. – Børge Holgersen 1618-79 Hofjunker, sen. Oberstløjtnant, III, 23. – Christian Holgersen 1614-48 Major, III, 23. – Erik Holgersen 1612-81 Stiftsbefalingsmand, II, 332. – Gunde Holgersen 1604-75 Rigsraad, I, 176, II, 25, III, 91, 155, 164. *Soterion*, III, 53. – *Holger (den Lærde) 1574-1642 Rigsraad & Theolog, 57, 239, 240, 265, 283, 292, 294, 438. I, 16, 90, 93, 98, 196, 197, 202, 251, II, 81, 83, 137, 214, 343, 417, 467, 468, 491, III, 530. – Holger Axelsen 1586-1647 Lensmand, I, 74, 81, 87, 109, 110, 129, 212, 222, 225, 261, 268, 272, 283, 288, 327, 342, 350, 352, 368, 378, 381. – *Jørgen Holgersen 1607-75 Rentemester, Hofmester Sorø, 1781, III, 242. – Mette Holgersdatter 1600-44 g. Chr. Thomesen Sehested, I, 90, III, 72. – *Palle Axelsen 1587-1642 Lensmand, 271. I, 41, 309, II, 322, 332
- Rosenmejer, Carl Henriksen -1645-68- Borger i Kbh., III, 506
- Rosensparre, Steen Olufsen 1588-1612

Hofjunker, I, 5

*Rosing, Claus Rasmussen -1611-44
Sp. Brønø i Norge, *15 Ab*

Roskilde, Jacob Madsen, se Madsen. -

*Niels Jacobsen -1609-14 H. Herlufsholm, *15 Ax*

Rossi (Rubeus) Jerome 1539-1607 it.
Læge & Historiker, I, 100, 310. *Hist. Raven.*, I, 100, 310

Rostrup, Frederik -1634-50 Borger i Kbh. II, 38. - Karen -1617-48- g. Frants Juul, I, 13

Rotmundt, Johann Caspar -1613- schw.
Læge i London, I, 5

Rowlands, Richard, se Verstege

Rubeus, se Rossi

Rud, Burchardt 1592-1647 Krigskommissær, II, 43. - *Peder Rasmussen 1605-73 Sp. Ø. Ulslev, *1151*.

Rudbeck, Olof 1630-1702 sv. Anatom, sen. Prof. Upsala, III, 499, 501, 504, 508. *Exercit. anatom.*, III, 502

Rudolph d. Anden 1552-1612 ty Kejser, III, 318, 494, 497

Ruffin, Antoine d. 1667 Kirurg i Paris, II, 103

Rulandus, Martinus 1569-1611 Alkymist, kejserl. Livlæge. *Lexicon Alcymiaæ*, II, 307

Rulp, Niels -1645-61 Borger i Kbh., II, 29

Runa, III, 463, 464, 465

Runckel, Johan -1627- Borger i Kbh., I, 200

Rupert -1616- ty. Kemiker? I, 9

Russeau, Vincent -1610- Borger i Tours, I, 3

Russerne, III, 57

Ruta, Bjarkes Hustru, I, 319

*Rytter, Rasmus Sørensen c. 1594-1670 Sp. Skjødstrup, *72 a, 80, 116, 1599*

Ræflisson, Erik, Skjald, III, 249, 316, 380

Röberg, se Roeber

Rørik Slyngebaand, sv. Sagnkonge, I, 176, II, 169

Rötleb, Johan 1593-1649 Sp. Haderslev, II, 468

Sabaudus, se Savoyen

Sachsen, Kurfyrsten af, se Johan Georg.
- Lauenborg, Hertugen af, se Frants Albrecht

*Sadelmager, Christoffer Nielsen -1627-58 Sp. Søby-T., *464*

Sage, se Le Sage

Saint-Vincent, Gregoire 1584-1667 nederl. Jesuit & Matematiker. *Opus geom.*, III, 406, 436

Sala, Johan Domenicus c. 1579-1644 Prof. med. Padua, I, 104, II, 162, 357, 381, 470, III, 213

Salhausen, se Metzner

Salierno, III, 384

Salius, Petrus 16. Aarh. Læge Bologna, I, 297

Sallustius Crispus, Gajus d. 35 f. K., rom. Historieskriver, III, 338

Salluvierne, se Salierno

Salmasion, se Saumaise

Salomon, Konge i Israel, I, 359, II, 89, III, 389

Salmones, Søn af Æolus, III, 175

*Salzmann, Johann Rudolph 1573-1656 Prof. med. Strassburg, 2, 3, 5, 6. I, 1, 15, 31, 161, 163

Sambucus, Johannes 1531-84 ung. Læge, kejserlig Historiograf. *Emblemata*, I, 321

Samperus, Placidus -1609-54 Jesuiterpræst i Messina, III, 14

Samson, Dommer i Gl. Test., III, 389

Samuel, Dommer i Gl. Test, II, 31, 96

Samuelsen, Jens, se Bugge. - Laurits, se Arctander. - jvf. Schrøder

Sanctorinus, Sanctorius 1561-1636 Prof. med. Padua, I, 104, II, 483. *Comm. in Cat. Avicen.*, I, 104

Santa Cruz, Don Alonzo de c. 1500-72 sp. Rejsende, II, 94

Santorelli, Antonio 1581-1653 Prof. med. Neapel, *Antepraxis*, III, 1, *De Sanit. nat.*, III, 1

Saprici, Sapricio (= Vintimiglia), III, 10

Saracenerne, II, 44, 317

Sartor, Salomon -1612-44 Bogtrykker, I, 201, 202, II, 46, 47, 50, 360

Sacerides, Gellius 1562-1612 Prof. med., I, 5

Saturn, I, 157, III, 16

Saumaise, Claude 1588-1653 nederl. Filolog, I, 346, 371, 377, II, 122, 136, 173, 179, 184, III, 8, 176, 177, 183, 229, 230, 232, 308, 407, 414, 424, 427, 434, 436, 493, 510. *Plinianæ exerc.*, I, 371, 377, II, 122, 419, 489, 494, III, 8, 183, 330. *De re milit.*, I, 377. *Not. Epict.*, II, 252. *De materia medica*, I, 377, III, 183. *Defensio Regia*, III, 407

*Saur, Johann Conrad -1643-50- ty. Jurist, 1680

Savionus -1626- it. Kirurg, I, 104

Savoyen, Hertugen af, se Karl Emanuel d. Første

Saxo Grammaticus 12.-13. Aarh. Historieskriver, I, 124, 125, 126, 168, 176, 177, 193, 219, 232, 258, 283, 300, 303, 304, 319, 321, 325, 326, 335, 338, 341, 343, 349, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 365, 366, 373, 374, 386, 387, 388, II, 15, 28, 36, 105, 124, 139, 140, 141, 165, 168, 169, 170, 208, 209, 234, 235, 237, 243, 244, 249, 261, 263, 264, 268, 270, 271, 273, 281, 283, 286, 295, 298, 299, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 317, 318, 320, 323, 325, 329, 345, 350, 374, 415, 427, 428, 445, 463, 464, III, 16, 24, 40, 57, 58, 59, 61, 63, 67, 69, 77, 128, 178, 212, 214, 237, 328, 329, 352, 355, 420, 421, 457, 467, 470. *Udgave*, se Stephanius

Scaliger, Joseph Justus 1540-1609 fr. Filolog, I, 44, 159, 193, 312, III, 536. *De emend. temp.*, I, 159, 312. – Julius Cæsar 1484-1558 it. Polyhistor, I, 121, III, 185. *Epistolæ*, I, 121

Scapula, Johann -1579- ty. Lexicograf, III, 408

Scavenius (Skabo), *Claus Lauritsen -1616- Stud., 19i. – *Ditlev Lauritsen c. 1593-1680 Sp. Stavanger, 19j, 1414. – *Laurits Mortensen 1589-1655 Prof. theol., sen. Bsp. Roskilde, 44, 48, 56. II, 51, 52, 109, 218, 458, 467, 481, 483, III, 155, 250, 261, 279, 281, 428. – Morten 1627-87 Sekr. i Højesteret, III, 490, 505.

Hustru, se Veronica Fleischer. – *Peder Lauritsen 1623-85 Stud., sen. Generalprokurør, 1671. III, 155, 163, 165, 423, 428

Schandorph, *Anders Poulsen -1615- Stud., 15Bw. – Niels Poulsen 1596-1645 Prof. theol., I, 79, II, 218, III, 73, 163 Schapler, Johann Ulrich -1607- Dr. med. i Ulm, I, 2.

Scharff, Johann 1595-1660 Prof. phil. & theol. Wittenberg. *Coll. Anti-Calv.*, II, 490

Schedius, Elias 1615-41 bøhm. Lærd. *De dis Germ.*, III, 465

Scheibler, Christopher 1589-1653 Prof. Græc. Giessen, I, 35

*Scherff (Schirmer), Samuel -1640-41- Tugtemester, 966

Scheunemann, Henning -1613-17- Læge & Rosenkretzer i Bamberg. *Hydromantia*, I, 79

Schipanus, Marius -1643- Læge Neapel, II, 485, III, 1

Schjelderup, *Jens Pedersen 1604-65 Bsp. Bergen, 274, 324, 515, 516. I, 250, 346, II, 55, 128, 156, 397, III, 484. – Jørgen Pedersen -1633-56 Sp. Skogn, Trondhjem Stift, I, 277, 346. – Niels Pedersen -1633-52 Kap. Trondhjem Frue K., I, 278. – *Peder 1571-1646 Bsp. Trondhjem, 128, 167, 173, 210, 417, 455, 459, 460

Schmeiss -1650- i Königsberg, III, 443 Schneider, Conrad Victor 1614-80 Prof. med. Wittenberg, III, 21

Schoner, Jacob -1654- ty. Stud., III, 507. – *Johann -1654- ty. Lærd, 1768.

Schonfelde, se Schöneveld

Schoockius, Martin 1614-69 nederl. Filosof. *Vorstius Rediv.*, II, 56

Schooten d. Y., Frants van 1615-60 Prof. math. Leyden. *Princ. math.*, III, 406, 407, 435

Schopf, Abraham -1595-1623- württembergsk Hoflæge, III, 130, 132, 142. *Disquisitio*, III, 142

Schort, Johan Jacobsen -1632-, I, 266, 329

Schrader, Laurits -1634-, I, 314

- Schrøder, Herman 1615-65 Borgm. Roskilde, II, 463, III, 260. – Samuel Hansen -1584-1616- Sp. Haarlev, III, 535
- Schulte, Jørgen 1593-1652 Hofraad, Lensmand, I, 336, 337, 339
- Schultze, Christopher -1650- Magister i Königsberg, III, 443, 451
- Schumacher, Joachim 1604-50 Vinhandler, III, 260
- Schweizerne (Helvetierne), III, 92
- Schütze (Schytte), Christen 1587-1650 Læge i Viborg, III, 303
- Schöneveld, Stephan à -1591-1616 ty. Zoolog, gottorpsk Livlæge, III, 172
- Schönwelder, Melchior -1610-11- Læge i Frankfurt, I, 4
- Scioppius, Caspar 1576-1649 ty. Filolog og Kritiker, II, 366
- Scolapius, myth. Læge, Kentaurnernes Lærer, II, 356
- Scotus, Duns 13.-14. Aarh. Prof. theol. Oxford, Paris & Köln, I, 79
- Scribonius Largus 1. Aarh. e. K., rom. Læge, II, 162, 197, 221, 231, 252, 308, 331, 341, 366, III, 17, 18, 34, 90, 127, 138, 442, 485, 500, 501
- Scrivierius (Schryver), Petrus 1576-1660 holl. Filolog, I, 133, 141, 242, II, 60, 74, 92, 103. *Typographia*, II, 103
- Scrotering -1635- Borger i Leipzig, I, 339
- Seckmann, Poul c. 1615-52 Sp. Mildsted, II, 207
- Seebled, Jacob Ottesen c. 1612-54 Hovmester, sen. Læge i Aarhus, II, 51, 112, 117. – Jørgen Ottesen 1620-60 Stud., sen. Sp. Stenløse, III, 164
- Seefeld, Jørgen 1592-1662 Rigsraad, II, 168, 432, 436, III, 67, 76, 288
- Seger, Georg 1629-78 ty. Stud., sen. Prof. med. Danzig. *Synopsis Mus. Worm.*, III, 485, 488, 491, 498, 500, 511, 515
- Sehested, Axel c. 1630-76 Lensmand, Ritmester, I, 180, III, 359, 361, 362, 382, 423, 428. – *Christen Thomesen 1590-1657 Kansler, 286. I, 90, II, 145, 194, 218, 361, 417, 468, III, 72, 73, 157, 210, 232, 236, 239, 242, 247, 253, 269, 270, 287, 293, 297, 300, 302, 304, 322, 358, 361, 362, 378, 382, 412, 413, 414, 419, 423, 426, 427, 434, 435, 450, 473, 475, 480, 481, 499, 503, 510. – Hannibal 1609-66 Statsmand, III, 229. – Mette f. & d. 1624, I, 90
- Sejanus, Lucius Ælius d. 31 e. K. rom. Politiker, I, 159
- Selden, John 1584-1654 eng. Jurist, I, 330, 385, II, 4, 23, 72, 346, III, 61, 479
- Selem, Hans -1642- isl. Købmand, II, 382, 383
- Selen, Gustav, se August af Brunsvig Seleukierne, III, 370
- Selinger -1644- Hovmester, III, 23
- Semos fra Delos 3. Aarh. f. K. gr. Skribent, I, 142
- Seneca, Lucius Annæus d. Y. c. 4 f. K.-65 e. K. rom. Filosof & Digter, I, 380, II, 57, 66, 291, 379, 487, III, 392
- Sennert, Daniel 1572-1637 Prof. med. Wittenberg, I, 69, 76, 77, 79, 80, 90, 93, 146, 307, 312, II, 94, 222, 452, III, 147. *Institutiones*, I, 76, 77, 146. *De scorbuto*, I, 79, 90, 93. *Physica*, I, 80
- Senring -1611- ty. Stud., I, 4
- Settali (Septalius), Ludovico 1552-1633 Læge Milano. *Animadv.*, III, 485
- *Severinus, Marcus Aurelius 1580-1656 Prof. med. Padua, 1223, 1232. II, 485, III, 1, 13, 19, 23, 39, 45, 54, 58, 62, 483. *De abscess. nat.*, III, 1, 13, 44. *La querella dell'ET*, III, 58. *De lap. fung.*, III, 32, 44, 58. *De vipera*, III, 1.
- Sextus Empiricus 2. Aarh. e. K. gr. Læge & Filosof, I, 296. – Roscius -80 f. K.-rom. Borger, III, 286
- Sidney, Robert 1563-1626 Jarl af Leicesters, I, 308
- Sidonierne, III, 370
- Sidonius Apollonaris 5. Aarh. rom. Digter, II, 362
- Sigar, Sagnkonge, II, 140, 209
- Sigfusson, Sæmund Frodi, isl. Digter, II, 16, 69, 89, III, 153, 157, 162, 461, 467, 471. – Thord -1648-1707 isl. Præst, III, 345

- Sigismund d. Tredie 1566-1632 polsk Konge, III, 186
- Signe, Sagnkvinde, I, 124
- Sigurd (Sigvard) Fafnersbane, Sagnhelt, III, 213, 462, 464, 467. – Ring, Sagnkonge, III, 470
- Sigvald Skjald, se Thordarsson
- Silius Italicus 25-101 rom. Digter, II, 353
- Silvaticus, se Sylvaticus
- Simeon, nytest. Olding, III, 340
- Simonsen, Mogens -1631- Skriver, I, 248. – Niels, se Glostrup. – Simonssøn, Hans -1644-46- isl. Købmand, III, 47, 119, 131, 193
- Simplicius 6. Aarh. gr. Filosof, III, 329
- Sinclair, Anders 1555-1625 Rigsraad, I, 94, III, 531. – Jomfru -1654-, III, 517
- *Sinding, Niels Clausen -1602-17 Bsp. Oslo, 45
- Sinklar, se Sinclair
- Sisyfos gr. Sagnfigur, III, 377
- *Skaarup, Søren Jensen -1628-76 Sp. Askø, 523
- Skabo, se Scavenius
- Skade, Skjald, II, 264, 268
- Skalp-Grane, Bersærk, III, 469
- *Skammelstrup, Anders Mortensen -1605-c. 22 Sp. Karrebæk, 15 *Ce*
- Skeel, Albert 1572-1639 Rigsadmiral, II, 134, III, 531. – Axel 1619-37 Elev paa Sorø, II, 3, 10. – Frue -1637-, II, 10. – Christen Albertsen »den Rige« 1603-59 Rigsraad, II, 253. – *Otte Christensen 1576-1634 Rigsraad, 279, 414. I, 245, 246, 257
- Skive, Hans Hansen -1630- Stud., I, 214. – Jens Pedersen -1620-c. 39 Sp. Albæk, I, 80, 86, 88
- Skjold, Sagnkonge, I, 176, 267, 273, II, 16, 105
- Skonning, Hans Hansen 1579-1651 Bogtrykker Aarhus, II, 471
- Skonvig, Jon Andersen -1622-64 Stud., Runetegner, sen. Sp. Hasle-B., I, 198
- *Skovgaard, Hans Andersen 1600-27- Læge, 117, 119, 125, 130, 131, 133, 139, 142, 148, 151, 156, 165, 171, 172, 176, 193, 233. I, 162, II, 4. *Disp.*, I, 94, 97
- *Skrodzki, Mathias Stanislai -1646-47- polsk Stud., 1516
- Skrædder (Sartorius), Christen -1629-, I, 173. – *Knud Christensen -1616- Stud., 19d
- *Skulason, Thorlak 1597-1656 Bsp. Holar, 59a, 86a, 106, 129, 144, 154, 204, 219, 276, 287, 293, 349, 368, 404, 419, 442, 453, 474, 556, 609, 636, 669, 713, 744, 785, 806, 852, 866, 953, 973, 1032, 1073, 1135, 1157, 1221, 1238, 1313, 1336, 1354, 1425, 1445, 1506, 1508, 1533, 1591, 1608, 1630, 1638, 1644, 1655, 1689, 1713, 1722, 1780. I, 108, 110, 111, 119, 127, 184, 186, 187, 212, 214, 222, 249, 251, 258, 260, 261, 270, 272, 283, 288, 290, 291, 326, 342, 350, 352, II, 35, 131, 205, 349, 367, 400, 465, III, 100, 103, 106, 120, 246, 277, 316, 345, 346, 362, 378, 399, 401, 402, 411
- Skytte, Anders, se Toxotius
- Slangerup, Oluf Hansen -1612-24 Stud., I, 95
- *Slezer, Johann Friedrich, -1647- ty. Sekretær, 1532, 1535
- Smetius, Johannes 1589-1651 Præst & Samler Nijmegen. *Indiculus*, III, 491
- Snell, Willebrord 1580-1626 holl. Astro- nom, Prof. math. Leyden, I, 121
- Snio, Sagnkonge, II, 282
- Snorri, se Sturluson
- *Soelberg, Jens Knudsen -1633-74 Sp. Solbjerg, 1519
- Sokrates 469-399 gr. Filosof, I, 277, II, 35, III, 397
- Solinus (Polyhistor), Gajus Julius 3. Aarh. rom. Geograf, II, 419, 489, 494, III, 8, 330. *Udg.* se Saumaise: Plin. ex
- Solon 6. Aarh. f. K. gr. Vismand, I, 127
- *Sommerfeldt, Laurits Jørgensen -1629 -34 Rt. Ystad, 537
- Sonason, Karl, Jarl, III, 249, 316, 380
- Soncino, Giambattista -1639- Prof. med. Padua, II, 162
- Sophie af Mecklenburg 1557-1631 g. Kong Frederik d. Anden, I, 254, III, 231

Sophie g. Hans Kraft, se Knoff
 Soranus 2. Aarh. gr. Læge & Skribent,
 I, 290, III, 365

Spanien, Kongen af, se Philip

Spanierne, III, 190, 238

Sparre, Christen c. 1615-58 Hofjunker,
 II, 167

Spelman, *Henry c. 1564-1641 eng.
 Antikvar, 271, 284, 346, 389, 450, 500,
 510, 536, 563, 602, 614, 655, 719, 736,
 795, 800, 833. I, 207, II, 4, 12, 71, 87,
 101, 132, 148, 191, 246, 247, 265, 292,
 346, 347, 390, 409, 434, 445, 457, III, 57,
 59, 61, 463. *Archæol. (Tom. 1.)*, I, 174,
 175, 235, 266, 308, 309, 329, 331, II, 175,
 247. (*Tom. 2.*), I, 302, 329, 331, 374, 385,
 II, 71, 138, 147, 247, 434, 447, 457.
Conc. & Decr., II, 101, 147, 175, 191, 412,
 416, 426, 427, III, 57, 59. - *John 1594-
 1643 eng. Jurist, 914. II, 101, 175, 191,
 346, 347, 409, 434, 447, 457, III, 61,
 479. *Psalterium*, II, 101, 147, 409, 447

Spentrup, *Lambert Christensen -1614-
 Stud., 15 An. - Niels Christensen c. 1576-
 1636 Sp. Aarhus Domk., I, 47

Sperling, *Jacob Hansen 1591-1658
 Sp. Odense Skt. Knuds K., 19b. - *Otto
 1608-81 Læge & Botaniker, 255, 259, 264,
 296, 297, 299, 303, 305, 309, 314, 461, 580,
 581-583, 610, 676, 1555, 1556, 1557, 1558,
 1560. I, 65, 197, II, 136, 272, 279, 285,
 355, 360, 390, 391, 435, 458, 483, III, 2,
 5, 21, 25, 27, 70, 72, 74, 76, 79, 81, 87,
 97, 110, 111, 123, 126, 137, 144, 161, 167,
 168, 188, 197, 198, 201, 220, 225, 238,
 264, 273, 302, 341, 510. *Hortus Christia-
 næus*, II, 427, III, 271, 273. - Johann
 1603-58 ty. Zoolog, Prof. med. Witten-
 berg, *De orig. formarum*, II, 94

Spigelius, Adrian 1578-1625 nederl.
 Anatom & Botaniker, Prof. med Padua,
 I, 95, 104, 302, II, 174. *Anatomia*, II, 94.
Isag. de re Herb., I, 307

Spormand, Peder 1608-61 Prof. Hist.,
 I, 201, II, 47, 318, 320, III, 325, 441,
 517, 518. *Conclusiones*, II, 88

Stakius, -1647- Borger i Amsterdam,
 III, 254

Stampioen (Stampienius), Jan Janssen
 1610-89-, holl. Matematiker & Karto-
 graf, III, 407

Stanishurst, Richard 1552-1618 irsk
 Historiker, *De reb. in Hib.*, III, 236

Starkaterus, se Stærkodder

Stadius, Publius Papinius 1. Aarh. rom.
 Digter, II, 405

*Staureby, Niels Jensen (Falstrius)
 1594-1629 Sp. Holeby, 15Ca, 66a

Steenwinckel, Morten 1595-1646 Mal-
 ler, II, 2, 438, 440

Stein, Hans -1595-1629 Apoteker i
 Kbh., I, 28, 36

Stella, Erasmus -1470-1521 ty. Histori-
 ker, Borgm. Zwickau. *Antiqu. Boruss.*,
 II, 388

Stellatus, Marcellus Palingenius 16.
 Aarh. it. Digter, II, 238, III, 393

Stenkul, Hans -1643- Borger i Kbh.,
 II, 463

*Stenløse, Niels Nielsen -1632-53 Sp.
 Gamborg, 446

*Stenvad, Niels Olufsen -1609-51 Sp.
 Fjellerup, 15Bæ

Stephanus, Hans, se Stephensen. -
 *Steffen Hansen 1599-1650 Filolog &
 Historiker, Prof. Sorø, 194, 196, 197, 200,
 221, 226, 227, 232, 242, 248, 254, 260,
 289, 302, 312, 352, 362, 367, 375, 376,
 380, 383, 402, 427, 428, 435, 498, 499,
 503, 504, 511, 513, 517, 541, 542, 550,
 551, 558, 573, 574, 575, 585, 586, 601,
 603, 617, 619, 620, 647, 666, 673, 697,
 699, 703, 751, 752, 770, 776, 777, 778,
 797, 822, 826, 828, 870, 871, 878, 882,
 884, 899, 903, 904, 905, 912, 917, 918,
 927, 931, 933, 934, 939, 942, 947, 959,
 962, 968, 970, 975, 976, 977, 979, 980,
 981, 982, 983, 984, 986, 987, 1001, 1004,
 1006, 1010, 1013, 1017, 1036, 1038, 1045,
 1051, 1052, 1057, 1058, 1085, 1086, 1087,
 1091, 1092, 1093, 1099, 1105, 1107, 1109,
 1110, 1113, 1116, 1146, 1171, 1191, 1193,
 1198, 1199, 1211, 1226, 1229, 1231, 1237,
 1241, 1244, 1245, 1248, 1249, 1252, 1253,
 1255, 1257, 1260, 1263, 1264, 1266, 1277,
 1287, 1290, 1333, 1343, 1345, 1350, 1384,

- 1387, 1393, 1404, 1410, 1412, 1415, 1416, 1435, 1436, 1451, 1453, 1456, 1458, 1480, 1482, 1489, 1504, 1510, 1526, 1527, 1542, 1549, 1550, 1551, 1554, 1565, 1571, 1582, 1618, 1623, 1624, 1654, 1658, 1659, 1662, 1673, 1675, 1676. I, 195, 213, 244, 258, 270, 277, 319, II, 69, 132, 147, 148, 259, 269, III, 169, 176, 192, 248, 427, 431, 541. *Speculum Reg.*, II, 214, 219, 234, 236. *Digt*, I, 105, 106, 108. *De regno Daniæ*, I, 185, 194, 195. *Sven Aggesøn*, II, 415, *Saxondgave*, I, 356, 357, 358, 359, 360, 365, 366, 373, 374, 386, 387, II, 237, 263, 264, 267, 268, 270, 273, 282, 295, 298, 299, 301, 303, 317, 318, 320, 321, 323, 374, 415, 427, 463, 464, III, 10, 40, 63, 65, 67, 77, 85, 87, 101, 105, 109, 121, 129, 132, 152, 156, 196. *Notæ uberiores*, I, 124, II, 168, 169, III, 11, 12, 17, 40, 43, 50, 65, 77, 95, 101. 121, 352, 355. *Hist. Dan.*, III, 157. – Hans Hustru, se Anna Jacobsdatter
- *Stephens, Philemon -1638- Boghandler i London, 718, 737. II, 13, 72, 86, 138. – Simon, se Philemon
- Stephensen, (Stephanus) Hans 1561-1625 Forstander Sorø, I, 230, 232, III, 249, 315, 389. – Hustru, se Cecilie Sørensdatter
- *Sterm (Pharo), Christopher Olufsen -1602-17 Sp. Lier i Norge, 15 *Ah*
- Stevartius -1648- Filosof, III, 308
- *Sthen, Laurits Halvorsen c. 1593-1643 Sp. Sem i Norge, 15 *As*
- Stig Hvitaleid, skaansk Jarl, III, 381
- Stigliani, Tomaso 1573-1651 it. Digter, III, 2, 39. *Dell' occhiale*, III, 19, 26, 33, 118, 134, 135
- Stilluto (Stelluti), Francesco 1577-1651- it. Lærd, III, 428
- *Stisøn, Hans Olufsen c. 1593-1661 Sp. Knåstorp Lunds Stift, 19 *r*
- *Stockmann, Oluf Eriksen -1634-39-no. Stud. 819
- Stolterfoht, Jacob 1600-48 ty. Filolog, II, 379, 386
- *Stougaard, Christen 1600-45 Læge, Prof. Eloqv., 223, 256, 261. II, 128, 218, 220, 221, III, 73, 75, 91, 139
- *Stovrup, Niels Jørgensen -1644-46-Stud., 1461
- Strabo 1. Aarh. gr. Geograf, I, 359, III, 330
- Straeten, Willem van der 1593-1681 Prof. anatom. Utrecht, III, 426
- Strafford, Thomas Wentworth, 1593-1641 eng. Jarl, III, 264
- *Struck, Peder Bertelsen c. 1593-1655-Sp. Asserum Lunds Stift, 397, 406, 478, 480, 508. II, 308
- *Strudsvad, Jens Pedersen -1610-45 Sp. Guldager, 15 *Cæ*
- *Stub, Christen Christensen c. 1590-1636- Sp. Riseberga i Lunds Stift, 15 *Bt*
- Stupanus, Emanuel 1587-1664 Prof. med. Basel, III, 139
- Sturluson, Bödvar -1640-1712 isl. Præst, III, 441. – Snorri 1178-1241 isl. Høvding & Skjald, I, 243, 268, 320, 325, II, 13, 17, 70, 89, III, 153, 157, 188, 189, 220, 225. *No. Kongers Chronica*, I, 243, 260, 267, 279, 283, 288, 320, 321, 324, 325, 343, 368, II, 13, 14, 15, 69, 89, 465
- Styrbjørn d. Stærke, Skjald, III, 249, 316, 332, 380, 457
- Stærkodder, Bersærk, I, 69, 320, 326, II, 15, 124, III, 536
- Suetonius Tranquillus, Gajus 2. Aarh. rom. Historieskriver, I, 156, 193, II, 437, 438, III, 359, 420
- Suffenus 1. Aarh. f. K., rom. Digter, I, 126, III, 360
- Sune Ivarssøn, sv. Jarl, III, 249
- Sunesøn, Anders d. 1228 Ærkebsp., Digter, I, 330, III, 43, 50, 53, 358
- Sunnif, Helgeninde, II, 28, 36, 53
- *Svabe, Jacob -1630-62- Læge, 372, 373, 386, 388, 396, 401, 410, 413, 423, 431, 433, 457, 458, 501, 578. I, 229, 241, 246, 287, 292, 306, II, 490
- Svane (Svaning), Hans Hansen 1606-68 Prof. theol. sen. Ærkebsp., II, 120, 156, 379, 397, 424, III, 163, 428
- *Svaning, Hans Jensen 1600-76 Sp.

Samsø, Historiograf, 1400, 1407, 1466, 1486. II, 333, 433, III, 169, 173, 175, 178, 180, 181, 188, 189, 199, 212, 213, 214, 215, 242, 265, 288, 294, 391. *Chronologia*, II, 329, 333, III, 152, 156, 157, 162, 241, 391, 418

Swanow, Peder -1645- Kirurg, III, 97
Svantevit, vendisk Guddom, II, 243, 244, 249, 255, 323, 332, 350, 378

*Sveinsson, Brynjulf 1605-75 Bsp. Skalholt, 1585, 1596, 1632, 1647, 1690, 1712, 1716, 1723. I, 244, 250, 251, 261, 274, 282, II, 100, 125, 205, 234, 236, 277, 278, 304, 305, 306, 405, 478, III, 192, 248, 344, 346, 352, 355, 374, 403, 429, 430, 440, 441

Svend Aggesøn, se Aggesøn. - Estridsen d. 1076 da. Konge, II, 165. - Tveskæg d. 1014 da. Konge, I, 125, II, 317, 488, III, 380. - d. 1097 da. Prins, II, 317, 318. - d. c. 1355 Bsp. Aarhus, II, 411, 412, 414

*Svendborg (Perlestikker), Hans Pedersen c. 1594-1636 Sp. Gentofte, 18g
Svendsen, *Laurits -1614- no. Stud., 15 Ad. - *Peder -1639-80 Sp. Marvede, 1587

Svenotho, da. Konge, III, 33

Svenskerne, III, 7, 8, 11, 12, 16, 21, 25, 75, 80, 81, 83, 90, 92, 94, 113, 125, 163, 249, 357, 418, 499

*Svenstrup, Jens Pedersen 1619-91 Rt. Nykøbing M., sen Sp. Jegindø, 1702, 1706
Sverkersøn, Jon, III, 316, 380

Sverri c. 1151-1202 no. Konge, II, 14, 18, 236, III, 427

Sveton, se Suetonius

Svibdager, da. Konge, III, 199

Sylvaticus, Benedictus -1607-58 Prof. med. Padua, I, 104, II, 162, 275, III, 65
Sylvius, Franciscus 1614-72 Læge Amsterdam sen. Prof. med. Leyden, II, 193, 216

Synesios 4.-5. Aarh. gr. Filosof, III, 330

Synnøve, se Sunnif

Syrerne, III, 370

Syrianus 5. Aarh. nyplatonisk Filosof, III, 329

*Sæby, Hans Nielsen -1611-53 Sp. Gladsaxe, 15 Ao

Sæmund Frodi, se Sigfusson

*Søllinge, Hans Jørgensen 1597-1679/80 Sp. Ørsted Odense Stift, 192

Sørensdatte, Cecilia d. 1641 g. Hans Stephensen, II, 259

Sørensen, Bjørn, se Drachard. - Christen, se Bloch, Leth, Longomontanus. - Clemens -1639- Provinsdommer Tønsberg, II, 160. - Eske (Eskild), se Ørum. - *Frederik c. 1587-1637 Læge, 73, 74. I, 146. - Gerhard, se Treschow. - Hans, se Ortved, Wendelbo. - Jacob, se Bøtker, Harrestrup. - Jens -1631- Borgm. & Tolder Aarhus, I, 245. - Jens d. 1659, Foged paa Island, III, 245, 326, 333, 334, 345, 346, 358, 363, 386. - Jens, se Ørsted. - *Kjeld -1642-47- Stud., 1494. - *Laurits -1630-39- H. Randers, 783. - *Mads -1638-45- H. Ringsted, 1272. - Oluf, se Koch, Ørsted. - Peder 1540/42-1602 Livlæge, I, 46, 47, II, 239, III, 32. *Idea med.*, II, 215, 222. - Rasmus, se Rytter. - Søren, se Thorup

Sørkvisson, Jon, se Jon Sverkersøn

Tacitus, Publius Cornelius c. 55-c. 120 rom. Historieskriver, I, 147, 156, 170, 235, III, 214, 464

Tanck, Alexander -1647- i Flensborg, III, 271. - Martin -1640- da. Resident i Haag, II, 172, III, 332

Tanderup, Niels Knudsen c. 1613-43 Sp. Oddernes i Norge, II, 270, 396, III, 147

Tardificus -1649- Kannik og Samler i Orléans, III, 362

Taubmann, Friedrich 1565-1613 Prof. poes. Wittenberg, I, 76, 80

*Tausen, Hans Andersen 1590-1631- Rt. Malmø, 19g

Tengnagel -1650- Tyge Brahes Barnebarn, III, 450

*Tercejus Palatinus, Johannes -1637- fr. Matematiker & Diplomat, 667, 675, 687, 691. II, 27, 37, 106

Tercera, se Texiera

- Terentius, se Terentius
- Terents (Publius Terentius Afer) d. 159 f. K., rom. Komediedigter, I, 130, II, 10, 233, 256, 381, 449, III, 267, 268
- Terkilsen, se Torkilsen
- Terrentius, Johannes 17. Aarh. 1. Halvdel, ty. Jesuit, Matematiker og Rejsende i Rom. *De plantis Mexic.*, I, 135
- Tetens, Johan -1601-27- Læge Oldenswort, I, 196
- Teucer (Teukros) Aias' Broder, II, 258
- Teutonerne, III, 161
- Texiera, Joseph 1543-1610/20 portug. gejstlig & Genealog. *De Portug. ortu*, II, 412, 414, 416, 421, 427
- Thaïsser før 1490. *Rectific. medic.*, II, 338
- Thales fra Milet 624-548 gr. Naturfilosof, I, 359
- Theja, Moder til Sol & Maane, II, 302
- Theoderik d. Store c. 454-526 Østgotherkonge, I, 99, 100
- Theodoretos 5. Aarh. Bsp. Kyros, I, 142, 147, 157
- Theodosius fra Tripolis 2.-3. Aarh. gr. Matematiker, III, 499
- Theon 2. Aarh. gr. Matematiker & Chronograf, III, 370
- Theophrastos 371-286 gr. Filosof, I, 147, 192, III, 245
- Thersites, Person i Iliaden, III, 65
- Thestrup, *Oluf Rasmussen 1613-73 Sp. Dalby, 879. - *Peder Rasmussen -1638-86/88 Sp. Huusby, 709, 754, 825. - Rasmus -1643- Borger i Aarhus, II, 482, 488
- Thevet, André 1502-90 fr. Rejsende & Kosmograf, III, 255, 313, 324. *Antarctica*, II, 457
- Thomas 6. Aarh. rom. Feltherre, II, 300. - fra Aquino 1225/27-74 skolastisk Theolog, I, 79. - Dr. -1610-, I, 3. - Apostel, III, 87, 124, 125, 126, 130
- Thomesen, Christen, se Sehested
- Thomsen, *Anders -1626-56 Sp. Høielse, 318. - Cort, se Wegner. - *Jørgen -1620- Nordmand, 76. - Laurits, se Lindum. - Mogens, se Aalborg. - Rasmus, se Nyborg. - Thomas, se Høring
- Thonard (Thomand, Thurmand?) -1607- I, 1
- Thor, nord. Gud, I, 148, II, 140, 268, 283
- Thorbern, Skjald, II, 87
- Thordarsson, Biørn -1650-1716 isl. Præst, III, 441. - Sigvald, Skjald, I, 360, II, 263, 267
- Thorfin, Høvding, II, 273
- Thorgnyr 11. Aarh. sv. Lagmand, III, 380
- Thorlaksson, Gisli 1631-84 isl. Stud., sen. Bsp. Holar, III, 387, 430, 458, 475, 515. - Gudbrand 1542-1627 Bsp. Holar, I, 112, 183, 184, 211, 214, 249, 261, 270, 272, 274, 327, 378, 379, III, 344, 368, 374, 379
- Thorleifsdottir, Drude -1648-58 g. Gisli Magnusson, III, 345
- Thorup, Hans Nielsen 1594-1622 Stud. I, 69, 70. - Søren Sørensen -1615-25- H. & Hosp.præst Bergen, I, 98. - N. N. -1615- Provst, III, 528
- Thoth, ægypt. Gud, III, 371
- Thott, Slægten, I, 168, 175, 177. - Anders Tagesøn 1617-38, I, 277, 361. - *Birgitte 1610-62 Oversætterinde, 1692, 1693. - Henrik 1606-74- Lensmand & Officer, I, 386, III, 432. - Otto 1607-56 Lensmand, III, 510. - Otto, se Ove. - Ove 1626-66 Oberst, II, 297, 309, III, 214, 492, 540. - *Tage 1580-1658 Rigsraad, 113a. I, 101, 102, 277, III, 317, 410. - Tor, I, 168, 170, 177, 178
- Thou (Thuanus), Jacques Auguste de 1553-1617 fr. Historiker. *Hist. sui temp.*, II, 338, 350, III, 68, 77
- *Thuillerie, Gaspard Coignet de la 1597-1653 fr. Diplomat, 1307, 1309, 1312, 1422, 1467, 1538, 1544. III, 35, 63, 65, 66, 67, 68, 73, 75, 83, 84, 86, 88, 90, 91, 93, 94, 95, 97, 98, 101, 104, 108, 113, 114, 115, 119, 121, 122, 123, 124, 126, 127, 128, 129, 132, 136, 137, 139, 140, 142, 143, 144, 147, 150, 155, 157, 158,

159, 163, 188, 190, 196, 197, 201, 220, 223, 225, 227, 238, 239, 264, 279, 280, 284, 351

Thurah, Laurits Pedersen 1598-1655 Sp. Nykøbing F., II, 310, 332, III, 233

Thuresen, Jens 1622-77 Degn i Gjellerød, sen. Sp. Håstveda Lunds St. III, 66, 69, 70

Thurmann (Tomann), *Caspar -1630-41- Raadsherre i Rostock, 357, 390. - *Jacob -1636-43- no. Stud. 1148

Thymme Sjællandsfar, III, 421

Thyra Danebod 10. Aarh. g. Kong Gorm d. Gamle, I, 258, 344, II, 323, 329

Thøgersen, Anders, se Gunderup. - Christen, se Hvass. - *Peder -1605-34 Sp. Randers S. Mortens K., 140

Tilleman (se ogsaa Villadsen), *Mogens Pedersen 1599-1664 Sp. Hadsel i Norge, 89a

*Timmermann, Joachim -1638-48 Læge Odense, 863, 872, 913, 935, 938, 1081. II, 249, 373, III, 309

Tiresias, Grækernes Spaamand hos Homer, I, 359

Tiro, 1. Aarh. f. K. Ciceros Frigivne, III, 134

*Tisted, Christen Pedersen -1618-c. 23 Prof. i Lund, 63, 71, 72. I, 8, 42

Titius, Sextus -99 f. K. - rom. Folke-tribun, I, 55

Tityrus, Hyrde hos Vergil, II, 402

*Todberg, Hans Pedersen -1627-67 Sp. Sæby-H., 347

Tolleivsen (Ptolemæus), Niels -1622-25 no. Stud., I, 90, 98, 100

Tomasino, Jacob Philip 1597-1654 it. gejstlig, II, 365. III. *vir. elog.*, III, 285, 315

Torfason, Teitur -1648-68, III, 439

Torkild d. Høje, Jomsviking, III, 77

*Torkilsen, Jens -1618-30- Sp. Alstahaug i Norge, 358

*Torm, Erik Olufsen 1607-67 Prof. math. sen. Sp. Kbh. Frue K., Worms Svigersøn, 1473. I, 362, 371, II, 146, 182, 204, 235, 237, 266, 301, 360, 373, 397, 412, 414, III, 72, 386, 428, 479. *Veræ effigies*, II, 235, 373, 412, 414

Torres, Alonzo Abbas del -1620- sp. gejstlig, III, 428, 455

Torricelli, Evangelista 1608-47 it. Matematiker, Prof. Firenze, III, 306, 321

*Torslev, Oluf Christensen -1622- Stud., 99a

Torstenson, Lennart Greve, 1603-51 sv. Feltmarskal, II, 496, III, 3, 6, 90

Toscana, Storhertugen af, se Ferdinand d. Anden

Toste Godvinsson 11. Aarh., da. Prins, II, 317

Tott (jvf. Thott), I, 168, 169, 177

*Toxotius (Skytte), Andreas c. 1583-1631 Livlæge Nykøbing F., 11, 14, 21, 100, 101, 163

Tradescant, John 1602-62 eng. Botaniker, III, 273, 274, 479

Tram, Niels Pedersen -1626- Stud., I, 101, 102. - Peder Mogensen -1602- Sp. Frederiksborg, I, 101

Trecensis, Petrus, se Comestor

Tredocus, se Tradescant

Tremanchi, se Trimarchi

Treschow (Treschomagerus), Gerhard Sørensen c. 1627-64 Stud., sen. Sekr. i Norge, III, 479

*Trige, Jens Hansen c. 1609-74 Sp. Virring, 403

Trimarchi, Andrea 1580-1660 Prof. med. Messina, III, 15

Tripolita, Theodosius, se Auria, Joseph

Tristan, Jean d. 1659 fr. Numismatiker, *Comm. histor.*, III, 388, 409, 417

Trithemius, Johannes 1562-1616 ty. Abbed, I, 330. *Polygraphia*, I, 170, 209, 266. *Chronicon*, I, 223. *Script. eccl.*, II, 426

*Trochmann, Hans Christensen -1641-65 Sp. Tanderup, 1339

Troelsen, Peder, se Nyborg

Trogni -1614-19- fr. Kemiker, I 30 38 Trojanerne, II, 171, 325, 330, 339, 342, 344, 352, 357, 359, 362, 363, 366, 375

Trolle, Niels, 1599-1667 Rigsraad, II, 105, 114

Tromp, Martin 1597-1653 holl. Admiral, II, 119

- Troviluvius (Cornutus), Franciscus -1599-, II, 338, 350
 Tryggesen, Niels, se Porta
 Trægaard, Alexander -1614-54 Guld-
 smed i Nürnberg, sen. i Kbh., I, 241, 245,
 246, 247
 *Tuckop, Niels Christensen -1615-
 Stud., 15 Bf
 Tullus Hostilius, gl. rom Konge, III,
 130
 Tulp, Nicolaus 1593-1674 holl. Ana-
 tom, II, 121, 136. *Observ. med.*, III, 486
 Turquet, se Mayerne-Turquet
 Tuxen, *Erik Andersen 1587-1642 Sp.
 Errindlev, 19n. - *Peder Lauritsen -1627-
 39- Rt. Ystad, 798
 Tymme Skibsmester, II, 306, 307
 Tyr, nord. Gud, III, 468
 Tyrierne, se Fønikerne
 Tyrius, se Wilhelm af Tyrus
 Tyrkerne, II, 317, 338, III, 51, 93, 145,
 179, 221
 Tyskerne, II, 258, 359, 406, III, 44,
 146
 Ubaldinus -1642- rom .Kannik, II, 366
 Ubbe Friser, II, 140
 Ugartiloché, se Utgardaloki
 Ulfborg, *Kjeld Nielsen -1615- Stud.,
 15 Bh. - *Niels Nielsen -1612-15- Stud.,
 15 Bg
 Ulfeldt, Christoffer 1583-1653 Rigs-
 raad, III, 49. - Corfitz 1606-64 Rigshof-
 mester, II, 230, 388, III, 79, 168, 187,
 188, 189, 194, 197, 201, 225, 238, 264,
 279, 489, 510. - Ejler 1613-44 Lensmand,
 Diplomat, III, 103, 106, 182. - Knud
 1609-57 Lensmand, Officer, III, 76, 79,
 147, 149, 151, 152, 156, 157, 162, 169,
 176. - *Laurits 1605-59 Landkommissær,
 1522, 1524, 1534, 1539, 1541. - Mogens
 1569-1616 Rigsraad, Admiral, I, 10
 Ulfstand, Slægten, II, 141
 Ulrik 1611-33 Christian d. Fjerdes
 Søn, I, 279, III, 319
 Ulysses, homerisk Helt, I, 132, II, 182,
 257, 359
 Undal, Peder Clausen, se Friis
 Untzer, Matthias 1581-1624 Læge i
 Halle, I, 196
 Urban d. Ottende (Barberini) -1623-44
 Pave, III, 39, 52
 Urd, Norne, III, 465
 *Urlev, Christen Jacobsen -1621-60 Sp.
 Tirstrup, 224
 Urne, Slægten, I, 176, III, 421. -
 Christoffer 1593-1663 Rigsraad, II, 81,
 III, 184. - Knud 1564-1622 Lensmand,
 I, 68
 Urspergensis, Abbas, (Conrad v. Lich-
 tenau) 13. Aarh. ty. Kronikør. *Chron.*
univ., I, 235
 Urstitius, Emanuel -1588-1642- schw.
 Læge, I, 1, II, 338, 350
 Urup, Maren -1605-51- g. Christoffer
 Ulfeldt, III, 49. - Ove -1580-1622 til
 Ovesholm, III, 533
 Ussa, Person i Gl. Test., I, 178
 Utgardaloki, I, 357, 366, II, 209
 Vafpruðner, Jætte, III, 471
 Val, Guillaume du d. 1643 fr. Filolog &
 Læge, II, 52. *Opera Aristot.*, II, 52
 Valckenburg (Falcoburg), Adrian 1581-
 1650 Prof. med. Leyden, I, 240, 248, 311,
 II, 59, 119, 174, III, 152, 414
 Valdemar d. Store 1131-82 da. Konge,
 II, 244, 255, III, 421. - d. Anden (Sejr)
 1170-1241, III, 330, 331. - d. Fjerde
 (Atterdag) c. 1320-75, II, 404, 406, III,
 421. - c. 1158-1236 Bsp. Slesvig, II, 411.
 - Christian 1622-56 Christian d. Fjerdes
 Søn m. Kirsten Munk, II, 269, 481
 Waldkirch, Henrik -1590-1629 Bog-
 trykker, I, 15, 21
 Wale, Jan de, se Walæus
 Valerianus, se Magnus. - Johannes
 Pierius 1477-1558 it. Humanist, II, 365.
Hieroglyphica, I, 289, III, 330
 *Valkendorf, Henning 1595-1658 Lens-
 mand, 15 Ar
 Vallée, se Walæus
 Walter, Thomas d. 1638, II, 110
 Walæus, Johannes 1604-49 holl. Læge
 & Anatom, I, 377, II, 82, 94, 103, 110,
 119, 174, 176, 179, 181, 184, 186, 202,

- 248, 459, III, 152, 274, 308, 310, 414.
Epist. de motu chyli, II, 193
 Wandal, *Hans Iversen 1579-1641
 Bsp. Viborg, 177, 591. II, 309, 310, 313.
 – Hans Hansen 1624-75 Prof. theol. sen.
 Bsp. Roskilde, III, 478
 Vandalerne, II, 44, III, 351
 Wang, Christen Jensen, se Wincke
 *Varbjerg, Anders Pedersen -1628-40
 Sp. Følleslev, 717
 *Varde, Christian Nielsen -1613-16-
 Stud., 18h
 Warnefried, Paulus, se Diaconus
 Varro, Marcus Terentius 116-27 f. K.,
 rom. Forfatter, II, 431
 Watz, Hans Hansen c. 1606-59 Sp.
 Svog i Herjedalen, I, 386, II, 7, 13
 Wechel, Andreas -1535-81 Bogtrykker
 Frankfurt, I, 124
 Vedel, Anders Sørensen 1542-1616
 Historieskriver, I, 258, II, 302, 307.
Danske Viser, II, 209, 210
 Wedel, Clemens Laugesen, se Follerup
 Vedelius, Nicolaus 1596-1642 Prof.
 theol. Franeker. *De Deo Synagogæ*, II, 56
 *Wegerslev, Jens Christensen -1627-
 c. 69 Sp. Thorsager, 222
 Vegetius, Publius, uk. Levetid, rom.
 Dyrlægeforf., II, 365
 Wegner, Cort Thomsen, 1619-89- Sp.
 Mandal, I, 141, 386, II, 76, 128, III, 320.
 – *Thomas 1588-1654 Bsp. Stavanger,
 234, 241, 270, 277, 282, 382, 426, 443,
 456, 467, 576, 592, 618, 638, 651, 654,
 700, 725, 781, 936, 1119, 1413, 1588.
 I, 73. – Hans Hustru, se Bender.
 Vejle, Erik Clemmensen -1637-64 Stud.,
 sen. Sp. Vær, II, 134. – *Christen Jacob-
 sen -1615-22- Stud., 99b. – *Laurits
 Clemensen 1595-1623 Sp. Vejle, 50, 99,
 132. – Hans Knudsen 1567-1629 Bsp.
 Odense, I, 10
 Welferne, III, 160
 *Welling, Jens Jensen -1626-53 Sp.
 Dalbynder, 266
 Venantius Fortunatus 6. Aarh. rom.
 Digter, I, 334, 335, 343
 *Wendelboe, Hans Sørensen c. 1592-
 1654 Sp. N. Jernløse, 18d
 Veneterne, (Venetianerne) II, 342, III,
 92, 93, 174
 Venetus, Paulus, se Nicolettus
 Venus, rom. Gudinde, II, 257, III, 371
 Venusin, Jon Jacobsen -1580-1608 Prof.
 eloqv., Historiograf, *Theses de fabula*, II,
 273
 Verchorst -1649- Læge i Leyden, III,
 414
 Vergilius Maro, Publius 70-19 f. K.
 rom. Digter, I, 5, 30, 49, 80, 114, 152,
 160, 185, 224, 240, 243, 252, 296, 313, 316,
 322, 335, 355, 360, 373, II, 58, 90, 117,
 152, 271, 299, 306, 318, 360, 383, 402,
 455, 479, 487, III, 67, 94, 101, 147, 175,
 190, 211, 264, 306, 333, 374, 377, 384,
 391, 393
 *Vernersen, Oluf -1623-27- Stud. 211
 Verres, Gajus -73-71- f. K. rom. Stat-
 holder, I, 182
 Verstege (Rowlands), Richard 1565-
 1620 eng. Publicist i Antwerpen, II, 412,
 414, 416. *Rest. of dec. Intell.*, II, 139, 286
 Vertumnus, rom. Gud, III, 402
 *Vesling, Johannes 1598-1649 ty. Læge,
 Prof. med. Padua, 1360, 1391. II, 162,
 189, 320, 410, III, 55, 61, 65, 71, 89, 127,
 138, 159, 196, 197, 212, 213. *Opob. Vind.*,
 II, 452, III, 35, 138, 159, 174, 196, 213.
Anatomi, III, 138
 Vestgoterne, II, 44
 *Westhof, Willich 1577-1643 lat. Dig-
 ter, Kannik i Lund, 659, 660, 735, 1125,
 1128, 1130, 1275, 1314, 1317, 1318, 1319,
 1320. I, 81, 77, II, 444, III, 16, 17, 50,
 124. *Emblemata*, II 448
 Westman, Jon d. 1649, Islænding i
 Kbh., III, 326, 345, 359, 363, 439
 Weyer, Catharina -1645-, III, 97
 Vibe, Mette -1620-54 g. Mads Jensen
 Medelfar, II, 25, 51, 52, III, 514. – Mik-
 kel Madsen 1627-90 sen. Vicekansler, I,
 250, II, 51, 53. – Peder c. 1596-1658
 Diplomat, Rentemester, III, 113
 Viborg, Christen Thøgersen, se Hvass.

- *Hans Jensen 1618-82 Stud., sen. Sp. Stege, 1101, 1213. II, 463, 490. – *Peder Jensen c. 1597-1644 Sp. Børglum, 95 c. – *Søren Knudsen -1611-14- Stud., 15 *Au* Wichmand, *Bertel Bertelsen 1617-65 Sp. Særslev, 900, 1239. II, 118, 120, 275. – *Niels Bertelsen 1610-68 Læge, 612, 683, 721, 747, 765, 772, 1002, 1660. II, 119, 120, 205, 212, 423
- Vidas (Utis), se Ulysses
- Wiggo, se Wöggur
- Wigletus, Sagnkonge, II, 169
- Viinggaard, Niels Hansen -1605-29 Sp. Karleby, II, 285
- Wilhelm, 12. Aarh. Konge af Sicilien, III, 14, 59, 63. – af Tyrus c. 1130-88- Bsp. & Historieskriver, II, 317. – 13. Aarh., Kardinal, II, 15. – d. Tredie 1650-1702 Statholder, Konge af England, III, 510
- *Vilhelmsen, Adam 1605-62 Sp. Under- saaker i Jemtland, 237
- Vilkensen (Willichii), Daniel 1599-1644 Sp. Fjælberg, Bergens Stift, I, 85
- Villadsen, Peder 1605-73 Bsp. Viborg, II, 154, 159. – Tileman -1614-45 Slots- præst Frederiksborg, II, 433, 436
- *Villandus, Andreas Patritius -1638-40- Stud., 876
- Willer, Herman -1638-54 isl. Køb- mand, II, 99, 206, 401, 472, III, 51, 109, 122, 192, 206, 272, 323, 344, 359
- William af Newburgh 1136-c. 1201 eng. Historieskriver, II, 14
- Williamson (Villadsen el. Villumsen?) -1638- Stud., II, 87
- Willichii, se Vilkensen
- Willumsen, Hans, se Lauremberg. – *Peder (Coagensis) c. 1600-30- Sp. (?) Visby, 387. – Peder, se Paludan
- Wilm, Paul de -1625- holl. Købmand, I, 100
- Vincencio, Gregorio di San, se Saint- Vincent
- *Wincke, Christen Jensen -1642-48- no. Stud., 1614
- Vind, *Christian Iversen 1630-77 Hof- junker, 1289. – Holger 1623-83 Hofjun- ker, sen. Vicekansler, II, 274. – Iver 1590- 1658 Rigsraad, I, 281, II, 373, III, 87. – Ole (Oluf Jensen) 1590-1646 Hofpræ- dikant, II, 344, III, 70, 72, 111
- Winding, *Niels Hansen -1610-16- Stud., 19 e. – *Peder Paulsen 1613-45 Stud., 745. – Rasmus Paulsen 1615-84 Jurist. II, 183, 264, 488
- *Winsløv, Hans Hansen -1626-33- Rt. Kristianstad, 506
- *Winstrup, Peder 1605-79 Bsp. Lund, 598, 599, 759, 814, 820, 988, 1124, 1145, 1197, 1235, 1236, 1261, 1265, 1267, 1517, 1664, 1666, 1668, 1718. II, 86, 120, 129, 134, 224, 270, 398, 491, III, 5, 73, 124, 146, 242, 259, 282, 479. *Orat. parent. Olig. Rosencr.*, II, 491, III, 5. – *Cornicen Dan.*, III, 48, 49, 53, 63, 85, 92, 110, 111
- Winther, *Christen Lauritsen -1642- 57- Stud., sen. Feltpræst, 1308. – *Niels Christensen -1629-c. 47, Sp. Nidløse, 420.
- *Vintimiglia, Fra Angelico Aprosio 1607-81 it. Augustinermunk & Bogsam- ler, 1181, 1190, 1330, 1356, 1392, 1432, 1446, 1514. III, 19, 26, 33, 35, 36, 39, 50, 54, 72, 73, 159, 174, 187, 213, 214, 228, 230, 454 (se endvidere hans Pseudony- mer: Galistoni, Glareano, Saprici)
- *Wistofte, Jens Pedersen -1642-65 Sp. Wistofte, 1364
- Vit, St., se Svantevit
- Vitebiensis, Johannes -1612- ty. Filo- log, I, 114
- Vitruvius 1. Aarh. f. K. rom. Arkitekt & Skribent, III, 308, 310
- Witzleben, Jørgen 1616-76 Prof. theol. Sorø, III, 181
- Vives, Johan Ludvig 1492-1540 sp. Filolog & Pædagog, III, 67, 68, 69, 77
- Vladislav d. Fjerde 1595-1648 polsk Konge, II, 251, III, 130, 215, 306
- Voesus, se Foes
- Vognson, Peder -1191-1204 Bsp. Aar- hus, II, 411. – Thule, Stormand, I, 321
- Volaterranus, se Maffejus
- *Voldum, Peder Lauritsen -1626-29- Stud., 308
- Wolf, Hans Lauritsen c. 1583-c. 1660

Boghandler, I, 98, 100, 161

Vollmartin -1607- i Basel I, 1

Worm (undt. Ole W.), Slægten II, 141.
 - Anna Olufsdatter d. 1622, I, 68, 69.
 - Dorothea f. 1644, III, 36, 478. - Hans f. 1652, III, 479. - Inger 1621-77 g. Jens Pedersen Schjelderup, I, 141, II, 128, 144, 156. - Jens Willumsen -1618-33- Købmand i Norge, I, 32, 52, 58, 74, 205, 206, 278. - Magdalene Willumsdatter -1613-29 g. Christoffer Pedersen Bagge, I, 173, 174, 201. - Margrethe Willumsdatter -1629- I, 198, 200. - Matthias Olufsen f. 1536, I, 367. - Matthias Olufsen 1636-1707 Præsident i Ribe, III, 499, 509, 522. - Mikkel Willumsen -1630-, I, 207. - Peder 1640-44, II, 207, III, 17, 21, 27. - Peder, III, 479. - Søster d. 1619, I, 41, 42, 50. - Søster 1623-85 g. Erik Olufsen Torm, II, 182, 186, 190, 194. - Willum 1563-1629 Borgm. Aarhus & Tolder Skagen, I, 13, 173, 174, 201, 238, 241. - *Willum Olufsen 1633-1704, Stud., sen. Prof. & Højesteretsjustitiarius, 1726, 1727, 1728, 1729, 1736, 1739, 1740, 1741, 1742, 1743, 1744, 1745, 1746, 1748, 1749, 1752, 1753, 1755, 1757, 1759, 1760, 1761, 1762, 1763, 1765, 1766, 1767, 1769, 1770, 1773, 1777, 1778, 1783, 1785, 1787, 1789, 1793. I, 294, 295, III, 346, 386, 458, 475, 484, 485, 486, 487, 491, 495, 510, 514, 515, 517, 521

Worm, Ole (Oluf Willumsen) 1588-1654 Oldforsker, Samler, Prof. med. *Hustruer*, se Dorothea Fincke, Susanne Madsdatter, Magdalene Motzfeld. - *Skrifter: Quæst. Hesiod* (1616-17), I, 11, 24, 48, 50, III, 10, 135. *Cosmol. disc. IV* (1621), I, 48. *Probl. philol. & philos.* (1619), I, 41. *Fubilum evang.* (1619), I, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 48. *Laurea philos. summa* (1619), I, 42, 45, 48. *Apothecken-Taxt* (1619), I, 43. 43. *Cosmologica Disceptatio IV de Mundo*, (1621), III, 537. *Quæst. misc.* (Baccalaurprogr. 1622), I, 57, 61, 62, 66, 82. *Baccalaureus philos.* (Baccalaurtale 1622), I, 60, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 75, 82, III, 5, 21. *Exercit. phys.* I (1623),

I, 75, 76, 77. *Aristot. De Mundo* (1625), I, 55, 62, 66, 67, 68, 88, 90, 91, 292, 305. *Controversiæ med. I-XVIII* (1624-52), I, 292, 305, II, 193, 220, 241, 439, III, 156, 165, 173. - I. (1624), I, 93, 94. - V. (1631), I, 255. - VI. (1632), II, 459. - VII. (1633), I, 307, 314. - VIII. (1634), I, 348, 362. - IX. (1641), II, 311, 319, 423, 439. - X. (1642), II, 110, 437, 438. - XI. (1643), II, 484, 488, III, 5, 73. - XII. (1644). - XIII. (1645), III, 144, 147. - XIV. (1646), III, 312. - XV. (1648), III, 312. - XVI. (1648 el. 49). - XVII. (1651), III, 454, 482. - XVIII. (1652), III, 482, 488. - *Fasti Danici* (1626), I, 105-08, 114, 115, 116, 119, 125-29, 133, 141, 144, 146, 148, 151, 156, 161, 162, 171, 175, 184, 191, 291, 305, 316, 356, II, 27, 28, 48, 92, 179, 196, 211, 220, 221, 231, 233, 233, 234, 240, 241, 305, 308, 320, 324, 331, 360, 372, 375, 428, 431, 432, III, 10, 129, 135, 137, 371, 488. (Udg. 1643), I, 340, II, 428, 431, 432, 448. *Tulshøj s. Monum. Strøense* (1628), I, 168, 172, 174, 175, 176, 194, 207, 252, 292, III, 317. *No. Kongers Chron.*, se Snorri Sturluson & Peder Clausen Friis. *Literatura Rumica* (1636), I, 118, 119, 133, 144, 145, 148, 150-52, 159, 167, 170, 171, 175, 179, 182, 204, 207, 208, 213, 217, 222, 234, 241, 244, 248, 252, 259, 260, 266, 291, 309, 329, 330, 334, 335, 341, 345, 347, 355, 356, 363, 372, 375, 376, 385, 386, 387, II, 3, 5, 7, 8, 11, 12, 13, 22, 23, 27, 28, 30, 36, 48, 51, 60, 69, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 86, 87, 92, 103, 106, 108, 118, 122, 132, 137, 138, 140, 141, 148, 156, 160, 164, 167, 173, 178, 179, 180, 185, 196, 198, 203, 236, 240, 241, 257, 273, 284, 301, 308, 324, 331, 337, 347, 360, 381, 421, III, 9, 18, 19, 135, 202, 249, 368, 443, 450, 451. (Udg. 1651), III, 312, 316, 322, 330, 364, 407, 442, 458, 459, 461, 488, 505. *Instit. med. epitome* (1640), I, 193, 222, 305, II, 64, 65, 66, 115, 133, 166, 177, 178, 180, 186, 218, 220, 248, 265, 266, 270, 274, 277, 308, 315, 439, 490, 491, III, 4, 21, 45, 207. Pars I. sect. I

- (1636), II, 1, 2. – P. I. s. II (1638), II, 67, 68, 70, 91, 100, 116, 423, 439, III, 78, 99. P. II. s. I (1638), II, 109, 115, 120. – P. II. s. II (1639), II, 163, 164, 173. – *Univ. affect. medendi method.* (1640), II, 222, 224, 245, 265. *De aureo cornu* (1641), II, 220, 221, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 235, 240, 241, 244, 245, 257, 258, 259, 260, 262, 265, 277, 278, 280, 281, 292, 295, 298, 308, 309, 311, 312, 320, 322, 324, 327, 329–31, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 344, 345, 354, 355, 357, 359, 360, 365, 368, 379, 381, 389, 404, 409, 422, 430, 440, 447, 450, 453, 461, 486, III, 1, 2, 9, 32, 145, 146, 160, 161, 178, 233, 450. (Udg. 1643), II, 352, 363, 375, 396, 405, 430, 439, 461. *Reg. Dan. ser. dupl.* (1642), II, 165, 168, 432, 435. *Monumenta Danica* (1643), I, 149, 172, 175, 184, 257, 291, 329, 345, 372, 374, II, 4, 11, 28, 38, 45, 48, 55, 74, 118, 128, 143, 169, 227, 231, 236, 237, 242, 250, 261, 262, 264, 270, 283, 284, 285, 297, 300, 301, 302, 304, 308, 309, 313, 321, 323, 331, 332, 340, 341, 344, 350, 358, 368, 372, 373, 381, 386, 390, 403, 407, 408, 409, 410–15, 418, 419, 422, 425, 428, 430, 433, 434, 436, 438, 439, 440, 443, 447, 449, 450, 452, 454, 455, 456, 460, 461, 463, 470, 473, 475, 478, 485, 494, 495, III, 2, 9, 13, 14, 18, 19, 24, 30, 45, 48, 58, 59, 119, 135, 172, 178, 192, 262, 312, 327, 421, 444, 450, 460, 488. *Musei Catal.* (1642), I, 132, 211, II, 356, 373, 375, 384, 386, 388, 390, 396, 397, 407, 422, 423, 439, 440, 455, 490, 492, III, 5, 14, 36. (1645), III, 133, 164, 171, 176, 181, 191, 194, 195, 208, 216, 218, 271, 273, 312, 325, 342, 357, 423, 451, 454, 458, 486. (1653 se. G. Seger). *Ad Licetum* (1647), III, 265, 312. *Spec. lex. rum.* (1650), se Magnus Olafsson. *Hist. animal.* (1653), III, 482, 484, 485, 500. *Museum Wormianum s. historia rerum natural.* II, 211, 218, 484, III, 5, 100, 253, 263, 312, 453, 457, 458, 488, 489, 490, 491, 492, 497, 500, 507, 508, 510, 511, 513, 514, 515, 517, 518, 519, 522.
- *Vormslev, Søren Knudsen -1612-14-
H. Aarhus, Rt. i Skaane, *15 Ac*
- Vorstius, Adolph 1597-1663 holl. Botaniker, Prof. Leyden, I, 121, 143, 240, 377, II, 56, 60, 71, 82, 93, 121, 122, 126, 127, 135, 136, III, 229, 308. – -1653- holst. Stud., III, 489
- Vossius (jvf. Foes), *Gerhard Johannes 1577-1649 holl. Theolog & Historiker, Prof. Leyden, *493.* I, 121, 141, 228, 293, 295, 312, 313, II, 184, 185, 189, 424, 426, III, 74, 351, 364. *Historici lat.*, I, 121. *Theol. gent.*, II, 185. *De idolatria*, II, 418. – Isaac, 1618-89 holl. Filolog, III, 351, 364, 477
- Vram, Svend Pedersen, se Pedersen
- *Vrang, Peder Hansen -1604-16- Stud., *19m*
- Wrangel, Karl Gustav, Greve 1613-76 sv. Feltmarskal, III, 75, 85
- Vulcanius (de Smet), Bonaventura 1538-1614 nederl. Filolog, Prof. Leyden, I, 44, 72, 78, 170, 209, 257, 266, 330, 347. *De litt. & Lingv. Goth.*, I, 44, 72, 78, 170, 209, 257, 266
- *Wuldum, Niels Christensen -1611-14- Stud., *15 Aq*
- Vulfilas 4. Aarh. Gothernes Bsp. & Bibeloversætter, I, 170, 209, 235
- Wulfín 11. Aarh. angelsachs. Bsp. III, 59
- Württemberg, Fyrsten af, se Eberhard d. Tredie
- Wöggur, Bersærk, II, 168
- Xifilinus, Johannes 11. Aarh. Historie-skriver, III, 373
- Ximenes, Francesco d. 1620 sp. Læge & Rejsende, III, 312, 323, 342, 349
- Xylander -1620- Filolog, III, 330
- *Yndersen, Gregers -1646-58- Stud., sen. Kap. Oslo, *1626*
- Zabarella, Giacomo 1532-89 it. Filosof, Prof. Padua, III, 213
- Zachariassen, Peder, se Naschou
- Zacchias, Paolo 1584-1659 it. Læge,

- I, 297. *Quæst. med.-leg.*, I, 297
 Zacutus Lusitanus 1575-1642 portug.
 Læge, II, 174, 223, 227. *Praxis med.*, II,
 224, 352
 Zanclea, Nymfe, III, 16
 Zeigler -1620- ty. Theolog, I, 49
 Zenobius 2. Aarh. e. K. Sophist, III,
 392
 Zesen, Federigo, se Cesi
 Zevocate, Jacob van 1590-1642 nederl.
 Jurist & Digter, Prof. Leyden, I, 142
 Zobel, Friedrich -1636-47 ty. Kemiker,
 gottorpsk Livlæge, II, 286, 293
 *Zoëga, Hans 1608-73 Prof. log., 445,
 937. II, 117, III, 341, 505
 Zohner, David -1652- Boghandler i
 Frankfurt, III, 482
 Zoilus 4.-3. Aarh. f. K. alexandrinsk
 Kritiker, II, 281, III, 394
 *Zwinger, Jacob 1569-1610 schw. Ke-
 miker, Prof. med. Basel, 8. I, 1
- *Æganus, Augustinus -1646- Fran-
 ciscaner munk, Prof. Louvain, 1442. III,
 226, 228, 233, 237
 Ægypterne, III, 55, 56, 161, 178, 371
 Ælfric Grammaticus -963-1006- angel-
 sachsisk Abbed & Forfatter, III, 57, 58,
 59, 61
- Ælianus, Claudius 2. Aarh. gr. nat.
 hist. Forf., II, 380, 387
 Æneas, trojansk-romersk Helt, III, 371
 Æolus, Vindenes Gud, II, 291, 471
 Ærylæus, Niels Jørgensen 1564-1642
 Rt. Sorø, Lect. theol. Lund, I, 3, II, 321,
 322, 332
 Æskulap, rom. Lægegud, I, 14, II,
 102, 224, 242, 256, III, 44, 146, 159
 Æthelred d. Anden (den Raadvilde)
 c. 968-1016 eng. Konge, I, 150
- Ødipus, gr. Sagnkonge, I, 28, 273, 338,
 II, 28, 295, 333, III, 293
 *Øland, Peder Christensen -1627-c. 73
 Sp. Vandet, 337. I, 207
 *Ørsløv, Jens Andersen -1613-15- Stud.
 15Bz
 Ørsted, *Anders Jensen -1629-36- Sp.
 Tem, 584. - *Jens Sørensen c. 1593-
 1619 H. Aarhus, 45c. - *Oluf Sørensen
 -1633-52- Rt. Randers, 809, 1709, 1721.
 I, 114, 173, II, 488. - *Søren Madsen
 1610-84 Sp. Lyngaa, 519
 Ørum, Eskild Sørensen c. 1600-c. 56
 Sp. Hjortshøj, I, 46. - Jens Christensen
 -1624-57 H. Viborg, sen. Sp. Fur, I, 86
 Østgotherne, II, 44

Register II

STEDNAVNE

(Kursivering betegner Brevnummer)

- Aaby, 1594
Aachen, II, 114, 180, 184
Aakirkeby, II, 85, 86, 111
Aal i Norge, II, 55
Aalborg, 344, 392, 399, 408, 411, 414, 415, 434. I, 189, 200, 207, 369, II, 272, III, 536, 538
Aalborgshus, I, 238, 248
Aalholm, II, 332
Aarhus, 71, 72, 75, 96, 136, 138, 269, 1163, 1170, 1353, 1406, 1531, 1546, 1548, 1567. I, 8, 10, 42, 47, 48, 122, 201, 230, 243, 245, 262, 316, 318, 328, 336, 358, 365, 388, II, 129, 159, 164, 215, 287, 298, 299, 301, 303, 411, 413, 414, 420, 421, 433, 436, 449, 458, 467, 481, 489, III, 141, 325, 361, 475, 489, 490, 524, 527, 535, 537
Aastrup, se Ostrup
Aasum, I, 360, II, 282, 308
Abingdon, III, 57
Afrika, II, 44, 424, III, 194, 206, 371
Aix-en-Provence, II, 241
Akureyri, 454, 803. II, 27, 401, III, 209, 272
Alexandria, III, 15, 31
Alociske Øer, I, 124, 358
Als, I, 45, 124, 358
Alsted, I, 124
Amager, I, 14, 25, 27, 28, 29, 32, 40, 42, II, 269, 311
Amberg, II, 444
Ambrosianske Bibliothek i Milano, II, 326, III, 17
Amerika, I, 48, 371, 377, 386, II, 4, 5, 136, 217, 356, 407, 408, 418, 424, 433, 448, 457, 466, 483, 494, III, 41, 195, 238, 255, 257, 313, 349, 501
Amsterdam, 493, 613, 634, 721, 843, 1258, 1271, 1284, 1386, 1523, 1536, 1695, 1739. I, 11, 43, 100, 121, 145, 171, 233, 293, 294, 309, 312, 358, 371, II, 6, 45, 47, 56, 73, 121, 123, 173, 181, 185, 186, 188, 197, 208, 223, 233, 238, 248, 308, 316, 336, 351, 357, 361, 382, 397, 408, 416, 418, 434, 441, 444, 455, III, 30, 39, 45, 52, 53, 54, 60, 64, 68, 71, 73, 91, 95, 136, 163, 166, 254, 302, 308, 406, 407, 411, 414, 488, 492, 493, 496, 497, 498, 499, 501, 510, 514, 517, 522
Anarck, III, 98
Andesbjergene, II, 187
Angers, 11, 578
Angola, III, 194
Antiochia, II, 317
Antwerpen, I, 14, 28, 114, 121, 122, 209, 287, 317, 321, 334, II, 5, 56, 137, 139, 233, 286, 370, 424, III, 41, 406, 427, 436, 503
Antvorskov, 632, 635, 889, 890, 894, 895, 898, 1471. I, 42, II, 9, III, 237, 475
Apulien, I, 137
Arabien, I, 150, II, 146, 154, 163, 166, 405
Arendal, III, 110, 111, 112
Arkona, II, 255
Aschersleben, III, 201
Asien, II, 87, 405, III, 371
Asmindrup, I, 364
Assens, I, 103
Asserum, 397, 406, 478, 480, 508
Ateste (jvf. Este), III, 156, 197, 423, 428, 454, 460
Athen, I, 28, 278, II, 429, 486, III, 31, 182, 372
Audkul, I, 327
Auersberg, I, 235
Augsburg, I, 235, III, 235

- Aunslev, III, 24, 35
 Aventinerhøjen, II, 402, 425
- Babylon, I, 313, III, 398
 Bajæ, I, 135
 Bamberg, II, 403
 Barbican Street, I, 210, 266, 309, 347,
 II, 23, 147, 191
 Barcelona, III, 309
 Barstad, 1714, 1724
 Basel, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 12, 24, 28, 34,
 42, 46, 51, 58, 62, 65, 77, 595, 1209, 1327,
 1357. I, 1, 2, 20, 22, 32, 54, 55, 70, 92,
 97, 164, 176, 208, 235, 289, 296, 344,
 II, 107, 136, 177, 178, 181, 188, 215, 307,
 338, 388, 421, 426, 485, III, 64, 71, 91,
 116, 126, 140, 144, 148, 159, 165, 166,
 172, 193, 235
 Basman, II, 388
 Bath, III, 479
 Batsander, III, 335
 Bautzen, I, 79
 Bayern, I, 186
 Beaulieu, II, 37, 419, 488, III, 121
 Benatky, III, 318
 Bergen, 107, 110, 113, 122, 135, 162,
 168, 170, 179, 180, 182, 238, 255, 259,
 264. I, 9, 10, 77, 98, 100, 160, 164, 195,
 197, 198, II, 28, 36, 55, III, 182, 218,
 484, 522
 Bessestad, III, 345, 377, 386
 Beucastrum i England, I, 170, 179, 330
 Birkerød, I, 3
 Birkholm, I, 195
 Bjørnholm, III, 535
 Blaataarn, 1661
 Blaye, II, 233
 Blekinge, I, 72, 113, 116, II, 200, 261,
 263, III, 536
 Blidre, II, 55
 Bogense, I, 328, III, 533
 Boitzenburg, I, 139
 Boll, III, 453
 Bologna, I, 136, II, 144, 311, 331, 336,
 351, 377, 380, 402, 420, 469, III, 23, 52
 Boltinggaard, I, 386
 Bordeaux, II, 233, 234, III, 255, 257
 Bore, II, 55
- Borgarfjord, III, 332, 333, 339
 Bornhag, II, 55
 Bornholm, I, 359, II, 86, 111, III, 75
 Borreby, I, 17
 Borringe, III, 112
 Brabant, II, 101, 241
 Brandenburg, II, 491, III, 300, 304
 Brasilien, II, 5, 126, 127, 136, 192, 217,
 457, III, 9, 195, 217, 218, 219, 255, 256,
 262, 302, 307, 312, 323, 324, 349, 429,
 488, 496, 500, 501
 Braunschweig, I, 159
 Breda, I, 121, III, 190
 Bregninge, I, 363
 Breiðabolstaður, 1500
 Bremen, 483, 489, 505, 518, 529, 533,
 539, 546, 552, 553, 559, 569, 572. I, 197,
 260, 285, 332, 337, II, 173, 385, III, 90,
 93, 157, 163, 214
 Bremerholm, II, 4
 Bremerförde, II, 384
 Brescia, III, 485
 Breslau, III, 450
 Brighton, I, 171, 179, 330
 Britannien, se England
 Brokirke, II, 86
 Brügge, III, 416
 Brüssel, III, 148, 283, 406, 450
 Brømsebro, III, 68, 83
 Brøns, I, 257
 Budolfi Kirke i Aalborg, I, 200
 Burgund, III, 255, 302
 Byzants, II, 411, III, 175
 Bækmark, III, 309
 Bøe, I, 45
 Böhmen, I, 89, II, 439, III, 80, 482
 Bøotien, II, 65, 167
- Cadix, II, 353, 354
 Cairo, III, 35
 Cajeta, I, 99
 Calabrien, III, 15
 Camarinske Sump, III, 101
 Cambrai, I, 186
 Cambridge, II, 265
 Canada, II, 52, 494
 Canariske Øer, III, 486
 Canopus, I, 210

- Canterbury, III, 57, 67
 Caregio, II, 178
 Celebes, III, 415
 Champagne, III, 413
 Charybdis, III, 14
 Christianshavn, I, 29,30
 Cumberland, I, 171
 Cypern, I, 301
- Dalby, III, 531
 Dalum, 949
 Dannevirke, II, 323
 Danske Hav, I, 62
 Darmstadt, 1733. III, 300, 445
 Davis-Strædet, II, 464, III, 98, 154,
 185
 Delmenhorst, II, 384
 Delos, I, 142
 Deventer, III, 37
 Dieppe, II, 281
 Dino, III, 466
 Ditmarsken, II, 238, 253
 Draflastadir, I, 272
 Dragsholm, I, 229
 Dresden, 1505, 1521. II, 254, 256, 265,
 398, 453, III, 81, 91, 222, 251, 252, 447-49
 Dronningborg, I, 282
 Dueholm Kloster, III, 446
 Dunkerque, II, 119, III, 41
- Efesus, II, 60
 Eger, III, 246, 247, 252
 Eid, 1756, 1791
 Eidersted, I, 90
 Elben, II, 379, III, 301
 Elbingen, III, 81, 84, 85, 147, 166
 Emaus, III, 142
 Emona, se Ljubljana
 England, I, 7, 54, 61, 122, 123, 156,
 159, 160, 162, 163, 170, 171, 178, 208,
 214, 216, 218, 266, 301, 302, 309, 321,
 384, 388, II, 10, 11, 20, 38, 72, 87, 101,
 104, 132, 139, 148, 155, 181, 191, 247,
 286, 317, 325, 334, 346, 356, 363, 380,
 389, 400, 409, 431, 447, 484, III, 41, 42,
 48, 195, 259, 262, 273, 309, 417, 436, 437
 Erfurt, II, 215, 422
 Eriksholm, III, 317
- Eskildstorp III, 111, 112
 Este (jvf. Ateste), III, 71, 187, 193, 197
 Etrurien, II, 123, 196
 Europa, I, 62, 69, 359, II, 44, 107, 283,
 288, 424, 475
 Eurotas, III, 403
 Eyjafjord, I, 225, II, 97, III, 211, 386
 Eyrarbakki, I, 265, 376, III, 345, 377
- Falkenberg, III, 124
 Falster, I, 101, II, 43, 212, 227, 228,
 230, 243, 250, 253, 311
 Ferrara, I, 100, II, 452, 485
 Ferslev, I, 256, 388
 Fielle, I, 315
 Finde, II, 55
 Finland, I, 358, II, 411, 413
 Firenze, 1686. I, 96, 99, 233, 245, II,
 144, 178, 298, 311, 328, 336, 338, 344, 345,
 351, 356, 363, 364, 366, 377, III, 64, 455
 Flackarp, III, 112
 Flandern, III, 41, 406, 410, 411
 Flensborg, 73, 74, 1532. III, 167, 273
 Framlev, I, 69
 Framværde, II, 55
 Franeker, 577, 612. II, 400
 Frankfurt a. M., 1701, 1707. I, 1, 4, 9,
 12, 13, 15, 21, 31, 32, 40, 43, 48, 50, 69,
 79, 124, 146, 149, 159, 170, 194, 223, 235,
 247, 296, 303, 312, 319, 328, 331, 338,
 347, 359, 444, 460, II, 28, 94, 162, 181,
 306, 307, 338, 380, 388, 421, 470, III, 44,
 138, 160, 162, 184, 482, 500, 517, 522
 Frankfurt a. d. Oder, 115, 123, 126, 127
 Frankrig, I, 2, 30, 33, 50, 87, 122, 136,
 137, 186, 282, 302, 329, 333, 361, 377,
 II, 11, 27, 37, 38, 44, 104, 123, 127, 184,
 189, 192, 196, 241, 253, 256, 271, 309,
 319, 322, 323, 330, 336, 337, 338, 363,
 377, 380, 389, 400, 419, 452, 457, 482,
 485, 494, III, 8, 19, 36, 98, 113, 122, 129,
 130, 132, 136, 143, 147, 152, 154, 159,
 166, 185, 187, 189, 194, 195, 196, 198,
 201, 224, 229, 252, 255, 259, 264, 311,
 313, 335, 341, 356, 383, 385, 388, 417,
 419, 436
 Fraugde, I, 284
 Frederiksborg, 15, 52, 83, 102, 103, 494,

- 496, 497, 593, 598, 599, 966, 1155, 1162, 1180, 1182, 1187, 1189, 1555, 1556, 1557, 1558, 1559, 1560, 1562, 1564. I, 8, 196, 201, II, 10, 285, 293, 314, 340, 380, III, 2, 55, 79, 253, 290, 301, 302, 355
 Fredrikstad, III, 527
 Frelser Kirke, II, 269
 Frue Kirke, I, 22, 68, 74, 201, III, 94
 Fuglebjerregaard, III, 533
 Fyn, I, 10, 91, 346, 348, 358, II, 226, 227, 298, III, 11, 21, 25, 167, 297
 Færøerne, 1682. I, 107, 382, II, 15, 77, 423, 435, 447
- Gades, se Cadix
 Gardshorn, II, 34
 Gaunø, 278, 356
 Geisir, III, 541
 Gelderland, II, 106
 Gelldings-Næs, III, 347
 Genève, 56, 698, 1648. I, 39, 159, 296, 312, 331, II, 380
 Genova, II, 144, III, 258, 454
 Gent, III, 41, 406, 436
 Genua, se Genova
 Germanien, I, 147, 156, 157, 170, 235, 358, III, 160
 Gielleröd, III, 66
 Giessen, 17, 20, 37, 38, 49, 50. I, 1, 4, 9, 49, 370, 524
 Gjessingholm, 1731. II, 411, 413
 Glostrup, 91
 Glückstadt, 1082. I, 256, 276, II, 43, 62, 137, 384, 385, 441, 449, 468, 471, 472, 480, 483, III, 150, 226, 268, 359
 Glyksborg, II, 413
 Gotland, I, 90, 91, 359, II, 210, III, 110, 157
 Gottorp, 1578, 1735, 1738, 1747, II, 223, 226, 230, 256, 286, 384, 385, III, 310, 341, 487, 489, 491, 517
 Graubünden, I, 103
 Grenaa, III, 284, 287
 Grenoble, II, 56, 123
 Greve, 1395
 Grevelingen, III, 41
 Grevinge, I, 229, 231
 Grimsey, II, 400
- Grindevik, I, 268, II, 23, 26, III, 334, 335, 363
 Groenlo, I, 126
 Grund, III, 345
 Grækenland, I, 157, II, 29, 44, 405
 Grøndal, I, 69
 Grønland, I, 75, 151, 287, 288, 320, 365, 366, II, 188, 367, 387, 458, 464, 465, 466, 475, 484, III, 95, 98, 108, 112, 120, 154, 185, 190, 238, 278, 280, 306, 408, 413, 459, 475, 477, 515
 Grønlandshavet, III, 98
 Grønninge, II, 38
 Gubbio, I, 309
 Gudena, I, 257
 Guinea, I, 121, 125, 133, 143
 Gunderup, I, 369, II, 282
 Güstrow, III, 250
 Gønge Herred, I, 176
 Gårdstånga, II, 299
- Haag, 345, 359, 363, 381, 384, 391, 831, 1422, 1423, 1433, 1525. I, 238, II, 185, III, 41, 176, 190, 308, 309, 414
 Haarlem, II, 56
 Haarlev, III, 535
 Haderslev, 1751, 1790. I, 117, II, 398, 449, 468, III, 124
 Hagedstedgaard, III, 532
 Halland, I, 72, 113, 116, II, 71, 97, III, 139, 142, 150, 157, 163, 531, 536
 Halle, I, 80
 Halmstad, I, 38, II, 161, III, 531, 426
 Halsted Kloster, II, 332
 Hamborg, 545, 547, 665, 667, 675, 687, 691, 1370, 1374, 1383, 1501, 1509, 1535, 1547, 1553, 1559, 1563, 1566, 1568, 1736. I, 6, 7, 75, 146, 164, 184, 249, 261, 308, 336, 338, 339, 354, II, 28, 36, 45, 123, 164, 207, 223, 252, 254, 265, 279, 369, 384, 403, 438, 449, 458, III, 98, 145, 150, 167, 410, 482, 486, 487, 491
 Hangundia, se Hennegau
 Hannover, II, 94
 Hardanger, III, 432
 Harderwijk, I, 141, 143, 154, III, 301
 Harridslevgaard, 1522, 1524, 1534, 1539, 1541

- Haukedal, II, 307
 Havbyrd Sletten, I, 373, II, 282, 285
 Hedemarken, II, 139
 Hedinge, III, 112
 Heidelberg, I, 16, 30, 49, 157, 245, 309
 Heiligenland, II, 351
 Hekla, I, 376, II, 408
 Helene Kilde, III, 123, 126
 Helgafjell, III, 332, 362, 379, 431
 Helligaandskirken, I, 10, 198, II, 67, 430, 436, III, 110
 Helligsheiði, III, 348
 Helmstedt, 1373, 1390, 1409, 1434. II, 495, III, 152
 Helsingborg, 283, 286, 292, 294. I, 190, 239, 284, II, 51, 424
 Helsingør, 267, 268, 333, 432, 1368, 1388, 1697, 1732. I, 17, 70, 116, 259, 294, 388, II, 52, 209, 232, 285, 297, 316, 491, III, 148, 243, 271, 354, 356, 439, 524, 525, 526, 533
 Hennegau, III, 445
 Herlufsholm, 341. I, 365, II, 316, III, 13, 171, 258, 526, 532, 533
 Hermannum fluvium, III, 536
 Hertogenbosch, I, 186
 Hessen, I, 76
 Hitardal, se Hytardal
 Hiæthland, se Shetlandsøerne
 Hjaltedal, I, 64, II, 206, 294, 295
 Hjarnø, II, 482
 Hjelmland, 67, 152
 Hjermind, III, 311
 Hlidarendi, III, 339, 345, 386
 Hobro, I, 262
 Hofda, I, 272, II, 381, 476, III, 47
 Hofsos, I, 184, 222, 251, III, 51, 206, 344
 Holand II, 55
 Holar, 106, 129, 144, 154, 202, 204, 219, 220, 228, 245, 253, 272, 276, 287, 288, 293, 349, 354, 364, 368, 404, 405, 416, 436, 440, 442, 447, 451, 453, 474, 476, 485, 525, 555, 556, 609, 636, 637, 669, 671, 713, 714, 723, 727, 738, 743, 744, 785, 786, 804, 806, 840, 852, 853, 865, 866, 952, 953, 973, 974, 1032, 1033, 1067, 1073, 1135, 1137, 1157, 1159, 1160, 1220, 1221, 1238, 1313, 1332, 1336, 1349, 1354, 1424, 1425, 1427, 1445, 1499, 1506, 1508, 1533, 1584, 1591, 1608, 1630, 1638, 1644, 1655, 1689, 1713, 1722, 1780. I, 110, 224, 244, 250, 270, 352, 378, II, 35, 88, 465, III, 51, 68, 98, 203, 334, 345, 368, 395, 411, 537
 Holbæk, 1022, 1140, 1450
 Holland (jvf. Nederlandene), III, 152, 167, 190, 209, 210, 335, 410, 456
 Holsten, I, 127, 276, 292, 308, II, 2, 16, 43, 129, 163, 223, 449, 496, III, 3, 6, 7, 93, 152, 201, 211, 484
 Hoorn, III, 211
 Horsens, I, 201, II, 482, III, 530
 Hôtel Dieu i Paris, II, 120
 Hrutafjörður, 1601, 1639, 1649, 1691
 Hundslund, 791
 Hunestad, II, 142, 143, 176, 307
 Husavik, 419. III, 345, 386
 Hutisoch, se Hvidserk
 Hvellinge, 522. II, 51, 52
 Hven, III, 318, 319
 Hvidaa, se Hvita
 Hvidovre, I, 132
 Hvidserk, III, 95, 98
 Hvita, I, 349, III, 332
 Hytardal, I, 64, 74, 81, 87, III, 330, 362, 379, 400, 431, 476
 Høffða, se Spaakonufeldz Höfða
 Højerup, II, 404
 Hørsholm, 10
 Hørup, 32, 70
 Ibstrup, I, 198
 Igeløse, III, 112
 Indien, I, 345, 348, 354, 366, II, 5, 40, 71, 73, 80, 119, 122, 127, 132, 137, 148, 166, 192, 380, 387, 407, 424, III, 176, 183, 186, 273, 313, 324, 362, 381, 412, 473, 483, 490
 Indre, II, 123, 418
 Indridastadir, III, 339
 Innsbruck, II, 339, III, 445
 Irland, II, 36, 434, III, 42, 226, 237
 Island, se Sagregister: Islandica
 Israel, I, 217, II, 437, 486
 Italien, I, 2, 33, 50, 88, 95, 99, 104, 114

- 134, 135, 137, 196, 198, 282, 302, 361, II, 38, 44, 94, 118, 120, 123, 143, 156, 205, 253, 257, 271, 275, 281, 297, 309, 322, 323, 357, 360, 364, 375, 377, 381, 389, 406, 420, 428, 439, 445, 452, 470, 485, 494, III, 10, 19, 51, 60, 62, 68, 71, 105, 116, 136, 142, 143, 144, 146, 159, 168, 174, 176, 178, 179, 183, 187, 196, 198, 209, 228, 229, 231, 385, 419, 492, 493, 500, 501, 509, 510, 514, 517, 518, 522
- Itzehoe, III, 8, 25
- Japan, II, 166
- Jelling, I, 258, 338, 344, II, 282, 329, 399, 436, III, 536
- Jemtland, III, 158, 163
- Jena, 78
- Jernløse, 580, 581, 582, 583, 676
- Jerusalem, I, 34, 49, 150, II, 437
- Joachimsthal, I, 89
- Jockulsav, III, 98
- Juda, I, 178, 313
- Julin, II, 323, 329
- Jungshoved, 1610. I, 41
- Jylland, I, 90, 138, 139, 161, 198, 229, 330, 336, 358, II, 16, 69, 169, 208, 210, 223, 226, 262, 267, 277, 298, 311, 327, 364, 365, 436, 468, 472, 496, III, 2, 3, 6, 7, 11, 12, 75, 123, 153, 242, 348
- Jämtland, II, 164
- Kallehave, I, 41, III, 532
- Kallundborg, I, 139, 328, II, 71, 288, 323, 404, III, 2
- Kalmar, III, 104, 114, 531
- Kapitolium, I, 156
- Karleby, 956, 961, 996. III, 70
- Karlsbad, 159, 164. I, 60, 61, 63, 89, 90, 91, III, 220
- Karup i Skaane, III, 124
- Kassel, 12, 18. I, 4
- Kiel, II, 287, 385, III, 226
- Kimbrien, I, 193, 358
- Kina, II, 192, III, 415, 501, 503, 506
- Kippinge, III, 532
- Kirkebø (Kirkjubær), 1595, 1611
- Klepens, II, 412, 414
- Knippelsbro, I, 29
- Knudstrup, III, 317
- Koblenz, III, 445
- Kolchis, I, 226
- Kolding, 893, 897. I, 16, 51, 205, 233, III, 509, 512
- Konstantinopel, II, 411
- Koromandelkysten, III, 324
- Korsør, II, 491
- Kos, I, 293
- Kragerup, I, 17, 40, 46, 53, 98, 233
- Krakow, I, 359, III, 166
- Krenkerup, II, 322
- Kreta, III, 174
- Kristiania, 461, 835, 848, 880, 887, 888, 906, 907, 921, 944, 998. II, 189, III, 183, 350
- Kristianopel, 1285, 1288, 1294, 1297, 1300, 1303, 1306, 1307, 1309, 1311, 1312, 1321, 1322, 1323, 1324, 1326, 1334, 1335, 1340, III, 68, 184
- Kristiansstad, I, 306, II, 198, 287
- Kristrup, I, 10
- Kronborg, 13, 26, 27, 33, 40, 41. I, 62, 348, II, 114
- Kumberwog, II, 382, 383, III, 203
- Kursachsen, III, 215
- Kärnten, III, 258
- København, 336, 610, 668, 868, 1552. I, 8, 9, 14, 20, 25, 27, 30, 40, 41, 42, 47, 48, 50, 56, 62, 65, 67, 76, 81, 84, 90, 106, 118, 138, 140, 143, 153, 163, 168, 174, 182, 191, 196, 197, 199, 201, 204, 206, 210, 216, 217, 230, 245, 248, 254, 257, 268, 273, 274, 281, 282, 286, 292, 294, 295, 326, 330, 333, 346, 354, 364, 365, 366, 373, II, 6, 46, 71, 84, 91, 145, 197, 200, 204, 206, 207, 209, 215, 226, 241, 245, 266, 280, 303, 316, 322, 323, 326, 361, 369, 417, 423, 446, 467, III, 172, 191, 200, 243, 266, 320, 340, 350, 531
- Københavns Slot, III, 24
- Køge, I, 202, II, 59, 438, III, 133, 217, 303, 314, 344
- Køln, I, 69, 89, 159, 170, 312, II, 240, 387, 426, 496, III, 27, 202, 233, 235
- Königsberg, 863, 872, 913, 935, 938, 1699, 1705. II, 71, 207, 249, 285, 430,

- 440, 481, III, 146, 151, 164, 166
- La Charité de Notre Dame i Paris, II, 103
- Ladegaarden, I, 141
- La Fleche, II, 189
- Lagarfljot, II, 400
- Lambeth, III, 274
- Lambri, II, 388
- Landerup, II, 373
- Landskrona, 482, 1054, 1102, 1684. I, 101, 190, 329, II, 164, 360, III, 527
- Langeland, I, 124
- Langenschwalbe, III, 141
- Lapland, III, 186
- La Rochelle, I, 384
- Latium, II, 29
- Lauenborg, II, 279
- Laufafjord, I, 111
- Laufas, 203, 218, 229, 246, 290, 351, 353, 369, 421, 441, 452, 475, 488, 524, 530, 557, 566, 590, 607, 608, 641, 642, 670, 672, 715, 724, 740, 742, 784, 788, 802, 850, 854, 861, 951, 969. I, 251, 378, 379, 381, II, 32
- Laurentianske Bibliothek i Firenze, I, 99
- Laxamijre, II, 35
- Ledreborg, II, 283
- Leipzig, I, 16, 297, 339, 356, II, 324, 438, 446, III, 22, 91, 215, 238
- Lejre, I, 220, 221, II, 21
- Lejrskov, III, 533
- Le Loche, se Loche sur Indre
- Le Mans, III, 505
- Lemnos, II, 246
- Leragra, I, 114
- Lesna, I, 284
- Leucoris, se Leucorea
- Leucorea (Wittenberg), III, 81
- Leyden, 221, 226, 227, 232, 242, 248, 254, 289, 302, 312, 371, 372, 373, 385, 386, 388, 396, 400, 401, 409, 410, 413, 422, 423, 431, 433, 509, 512, 520, 521, 561, 596, 605, 606, 615, 616, 633, 648, 649, 702, 716, 722, 731, 739, 745, 746, 748, 749, 750, 758, 762, 768, 769, 773, 779, 780, 789, 792, 793, 799, 805, 810, 818, 832, 837, 838, 839, 842, 844, 845, 858, 869, 877, 916, 948, 1019, 1031, 1040, 1072, 1089, 1112, 1121, 1127, 1138, 1147, 1166 1250 1394, 1396, 1397, 1401, 1403, 1408, 1417, 1419, 1420, 1429, 1430, 1459, 1460, 1462, 1511, 1512, 1513, 1572, 1575, 1577, 1592, 1605, 1606, 1613, 1619, 1636, 1637, 1647, 1642, 1663, 1667, 1670, 1683, 1685, 1694, 1717, 1740-46, 1748-49, 1752-53, 1755, 1757, 1759-63, 1765-67, 1769, 1770, 1773, 1777-78, 1783, 1785, 1787, 1789, 1793. I, 176, 185, 191, 195, 238, 256, 289, 307, 312, 317, 331, 342, 360, 364, 371, 376, 377, II, 52, 59, 73, 75, 76, 80, 81, 117, 123, 136, 156, 178, 191, 192, 193, 204, 208, 212, 215, 216, 224, 226, 252, 265, 293, 351, 352, 357, 380, 400, 410, 417, 426, 438, 441, 443, 490, III, 4, 42, 64, 154, 155, 165, 174, 196, 274, 355, 408, 414, 484, 485, 495, 510, 511
- Libyen, II, 300
- Lichenburg, se Lütkenburg
- Limfjorden, II, 325
- Limousin, I, 3
- Lindholm, II, 9, 10, 53
- Litauen, III, 443
- Livorno, I, 134
- Ljubljana, II, 365, III, 258
- Loche sur Indre, II, 37, 38, 45, 48, 57, 106, 419, 488, 494, III, 8, 108, 122, 148, 156
- Loire, II, 281
- Lolland, I, 230, 363, II, 43, 129, 227
- London, 13, 223, 271, 284, 346, 357, 389, 390, 450, 500, 510, 536, 563, 650, 655, 718, 719, 736, 737, 795, 800, 833, 914, 1726-27. I, 171, 234, 235, 301, 331, 374, 385, 388, II, 11, 45, 101, 104, 107, 109, 191, 265, 317, 442, III, 274, 478
- Louvain, 1442. II, 101, 119, III, 226, 228, 236, 406
- Lund, 146, 150, 189, 199, 206, 208, 214, 257, 328, 340, 343, 424, 425, 463, 515, 516, 587, 624, 627, 656, 657, 658, 662, 663, 684, 685, 694, 696, 706, 711, 720, 735, 759, 814, 820, 1124, 1125, 1128, 1130, 1145, 1197, 1517, 1664, 1666, 1668, 1718. I, 38, 39, 73, 150, 199, 205, 214, 228, 238, 250, 256, 259, 280, 306, 330, II, 23, 25,

- 120, 129, 163, 170, 176, 224, 270, 308, 314, 321, 322, 334, 360, 369, 370, 374, 396, 398, III, 49, 73, 92, 112, 282, 311, 358, 534
- Lunde i Norge, II, 55
 - Lusitanien, se Portugal
 - Luxemburg, III, 413
 - Lybæk, II, 27, 28, 369, 379, 415, 438, III, 268, 302, 487, 533
 - Lykeion, III, 31
 - Lüneburg, I, 159, II, 374, 422, III, 37, 289
 - Lyon, 43, 929. I, 1, 296, II, 143, 338, III, 140, 305
 - Lütkenburg, II, 43, 398
 - Løberød, 239, 240. I, 139
 - Löderup, 64, 66, 87, 88, 89, 90, 93, 95, 104, 111, 112, 124, 137, 145, 207, 212, 215, 247, 250, 251, 262, 342
 - Løsning, 623
 - Løvenborg, I, 195
- Machpelach, I, 169
- Madrid, II, 187
- Magdeburg, I, 338, II, 374, 379, III, 235
- Mainz, I, 39, 76, 334
 - Makedonien, II, 281
 - Malmesbury, III, 57
 - Malmø, 22, 35, 53, 54, 59, 659, 660, 735, 1235, 1236, 1261, 1265, 1267, 1275, 1314, 1317, 1318, 1319, 1320, 1643, 1645. I, 146, 149, 190, 205, 207, II, 41, 72, 77, III, 17, 73, 75, 125, 531, 534
 - Malta, II, 257, III, 23, 36, 38, 254, 257, 453
 - Mansfeld, I, 61
 - Mantova (Mantua), I, 164, 198
 - Marburg, 16, 249. I, 4, 8, II, 421
 - Maribo, I, 113
 - Marpesiske Klippe, III, 147
 - Marseille, II, 118, 144, III, 154
 - Marstrand, III, 532
 - Medicæiske Bibliothek, II, 402
 - Megapolis, II, 411
 - Meissen, I, 89, III, 195
 - Melstadir, 652, 734, 787, 801, 849, 859, 932, 955, 971, 1046, 1053, 1065, 1136, 1158, 1219, 1234, 1331, 1428, 1443, 1503, 1529, 1530, 1590. I, 222, 271, 289. II, 213
 - Memfis, II, 475, III, 35
 - Mesinge, II, 67
 - Messina, 1196. I, 104, 177, III, 14, 15, 16, 19, 33, 58, 91
 - Meuse, III, 413
 - Mexico, I, 135, II, 473, III, 224, 382, 416, 423, 428, 455, 460, 500
 - Middelfart, I, 143, III, 528, 530
 - Midfiardar, se Midtjylland
 - Midtjylland, I, 271, 289, II, 35, 91
 - Milano, II, 136, 320, 357, 364, 494, III, 58, 174, 196
 - Modena, II, 452
 - Molukkerne, II, 187
 - Molldhaugar, II, 34
 - Moncenigo, Palazzo, III, 71
 - Montbéliard, se Mümpelgarten
 - Monte Summano, II, 189
 - Monte Zibio, II, 428
 - Montpellier, 915. I, 3, 4, 33, II, 107, 112, 118, 145, 156, 160, 189, 212, 216, 261, 297, 298, 313, 459, 469, III, 474
 - Mors, III, 446
 - Morsala, III, 59
 - Moss-Søen, II, 239
 - Mulasysla, III, 345
 - Munkeliv Kloster, III, 318
 - Munkethura, 867, 1448, 1496, 1537
 - Murcia, II, 402, 425
 - Myklegaard, II, 411, 413
 - Mümpelgarten I, 29, III, 116
 - Münster, 1617
 - Myrvatn, 1609
 - Mödals Jöckel, se Hekla
 - Mödruvellir, I, 327, 378, III, 345, 386
 - Møn, III, 541
- Nakkebølle, 1573, 1574, 1594
 - Nakskov, II, 43, III, 87
 - Napoli, 1179, 1194, 1223, 1232. I, 135, 136, II, 387, 420, 425, 485, 495, III, 1, 15, 19, 23, 36, 233, 258, 455, 483
 - Narbonne, II, 469
 - Nassau, I, 122, 126, III, 41
 - Neapel, se Napoli
 - Nederlandene (Belgium. Jvf. Holland),

- I, 43, 125, 141, 186, 191, 221, 249, 258, 316, 324, 329, 334, 360, II, 4, 44, 46, 59, 61, 105, 117, 120, 148, 156, 184, 191, 196, 202, 203, 218, 246, 253, 256, 357, 305, 336, 338, 363, 380, 399, 416, 419, 432, 441, 446, 451, 452, 490 III, 2, 18, 36, 52, 64, 95, 115, 144, 148, 155, 159, 163, 177, 188, 196, 197, 229, 232, 244, 252, 259, 262, 264, 283, 288, 313, 417, 419, 420, 437, 479, 490, 494, 495, 501
 Neisse, I, 279, III, 319
 Nemours, III, 254
 Ness, III, 4
 Nicæa, II, 317
 Nidaros, se Trondheim
 Nierumb, II, 55
 Nijmegen, III, 489, 491, 505
 Nilen, III, 224
 Nordstrøm, 1677, 1710
 Norfolk, I, 171
 Norge, I, 10, 30, 65, 67, 83, 90, 92, 98, 124, 125, 143, 160, 171, 175, 185, 195, 215, 218, 239, 252, 254, 260, 262, 266, 268, 275, 278, 288, 291, 325, 344, 348, 359, 386, 426, II, 4, 13, 14, 17, 18 38, 147, 152, 177, 227, 236, 239, 240, 270, 280, 291, 301, 382, 407, 408, 409, 412, 417, 434, 435, 444, 447, 457, 465, 466, 467, III, 38, 54, 56, 98, 147, 196, 218, 267, 291, 324, 427, 432, 466, 489, 516, 529, 532
 Normandiet, II, 389
 Nuclam (Nückeln), 483, 489, 505, 518, 529, 533, 569, 572. I, 285, 287, 291, 293, 294, 295, 336
 Nyborg, I, 200, 306, 336, II, 288, III, 532
 Nybølle, III, 75, 124, 126
 Nückeln, se Nuclam
 Nykøbing F., 14, 21, 100, 101, 163, 562, 564, 570, 579, 622, 625, 626, 628, 631, 686, 692, 704, 705, 708, 733, 756, 761, 763, 764, 782, 790, 794, 815, 817, 827, 829, 830, 834, 868, 873, 911, 919, 922, 923, 925, 940, 941, 946, 954, 960, 963, 972, 991, 992, 993, 997, 999, 1007, 1008, 1009, 1016, 1018, 1066, 1074, 1077-80, 1108, 1111, 1114, 1115, 1117, 1120, 1129, 1139, 1149, 1152, 1156, 1161, 1268, 1270, 1273, 1274, 1276, 1279, 1280, 1282, 1286, 1291, 1298, 1299, 1301, 1302, 1304, 1315, 1316, 1338, 1341, 1348, 1351, 1367, 1371, 1375, 1376, 1379, 1381, 1388, 1398, 1399, 1439, 1441, 1449, 1454, 1473, 1474, 1476, 1478, 1481, 1484, 1485, 1487, 1488, 1490, 1518, 1543, 1469, 1602. I, 124, 354, II, 64, 71, 80, 208, 213, 223, 227, 250, 285, 286, 295, III, 2, 235, 237, 259, 303
 Nykøbing M., 1702, 1706
 Nürnberg, 398, 407, 412. I, 245, 247, III, 196
 Næsbyholm, 1239
 Næstved, II, 492
 Nørreport i København, I, 74
 Odense, 97, 360, 472, 481, 514, 710, 1002, 1289, 1612, 1629, 1703. I, 38, 39, 50, 51, 60, 143, 263, 278, 281, 329, II, 41, 93, 231, III, 130, 136, 253, 354, 361, 506, 530, 531, 538
 Odeval, II, 55
 Oldenburg, II, 384, 396, 397
 Oldenwort, 307, 313
 Oldesloe, I, 127
 Opager, I, 144
 Oppenheim, I, 13
 Orange (Oranien), II, 144, III, 41, 539
 Oranien, se Orange
 Orkneyøerne, I, 290, 304, 335, II, 15, III, 267
 Orléans, 47, 55, 926, 943, 958, 1096, 1363, 1631. I, 30, 38, II, 257, 260, 309, 428, III, 148, 362, 382
 Ormslev, III, 133
 Oslo, 45, 338, 339. I, 16, II, 55
 Osnabrück, III, 243
 Ostindien, I, 10, 30, II, 126, 387, 439, 448, 457, III, 324, 349, 476
 Ostregard, II, 411
 Ousted, 114
 Ovesholm, III, 533
 Oxford, 937. III, 274, 479
 Padova, 8, 85, 147, 169, 174, 175, 181, 190, 193, 233, 630, 766, 796, 807, 812, 816, 824, 847, 855, 885, 886, 901, 908,

- 909, 920, 950, 957, 978, 985, 989, 990,
 994, 995, 1011, 1012, 1014, 1015, 1020,
 1021, 1023, 1024, 1026, 1027, 1028, 1029,
 1030, 1034, 1035, 1041, 1042, 1043, 1047,
 1048, 1049, 1050, 1055, 1059, 1060, 1061,
 1063, 1064, 1069, 1070, 1075, 1083, 1088,
 1090, 1094, 1095, 1103, 1106, 1122, 1132,
 1141, 1153, 1154, 1164, 1192, 1200, 1201,
 1208, 1222, 1224, 1225, 1227, 1228, 1233,
 1240, 1242, 1243, 1251, 1256, 1259, 1269,
 1278, 1293, 1360, 1361, 1389, 1391, 1392,
 1405, 1431, 1452, 1698, 1737, 1758. I, 12,
 54, 96, 99, 100, 102, 104, 135, 136, 137,
 164, 216, 241, II, 107, 112, 119, 159, 189,
 197, 311, 325, 330, 331, 352, 354, 362,
 363, 366, 376, 438, 462, 483, III, 2, 9, 26,
 35, 65, 73, 90, 101, 155, 168, 197, 382,
 454, 455, 501, 502
 Padua, se Padova
 Palatinske Bibliothek, I, 70
 Palatium, I, 156
 Palazzo Vecchio i Firenze, I, 99
 Palermo, III, 39, 135
 Palæstina, II, 317
 Paris, 9, 674, 695, 701, 729, 747, 753,
 755, 760, 765, 767, 772, 774, 775, 841,
 856, 862, 864, 874, 875, 881, 883, 891,
 896, 910, 915, 1172, 1177, 1188, 1262,
 1292, 1359, 1378, 1385, 1421, 1455, 1463,
 1468, 1469, 1470, 1472, 1483, 1538, 1540,
 1544, 1545, 1561, 1570, 1581, 1586, 1589,
 1597, 1598, 1627, 1634, 1635, 1650, 1651,
 1656, 1657, 1665, 1669, 1672, 1750,
 1754. I, 2, 3, 4, 6, 7, 30, 92, 126,
 169, 170, 176, 234, 274, 296, 312, 338,
 361, II, 28, 45, 52, 73, 89, 102, 117, 120,
 122, 143, 144, 160, 178, 180, 181, 189,
 256, 275, 283, 300, 309, 315, 326, 334,
 350, 370, 412, 457, 495, III, 91, 93, 94
 141, 152, 155, 156, 165, 190, 193, 197,
 223, 225, 259, 302, 311, 313, 341, 351,
 352, 383, 474, 486
 Patna, III, 324
 Persien, II, 146, 163, 405
 Peterlingen, 4, 7. I, 2
 Pfalz, I, 245
 Piacenza, 1514
 Piazza Navona, III, 456
 Pisa, I, 134, 135, 136, 137, II, 144
 Po, II, 452
 Poitiers, 9. I, 3, III, 254
 Polen, I, 16, 167, II, 73, 251, 388, III,
 130, 86, 306
 Pommern, II, 255, 403, III, 130
 Portugal, I, 253, II, 364, 412
 Poteria, II, 452
 Pozzo Leone, III, 16
 Prag, I, 89, III, 317, 318, 447, 449, 460
 Provence, II, 469, III, 384
 Præjsen, II, 388, III, 8, 79, 124, 144,
 153, 166, 201, 442
 Puteoli, I, 84, 135, III, 16
 Queensborough, I, 122
 Raaby, III, 112
 Rafnagill, 567, 589. I, 353
 Randers, 140, 473, 808, 1440, 1709,
 1721. I, 257, 328, 331, II, 129, III, 363,
 500
 Ravenna, I, 99, 310
 Regensen, I, 34, 35
 Reidgotaland, II, 16
 Reikahlid, III, 345
 Rendsborg, I, 308, II, 466, III, 233
 Rhegium, III, 16
 Rhinen, I, 156, 186, 193, III, 165
 Rhodos, III, 399
 Ribe, 757, 823, 1056, 1081, 1678, 1681.
 I, 278, 321, 328, II, 83, 209, 327, 350,
 355, 398, 433, 436, III, 21, 30, 208, 526,
 531, 533
 Riga, II, 446
 Ringe, I, 143
 Ringkøbing, III, 533
 Ringsted, I, 124, 284, III, 74
 Rom, 1026, 1104, 1123, 1168, 1178,
 1671, 1674, 1679, 1708, 1715. I, 70, 96,
 99, 104, 135, 156, 245, 297, II, 4, 45, 118,
 177, 179, 188, 220, 240, 241, 252, 280,
 298, 305, 306, 309, 311, 312, 320, 328,
 329, 330, 339, 366, 402, 420, 452, 482,
 III, 1, 2, 12, 13, 15, 18, 39, 52, 58, 138,
 174, 241, 258, 309, 323, 349, 380, 382,
 391, 428, 434, 455, 460, 483

- Ronneby, III, 534
 Rosenborg, III, 232, 301, 302
 Rosenholm, II, 467
 Roskilde, 63, 161, 185, 186, 187, 281, 295, 300, 303, 304, 305, 306, 309, 310, 311, 314, 316, 317, 320-323, 326, 327, 329-332, 370, 568, 677-682, 927, 1169, 1734, 1771, 1776, 1784, 1786, 1788, 1792.
 I, 38, 39, 42, 101, 102, 106, 138, 143, 172, 174, 194, 195, 204, 254, 282, 300, 303, 363, 364, II, 35, 41, 103, 176, 261, 376, 404, 436, 492, III, 12, 13, 33, 73, 260, 303, 312, 314, 318, 354, 361, 518, 522
 Rostock, 109, 158, 191, 527, 1660. I, 16, 41, 42, 55, 66, 67, 70, 75, 76, 103, 116, 196, 292, 365, II, 43, 182, 255, 256, 280, 396, 466, III, 17, 124, 130, 241, 489, 535
 Rotterdam, 1230. II, 476, III, 42, 59
 Rudkøbing, II, 64
 Rue Grenelle i Paris, III, 226
 Runamo, II, 261, 263
 Rusland, II, 411, 488
 Rügen, II, 243, 254, 255, 269, 350
 Rødby, II, 129
 Røkenes, III, 98
 Røldal, III, 432
 Rønne, III, 534
- Sachsen (jvf. Kursachsen), II, 16, III, 215, 300
 Salamanca, III, 406
 Salerno, II, 489
 Sallerup, II, 424
 Samsø, 1400, 1407, 1466, 1486, I, 10, 50, III, 188, 235, 237, 242
 Sandhafn, III, 98
 Savoyen, II, 119, III, 536
 Scandia, I, 358, 359
 Schelde, III, 436
 Schlesien, I, 71, 279, 341, II, 246, III, 319
 Schwaben, I, 383
 Schwalbach, III, 300
 Schweiz, II, 494, III, 224
 Scylla, III, 14
 Segeberg, I, 127
 Sejerslev, III, 446
 Sejre, II, 436
- Selsø, I, 195
 Seriphus, III, 401
 Sheppey Island, I, 122
 Shetlandsøerne, II, 15
 Sicilien, I, 177, III, 15, 19, 23, 39, 63, 91
 Siena, I, 2, 134, 135, 245
 Sigersted, I, 124
 Sigtuna, II, 307
 Sjælland, I, 54, 91, 330, 358, 360, II, 104, 263, 267, 298, 323, 435, 436, III, 11, 247
 Sjørup i Skaane, II, 142
 Skaane, I, 45, 54, 56, 72, 84, 91, 116, 168, 176, 280, 284, 321, 330, 359, 384, II, 48, 86, 134, 142, 146, 154, 287, 298, 329, 369, 374, 390, 408, 432, III, 11, 12, 109, 124, 125, 158, 179, 180, 230, 242, 317, 528
 Skaarup, I, 319
 Skagen, I, 241, 245, 248
 Skagestrand, II, 292, 383, III, 47, 131
 Skalholt, 448, 449, 468, 528, 554, 565, 588, 604, 640, 653, 664, 712, 1502, 1585, 1595, 1596, 1600, 1632, 1640, 1646, 1647, 1688, 1690, 1696, 1712, 1716, 1723. I, 225, 258, 267, 268, 270, II, 149, 307, III, 326, 334, 347, 374, 440, 541
 Skanderborg, 1165. II, 449, III, 175
 Skandiske øer, I, 358
 Skarøsa, III, 379, 393
 Skelskør, I, 138, 531
 Skien, I, 278
 Skive, I, 239
 Skjødstrup, 80, 116, 1599
 Skotland, I, 56, III, 528
 Skovgaard, III, 533
 Skovlænge, I, 363
 Skridu Kloster, III, 345
 Skrotvald, II, 55
 Skutar, II, 34
 Slagelse, 629. III, 124, 157, 237, 535
 Slangstrup, 194, 196, 197, 200. I, 161, II, 161, III, 514, 529, 535
 Slesvig, 1779, 1782
 Sognedal, II, 55
 Sorbonne, II, 45
 Sorø, 178, 188, 260, 296, 297, 299, 352,

- 362, 367, 375, 376, 380, 383, 402, 435, 457, 458, 462, 466, 486, 487, 490, 491, 492, 495, 498, 499, 501, 503, 504, 511, 513, 517, 541, 542, 549, 550, 551, 560, 573, 574, 575, 585, 586, 597, 600, 601, 603, 617, 619, 620, 643, 644, 647, 666, 673, 688, 689, 690, 693, 697, 699, 703, 751, 752, 770, 776, 777, 778, 797, 822, 826, 828, 870, 871, 878, 882, 884, 899, 903, 904, 905, 912, 917, 918, 924, 928, 931, 933, 934, 939, 942, 947, 959, 962, 968, 970, 975, 976, 977, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 986, 987, 1001, 1003, 1004, 1006, 1010, 1013, 1017, 1036, 1038, 1045, 1051, 1052, 1057, 1058, 1085-87, 1091-93, 1099, 1105, 1107, 1109, 1110, 1113, 1116, 1146, 1167, 1171, 1174, 1191, 1194, 1198 1199, 1205, 1206, 1207, 1210, 1211, 1226, 1229, 1231, 1237, 1241, 1244, 1245, 1248, 1249, 1252, 1255, 1257, 1260, 1263, 1264, 1266, 1277, 1287, 1333, 1343, 1345, 1350, 1384, 1387, 1393, 1404, 1410, 1412, 1415, 1416, 1435, 1436, 1451, 1453, 1456, 1458, 1480, 1482, 1489, 1504, 1510, 1526, 1527, 1542, 1549, 1550, 1551, 1554, 1565, 1571, 1582, 1618, 1620, 1623, 1624, 1654, 1658, 1659, 1662, 1673, 1675, 1781. I, 87, 117, 189, 190, 197, 198, 217, 244, 254, 255, 292, 329, 331, 336, 343, II, 123, 132, 156, 160, 161, 190, 198, 210, 279, 287, 309, 310, 311, 315, 372, 415, 423, 466, 468, 491, III, 57, 95, 259, 427, 520, 530, 540
 Spa, II, 178, III, 202, 226, 228, 235, 287
 Spaakonufelldz Höfda, se Hofda
 Spangarheide, III, 466
 Spanien, II, 38, 44, 300, 423, III, 38, 182, 197, 385, 407, 417, 455
 Sparresholm, 709, 754, 825
 Speyer, I, 359
 Spitzbergen, III, 185
 Stadarstad, II, 456
 Staður, 1601, 1639, 1649, 1691
 St. Albans, III, 57
 St. Andrew's i Skotland, III, 528
 St. Anna Rotunda i Kbh., II, 472
 St. Étienne des Grecs i Paris, II, 102,
- St. Jacques à Chartereux, II, 120
 St. Jacques Lateran i Paris, I, 2
 St. Lino i Volaterræ, I, 99
 St. Marcus Bibliotek i Venezia, I, 96
 St. Maria i Volaterræ, I, 99
 St. Nikolaj i Kbh., I, 10, 73, 141
 St. Pauls i London, II, 13
 St. Pederstræde, I, 199
 St. Romanus i Bordeaux, II, 234
 St. Severinus i Bordeaux, II, 234
 St. Thomas, II, 191
 St. Vitalis i Ravenna, I, 99
 Stavanger, 69, 234, 241, 270, 277, 382, 426, 443, 456, 467, 576, 592, 618, 638, 651, 654, 700, 725, 781, 936, 1119, 1413, 1414, 1588. I, 45, 116, 199, III, 528
 Stenalt, I, 69, 115, III, 500, 536
 Stenløse, I, 263
 Stettin, II, 403, 405
 Stevns, II, 404
 Stiklestad, II, 20
 Stockholm, 540, 1362, 1369, 1377, 1380, 1625, 1628, 1719, 1725, 1730. I, 166, 233, III, 104, 426
 Stralsund, 1680, 1768
 Strand, 1609
 Strassburg, 2, 3, 5, 6, 25, 44, 48, 256, 261. I, 15, 54, 69, 70, 116, 170, 277, 286, II, 426, 483, III, 23, 252, 417, 488
 Strö, I, 168, 174, 175, 207
 Stubbekøbing, II, 227, 230, 243, 251, 253, 254
 Suarbardal, II, 34
 Suderø, III, 445
 Sundby i Norge, III, 4
 Svalbard, I, 272
 Svalöv, I, 285
 Svendborg, I, 113, 329, III, 530, 532, 534
 Sverige, I, 166, 233, 306, 358, II, 18, 49, 123, 165, 169, 171, 223, 267, 286, 288, 307, 432, III, 67, 130, 142, 157, 190, 364, 380, 407, 414, 424, 431, 436, 502, 510
 Svold, III, 380
 Sydstrømø, I, 106
 Syrakus, III, 16, 241
 Søborg, III, 531

- Taagerup, II, 433
 Taarnby, II, 311
 Tarent, I, 345
 Telemarken, I, 321
 Texel, II, 482
 Theben, II, 353
 Themsen, I, 222
 Thingør Kloster, II, 89
 Thorn, III, 145, 180, 200, 215, 221
 Thorshavn, *1444, 1493, 1497, 1604, 1653, 1700, 1711, 1720*. I, 106
 Thorup i Skaane, III, 66, 69, 70
 Thrakien, II, 44
 Puéra, II, 34
 Thule, I, 152, 245, 269, 270, 288, 320, 321, II, 15, 147, 148, 199, 371, 382, III, 338
 Thureby, *1692, 1693, 1764*. III, 531
 Tillitze, I, 363
 Tindaland, III, 381
 Tirsted, I, 363, II, 304, 305, 306
 Todderup, II, 433
 Toledo, II, 451
 Tonstad, Stavanger Stift, II, 55
 Toscana, I, 134, 135, 136, II, 331, 364, III, 35, 419
 Tours, I, 3, 169, II, 37, 419, III, 122, 166
 Trajansøjlen, III, 434
 Trige, I, 243
 Tromsø, II, 239
 Trondheim, *76, 84, 94, 105, 128, 167, 173, 210, 417, 455, 459, 460*. I, 100, 115, 139, 250, 259, II, 55, 267, 405, 406, 408, III, 480, 525
 Troyes, II, 426
 Tryggevælde, I, 57, 82, 118, 144, III, 536
 Tulshøj, I, 168, 169, 175, 184, 207, 252, 321, III, 317
 Tyana, I, 359
 Tübingen, I, 1, 2, II, 491, III, 5
 Tyrkiet, II, 166, 298, 338, 364
 Tyskland, I, 10, 33, 54, 64, 208, 218, 224, 245, 247, 274, 302, 334, 355, 361, 375, 383, II, 1, 3, 29, 65, 69, 185, 188, 196, 323, 446, 460, 463, 472, 477, 492, 493, III, 6, 18, 19, 23, 26, 37, 94, 113, 142, 145, 146, 168, 179, 198, 200, 212, 221, 222, 224, 247, 306, 380, 410, 417, 419, 510
 Tønsberg, II, 160, 466
 Udby, I, 354
 Udine, II, 298, 495, III, 19
 Ulm, *594, 611*
 Ulvborg, *1447, 1576*
 Umbrien, I, 309, II, 485
 Undal, Stavanger Stift, II, 55
 Ungarn, III, 93
 Upsala, I, 124, 166, II, 142, 307, III, 381
 Uranienborg, I, 54, III, 285, 318, 319, 494
 Urlev, III, 524
 Urneting, III, 421
 Utini, se Udine
 Utrecht, II, 127, 173, 274, III, 408, 426, 427, 448, 540
 Walcheren, III, 308
 Valence, II, 144
 Valkärä, I, 107, 144
 Wallanes, *1772*. III, 326, 347
 Vallø, I, 202, III, 521
 Vandesburg, III, 317, 318
 Wang, II, 55
 Vapnafjörður, *1652*. III, 326
 Varberg, I, 239
 Varde, I, 256
 Vatikanet, I, 99, II, 160, 320, 326, 402, 425, 444, 485, III, 17, 500
 Vatnsfjörður, *1641, 1687*
 Vedelby, II, 421
 Vejle, *99, 132*. I, 321
 Vejrum, III, 386
 Wels, I, 241
 Vendsyssel, I, 359
 Venezia, *1005, 1097, 1181, 1190, 1246, 1330, 1356, 1432, 1446*. I, 1, 4, 84, 100, 104, 196, 296, II, 3, 94, 144, 162, 163, 180, 190, 196, 258, 325, 327, 329, 330, 331, 335, 338, 341, 342, 352, 366, 417, 452, 459, 470, 482, 495, III, 13, 18, 26, 33, 35, 39, 62, 90, 139, 144, 165, 171, 187, 213, 258, 283, 419, 428, 454, 455, 499
 Verdun, II, 45

- Verona, I, 136, 364, II, 338, III, 37
Wesel, I, 186
Vestindien, I, 371, 376, II, 127, 356,
451, 459, III, 9, 476
Vestmannaøerne, III, 46, 48, 345
Westminster, I, 54
Viborg, 19, 134, 143, 153, 157, 160,
177, 591. I, 10, 13, 16, 80, 86, 163, 166,
180, 196, 257, 354, II, 309, 310, 311, 313,
314, 334, 344, 396, 398, 403, III, 134,
311, 350, 358
Vicenza, I, 100, 102
Wien, 1704, III, 454, 460
Wiesbaden, III, 141
Visby, 387
Vismærø, I, 113
Wittenberg, 117, 119, 120, 121, 125,
130, 131, 133, 139, 142, 148, 151, 156,
165, 171, 172, 176, 217, 273, 324, 1062,
1068, 1071, 1076, 1084, 1100, 1101, 1118,
1126, 1131, 1133, 1134, 1142, 1143, 1144,
1173, 1175, 1176, 1183, 1184, 1185, 1186,
1202, 1203, 1204, 1212, 1213, 1214, 1215,
1216, 1281, 1283, 1295, 1296, 1305, 1325,
1337, 1366, 1372, 1411, 1437, 1457, 1465,
1495, 1507. I, 27, 70, 72, 76, 79, 80, 84,
114, 116, 146, 348, 355, 356, II, 89, 94,
177, 338, 369, 374, 375, 440, III, 22, 53,
81, 250, 318, 534, 535, 538
Vliessingen, 851. II, 202, 212
Volaterræ, I, 99, 134, II, 123
Vopnafjörður, se Vapnafjörður
Vordingborg, 61
Voss, 108, 141, 149, 155, 258, 355. I, 77
Vram, I, 9, III, 111, 112, 126
Württemberg, III, 130
Værløse, I, 197
Våmb, I, 41
Ystad, I, 149, 150, 331, II, 145, 164,
III, 16
Zancle, III, 16
Zürichsee, III, 315
Zürich, I, 83, 214, II, 317, 388
Æbeltoft, III, 59
Ægypten, I, 209, 210, 289, II, 73, 177,
179, 190, 252, 280, 283, 313, 325, 328,
353, 407, III, 138, 160
Ærø, I, 124
Æthiopien, II, 236, 380, 387
Ætna, III, 16, 123
Øfjord, se Eyfjord
Øland, I, 205
Ørebakke, se Eyrarbakki
Øresund, I, 348, II, 114, III, 43, 95
Øreting, II, 302
Ørslev, I, 336
Ørsted, I, 114, 173, 316, 365
Østersøen, III, 93, 114
Østrig, I, 241, 344, III, 93, 460
Øxará, III, 347
Øyafjord, se Eyfjord

Register III

EMNER OG STIKORD

- Aareknuder, III, 54
Aareladning, I, 19, 60, 241, II, 38, III, 15, 152, 230, 245, 271, 309, 425, 445, 447, 454, 477, 480, 482, 520
Abort, I, 297, 298, 299, 316, 318, II, 157, III, 15
Adel, I, 5, 11, 16, 26, 30, 53, 69, 84, 87, 99, 117, 155, 168, 169, 175, 176, 177, 203, 228, 230, 277, 281, 285, 292, 293, 306, 308, 333, 346, II, 43, 54, 73, 133, 134, 135, 141, 146, 287, 293, 318, 405, 467, III, 11, 139, 262
Afføringsmidler, III, 152, 241, 295, 297, 298, 299, 480
Ahovai (jvf. Avohay), III, 255, 313, 324
Alcyon, III, 424
Alkahest, III, 460
Allun, III, 37
Alrune, I, 235, 334, 344, III, 464, 465
Altheasaft, III, 460
Altinget, III, 378
Amiant, I, 364, III, 474
Ammonshorn, II, 351
Amulet, II, 132, 149, 204, III, 477, 480
Anatomi (jvf. Blodets Kredsløb, Dissektion, Mælkevener, Skelet), I, 2, 14, 43, 76, 95, 97, 104, 116, 117, 136, 137, 146, 234, 242, 248, 307, 310, 311, 317, 384, II, 5, 79, 82, 91, 94, 107, 110, 115, 121, 135, 136, 146, 161, 174, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 184, 186, 189, 193, 197, 202, 213, 216, 218, 226, 241, 248, 252, 253, 260, 320, 410, 416, 417, 418, 425, 428, 443, 451, 459, 469, 495, III, 15, 39, 65, 90, 150, 164, 167, 170, 174, 212, 230, 414
Angelsachsisk, III, 437
Angina, III, 15, 155, 166
Anthologia Palatina, I, 66
Antidotarium, III, 14
Antimon, I, 83, III, 240, 241, 495, 503
Antipoder, III, 246
Antiquités de France, se Quercetanus
Antikviteter, se Oldsager
Apotheker, I, 9, 28, 38, 42, 43, 51, 61, 80, 136, 143, 173, 190, 197, 354, 360, 362, 386, II, 43, 50, 63, 65, 66, 83, 104, 107, 110, 112, 144, 156, 158, 163, 176, 188, 250, 346, 367, 390-95, 430, III, 15, 28, 72, 75, 78, 79, 80, 84, 87, 107, 110, 117, 138, 141, 144, 151, 209, 239, 241, 295, 296, 323, 494, 512
Apothekertaxt, I, 42, 43, 363, II, 346, III, 130, 132, 144, 171
Arabisk, I, 150, II, 60, 92, 146, 154, 163, 166, 178, 180, 236, III, 14, 182, 183
Ardosia Hibernica, III, 342, 349
Arkiver, I, 203, III, 226, 276, 301, 315
Armbaad (jvf. Ringe), III, 45, 262, 265, 278, 281
Artiskokker, I, 49, 229
Arv (jvf. Dødsbo), I, 117, 130, 200, 203, 204, 233, 247, II, 64, 67, 85, 190, 238, 253, 272, 315, 332, 409, 452, 459, 468, 482, III, 506
Asbest, III, 477
Astrologi og Astronomi, II, 133, III, 170, 284, 306, 317, 319, 478, 493
Atramentsten, III, 244
Attestats, se eksamen
Avohay (jvf. Ahovai), II, 457, III, 348
Baccalaurgrad, I, 42, 57, 60, 61, 63, 65, 74-78, 82, 86, 88, 138, 189, 191, 201, 229, 328, II, 145, 161, 316, III, 5, 27, 171, 528-37
Baccalaurpromotion, se Promotioner
Bade, III, 141, 142, 144, 147, 150, 167, 200, 201, 202, 309
Badstue, I, 183

- Bagning, III, 286
 Balsam, III, 196
 Balsamering, III, 130
 Barnedaab, se Daab
 Barnemord, se Fosterdrab
 Barsel, se Fødsel
 Bedekrans, II, 73, 407, 433, 439
 Beg, II, 407, III, 153
 Begravelse, I, 183, 198, 254, 280, 301, 383, II, 35, 259, 379, III, 237, 260, 386, 425
 Beneficia, se Indtægter
 Bestikkelse, I, 64, 153, 182, 222, 379, II, 84
 Bezoarsten, I, 165, 190, III, 70, 487
 Bibelen, I, 13, 88, 169, 178, 249, 313, 380, 383, II, 332, 379, 435, 447, 477, 487, III, 191
 Bibelcitater, I, 169, 178, 209, 291, 321, 360, 379, 383, II, 31, 61, 89, 96, 201, 477, 486, III, 121, 124, 125
 Bibeludgaver, I, 249, II, 7, 30, 94, 95, 102, 103, 155, 207, 454, 455, 472, III, 51, 122, 133
 Biblioteker (jvf. Bogsamlinger), I, 70, 84, 96, 99, 232, 283, 388, II, 13, 160, 286, 305, 320, 326, 342, 357, 366, 402, 412, 414, 421, 422, 425, 436, 438, 444, 488, III, 2, 17, 58, 59, 129, 406, 425, 500
 Billeder (jvf. Kobberstik, Portrætter, Tegning, Træsnit), I, 68, 388, II, 179, 193, 210, 233, 235, 248, 249, 253, 283, 284, 286, 295, 304, 356, 363, 367, 379, 380, 405, 414, 415, 416, 420, 443, 448, 452, 457, 460, 473, 486, 487, III, 1, 10, 12, 16, 67, 78, 90, 99, 138, 140, 146, 154, 156, 160, 164, 174, 183, 185, 186, 193, 195, 213, 250, 254, 255, 257, 308, 312, 352, 355, 423, 426, 488, 491, 492, 500-504, 506, 508, 509, 511, 513
 Biografier, II, 298, 299, 301, 303
 Bispeembede, I, 9, 10, 16, 110, 127, 258, II, 113, 310, 311, 313, 315, 334, 344, 369, 374, 403, 404, 433, 436, III, 478, 479
 Bispesadel, III, 430
 Bjarkemaal, I, 303, 304, 319
 Bjergværksdrift, I, 80, 83, II, 177, 179, 187, III, 37, 61, 209, 473
 Bjørneskind, II, 401
 Blodets Kredsløb, I, 242, 247, 253, II, 162, 177, 179, 181, 186, 297, 451, 459, 468, 469, 495, III, 145, 160, 177, 274
 Blodkopper, III, 321
 Blodsten, III, 342, 497
 Blæksprutte, II, 484
 Blødninger, III, 341, 447, 479, 497, 519
 Bogbindere, I, 262, 376, 385, 386, II, 409, III, 307
 Boghandlere, I, 21, 50, 67, 79, 86, 89, 122, 241, 268, 309, 317, 329, 356, 385, 386, II, 3, 11, 12, 13, 60, 71, 72, 75, 86, 87, 92, 103, 104, 109, 116, 118, 137, 138, 173, 178, 179, 190, 197, 198, 203, 208, 218, 228, 256, 257, 260, 317, 329, 336, 343, 351, 357, 372, 381, 416, 425, 428, 452, 455, 459, 460, 470, III, 19, 112, 135, 156, 160, 165, 174, 196, 213, 229, 262, 363
 Bogkataloger, I, 69, 72, 76, 77, 355, 356, II, 173, 177, 179, 180, 187, 198, 208, 212, 422, 438, III, 184, 485, 513, 522
 Bogsamlinger (private), I, 4, 7, 66, 95, 100, 139, 146, 150, 309, 372, 387, II, 60, 108, 111, 143, 146, 173, 179, 187, 191, 265, 269, 283, 316, 331, 354, 361, 368, 384, 415, 475, 494, III, 30, 32, 67, 88, 89, 128, 129, 174, 192, 193, 196, 197, 198, 207, 225, 288, 299, 336, 409, 437, 499
 Bogtryk, I, 15, 43, 44, 45, 48, 50, 56, 57, 62, 66, 67, 69, 88, 90, 91, 106, 107, 116, 117, 119, 121, 148, 152, 164, 173, 175, 194, 201, 202, 203, 207, 208, 211, 218, 222, 233, 234, 238, 241, 242, 249, 255, 260, 274, 275, 291, 309, 320, 329, 355, 356, 363, 366, 373, 375, 386, 387, II, 5, 8, 11, 30, 46, 47, 48, 50, 51, 53, 54, 60, 61, 69, 70, 74, 88, 103, 108, 109, 152, 155, 164, 173, 174, 177, 179, 180, 184, 186, 194, 199, 202, 203, 207, 220, 224, 235, 248, 253, 256, 257, 262, 265, 266, 274, 282, 288, 292, 303, 304, 308, 309, 312, 313, 315, 318, 319, 321, 323, 329, 344, 361, 371, 375, 380, 382, 403, 407, 413, 415, 416, 420, 427, 428, 432, 433, 451, 552, 455, 472, 473, 474, 476, 490, 491, 495, III, 1, 4, 6, 10, 12, 23, 24, 28,

- 40, 43, 44, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 65, 67, 85, 87, 90, 98, 138, 139, 140, 152, 155, 162, 165, 166, 173, 174, 176, 180, 182, 188, 189, 196, 199, 213, 214, 215, 216, 222, 223, 229, 232, 245, 262, 265, 266, 274, 288, 289, 294, 302, 305, 312, 316, 322, 330, 342, 344, 358, 362, 374, 378, 379, 390, 418, 420, 422, 423, 425, 428, 430, 431, 442, 458, 488, 490, 492, 498, 510, 511, 513-15, 519, 536
- Boldspil, I, 219, II, 59
- Bolognasten, se Fosfor
- Bondekirker, I, 271
- Borgmesterembede, III, 5
- Botanik (jvf. Herbarium), I, 14, 25, 28, 29, 42, 95, 97, 135, 136, 147, 284, 292, 307, 371, 376, 386, II, 60, 71, 79, 82, 93, 94, 107, 114, 117, 126, 162, 189, 203, 355, 365, 419, III, 5, 116, 242, 243, 323, 509
- Braavallaslaget, I, 320, 326, II, 306, III, 470
- Briller, III, 269, 322
- Brok, I, 208, 308, 313, 318, II, 102, 120, III, 441
- Broncekniv, II, 301, 302
- Brontia, III, 453
- Bryllup, I, 8, 9, 11, 24, 68, 76, 207, 222, 228, 229, 230, 254, 255, 280, 287, 293, 305, 322, 332, 339, 346, 370, II, 71, 119, 120, 121, 128, 129, 144, 156, 186, 190, 194, 205, 277, 278, 311, 385, III, 147, 148, 163, 229, 250, 259, 345, 390
- Brynhildarliod, II, 477
- Brynhildarmal, II, 385, 456
- Brystkatarrh, III, 125
- Brækmidler, III, 241
- Brækvinsten, III, 72, 74, 78, 79, 80
- Brænde, III, 517, 521
- Brændevin, I, 323
- Bucardia, III, 38, 504
- Bue, III, 24, 35
- Bylder, III, 1, 13, 15, 44, 72
- Bægre, III, 186, 447, 496
- Bønder, I, 29, 200, II, 24, 72, III, 75, 319, 517, 521
- Canis carcharius, III, 36, 37, 195
- Canistra, II, 73
- Carlsbadervand, III, 38
- Cassia, II, 126, 127, 134, 136
- Censur, I, 45, II, 3, III, 90
- Chariophyllus, se Gariophylla
- Cheler, I, 303, 319, 325, 326, 335, 343
- Chifferskrift, III, 50
- Cirkelns Kvadratur, III, 406, 436, 449
- Clyssus, III, 78, 79
- Coati, III, 412
- Cochlearia, se Eriksgræs
- Codex, se Haandskrifter
- Collegier, I, 9, 34, 86, 313, 346, 377, II, 110, 216, 245, 297, 453, 490, III, 487, 497, 510, 525, 526
- Collegiet til Troens Udbredelse, II, 196, 220, 241
- Corsned, I, 347
- Corveas, I, 331, 347
- Coya Metl, se Vortesvin
- Daab, I, 51, 61, 73, 91, 191, 278, 367, II, 311, III, 521
- Dactylus, II, 417, 424
- Danske Digte, III, 52, 368, 369, 429
- Degn, III, 66, 395
- Dekaner, I, 4, 17, 20, 23, 24, 33, 34, 36, 58, 168, 294, 295, 300, II, 13, 164, III, 288
- Deuteronomion, I, 321
- Diamanter, III, 443, 522
- Diarrhé, se Mavesygdom
- Diascordium, III, 480
- Digte, I, 24, 25, 37, 41, 45, 46, 55, 62, 81, 105, 107, 108, 109, 116, 117, 119, 130, 132, 142, 145, 147, 152, 153, 155, 157, 167, 173, 192, 212, 226, 228, 287, 290, 293, 303, 304, 305, 312, 319, 322, 332, 339, 351, 379, 381, II, 14, 15, 32, 33, 36, 70, 71, 73, 75, 76, 77, 97, 123, 188, 209, 210, 229, 294, 297, 300, 301, 304, 315, 324, 373, 379, 399, 411, 413, 414, 433, 448, 455, 474, 492, 493, III, 6, 10, 12, 16, 17, 20, 39, 40, 43, 46, 47, 49, 50, 52, 53, 102, 118, 138, 158, 163, 179, 180, 204-05, 248, 266, 280, 284, 315, 355, 368, 369, 386, 389, 390, 405, 418, 420, 422, 436, 489, 517, 518

- Dimittender, I, 25, 37, 41, 44, 45, 46, 60, 111, 113, 143, II, 207, 284, III, 203, 208, 268, 374, 456
- Dionysier, III, 372
- Diphyes, se Hysterolithus
- Dispensatorium Augustanum, I, 61
- Disputatser, I, 11, 19, 31, 41, 62, 63, 67, 68, 70, 74, 75, 76, 77, 93, 94, 97, 314, 345, 360, 386, II, 1, 2, 3, 41, 50, 52, 64, 66, 67, 70, 88, 91, 93, 100, 107, 109, 110, 115, 117, 119, 120, 133, 144, 146, 159, 163, 164, 173, 179, 180, 182, 192, 218, 222, 224, 225, 245, 265, 266, 273, 297, 301, 309, 311, 319, 349, 367, 430, 437, 438, 439, 440, 446, 459, 482, 490, 491, 493, III, 3, 4, 5, 25, 27, 72, 73, 99, 103, 144, 165, 170, 221, 228, 308, 454, 482, 488, 505, 537
- Dissektion (jvf. Anatomi), I, 1, 240, 242, 310, 317, 360, II, 59, 60, 79, 82, 102, 109, 110, 119, 121, 136, 174, 179, 193, 216, 253, 320, 410, 428, 469, III, 21, 39, 147, 152, 404, 414, 504
- Doktorgrad (jvf. Promotion), I, 4, 10, 20, 33, 86, 137, 370, II, 1, 45, 146, 154, 453, III, 91, 124, 136, 140, 144, 148, 159, 168, 193, 221, 360
- Dolk, II, 274
- Dolkfæste, II, 423, 439
- Domkapitler, I, 38, 39, 300, II, 24, 25, 50, 51, 52, 85, 86, 137, 170, 171, 321, 376, 396, 398, 412, III, 110, 112, 124, 412, 475
- Drikkeligt Guld, se Guld
- Druider, I, 210
- Drukkenskab, I, 48, 118, 131, 250, II, 7, 120, 125, 205, 423, III, 438
- Dunruner, I, 219, 221
- Dyrendal, II, 234
- Dyrestemmer, I, 359
- Dysenteri, I, 94, 174, 197, III, 55, 432, 480
- Dødsbo (jvf. Arv), I, 238, 241, 245, II, 25, 51, 52, 146
- Døvhed, III, 117
- Edda, I, 112, 118, 130, 151, 186, 189, 212, 290, 325, 338, 344, 349, 351, 357, 366, II, 16, 69, 89, 125, 168, 170, 236, 263, 264, 267, 268, 271, 273, 282, 284, 286, 290, 297, 329, 332, 354, 355, III, 137, 153, 157, 162, 186, 188, 189, 208, 212, 213, 220, 222, 223, 225, 245, 334, 467, 469, 470
- Edderfugl, III, 211, 244
- Edderkopper, III, 300
- Eksaminer, I, 25, 41, 74, 87, 214, 229, 248, 256, 259, 277, 285, 321, 331, 336, 365, II, 97, 120, 129, 145, 161, 164, 189, 198, 215, 226, 231, 232, 261, 272, 287, 316, 340, 456, 466, 467, III, 13, 27, 61, 105, 106, 118, 124, 129, 130, 134, 136, 141, 183, 191, 200, 217, 221, 243, 245, 258, 259, 314, 315, 325, 344, 348, 350, 354, 367, 516
- Elefant, II, 170, 171, III, 100
- Elefantordenen, se Ridderordener
- Elefanttænder (jvf. Elfenben), III, 107, 154, 186, 448
- Elegantia, III, 135
- Elfenben, II, 275, III, 449
- Elg, III, 185
- Elsdyrhov, III, 151
- Empirikere, I, 10, 38, 85, 348, II, 62, 266, III, 480
- Enhjørning (jvf. Horn), I, 289, 321, 384, II, 68, 70, 89, 100, 130, 194, 367, 380, 387, 388, 406, 420, 439, III, 1, 13, 15, 38, 77, 78, 95, 98 ff, 103 106 ff, 140, 153, 154, 155, 164, 166, 171, 176, 177, 183, 184, 185, 233, 236, 408, 411, 426, 430, 448, 482
- Enhjørningsfugl, se Topau
- Epigram, se Digt
- Epilepsi, III, 147, 151, 166
- Eriksgræs (Cochlearia), III, 29
- Ethik, III, 163, 170, 172
- Etruskisk, I, 92, 99, II, 196
- Evhedsmaskine, III, 448
- Exodus, I, 299
- Faar, II, 91, III, 51
- Falskmøntner, se Forfalskninger
- Fakulteter, I, 4, 16, 18, 19, 20, 21, 24, 33, 34, 38, 86, 92, 101, 240, 294, 295,

298, 299, II, 1, 3, 52, 109, 164, 245, 264, 266, III, 72, 74, 97, 142, 191, 229, 230

Fattigdom, I, 60, 70, 86, 111, 181, 190, 205, 250, 265, 280, 329, 336, 353, 376, II, 10, 30, 155, 176, 207, 298, 478, III, 266

Feber (jvf. Trediedagsfeber), I, 26, 165, 174, 189, 190, 385, II, 3, 4, 156, 159, 162, 190, 194, 206, 270, 273, 293, 424, 452, III, 82, 149, 274, 320, 454

Filologi, III, 60, 135, 144, 155, 370, 496

Filosofi, I, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 35, 37, 38, 39, 42, 45, 48, 56, 62, 63, 70, 76, 135, 137, 161, 281, 286, 291, 292, II, 94, 103, 109, 183, 184, 203, 205, 212, 218, 226, 264, 314, 368, 379, 386, 400, 401, 422, 441, 451, 484, III, 458

Fimbul, III, 470, 471

Fiskeri, I, 263, 264, 283, 284, 289, 354, II, 449, 475, 492, III, 332, 333, 335, 363, 379

Fiskesuppe (Sild), I, 214, 249, III, 72

Fiskeøjne, III, 57

Flaaderustninger, I, 16, 348, II, 129

Flynder (Sygdom), III, 366

Fløjte, III, 300, 302, 304

Fontenelle, III, 230, 309, 475

Fordøjelse (jvf. Mavesygdomme), I, 19, 49, 83, 85, 164, 165, 184, 190, 196, 204, 224, 243, 311, 360, 376, 385, II, 74, 114, 122, 276, 280, 418, 429, 472, 480, III, 234

Forfalskninger, I, 135, III, 225, 283, 487

Forlis, se Skibbrud

Forlovelse, se Trolovelse

Formskærer (jvf. Kobberstikker, Træsnit), I, 57, 57, 106, 363, 365, II, 48, 285, 288, 290, 295, 302, 429, III, 183, 185, 195, 255, 502

Forsteninger, I, 122, 123, 160, II, 257, III, 15, 36, 37, 38, 195, 219 f, 247, 253, 255, 257, 305, 338, 347, 432, 541

Fosfor (Bolognasten), II, 469, 495, III, 38, 52, 60, 64, 74, 283

Fosterdrab, I, 294, 297, 299

fransk Sprog, III, 487

Frantzoser, III, 345

Fred og Fredsforhandlinger, I, 5, 89, 172, 186, II, 449, 472, 485, 493, III, 6, 34, 35, 41, 60, 61, 67, 68, 73, 75, 76, 79, 81, 82, 83, 85, 86, 87, 90, 91, 92, 93, 94, 97, 101, 109, 110, 113, 114, 115, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 131, 132, 133, 136, 139, 141, 142, 145, 163, 179, 184, 189, 190, 192, 197, 200, 215, 221, 243, 280, 283

Frisurer, III, 135

Frø, se Havefrø

Fuglereder, III, 313, 324, 342, 349

Fungimappa, III, 32, 44, 58

Fyrstén, I, 112, II, 351

Fysik, I, 15, 46, 68, 69, 75, 76, 79, 80, 286, 292, 305, 346, 348, II, 47, 50, 238, 245, 358

Fysiognomik, I, 80

Fysiologi, I, 2, 348, II, 94, 136, 245

Fæstningsarbejder, III, 87, 130, 167, 406

Fødsel, III, 4, 21, 229

Fødselshjælperske, se Jordemødre

Gaflok, I, 218

Gagat, se Jet

Gallo-Belgicus, I, 69, 76

Gangræn, III, 309

Garriophylla, I, 366, II, 73, 166

Gartner, I, 125

Gaver, I, 45, 50, 61, 62, 65, 66, 67, 68, 70, 76, 77, 82, 87, 88, 90, 91, 108, 115, 116, 127, 132, 138, 173, 174, 185, 191, 197, 199, 200, 214, 216, 222, 231, 245, 246, 248, 251, 254, 255, 262, 266, 275, 278, 279, 282, 284, 306, 309, 315, 318, 329, 333, 340, 346, 353, 354, 360, 367, 368, 369, 371, 376, 385, 386, II, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 13, 22, 27, 31, 35, 38, 44, 48, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 79, 80, 84, 92, 98, 103, 106, 108, 115, 122, 125, 126, 130, 133, 137, 145, 150, 161, 163, 185, 192, 196, 201, 204, 207, 211, 226, 228, 229, 230, 244, 247, 256, 257, 260, 264, 265, 274, 275, 276, 277, 278, 280, 290, 305, 306, 326, 329, 351, 358, 361, 378, 382, 383, 389, 401, 407,

- 409, 410, 413, 415, 416, 419, 422, 423, 433, 434, 437, 438, 439, 440, 447, 455, 456, 460, 470, 471, 475, 476, 480, 484, 485, 488, III, 4, 7, 19, 21, 52, 67, 68, 77, 81, 132, 134, 137, 147, 175, 180, 206, 244, 259, 260, 263, 272, 278, 492
- Gazellehorn, III, 15
- Geirfugl, I, 218
- Genealogi, se Stamtavler
- Geografi, I, 62, 66, 358, 359, II, 448
- Gesandter, I, 94, 196, 198, 308, 309, 315, 333, II, 29, 106, 172, 246, 379, 472, III, 56, 201, 264, 278, 475, 478
- Gigt, III, 83, 86, 166
- Gladiatorøvelser, III, 488
- Glas, III, 283, 305, 447, 448
- Globus, I, 279, III, 319, 415
- Glycerin, I, 271, 289, III, 47, 321
- Grammatik, III, 61, 203, 424, 427
- Gravhøje, I, 169, 178
- Gravskikke, I, 169, 170, 178, 220, 301, II, 28, 282, 411
- Gravskrift, III, 28, 204-05, 239, 248, 264, 267, 340, 389, 391
- Gravmæler, I, 54, 75, 82, 99, 120, 127, 128, 131, 166, II, 411, 413, 414, III, 318, 389
- Griffeklo, III, 447
- Griffel, III, 55, 90
- Grænsesten, III, 59, 83
- Græsk, I, 9, 15, 99, 117, 142, 147, 154, 182, 220, 290, 359, II, 2, 11, 60, 75, 82, 339, 405, III, 397, 432, 489
- Grønlandske Krønike, III, 112, 114
- Gudehov, I, 124
- Gudsdom, I, 331, 347
- Gudstjeneste, III, 294
- Guld, III, 130, 132, 160, 167, 178, 254, 260, 261, 262, 278, 306, 425, 427, 447
- Guldhornet, II, 208, 209, 210, 213, 214, 217, 218, 220, 221, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 240, 241, 243, 244, 245, 247, 249, 251, 252, 253, 254, 255, 257, 258, 262, 265, 277, 278, 280, 292, 295, 298, 305, 308, 309, 311, 312, 313, 314, 319, 320, 322, 324, 325, 327, 329, 330, 331, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 344, 345, 350, 352, 354, 355, 357, 359, 360, 364, 365, 368, 375, 379, 381, 385, 389, 396, 404, 409, 422, 430, 437, 438, 440, 447, 450, 453, 461, 486, 487, III, 1, 2, 6, 9, 11, 12, 13, 17, 19, 20, 23, 26, 30, 32, 33, 35, 48, 49, 50, 51, 53, 63, 78, 85, 92, 110, 111, 118, 132, 143, 145, 146, 160, 161, 178, 184, 214, 239, 265, 423, 450
- Gummi, I, 164
- Gymnasiaster, I, 61
- Gymnosofister, I, 210
- Gæld, I, 54, 80, 85, 86, 92, 98, 100, 114, 160, 161, 163, 200, 204, 211, 212, 216, 238, 241, 245, 246, 247, 326, II, 39, 67, 85, 134, 204, 270, 396, III, 70, 91, 102, 147, 151, 352, 355, 484, 488, 521, 538, 539
- Gøg, III, 292
- Haandskrifter (jvf. Islandica), I, 4, 46, 78, 96, 99, 100, 145, 147, 155, 177, 193, 194, 202, 209, 232, 233, 237, 241, 259, 262, 268, 330, 356, 385, II, 24, 60, 72, 86, 123, 146, 154, 165, 168, 169, 170, 171, 173, 191, 214, 233, 249, 254, 258, 263, 267, 290, 298, 299, 301, 303, 331, 334, 346, 355, 391-95, 402, 409, 412, 414, 421, 432, 434, 435, 436, 444, 447, 488, III, 50, 66, 69, 89, 128, 129, 237, 264, 265, 284, 357, 358, 364, 370, 385, 387, 388, 407, 409
- Haddingskvadet, I, 325
- Hajfisk, III, 15, 195
- Harpun, III, 28
- Hauksbok, I, 382, II, 7, 68, 100
- Havamal, III, 461, 464, 465, 466, 470
- Havbønne (Thomashjerte), I, 119, II, 191, III, 28
- Haver, I, 9, 15, 49, 121, 133, 134, 136, 143, 200, 228, 242, 279, 322, 371, 376, II, 12, 60, 71, 73, 79, 93, 103, 114, 120, 126, 127, 144, 355, III, 5, 14, 15, 25, 167, 205, 242, 250, 273, 274, 277
- Haveplanter, I, 9, 199, 253, 300, 307, 371, II, 10, 64, 427, 428, III, 242, 250
- Havekatalog, I, 9, 26, 27, 242, 253, 307, II, 71, 73, 75, 110, 381, 396, 427, III, 5, 14, 21, 271, 273

- Havefrø, I, 9, 15, 28, 35, 79, 134, 234, 240, 242, 246, 253, 256, 278, 307, 322, 337, 345, 364, 365, II, 9, 10, 12, 60, 75, 80, 93, 102, 103, 107, 109, 114, 119, 125, 126, 127, 135, 268, 272, 278, 285, 305, 339, 351, 396, 416, 427, 428, III, 27, 242, 250, 254, 265, 277, 282
- Havfrue, Havmand, III, 195, 235, 237, 383
- Havhest, III, 185, 186
- Havinsekt, se Oschabiørn
- Havmus, III, 185
- Hebraisk, I, 38, 39, 147, 152, 182, 220, 359, II, 236, III, 70, 163, 489
- Hedenskab, III, 380
- Heliotrop, III, 58, 62, 77
- Herbarium, I, 14, 32, 43, 228, II, 94, III, 496
- Herba vivens, se Mimose
- Hermafroditter, I, 13
- Herredag, I, 10, 37, 42, 62, 89, 233, 284, 293, II, 9, 279, 285, 333, 440, III, 489, 509, 512
- Hexaëmeron, III, 43, 50, 53, 58
- Hielperødder, III, 422
- Hieroglyffer, I, 209, 210, 289, 334, II, 208, 214, 231, 252, 280, 292, 298, 311, 313, 314, 319, 325, 328, 336, 345, 350, 364, 487, III, 20, 160, 161, 178, 456
- Historie, Historikere, I, 55, 62, 67, 96, 100, 108, 109, 119, 121, 126, 133, 141, 147, 153, 156, 169, 176, 177, 179, 185, 191, 192, 193, 194, 195, 218, 223, 230, 233, 243, 245, 249, 258, 268, 269, 273, 283, 288, 293, 312, 313, 320, 330, 351, 357, 359, 360, 366, 382, II, 13, 14, 26, 28, 29, 36, 45, 49, 53, 54, 61, 67, 69, 88, 89, 105, 106, 116, 124, 137, 139, 148, 153, 155, 165, 168, 169, 170, 171, 173, 186, 206, 211, 214, 227, 233, 234, 235, 240, 249, 255, 256, 258, 262, 267, 273, 274, 286, 298, 301, 303, 304, 305, 306, 307, 317, 329, 333, 338, 342, 354, 355, 359, 360, 364, 369, 373, 374, 378, 382, 385, 403, 404, 406, 411, 412, 413, 421, 426, 432, 433, 435, 436, 444, 451, 453, 457, 465, 483, 487, 488, III, 175, 192, 237, 267, 352, 353, 358, 409, 420, 457
- Hjortetakker, III, 151, 517
- Hoftjeneste, I, 6, 9, 10, 48, 70, 72, 73, 76, 135, 174, 337, 346, 348, II, 43, 44, 80, 83, 84, 109, 186, 208, 241, 251, 287, 310, 343, 358, 372, 385, 430, 440, 449, 471.
- Hofprædikant, III, 212
- Honning, III, 15, 251
- Horn (jvf. Guldhorn, Enhjørning), II, 209, 210, 211, 214, 233, 243, 244, 255, 298, 311, 314, 323, 325, 328, 336, 337, 338, 339, 344, 350, 351, 356, 363, 364, 365, 366, 367, 377, 379, 380, 385, 387, 396, 397, 403, 404, 405, 410, 452, 460, 486, III, 78, 146, 166, 186
- Hospital, se Sygehus
- Hoste, III, 301
- Hovmester (jvf. Huslærer), I, 15, 72, 87, 117, 277, 292, 302, II, 41, 53, 215, 297, 305, 309, III, 259, 359, 540
- Hugo, se Hauksbok
- Hugorm, III, 1, 241
- Hukommelseskunst, I, 312
- Hummer, III, 172, 257
- Hungersnød, I, 225, II, 201
- Huslærer (jvf. Hovmester), I, 248, 306, 329, 331, II, 25, 64, 120, 213, 360, III, 171, 245, 320, 325, 363, 395, 524-33
- Hvaler (jvf. Narhval, Enhjørning), II, 90, 91, 132, 379, 475, 484, III, 37, 98, 99, 100, 103, 106 f., 154, 164, 171, 185, 245, 345, 352, 374, 408, 445, 457, 515
- Hvalfoster, III, 475
- Hvalros, III, 100, 154, 249, 515
- Hvepsereeder, III, 443
- Hvitzitzil, II, 448, 457, III, 342
- Hysterolithus, III, 453, 454, 482
- Hæmorrhoider, III, 195, 309, 447
- Høreapparat, III, 309, 311
- Høreknogler, se Øreknogler
- Hørere, I, 60, 78, 86, 98, 101, 103, 110, 124, 138, 172, 201, 205, 262, 263, 284, 328, 329, 336, 365, 369, 388, II, 71, 129, 161, 215, 232, III, 59, 74, 243, 314, 354, 363, 524-38
- Ignavus, II, 356, 448, 457, 469
- Ildebrand, I, 42, II, 1, 3, 21, 22, 265, III, 232, 239, 240, 260

- Indkvartering, III, 133, 179
- Indskrifter (jvf. Runer, Runestene), I, 44, 54, 55, 56, 57, 69, 71, 75, 82, 99, 103, 113, 114, 117, 128, 170, 171, 179, 192, 198, 309, 310, 315, 323, 347, II, 37, 38, 44, 45, 48, 55, 57, 60, 87, 106, 118, 123, 128, 141, 164, 237, 300, 366, 404, 405, 412, 424, 437, 438, 488, 494. III, 71, 121, 125, 148, 156, 160, 187, 193, 197, 213, 330, 353, 372, 382, 423, 428, 454, 455, 460, 476
- Indtægter (jvf. Præbende, Stipendier), I, 182, 189, 213, 222, 251, 270, 271, 272, 327, II, 24, 25, 32, 39, 40, 41, 51, 64, 67, 72, 228, 294, 321, 376, 396, 398, 465, III, 75, 76, 110, 111, 112, 124, 126, 139, 141, 143, 242, 250, 259, 270, 287, 288, 293, 300, 304, 318, 334, 390, 391, 406, 418
- Ingefær, I, 271, 289, II, 293, 361, 394, 476, III, 28, 47, 131, 249
- Iris, III, 450
- Irsk Sprog, III, 202, 226, 228, 237
- Islandica, Administration, I, 74, 81, 82, 87, 109, 110, 212, 222, 225, 267, 268, 270, 271, 283, 288, 327, 342, 350, 352, 368, 381, II, 8, 9, 34, 75, 76, 98, 99, 133, 153, 262, 291, 294, 456, 472, 473, III, 203, 347
- Islandica, Haandskrifter, I, 109, 145, 151, 215, 260, 273, 283, 300, 301, 338, 349, 375, 381, 382, II, 33, 125, 145, 163, 165, 173, 219, 234, 236, 303, 304, 333, 349, 385, 474, III, 30, 65, 67, 192, 212, 225, 362, 437, 466, 471
- Islandica, Litteratur og Bogvæsen, I, 75, 109, 112, 118, 120, 127, 130, 132, 145, 151, 186, 189, 211, 212, 214, 258, 259, 260, 261, 268, 269, 272, 273, 283, 289, 290, 300, 303, 304, 319, 320, 325, 335, 337, 338, 341, 342, 343, 344, 349, 351, 357, 358, 366, 368, 375, 381, 386, II, 7, 9, 16, 17-22, 26, 30, 32, 35, 36, 54, 61, 67, 68, 69, 70, 76, 78, 89, 98, 100, 124, 125, 132, 133, 145, 148, 152, 153, 155, 165, 168, 170, 176, 191, 199, 207, 234, 236, 244, 262, 263, 264, 267, 268, 271, 273, 279, 282, 284, 286, 290, 291, 292, 297, 329, 332, 349, 354, 355, 361, 371, 382, 383, 385, 454, 455, 456, 457, 472, 473, 474, 476, 477, 487, 488, III, 67, 94, 98, 117, 118, 120, 137, 153, 157, 162, 186, 188, 189, 208, 212, 213, 220, 222, 223, 225, 245, 316, 333, 334, 363, 374, 383, 461-70
- Islandica, Sprog, I, 75, 109, 112, 113, 120, 128, 132, 145, 151, 152, 182, 218-21, 268, 272, 337, 338, 343, 344, 351, 357, 368, 379, 381, II, 6, 14-22, 26, 28, 32, 33, 35, 36, 53, 54, 61, 67-70, 76, 90, 96, 97, 99, 105, 124, 125, 129, 131, 133, 140, 148, 151-53, 155, 165, 168, 170, 171, 191, 201, 211, 217, 234, 236, 237, 240, 244, 263, 264, 267, 268, 271, 273, 274, 276, 283, 284, 286, 289, 295, 303, 304, 305, 306, 307, 332, 333, 349, 355, 371, 385, 405, 409, 422, 434, 438, 447, 456, 477, 478, 484, 488, III, 60, 117, 192, 208, 291, 315, 334, 401, 402
- Islandica, Handel, I, 131, 151, 189, 221, 222, 243, 249, 265, 267, 272, 287, 290, 304, 351, 376, 378, II, 7, 23, 35, 78, 84, 95, 96, 97, 99, 130, 151, 152, 153, 155, 284, 291, 292, 293, 371, 381, 382, 383, 401, 404, 405, 455, 464, 465, 472, 474, 476, III, 42, 46, 109, 119, 129, 131, 134, 209, 210, 244, 334, 335, 337, 363, 488, 511
- Islandica, Naturforhold, I, 128, 151, 225, 263, 264, 265, 270, 287, 290, 349, 375, 376, II, 8, 22, 68, 69, 89, 91, 100, 130, 132, 149, 155, 182, 199, 201, 280, 367, 383, 390, 400, 401, 408, 417, 475, 476, III, 94, 95, 98, 99, 154, 275, 276, 389
- Jagt, III, 290, 291, 449
- Jern, III, 76, 209
- Jesuitter, I, 39, 43, 45, 48, 70, 279, II, 240, 386, 397, 403, III, 180, 200, 319, 406, 425, 501, 503, 506, 520
- Jet, III, 153, 256, 257
- Jónsbók, III, 468
- Jordebog, se Regnskab
- Jordemødre, I, 294, 298, 310
- Jordskælv, I, 137, 225, III, 301
- Jul, I, 25, 142, 146, 147, 153, 154, 155,

- 156, 157, 158, 192, 193, II, 431, III, 68
 Julebuk, I, 147
 Jura, se Retsvidenskab
 Juveler, se Ædelstene
 Juvelerhaandværk, III, 256
 Jyske Lov, I, 330, II, 72, 86, III, 358, 388, 409, 416
 Jærtegn og Spaadomme (jvf. Misfoster, Overtro), I, 116, 117, 141, 319, II, 105, 174, 408, 485, III, 26, 126, 231, 252, 291, 301, 422
 Jætter, se Kæmper
- Kabuds, III, 292
 Kalebas, II, 73
 Kalender, se Maanedsnævne, Rune-kalender
 Calvinister, III, 215
 Kamæleon, III, 213, 231
 Kannik, I, 84, 99, II, 24, 45, 86, 129, 137, 258, 326, 398, 445
 Kansleren, se Chr. Friis, Chr. Thomsen Sehested
 Kapellan, I, 60, 183, 203, 251, 326, 327, 342, 369, 378
 Kapuner, III, 56
 Karneol, III, 518
 Kartoffler, II, 192, 217
 Katalog (jvf. Bogkatalog, Havekatalog), III, 222, 243, 257, 260, 489, 491
 Kemi, I, 2, 4, 9, 30, 38, 76, 77, 86, 91, 123, 160, 162, 360, 386, II, 79, 104, 189, 200, 245, 249, 285, 307, 323, 373, 469, 481, 483, III, 14, 130, 142, 153, 166, 220, 225, 238, 259, 321, 341, 423, 426, 482, 483, 486, 487, 489, 490, 497, 499, 514, 516, 517, 518
 Kinderbalsam, I, 61
 Kinesisk, III, 497
 Kirkejorder paa Island, III, 210
 Kirkeordinans, I, 10 74, 81, 347, II, 49
 Kirketugt, I, 53, 63, 91, 250, II, 311, 468
 Kirurger, I, 85, 318, II, 43, 65, 66, 72, 83, 102, 104, 107, 109, 110, 123, 146, 167, 190, 398, 466, 468, 471, 483, III, 97, 447, 483, 419
- Kirurgi, I, 7, 12, 38, 104, 208, 308, 310, 313, 318, II, 41, 63, 64, 80, 102, 103, 117, 120, 162, 287, 485
 Klappruner, I, 219,
 Klimakterium, I, 369, III, 430, 433, 434, 441, 457, 458
 Klinte, III, 497
 Klipfisk, III, 340
 Klyster, III, 152, 460
 Klæder, III, 207, 478
 Knyttingsaga, II, 124, 155, 165, 170, 171, 284, 286, 329, 349, 385, 477, 478, 488, III, 28, 245, 381
 Kobber, III, 76, 209
 Kobberstik (jvf. Billeder), I, 68, 316, 365, 366, 388, II, 174, 179, 181, 235, 249, 261, 282, 283, 285, 299, 318, 319, 320, 325, 329, 410, III, 44, 138, 163, 341, 417, 435, 501, 520, 522, 540
 Kobberstikkere, I, 68, 133, 134, 149, 207, 234, 345, 373, 374, 387, II, 48, 283, 285, 299, 318, 377, III, 158, 510, 517, 518
 Kodeskrift, I, 226
 Kolibrier, se Mouches de Canada
 Kollegier, se Collegier
 Komet, III, 500
 Kommunitetet, I, 68, 77, 111, 118, 130, 181, 190, II, 207, 265, 269, III, 201, 203, 249, 268, 337, 341
 Kompas, III, 95, 98, 309, 497, 501, 503, 506
 Kongen (se ogsaa Christian IV, Frederik III), I, 5, 6, 11, 19, 40, 46, 47, 51, 52, 53, 81, 83, 101, 108, 126, 127, 136, 153, 166, 167, 182, 198, 231, 233, 237, 269, 281, 293, 308, 336, 340, 348, 367, 368, 372, 378, 386, II, 1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 48, 52, 83, 85, 111, 116, 117, 131, 137, 146, 163, 223, 228, 250, 252, 253, 254, 262, 269, 293, 294, 310, 314, 319, 322, 323, 328, 349, 372, 388, 395, 427, 437, 468, 472, 493, 496
 Kongebrev, I, 38, 39, 42, 50, 51, 64, 74, 81, 87, 92, 200, 203, 247, 251, 271, 326, 327, 342, 353, 354, 362, 378, 381, II, 8, 84, 109, 129, 134, 170, 171, 172, 189, 190, 227, 320, 376, 456, 458, III, 46, 244, 275, 333, 345, 358, 362, 377, 378, 379, 396, 397

- Kongejorder paa Island, I, 328, 342, 350, II, 34, 99, 291, 294, III, 210
- Kongemøde, I, 38, 167
- Kongeportrætter (jvf. Mønter og Medailler), I, 345, 387, 388, II, 179, 235, 237, 299, 300, 302, 304, 324, 329, 373, 412, 414, 427, 429
- Kongevalg, I, 232, III, 304, 316, 320, 377, 447
- Konkylier (jvf. Muslingskaller), II, 75, 104, III, 14, 15, 38, 195, 340, 518
- Konrektor, I, 42, 46, 282, III, 480
- Konsistorium, I, 17, 22, 23, 52, 68, 102, 133, 281, II, 1, 117, 119, 154, 158, 303
- Kopper, I, 94, 279, III, 54, 147, 152, 309
- Koral, III, 15, 57, 151, 153, 154, 343
- Kornmangel, I, 87, 376, 378
- Korrektur, I, 201, 202, III, 173, 176, 179, 180, 181, 199, 222, 241, 328, 492, 514, 518
- Kragemaal, III, 466
- Krampe, II, 132, III, 229, 249
- Krig, I, 5, 6, 87, 94, 115, 117, 121, 122, 126, 127, 138, 145, 156, 161, 171, 175, 181, 186, 193, 245, 247, 279, 336, 345, 377, II, 1, 69, 119, 180, 184, 188, 193, 235, 281, 359, 364, 369, 374, 379, 402, 403, 406, 434, 436, 447, 452, 457, 467, 485, 493, 496, III, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 18, 21, 22, 24, 25, 30, 34, 35, 41, 42, 43, 46, 51, 62, 66, 75, 79, 80, 85, 90, 91, 92, 93, 94, 97, 110, 125, 128, 141, 152, 174, 180, 190, 192, 251, 273, 384
- Kristendom, III, 66
- Kristusmonogram, III, 49
- Kroning, I, 2, 232, 233, III, 321, 418
- Kronologi, I, 194, 312, 313, 358, II, 88, 105, 165, 168, 303, 307, 329, 333, 432, 433, 435, 436, 437, 488, III, 27, 152, 156, 157, 162, 169, 173, 175, 176, 179, 180, 181, 188, 189, 199, 214, 216, 222, 223, 241, 265, 288, 294, 541
- Krypt, I, 124
- Krystaller, II, 407, III, 339, 375, 429, 447
- Kunsthåndværk, I, 354, II, 149, 233, 235, 289, 362, 403, 484, III, 447-49
- Kunstammer, se Museer og Samlinger
- Kvaksalver, I, 29, 38, 318, II, 266
- Kviksølv, III, 74, 78, 79, 80, 84, 110, 182, 209
- Kvægsyge, I, 111, 225, II, 182, III, 366
- Kyllingemoder, III, 35, 55 f., 61, 71, 89, 126 f., 138, 159, 174, 196, 212, 442
- Kæbeben, III, 508
- Kæmper, I, 195, 198, III, 263, 468, 470, 471, 500
- Kærnemælk, III, 299
- Københavnsbeskrivelse, III, 540
- Laan, se Gæld
- Labyrinth, I, 96, 146, 206, II, 16
- Lakrids, II, 280, 361, III, 28, 131, 249, 269
- Laks, I, 282, 283, 289, III, 175, 332, 426
- Lamia, III, 195
- Landkort, I, 45, 68, II, 288, III, 158, 179, 180, 333, 363, 540
- Lanse, III, 261
- Lapis Lydius, II, 475
- Lapis Malacensis, III, 486
- Lapis Nephriticus, II, 390, 408, 434
- Latin, I, 25, 37, 44, 80, 102, 109, 186, 187, 189, 220, 274, 283, 304, 319, 344, 357, 366, 379, II, 11, 33, 73, 82, 85, 90, 100, 120, 140, 153, 165, 173, 206, 217, 228, 234, 263, 268, 286, 332, 333, 405, 473, 478, III, 158, 332, 392
- Latvæрге, I, 80, 244, 341, 360, III, 15, 142, 181, 294, 295, 296, 297, 298
- Leffel-Gans, se Pelikan
- Legat, se Stipendier
- Lejermaal, III, 267
- Lektorer, I, 38, 39, II, 314, 321, 322, III, 73, 360, 361
- Lemming, se Mus Norvagicus
- Leopard, III, 304
- Levende Planter, se Mimoser
- Libelle, III, 504
- Ligprædiken, I, 217, 261, 282, 335, II, 491, III, 72
- Logik, I, 25, 76, III, 203
- Loom-Fuglen, III, 290-91

- Ludus, III, 427, 428, 436, 495, 496
 Luftbøsse, III, 194
 Lymfekarrene, III, 499, 502, 504, 508, 522
 Lyncei-Akademiet, II, 4, III, 224, 323
 Lynnedslag, I, 141, II, 485
 Lægegerning, se Praksis
 Lægejord, III, 196, 247, 338
 Lægemidler, I, 7, 15, 28, 36, 42, 61, 85, 90, 91, 98, 112, 134, 139, 140, 163, 164, 165, 174, 180, 184, 190, 191, 196, 204, 214, 222, 241, 243, 244, 245, 250, 260, 265, 285, 312, 323, 341, 360, 362, 376, 384, II, 26, 43, 50, 59, 62, 63, 67, 67, 73, 74, 76, 78, 102, 109, 110, 112, 122, 127, 157, 168, 176, 190, 192, 203, 217, 223, 245, 246, 275, 288, 293, 346, 383, 390-95, 398, 416, 429, 434, 468, 472, 480, 483, 484, III, 51, 81, 105, 117, 122, 130, 132, 133, 142, 151, 153, 164, 171, 180, 181, 182, 191, 195, 205, 218, 241, 243, 248, 255, 269, 271, 272, 294-98, 301, 335, 344, 381, 447, 483
 Lægeraad, I, 19, 25, 28, 183, 184, 191, 243, 244, 245, 280, 285, 341, 360, 385, II, 59, 74, 76, 78, 80, 109, 178, 188, 212, 275, 280, 289, 429, 430, 458, 467, III, 29, 51, 65, 117, 123, 142, 158, 246, 247, 251, 271, 286, 287, 301, 424, 519
 Lægeplanter, I, 9, 136, 243, 284, 289, II, 79, 103, 334, 335, 346, 347, 348, 355, 356, 390, 391-395, III, 248, 251
 Lægestudier, I, 1, 2, 3, 4, 7, 9, 12, 20, 29, 53, 76, 77, 78, 79, 80, 84, 87, 93, 94, 97, 104, 137, 146, 161, 163, 191, 206, 239, 240, 241, 247, 286, 291, 292, 305, 307, 310-12, 316, 360, 361, 369, 377, 384, II, 2, 3, 4, 41, 50, 52, 60, 64, 65, 66, 67, 68, 71, 73, 74, 79, 80, 82, 93, 94, 100, 102, 103, 104, 107, 110, 112, 113, 115, 117, 118, 119, 120, 127, 133, 135, 136, 137, 144, 146, 156, 162, 167, 177, 181, 184, 186, 189, 193, 197, 203, 204, 205, 212, 215, 216, 220, 224, 245, 248, 253, 256, 264, 265, 266, 270, 274, 275, 277, 280, 334, 335, 336, 339, 341, 346, 351, 355, 356, 357, 358, 367, 368, 372, 383, 400, 401, 407, 420, 439, 440, 443, 451, 452, 459, 460, 469, 485, 489, 490, 491, III, 216, 489, 507
 Lægeviser, I, 75, 76
 Lægevæsen, I, 7, 12, 20, 25, 29, 41, 86, 135, 136, 149, 253, 281, II, 62, 63, 80, 104, 110, III, 14, 15, 304
 Lærred, III, 477
 Løg, III, 5, 21, 25
 Løn, se Indtægter
 Maalruner, I, 219
 Maanednavne, I, 158, 290, 293, 294, II, 431, 432, III, 365, 366, 370-73
 Mager, I, 210
 Magistergrad (jvf. Promotion), I, 19, 20, 75, 76, 77, 86, 87, 90, 200, 282, II, 314, III, 91, 102, 533, 535, 536
 Magisterpromotion, se Promotion
 Magnetsten, I, 83, III, 71, 196, 309
 Malere, III, 99, 126, 158, 186, 205, 248
 Malerier, III, 448, 455
 Malle-Fisk, I, 91
 Manati, III, 195
 Mandelolie, III, 15, 22
 Manuskript, se Haandskrift
 Margarita Philosophica, II, 418, 424
 Mariabilleder, III, 14
 Marieglas, II, 488
 Marmennils-smidje, III, 382, 432
 Marmor, III, 196, 218, 254, 256
 Matematik og Matematikere, I, 52, 68, 80, 121, 346, 359, 362, II, 92, 132, 385, 440, III, 42, 60, 216, 274, 284, 306, 317, 406, 407, 412, 414, 426, 427, 435, 436, 448, 449, 450, 499, 508
 Mavesygdomme (jvf. Fordøjelse, Diarrhé, Dysenteri), III, 15, 123, 142, 228, 302, 309, 321
 Medailler, se Mønter og Medailler
 Medicin, se Lægemidler, Lægevæsen
 Medicinsk Lærestol (jvf. Professorat), I, 9, 86, 87, 322, III, 163, 274
 Mergus, III, 444, 511
 Metafysik, III, 308
 Mensa Regia, se Kommunitetet
 Metaller (jvf. Bjergværksdrift), III, 244, 483
 Meteor, III, 349, 448

- Mikrografi, III, 449
 Mikroskop, III, 407
 Miltsyge, III, 167, 249
 Mimoser, II, 80, III, 274
 Mindesmærke, se Indskrifter, Runesten
 Mineraler (jvf. Bjergværksdrift), I, 38, 80, 83, 123, 160, 162, 163, 382, II, 155, 166, 194, 199, 200, 246, 280, 307, 377, 385, 391, 396, 397, 408, 413, 415, 433, 434, 435, 439, 447, 469, 480, 484, 488, 491, 492, III, 483
 Mirakler, se Jærtegn
 Mirakeljord, II, 408
 Misfoster (jvf. Jærtegn), I, 297, II, 174, 452, 460, 490
 Mission, III, 459
 Mnemoteknik, se Hukommelseskunst
 Mosaikfisk, III, 504
 Moskusrotte, III, 14
 Mouches de Canada, II, 494
 Munke, III, 420
 Mus Norvagicus, III, 482, 484, 485, 498, 500, 504
 Museer og Samlinger, I, 100, 105, 114, 134, 136, 143, 149, 160, 167, 195, 206, 333, 363, 364, II, 5, 66, 68, 71, 73, 75, 88, 104, 107, 118, 127, 128, 132, 135, 136, 161, 163, 166, 204, 211, 271, 275, 280, 298, 307, 311, 325, 326, 330, 338, 339, 352, 356, 367, 372, 373, 375, 377, 384, 386, 387, 388, 390, 396, 400, 407, 417, 422, 423, 424, 440, 455, 480, 481, 482, 484, 485, 490, 492, 494, 495, III, 14, 15, 37, 44, 110, 222, 243, 257, 260, 273, 274, 362, 447-49, 455, 460, 484, 489, 491, 505
 Musik, I, 86, 174, 200, II, 2, 172, 403, 404, III, 407, 419
 Musikinstrumenter, III, 443, 448, 451
 Muslingeskaller, (jvf. Konkyljer), I, 107, II, 407, III, 38, 447, 453
 Mysi, se Atramentsten
 Mælkevener, I, 242, 307, 317, II, 115, 119, 121, 136, 297, 351, 417, 429
 Mæslinger, I, 94, III, 21, 22
 Mønter, Medailler, I, 31, 106, 135, 149, 150, 177, 223, II, 166, 196, 325, 330, 339, 340, 342, 344, 352, 353, 354, 357, 358, 359, 362, 363, 366, 372, 376, III, 14, 82, 84, 88, 91, 95, 101, 114, 115, 127, 139, 190, 225, 278, 283, 284, 288, 293, 298, 301, 306, 307, 314, 354, 356, 357, 385, 388, 409, 410, 416, 419, 425, 455, 486, 496, 506
 Møntvæsen, dansk, III, 417-18
 Naadsensaar, I, 33, 101, 102, II, 332, 376
 Nadverbrød, I, 331, 346, 347
 Narhvaler (jvf. Hvaler, Enhjørning), II, 89, 155, III, 98, 154, 183, 358, 359, 389, 411, 413, 414
 Nephriticum Brasilianum, III, 342, 349
 Nikotin, se Tobak
 Nyrer, I, 307, 314, 364, 365
 Næsehorn, II, 388, III, 15, 186, 423
 Næsehornsflugl, se Topau
 Obelisk, III, 456
 Obligationer, I, 101, 102, 216, III, 2
 Oculus Mundi, II, 391, 408, 434
 Odonda, II, 73
 Offa judicialis, se Nadverbrød
 Okker, III, 126
 Oldsager, I, 44, 55, 57, 75, 99, 102, 105, 106, 108, 109, 113, 114, 117, 119, 129, 135, 141, 146, 147, 148, 149, 155, 167, 168, 172, 175, 179, 180, 199, 213, 223, 235, 244, 291, 304, 358, 372, 373, 386, II, 4, 8, 9, 12, 53, 55, 67, 68, 75, 76, 92, 100, 103, 105, 111, 123, 124, 125, 130, 131, 139, 145, 146, 153, 164, 195, 196, 201, 210, 214, 227, 236, 240, 241, 254, 257, 271, 274, 276, 277, 295, 301, 302, 312, 321, 325, 330, 334, 359, 362, 364, 366, 373, 376, 378, 388, 390, 402, 444, 453, 456, 474, 477, 482, III, 8, 11, 20, 67, 192, 248, 311, 312, 370, 429, 455
 Ombria, se Umbria
 Onocrotalus, se Pelikan
 Opalier, I, 157
 Operationer, se Kirurgi
 Optik, II, 91, 132, III, 450
 Orbin (Orbia), Planten, III, 123, 126
 Orbis, Ægyptiacus, III, 341
 Ordener, se Ridderordener

- Ordinans, se Kirkeordinans
 Ordination, I, 92, 258, 326, 376, II, 77, 404
 Ordbøger, I, 1, 97, 231, 232, 262, 266, 274, 282, 301, 304, 330, 324, 343, 346, 351, 379, 381, II, 8, 9, 32, 35, 70, 76, 90, 96, 98, 101, 124, 125, 129, 133, 151, 165, 195, 234, 236, 237, 244, 250, 434, 435, 447, 454, 456, 473, 478, III, 192, 245, 408, 425, 427, 437
 Organister, I, 201, III, 110
 Ormemiddel, I, 14, 25
 Oschabiörn, III, 338, 368, 375, 429
 Osteocolla, III, 38
 Ostindienhandel, I, 11, 30, 348, 354, 366, II, 126
 Ourisia-Fuglen, III, 8, 313, 324, 342
 Overdaadighed, I, 97, 206, 207, II, 360, 408, III, 135
 Overtro (jvf. Jærtegn, Trolddom), III, 4, 285, 292, 319, 383, 419, 425
 Ovn, se Kyllingemoder
- Papegøjer, III 447
 Papyrus, III, 504, 506
 Paradisfugl, II, 192, 217, 309, 338, III, 342, 448
 Paternosterbaand, se Bedekrans
 Patronat, I, 17, 39, 206, 271, 315, II, 67
 Paven, I, 33, 269, 330, II, 452, III, 391, 419, 455
 Peber, II, 73
 Peberrod, III, 29
 Pelikan, III, 443, 451
 Pest, I, 37, 38, 39, 41, 42, 61, 94, 98, 102, 103, 106, 173, 174, 185, 190, 194, 196, 198, 201, 202, 206, 262, 377, 384, II, 12, 23, 25, 38, 39, 50, 56, 67, 68, 69, 72, 104, 146, 212, 465, III, 68, 70, 72, 73, 75, 156, 201, 344, 366, 508-21
 Pilekogger, Pile, III, 24, 186
 Pilgrimme, I, 150, II, 28, 71, 87
 Piller, I, 140, 196, 197, 198, 213, 241, 244, 284, 323, 341, 385, II, 1, 2, 3, 74, 102, 114, 158, 223, 429, III, 180, 181, 241, 269, 271, 297, 298, 321, 322, 323, 363, 444, 475
 Plagiat, III, 282
- Planters Genopvækkelse, III, 309, 310, 313, 336, 483, 486, 490
 Plica Polonica, I, 104,
 Plutohjelm, III, 383
 Podagra, III, 83, 190, 201, 229, 451
 Portrætter (jvf. Kongeportrætter), I, 167, 184, 214, 226, 316, 388, II, 60, 66, 98, 133, 179, 181, III, 39, 44, 54, 58, 74, 82, 88, 91, 137, 213, 231, 288, 368, 369, 384, 425, 427, 435, 449, 517, 518, 520, 522
 Praksis (jvf. Lægeraad), I, 3, 4, 5, 12, 15, 28, 84, 85, 90, 98, 104, 119, 128, 189, 190, 192, 196, 197, 291, 314, 315, 348, 354, 377, II, 2, 3, 4, 6, 9, 43, 62, 63, 78, 80, 85, 107, 115, 116, 125, 133, 135, 146, 157, 158, 161, 162, 167, 176, 186, 190, 208, 211, 212, 228, 243, 246, 250, 275, 286, 287, 293, 326, 343, 357, 358, 381, 385, 398, 408, 416, 467, 468, 470, 471, 480, 481, III, 68, 72, 134, 149, 151, 152, 168, 176, 245, 259, 294, 294-98
 Pren, se Griffel
 Privilegier, I, 53, 81, II, 1, 3, 4, 111, 152, 191, 382, 410, 465, 472, 476, 478, III, 244, 251, 270, 332, 333, 334, 344, 378, 379
 Proces, se Retssager
 Professorat (jvf. medicinsk Lærestol), I, 6, 7, 9, 11, 20, 25, 39, 68, 70, 71, 72, 73, 76, 86, 87, 197, 198, 231, 244, 322, II, 109, 116, 117, 128, 156, 182, 190, 241, 252, 317, 343, 358, 368, 372, 376, 440, 446, III, 14, 19, 33, 82, 91, 135, 144, 159, 162, 163, 170, 172, 250, 284, 285, 308, 310, 426, 489, 490
 Programmer, I, 11, 36, 45, 57, 61, 62, 70, 76, 77, 183, II, 88, 91, 108, 439, III, 80, 92, 222
 Promotioner. (Doktorer), I, 20, 32, 33, 231, II, 3, 176, 217, 218, 220, 221, 225, 245, III, 102, 502, 505, (Magistre), I, 3, 20, 32, 33, 34, 38, 41, 45, 168, II, 1, 314. (Baccalaureur), I, 21, 42, 57, 58, 61, 62, 229. (Andre), I, 4, 24, 43, 65, 83, 84, 97, II, 164
 Præ-Adamitter, III, 188, 238, 239
 Præbende (jvf. Indtægter), I, 6, 281,

- II, 43, 50, 52, 398, 473, III, 75, 111, 318
 Pseudonymer, III, 10
 Purpurregn, III, 450
 Pylimachoi, I, 119
- Ramruner, I, 118, 120, 128, 129, 131, 144
 Raudulfs þattr, I, 381, II, 9, 35, 70, 76, 98, 133, 152, 153, 165, 191
 Rav, II, 204, 244, III, 153, 186, 306, 386, 442
 Ravne, III, 94, 98, 444
 Recepter, I, 28, 61, II, 66, III, 76, 296, 298
 Reformationsfest, I, 30, 31, 40, 43, 48
 Regnbuen, III, 449, 450
 Regnskaber, III, 76, 110, 111, 112
 Rejsestipendium, se Stipendium
 Rektor (Universitetet), I, 19, 21, 22, 33, 34, 36, 67, 133, 144, 149, 150, 201, 217, 281, 294, 348, 382, 383, II, 3, 38, 39, 42, 67, 88, 368, 402, 449, III, 320, 509, 510, 511, 515
 Rektor (Skolerne), I, 38, 39, 101, 116, 143, 199, 201, 239, 250, 257, 306, 328, 331, II, 64, 71, 116, 145, 161, 172, 198, 264, 272, 315, 373, 424, 488, III, 16, 124, 157, 172, 250, 408, 410, 524-37
 Relikvier, I, 333
 Rentekammeret, III, 418
 Respondens, I, 386, II, 71, III, 537
 Retsøger, I, 10, 53, 63, 73, 88, 91, 101, 148, 200, 294, 297, 298, 299, 331, 333, II, 1, 2, 3, 24, 56, 86, 123, 134, 137, 158, 262, 279, 311, 332, III, 167, 267
 Retsvidenskab, I, 121, 286, 330, 359, 361, II, 72, 173, 186, 196, 326, 343, 359, 426, 427, III, 450, 489, 493
 Rhetorik, se Veltalenhed
 Ridderordener, I, 16, 208, 215, 216, 231, 232, 233, 237, 287, 293, 340, 344, 345, 346, 355, III, 391
 Rigsraadet, I, 10, 16, 50, 53, 98, 101, II, 3, III, 490
 Rimkrønike, I, 258, II, 168
 Ringe (jvf. Armbaand), II, 149, 191, 280, 382, 459, III, 49, 52, 54, 57, 61, 63, 64, 71, 249, 261, 262, 263, 278, 281, 386, 457, 488, 522
 Ros majalis, III, 514, 516
 Rosen, III, 180
 Rosenkrans, se Bedekrans
 Rosenkrenzere (jvf. Fludd, Libavius), I, 11, 15, 27, 28, 31, 33, 34, 49
 Rosenobel, III, 4, 7
 Rosensirup, III, 15
 Rosenvand, III, 341, 460
 Rudimentum Novitorium, se Comestor
 Runaþattr, III, 461
 Runer (jvf. Indskrifter, Dumruner, Klapruner, Maalruner, Ramruner, Sigruner), I, 37, 44, 46, 54, 55, 56, 57, 68, 69, 71, 72, 75, 78, 82, 92, 99, 107, 108, 112, 115, 118, 119, 127, 128, 129, 130, 131, 133, 141, 144, 145, 146, 148, 149, 159, 166, 167, 170, 179, 182, 184, 205, 208, 209, 212, 214, 217-21, 225, 226, 235, 236, 249, 252, 257, 266, 267, 280, 291, 309, 314, 323, 330, 334, 335, 345, 347, 356, 363, 372, 376, 385, II, 3, 5, 7, 8, 11, 12, 13, 22, 23, 27, 28, 30, 36, 37, 38, 44, 48, 51, 55, 57, 60, 69, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 87, 88, 92, 106, 111, 118, 122, 124, 128, 132, 137, 139, 140, 141, 156, 160, 161, 164, 165, 176, 220, 227, 230, 234, 236, 240, 241, 245, 249, 250, 257, 261, 262, 263, 264, 285, 300, 301, 373, 381, 390, 409, 411, 413, 414, 419, 421, 424, 427, 432, 434, 444, 445, 447, 453, 488, 494, III, 8, 10, 14, 16, 59, 66, 71, 88, 89, 187, 193, 197, 202, 226, 227, 330, 331, 332, 353, 369, 380, 426, 427, 431, 458, 461-67, 485
 Runehandskrift, III, 129, 332, 362, 379, 431, 505
 Runekalendere, I, 121, 125, 126, 133, 141, 143, III, 67, 88, 89, 129, 137
 Runeleksikon, III, 442
 Runemestre, I, 184, 186, 210, 219, 221, 225, 251, 267, 273, 323
 Runestav, I, 121, 125, 126, 133, 143, 259, 267, 288, 334
 Runestene (jvf. Indskrifter), I, 57, 69, 82, 107, 113, 114, 115, 117, 118, 144,

- 220, 221, 254, 257, 258, 267, 291, 330, 338, 341, 344, 349, 363, II, 141, 142, 143, 176, 227, 230, 243, 251, 253, 254, 261, 263, 282, 299, 304, 305, 306, 307, 329, 373, 399, 411, 413, 421, III, 24, 35, 49, 108, 311, 536
 Rus, III, 84
 Rørdrum, III, 443, 451
- Sadel, III, 430
 Salt, III, 209, 276
 Salving, III, 410
 Samlinger, se Museer
 Saragesso (Saragasse), III, 342, 349
 Sarkofag, III, 254
 Saturnalier, I, 147, 155, 156, 157, 193
 Savfisk, III, 100
 Scalda, III, 212, 213
 Scorpius marinus, III, 172
 Seder olam, I, 313
 Segl, III, 3, 14, 57, 62, 488, 504
 Segljord, se terra sigillata
 Senatet, III, 372
 Sennep, III, 29
 Sesamolie, III, 15
 Sigrdrifumál, III, 467
 Sigruner, III, 467
 Sild, se Fiskesuppe
 Sistrum, se Skralde
 Sjællandske Lov, I, 330, II, 165, 435
 Skaanske Lov (jvf. Arild Hvidtfeldt), I, 330, 346, II, 48, III, 357, 364, 385
 Skakspil, I, 132, 145, II, 27, III, 348, 503
 Skaldskaparmál, I, 112, 349
 Skattekammer, se Museer og Samlinger
 Skatter, I, 102, 281, 309, II, 153, 191, (458?), 464, 466, 467
 Skelet, I, 114, 195, 198, 311, II, 181, 188, 356, III, 167, 230
 Skibbrud, I, 84, 120, 228, 335, 341, 357, 369, 381, 384, II, 6, 69, 291, 297, 381, 382, 399, III, 109, 122, 130
 Skibspræst, I, 354
 Skildpadder, II, 71, 73, III, 447
 Skjalde, I, 130, 192, 290, 325, II, 87, 142, 245, 249, 263, 267, 271, 273, III, 316
 Skjolde, III, 345, 386, 432, 433
 Skjoldemærker, I, 177, 289, 321
 Skjoldungesagn, I, 176, 260, 261, 273, II, 16, 17, 18, 105
 Skjoldungeviser, I, 258, 267, II, 15, 16, 78
 Sko, III, 134, 191
 Skralde, I, 338, 359, II, 283, 285, 288, 290
 Skriftemaal, I, 95
 Skrællinger, II, 188
 Skythisk, III, 424
 Skærsilden, I, 163
 Skørbug, I, 79, 90, 93, 345, 348, 362, II, 109, 158, 159, 176, 472, III, 22, 29, 74, 79, 80, 149, 171, 182, 191, 196, 218, 248, 251, 271, 286, 321, 323
 Slanger, I, 95, III, 337, 443
 Smør, I, 367, III, 51, 272, 323
 Sneglehuse, se Konkylier
 Snevand, III, 517
 Snusdaase, III, 348
 Soda, III, 78, 209, 276
 Solformørkelse, III, 478, 500
 Sory, se Atramentsten
 Spaadomme, se Jærtegn
 Spedalskhed, III, 345
 Spejl, II, 275
 Spyd, I, 218, II, 475, III, 474
 Spænde, II, 275, III, 35, 55, 90
 Stadsfysikus, III, 141, 144
 Stalactit, Stalagmit, III, 432, 541
 Stamtavler, I, 57, 218, 266, 330, 338, 347, II, 105, 303, III, 129, 132, 214, 215
 Statholder (jvf. Islandica), I, 8, 16, 30, 32, 107, 204, 205, 206, 241, 245, 246, 248, 266, 278, II, 81, 230, 238, 272, 372, 388, III, 72
 Statuer, III, 71, 448, 455, 503,
 Stenarter, II, 280, 447, 480, III, 196, 205, 218, 257, 339, 342, 347, 367, 368, 375, 382, 412, 427, 429, 432, 436, 451, 453, 505, 511
 Stenplanter, III, 324, 342, 349
 Stensygdomme, I, 384, III, 167, 195, 245, 274, 349, 406, 418, 426, 523
 Stenvaaben, II, 475, III, 28, 56, 57, 446, 451
 Stibium, III, 503, 506

- Stipendier (jvf. Indtægter), I, 8, 16, 24, 33, 45, 64, 69, 70, 72, 74, 75, 76, 77, 79, 84, 86, 94, 97, 101, 102, 111, 117, 136, 160, 181, 190, 206, 234, 277, II, 41, 50, 71, 75, 94, 103, 108, 115, 117, 119, 248, 252, 261, 269, 298, 314, 328, 335, 345, 356, 366, 368, 458, 467, III, 34, 287, 341, 473, 485, 499, 525
- Stok, III, 57
- Storadom, III, 397, 401
- Straf, III, 268, 489
- Strudseæg, II, 128
- Strømper, III, 52, 122, 134, 191, 205, 211, 272, 323, 340, 444, 456, 475
- Studier, I, 25, 26, 27, 30, 35, 37, 65, 70, 71, 75, 76, 102, 103, 126, 143, 187, 188, 190, 224, 233, 234, 239, 280, 286, 291, 302, 340, 352, 352, 353, 372, 374, 379, II, 10, 66, 79, 81, 88, 93, 94, 102, 103, 104, 107, 112, 143, 183, 184, 189, 190, 239, 242, 258, 265, 290, 294, 313, 326, 342, 343, 351, 357, 359, 366, 368, 372, 377, 379, 386, 388, 395, 400, 406, 423, 424, 439, 450, 452, 453, 454, 462, 482, 485, 490, 493, III, 7, 39, 42, 58, 81, 88, 190, 203, 212, 216, 248, 252, 258, 259, 260, 270, 285, 329, 395, 458, 473, 489, 496
- Styler, III, 83
- Surbrønd, III, 70, 72, 74, 75, 76, 78, 79, 80, 81, 84, 85, 87, 93, 96, 97, 110, 141, 142, 150, 167, 200, 201, 228, 230, 232, 234 f., 236, 246, 247, 252, 300, 493
- Svaler, III, 324
- Svalesten, III, 253, 257
- Svampe, III, 257
- Svampebærer, se Fungimappa
- Svaner, III, 211, 244
- Svangerskab, I, 295-299, II, 149, 403, 449, 475
- Svovl, III, 78, 153, 209, 210, 244, 276
- Svovlkis, III, 254, 442, 451, 453
- Svulster, III, 72
- Sværd, I, 219, 338, II, 234, III, 345, 469
- Sværdfisk, III, 14, 15, 100, 408
- Sygdom (jvf. de enkelte Sygdomme), I, 6, 7, 31, 41, 68, 76, 77, 79, 83, 91, 94, 95, 112, 116, 128, 131, 164, 165, 171, 180, 183, 187, 189, 190, 191, 197, 198, 210, 213, 224, 243, 256, 265, 279, 285, 314, 323, 325, 327, 336, 341, 343, 348, 360, 369, 370, 378, 379, 380, 386, II, 6, 7, 9, 10, 13, 23, 32, 35, 38, 43, 62, 63, 78, 80, 83, 96, 98, 102, 103, 107, 110, 112, 113, 114, 116, 117, 120, 135, 143, 157, 158, 162, 176, 178, 180, 184, 186, 190, 206, 223, 224, 239, 272, 275, 276, 278, 279, 280, 284, 288, 297, 357, 370, 382, 383, 390-95, 396, 429, 430, 437, 438, 458, 462, 466, 467, 471, 472, 480, 481, 483, 490, 491, III, 4, 15, 101, 117, 167, 200, 226, 228, 230, 233-35, 238, 245, 272, 286, 294-98, 299, 302, 303, 304, 309, 325, 422, 425, 447, 489, 523
- Sygehuse, II, 102, 103, 117, 120, III, 15, 167, 308, 345, 414
- Syrenblomst, III, 181
- Syrisk, III, 163
- Sysselemand, III, 345
- Sæler, II, 89, 132, 199
- Sølv, III, 209, 346
- Sørøveri, I, 95, 122, 127, 131, 151, 162, 182, II, 6, 7, 78, 118, 323, III, 377, 487, 488
- Søslange, I, 350, II, 400
- Tabletter, se Piller
- Tamperdag, I, 143
- Tandpine, III, 185, 186
- Tandpulver, II, 484
- Tandskifte, III, 107
- Tandstikker, III, 185
- Tartar, III, 240, 241
- Tegner, se Maler
- Tegninger (jvf. Billeder), I, 35, 42, 57, 107, 125, 133, 143, 254, 345, 355, 365, II, 55, 100, 120, 130, 133, 155, 181, 196, 227, 228, 230, 280, 305, 328, 330, 339, 341, 344, 351, 362, 376, 406, III, 35, 55, 100, 103, 106, 126, 293, 303, 389, 408, 411, 414, 459, 482, 497, 500
- Templer, I, 124, II, 353, 403
- Termometer, II, 481, 483, III, 336
- Terra Sigillata, III, 79, 175, 496
- Testamente, I, 32, 233, 237, II, 145, 177

- Testimonier, I, 20, 22, 23, 24, 42, 60, 67, 79, 85, 87, 92, 98, 101, 103, 113, 116, 124, 138, 139, 143, 150, 166, 172, 180, 189, 190, 191, 196, 199, 201, 205, 210, 211, 214, 215, 223, 239, 243, 250, 251, 256, 259, 262, 263, 278, 280, 284, 287, 302, 306, 315, 316, 318, 321, 328, 329, 336, 337, 354, 365, 372, 386, 388, II, 7, 8, 10, 25, 41, 42, 71, 77, 83, 97, 120, 129, 145, 159, 164, 176, 189, 198, 200, 213, 216, 226, 231, 232, 261, 272, 287, 288, 315, 340, 354, 360, 396, 454, 466, 467, III, 13, 27, 59, 61, 74, 105, 106, 118, 124, 129, 130, 133, 134, 136, 141, 171, 183, 191, 200, 217, 221, 243, 245, 258, 259, 266, 314, 315, 320, 325, 340, 344, 350, 354, 356, 363, 381, 439, 440, 441, 521, 524-38
 Theatrum Anatomicum, III, 230
 Theriak, I, 36, 98, 190, 191, III, 15, 181, 239, 241, 296, 475
 Thomashjerter, se Havbønne
 Tidstavle, se Kronologi
 Tin, III, 75, 78
 Tingsvidne, III, 4
 Tinsnit, II, 282, 473, III, 24
 Tobak, I, 249, 253, 260, 270, II, 419, III, 131, 348
 Tomineus Fuglen, II, 448, III, 9, 255, 313, 342, 457
 Tomrum, III, 306, 307, 314, 321, 336
 Topau, II, 387, III, 78, 176, 183, 185
 Tordensten, III, 218
 Trajansøjlen, III, 434
 Tran, II, 91
 Trediedagsfeber, I, 10, 51, 196, 345, 349, 354, 355, II, 145, 481, III, 73, 149, 309, 310, 447, 477, 478, 480
 Trojansk Hest, III, 31
 Trolddom (jvf. Overtro), I, 120, 128, 129, 210, 226, 251, 267, 341, 349, II, 124, 177, 187, 188, 204, 239, 245, 249, 283, 323, III, 5, 66, 69
 Trolovelse, I, 9, 73, 87, 206, 207, II, 120, 128, 182, 318, III, 339, 345, 478, 505
 Trosbekendelsen, III, 180
 Træsnit (jvf. Formskærer, Tinsnit), I, 149, 259, 365, II, 48, 285, 473, III, 35, 500, 501
 Tudsesten, III, 257, 445, 453
 Tungesten, III, 15, 23, 36, 37, 52, 60, 177, 255, 256, 257, 453
 Tyveri, I, 326, II, 1, 2, 241, 279, 310
 Tænder, III, 206, 263
 Tøjhuset, III, 232, 239, 240
 Udslet, III, 72
 Uhyrer, I, 349, 350
 Uld, III, 51, 247
 Ulk, III, 172
 Umbria, II, 484, 491, III, 453
 Universitet, Københavns, I, 6, 7, 11, 12, 15, 17, 20, 22, 31, 32, 33, 34, 39, 40, 41, 42, 45, 48, 50, 60, 65, 67, 73, 86, 87, 114, 131, 168, 185, 192, 201, 203, 204, 212, 215, 216, 217, 224, 231, 239, 245, 274, 279, 281, 295, 316, 329, 336, 369, 379, II, 23, 24, 38, 39, 50, 67, 83, 84, 88, 101, 105, 108, 111, 123, 128, 155, 159, 163, 177, 190, 191, 198, 206, 207, 218, 224, 245, 253, 273, 275, 278, 295, 296, 303, 311, 326, 343, 361, 368, 376, 379, 386, 395, 404, 408, 423, 428, 439, 454, 460, 467, 471, 476, 482, III, 28, 70, 102, 135, 139, 140, 142, 145, 150, 155, 163, 170, 198, 250, 284, 285, 480, 515, 521
 Universiteter, Udlandet, I, 19, 20, 21, 33, 45, 103, 117, 121, 136, 322, 361, 370, 371, II, 45, 52, 60, 101, 107, 109, 126, 127, 129, 144, 156, 159, 160, 162, 189, 245, 261, 264, 297, 313, 375, 378, 379, 381, 386, 409, 410, 420, 423, 424, 439, 446, 452, 453, 466, 489, 490, 491, 493, III, 217
 Universitetsbibliotheket, III, 129, 237
 Ure, III, 298, 306, 314, 448
 Urin, III, 297, 298, 299
 Urne, III, 386
 Ursulus marinus, se Oschabiörn
 Urokse, III, 185
 Vaaben, I, 218, 219, II, 403, 404, 437, 438, III, 386

- Valhal, I, 326
 Valkendorfs Collegium, II, 467, III, 525, 526
 Valkyrier, I, 325, 326
 Varsler, se Jærtegn
 Vattersot, III, 149, 193
 Vekselsbrev, III, 91, 478, 499, 517
 Veltalenhed, I, 197, 198, 244, 292, 386, II, 60, 83, 109, 128, 273, 446, III, 135, 159, 162, 258
 Ventebrev, I, 64, 81, II, 50, 349, 361, 383, III, 242
 Venushaar, III, 486
 Vers, se Digte
 Vifter, II, 192
 Vikariat, se Indtægter
 Vildsvin, III, 154, 186, 443
 Vises Sten, II, 307, III, 146
 Visitats, I, 141, III, 347
 Witherlag, III, 128
 Vitriol, I, 123, 160, 162, II, 62, 488, III, 79, 209, 210, 244, 276, 345
 Voksportrætter, III, 91, 425
 Vortesvin, II, 5
 Vulkanudbrud, I, 376, II, 149, 408
 Væbnede Arm, Den, se Ridderordener
 Völuspa, III, 383, 463, 468
 Vølsungesaga, III, 462
 Ædelsten, II, 434, 447, III, 77, 218, 281, 448, 505
 Æg, III, 4, 21, 56, 127, 500
 Ægteskab, I, 3, 4, 5, 6, 9, 15, 25, 30, 214, 285, 322, 367, 375, II, 8, 117, 118, 122, 130, 134, 143, 257, 288, 463, 477, III, 270, 306, 334, 396, 473
 Ænder, III, 110, 111
 Øje, I, 11, 57, 58, 60, II, 78, 96, 157, 204, 289, 394, 452, 462
 Øl, I, 90, 200, II, 280, III, 241, 319
 Øreknogler, III, 325, 358, 411
 Ørenring, III, 240
 Øresundstold, I, 62
 Ørneristning, I, 338, 343, II, 364, 365, 378
 Ørnesten, I, 112, 119, II, 149, 166, 191, 475, 492, III, 28
 Østers, I, 360, 369, II, 484